

ANGELI POLITIANI OPERA,

Quorum Primus hic tomus complectitur

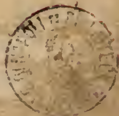
Epistolarum libros XII.
Miscellaneorum Centuriam I.

Omnia iam recens à mendis repurgata.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1533.

SEBASTIANVS GRYPHIVS
Lectori S.

QVVM VERA *emendate loquendi facultas non melius aliunde, nec citius perfectius'ue paretur quàm cum ex castigate loquentium colloquio, conuictuq́;, tum ex eloquentium autorum aßidua lectione : Rursum Barbaries è scabrosis illis, spinosis, ac conclamatis autoribus contrahatur : Curauimus ut strenuus hic barbarici oppugnator, in enchiridij formam contractus, his formulis minutioribus excuderetur : ut & ab his quibus res est angusta domi, minoris comparari, & ab omnibus nocturna uersari manu, uersari diurna commodius poßit.* ANGELVS *hic est, politißimus ille* Politianus, *quem* Medica *familia & fouit benigne, & religiose coluit,* Hermolaus Barbarus, Picus Mirandula, *alijq́; complures doctißimi uiri tot, tantisq́; celebrarunt encomijs.* Eum *non mutilum, mendosum, deprauatum'ue: sed integrum, emaculatum, emendatumq́; damus.* Adiecta Græcorum *interpretatione:* Iacobo Tussano, *uiro utraque lingua doctißimo, autore : simulac* Indice *& adnotatiunculis, uocabula & res insigniores breuibus indicantibus.* Tuæ *nunc erunt partes,* Lector *amice,* Politianum *tuum obuijs amplecti ulnis, è quo non parum tum eloquentiæ tum eruditionis, si aßiduò legas, assequeris. Cuius laudes data opera prætereo : quum id à doctißimis plerisq́; sit factitatum.* Id *solum admonuisse contentus,* Si *doctis aliquando adscribi desideras, hunc tibi legendum esse.* Vale.

INDEX EORVM

quæ in epistolis, & Miscellaneis Ang. Pol. continentur.

A

** 2 Aphtho

Bœotia

Deci

** 5 Iabole

Philippus

Pyriaterium

T literam

T

Valens

FINIS.

CATALOGVS *eorũ, qui in hoc opere scribunt epistolas.*

IN PRIMO EPIstolarum libro,

Angelus Politianus.
Ioannes Picus Mirandula.
Hermolaus Barbarus
Pomponius Lætus.
Baptista Guarinus.

IN SECVNDO libro,

Angelus Politianus.
Philippus Beroaldus.
Nicolaus Leonicenus
Hieronymus Donatus.

IN TERTIO libro,

Angelus Politianus.
Callimachus.
Lodouicus Odaxius.
M. Antonius Sabellicus.
Lucius Phosphorus, Pontifex Signinus.
Iacobus Antiquarius.

IN QVARTO libro,

Iacobus Antiquarius.
Angelus Politianus.
Cæsar Carmentus.

IN QVINTO libro,

Angelus Politianus.
Bartholomæus Scala.
Antonius Codrus Vrceus.

IN SEXTO LIBRO,

Angelus Politianus.
Philippus Beroaldus.
Franciscus Puccius.
Augustinus Mapheus.
Ioannes Franciscus Benedictus.
Iacobus Antiquarius.
Marsilius Ficinus.

IN SEPTIMO libro,

Macarius Mutius eques.
Angelus Politianus.
Tydeus Acciarinus.
Baccius Vgolinus.
Aldus Manutius Romanus.

Matthæus

FINIS.

ANGELI PO LITIANI EPISTOLARVM

Liber Primus.

ANGELVS POLITIANVS *Petro Medici suo,* S. D.

GISTI *mecum sæpenumero magnanime Petre Medices, ut colligerẽ meas epistolas, & in uolumen redactas publicarem. Collegi, ne non in omnibus obsequerer tibi, quo sunt in uno spes omnes opesq; meæ sitæ. Neque collegi tamen uniuersas: id enim laboriosius, quàm Sibyllæ folia. Non scripseram uidelicet ad hoc ut in unum corpus referrentur: sed ad usum præsentem duntaxat, oblatis argumentis, non quæsitis. Ita nec exempla mihi retinui, nisi quarundam, puto minus felicium, quæ diu iam cum blattis & tineis rixabantur. Verumtamen, ut instar uoluminis efficerem, nonnullas etiam missas ad me, sed à doctis duntaxat, inserui, quæ marcentem quasi stomachum lectoris excitarent. Est autem omnino stilus epistolarum mearum, ipse sibi dispar. Quo nomine multum quoque scio reprehendar. Nam nec eadem mihi semper uoluntas, nec idem cuiq; uel personæ, uel materiæ congruebat. Non deerunt ergo qui dicant, ubi tam uarias epistolas legerint (si qui modo legerint) iterum me Miscellanea, non epistolas composuisse. Sed inter diuersas opiniones, & præci*

Epistolarum stilus.

pientium de epistolis, & epistolas scribentiũ, speraui fore profectò, necubi mihi patrociniũ deesset. Occurret aliquis *forsan, qui Ciceronianas esse neget: huic ego dicam (nec sine autore tamen) in epistolari stilo silendũ prorsus esse de* Cicerone. *Rursus alius hoc ipsum culpabit, quod æmuler* Ciceronẽ: *sed respondebo, nihil mihi esse magis in uotis, quàm ut uel umbrã* Ciceronis *assequar.* Optaret *alius, ut oratorẽ* Plinium *saperem, quod huius & maturitas, & disciplina laudatur:* Ego *contra totum illud aspernari me dicam* Plinij *seculum. Sed & si* Pliniũ *cuiquã redolebo: tuebor ita me, quod* Sidonius Apollinaris, *nõ omnino pessimus autor, palmam* Plinio *tribuit in epistolis.* Symmachũ *si cui referre uidebor, nõ pudebit, ut cuius & breuitas celebretur, & rotunditas. Abesse rursus à* Symmacho *si cui credar: negabo mihi siccitatẽ placere.* Longiores *quædam dicentur epistolæ: tales* Plato *scripsit,* Aristoteles, Tucydides, Cicero. Dicentur *aliæ contra nimis breues: obijciam tunc ego* Dionem, Brutum, Apollonium, Marcum, Philostratũ, Alciphronem, Iulianum, Lybanium, Symmachum,

Lucianus Phalaris.

sed & Lucianũ, *quem falsò* Phalarim *uulgo putant.* Dãnabit *alius me, quod argumẽta non sint hic epistolaria: damnari me patiar, sed cum* Seneca. Nolet *aliquis in epistolis sententias: prouocabo rursus ad* Senecam. Poscet *alius rursum sentẽtias: huic ergo pro me* Dionysius *resistet, ac pertinere sententias ad epistolam negabit. Stilus esse nimium dicetur apertus: hunc tamen laudat* Philostratus. Dicetur *obscurus: at est ad* Atticũ *talis* M. Tullij. Neglegens *erit: at epistolis neglegẽtia est ipsa pro cultu.* Rursus *erit idem diligens: conuenit maxime, quoniam pro munere mittũtur*

epistolæ

epistolæ. Si cõcinnitas ibi sit, asseretur à Dionisio: si desit, ab Artemone. Tum quoniã Romani quoq; sunt atticismi quidã, si non erit attica, docebit hoc ipsum: nam quo alio damnatur Herodes, quàm quod atticus homo nimis atticisset? Sin cõtra nimis attica: Theophrastus hic profertur, in hoc notatus ab anicula, licet homo nõ atticus. Non erit festiua: me uero seueritas delectat. Nõ erit seuera: sed ego delicijs capior. Figuras habebit: hos ergo ipsos quasi gestus amat epistola sermoni propior. Carebit figuris: at hoc ipso carere figuris, figurat epistolam. Promet indolem scribentis: id quoq; præcipitur. Non promet: non scilicet quæsiuit, ut quæ carere ambitione debet. Circulo claudetur, hoc & Græci faciunt. Aberit circulus, nec hoc Philostratus improbat. Soluta erit, & incõposita: nõ displicet Aquilæ. Pedes habebit, & iuncturam: non displicet Quintiliano. Non aget: non est enim dialogus. Aget: est affinis dialogo. Communiter dicis, inquit alius, quæ cõmunia, noue, quæ noua: cum stilo res igitur cõgruit. Imò autẽ communiter noua dicis, nóue communia: Nempe quoniã memor sum præcepti ueteris τὰ μὲν κοινὰ καινῶς, τὰ δὲ καινὰ κοινῶς. Ad hunc igitur modum, posse usquequaq; spero tergiuersari. Sed tamen ipsi uiderint. Tibi uero mi Petre suauißime, certo satisfaciam uel in epistolis, si bonæ fuerint, uel in obsequio, si non bonæ. Vale.

Cõmunia quidem noue, noua uero communiter.

ANGELVS POLITIANVS 2
Petro Medici suo. S. D.

CVm sæpe ex nobis audisses Florentiam, qua tu in urbe principem locũ, sicuti diu maiores tui, merito tenes, aliam prorsus habuisse originem, quàm quæ ab histo

De ciuitatis Florentinæ origine.

riæ nostræ scriptoribus prodatur: rogasti humanissime, quod semper soles, ut quicquid ea de re comperti haberē, literis mandarem. Fore enim aiebas, ut mihi ciuitas omnis iure deberet, quòd parentes ei suos demōstrassem: præsertim qui tales extitissent, ut si sumendi ex quacunque histo ria fuissent, præstantiores omnino deligi non potuerint. Ego igitur mi Petre, cum ut ciuitati gratum faciā, quæ me benigne semper humaneq; tractauit, tū ut tibi honesta po stulanti, quo nihil mihi gratius in terris uiuit, obtemperē: breuiter hac epistola complectar, quid in literarū monimē tis, de urbis huius autoribus inuenerim, tū de nomine ipso pauca subnectā. Quoniamq; satis cōstat, etiam Fæsulanos in partem ciuitatis fuisse acceptos, unde appellatas quoq; crediderim Fæsulas, exponam. Deduxere igitur Florentiā Coloniam Triumuiri, Caius Cæsar, qui deinde Augustus, Marcus Antonius, & Marcus Lepidus, etiam Pontifex Maximus. Coloni autem deducti Cæsariani milites, quibus assignata ducenta iugera, per cardines & decumanos.

Iulius Frontinus.

Quod ego apud Iuliū Frontinū reperio celeberrimū scri ptorem, qui Neruæ ætate floruit, in libro de agrorū mensuris, quem tu librū domi habes Petre Medices uetustissimū. Ita quod nulli unquā cōtigit, à tribus imperatoribus, quorū unus omniū summus, alter etiā Pōtifex Maximus, orta est Florentia. Ciues autem primi Florētini uiri illi fuerunt, quorum uirtuti nulla nec arma, nec munimenta, nec

Florentia unde dicta.

robora restiterunt. Explorata origine causam quoq; nominis indagemus.

Romæ triplex nomen.

Triplex Romæ urbi fuisse nomē proditur: unum hoc quod diximus peruulgatū: alterum quod arcanum fuit, unde Amaryllida suā, quæ amorē proprie significat,

ficat, in Bucolicon carmen poëta detorsit: tertium sacrificijs debitum, de quo uocabulũ Floralibus impositũ, quod Anthusam graece Philadelphus interpretatur homo doctus, à quo hæc accepimus. Hoc tu latine, *uel florentem uertas, uel aptius floram fortasse, aut Florentiam. Scimus autem populi Romani Colonias quasi effigies paruas eius, & simulachra fuisse, Constat etiam Florentiam conditam ad Romæ imaginem, quod (ut alia prætercam) nomen quoq; adhuc Capitolij, & regionum quarundam testificatur. Idem autem fuisse Anthusæ uocabulum Constantini urbi positũ quæ noua Roma diceretur, tam Piladelphus idem, quàm etiam doctißimus Eustathius tradiderunt. Inde igitur productum nomen, unde urbs quoque ipsa producta. Nam apud Plinium uel corrupta uoce, Fluẽtinos legi, pro Florentinis: uel ita ueteres olim populos, qui profluentis Arni ripas incolerent, appellatos crediderim, qui tamen deinde in Florẽtinos condita urbe, deductaq; Colonia com migrauerint, ut edictum quoq; Desiderij Longobardorũ regis Fluentinos appellantis, ad utramuis redigi causam facile poßit. Ptolemæus certe (ut quidam uetusti fatentur codices) Florentiam dixit. Idemq; libro historiæ naturalis quartodecimo Plinius, quanquam uulgatis codicibus mendosißimus omnino sit locus. Meminit & Paulinus Ambrosij discipulus Florentiæ, qui nostro etiam præsuli Zenobio locupletißimum sanctitatis testimonium perhibet. Indicat & Procopius, quàm etiam tum ualida hæc urbs, & præpotens fuerit, quæ tentata sæpius à Gottis, expugnari non potuit. Vnum antiquitatis in ea uestigium pulcherrimũ extat adhuc, templũ hoc mirifica structura olim*

Anthusa.

Fluentini.

Zenobius præsul Florentiæ.

Martis, nunc Præcursoris titulum gerens. Etenim *Martem Romani originis autorem, Martem Cæsariani potissimum colebant milites orbis terrarũ uictores, Martem præcipuus uestræ urbis conditor Augustus, ut cui Romæ quoq; medio foro cognomẽto Vltori posuit templũ.* Quo *munus mirandum* Florentinam *iuuentutem, quãuis patrio more abstineat armis, ludicris tamen adhuc certaminibus, etiam inter milites exercitatißimos excellere.* Nam *de te Petre, nihil hoc loco mihi dicendũ, qui tot palmas nuper paucis diebus toties uictor abstuleris: ne forte nostra hac epistola, tui laudandi captasse occasionem cuiquam uidear.* Fæsulæ *restant, quas ab Atlante illo cœlifero conditas, & uetus fama fert, & homo ut illis temporibus doctißimus* Ioannes Boccatius *confirmat: quæ ne diutius tamen uacillet autoritas,* Hesiodum *citare possum uetustißimum poëtam, qui* Fæsulam *fuisse unam, sed & primam* Nympharũ *declarat, à quibus* Hyadum, *seu latine* Sucularum *sidus exprimitur, quarũ scilicet positũ luna repræsentat, quod adhuc insigne* Fæsulanis *est: nisi potius ob id lunam gestant, quòd ultima erraticarum, uerticem ipsum* Atlantis *cœlum fulcientis potißimũ premit. Sed audi iam uersus* Hesiodios, *quos ex libro ipsius, cui titulus* Astræa, *partim grauis autor* Theon, *partim* Zezes *ille grammaticus repetit in epistolarum suarum commentarijs, incomparabilis memoriæ uir, atq; infinitæ penè lectionis.*

Mars.

Fæsulæ a quo conditæ.

Zezes.

Νύμφαι χαρίτεσσιν ὁμοῖαι
Φαισύλη, ἠδὲ Κορωνὶς, ἐϋστέφανός τε Κλέεια,
Φαιὼ θ' ἱμερόεσσα καὶ Εὐδώρη τανύπεπλος.
Νύμφαι, ἃς ὑάδας καλέουσι φῦλ' ἀνθρώπων.

Nymphæ

Nymphæ Gratijs similes,
Fæsula, & Coronis, benecoronataqꝫ Cleia,
Phæoqꝫ suauis, & Eudore habens longum peplum,
Nymphæ quas Hyadas uocant genera hominum.

Vides ut Fæsulam nominat Hesiodus inter Hyadas potissimam, quod apud Eusthathium quoque reperias, quamuis in eo mendosis codicibus Aesula sit. Sed & Ammonius grammaticus Fæsule meminit, ut unius è Bacchi nutricibus. Hyadas autem fuisse Atlantis filias, & easdem Bacchi nutrices, nullus credo paulo humanior ignorat. In ea uero ciuitate fulminum claros interpretes uetere ethrusca disciplina fuisse, docet ita Silius: Affuit & sacris interpres fulminis alis Fæsula. Cui quoniam semper ego nescio quo pacto plus cæteris faui, tacere illud non possum, totius etiam Italiæ salutem referri acceptam Fæsulanis oportere, uidelicet in quorum iugo Radagasius olim Gotthorum rex immanißimus, cum ducentis hominum milibus orbem terrarum uastantibus diuinitus conclusus, exceptus, trucidatusqꝫ fuerit. Hec sunt mi Petre, quæ de Florentia, & Fæsulis intacta nostris annalibus, apud reconditos quidem, sed idoneos tamen autores inuenerim: quæ, nisi fallor, ciuibus nostris, tibiqꝫ gratißima esse debent. Ego certe nihil hoc maius, homo studijs deditus literarum, præstare uobis potui, qui me in ciuitatem asciueritis, quàm ut labore, industriaqꝫ mea, parentes aliquando uestros, tam multis adhuc seculis ignoratos, celebres, illustresqꝫ uiros agnosceretis. Vale. Radagasius Gottorum rex.

IOANNES PICVS MIRAN
dula Angelo Politiano, S. D.

Musæ Pici Mirandulæ.

CVm Musas tenues meas, quibus dum per ætatē licuit de amoribus meis iocatus sum, in libellos quinq; digesserim, mitto ad te illorum primum, missurus & alios, si in hoc uno amicum experiar te, nō assentatorē: ea enim lege ad te ueniunt, ut castigentur, ut uapulent, ut erratorū pœnas, & ungue, & obeliscis luant. Adhibe igitur te illis æquum iudicem, non iniquū, hoc est seuerū, non indulgentem. Nam quæ maior iniquitas, quàm amicum fallere de te sibi omnia promittentē? Nō eo usq; ingenio delicato sum, ut amici hominis lituras fastidiam, Quin forte nec tu, nec quispiā crederet, quàm hæc mea mihi nō satisfaciāt, quàm in his etiam, quæ magis placent, metuam tamen ne sim, ut inquit ille, Suffenus. Quare operam tuam quæso in re honesta & liberali, amicißimo homini ne deneges. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Pico Miran. S. D.

Amor.

NAe tu homo es lepidus, qui me cum tuis amoribus, committere tentes, quiq; adeo seuere, & tetrice à me homine haud sanè rugosæ frōtis, tam bellos accipi pueros postules. Vnus (aiunt) Amor Pana deū palæstra prouocatum supplantauit. Tu me concertare cum toto Veneris grege, quî putas posse? sed tamen hoc tu exigis: tu inquam Pice, cui denegari quicquàm sit planè nefas. Quare aliquot exoraui ex ijs, ut se à nobis uexari paulum paterentur. Neque ego iudicis (ita me semper ames) sed

Momus.

Momi personam indui, quem ferunt sandalium Veneris tandem culpasse, cum Venerem non posset. Confodi igitur uersiculos aliquos, non quod eos improbarem, sed quod tanquàm equestris ordinis, cedere reliquis, ueluti senatoribus

ribus uidebantur, atque Patricijs. Plebeium nihil offendi, sed & in his non tam iudicium tibi, quàm uoluntatem defuisse certò scio, quando & Nasoni tuo, decentior (ut aiunt) facies uidebatur, in qua neuus esset. Remitto ad te eos, atq; addo Stoicum comitem, quem utinam talione tan tum referiant ipsi, ac non planè habeāt ludibrio. Vtcunq; erit, habet Senecio hic superciliosus, ubi patientiam suam exerceat. Non erit iam quod clamet, ὦ ζεῦ βρέξον τὰς πτισάσεις. *Non Bithius & Bacchius melius compositi.* O Iupiter plue calamitates. *Reliqui, quos petis, negant ferre lucem. Tu me ama, id quod mutuo facies. Vale.*

IOANNES PICVS ANGELO Politiano, S. D. 5

N*Ec urbanius unquàm, nec hilarius acceptos se amores mei prædicant, quàm his proximis diebus apud te, & quod amice quidem confossi sunt, cū sibi gratulātur maxime, tum tibi plurimū debent. Quis enim nolit ab isto ense mori? Dolent tamen indulgentius id factū esse, quàm oportebat: atq; in eo sunt, ut dubitēt amore ipso in amores te cæcutientē factum meos, ac ita demum dubitant, ut iudicio tuo, alioqui grauißimo, in sua causa nō satis cōfidant. Confidunt tamen, & iam sese uinculis asserunt, domi esse nesciunt, libertatem, & publicum secure postulant. Sed quid de Epicteti tui festiuitate dicam? O rem iocosam, & risu dignam Catoniano, uix erat in limine, cum pandens sinus, en inquit obelos, en sagittas, si nescitis Græce. En me si ex uestris quisquàm audax fuerit, paratum referire. Quis cachinnis temperasset, cum stoicus homo tam lepidè iocaretur? Abstinuimus profecto telis, & quod intermi-* Risus Catonianus.

natus erat repositurum sese iniuriam, & quod ita cutis occalluerat, ut tam leues ictus nõ admitteret. Qua igitur ueneratione debuimus, senẽ excepimus, qui ut demũ apud nos cõsedit, philosophari cœpit de moribus, & id quidem Latine, nõ tam ob id, quod apud Latinos erat, nã & erãt in eo cõsessu, qui Græca nouerant, quàm quod Latine ipse beneficio tuo luculentius saperet. Sed nec operã perdidit, quandoquidẽ nõ prius loqui desijt, quàm nos ex peripateticis stoicos fecerit, & apathiã illã omnes approbaueri mus: ut iam uidere sit paulo ante delicatos homines, iam factos omniũ tolerantißimos: qui laceßiri quidẽ poßimus ab alijs, lædi à nobis tantũ: qui fato reluctemur nunquàm, & quæ nostra nõ sunt, sic fieri demum uelimus, ut dij uolunt, & eos nec culpemus unquàm, nec accusemus: nihil doleamus, nihil expostulemus: seruire, uinci nesciamus. Re, non oratione philosophemur. Et qui nouitij sumus, nos ipsos ut aduersarios obseruemus: aliorum de nobis opinionẽ, atq; id genus alia, quæ externa sunt, negligamus potius, quàm reijciamus: Ad diẽ curemus, ut hospitiũ uiatores: habeamus ea deniq;, nõ habeamur. Silentium amemus, ne quicquam euomatur nõ concoctum: & nobis alij raro, & nos alijs nunquàm risum pariamus: & ut uno Epictetũ totũ uerbo complectar, & sustinere aduersa, & abstinere uoluptatibus abunde didicerimus. Vide quàm sigillatim ad Epictetũ tuũ effinxerimus uitam nostrã: uide quàm & cito, ne hac quoq; parte stoici nõ essemus, q nos admonitos uolũt, tãdiu deficere hominẽ, quãdiu nõ proficit. Id, quod quãquàm in cæteris admiratus sum, in me tamen uno, uel maxime, qui cũ semper in Lycio, uel Academia,

Apathia. Stoicorum dogmata.

Sustine & abstine.

mia, nunquàm in porticu ſim uerſatus, ita uictus ſum oratione ſenis, ut in eius ſententiã, non pedibus modo, ſed manibus quoq;, & toto corpore diſceſſerim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioan. Pico Miran. S. D. 6

TAnti mihi ſunt literæ tuæ mi Pice, ut nullo pacto credam poſſe me illis reſcribẽdo ſatisfacere. Tãta rurſus tua eſt humanitas, ut te boni cõſulturũ, quicquid à nobis proficiſcatur, exiſtimẽ. Si uerba ſuppeterẽt animo, laudare pro merito ingeniũ, literas, eloquentiã tuã conarer. Sed uereor ne laudes cogar tãtas, ut Flaccus inquit, culpa deterere ingenij. Quare imitabor Timãtẽ, quodq; exprimere penicillo nõ poſſum, uelo contegã, quod ſi mihi hortandus eſt, qui ipſe omnibus exemplo ſit, ita ego meũ Piscum, ut ille Mycenæus Teucrũ hortabor βάλλ' οὕτως. Timantes.
Tibi autem debere me multis nominibus intelligo, quæ ſingula enumerare non eſt conſiliũ, ſed acceßit meritis erga me tuis Manuelis noſtri uiri docti elegans epiſtola, Hymettio illo, unde ſcilicet eam legit, melle, atq; omni nectare dulcior. Eum nos planè Glaucum reddidimus. χάλκεα χρυσείων commutantes, quis enim neſcit, quàm illi ἐπιχώριοι τοῖς Ἕλλησιν ἀττικισμοὶ degenerent citra mare? Sed tamẽ hoc ipſo, minus eius obelos metuimus, quod in latio nati ſumus. Sicut Latina cum ſcribimus perperã, hoc nos tuemur, quod græciſſare putamur, atque ut ueſpertiliones, dum neq; mures planè, neque aues ſumus, utriſq; tamen nos probare tentamus. Vale. Aerea aureis. Vernaculi Græcis atticiſmi. Veſpertiliones.

ANGELVS POLITIANVS Ioan. Pico Miran. ſuo, S. D. 7

Audio

AVdio te uersiculos amatorios, quos olim scripseras combußisse: ueritum fortasse, ne uel tuo iam nomini, uel aliorum moribus officerent. Non enim puto, quoniã *minus exierint apte, sicuti* Plato *suos dicitur.* Nã *quantũ repeto memoria, nihil illis tersius, dulcius, ornatius. Quos quia uocabas amores tuos, placuit mihi nuper, uelut in amores ipsos abs te crematos ita ludere Græcis uersibus.*

Πολλάκι τοξευθεὶς, φλεχθεὶς θ' ὑπὸ Πῖκος ἐρώτων
 Οὐκ ἔτλη προτέρω, πάντα δ' ἀφείλετο ὅπλα
Τόξα, βέλη, φαρέτρας, καὶ νηήσας τά γε πάντα
 Ἧψεν ὁμοῦ σωρὸν λαμπάσι ληϊδίοις.
Σὺν δ' αὐτοὺς μάρψας, ἀμφὶ ἁπαλὰ χειρύδρια δῆσεν
 Ταῖς νευραῖς, μέσσῃ δ' ἔμβαλε πυρκαϊῇ,
Καὶ πυρὶ φλέξε τὸ πῦρ. τί δὲ ὦ ἄφρονες αὐτὸν ἔρωτες
 Τὸν Πῖκον, Μουσῶν εἰσεποτᾶσθε πρόμον;

Sæpe sagittatus, incensusq; Picus ab amoribus,
Non tolerauit ultra, omnia uero abstulit arma,
Arcus, sagittas, pharetras, & congregans hæc satie omnia.
Accendit simul aceruum flammis edacibus,
Ipsos uero corripiens debiles manulas ligauit
Funiculis, in medium uero iniecit ignem.
Et igne combussit ignem. Quid uero o insipientes ipsum amores
Ad Picum Musarum uolasus principem?

IOANNES PICVS MIRANDVLA
Angelo Politiano, S. D.

8 *QVod proximis literis tuis me tantopere laudaris, debeo tibi tantũ, quantũ ab eo absum ut merito lauder. Id enim debetur cuiq;, quod gratis dat, nõ quod persoluit. Quare & ipse id totũ tibi debeo, qđ de me scribis, cũ in me tale sit nihil, cũ id mihi ipse nullo pacto deberes, id totũ tuæ fuit humanitatis, & singularis in me beneuolentiæ.*

lentiæ. De cætero si me examinaris, nihil inuenies, nisi tenue, humile, angustũ. Nouitij sumus atq; tyrũculi, qui ex inscitiæ tenebris pedem modo mouimus, promouimus ferè nihil. Benigne nobiscũ agitur, si inter studiosorũ ordines referamur. Habet docti nomen quiddã aliud, quod sit tibi, & tui similibus peculiare: mihi tam grandia nõ cõueniũt, cum eorũ quæ in literarum studijs sint præcipua, nihil nõ solũ exploratũ habeam, sed nec adhuc etiam nisi per trãsennam uiderim. Conabor quidẽ, id quod nunc ago, talis esse aliquando, qualem nunc me prædicas, & esse aut iudicas, aut certe uelles. Interea imitabor te Angele, q te Græcis excusas, quod sis latinus: latinis, quod græcisses. Simili & ego utar perfugio, ut poëtis rhetoribusq; me approbẽ, propterea quod philosophari dicar: philosophis, quòd rhetorissem & Musas colã. Quãquam mihi longe aliter accidit, atque tibi. Quippe ego dũ geminis sellis (ut aiunt) sedere uolo, utraque excludor, fitq; demum (ut dicam paucis) ut nec poëta nec rhetor sim, neq; philosophus. Tu ita utrunque imples, ut utrum magis, haud satis cõstet: qui & Græcam & nostram Mineruam ita pulchre amplectaris, quasi Cinnus utriusque linguæ, ut quæ insititia sit, quæ genuina, non facile discerni poßit. Nam ut de latinis taceam (de his enim cui è primo loco cesseris?) quis credat, ut de Hadriano ille, Romanum hominem tam Græce loqui? Iurabat Emanuel noster, dum tuas legeret, non esse tam atticas Athenas ipsas. Is es mi Angele (facessat adulatio) cui ex nostris unus, aut alter, ne dicam nemo, conferendus sit. Quod si plures essent tales, non haberent hæc secula cur inuiderent antiquitati. Incumbe quæso, & literas

teras quantum potes à situ recipe, ne nitor ille Romanæ linguæ iniuria temporum penitus obsolescat. Excude semper aliquid nouum, quod rem Latinam adiuuet, & illustret. Et quæ domi habes, fac tandem exeant in communem studiosorum utilitatem. Vale.

9 HERMOLAVS BARBARVS

Angelo Politiano suo, S. D.

POst discessum tuum Venetijs, ad te scripsi nunquā, de te sæpe: nec scripsi modo sæpe, sed etiā loquutus sum de te, quoties incidebat. Incidebat autem cū uolebam, uolebā semper. Omnino mihi multus in ore Politianus est, eritq; dum uixero. Nam quantū ipse de te conceperim, cū primum te cognoui, quātum porrò de doctrina tua literæ sibi sperēt & spondeant, facilius cogitare possum animo, quàm dicere. Postulo autē à te quasi meo iure duo. Primū, uti uiuere diu studeas, nō tibi, sed & tibi sanè, dū literis primū, & bonis artibus, quibus Hercule succurrendū est, ruinosis & nutantibus, breuiq; casuris, nisi per solertißimos homines, ope summa prospiciatur. Alterum uti aut tu me socium in hæc adhibeas, aut à me adhibitus, æquo animo patiare. Sin grauaris, in famulatu ero tibi, cum iusseris. Vltro nomen do, profiteor inuocatus, & maxime uoluntarius. Ardeo cupiditate iuuandi recta studia. Nullus est tam magnus labor, nullum munus in literis tam sordidum, quod defugiam: quanquam omnis ferè functio, quæ pertinet ad literas, non potest esse non honesta, non splendida, non magnifica. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

10 Hermolao Barbaro suo, S. D.

Tu uero

TV uero Hermolaë ita mihi oĩa, uel præſenti prius, uel deinde abſenti præſtitiſti, ut (ſi officia dũtaxat, non autem animum atq; uoluntatem remetiamur) ingratus proculdubio ſim moriturus. Et quidẽ ea cauſa eſt, cur tibi nec agã gratias, nec egerim hactenus, quod intelligo non orationem modo noſtrã, ſed plane facultatem omnem impare eſſe tuis erga me meritis. Nam quod mihi in tua epiſtola tantum tribuis, quantũ ego nec agnoſco, nec fateor, uel ob id certe mihi gratũ eſt, quòd amicius, quàm uerius ſentiens, magis fortaſſe nos diliges. Verba porrò quibus uelut me militem bonus imperator hortaris, ut rectis ſtudijs, utroq; quaſi cornu laborantibus ſuccurrã, eo minus mouerunt, quòd ſane quàm paucos tui ſimiles uideo, quos duces ſequar. Vt enim uõ dubitat Agamẽnon, quin ſit breui Troiã capturus, ſi decẽ dẽtur συμφράδμονες Neſtoris ſimiles: Ita ſi Hermolai mihi dẽtur decem, ſub quibus merẽ, facile ſperẽ literas, cũ Græcas, tum Latinas, è barbaria media receptũ iri. Te tamẽ & laudo, & admiror, qui adeo accīſis rebus atq; afflictis ſpem tibi aliquã feceris adhuc reliquam. Quapropter mihi etiã, uel ob id audentem, extrema cupido eſt certa ſequi. Vale. Conſiliarij.

ANGELVS POLITIANVS. Hermolao Barbaro ſuo, S. D.

QVod ad te iãdiu nihil Hermolaë dederim literarũ, nõ tã meis uelim, quàm tuis occupationibus adſcribas. Occupationes autẽ nõ minus equidẽ ſtudia ipſa literarũ, & ſapientiæ, quibus uſquequaq; inuigilas, quàm iſtos accipio diſcurſus obeundæ legationis, & rei gerendæ publicæ. Quid igitur uel ineptius, uel inhumanius, quàm aut

Muſarum

Musarũ sacros operãti obstrepere, aut agẽti rẽ seriã tri chas ueluti intẽpestiuas obijcere? Neq; *uero causa fuit cur timuerim, ne (quod est apud Aristotelem tuum) nostram quoq; amicitiã silentiũ dirimeret.* Non *enim sic in amore mutuo languemus, ut simus inter nos machinis retinendi. Sed nec silentiũ quispiã interpretetur, ubi neuter cessat honorifice de altero & loqui, & scribere,* Caue *enim putes* Hermolaë, *nõ diem dixerim, sed horã penè ullam præterire, in qua nõ ego de ingenio, de literis, de prudẽtia, de cõsilio, de humanitate, de cãdore, de studijs deniq; tuis, prope declamitem.* Testis Medices Laurẽtius *meus, testis hic itẽ* Mirandula Picus, *heroẽs (arbitror) duo, nõ uiri, quos aut auditores habeo laudũ tuarum attentissimos, aut bene uolentissimos prædicatores.* Iam *apud cruditã iuuẽtutem, & familiariũ cohortem, tantum de te loquendo profecimus, ut unus utique habeare, non solũ doctissimus, sed & humanissimus & prudentissimus.* Porrò *autẽ ut epistolas, ut orationes omiserim, in qs de te semper à nobis illustris mentio facta, uel hæc ipsa, quæ mox edentur,* Miscellanea *nostra, cũ quidam (ut* Horatius *inquit) dignus uindice nodus incidisset, te scilicet unà cũ* Laurentio Picoq; *iudicem sibi contra rudem inscitiam nuncupauerunt.* Neq; *uero tu quoq; otiosus, aut occasionibus imparatus in me semper etiã, ultra fortasse quàm patior ornando, extollẽdoq;, sic ut temet pulcherrime, ab hoc epistolarum silentio, crebris de me sermonibus redemeris.* Non *igitur amicitiã nostrã blãdimentis istis & assentationibus indecoris & ineptis, atq; optimo cuiq; maxime suspectis, addo etiã uulgaribus, fouemus.* Nõ *tamẽ ullo loco, uel studio desumus alter alteri uel*

Silentium cum amicitia.

Laurentius Medices.

Picus Mirandula.

Miscellanea Politiani.

ri uel officio. Speciosa ista, & popularia beneuolētiæ ostē tamenta, quasiq; fucū, & præstigias, neq; tu arbitror desyderas, & ego abominor. Vino aiunt uendibili, suspensa hedera nil opus. Adagium. *Et nos ergo faciē, strepitūmq; omnē (sic doctos decet) aspernemur, atq; amicitiæ (quod dicitur) personam detrahamus. Cæterum ut eò tandem deueniam, qua gratia tibi hanc epistolam scribere instituerā, cum Franciscus Gaddius Florētinus, qui pauloāte legatus istic age bat, uir utriq; nostrum cōiunctißimus, forte (ut fit) in sermone apud Laurentiū Medicem, nuper iniecisset, desyderare te uolumen, si quod hic emendatū Dioscoridis habe remus, statim nobis Laurentius (ut est homo tui studiosißi mus) pro more autoritateq; mandauit, ut eam rem quamprimū, quādiligentißime curaremus. En tibi igitur librum mi Barbare, satis emendatū (ni fallor) certe ueterem. Tu cū fueris usus, ad me remittes, non tam (quæ tua est diligē tia) incolumē, quàm doctißima ista notatū manu, quo pretium uolumini aliquod ex te, atq; autoritas accedat. Vale.*

Franciscus Gaddius.

HERMOLAVS BARBARVS
Angelo Politiano suo. S. D.

SI *surdis etiam brutisq; rebus amicitiæ & inimicitiæ suæ, non aliunde quàm à cœlo constant, quo & affectus cæcos, & quæ Græci* ἀναιτιολόγητα *uocant, referimus accepta, quid ni sentiat hanc uim & homo? quanquam interest, quod stolida illa & muta semper inter se pro natura quæq; sua dißident, aut concordant unius cœli merito. Sed hominem homini plerunque mores & iudicia conciliant, nec minore glutino, quàm istæc syderum deflu uia ferruminant: huiusq; generis est amor, qui nos inuicem*

Innocuas & simplices locutiones.

Hominē homini quid conciliet.

cem innexuit, & Herculeo nodo iunxit. Nihil mirum, si nec spacio temporis excutitur, nec locorum intercapedine conuellitur, nec officioru͂ silentio polluitur, nec alia quauis negligentia rubigine decoloratur. Certa opinione uirtutis & doctrinæ tuæ natus, eadem opinione co͂seruatur, alitur, augetur: te uolente noléteq; perennat. Tandiu Hercule futurus, non dico me qua͂diu ames, sed qua͂diu amare cogas. Et istc ingenij & eruditionis tuæ fulgor obuersetur oculis. Tunc amare potero desinere cum tu rem latinam deserere. Sed de hoc satis. Dioscoridem accepi, gratias & tibi, & Gaddio nostro tam multas ago, ut quas Laurentio meo agam homini clarißimo, humanißimo, doctißimo, non habeam, habeam quas non ago. Atque utina͂ quandoq; poßim referre. Multis nos magnus ille uir indies & studijs accumulat, & officijs adobruit. Ego contra diu noctuq; retracto, ac recogito, non quemadmodum ratione͂ cum eo parem faciam (quis enim posset hoc, nisi alter Hercules, aut certe alter Laurentius?) sed quemadmodu͂ planè intelligat, me apud eum eo loco esse cupere, quo qui magnitudinem æris alieni & profeßione nominis & magne fidei compensatione redimunt. Vale.

13 ANGELVS POLITIANVS Hermolao Barbaro suo. S. D.

Hermolaus Barbarus patriarcha Aquileien͂.

EXplicare non possem literis Hermolaë, quanta mihi lætitia prandenti nuper secum Laurentius Medices te Patriarcham factum esse Aquileiensem nu͂ciauerit. Ego uero tanto sum ex ea re gaudio, tantaq; uoluptate p̄fusus, ut in ipso quoq; discubitu (quid enim manifesta negem?) gestierim, exilierim, lætum, felicemq; nuncium, uix ipse me

capiens

*capiēs proclamauerim.*Et *nunc gratulor tibi, gratulor do ctis omnibus, gratulor seculo* Hermolaë. *Tibi, quod hoc etiam tuarum uirtutū, præmium dixerim an testimonium, publice acceperis.*Nam *quamuis antea quoq; multis, magnificisq́; fueris ornamētis affectus, tamē hoc unum procul excellit atq; eminet: non modo quia maius, aut quia genere diuersum, sed quod per eum quasi gradū breui putaris altius ascensurus.*Doctis *uero quod is uir ad maximas proueheris dignitates, cui semper hoc hominū genus atq; hæc secta uitæ plurimū placuit.*Etenim *summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregijs honoribus perfunctus, & fastigium disciplinarū propè omnium tenes, & professores ac studiosos artium bonarū (quamuis humili fortuna pleriq; sumus) ita cōplecteris & amas, ut æque cunctis tuæ quasi maiestatis fasces, ac uexilla submittas. Seculo autem, quod insigne aliquod habet, quo iam stare audacter aduersus & uetustatem posſit, & posteritatē: scilicet quia ueluti recuperasse nunc oculos cæca prius fortuna uideri potest, dum cumulare honoribus eū gestit, in quo uirtutum penè omniū quasi quidam concentus exauditur.*Tu *igitur & si uirtute ipsa clarior es, atq; (ut puto) lætior, quàm uirtutis præmio, debes tamen hanc & tēporibus & literis diligentiā, ne fortunæ desis, neu uota nostra destituas, sed incumbas instesq́; fauori quantū potes: non quidem ambitu infami, qui philosophū dedecet, sed his potius artibus, quæ te charū bonis, admirabilem propè uniuersis reddiderūt.*Equidem, *quod ad me attinet, quādo aliter suffragari non licet, illud usquequaq; præstabo, ne quam occasionem, uel tui celebrandi nominis, uel conciliandæ tibi,*

colligendæq; beneuolentiæ prætermittam. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS

14 Angelo Politiano suo. S. D.

QVod ex secundis rebus meis lætitiam incredibilem cõceperis, neq; nouã rem fecisti, nec mihi non præuisam, imaginationeq; præsumptam. Noui quanta propensione, atq; adeo inductione animi, prouinciã durã & inexplicabilẽ susceperis ornãdi & tollẽdi nominis mei, quàm constans, pertinax, & addictus in eo fueris. Quã rem tuã uidearis agere, cum meam agis. Itaq; nihil sum miratus, quod rationibus tuis consultũ putaueris cũ meis est prouisum. Habeo tibi, & semper habebo gratias, non solũ ut amico & beneuolo, sed ut Politiano, id est, ut homini doctißimo. Plus enim est à Politiano, quàm ab amico laudari. Testimoniũ & iudicium amici fallitur, Politiani etiam amãtis nõ fallitur. Laurẽtio non minus principi tuo quàm meo, indies plura & maiora debeo, Testis est ipse. In magno uersor periculo, ne in tanto meritorum eius erga me cumulo, & ingratus, & barbarus esse uidear. Vale.

POMPONIVS LAETVS

15 Angelo Politiano suo. S. D.

SErius quàm opinabaris ab amicißimo fieri, distuli ad te mittere, quod summopere legere optabas. Causa fuit nescio quis, qui se intra paucos dies daturum Quintilem & Sextilem mihi pollicitus est. Remq; is longius opinione mea traxit. Ipse tandem, ut creditori, qui uel præcipuus es, satisfacerem, quæ apud me erant, diligentißime exscripsi, À Venusia Apulorum adlata sunt marmorea in tabula: obscuro loco ibi latebant fragmenta aliarum tabularum,

larum,ubi annus integer erat,coniungi nequiuerunt,quod multa deerant: illinc translata Arianum,summa cura,quæ supereſt tabula ſeruatur. Mitto & quædam monimenta rerum, eodem in loco reperta, & placitura tibi (ut exiſtimo) amatori uetuſtatis. Romæ ferè idem, ſed multo ante,uerum fine caret: ſi habere cupis, reſcribe: quanquam quid hoc dixerim? cum facile intelligam te plurimũ id quærere: ſed uidebatur optabilius,ſi popoſceris: ſcias omnia quæ apud me ſunt, tua eſſe. Duo à te ſum petiturus,alterum ſtudio,alterum autoritate conficies. Illud eſt apud Valerium Flaccum in quinto libro,cum loquitur de Chalybibus populis,apud quos ferrum repertum eſt:quid ſibi uelit,indigena.Quod ſequitur corruptum eſt:& ſtatim duo carmina quæ ſequuntur, fabulam habent mihi incognitam.Forte Apollonius aliquid de ea re ſcribit.Tuum limatiſſimum iudicium expecto, quod mea ſententia,quicunque profitemur literas,uenieremur neceſſe eſt. Sed de ingenio ſcio quid ſcripturus ſum.Illud alterũ erat, ut uni cis literarũ fautoribus Laurentio ac filio me commendes. Ab Laurẽtio tua opera,obſecro, impetres literas non uul gares,ſiue ad Ioannem Tornabonũ,ſiue ad oratorẽ Florentinorũ, in commendationẽ Fabritij contubernalis mei, qui ut prædicat,notiſſimus eſt Laurentio, aliaſq; Florentiæ negotia Reguli Fauentini egit.In præſentia cũ ſit expediturus quædam honeſtiſſima in curia Romana,autoritatem Laurentij (quæ plurima eſt) uehemẽter accedere cu pit.Effice tu homo nõ minus literatiſſimus quàm integerrimus,ut uoto fruamur.Bene ualeas. Romæ,decimoſexto Calendas Aprilis.M.cccclxxxviij.

16

ANGELVS POLITIANVS Pomponio Læto. S. D.

QVas à te nuper accepi literas, ita gratas habui mi Pomponi, ut me ab ijs putem immortalitate donatum. Sed & semenstre Calendarum mire fuit gratum: & quam ais tabulam bello Marsico factam: quæ si eadem est, quã Romæ obiter legerim, uereor ut satis ex fide sit exscripta. Siquidem Aimilius non Aemilius erat in saxo. Quam eandem diphthongũ etiam super ipsa Panthei testudine adnotaueram. Quod uero etiam (si dijs placet) de obscuris poëtarum me consulis, homo omnis literaturæ consultißimus: atque id mihi ex amore tribuis, quod tibi ex uero debetur: intellego quàm tibi debeam, quàm mihi faueas, quantum oneris sustineam. Dicam tamen quod sentio, tibiq́; si non rem ipsam, studium certe meum, uoluntatemq́; probabo. Versiculi ipsi, quos uere mendosos putas, hi sunt uidelicet:

Locus Valerij Flacci, libro quinto.

Indigena æterni rupem Iouis, hinc tibi Mauors
Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra
Fœta legat, partuq́; uirum fouet ipsa soluto.

Hos equidem ita legendos arbitror:

Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenum
Dant uirides post terga lacus, ubi deside mitra
Fœta ligat, partuq́; uirum fouet ipsa soluto.

Vt sit sensus: post Chalybas promontoriũ Genetæi Iouis, dant post terga, hoc est, præternauigãt. Tum uirides lacus Tibarenorũ: uirides, scilicet, quoniam pecore abundãt, atq; ob id pascuis, quibus scilicet Tibarenis mos est, uti à parturiẽtibus, iamq́; etiam partu liberatis uxoribus,

Tibarenorum mos.

uiri

uiri in lecto mitrati collocentur, & ipsi uice puerperarũ foueantur curenturq́; : quod ex Apollonio mira breuitate tralatum, cuius in libro secundo sunt hi uersus.

Τοὺς δὲ μετ' αὐτίκ' ἔπειτα Γενηταίου Διὸς ἄκρην
Γνάμψαντες, σοβέοντο παρὲξ Τιβαρηνίδα γαῖαν.
Ἔνθ' ἐπεὶ ἄρ κε τέκωνται ὑπ' ἀνδράσι τέκνα γυναῖκες,
Αὐτοὶ μὲν στενάχουσιν ἐνὶ λεχέεσσι πεσόντες,
Κράατα δησάμενοι. ταὶ δ' αὖ κομέουσιν ἐδωδῇ
Ἀνέρας, ἠδὲ λοετρὰ λεχώϊνα τοῖσι πένονται.

Post hos autem quamprimum, deinde Genetæi Iouis arcem,
Flectentes, acti sunt præter Tibarenida terram.
Vbi postquam utique sustulerunt ex uiris filios uxores,
Ipsi quidem suspirant, lectis decumbentes,
Capita reuincti, illæ autem rursus nutriunt epulis
Viros: & lauacra partualia his laboriose ministrant.

Addunt interpretes Apollonij, scriptum id etiam à Nymphodoro in Tisinomis, tum Genetæum promontorium à Genete fluuio uocatum, in quo templum sit hospitalis Iouis, quem Xenion appellant. Idem eodem libro sic scribit Apollonius. Genetæũ promontorium. Iuppiter ξένιος.

Ἄγχι δὲ ναιετάουσι πολύῤῥηνες Τιβαρηνοὶ
Ζηνὸς εὐξείνοιο Γενηταίην ὑπὲρ ἄκρην
Prope uero habitant affluentes agnis Tibareni.
Iouis hospitalis Genetæam super arcem.

Quo loco πολύῤῥηνες ab agnorum copia dicti. Vnde uirides lacus eruditè dixit Valerius, ob pascua, ut arbitror. De Tibarenis etiam Orphëus in argonauticis post Chalybas meminit statim : & eosdem Strabo libro duodecimo Tibarnos appellat. Quod autem de Eribote quæsieras: fuit is filius Teleõtis, de quo sic idem scribit Apollonius libro primo. Tibareni Strabonis Eribotes.

Ἔισπετο δὲ Εὐρυτίων τε καὶ ἀλκήεις Ἐριβώτης
ἦες, ὁ μὲν Τελέοντος, ὁ δ' Ἴρου Ἀκτορίδαο.
Ἤτοι ὁ μὲν Τελέοντος εὐκλειὴς Ἐριβώτης.
Ἴρου δὲ Εὐρυτίων, σὺν καὶ τρίτος ἦεν Ὀϊλεύς.

Dicebatur autem Eurytionq; & robustus Eribotes
Filij, hic quidem Teleontis, ille uero Iri actoridæ.
Nempe hic quidem Teleontis, inclytus Eribotes:
Iri autem Eurytion, simul & tertius erat Oileus.

Literas contubernali tuo commẽdatitias ad Oratorẽ Florentinũ, paulo negotio impetrabimus à Laurentio Medice: qui si mihi quasi uni è minutioribus literatis, nihil non indulget: cur quicquàm tibi literarũ principi deneget? Vale, & si quid te dignum ex antiquitate habes, participa quæso nobis, tui cupidißimus. Et Vasinio dic salutem meis uerbis. Florentiæ. IIII. Cal. Mart. M.cccclxxxviij.

POMPONIVS LAETVS
Angelo Politiano. S. D.

IAm tempus appetit eruditißime & candidißime Italorum, ut Lucretij libros remittas, ut uir integer fidem soluas. Dabis ferẽdos ad urbem Petreio homini fidei sum mæ, qui celebritatẽ tui nominis cum cæteris nostri ordinis amat, colit, ueneratur. Nam quisquis est, qui de se bene senserit, gratulari plurimũ debet seculo nostro, cum tales habeat uiros, quales maiores nostri in summa gloria habuisse duxissent. Data opera Florentiã se confert, ut te sæpius uisat, & ut totus ex lima tua pendeat: utinã & mihi liceret. Cum de altitudine tui ingenij cogito, non possum non admirari, cur nostri graculatim & sturnatim (ut ita loquar) ad te non aduolent. Legi opus tuum, in quo apertißime doctrina quadam singulari ueteres ab inferis reuocasse

Graculatim & sturnatim.

casse uideris. Sed parcius in præsentia, prædicatione mea non indiges, satis enim tuo labore clarus es. Verum quoties de aliquo sublimi interpretatio est, unus Politianus occurris. Ego quid de perspicacißimo ingenio tuo sentiã, una epistola & longa quidem explicui, quanquã in ea re quid longum esse potest? Credo distulisti carmina Lucretij remittere, propter uariarũ disciplinarũ occupationẽ. Opsecro, atq; optestor, effice ut ad suum Quirinum redeant. Habeo quædã uetustißima monimenta quæ cũ uideris opstypesces, admiraberisq;, quod nuper effossa eruta q; & inuenta in illa tua obseruatione reperiantur. Qua de re diuinitatem quandam in te esse intelligo, ut uere animus tuus sit de cœlo sumptus ignis. Dij te seruent. Commenda me Medicibus, patri, & liberis, literarum patronis. Deinde plurima salute Demetrium impartias. Vale. Romæ. ante. v. Calendas Iunij.

ANGELVS POLITIANVS Pomponio suo, S. D.

LVcretium Petreio dedi, quẽ tibi iam redderet. Vah tam serò inquis. Fateor: sed nõ plus neglıgẽtia mea, quàm tuæ humanitatis fiducia: dum alia ex alijs, in quibus opera ponatur, occurrunt: dilatus hic in quadriẽnium liber est, qui uel triduo potuerat absolui. Cæterũ ego Pomponij mei memor, qui quidem nescit offendi, à Politiano præsertim: prætuli audacter officio commodum. Petreio nondũ frui licuit, ut optabam, probo & antiquis moribus homine. Iam tum peregre aberam, cum ille Florentiam, statimq; peregrinationem meam rusticatio excepit. Spero tamen dierum paucorum iacturam, ut in urbem reuer-

terimus, inrupta (quod aiunt) copula farciet. Quas in me laudes confers, quanquam agnoscere salua fronte nō ausim, tamen ob id gratissimas habui: quoniam cum nec irrisio in istos mores, nec adulatio cadat, necesse est laudatio haec, aut ex amore in me nimio, aut ex uero proficiscatur. Quorum cū sit utrunq; mihi gloriosum, alterum diu in uotis, alterum etiam supra uota est. Monimenta illa quae narras antiquitatis, iamiam tractare, complecti, adorare gestio: per fortunas imparti, si quid habes quod excellat. Medices nostri unice tibi fauent. Demetrius autem salutem sibi à te dictam, totidem uerbis remuneratur. Vale. In Faesulano sexto Idus Augusti. M.cccc xcj.

19 BAPTISTA GVARINVS
Ioanni Pico Mirandulae, S. D.

Retorquere. *NOndum concedo secundum te litem dari oportere, nam facile possum tuas istas captiones in te ἀντιστρέφειν. Si tibi praeceptor sum, cur mihi non obsequeris? Si nō sum, cur me praeceptorem appellas? Neq; ideo nomen hoc recuso, quod te discipulum spernam, quem mihi praeceptorē assero, sed quòd tuā doctrinam & ueneror, & praedico, in qua te neq; unguium meorum nota, neque transuersi calami signo, neq; miniata caerula, neque obelisco deniq;, aut asterisco, tantum promouisse mihi conscius sum. Sed in nouum quoddam uindiciarum genus (ut uideo) incidimus, dum tu mihi eam possessionem asserere cō tendis, qua ego cedere conor. Quae unquam rhetorum causa huius generis actorem aut reum habuit? Ego mi Pice, nunquam in hac pugna tibi herbam porrigam, nisi prius bona cum gratia composuerimus (ut quando aliter*

non

non succumbis) uterque nostrum alteri præceptor pariter, & discipulus iudicetur. Sed omißis iocis, seria agamus, & heptaplus tua, & tuipse tibi merito placere potes, cum omnia doctorũ hominũ puncta ita sis assecutus, ut nc in tabellæ quidẽ latebra liuor ullus appareat. Idẽ in reliquis scriptis facilius tibi datũ iri sperandũ est, cum usus etiã accesserit, qui solet in scribendo magister haberi optimus. Quod ad me attinet, gaudeo uehemẽter laudato uiro, & ab omnibus, ac ubiq; laudando Laurẽtio me in ore esse, addito præsertim Politiani *calculo: cuius ego copiosam & arcanam multiplicis disciplinæ lectionem ita complector, ut admirer, ita admiror: ut cõmendare non desinam. Quo fit, ut extra doctrinæ aleam me ab illo poni, triumphi instar existimẽ. Quod librorum meorũ indicem petis, id mihi & laboriosum est, & inutile. Satis erit si pro tempore postulatis meis inseruies. Nunc Martianum Capellam, & Senecæ quæstiones naturales opto, si modo emaculati sint codices. Nam qui apud nos sunt, opera Sibyllæ indigent. Eos si impressos emere poßim, gratius mihi erit. Sin minus, non longo postliminio tui ad te redibunt. Vale specimẽ bonarum disciplinarum, meq; amare perge.* Ferrariæ, Non. Decemb. M. cccclxxxix.

Vsus in scribendo magister.

ANGELVS POLITIANVS

Baptistæ Guarino suo, S. D.

OStendit epistolam mihi nuper ad se tuam Ioãnes Pi*cus* Mirandula, *princeps omni laude cumulatißimus: in ea cum tu mihi multũ tribueres ex recenti* Miscel*laneorũ fœtura, tum uero seorsum in scheda syllabas notasti aliquas, in quibus meã nõnihil diligentiam requirebas.*

bas. Sed hoc posterius tamen ita cunctanter, ita suspiciose fecisti, quasi deniq; metuisses, ne me ledi grauius putarem, sicubi abs te non doctissimo solum uiro, sed optimo quoq; redarguerer. Ego igitur quãquã dissimulare nõ possum, laudationẽ mihi tuam fuisse pro eo ac debuit omnino gratissimã, tamen ut eam quoq; plausibilius exciperem, causa fuit in primis, quod abunde fidẽ blanditijs illis tuis comes addita libertas, ne dixerim castigatio faciebat. Etenim nõ ego auidius refellam, quàm refelli me patiar, & opinionũ fallacijs quasi morbis animi præcipuis, multo etiam libentius ipse caream, quàm cæteros liberem. Tuum uero mihi

Lapis lydius. *oĩno, quasi pro lapide Lydio iudiciũ debet esse. Nam ut illo purum dinoscitur aurum ab adulterino, sic apud me de tua facile sententia uerum uidetur posse falsumq; discerni. Nec est in quo tam bene de proprijs mihi studijs spondeam, quàm quod ita disputare soleo de ambiguis, ut plus inuento uero gaudeam, quàm uictoria. Quãquam autem abs te tantæ autoritatis homine prouocatio non est, tamen pro tua singulari humanitate quæso benigne audias quid ad ista respondeam. Negas probare te, quod imolare prima breui, quod item matutinus prioribus correptis syllabis enuntiauerim. Ego uero tametsi rudis in primis, non adeo tamen obtusi sum pectoris, in uersibus maxime faciundis, ut spatia ista, morasq; non sentiam. Verum cum mihi de Græco penè ad uerbum forent antiquissima interpretanda carmina, fateor affectaui equidem, ut in uerbis obsoletam uetustatem, sic in mensura ipsa, & numero gratam quandam, ut speraui, nouitatem. Nec autem putabam fore, ut cum Vergilius, accerrimi uir iudicij, uer-*

sus

sus aliquoties Homeri uatis exemplo, caudam trahentes effinxerit, non etiam mihi tale quippiam præsertim Græca uertenti concederetur. Quocirca uersiculos feci de industria, prominuli quasi uentris, qui medij pedem quaterna tempora superantem caperent, ex argumento προκοιλίους *appellatos. Qualis apud Homerum puta sit ille:* Πατρόκλου ποθέων ἀνδροτῆτα ϗ μένος ἠΰ. *Sed quoniam quod ego studio nouitatis quæsiueram, syllabarũ scilicet ignorationi pleriq; tribuebant: mandaui statim quibus maxime potui amicis, ad quos ulla modo exemplaria peruenissent, ut uersiculos eos uelut in quadrã redigerẽt, ad hoc exemplum: Luceferi, nam lux superis gratißima diuis. Et item: O' pueræ, emicuit rubor haud mora, matutinus. Cuius enim stultitiæ: uel cuius potius improbitatis fuisset, agere diutius, etiam bonam fabulam, quam cõtinuo populus exsibilaret? Itaque magnopere à te peto, cures mihi primo quoq; tempore non ausim dicere tua, sed scholastici alicuius manu, locum sic utrunq;, in omnibus quotquot istic erunt exemplaribus emendandum. Nam ut tibi potestas uenalium quoque fiat, ipsi continuo per literas cauebimus, Iam uero, quod liquentibus prima correpta dici uix permittis, equidem in eo Vergilium sequebar, cuius illa certe sunt notißima: Principio cœlum, ac terras, camposq́; liquentes, &, Ignemq́;, horribilemq́; feram, fluuiumq́; liquentem. Nec me fallunt autem, liquentia mella, sic apud eundem posita, ut quantum scilicet in tempore, tantum sit in intellectu discriminis. Sed & orichalcum breui secunda dictum reprehendis, quæ tamen syllaba diphthongo notatur. Ad hæc illo ipso quem tum locum interpre*

Ventricosos.

Patrocli desiderãs uirilitatẽ, & robur bonum.

Liquere prima breui.

Orichalcum secunda breui.

Callimachus. *interpretabar, οὐδ᾽ ἐς ὀρείχαλκον dixerat Callimachus unus mihi tum quidem præ cæteris sequendus, quanquam*
Statius. *aliàs quoque grauißimus autor. Nam quod Statius aliter usurpat iure suo, uidelicet una diphthongum litera defrau dat, quod & in Pliadum uocabulo non reformidat. Po-*
Bœotia. *stremo quæris idem, ut cur & Bœotia scribam: sed enim*
Boëtia. *quærere ego quoq; uicißim poterã, cur tu Boëtia potius, nullo scilicet in has uocales Græcarum transitu, quẽ mo- do uel præcepta tradiderint, uel rationes persuaserint, uel*
Vulgus. *autoritas comprobauerit: nisi forte uulgus imperitum re- spicimus, nullo prorsus habẽdum numero apud eruditos, quorum te principem semper existimauimus. Adde quod hanc nostram uocis istius scripturam, sicut è Græco pri- mum demigrauit, intemeratam seruant exemplaria quæ- cunque adhuc incorruptæ uetustatis indole censentur. Hæc igitur habui nunc quidem, quæ pro mea causa dicerem. Verum quando tu unus omnium ætatis nostræ professo- rum celeberrimus aliter sentis, nihil iam credo mihi, sed*
Pyrrhonij qui, uide apud Aul. Gel.li.xj.ca.5. *ad Pyrrhonios planè deficio: nec esse prorsus aut affir- mo posthac, aut nego quicquam, sicuti nobis uel à sensi- bus ipsis, uel ab animo denique repræsentatur. Cupio ta- men & de cæteris quid sentias audire, tanto maiorem tibi habiturus cottidie gratiam, quanto ab erroribus me, uel sæpius, uel liberius, uel postremo etiam seuerius uindi- caueris. Vale.*

BAPTISTA GVARINVS
Angelo Politiano suo, S. D.

21

GAudeo mirifice interprete Pico nostro, Palladio ma gis quàm Martio, datam esse nobis occasiunculam, ut de

ut de cõmunibus studijs aliquid per literas colloquamur. Sic enim fore spero, ut amor in doctrinam tuam meus, amicitiam inter nos conflet. Quod autẽ ita cunctanter & meticulose ad Picũ *ipsum nonnulla de aureolo* Miscellaneorum *tuorũ libro scripsi, id neutiquã mirari debes: ita sunt horum temporũ mores, ut siquis liberius quid proferat, bellicũ cecinisse uideatur.* In me *Angele mi suauissime, ut nullus est loliginis succus, ita est candida, & sine labe simplicitas.* Doctos *omnes amo, coloq́; & nouos nescio quomodo magis etiã quàm ueteres admiror.* Quippe *cum hoc tempore, & librorũ iactura, & morum aliquorũ ignoratio, & multarũ rerum desuetudo anxiam laboriosamq́; pariat emergendi difficultatem: quare ignosces mihi, si ex alijs animũ spectaui tuum. Quia tamen te maxime diligebam, ut hominẽ eruditissimũ, cupiebamq́; sine exceptione ab omnibus posse laudari, ideo quæ sentiebã à liuidulis forsitasse notatũ iri, ea tibi clandestina aliqua uia nota fieri desideraui.* Delectatus *sum uehemẽter tua ista probitate, qua neq; tulisti ægre te commoneri, & rogasti, ut de cæteris idem facerem: quia eis te gratiã habere profitearis, qui ab erroribus te uindicauerint.* Non *ego tantũ mihi arrogo, ut quod tu ignoraueris, ego id me scire credam. Sed scribentibus omnibus id usu uenire solet, ut in scriptis suis (dum noua sunt) relegendis, uel obaudiant, uel cõniueant, ut taceã opiniones nõnullas, quarum inuentionibus applaudunt. Quod ni ita esset, non in præceptis haberemus:* No*numq́; prematur in annum. Si quid autem à me bene dictũ uideatur,* T*erentianum illud, non tamen assentatorie respondebo:* Ridiculũ, *nõ enim cogitaras. Cæterũ idẽ istuc*

tute

tute melius quanto inueniſſes? Vt aliquando ad rem ueniam, dabo operam, ut qui reſidui ſunt apud mercatorem libri tui, non niſi ex tua ſententia exeāt. Ego ſumptu meo habueram librum ipſum apud me hoſpitem. Poſteaquàm tamen etiam gratis alterum fratrem in cōtubernio eſſe uoluiſti, uſus ſum tua liberalitate, ut ego munificus eſſe poſſim, & ut tibi plus debeam. Leoniceno & Pictorio munus tuum tradam, cum abs te reſponſum accepero. Magnificis Laurentio, & Pico me commendes, rogo. Vale. Ferrariæ, quarto Calen. Ian. M.cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS
Baptiſtæ Guarino ſuo, S. D.

BEne habet. Amicos undiq; Miſcellanea nobis aut cōparant, aut excitāt. Vndiq; epiſtolæ ad nos, uel de nobis excellentiū uirorū plenæ ſtudij, plenæ laudum. Vel proximæ duæ abs te, quàm ingenuæ bone deus, quàm ſimplices, quàm liberales, quātis poſtremo, & qbus aſperſæ amoris notis, mitto enim quàm elegātes & doctæ. Proprium uidelicet hoc eius domus, in qua duntaxat etiā ipſa bonarum artium ſunt incunabula. Quos igitur mihi tanta iſta, ſeu iudicia, ſeu ſtudia ueſtra admouere aculeos, imo uero quos ad ſcribendum ſubdere ſtimulos debent? Iam facile contemno, quas & contempſi tamē ſemper, ineptias maleuolorum, & nugas uere dixerim abortiuas (prius enim penè emortuæ quàm editæ) tuis mihi ſuffragantibus epiſtolis, etiam Phœnice uiuacioribus. Ego uero alacer iam doctorum clamoribus adiutus ad huius calcem curriculi propero. Quin (ſi modo tu non aſpernaris) curabo extet ad poſteros in reliquis meis ſcriptis perpetuum, non

non dixerim doctrinæ tuæ, quo quidē minus eges, sed certe beneuoli inter nos animi testimoniū. Vale: Pictoriumq́; nostrum candidißimum hominē saluere iube meis & Pici uerbis. Florentiæ, quinto Idus Ianuar. M.cccclxxxix.

BAPTISTA GVARINVS 23
Angelo Politiano, S. D.

NOlim existimes maxima esse tuarum laudum præconia, quæ ad te in epistolis perscribuntur. Multo enim maiora sunt, quæ studiosi humanitatis, in animis suis ex libro tuo taciti concipiunt, aut cum in cœtu sunt, de te colloquuntur: uno ore omnes omnia bona dicūt, doctrinam tuam prædicāt, extollunt, admirantur. Nemo est qui pretio deterreatur, quo minus Miscellanea domi habeat unde discat. Hæc sunt uera eruditionis testimonia, in quibus nulla est placēdi, adulandi'ue suspicio. Quo magis miror dubitari à te, an cupiā scriptis tuis famam meā immortalem fieri, quasi cornea mihi sit fibra: nō id ego quoque expetam, in quod fertur humanæ naturæ procliuitas. Illud tamē monuisse, aut saltē rogasse uelim, ut & morsibus uiuentiū, & laudationibus (non enim adulationes appellauerim) quàm minime in scribēdo utaris. Nā præterquàm quòd ea res dignitati scribentis officit, multi sunt qui magis affectionibus animi id scribēdi genus, quàm uero iudicio acceptū referant. Non temere hoc dici putes. Audio enim persæpe quæ de reliquis circunferūtur, & tamen liberū tibi hisce rebus examen relinquo, quem etiam plus uidere arbitror. Salutem tibi Pictorij nostri uerbis dico. Tu uero magnificis Laurentio, & Pico me commendabis. Vale, Ferr. xvj. Cal. Ian. M.ccccxc.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM
Liber Secundus.

ANGELVS POLITIANUS Philippo Beroaldo suo, S. D.

E G I T *epistolam mihi nuper ad se tuam Picus hic Mirandula noster, planè flos illibatus ingeniorum, cuius in extrema clausula, nostri quoque sic honorificam mentionem faciebas, ut in quodam ueluti literatorum consessu, proximos uidelicet ab illo mihi gradus assignaueris.* Hanc igitur ego tuã(*si modo ita uocetur*)*sententiam, quamuis audire citra rubor͂e, gnarus inscitiæ meæ, non poteram, tamen quod ab insigni quadam beneuolentia proficiscebatur, ita gratanter accepi, ut uix tantundem fuerim uoluptatis habiturus, si mihi esse illa quæ de me pronunciabas, uera persuasissem.* Nam *quamuis testimonio conscientia repugnet, lætor tamen alicui talem me uideri posse, qualem tua me fingit, hoc est hominis eruditissimi, prædicatio. Quare statim dictaui hanc tibi epistolam* Beroalde, *qua ducerem quantopere mihi tuum tale laudationis officium blandiatur, simulq́; darem fidem nulli me prorsus occasioni defuturum, rerumq́; posthac & temporum planè omneis articulos excussurum, donec tibi pro studio erga me tali, & animo tandem quoquomodo referam gratiam.* Vale: *Florentiæ.xvij.* Calend. Febr. M.cccclxxxix.

Philippus

PHILIPPVS BEROALDVS
Angelo Politiano suo, S. D.

PErlegi oppido quàm libens literas illas, quas ad me nuperrime dedisti, & quia tuæ sunt, & quia literatæ. Miscellanea tua doctissimum te esse testantur, epistolæ humanissimū. Turpe est uinci eruditione, humanitate uero turpissimum. Inde fit, ut mihi nō minutula labecula inspergatur, sed maxima labes, & ea quidem ineluibilis infigatur, cū abs te uincar in utroq;. Assurgebat iam primū literatio nostra tuæ politissimæ literaturæ, neq; id dissimulanter. Iam uero & illa quoq;, quæ in me alioquin nō improbari solet humanitas, tuæ cedit humanitati, adeo ut tibi comparatus, possim merito inhumanus iudicari. In aliena tibi epistola salutem transeunter adscripseram. Tu (quæ tua dexteritas est) è uestigio me per epistolam resalutasti, quæ sua planè politura Politianum ostentat artificem, totaq; est officij beneuolentiæq; refertissima. Cui ut breuiter respondeam: Non opus est mi Politiane, ut mihi gratias agas, ob meū de singulari tua uirtute uel testimonium, uel iudicium. Etenim si nolo uideri mendax & uanus, id faciam quod facio necesse est. Præterea persuasissimum habe, me in primore fronte animū gestare, nec à labijs dissentire præcordia: concordat in me scriptio cum mente, lingua cum pectore, & de prōptuario nostro syncera promuntur citra omnem fucatam simulationem. Eruditio tua illa interior, atq; politior, à nemine nō paulo humaniore suspicitur, à me & suspicitur, et amatur. Hoc in præsentia fit, hoc idem fiet in posterū. Sum & ero tuarū laudum, si nō idoneus, saltem beniuolus buccinator. Olim

uersa, quæ iampridem apud barbaros barbara facta est: Angeli Politiani opera, latine loqui incipiat. Habuisti (ut scribis) à teneris annis præceptores præstantißimos, sub quibus & Platonicam & Aristotelicam disciplinam imbibere potuisti, Nũc uero, ut ex tuis scriptis accepi, frueris consuetudine Pici nostri, principis nunquam satis laudati, cuius doctrinæ imitatione summum sapientiæ culmen, quemadmodum iam in oratoria, ac poëtica facultate eminentißimum obtines locum, breui attingere poteris. Nisi utrunque amarem, utrique plurimum deberem, inuiderem felicitati uestræ, quibus in præclarißima Italiæ ciuitate, sub Laurentio Medice, ac Petro filio, eximijs ætate nostra uirtutis, atque ingeniorum patronis, per summum otium ingenue philosophari contingit. Vtinam ego is essem, quem uos tertium socium tantis rebus adiungere non indignum iudicaretis. Si facultas daretur uobiscum uiuere, uobiscum emori uellem. Nam quid suauius, quid conducibilius esse in uita potest, quàm cum amicißimis, ijsdemq́; & integerrimis, & undecunq; doctißimis quales uos estis, uiuere? Sed erit (ut spero) ut reliquum iam ingrauescentis ætatis meæ uobiscum traducam, non modo propter consuetudinis suauitatem, sed etiam ut commentemur, quo nam modo pereunti doctrinæ ac uitæ hominum potius, quos multorum inscitia ἄϊδι προϊάπτει, consulamus. Vale. Magnifico Petro tuo, in cuius olim pueri, dũ Florentiæ essem, me gratiam insinuasti, nunc iam iuueni, atque unà cum ætate, uirtutibus, ac dignitate, ut audio, aucto, si tibi uidetur, me plurimum commendabis. Ex Ferraria. V. Cal. Februarij.

Præmittit in orcum.

4 ANGELVS POLITIANVS
Nicolao Leoniceno suo, S. D.

NOn tu munus accepisti, quinimmo dedisti potius, ut qui dignum me habueris, cuius etiam nugas lectitares. Nisi magis iniuria sit hæc, florales agentem spectari à Catone. Feriatum diu te dicis à literis politioribus: at ego, si talem scribere epistolam qui feriatur, potest, qualem tu misisti nuper omnium elegantißimam, censeo esse mihi quoque quacunque occasione feriandum. Sed ita est profecto, bonæ istæ artes, literæ, philosophiæq; uestræ, non prius tenentur singulæ, quàm simul omnes. Omneis uero ætate nostra, tu, si non solus, certe cum paucis, hoc est, cum uno aut altero ad summũ tenes. Sed de reliquis aliàs. Galeni uero commentarios uidi nuper quos tu planè latinos fecisti. Auguror, nec me puto fallit augurium, plurimum posteritati collaturos. Nam seculo etiam huic nostro nondum audeo sperare, quoniam praua consuetudine sic penè quidam homines obbrutuerunt, ut glandem adhuc defendant repertis frugibus. Similesq; mihi Grillo uidentur illi, qui cum Vlysse disputat apud Plutarchum, nec ullis adduci rationibus potest, ut è sue rursus in hominem redire uelit, quem prius ex homine Circe mutauerat in suem. Gratulatio tua quod philosophiæ me totũ dederim, mirum, quantum mihi bonæ spei addidit. Perseuerabimus igitur, præsertim cum bene cesserit adhuc, quod hactenus publice specimen dedimus, nõ modo docẽdo, sed etiã disputando. Facit animos credo Picus hic noster, qui cum diu comparem sibi non inueniat in harena, certanti mihi laborantiq; tamen unicè fauet. Isq; cum mihi tale

quiddam

quiddam forte, quale Glauco illi Carystio pater acclamauit τὴν αὖ ἄγοντος, terrã medius fidius ipsam subijcere uidetur Antæi pedibus. Atque utinam tu quoq; nobiscum uiueres eodem contubernio, crederem fore, ut & Musæ huc omnes, (si modo ullæ usquam sunt Musæ) cum suis, & nemoribus, & fontibus, ne dixerim cũ sua modo supellectile, commigrarent, & indoctorum, barbarorumq; phalanges, quæ totum ferè orbem signis positis exultantes tenent, facile te & Pico ducibus fugarentur. Laurentius, Petrusq; Medices, hoc est, cum filio suauißimo pater humanißimus, certatim te diligunt, occasionemq; sibi dari uolunt, qua beneuolentiæ ipsorum aliquando erga te, uberiorem fructum, plerioremq; percipias. Vale. Vulnus ab aratro. Musæ.

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano suo, S. D.

QVemadmodum non multum dolenter fero ab hominibus illaudatis uituperari, ita plurimum gaudeo à uiris nunquam satis laudatis commendari. Nam & si illi aut odio, aut inuidiæ liuore obcæcati omnibus detrahũt, hi uero plura quandoq; amori, ac beneuolẽtiæ tribuunt, quàm ueritati. Non parum tamen interesse censeo, hoc'ne an illo affectu quicquam agatur. Quis enim Thersiti maledicenti, ac nemini parcẽti credat? Nestori uero, à cuius ore melle dulcior distillat oratio, nõ assentiatur? Ego sanè & si nihil me esse sciam, tuæ tamen orationis persuasione ac lepore ductus, aliquod iã nomen ac decus censeo poßidere. Neq; in animum inducere poßum, quin tuũ de me iudicium nonnulli sint approbaturi. Si nõ illi, qui (ut in tua elegantißima epistola scribis) iam obbrutuerũt, &

à glande nesciunt desuescere, saltem ij quos recta studia delectant, exigui sanè numero, sed bello uiuida uirtus. Horum armis atque auxilijs fretus, barbarorum phalanges, atq; eorum qui à nobis ad illos defecerunt, impetus, insolentiasq; contemnam. Tu modo mi Politiane, eum te mihi exhibe, qui semper fuisti erga me, hoc est, mei honoris ac dignitatis acerrimum defensorem. Laurentium uero ac Petrum Medices, hoc est, cum patre filium humanißimum, in me dilectione certantes, quandoquidem tu ille fuisti, qui mihi quodcũq; hoc regni, qui sceptra, Iouemq; tua apud illos autoritate, ac gratia conciliasti, studeas in eodem erga me amore conseruare. Vale.

6 ANGELVS POLITIANVS Nicolao Leoniceno suo. S. D.

Auicenna. *DIctata illa tua Nicolaë, quibus Auicennæ refellis inscitiam, docesq; medicos iuniores quanta in caligine rerum uersentur, nescio plus'ne mihi uoluptatis an doloris attulerint. Nam & gauisus mirificè sum res eas, quibus hominum uita salusq; continetur, ab eo potißimũ uiro editas esse in lucem, quem quidem ego semper ingenij, disciplinarumq; merito plurimi fecerim: & indolui rursus generis humani uicem, quod in se grassari tandiu impune tristem hanc inscitiam patiatur, atque ab ijs interdum uitæ spem pretio emat, unde mors certißima proficiscatur. Quis enim nõ uideat plus esse à medico, quàm à morbo periculi? Siquidem & morbus alius pro alio curetur, & alia pro alijs remedia afferantur. Quod si te prisca illa Nicolaë tulisset ætas, in qua pro meritis præmia reddebãtur, ne deorum quidem honoribus caruisses,* In medicos imperitos.

nisi

nisi forte maius esse credimus, unum aut alterũ (quod Aesculapius fecit) à morte, q̃ omneis pariter homines (quod ipse facis) à mortis etiam periculo eripere. Quare perge obsecro qua instituisti uia, scilicet ut una opera et immortalem tibi gloriã parias, & omnibus uere hactenus mortalibus ægris uitã, salutemq́; concilies. Quod autẽ Plinium quoq; redarguis nostrũ, quasi cisthon pro hædera acceperit, in hoc ego ut libere agã & amice, lõge à te dissentio. Nec autẽ uerebor eius uiri patrociniũ suscipere audacter, qui fuerit de uita & literis tã præclare meritus, præsertim aduersus te, hoc est, aduersus eminentem philosophum, cui nihil ueritate ipsa debeat esse antiquius. De uestris enim illa sunt scholis: amicus Socrates, amicior ueritas, & itẽ amici ambo, plus tamẽ habendũ honoris ueritati est. Plinius igitur, ut quidẽ tu ais, perinde atq; Auicẽna cisthon ab hedera nõ distinguit, errore (siquidem ita sit) maximo, quãdo cisthos ab hedera plurimũ, & figura, & colore, & uiribus differat. Addisq; mirandũ de Plinio magis quàm de Auicẽna, quoniã grecæ linguæ peritus, fecernere à cisso, hoc est ab hedera, cisthon debuerat. Argumentum affers quamobrem alterũ ab altero nõ separet: Quod in libro naturalis historiæ decimosexto hederam diuidat in marẽ, ac fœminam, floremq; utriusq; similẽ dicat esse rosæ syluestri. Tum idẽ libro iiij. & xx. cisthon quoq; illã sub qua nascitur hypocistis, in marem diuidat & fœminã, mariq; rosaceũ, fœminæ albũ tribuat florẽ. Postremo, quod etiam cisthi huius fecisse inter hederas mentionẽ se dicat. Quocirca sic uideris posse colligere, cum Plinius libro iiij. & xx. mentionem se de cistho inter

Aesculapius.

Plinius.

Veritas.

Plinij & Auicẽnæ error circa cisthon & hederam.

hederas fecisse doceat, cuius tamen uocabulum nusquã superius inter hederas citetur, facilis coniectura est, cisthon ab eo hederæ nomine cõprehensam, præsertim qui sic hederam, quemadmodum & cisthon in marem, fœminamq; partiatur, & in hederis florem describat cisthi. Iam quoniam quid tibi uideatur exposui, quid ego contra opiner edisserã. Nego usquam à Plinio inter hederas cisthi mentionem factam, præterquã libro .iiij. & xx. ubi illam præclare distinxit ab hedera. Nam quod tibi sumis quasi Plinij testimoniũ, alibi cum de cistho inter hederas locutũ, hoc ego neutiquã cõcedo. Mihi enim ubi hoc ait, in quarto & uigesimo scilicet libro, disserere de cistho, adusque illam tantũ clausulam uidetur, quæ sic est apud ipsum: Sub his nascitur hypocisthis. Post id autẽ statim interpungitur, ac de integro sic uerba incipiunt: Quã inter hederas diximus cissos erythranos, ab hisdẽ appellatur similis hederæ. Nec aũt uereor (quæ tua est in literis elegãtia) quin figurã agnoscas, cuiusmodi apud Ouidiũ est: Quam legis à rapta Briseide litera uenit. Et iterũ: Quam, nisi tu dederis caritura est ipsa, salutẽ Mittit Amazonio Cressa puella uiro. Quod si illud, quam, referre ad id malis quod antegreditur, cogeris ad hypocisthida potius (hæc enim statim prior) quàm ad cisthon referre. Deq; hypocisthide tacet omnino superius, hoc est, libro decimosexto inter hederas, cum de erythrano tamẽ loquatur. Quid? quod nec cisthon alibi usquã nominat inter hederas, nec maris, fœminæq; discrimen tam cisthi proprium, quàm omniũ planè arborum, uirgultorumq; uidetur, quod nec idẽ Plinius dissimulat. Quid? quod flos quoq; diuersus perhibetur, in hedera

Defendit Plinium.

hedera quidẽ maris & fœminæ concolor, in cistho autem planè discolor. Nam quod hederaceũ syluestri rosæ comparat, non tam colorem insinuari quàm lanuginem puto, qualis intra rosas est. Vnde etiã hederæ florem χνοώδη Theophrastus appellauerit. Satis igitur (ut arbitror) apparet, nihil esse quod nos fateri cogat Plinium libro decimosexto cisthon inter hederas retulisse, qui tamen idem libro quarto & uigesimo, sic hederæ cisthon, quemadmodum & chamecisson adnexuit: nõ quia cisthon hederãq; esse idem crediderit, sed quòd eam græci uicino (sic enim inquit) uocabulo appellẽt. Quare ne quenquã similitudo uocabuli falleret, ibi potißimũ distinctiones adhibuit, ubi confusionis occasio nascebatur: nec eo contentus, etiam cisthi proprietates prorsus ab hedera diuersas adiecit. Nusquam enim hederam sic ante descripserat, ut aut maiorem thimo, aut ocimi folijs, aut postremo albo esse flore docuerit. Quamobrem quis iam dubitet, secundũ Plinium pronũciari oportere, quem ne suspicio quidem ulla istius erroris attingat? Illud obiter mirari me fateor, quid ita tibi in mentẽ uenerit, ledon herbam, seu tu ladam mauis, unde & ladanum uocetur, latinam uocem arbitrari prorsus, quasi non & Dioscorides, & alij ueteres græci passim ut patria, uernaculáq; utãtur, tam Hercules quàm & ladano. Hæc habui mi Nicolae, quæ tibi pro Plinio (uera'ne an falsa nescio, sed mihi tamen uerisimilia) obijcerẽ. Quæ si tibi doctißimo homini probabũtur, lætabor equidem latinũ autorem non in eadem esse alea, qua barbari. Sin minus, expecto iam quid ad hæc nostra qualiacunque respõdeas: etenim cum grauißima sit apud eruditißimum quenq;

Ledon. Lada. Ladanum.

quæq; Plinij autoritas, aut nõ tentanda fuit, aut aliquãto fortius quàm certe adhuc fecisse uideris, cõuellẽda. Vale.

7

NICOLAVS LEONICENVS Angelo Politiano suo, S. D.

GAudeo plurimũ Angele uir doctißime, studiũ meum in refellenda inscitia barbarorum, qui de medicina scripserũt, abs te nunquã satis laudato uiro probari. Nõ enim ego id de te sentio, quod forte pleriq;, q in ea hæresi sunt, hominem eloquentẽ nõ posse de alijs disciplinis iudicare: quasi earum peritia carere sit necessariũ ei, qui bonarum literarũ, ac politioris humanitatis studijs fuerit imbutus. Noui ego tuum perspicacißimũ ingenium, noui feruens iam inde à pueritia studium, nõ minus ad philosophiæ doctrinam, quàm ad oratoriam atq; poëticam capessendam: in quibus omnibus tantum profecisti, ut tua te patria inclyta Florentia omniũ liberalium artiũ utatur præceptore. Nec sanè mirandum te unũ esse perpaucorum, qui ætate nostra eloquentiam cum sapientia iunxerunt, cum in eiusdem sapiẽtiæ studio habeas ducem ac comitem diuino uirum ingenio, Ioannem Picum mirandulam nostrum, cum quo dies ac noctes, in omni doctrinarum meditatione uersaris: ac præterea tibi omnia ad ingenue philosophandum adiumenta suppeditet fauor ac gratia Laurentij Medicis, maximi hac tempestate studiorũ patroni, qui mißis per uniuersum terrarũ orbem nuncijs, in omni disciplinarũ genere libros summa ope cõquirit, nulli sumptui parcit, quo tibi, ac reliquis præclaris ingenijs, bonarum artium studia æmulantibus, instrumenta abũdantißima paret. Audiui te referente, uocem illam præclaram ex Lauren

Bibliotheca Laurentij Medicis.

Lauẽntij ore prodijsse, optare tãta sibi abs te, ac Pico no stro ad libros emendos præstari incitamenta, ut tandẽ defi ciẽtibus sumptibus, totã supellectilem oppignerare coga tur, Cũ igitur omnia & animi & fortunæ bona in te cumulatißima sint, nihil est quod Angelo Politiano pro me contra barbaros pronunciante, quempiam deinceps time re debeam, cui illorum patrociniũ sit suscepturus. Quod autem ut iure à me barbaros reprehendi iudicasti, ita non approbas, quod Plinium de uita ac literis optime meritum, intra eandem cum barbaris aleam posuerim: cuius tanta sit apud peritißimum quenque autoritas, ut aut eam tentare non debuerim, aut si omnino conuellendam duxe ram, fortius id à me fieri, quàm adhuc fecisse uidear, opor tuerit. Si me forte hisce uerbis (ut qui mecum amice omnia potes) temeritatis atque impudentiæ tacite accusas, qui tantæ existimationis uirum per calumniam quodammodo deprehendere quæsiuerim, habeo iam excusationem mihi ex tua epistola paratam. Fateris enim uera esse, quæ in scholis nostris lectitantur: amicus Plato, magis amica ueritas, sed cum ambo sint amici, pium esse ueritatem in honore præferre. Cum igitur ego ita sentirem, Pliniũ nõ minus quàm cæteros in hederæ descriptione alterius plan tæ, quæ apud græcos κιθὸς appellatur, nominis uicinitate deceptum, quoniam hedera à græcis κισσὸς dica tur, indicia non sine errore miscuisse, nolui quantũ in me erat, pati ueritatem ipsam in obscuro iacere. Quod autẽ fortius atq; euidentius hunc à me errorem indicari oportuisse censes, scito nõ fuisse tunc animi mei propositũ Plinij autoritatẽ peßundare. Nam cum illa dictabam, præcipua

Amicus Plato, amica ueritas.

κιθὸς κισσὸς

pua

pua erat mihi contentio cũ barbaris. Atq; ideo cũ de he dera sermo haberetur, cuius naturã nõ satis Auicennæ co gnitam fuisse probare cõtendebã, obiter, ac ueluti quodã in transcursu Pliniũ quoq; in aliorũ mentione nominaui. Quem tamẽ nõ dixi unà cũ Auicẽna, ac reliquis errasse, sed uideri in eodẽ cũ alijs errore uersari. Vide quàm mo destius de Plinio, q̃ de alijs tũc sim locutus, quos nõ uide ri eodem errore deuiare, sed planè aberrare asseueraui. Quod si is mihi animus tũc fuisset, aut nũc etiã esset, Pli nij errata in lucem patefacere, potuissem & tunc, & nũc quoq; possem integrũ de eisdem implere nolumen. Pauca tamẽ è multis hoc in loco cẽsui aperiẽda, ut intellegas me nõ temerario iudicio, sed certißimis rationibus adductũ, ut existimarẽ Pliniũ in hederæ descriptione, quemadmo= dum in multis alijs ad medicinã pertinẽtibus, aberrasse. Illud uero mihi primum tecũ cõueniat, tam apud græcos

Dioscorides. *quàm apud latinos, atq; etiã barbaros, Dioscoridem esse summum autorẽ atq; præcipuũ, cui in herbarum ac fruti cum descriptionibus fides sit adhibenda. Nam & Plinius ipse nõ minus hunc quàm Theophrastũ in hac parte secu tus uidetur, ut qui utranq; linguã, & græcã & latinam nouerit, sentẽtias integras Dioscoridis, quasi uerbum ex*

Galenus. *uerbo, à Plinio translatas agnoscat. Galenus præterea, homo cum in omnium liberaliũ artium, tum in medicinæ præsertim disciplina præcipuus, in suo de simplicibus me dicamentis libro, se à describendis herbarũ imaginibus su persedisse fatetur, quoniam abunde in hoc studio fuerat à*

Serapio. *Dioscoride satisfactũ. Nec Serapio Arabs herbas descri bere aggreßus, alijs eas notis indicauit q̃ Dioscorides: quamuis*

quamuis & ipse nō rectè in omnibus imitando Dioscori=*dē, libros suos innumeris impleuit erroribus.* Quos *nisi sperarem aliquando in lucem fore detegendos, studio ac diligētia inclyti præsulis* Hermolai Barbari, *patriarchæ* Aquileiensis, *uiri omnium disciplinarum peritißimi, libentius sanè aliquādo notarem, quàm hosce* Plinij *in præsentia sim recitaturus.* Tum *quia magis me iuuat cōtra homines barbaros, quàm latinos agere.* Tū *quia maius huma=no generi ex* Serapionis *inscitia, q̄ ex* Plinio *periculū imminet. Siquidē ætate nostra omneis ferè medici in simplicium medicaminum cognitione* Serapionē *sequuntur,* Plinium *autem nec legendū quidem existimant, quod eum in numero grammaticorū, uel oratorum, non autē philoso=phorum, aut medicorum habendū iudicent.* Ego *uero & si non inficias eo* Plinium *omniū doctrinarū studia excoluisse, multa tamen de quibus in suis de naturali historia libris conscripsit, nō satis illi cōperta, atq; explorata fuisse crediderim.* Ex *quo illud secutū est, ut cū non ea scriberet quæ ipse nouisset, sed quæ potius à diuersis autoribus uarie scripta collegisset, sæpius diuersa pro eisdē, atque eadē pro diuersis retulisse uideatur.* Quā *quidē rem me tibi homini doctißimo facile probaturū spero, si paululum seposito affectu, nō tanquā* Plinij *patronus, sed potius iudex, hæc quæ in* Plinio *notaturi sumus errata, diligentius perpendere, atq; examinare uolueris.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Iouiniano Pontano, S. D.

ET *si magnū te dolorē* Ferdinandi *regis interitu cæpisse nō dubito, propterea quod in illo et autoritas, & sapien*

& sapientia tanta fuit, quantam uix in rege unquam alio meminimus: tamẽ cũ mecũ ipse considero quis ei regi rex succedat, penè esse nephas arbitror, uel te, uel quenq̃ ex ijs qui rebus uestris fauent, quorũ de numero nos quoq; sumus, maiore aliquo in luctu, mœstitiaq; uersari. Nã cũ uobis regni hæres (quod felix, faustumq; sit) Alfonsus alter maximus natu filius obtigerit, cuius excellẽs ingeniũ, singularis uirtus, incredibilis sapientia bello & pace clarvit, ingrati profecto fuerimus, si non quantũ relictũ, sed quantũ sit ademptũ respexerimus, presertim cũ subsidijs tot, tãtisq; regnũ fulciatur. Dux enim suffectus Calabris Ferdinandus alter Alfonsi filius, quẽ & ipsum nobis fama refert, omnibus corporis animiq; dotibus excellere, sic ut multis magnisq; rebus non dubiũ iam regiæ cuiusdam indolis specimẽ dederit. Accedit eò Federicus magna prudẽtia, magna dexteritate, magno usu rerũ, sed maiore in regem fratrẽ beneuolentia, fide, pietate. Mitto necessitudines alias, opes, exercitus, duces, socios, studia, popularium præsidia, munimẽta, propugnacula, quæ nullis penè humanis uiribus labefactari posse uideantur. Opem uero diuinã quis rogo uel sperare, uel polliceri sibi magis potest, quàm qui Turcos impios, ferro, igniq; sequens, non tam ab oppido Hydrunte, quàm (ut mihi uidetur) ab Roma ipsa, quam primũ petebãt, atq; adeo à sanctißimis illis altaribus expulerit. Quapropter tametsi magna omnino facta est iactura, Ferdinẽdi obitu, tamen quoniã uigiliam quasi suã filio tradidit, regemq; pro se quem potißimum uoluit, reliquat in omni genere laudis excellentẽ, nõ debetis ullo pacto mi Põtane, quicunq; inter officia regis estis,

mœrori

mœrori uos dedere, sed animo præsenti, quod equidem te facere arbitror, præsto esse, diligentiamq́; omnẽ uestram uidelicet ad eum (quantũ quidẽ fieri potest) cura, labore, molestiaq́; leuandũ conferre. Te uero etiam seorsum gratias agere deo maximo conuenit, quod eum quem in hanc spem à tenero educasti, quem disciplinis ornasti, quẽ præceptis instituisti, regem iam uides: atq; ita regem non modo, ut regno pulcherrimo isto quidem atq; opulentißimo, sed ut etiam orbis terrarũ imperio dignißimus habeatur. Hæc ego ut ad te scriberem, præcipuus quidã meus erga te principesq́; tuos amor impulit. Sed & multum quoq; adhortatus est alumnus hic meus, idemq́; patronus, nostræq́; rei publicæ columen Petrus Medices, excellenti iuuenis & animo & ingenio, quo nihil fieri potest mi Pontane tui amantius: nam regi ipsi tuo, quàm sese idem totũ, penitusq́; tradiderit, nihil attinet scribere, præsertim ad te, cui nota sunt omnia. Sed tamen ita de illo semper & honorifice loquitur, & amãter, ut cæteris penè reliqui nihil faciat, atq; hæc hactenus. Quod autem superioribus diebus excusasti dilıgẽter occupationes tuas, propterea quod epistolæ cuidã nostræ non respõderas, nimis officiosus homo es (ut uideo) nimis humanus. Me enim, quamuis omnino equidẽ literas tuas gratißimas haberẽ, nihil delectare potest quod cum tua ulla molestia tribuatur. Tantum illud ignoscas uelim, quod tum studio in te meo, & amori obsequor, non sum ueritus semel, iterumq́; tuis occupationibus obstrepere. Licet autẽ per me tibi (dummodo amare non desinas) non solum non respondere ad literas meas, sed ne legere eas quidem, si ita sit commodum. Vale.

HIERONYMVS DONATVS
Ioanni Pico Mirandulæ, S. D.

QVæ meæ partes esse debuerant, eas omnes tibi sumpsisti Pice doctißime, teipsum apud me negligẽtiæ insimulans, & in eo crimine, cuius ego apud te maxime reus sũm, excusationem quærens. Parum tibi uidetur alios ingenio, & eruditione præcellere, nisi modestia quoq;, & humanitate uincas non solum alios, sed teipsum. At uerò obsecrò, harum uirtutum munera ita amplectaris, ut nobis quoq; aliquam obeundi officij nostri occasionem relinquas: ne, dum harum omnes tibi partes uendicas, nos inhumani atq; inciuiles habeamur: qua ego in re (quæ mea est impudentia) iam non excuso negligentiã meã, sed accuso humanitatẽ tuam. Quod scribis te non temporariã mecũ, sed perpetuam amicitiam statuisse, non solum ea causa tibi me plurimũ debere intelligo, uerum etiam recte mihi amicitiã definisse uideris: quæ temporaria cum sit, iam amicitia esse non potest. Illud scito, me eam in meorũ ornamentorum delectu seposuisse. Quid enim mihi accidere potest præclarius, quàm à tanto uiro non laudari solum, sed etiã amari? Hermolaus noster incredibilem doctrinarũ trãquillitatem, & studiorũ φιλοπονίαν curat maxima utilitate eruditorum: uideo esse summum, ac rarum quiddam, quod sperare possunt literæ, eo incolumi. Eius ego cõsuetudinẽ, quam mihi tantopere inuides, eadem penu seruo, qua & amicitiam tuam. Nihil præterea adeo θαυμαστὸν censeo, quod assequi ingenio & eruditione non poßis, præsertim quia audio te τῆς ἑλληνικῆς παιδείας χάριν istuc demigrasse. Quod ego consilium ita laudo, ut magis laudare non

Charum laborem.

Admirandum.

Græcanicæ doctrinæ gratia.

non poßim. Nam οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέναι. Nihil dulcius, ꝙ omnia ſcire.
Ego Politianũ tibi inuideo hominem fertilißimi, & facundißimi ingenij, cuius Ruſticum nuper legi: uiſus eſt mihi ſplendor ætatis noſtræ, & πᾶν ἐπ᾽ ἀληθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος. Cui ea de me polliceri te meis uerbis poſtulo, quæ ab homine amicißimo expectare poteſt. Vtor autem te internuncio, in auſpicanda mihi cum eo beneuolentia, cũ fretus humanitate tua, tum quod τῶν μουσῶν καπνυρῷ στόματι per te, qui eruditißimus es, me conciliari conuenit. Vale, & puta nihil mihi tuis literis eſſe iucundius. Plura laxiore otio ad te ſcribam. Venetijs xvij. Calend. Januar. M.cccclxxxiiij.

Totus in ueritate effigiatus ex Ioue ramus.

Muſarum ſpirante & uegeto ore.

ANGELVS POLITIANVS Hieronymo Donato ſuo. S. D.

IN epiſtola quadã tua ad Picum noſtrũ, cũ me pleraq; delectaſſent, tum ut ad te ſcriberem ſubinuitauit, iudicium quod affers de Ruſtico noſtro: utinã quidem tam uerum, quàm honorificũ. Quod ego tamen non iudiciũ adeo de me, ſed ſtudium potius in me ac beneficiũ interpretor. Neque enim ita mihi ſum inexploratus, ut tibi amicißimo homini, atq; ob id minus integro iudici, plus de me credendum ſtatuã, quàm ipſe mihi: niſi forte ita me ludit illa poëtarũ (quod Horatius inquit) amabilis inſania, ut nunquã congrediar mecum, nunquã de tergo in pectus manticam reuocem. Quod ſi poëticen ſequitur, uelut umbra corpus, cæcus ille amor ſui, qui φιλαυτία dicitur, quæq; pleroſq; infatuat, & tollens uacuum plus nimio gloria uerticem: fateor iam nunc piget me candidatum poëtices haberi tam ingrata uice, tam triſti ac pœnitenda mercede. Alioqui ne

Iudiciũ amici.

φιλαυτία.

Aurea æreis. Centum bobus taxata, scilicet arma Glauci Licij: noue bobus taxatis, scilicet armis Diomedis. Homerus Iliad.6.

Lycius quidẽ ille me stultior χρύσεα χαλκείων demutauerit ἑκατόμβοι ἐννεαβοίων. Cæterum nihil minus debemus tibi, uel sentienti de nobis, uel sentiri ab alijs postulãti, quæ nec agnoscat conscientia nostra, nec ferat pudor. Siue enim ut cæteros fallas, ne tua quidẽ ornamẽta, hoc est laudũ tuarũ supellectilẽ mihi inuides: siue ipse falleris potius, meaq́; te uel uitia delectant: utrunque amoris est, & quidem non uulgaris: siquidem Achilles quoq; Patroclo sua arma induit, & Alcæum uatem næuus etiã in articulo pueri delectabat. Quare si me amas, id quod scio, iam scilicet dubitare non potes, quin ego te redamem. Siquidem aiũt, amorẽ nullo magis emi quàm seipso. Neq; tamẽ, sicut amantẽ mutuo amo, ita laudantẽ uicißim te laudo. Quippe in reponendis beneficijs lex est illa Hesiodi custodienda, ut eãdem mensura reddas, aut etiã cumulatiore, si poßis. Sed cum tu quas habes orationis diuitias, cum tu inquam isto ingenio uir, istaq́; doctrina, in me unum è medio homunculũ, laudes tantas ipso (quod aiunt) horreo congesseris, qui poßum ego de reditu maligni, incultiq́; soli, saltem alterũ tantũ tibi, nedum plus aliquid remetiri? nisi tamen uelut echo illa, tuas tibi uoces regerã atq; refundã. Sed uereor ne si quæcunq; dederis, resignauero, tibiq́; laudes tuas, quas precario poßideam, remisero, nudũ ipse me statuã, & ut illa Aesopi cornicula, plumis ablatis mouecã risum. Atqui tamen nec illud saltem me potes ingrati reũ peragere, cum uicariã pro me solutionẽ sponte suscipiat, ac meas parteis subleuet sacer hic Picus dicã, an phœnix? cuius tu semper in ore illo es, Musarũ gratiarũq́; pleno. Quo scilicet inspirante nos quoq; impellimur ad te, supra

Lex Hesiodi in beneficijs reponendis.

etiam

etiam quàm ualemus, sed tamẽ adhuc infra quàm cupimus, efferendũ. Nam par quidem tanto perferendo oneri ipse est solus. Nos autẽ de eo sic pendemus, ut de magnete Platonis anuli ferrei. Ipseq; in nos uim quandã arcanam depluit, quasiq; ἐνθουσιασμόν, qui plus etiã posse nos cogit. quàm spõte possumus. Ipse quasi Pausarius modos & incitamẽta dat nobis laudandi tui, laudandi unà tecũ Hermolai Barbari hominis, ut mihi quidem uidetur, unius ex reliquijs aurei seculi, quãuis ipse longe doctior, & nõ illi sanctiores. Sed ingressos plerunq; nos super uobis aliquid ξαψῳδεῖν tam multa in cœlum aura leuat, ut Icariũ quando q; casum formidemus. Vides autem nunc quoq; me quasi νυμφόληπτον etiam in epistola nescio quid exhibere διθυραμβικώτερον. Quid tu igitur frontem obducis? An scilicet te fugit indulgendũ hoc mihi quicquid est furoris? uel quod omnis paulo humaniores iuxta adamo, ac sum (quod dicitur) amußis alba: uel quod tibi quoq; non abhorrens uideor à Musis, Picoq; item ipsi, & fortasse Hermolao, triumuiris scilicet literarijs: qui si me uel tantillum probatis, iam nunc medium ostendo digitum, non popello tantũ & literatoribus, sed philosophis adeo ipsis, ne excepto quidem Platone, sed Florentino. Vale.

Afflationẽ diuini numinis, aut diuinæ substantiæ.

Decantare.

Lymphatũ, furore percitum. Furiosius.

HIERONYMVS DONATVS
Angelo Politiano suo. S. D.

Ego uero Politiane doctißime, tui erga me amoris fructus gratißimos & iucundißimos cæpiße me sentio, neq; aliunde uberiores, honorificẽtioresq; prouentus expecto. Nam & in amicitia respondiſſe te uideo, αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον. Et te, id quod nunquam dubitaui, non

Ad ipsam mensurã & melius.

Ciuilissimum. Politianum modo, uerum & πολιτικώτατον esse percipio, sociata tam rara exactaq; eloquentia infinitæ propè humanitati, atq; modestiæ. Quod si rationes negotiorum meorum excussero, atque inuicem retulero, nihil me ab eo die quo ad Picũ nouißime scripsi, præstantius lucrifecisse comperiã tua hac epistola. Dij boni quantũ attica, crecta, exculta, quantum deniq; amabili, ut in ea summus amor, summaq; eruditio contẽdere uideantur: neq; facile utrum excellat dignosci poßit, utriusq; rei euidentißimas causas coniectari facillimũ est. Eruditio enim diuino ingenio, studio infatigabili, tota ex te ipso summa est. Beneuolẽtia uero non ingentißima esse non potest, qua me Pico autore complexus es. Ego tamen iam antea amare te cœperã, sed In unũ cogens conuersatio. defuit illa, εἰς ταυτὸν συνάγουσα ὁμιλία. Qua tamen in posterum beneficio literarũ non indigebimus. Attamen meminisse te suspicor, ferè enim quinquenniũ agitur, cum apud nos uersabaris, te Hermolao ac mihi, tunc parentis & patrui morte squalido ac pullato, carmen illud aureum De cæde Iuliani. de sacrilega, ac sanguinaria Iuliani cæde recitasse. Ex quo nunquam apud me eruditorũ hominum mentio facta est, quin mihi ex omnibus primus occurreres, mox in tua illa Rustico elegantißima (magnus à me semper habitus) maior inuentus es. Quamobrem id tibi persuasum uelim, ea te mecum amoris & officij fundamenta iecisse, ut nullo casu ruere, nulla ui cõuelli poßint. Cuius fructus candidißimos, & mihi omnium longe gratißimos, hoc est, literas tuas expecto. Neq; solum literas, sed interdũ quoq; amœnißimas Musas: quæ cum ad me uenerint, tunc maxime Theocriti carmen illud suauißimum cantabo.

τᾶς

τᾶς μοὶ πᾶς εἴη πλέος δόμος, οὔτε τι ὕπνος,
οὔτ᾽ ἔαρ ἐξ ἀπίνας γλυκερώτερομ, οὔτε μελίσσαις
Ἄνθεα, ὅσσομ ἐμοὶ μῶσαι Πωλιτιανοῦ φίλαι.

Quo mihi tota sit plena domus, neq; enim somnus,
Neque uer derepente dulcius, neq; apibus
Flores, quantum mihi Musæ Politiani Gratæ.

Vale, & me ama, à quo amaris plurimum. Venet. vj. Idus Iunij. M. X I I D.

HIERONYMVS DONATVS
Angelo Politiano suo. S. D.

SAlue Politiane mi. Tādiu humanißimis literis tuis respondere distuli, ut putē me nunc potius ad te scribere quam rescribere. Imputabis, *siue occupationes publicas siue priuatā desidiam, modo abdices omnē, aut obliuionis, aut arrogantiæ suspicionē.* Equidem Politiane mi, nullum *ego thesaurū comparari posse censeo amico, qui & probus & doctus sit, nec aliunde homini locupletior felicitatis prouentus accedit, quàm ex uera incorruptaq; amicitia, quā uirtus probitasq; conciliat.* Quo *fit, ut ego sæpißime uestram istam sub parente patriæ Laurentio, academiam absens mirari, & amare maxime soleam.* In *qua præclara simul optimarum artium, morumq; pretia, contra pertinacißimas animi sordes, uitium atque inscitiam conspirauerunt.* Quorsum *hæc? ut facile tibi persuadeas me, quanquam tardius rescripserim, summopere tamen delectatum esse humanißimis & eruditißimis literis tuis.* In *ijs præclarum istud uestrum otium intueri licet, & doctrinarum quietem uobis inuidere.* Nam *nos & publica & priuata distringunt, & nostra ferè sunt temporis furta, non studia.* Gratulor *uobis amœnißimas Musas,* Amicitia.

literatiſsimũ otium: Quibus abſens impenſe faueo, ſubſcribo, & bene opto, cum ueſtra, tum bonarũ artium cauſa. Sed hæc ſatis. Scio iſtic apud uos eſſe complura Alexãdri *Aphrodiſei uolumina in uarijs generibus doctrinarum, præcipue uero in philoſophia naturali. Sunt item apud me hic nõnulla illius opera mire erudita & grauia. In his habentur duo uolumina* περὶ ψυχῆς, *quæ per hos dies perlegi. Alterũ ex his uoluminibus principiũ habet eiuſmodi,* περὶ ψυχῆς, τί τ' ἐστὶ καὶ τίς αὐτῆς ἡ οὐσία. *Is libellus apud me ferè poſt principiũ mutilus eſt. Cupio me certiorem reddas, nunquid apud uos in delectiſsima iſta* Medicum *bibliotheca totus atque incolumis ſit. Quod ſi (ut ſpero) illæſus & integer, mihi gratiſsimũ facies, ſi primũ eius libri caput tranſcribi feceris, & ad me mitti curaueris: ſi negotium librario commiſeris, neque præceleri, uix horam abſumet.* Vale. *Picum meũ ſaluere iube.* Cum *dico Picum doctos etiam omnes intellego.* Iterum *uale.* Medio*lani pridie Calend. Aprilis.* M.*ccccIxxxx.*

De anima, & quid ſit, & quæ eius eſſentia.

ANGELVS POLITIANVS
Hieronymo Donato ſuo. S. D.

ET *ſi literarũ tuarum ſemper incredibili deſiderio teneor, propterea quod mihi ex eruditione fructus, ex elegantia uoluptas, ex autoritate ſummus honos conciliatur: facile tamen id ego differri nonnunquã patior, uel ne te à ſtudijs auocem potioribus, uel certe ut exemplũ mihi tuum ſexcẽtas iam debenti epiſtolas patrocinetur.* Roges *cauſas tanti debiti.* Non *inficior deſidiam eſſe primã, quæ mihi ſemper, neſcio quo pacto fuit in delitijs. Sed tamẽ & occupatiunculæ, uel trichæ potius ineptæ quædam, moleſtæq;*

stæq; nimis, otium omne meum penè inter se scrypulatim partiuntur. Nam si quis breue dictum, quòd in gladij capulo, uel in anuli legatur emblemate, si quis uersum lecto aut cubiculo, si quis insigne aliquod nō argento dixerim, sed fictilibus omnino suis desiderat, ilico ad Politianū cursitat, omnesq; iā parietes à me, quasi à limace uideas oblitos argumentis uarijs & titulis. Ecce alius Bacchanalibus Fescenninorum argutias, alius conciliabulis sanctas sermocinationes, alius citharæ miserabiles nænias, alius peruigilio licentiosas cantilenas efflagitat. Ille mihi proprios amores stultus stultiori narrat. Ille symbolum poscit, quod suæ tantum pateat, cæterorum frustra coniecturas exerceat. Mitto scholasticorum garritus intēpestiuos uersificatorum nugas, seq; & sua de more admirantium, quæ quotidie cūcta demißis auriculis perpetior. Quid plebeculā dicam, uel urbanam, uel agrestē, quæ me tota urbe ad suum negotium, quasi naso bubalum trahit? Ergo dum proterue instantibus negare nihil audeo, cogor & amicos uexare cæteros, & (quod molestißimum est) ipsius in primis Laurētij mei Medicis abuti facilitate. Quare adeo mihi nullus inter hæc scribendi restat, aut cōmentandi locus, ut ipsum quoq; horarium sacerdotis officium penè (quod uix expiabile credo) minutatim concidatur. Postremo cum nihil faciam, nunquam sum tamen otiosus, imò dū cuiusuis esse compellor, nec meus esse planè, nec cuiusquā possum. Proinde sicubi distulero posthac, aut omisero ad te responsum, scito me statim, sicuti soleam, nugas agendo fuisse occupatum. Laurentius Medices noster, uel ex epistolis tuis, quas ei semper honoris mei causa recito, uel

Horarium officium.

ex huius magni Pici testimonio, qui tibi plurimum tribuere solet, ita te iā diligit, ut nobiscum ferè cōtēdat. Hermolaum uero ipsum Romæ, hoc est quàm oculatißimo loco, legatum fore, mire grauisus est, etiam studiorum nomine. Quem sic expectamus auide, ut spe iam totum penè contriuerimus. Quod si semel in itinere exceptus, abire à nobis properabit, iam nunc dico, atque edico, uæ hominis togæ, uæ lacinijs. Alexandri uero, quos ais de anima libros, nullos ipsi prorsus hic habemus, sed nec extare quidem suspicamur, quod ex indice quoque ipso, quem Seraticus ad te misit, animaduertes. Quin rogamus ego & Picus, ut cum Venetias (quod propediem fore nuntiant) remeaueris, eius describendi copiam, Laurentij Medicis librario facias. Equidem nonnullas Alexandri huius peracutas in philosophia quæstiones, anno iam tum superiore Latinas feci. Sed & te quæpiam scriptoris eiusdem narrat Seraticus interpretari. Tum Grimanus proxima æstate missurum se mihi exemplar alterum, quod tibi pridem commodauerat, ultro est pollicitus. Qua de re coniecturam facio, potuisse illud accidere, ut eundem uterque forte fortuna librum conuerterimus. Hoc si non falsò ratiocinor, iam scilicet spongiam cogito, rogoq́; mihi de eo quamprimum significes, ut ipsum saltem limæ laborem lucrifaciam. Vale, meq́; Iacobis duobus, Volaterrano, & Antiquario, hoc est humanitatis ac probitatis geminis exemplaribus commenda. Florentiæ. x. Calen. Maias. M.cccclxxxx.

HIERONYMVS DONATVS
Angelo Politiano suo, S. D.

Accepi

ACcepi Miſcellanea, percurri: iucundiſſima lectio, in qua delectari & iuuari uel doctiſſimus quiſque poſſit. At inquies, præceps iudicium eſt, quod obiter fertur. Sed cum de re literaria agitur, iudicare de te poſſumus abdicatis iuris ſolennibus, etiam ſtantes. Adeo cuique ſecurum eſt de eruditionum controuerſijs, cum Politiano in tenebris quoque dimicare. Mihi autem in eo opere tantum tribuis, quantum nec agnoſco, nec poſtulo. Perge (quod facis) iuuare bonas artes, neque formides blacteratorum & ſciolorum aculeos: nunquam caruere inuidia egregij forteſq; conatus, ἀλλ᾽ ὅμως (κρείσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος) μὴ παρίει καλά. νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ Latinas literas. Fortaſſe enim hi maxime ex eo opere profecturi ſunt, quibus id magis ſordeſcere uidebitur. Vale. Mediolani. xj. Calend. Nouemb. M. cccclxxxix.

Verũtamẽ, melior enim miſerationibus inuidia, ne dimitte honeſta. rege iuſto temone.

ANGELVS POLITIANVS Hieronymo Donato ſuo, S. D.

NOn eſt is autoritatis meæ rigor, ut inuidentium flatus quaſi uentorum tutò poſſit excipere, ni ueſtris paucorũ teſtimonijs uelut adminiculis ipſa per ſe decidua fulciatur. Equidẽ multorum accepi literas, ex quo Miſcellanea publicaui, laudantiũ ſcilicet (ut fit) & gratulãtium. Sed neſcio quo pacto, de tuo, de Barbari, de Pici, de iſtiuſmodi perpaucorũ iudicio, ſic ipſe me cenſeo, ut tũ demũ ſtare uidear, cũ puncta omnia tulerim ſuffragij ueſtri. Quãquam etiam iſtinc reddita mihi nuper epiſtola eſt Iacobi Antiquarij, mire grauis & erudita: quem mihi uirũ minime alioqui facie notũ, ſæpenumero tamen Laurentius

Medices meus, à literis, à moribus, à prudẽtia cõmendaue rat. In ea profectò epistola, nec honestam indolẽ, nec expressam quandam uetustatis imaginẽ, nec textũ illud operosius, quale uestrum est, nec ullum deniq; styli cultioris ornamentũ requisiueris, ut admitti (ni fallor) in istã quasi prærogatiuã tribuum iure debeat. Sed de hoc ipsi uideritis. Epistolam uero ad me tuam legit idem Laurentius, & quidem nõ incuriose, lectamq; uerbis exquisitißimis laudauit, sic ut mihi quoq; apud illum magna accesserit, de tuo felici calamo commendatio. Nam quanquam mihi ille uir plus meritis semper tribuit, tamẽ ut tuas legit literas, uisus est nescio quo pacto fauere propensius iudicio de me suo, & pluris aliquanto me post eam diem facere, quàm antea consueuisset. Iam'ne igitur sentis quantopere isto literarum nomine debeam tibi, per quem factum sit, ut sibi iam Laurentius ipse placeat, quod ego non displiceam? Quare te rogo, cum tibi à rep. otium fuerit, scribas aliquando ad Politianum tuum, putesq; te non epistolas ad ipsum, sed stipendia mittere, sed sacerdotia, sed honoris titulos, omniaq; deniq; uitæ humanæ commoda. Quorum cum semper autor ei Laurentius unus extiterit, tanto subinde potiora collaturus uidetur, quanto eundem gratiorem uobis, hoc est religiosißimis artium bonarum censoribus intellexerit. Ioannes Picus Mirandula, lux omniũ doctrinarum, salutem tibi adscribit, & ut item Merulæ Puteolanoq; nunties, uterq; rogamus. Vale. Florentiæ, Calen. Decemb. M.cccclxxxix.

Epistolarum libri Secundi Finis.

Ange

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM Liber Tertius.

ANGELVS POLITIANVS Callimacho suo, S. D.

ETSI uideo quæ tu de me sentias, prædicesq;, amicius multo, quàm uerius, & sentiri, & prædicari, tamen gaudeo ea mihi tribui abs te, quæ ipse ĩ memet neutiquam agnoscã. Quid enim nõ gaudeã, me etiam præstigia quadam sensum istũ prædicationemq; tuam lucrifacere? Nam haud dubiũ mihi quidem est, quin tu tibi quæ scribis, etiam uera esse persuaseris, quãdo neq; tu ex ea notaes hominum, quos Homericus ille heros tantopere se perosum cõfirmat, aliud in lingua promptũ, aliud clusum habentes in pectore: neque ulla est causa, cur Politiano Callimachus palpum obtrudere postulet. Non fallis itaq; me, sed ipse abs te magis falleris, atq; adeo non falleris, uera sentis, uera de me prædicas. Gratulare igitur iudicio de nobis tuo, atq; istanc opinionem perpetuo obtine, dum amorem, dum beneuolentiam obtineas: quin lauda me quoq;, ut cœpisti, ut ego ille laudatus uir, laudari me cum Næuiano Hectore gaudeam. Fiam autem te laudatore uendibilis potius quàm uenalis. Neque enim sum Vendibilis. Venalis. unquam dominũ mutaturus, quare quicquid mihi astruxeris, tibi accreuerit. Sum quippe in tuo ære, unde & forsitan locellos istinc usq; ad me misisti, gratiq; sunt, scilicet quia fistiui, quia tui. Sed gratias nõ ago, tute enim benefi-

cium

cium dando accepisti, nō quia digno, sed quia tuo, imò tibi (amicus enim alter ipse est) atque ob id digno, hoc est Callimacho ipsi dedisti. Vale.

CALLIMACHVS ANG. POLIT. S. D.

E*A quæ mihi obijcis in principio literarum tuarum, adeo subinde argute purgas, & elegāter, ut respondendi facultatem simul & causam mihi interceperis, planeq; indicaueris, id quod prioribus literis meis asseueraui, diuinum ingenium tuum omnia posse. Itaq; omißis illis, quæ neq; melius, neq; subtilius dici pro me possunt, quàm dicta sint à te, affirmo amice, sed & uere. Neq; enim illud nisi & hoc, quod nisi iampridem mihi prope unicus uisus esses, cuius carmē utile dulci commisceat, nunc certe uolētem adduxisset me in eam sententiā Rusticus tuus sanè urbanißimus, doctrinaq; & elegātia plenus, & qui uere ex fumo clarißimam lucem efferat, atque ob id eo titulo indignißimus. Vidi, & legenti placuere multa scriptorū nostri temporis: sed Rusticum hunc non satis est uidisse semel, iuuat usq; morari, & conferre pedē: nihilq; in eo nō summe placet, nisi quod desinit, cum tamen desit nihil, ut tam multa nemo alter quàm tu afferre potuerit pro materia. Habeo itaq; tibi gratias, quod locellos meos tanti duxeris, non poterant uendi carius, cū donare instituissem, uoluisti, ut in cæteris omnibus etiam liberalitate me superare, in qua hoc genere compensandi uinci & cupio, & patior. Vale literarum decus & doctrinæ. Leopoli. iij. Cal. Octob. M. X V D.*

LODOVICVS ODAXIVS
Angelo Politiano suo, S. D.

NIsi mihi de liberalißimis moribus, & humanißimo ingenio tuo constaret, hanc nuper ad te scribendi prouinciã non desumerẽ, potiusq́; in antiquo silentio persisterem. Mirum enim tibi fortasse uidebitur, cur ego tecũ exigua admodũ, & quatuor horarum spatio cõtracta familiaritate deuinctus, qui plurimas tribus abhinc annis ad te scribendi occasiones omiserim, quas undequaq; aucupari debueram, nunc ad te potißimum scribere uoluerim: meamq́; (ut opinor) uel temeritatem incusabis, quod nunc scribam, uel negligentiam, quod antehac non scripserim. Cæterum quia nõ tam ex aliorum sermone, quàm ex mea opinione mihi persuasi, te eum esse qui omnes tibi, ac uirtuti tuæ deditos nullo unquam tempore reijceres: eapropter has nunc ad te literulas, amoris dũtaxat atque obseruantiæ in te meæ, testes esse uolui, quas ob subitam opportunitatem cuiusdam istuc proficiscentis exaraui. Quanquam igitur me prorsus ab omni uel ignauia, uel rusticitate præteriti silentij non excuso, spero tamen fore, ut reliquum meum erga te studium boni consulas. Nam præter hanc scribendi diligentiam, qua ego iampridem initam Patauij familiaritatem confirmare debui, nullum à me cũ beneuoli, tum obseruantis amici officium prætermissum puto. Siquidem à superioribus annis, quo primum tempore tua mihi uel doctrina, uel hùmanitas innotuit, fui semper honorum ac dignitatis tuæ studiosißimus, ac sæpißime cum apud alios eruditißimos uiros Venetijs & Patauij, tum hic apud principes meos de te sum honorificentißime locutus, effeciq́; (ut opinor) præconio meo, ut claritati tuæ maius quippiam splendoris adderetur. Quo fit, ut

non

non dubitem me abs te in eorũ amicorum numero colloca ri posse, qui (ut Isocrates tuus asserit) non tam præsentes amicos uenerantur, quàm absentes etiam amplectuntur. Principes sanè mei, quibus cũ de te frequentißimũ sermonem habui, de moribus, atq; eruditione tua, optime, ac magnifice sentiunt. Quid ita? quia ego in eã opinionem adductus sum, ut existimem eum te fore, qui literarum studiosis emolumentũ, tibi uerò gloriam immortalem sis allaturus. Cuius rei periculũ fecisses, si unà cum præstantißimo discipulo tuo Roma discedens superioribus diebus, Vrbinum ex condicto uenisses: expectatus enim, & plusquã dici poßit, desideratus uenisses. Quod si me nudiustertius audire potuisses de te uerba facientem unà cum Nino Bononiensi sedecimuiro, homine mea quidem opinione plurimi faciendo, si nobilitatem, si diuitias, si liberalitatem morum, si literaturã inspicias, profectò intellexisses ea, præterquam ab amantißimo hominẽ dici, aut excogitare non potuisse. In eam enim confabulationẽ ueneramus, ut de uiris hoc tẽpore doctißimis loqueremur. In quibus facile tu principatum obtinere uisus es. Nec me amor, aut adulandi studium fallit, à quo semper tanquam intestino morbo abhorrui. Sed quorsum hæc tã multa de officio erga te meo. Nempe ut intelligas me tibi esse ac fore deditißimũ, & si magno montiũ ac regionum interuallo secludamur, teq; habere neminem, à quo maiori uel beneuolentia, uel obseruãtia fouearis. Quod si ulla unquam mihi occasio euenerit, ut quapiam in re tibi morem gerere poßim, id uero in primis mihi iucundißimũ erit. Quam quidem occasionem abs te actutum preueniri cupio, ne me in pollicẽdo quàm

in

in præstando liberaliorẽ autumes. Demetrium *uero uirũ eruditißimum,* Petrumq́; *in primis discipulũ tuũ, elegantißimæ atq; amplißimæ spei adulescentẽ, nomire meo sal uos facito: cui librum ex* Plutarcho *traductũ, unũ ex mul tis ineptiarũ mearum monumentis, dedicaui multos iam menses: misißemq́; hactenus, si dignũ putaßem, qui in ma nus uestras eruditißimas perueniret, mittetur tamẽ clemen tia uestra potius allectus, quàm iudicio deterritus. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS
Lodouico Odaxio suo. S. D.

D*Eprehenderunt me in actu literæ tuæ, ideoq́; lectas paulum in præsens seposui, diligẽtius dein per otiũ recogniturus, ad easq́; (ut par erat) cũ primũ poßem responsurus.* Id *si serius quàm aut tu pateris, aut ego uoluissem, cõtingit: est tamen humanitatis tuæ quicquid hoc est quod facimus, boni consulere.* Neq; *enim tam opellam ali quam alter ab altero, quàm ipsum animũ requirimus.* Ne *que enim continuo parũ amat, qui parum officiosus est.* Quare *nc illud quidem in epistola tua ualde probo, quòd te tã scrupulose excusas, cur aut antea nihil ad me scripse ris, aut nũc demum scripseris. Si enim amamus ex animo inter nos, sicuti certe amamus, quicquid alteri cõmodat, profecto utriq; cõmodat.* Quare *neq; dissoluere, sed nec lassare uoluntates nostras, quasi nodo* Herculaneo *cohærentis, aut silentiũ poßit, aut ulla officij, præsertim non necessarij intermißio.* Quò *autẽ amicis ista literarũ uicissitudo? cũ ad absenteis tantũ mißitentur: amor autẽ uerus etiam absenteis præsenteis faciat, nisi si uel ipsis testãtur, uel alijs ostẽtant mutuã uolũtatem. Sed neq; testibus eget*

amor ſyncerus, quippe oculeus totus, ac lynceus, & qui Momi quoq; iudicium de poſitu humani corculi deſpuat, neq; ſe populo iactat, cum ſint amici κατ' Επίκουρον ſatis magnum theatrum alter alteri. Quin iſtam quoque penè dicam ſuperſtitioſam probationem amoris in me tui totam tibi remitto. Eſt enim mihi, eſt eſt ad manū ſemper amicitiæ examen. Eſt & Hechatonis amatorium, quo te uel ingratis ad amandū compellam. Sed nec te monebo, ut principibus me tuis inſinues, neq; inuicem moneri me patiar, ut patronis te meis adiungam. Quoquo enim tu irrepſeris, ego ſequar: ubiubi ego me adglutinauero, inde ſcilicet tu pendebis: Vt enim militem, cuſtodemq; eadem catena, ita par legitimum amicorū una tenet copula. Plutarchum latine iam per te loquentem, ego atq; adoleſcēs meus auidi expectamus, minime quidem dubitantes, quin ſit abſolutiſſimus futurus, uel ob id certe, ut alicui ex ueteribus Græcis τὰ δίδακτρα referas, quando ita Græce ab eis dedicisti, ut nouos docere iam omneis poſſis, & quod dicitur ἀντιπελαργεῖν. Vale.

Secundum Epicurum.

Docendi præmia.

Mutuam officij uicem rependere, ciconiarum inſtar.

LODOVICVS ODAXIVS
Angelo Politiano ſuo, S. D.

Plutarchi libellus ad te uenit, qui ſi ullam potius elegantiam, quàm beneuolentiam profitetur, erubeſceret profecto, nec ad exactiſſimæ eruditionis officinam ſeſe, niſi uerecunde conferret. Nunc autem lætus & ſecurus accedit, humanitate tua magis quàm ullo ornamento ſuo fretus: proinde meretur, ut eum ad te proficiſcentem benigne ſuſcipias, illiq; primariā amoris operā ſedulo impertiaris. Siquidē ego illum, quem alioquin friuolū, abiectum,

ctum, & uile munus existimarē, nō indignū tamen putaui, qui ad exhibēdū studij atq; obseruātiæ in uos meæ pignus adueniret: utcūq; erit, & quāticunq; erit, in bonam accipias partem, rogamus, obsecramusq;. Nudiustertius ab Hermolao Barbaro, & Petro Contareno, qui duo uel nobilissimi, uel ornatissimi, uel eruditissimi uiri sunt, Venetijs mihi literæ uenerunt, in quibus admoneor, ut si unquam ad te scripturus sum, eorum te nomine saluum esse iubeam. Memini me autumno superiore, cum Venetijs essem unà cum his de te perinde ac doctissimo homine sermonem habuisse. Illi autem se familiaritatem tuam inijsse asserebant, cum triennio, aut quadriennio proximo uisendæ ciuitatis gratia eò cōcessisses. Digni homines sunt, qui à te quoq; diligātur. Vale igitur, & me ama. Igubij. V. calend. Iulias. M. cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS Lodouico Odaxio suo, S. D.

PLutarchi lepidū nouum libellū, quem tu scilicet latine interpretatus, adolescēti meo nuncupasti, uidi, cæpi, legi: & quidē simul omnia adeo cupide, ut prius penè ad calcē præ studio peruenisse, quàm ex carceribus promouisse me senserim. Illex mihi fuit statim suauis odor quidam uerborū tuorū planè Ambrosius. Tum sentētiarum ueluti sapor quidā austerus, & dulcis non secus illecebris orationis tuæ, quàm Myrothecij condimētis imbutus, ita (quod dicitur) palatū irritauit, ut quasi helluo aliquis, uix cōmansas epulas has tam lautas, tā opiparas deuorauerim. Et sum profecto miratus, sic latine Plutarchū loqui didicisse, iam mortuum, cui uiuenti quondam (sic enim scribit

ipse) adeo sermo Romanus repugnabat. Videri enim potest non tam obijsse, quo die obijt, quàm secessisse ad studium Romanæ linguæ, ut qui Græcorũ, Latinorumq́; uitas illustrium hominum inter se contulerit, cum quo ipse se conferat, non inueniat. Nam sese conferre sibi in utrisque orationis facultate certe non ausit, quia scilicet in nostra præponderat. Quòd autem princeps iste tuus, atq; adeo noster (noster enim est profecto, qui literarum studiosus est) quòd inquam bonas artes complectitur, atque ad omneis parteis bene audiendi se cõparat, parentisq́; sui absolutißimi hominis uestigijs insistit, dici nõ potest, ut gaudeam, ut exultem atq; triumphẽ, ut tibi quoq; gratuler mi Lodouice. Duos mihi uiros tulisse ætas nostra uidebatur, qui rem literariam, non quidẽ cunctando, ut ille

Fabius max. *uerrucosus, sed multa agendo potius restituerent: Federicum Vrbinatem principem olim tuum, & Laurentiũ Medicem patronum semper meum, utinamq́; semper. Hi duo (ni fallor) ausi in tantis seculi huius tenebris lucem sperare, quasiq́; cõtra torrentem peßimorum morum brachia dirigere: ergo & librorum pulcherrimam supellectilem sibi compararunt, & doctos iuuerunt, & ipsi studia tractarunt. Nam ut de principe tuo taceam, de quo longiore*

Laur. medicem laudat. *subsellio agendum puto, dicam autem de Laurentio meo, caue putes quenquam esse ex nostro (ut sic dixerim) seminio, hoc est ex ijs qui omnem ætatem in literis consumpserunt, cui cedat hic, uel acumine in disputando, uel prudentia in iudicando, uel in explicãdo quæ sentiat, facilitate copia, uarietate, gratia. Acer illi sermo, & grauis, & cũ res*

Sales Venerei. *postulat, salibus scatens, sed ex illo mari collectis, in quo*

Venus

Venus est orta: exempla & historiam ueterē sic habet ad manū, ut eis perinde uti semper atq; suis stipatoribus uideatur: sic ut ingeniū habere in numerato, & esse quasi Promum condū (ut Plautino utar uerbo) totius antiquitatis facile credas. Extincto igitur duce illo tuo, cū uiderem nostras iam artes unica spe niti, fateor, uereri cœpi, unius ut hominis uires tanto perferendo oneri pares esse possent. Quare cū ostendis recidiuam illam uirtutē Federici resurgere in filio, hisdemq; adulescentem artibus, quibus olim clarißimū patrē, delectari, reddidisti mihi quidē animum, atq; aquam (quod dicitur) aspersisti. Quare gaude tuo tanto bono, gaude tuo labore & diligētia, & (quod facis) perge protinus exercere principem nostrū in stadio Musarū. Aßuescat iam nunc à tenero amare literas, fouere literatos, complecti & colere. Scis autem messem plerunque respondere sementi, tibiq; potißimum primitias frugū deberi ab hoc agro: quippe (ut ille inquit) Morum quos fecit præmia doctor habet. Sed & Petrus nunc studijs acriter incumbit, & humanitati. Habet indolem paternam, habet ingenium, ludit & ipse nūc uersiculis, nūc soluta oratione & libera. Græcis plurimū delectatur. In summa, dignus qui sit principi tuo charus, quia similis. Similis autē, qua ratione parua magnis componuntur. Is nunc scribente hanc epistolā me, alterā seorsum commentatur epistolam. Quæ cuicuimodi erit, etiā si minus apte exierit, mittetur tamen ad te, ut ipsius ingenioli degustationem uelut aliquam accipias. Amat autē plurimū te de munere hoc, & cupit sanè occasionē sibi aliquam dari, qua gratiam reponat. Si ad Hermolaū, Petrumq; Conta-

renum Venetos rescripseris, uelim utriq; agas meo nomine gratias, utrique me commendes non uulgariter. Ad superiores tuas literas nescio an responsum acceperis nostrum, cupio significes, ut in oratione lati atque accepti possim tecum paria facere. Vale.

MARCVS ANTONIVS SABELLICUS Angelo Politiano suo, S. D.

ERam ego aliunde nostram auspicaturus amicitiã, ni subitus Atlantis conterranei tui, hinc digressus nostrum in ea re consiliũ præuertisset. Fuit is annũ & amplius Venetijs, ac quandiu fuit, & domi, & foris etiã frequens mecum esse perseuerauit. Nullius unquã consuetudine sum magis delectatus. Siquidem præter morũ elegantiam, singularemq; modestiã, patrio sermone, tuscáq; illa sua urbanitate, breui consecutus est, ut eo uno nemo esset mihi iucundior, nemo in hac urbe gratior. Omnia præter tempus secunda habui, in illius amicitia fruenda. Etenim tunc potissimũ ei uisum est hinc abire, cum maxime in sui crexisset admirationẽ. Sed in eo uisus est mihi omne uetustum amicitiæ exemplũ æquare, quòd in tam tumultuario digressu, sine meis ad te literis uenire identidẽ recusauit, ratus certissimum se nostræ futuræ amicitiæ pignus secũ in patriam deferre, si apud te uirũ clarissimum cui quam charissimus esse cupit, ipsius mores & studia commendarentur: quasi ita uelit euenire, ut cum uterque nostrum de ipsius moribus idem sentire cœperit, nõ infirmus ad amicitiam gradus (ut Crispo placet) factus uideatur: sed recte ille. Nos uero scribendi consuetudinem, maioribusq; officijs illam ijs modicis principijs ortam, locupletiorem (ut

ſpero) indies facicmus. Nunc Atlantem ipſum tuæ dignitatis ſtudioſiſſimum, maiorem in modum commendarem, niſi urbaniſſimus poeta moneret, peccare eum qui ſuos putet cuiquam commendandos. Gratulor igitur (quod ſupereſt) tibi lepidiſſimi adoleſcentis reſtitutam conſuetudinem, quam tantiſper etiam inuidere pergã, donec in utriuſque complexus uenero. Vale Tuſci nominis decus, & Marcum Antonium iam hinc amare incipe, qui te ob tuas ampliſſimas uirtutes amat, colit, obſeruat. Venetijs, Idibus Iulijs. M.ccccLxxxviij.

ANGELVS POLITIANVS
Marco Antonio Sabellico, S. P. D.

SOlebat Atlas quondam ſuo mihi nomine redire tam gratus, ut recepto contentus amico nullũ ultra officium deſyderarem. Nunc autẽ tuarũ nomine literarum, quas fideliter reddidit, tam mihi iucundus redijt, ut eius penè præſentiam non requirerẽ, atq; haberet Atlas quippiam ſecum, quod planè plus à me, quàm Atlas expeteretur. Nunc idem iſtuc reuertitur, cũ literis meis, quas tibi arbitror fore gratas, nõ tam ſuo quàm tabellarij nomine. Noram equidem antea quoq; quantum ingenio & literatura, quantum etiam ſtylo, facundiaq; polleres. De humanitate nihil ſanè adhuc inaudieram, ſed eam tua mihi nunc epiſtola deliniauit, Atlas uero penicillo, & coloribus expreſſit. Aucupabar ſanè iampridẽ occaſionẽ quãpiam ineũdæ abs te gratiæ, cũ tu ſcilicet hoc agentẽ præueniſti, non ob id humanior modo quòd prior, ſed quòd minore quoq; propoſito præmio. Quare dãda mihi opera eſt, ut quemadmodũ ineunda tecũ amicitia poſterioris

tuli, sic eadem tuenda colendaq; prioris firam. Vale. vj. Calend. Septemb. M.ccccclxxxxviij.

ANGELVS POLITIANVS IOANNI

Laurentio Veneto suo, S. D.

EN *ad te reuertitur Phædrus, utriusq; nostrum homo studiosissimus: cui tu scilicet aliquot abhinc mēses literas ad me dedisti, plenas amoris erga me, rectas, elegan teis, qualesq; deniq; à te uno poterāt proficisci. Respon debo ad eas q̄ breuissime. Laudas me* Ioannes *quasi unum ex numero eruditissimorū, & tui similiū. Laudas inquā tu me unus omniū quos uiderim, quos audierim longè eru ditissimus.* Ego *igitur, & si memet haud ignoro, tamen fero æquissime, te aut ipsum decipi amore in nos nimio, aut alios itē uelle deceptos.* Nō *est aūt quod paria coner referre.* Nam *cū tu mihi uix leuē umbrā assequēti doctri næ, humanitatisq; tuæ, tantū tamen tribueris laudū, quan tæ demum tibi iure debeātur: si coner ipse inuicem laudes regerere, restituēda erunt & resignāda tibi illa ipsa uer ba, quæ abs te acceperā, usuraria, ut iure rideatur egesta tis nostræ sinistra quædam ambitio, illi ipsi diuitias osten tans, unde scilicet emendicauerit.* Libellos *tuos, atq; item quos ex bibliotheca ista codices habemus, remittemus cū primum istuc orator noster* Florentius *se contulerit.* Pau *saniam uero expectemus, cū tibi erit commodum.* Vale. *Fæsulis, Idibus Octobribus.* M.*ccccclxxxxvj.*

LVCIVS PHOSPHORVS PONTI

fex Signinus Alexandro Cortesio, S. D.

De Angelo Politiano iudiciū.

POlitianas *epistolas legi Alexander accuratissime, summaq; cum uoluptate, quorū utrunq; propè ne- cessarium*

cessarium fuit, & quod ad hominē amicissimū, & quod ab homine eruditissimo erant scriptæ. Video os probum, iam interpellas & obstrepis: apage tu, uis scire quid sen tiam? uide quid agas, an ego iudicare possim? ne ultra cre pidas sutor, ut in græco adagio est. Pergis urgere? respon debo, ne superbus uidear. Memento tamen me cū homine familiari tanquā mecū loqui: scio inuidiosam rem esse hu= iusmodi iudicia etiā recta, nedū mea qualiacunq; sunt. Ac cipe igitur in aurē uelut μυςήρια, caue enuncies. Ego Po litianum nostrū mi Alexander, summopere amo, & admi ror, atq; ei omnia summa tribuo. Et ut libere quod sentio dicam, non magis istū damnandū censeo, quàm illos lau= dandos, qui quadringētis abhinc annis papyros & char tas, uelut maculis prætextas, et encausticas tabellas inusse runt potius, quàm ulla egregia forma atq; imagine illu= strarunt, præter unū aut alterum Laurentiū Vallam, me puero, & nuper Domitiū Calderinum: quos quidē non laudare ac admirari nefas, & planè impium duco. Cæte= ros autē (ut apud Ciceronē inquit, uel Antonius uel Cras sus) non dubitabo inertiæ, & prorsus inscitiæ condemna re: tametsi illos quoque excusatos habeo. Sū enim æquus iudex, siquidē id quod poterant, præstiterūt. Neq; enim omnes Catones, aut Scipiones, aut Lælij (ut ait Marcus Tullius) possumus esse: quamuis nonnulli (ut ait idem) si= ue felicitate quadam, siue bonitate naturæ, rectā uitæ secu ti sunt uiam, præclare tamen actum cum eis existimo, qui id quoquomodo tentauerunt, etiamsi non sunt consecuti. Adde quod nō tam ipsis, quàm temporibus acceptum est referendum, bonarum literarum & magistrorum penu=

Archana.

Laur. Valla.

Domitius Calderinus.

ria. Quis enim ignorat, iā inde ab diruta urbe, amisso imperio, Italia à Barbaris occupata, Romanam eloquentiā, atq; adeo omnem literaturam, & omnes artes perijsse? Sic Cæsari tuo placuit, qui hæc omnia pessum, & planè perditum ijt. Sed emersit tandem aliquando ingeniū, & uelut ex cineribus, ac carbonibus rediuiuus ignis effulxit, unde hi tanquā lumina nobis illuxerūt. Quod cū ita sit, dulcissime Alexāder, gratulemur seculo nostro, & eo magis quòd iā istud par, impar factū est. αἴνιγμα tibi propono, ego istos pares, impares reddo. Nō intelligis? quin Apollinem, quin uatem Cumæam, quin Hammonem, quin Ethruscos tuos, quin quicquid est ariolorum cōsulis? At non est opus. Ecce tibi solutū ænigma, Laurentio Vallæ, Domitio Calderino, Angelū Politianū adijcio, & quasi triumuiratum creo. Ego sic sentio, sic censeo, sic iudico, in aurem tuam insusurrans. Sed libet exclamare, sic inquā pro tribunali sententiam fero, & omnibus bonis doctisq; uiris, atq; adeo toto orbe terrarum audiente proclamo: Thraces, Sauromatæ, Gethæ, Britanni, possum ostendere literas, uenite, ut ait lepidissimus poëta. Habes meū Alexander de Politiano iudicium: neq; hoc adulationi datum quempiam arbitrari uelim, quippe qui alteros iā mortuos & sensibus orbatos conciliare mihi nequeo: alterū nondum noui uiuum, quanquam fateor me id uehemēter optare, & talia iacere fundamēta amicitiæ, ut ea nulla unquā temporū iniuria possit abolere. Quod ut facias, ò noster Alexander, maiorem in modum à te peto, ut insinuatione tua me uoti compotem facias, & principi literarum me concilies, ac planè dedas. Ipsum uero Politianū, audin tu uir

uir doctißime (tecum mihi res est) oratum uelim, ut quod ab alijs beneficij loco accipit, à me rogatus non asperne tur, ut in amore ac beneuolentia respõdeat, simul ut uiro clarißimo, & ciui primario Laurentio Medici me commendatum reddat. Aliquot enim agũtur anni, ex quo tam magno amico & præpotenti me dicare summopere cupio, & in clientelam, ac uoluntariam tradere seruitutem. Vale. iij. Idus Mar. M.cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO Phosphoro pontifici Signino, S. D.

MIsit ad me Alexander Cortesius, homo utriq; nostrum amicißimus, epistolã quandã tuã ad ipsum scriptam. In qua tu mihi multa tribuẽs, cupere postremo affirmas, per eũ ipsum nobis, per me autem Laurẽtio Medici conciliari. Eam epistolam cum legerem, dici non potest quantopere sim delectatus. Nã ita & uerbis, & sententijs, & cõcinnitate erat absoluta, ut planè appareret Musis eam dictantibus fuisse exceptam. Cogita igitur tu quàm mihi nunc placeam, quanq; ipse me mirer, qui sim Musarũ κατὰ συρῶ σόματι laudatus. Sed tamẽ uereor ne ita me tuæ istæ puellæ ornandum susceperint, ut Isocrates Busirin, Thersiten Libanius, Muscam Lucianus, Fauori nus etiam quartanam febrim, ad ingenij modo periclitandas uires, artemq; ostentandam laudauerunt. Sũt enim in fabulis totæ, sunt in mendacijs atq; præstigijs, mihi tamen libet hoc loco uerum locatas. Quis enim damnet sua uota libenter? Quòd si in hoc erro, libẽter (ut Cicero inquit) erro. Est enim idipsum lucro apponẽdũ quod decipimur. Quippe uoluptatẽ certe aliquã falsa quoq; opinio nobis conciliat. Anhelante ore.

Stratocles. *conciliat. Scis Stratoclen illum oratorem, deuictis prælio Atheniensibus, suamq; fortunam ignorantibus, uictoriam nunciasse, re autem postmodũ sic ut erat intellecta, ita in dignantibus popularibus respondisse: Quî uobis ciues mei (inquit) iniurius fui, si bidui tristitiam me autore lucrifecistis? quare ego quidem falli me sinam, & quod esse uerũ maxime cupio, uerũ esse facillime patiar.* De te aũt (amoto ioco) sic sentio mi Phosphore (malo enim te Phosphorum homo in literis agens, quàm ut uulgus reuerendũ patrem appellare: hoc enim literarũ atq; humanitatis, illud nomẽ dignitatis est: nos autẽ ex literis te & humanitate, si pateris, magis quàm ex dignitate pendimus) Sed ita mi

Humanitas. φιλανθρωπία παιδεία

Phosphore sentio, te esse hominẽ plenũ humanitatis. Humanitatem cũ dico, nõ magis φιλανθρωπίαν, quàm etiã παιδείαν intellego, utrunq; enim latine quidem scientibus significat. Itaq; ne cornu quidẽ copiæ, aut uirgulam diuinam, pluris quàm tuam amicitiã fecerim. Es'q; tu iam nunc meo infixus cordi, & quidem trabali clauo: daboq; operã, quantũ quidẽ præstare potero, ne tu auidius quàm prudentius, me tibi asciuisse amicum uideare, & quando longius abs te agitare contingit, quàm ut subseruire usibus tuis queã, fauebo certe laudibus, omniq; (ut aiunt) pede in te honestando consistam. Epistolã certe ipsam tuã, non tam epistolam quàm ueneriũ illud cingulũ amoribus medicatũ, nunquam à me amittam, quin potius quasi imaginem animi tui identidẽ contemplans, ita meum desyderium consolabor. Cæterum nunc demum intellego, quantum iacturæ fecerim, quòd te prius haud cognouerim, cũ tanta mihi te cognito uoluptas arriserit. Nos od Laurentium

tium Medicen, qui nunc balneis dat operam, exemplum epistolæ tuæ mittemus, simul ut animum erga se tuũ ex ea perpendat, simul ut nos ex tuo testimonio pluris aliquanto faciat, quàm fortasse facit, quamuis multo etiã pluris faciat, quàm digni ipsi nobis uidemur. Vale.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIfex Signinus, Angelo politiano suo, S. D.

OFficiose quidem, & amice fecit Alexander, qui nescio quas literulas meas ad te misit. Sed hominẽ certe, nimium amantem mei fefellit id quod amatores fallit. Solent enim aliqui præ nimio amore Zelotypia laborare (sic enim appellant quandã nimij amoris, siue sedulitatẽ, siue suspicionem) Quod ideo accidit, quoniã ea quæ sibiipsis tantopere placent, eadem omnibus placere credũt, ac uix tutũ hominum intuitũ arbitrantur. Simile aliquid Alexander noster fecit, qui dum mea extollit, prædicat, amat, admiratur, eadem alij placere putat. Quod fortasse cum Tarentinis & Consentinis, aut cũ Lælio decimo (ut ille inquit) optime factũ esset. Sed cum Persio, omniũ doctissimo, hoc est cũ Politiano, uereor ne imprudens fuerit & inconsyderatũ: feliciter tamen cecidit, quãdo illæ meæ (ut scribis) puellæ pro uno amatore duos sortitæ sunt, & ego ex usura (inquit Plinius) sortem feci. Vellem illas easdem non quidem fucatas, aut unguentis delibutas, tanquam ad mœchos, sed quasi ornatas matronas, cũ muliebri mundo, & dote ad uiros iuisse. Nã quis aut repudiũ, aut certe repulsam non formidaret? Sed me hercule extra iocum nec μεταφορικῶς Politiane non minus horrui, quàm lætatus sum, cũ illas literas ad manus tuas peruenisse audiui. Zelotypia.

se audiui. Me potius recta oratiõe, ac præparata & com perendinata, ad te scripsisse oportuit ac decuit, & ita ami citiã petere. Sed illas literas ad Alexandrũ dedi, ut eo ue= luti delegato & caduceatore uterer, cũ quo tibi ueterem amicitiã intercedere sciebã, & hospitalitatẽ. Tu pro tua sapientia ac facilitate, si quid illic obiurgandũ, & parum aut te, aut me dignũ offendisti, cõdonabis amori nostro, et nimiæ familiaritati. Est enim Alexãder planè alter ego & ego alter Alexander. Quòd si tu conditionẽ nõ reijs= cis, tertius accedes, & ne unquã à triumuiratus magistra tu discedas, quãdo proximis comitijs te triumuirũ litera rum creauimus, comitijs futuris te triumuirũ amicitiarũ creabimus. Sustulisti digitũ, bene habet, nõ perhorrescã posthac. Nũc uolo te aliquantulũ uellicare. Cur tandiu no bis ignotus fuisti? Parũ pie mi Politiane, & planè crude liter fecisti. Nunc demũ post tot annos ad nos uenis? Me miserũ tam longo tẽpore Politiano caruisse? sine eius lite ris egisse? nõ scripsisse? nõ legisse? nõ recitasse? præsertim quãdo & Romæ fuisti, et ad multos istinc sæpe scripsisti. Sed quid ago? quasi uero ego quoq; nõ eandẽ nauim con scenderim, & in eãdẽ culpa sim, qui de te nõ sciscitarim. Hernicis meis refero acceptum. Nam postquam ijs sacris initiatus fui, in illa saxa me cõieci, ubi ne nomẽ quidẽ cla rorum uirorũ audiebam, sed nec literis uacabam, cum pe coribus, et glebis res gerebatur, tãta erat satietas, uel po tius fastidiũ curiæ & fori. Rursus nunc mutata uolũtate, consiliũ nostrum totum est Ciceronianũ, qui ad Ruffum scribens, Vrbẽ, inquit, mi Ruffe cole, & ex Sicilia reuer sus statuit ab oculis ciuiũ nõ discedere. Sed quid dico Cice ronianum?

ronianum? immo Alexãdrinũ. Alexãder enim est, qui me retinere nunquã desistit. Hic fiunt homines, & ut est in quadã eius, Hic caput, hic sẽdes, hic fortunarũ alea. Quid quæris? uehemẽter his uerbis sum incẽsus, & planè cõfirmatus. Quare iucundißime Politiane, demus operã, ut tã diuturni temporis iacturam resartiamus, & tanto impensius recentem amicitiã colamus, quanto serius est cœpta. Ego tuas expecto singulis hebdomadibus per tabellarios qui trapezitis Medicibus tuis rationes afferũt. Genus literarũ erit, nõ de republica, quæ nulla est, nõ de imperio quod iãdiu amisimus, quo dolore maxime crucior infelix: sed de philosophia, de bene beateq; uiuẽdi ratione, de studijs, artibusq; nostris præclarißimis, & de illorũ felicißimorum temporũ contẽplatione. Nam in ijs nihil est quod ꝓ magnitudine animi nostri spectare poßimus, nisi forte te Samarobrinæ, & Bataui delectãt. En quo discordia ciues perduxit miseros. An hoc ita fato datũ erat, & de nihilo nihilũ? nollem potius unquam factum: quamuis tanta nobis monumenta reliquerint illi uiri, literarũ, rei militaris, artificiorum, ædificiorum, uirtutum deniq; omnium, tamen nescio quomodo desyderium illud ferre non poßumus, & fuisse felicem miserius est, quàm semper infelicẽ, & nunquã patrem quàm orbum esse, & mori quàm non nasci. De ijs igitur uelim ad me scribas accurate, ut soles, ac elegantißime. Cum Laurentio naua mihi operam, per fortunas Politiane, admiror istum principẽ ciuitatis, & amo planè, ut eum sæpe cum magno Pompeio cõparare sim solitus, & si feliciorem exitum & opto & spero. Vale. Romæ. xij. Calend. Maias. M.cccclxxxv.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS LVCIO Phosphoro pontifici Signino suo, S. D.

Nihil peccauit Alexander meus, qui mihi epistolam miserit, quæ mihi debebatur. Peccasset magis nulla expiãdus uictima, si meas mihi laudes inuidisset, quanquã non meæ illæ, sed tuæ potius laudes sunt, atq; ob id etiam meæ, κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων, sed tu personam ex nobis mutuatus, teipsum scilicet in scenam detulisti. Nã ut ego libenter hunc amicorũ, ita tu iure illum literatorũ expleueris triumuiratum. Quod autẽ conquereris, parum scriptas diligenter eas fuisse literas, aut me ludis, aut omniũ es homo felicißimus, qui promas de summo, quod uix quispiam de imo pectore. Non est autem quod aut ruri urbẽ, aut rus in urbe desyderes, si ipse habitas tecũ, si quocũq; is, te sequeris, magnum tibi in quauis solitudine theatrũ, magnam solitudinẽ in quouis theatro facturus. Officium porro epistolarũ, quod requiris, hac lege polliceor, ut tu inuicem pollicearis, illo etiam (cũ res tulerit) intermisso, nullam tamẽ amoris inter nos iacturam factũ iri. Ita enim sum aliquãdo districtus & occupatus, ut nõ liceat: ita tristis & nauseabundus, ut nõ libeat scribere. Tu igitur (ut uetus est dictum) amici uitia noueris, non oderis. Vale.

Cõmunia enim amicorum.

LVCIVS PHOSPHORVS PONTIFEX Signinus Angelo Politiano suo. S. D.

Vbi sunt isti qui obloquuntur & allatranturĩen quò redacti sumus ô Politiane, ut imperiti iudicẽt. Mihi Miscellanea tua, atq; adeo quæcunq; scribis, magnopere placent, garriant isti quid uelint, quòd portẽta uerborum loquaris, Ego te planè latinum esse iudico. Nam illud ne

inimici

inimici quidem negant te supra quàm dici poßit curiosißimum, ac diligentißimũ esse, & omnes forulos excußisse, teq; doctrinæ quidem singularis hominem fatentur, eloquentiæ uerò nullius, quasi poßit aliquis eloquẽs esse, nisi idem sit doctus. Ridiculi *æstimatores, & critici nostrorũ temporum.* Quid *quòd & de* Pico *tuo, uel nostro potius, tot laudes, quot scribis cum audiunt, stomachantur, & (si dijs placet) faceti esse uolunt, afferentes illud* Aesopeum, *nihil reliqui alijs esse: quibus quid potest esse uerius?* Is *enim unus est, in quo natura omnia bona congeßisse, & ubi omnes suas uires exercuisse uidetur. Sed tu ridere debes, uolo tibi narrare quo erga illos adagio utor.* Videte *inquam, quid agatis boni uiri, nam iste piscis paucorum hominũ est, ut ille* Scipioni *dixisse fertur.* Quod *ita transfero.* Politianus *paucorum, id est doctißimorum est, non turbæ literatulorum, ac pædagogorum, & uulgi.* Ergo *omnes docti te unum admirãtur, & fatentur te omnes qui sexcentis abhinc annis scripserunt, facile superare, hoc est, te illos, non illos te, ne quis me reciprocis argumentis uti, aut anphibologice loqui credat, & doctrinam, & eloquentiam in te esse coniunctas.* Non *enim quis non eloquens dici debet, si suo quodãmodo utitur stylo, cum com plura & uaria sint genera dicendi. Sed epistolam plicabo, quoniam festinat tabellarius: mox plura audies, hæc scripsi tumultuarie, cum in* Pauli Cortesij *domum diuertissem, qui est planè tuus, & omnem impetum aduersariorum sustinet.* Tuum *erit scuto, & parma tela suscipere, & in eosdem retorquere, nisi mauis, ut supra dixi, ridere.* Vale. Pridie Idus Februarias.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO Phoſphoro pontifici Signino, S. D.

IRaſceris obtrectatoribus noſtris eruditiſsime Phoſpho re, quòd in Miſcellaneis portenta me loqui uerborum dicant, & ut hominẽ (quod ais) doctum fateãtur, ita ne= gent eloquentem. Tum quòd illud etiam criminẽtur, tan= tas me in unum Picum laudes contuliſſe, ut alijs omnino nullas fecerim reliquas. Me uero iſta Phoſphore, nihil mo uent, neq; enim ulla ſermonum talium noua mi facies, ino= pina'ue ſurgit. Omnia percepi, atque animo mecum antè peregi, quin ad ea ne reſponderem quidem, niſi te ita uelle ſentirem, cui negare nihil poſſum. Portẽta igitur uerborũ quæ uocent iſti, fateor ignoro: niſi ſi portenta credunt, quæ ipſi noua nunc primũ uocabula, uel audiunt, uel intel= ligunt. Nam ego nec uerba ulla peperi, cinctutis non ex= audita Cethegis, nec ullos habeo, niſi receptiſsimos auto= res. Non tamen ex eorum ſum numero, qui ceſſare latinã linguã magna ex parte patiuntur, dum quiſque illa refor= midat, quæ uulgo hactenus ignorata ſunt. Siquidem eò res redijt, ut ne magnorũ quidem autorũ lingua tutò loqua= mur, quoniam uulgo minus innotuerit. Itaq; barbaris uti malumus, quàm Romanis uocibus: & cum ſiligineus domi ſit panis, emendicato furfure magis ueſcimur. Quòd autẽ mihi eloquentiã ſic adimunt, ut doctrinam concedant, non modo equidem non ſuccenſeo, ſed & gratias ago. Noli quæſo amori erga me tuo nimis indulgere Phoſphore, nec Marcus Varro. parum laudari putes, ſi Marci Varronis exemplo lauder, quem & ipſum ueteres ſcientiæ multæ, nullius eloquentiæ eſſe crediderunt. Ego ſanè mi Phoſphore, nec eloquẽtiam mihi

mihi uindico,nec doctrinam agnoſco. Si cui tamen in Miſcellaneis etiam citra eloquentiam ſciolus uideor, bene habet. Vici,nam iſtuc ipſum quærebam. Quò enim eloquentia mihi in hoc opere non ad perſuadendũ,ſed ad docendum parato? Quod autem de ſtylo ſcribis, utique uerum puto,non continuo peius eſſe, quod uariet,cum ſit ipſius eloquentiæ non uultus, non color unus. Quapropter nec adhuc quiſquam ſuffragijs eſt omnibus habitus eloquens, ſiue quòd ſibi quiſque præ cæteris placet, ſiue quòd alios alia dicẽdi forma plus capit. Demoſthenẽ cogita,& Ciceronẽ. Illius quibuſdã ſicca oratio,Demadi lucernã olere, Aeſchini etiã (ſi dijs placet) barbara uidebatur. Hunc Caluus exanguem & tritum, Brutus fractum & elumbem, quidam ieiunũ atq; aridum: contra alij tumentẽ & inflatum,nec ſatis preſſum exultãtemq; ſupra modũ,& ſuperfluentẽ,alij frigidum in iocis,alij parum antiquũ,quidam etiã in dicẽdo uiro molliorẽ,ſuperſtitioſumq;,& peregrinis quaſi legibus nimis addictũ putauerũt. Neq; uero hæc ideo refero,quo me putem cum talibus conferendum: non enim ſic inſanio Phoſphore,ſed utendũ magnis nominibus fuit, ut ſtomacho iſti tuo potius occurrerem. Nam quid ego de Pico Mirandula dicam? Hi ſunt inuidiæ nimirum Phoſphore mores. Sed uiuat ille,uiuat modo, nec eat alio deinceps,quàm quo pede iam cœpit,etiam liuor ipſe fatebitur,non modo eum non ſupra modum, ſed longe etiam infra modum fuiſſe à nobis laudatum. Cuius tamen præconium non uideo quid aliorũ titulis offecerit,quos in hoc ipſo Miſcellaneorũ libro concelebramus. Reliquum eſt,ut tibi agam Phoſphore gratias,qui me hominem tenuiſſimæ

Demoſthenes) Cicero.

fortunæ, neq; multæ admodum literaturæ, ne uisum quidem tibi adhuc, ita diligas ipse & pōtifex & doctißimus, ut etiā contentiones honoris dignitatisq; meæ causa suscipias. Sed & Picus debere se tibi plurimū sentit, salutemq; tibi & Cortesio suo noīe iußit adscribi. Laurentius quoq; Medices noster uisus est epistola tua magnopere delectari, quem scito esse hominem tui studiosißimum: quod esse uerum tum deniq; agnosces, cum periculū feceris. Vale. Florentiæ, pridie Calend. Martias. M. cccclxxxxj.

ANGELVS POLITIANVS LVCIO Phosphoro pontifici Signino, S. D.

ACcepta epistola tua, statim ad Laurentium cucurri. Exposui quid optares, grata uolūtas, gratus illi tuus animus. Deniq; pro munere accepit, quod pro munere poscis. Quam ad eum dedisti epistolam, nondum mihi quidē legendam dedit: sed tamen ut & doctam laudauit, & amoris erga se plenißimam, ac si per occupationes liceat, responsurum se tibi uel hodie promisit. Vale. Florentiæ, pridie Idus Maias. M. cccclxxxxj.

ANGELVS POLITIANVS CASSANdræ fideli Venetæ puellæ doctißimæ, S. D.

O Decus Italiæ uirgo, quas dicere grates, quas'ue referre parem, quod etiā honore me tuarum literarū non dedignaris: mira profecto fides, tales proficisci à fœmina (quid autem à fœmina dico?) imò uerò à puella & uirgine potuisse. Non igitur iam Musas, nō Sibyllas, non Pythias, obijciāt uetusta nobis secula, non suas Pythagorei philosophantes fœminas, non Diothimā Socratici, nec Aspasiam, sed nec poëtrias illas græca iactent monimēta,

Tele

Telesillam, Corinnam, Sappho, Anyten, Erinnen. Praxillam, Cleobulinam, cæteras: credamusq; facile Romanis iam Lælij & Hortensij filias, & Corneliā Gracchorum matrem fuisse, matronas quātumlibet eloquētißimas. Scimus hoc profectò, scimus nec eum sexum fuisse à natura, tarditatis aut hebetudinis damnatū. Sed enim ueterum seculorum talis ista penè publica laus fuit, ut in quibus etiam uilißimos seruos ad extremū peruenisse quondam, uel literarum, uel philosophiæ fastigiū reperiamus. At uero ætate nostra, qua pauci quoque uirorum caput altius in literis extulerunt, unicam te tamē existere puellam, quæ pro lana librum, pro fuso calamū, stylum pro acu tractes, & quæ non cutem cerusa, sed atramento papyrum linas. Id uero non magis usitatum, nec minus rarum aut nouum, quàm si de glacie media nascātur uiolæ, si de niuibus rosæ, si de pruinis lilia. Quòd si conatus ipse pro miraculo iam cernitur, quid de profectu studiorum tanto dicemus? Scribis epistolas Cassandra subtiles, acutas, eleganteis, latinas, & quanquam puellari quadam gratia, uirginali quadam simplicitate dulcißimas, tamen etiā mire graueis & cordatas. Orationē quoq; tuā legimus, eruditam, locupletem, sonoram, illustrē, plenamq; lætæ indolis. Sed nec extemporalē tibi deesse facultatem accepimus, quæ magnos etiā oratores aliquādo destituit. Iam uero in dialecticis implicare nodos inenodabiles, explicare ab alijs nunquā solutos, nunquam soluendos diceris. Philosophiā uero sic tenes, ut & defendas acriter quæstiones propositas, & impugnes uehementer audesq; uiris cōcurrere uirgo, sic scilicet in doctrinarū studio pulcherrimo, ut non sexus animo, non ani- Mulieres literis pollentes.

mus pudori, non ingenio pudor officiat. Et cũ te laudibus nemo non attollat, summittis ipsam te tamẽ, & temperas, nec minus ad humũ modeste cunctorũ de te opinionẽ, quàm uerecũde uirgineos oculos reuerenterq; deijcis. O qui me igitur statim sistat istic, ut faciem uirgo tuam castissimam contempler, ut habitũ, cultum, gestumq; mirer, ut dictata, instillataq; tibi à Musis tuis uerba quasi sitientibus auribus perbibam. Deniq; ut afflatu, instinctuq; tuo consummatissimus repente poëta euadã: nec me carminibus uincant, aut Thracius Orpheus, aut Linus: huic mater quãuis, atq; huic pater adsit, Orphi Calliopea, Lino formosius Apollo. Mirari equidem antehac Ioannem Picum Mirandulam solebam, quo nec pulchrior alter mortaliũ, nec in omnibus (arbitror) doctrinis excellẽtior. Ecce nunc etiã te Cassandra post illum protinus cœpi fortasse tam cum illo quoq; uenerari. Tibi uerò tanta incœpta deus Optimus Maximus secundet: & cum recesseris à parentibus, is autor contingat & consors, qui sit ista uirtute non indignus: ut quæ nunc propemodũ sua sponte naturalis ingenij flamma semel emicuit, ita crebris deinceps aut adiuta flatibus, aut enutrita fomitibus effulgeat, ut à nostrorum hominũ præcordijs animoq; nox omnis, geluq; penitus & languoris in literis, & inscitiæ discutiatur. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano, S. D.

PErgens nuper ex uitæ instituto, ad scribarũ Mediolanensium decuriam, complureis adolescentes qui ibi uersantur, remisso aliquantisper principis negotio, certatim intentos offendi, ad legendũ dispertiium, quem in ma

nibus

nibus habebant inter se librum. Roganti quidnam operis noui emersisset? Miscellanea inquiunt Politiani. Conscendo, ac inter eos sedeo, tum unà incipio auidissime legere. Quippe delector ingenijs ætatis nostræ, quæ non solum manca non sit, sed iam planè in Romanæ antiquitatis uestigia abeat. Verũ cum parum temporis impendere liceret, ex bibliopolæ taberna codicem requiro. Affertur à puero meo statim cum domi essem, eũ intentius euoluo, in primis uerbis, imò in ipsa inscriptione, quod in Laurẽtij Medicis nomine liber apparuerit, animus ualde cœpit delectari. Tũ ipsa præfatio multam literis spem ostendere, speciminéq; quoddam pulcherrimũ præ se ferre uisa est. Capita subinde libri excurro, ubiq; summa eruditio, ubiq; fastidij expultrix blanditur uarietas. Et (quod plurimum ingenij ac laboris postulauit) tot tantorumq; autorum testimonio res agitur, ut quicũq; sugillare aliquid ex istis lucubrationibus tuis tentauerit, canis latrator haberi possit, non demorsor. Nollem cum Domitio tanquàm cum larua (quando olim inter mortales desijt esse) pedem te sæpius conferre. Iuuit enim quantũ potuit, rem literariam, inter primos sitũ & puluerẽ ueteribus excutere studuit: politiora indies Politiani æmulatione, uel exẽplo præstiturus, si uixisset. Non tamen aliter eum abs te peti arbitror, quàm primi pili hominem. Mors illum (ut scis) immatura præripuit, emendaturũ fortasse, si quid incõsyderatius exciderat. Satius est (ut tu inquis) candidatum, ut autem ego philosophiæ uirum consularem aliorum errata notatis locis coarguere, nomini autem parcere. Verum in hanc ipsam sententiam ambiguus tendo. Quia pugnis aërem creditur

uerberare, aut cōmentitia nugamenta sectari, extantē qui nullum habet in quem suscepta uideatur oratio. In hac tamen opinionis ambiguitate uacillantē, certum in ea parte me esse sentio, qui prodesse uoluerunt, diem capitis illis dicendum non esse. Fuit inter nos Domitius, & monimenta reliquit famæ nō pœnitendæ. Te æternitas manet, si incipitio capillo eam præhendisti. Cupio, & pro humano iure abs te peto, ut cum in ijs Miscellaneis quæ ædidisti, centurionē te esse uolueris, iam in reliquo opere, quod inter manus (ut arbitror) multiplex & eruditum est, Tribunum, aut planè positis castris legatū te facias & imperatorē. Nam quibus centū capita placuerint, ij longe maiore numero delectabuntur. Idibus Nouemb. M.cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D.

VTinam quas in me confers epistola tua laudes ita ueras esse, nec ab humanitate magis, quàm à iudicio profectas, alijs, mihiq; persuaderes, ut ego statim de hac ipsa epistola tua, iudicium semper grauißimum Laurentij Medicis agnoui. Nam cum tibi ille summus hominum in omni usu, plurimum sermonibus tuis deferat, tum se uidere ait neminem, cui tu literis, probitate, prudentiaq; concedas. Crederem uero facile, quæ sic ex animo, quasiq; dicam uero uultu de me scribis, ac proprijs omnino laudibus fauerem, nisi testimonio isti, præter conscientiam meam, fama quoque ipsa publice in omnes tuæ humanitatis obstreperet. Quare totam equidem sic accipio laudationem, non ut illam meis meritis, sed ut tuis moribus aßignem, tanto plus tibi me debere sentiens, quanto ipse*

minus

minus mihi debebam. Quod autem ad Miscellanea nostra attinet, aut ego fallor, aut nihil in eis æque fructuosum, quàm libertas illa, & simplicitas incauta fortasse, sed & ingenua tamen, ac si minus à prudentia, certe à charitate profecta communium studiorum, quæ prima uidelicet in huius seculi scriptoribus desideratur. Nam quod me pedem cõferre cum Domitio nolles, equidẽ quid spectes intellego, nec ego non aliquid istiusmodi iam tum uidebam, cum personã mihi illam censoris odiosißimam imponebã, diligentiamq; penè improbam, iactationi uerborum, canti lenæq; cuilibet expositam, neglectis cautionibus affectãs, ad sartienda literarum damna, solertiam omnem pro uirili parte dirigebam. Semper autem sum ueritus, quam deniq; in partem, meum tale consilium, non dico ab obtrectatoribus raperetur, sed à prudentißimis etiã hominibus, iisdẽq; cautißimis acciperetur. Quanquam autem omnino ut conuenire mihi tecum, id est, cum uiro amicißimo, doctißimoq; necesse est, tamẽ quia suo cuiq; corde quædam peruidentur, dicam ad ea nonnihil, quæ mihi in hac epistolæ tuæ parte sapienter obijcis, & amice. Cum mortuo negas, quasi cum larua decertandum. Mihi uero contrà uideri solet: etenim quod aduersus mortuos pronuntiamus, pro uero accipi tam solet, quàm debet: ut itẽ quod aduersus uiuenteis, plerunque odij uel inuidiæ suspicione laborat. At iuuit ille rem literariam, quis neget? An non isto nomine sic à me laudatur, ut à nemine magis, & quidem in eadem ipsa pagina, qua & reprehenditur? Sed erat inquies, emendaturus ea, si diutius uixisset. Quî sciam uero istuc? An usquequaq; de ingeniorum profectu bene Cum mortuis an decertandũ.

In Domitium Calderinum. *sperare est? aut non huius ipsius postrema quæq; mendosiora? Quid? quòd futurus indies ambitu honorum minus otiosus, opinione quoq; sui magis inflatus. Sed fac emendaturum fuisse. Num igitur ob id inter scriptores omneis, unus à censoria uirgula* Domitius *asseretur? unus erit iste (si dijs placet) gallinæ filius albæ?* Iam *cur dißimulari quoq; nomen oporteat, cuius in autoritate uenenũ, si quod est ipsius commentariorum, uelut anguis in herba delitescat?* Ego *uero sic* Domitium *studiosis, quasi foueam uiatoribus ostendo.* Nec *autẽ obliuisci uideor humanitatis, quin potius (ut iam non sperare modo, sed etiã explorate uideor iudicare posse) melius aliquanto de uita merebor cẽsura ista mea, quàm forsan alius indulgẽtia.* Adde, *quòd illustribus factum id quoq; exemplis, nisi cui tamẽ leuis est* Horatius in ueteres poetas. *autor* Horatius, Ennium, Plautum, Lucilium, *Dossennũ, totamq; illam cohortem poëtarum ueterum semel iugulans, & quidẽ reclamante populo.* Quid? *non in Senecam quoq; Aulus Gellius magna libertate uerborum incurrit?* Non *eundẽ* Quintilianus *atro notat calculo?* Non Mari*no* Ptolemeus *diem dicit?* Eratosthe*ni Strabo,* Thessalo Galenus, Hermagoræ *Cicero?* Non *omnes deniq; philosophorum scholæ maxime cum prioribus digladiãtur?* Nec *cuiusquam sanè parcitur nomini, dum pro se quisq; certat publico bono.* Sed *ista inquies, grauiora.* Fateor. *At idem cur nõ liceat ĩ leuioribus?* Certe Plato *Philosophorũ princeps, etiã sine præfatione honoris nugari dicit Aeschylum, tragœdiæ summũ (si quidẽ Aristophani credamus) autorem, quod in leuicula re dissenserit ab* Homero. Nec *ego tamẽ causam* Domitij *dãnaui totã, sed ut iam decuriatus*

tus hominem, sic ipsum neutiquã negligenter expendi critica lance, dissimulaturus in plenũ, si nõ aliquo certe habẽdũ numero credidissem. Et *uidebatur ita mihi rectũ sanè, tum cum illa meditabatur. Qui tamẽ idẽ facile iam, libenterq; muto factum, te dissentiente, cuius mihi protinus ut debet, etiam pro magnis rationibus est autoritas. Ceterũ quoniam de eo nobis integrũ non est, ubiq; diuulgatis exẽplaribus, & quidem pluribus, quàm ut ullo modo retexi queant, uelim tu tibi de cætero, secundũ reliquum candorem tuum, cõtrarias parteis in mei gratiam sumas, & ut homo doctus homini non indoctissimo fauens, eloquentiæ tuæ blanditijs impetres, ut hanc aduersus* Domitiũ *(quãdo ita uis) pugnam tam cæteris uidear non ab insectandi studio proteruiter, aut maleuole, quàm me scio, à certo sensu, & uero simpliciter, & sedulò suscepisse. Quod si feceris, maximo mihi fueris inuitamento ad cætera quoque edenda, quæ domi cottidie, nec (ut quidẽ spero) minus elaborata proximis, excuduntur.* Vale. Ioannes *Picus Mirandula, nullius homo magis quàm sui simillimus salutem tibi à me, suo quoq; nomine iussit adscribi.* Florentiæ, *pridie* Calend. Decemb. M.cccclxxxix.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo, S. D.

Scripsi ad te optima fide, sciens fore, ut literæ meæ pari candore animi acciperentur. Quod factũ non muto, & ita contigisse sicut optabam, ualde lætor. Superuacua est in Domitium *excusatio, in quem omnes (sic enim dixerim) uebellas utilitate publica discentium, à te susceptas fuisse arbitror.* Neque *eas à me, uel minimo uerbo*

repunctas

repunctas esse uelim, uel notatas contraria censura. Sed optassem, quod amplius opere ædito liberum nõ est, temperatum esse frequentius à persona, dum rem incesseres. Vtcũq; tamen id studiũ susceperis, more optimi agricolæ quicquid sentiũ occurrebat, sulcis tuis penitus cum radicibus extirpatũ iri te uoluisse nõ dubito. Nec uetus adhiberi exemplũ oportuit, ubi negotiũ præsens nõ caret laude. Equidẽ scriptis tuis deesse id tantũ sentio, quod priscã ætatẽ nõ uixeris, cũ qua memoriã omniũ seculorũ cõsecutus esse uideris, industriæ ac laboris similitudine. Hoc testimonium qui nõ dederint, infelici nati sunt Musarũ partu, & adulterino. Noli igitur longi incubatus fœtura nos in expectatione macerare. Sed accepto etiam in tui nominis securitatem sponsore Pico, cuius tota uita gloriarum plena est, à quo in amicorũ gregem per te receptum iri omnibus uotis expeto, cuius uestigia semper adoro. Quicquid ex altilium cohorte domi nascitur spectandũ, legendum, ediscẽdum emittas, detenturus eos omneis in fidibus tuis, qui aliquo uirtutũ simulacro, aut harmonia ducũtur. Vale. Chalcus tibi salutem dicit, tuus est, & Antiquarius tuus est, uterq; uelut dexteræ tuæ digitus haberi cupit. Mediolani, V. Idus Decemb. M.cccclxxxix.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo, S. D.

PVdorẽ nuper mihi fecit Hieronymus Donatus, qui receptã à republica personã magno apud hunc principem æstimatu agẽs, officium meum singulari humanitate præuertit. Sed tu quoq; in causa. Nam ad eũ, simul & ad me scribens, ita inter sese utrãq; epistolam commisisti

ut maiorem

ut maiorem meritis de me opinionem tuam apud illũ testatus, plus pignoris (quod aiunt) deposueris, quàm mea pecunia poßit redimi. Vnde *statim legendum mısit, quod (pace tua) falsò prædicabas.* In *mea itidem epistola demonstrasti illum esse dignum quem ueneremur, cumulata optimarum artium laude.* Equidẽ *institueram ad eum quod scripseras deferre, sed mei ingenij remissa natura, quasi perendinãdi ius usurpans, spatiũ dedi homini præstãtißimo, ut istiusmodi uerecundia me conspergeret: quam longe tamẽ æquiore animo fero, quàm testimoniũ tuũ, quod magnis uerbis, nullo alioquin ad ueritatẽ cõfinio pertinentibus, ita cõfercis, ut nihil potius agere coneris, quàm ut inter dulce resonantes tibias carmẽ aliquod demeruisse uidear.* Equidẽ *prolatos digitos me habere non sentio, quibus mysteriũ* Philosophiæ *ab istis sanctißime, ac penitus tractatum contingere liceat: profanus sum, & procul limen adoro. Satis est tale arcanum inter eorũ manus uersari, quos idoneos perspeximus ad restituenda humana, & diuina animorũ exercitamenta: quæ paulo ante ex disciplinis disciplinæ censebantur, congesta barbarice terra in oculos miseræ, & toto orbe in unam sepulturam redactæ* Philosophiæ. Mihi *certe in partem felicitatis tribuo, quòd hoc seculo nasci contigit, in quo uelut è cœlo delapsi homines expultricem immunditiarum curam literis adhibentes effecerunt, ut ubi* Picus, Phœnix, *& id auium genus auspicatißimum est, obstrepere anser amplius non debeat. Licuit* Hermolaum *de facie cognoscere, licuit eum differentem audire de fato, de fortuna, de casu.* Quæ *res ut populari captu difficilis est, & in primis à* Peripateticis *operosè tractata,*

Hermolaus barbarus laudatur.

tractata, ita ab eo reddebatur perspicua, ut omnem illam cœlestium causarum seriem, ueluti catenam quandam ante oculos ponere uideretur. Sæpe ad pacē, sæpe ad gratiam, in quæ templa uterq; nostrum diuinæ rei causa pergebat, cōuenimus. Mira in eo comitas, lepor multus, totam mentem ad afflatum diuinum refert, cuidam terrestri numini similis. Cum Hieronymo *nondum frequens congressus: quoniam & si cultura literarum in eo eminentium plurimum inuitat, ut ei fiam quamfamiliarißimus: quod tam facile futurum perspicio, quàm cum uiro in officium semper exposito, & obuio: negotij tamē publici ratio, quæ nusquā suspicione uacauit, me deterret, & ab eius honestißima ac frugifera consuetudine retrahit. Vnde dolor, ira, & indignatio frequēter macerāt animum meū, ut in singulari, ac diu alioquin, multisq; rebus perspecta fide, alienā delationē cauere oporteat, iucundißima in uita fructus amißione, atq; iactura. Verum propius eum intueor, quoties in regiam uenit, delectorq; amœnitatibus ingenij, quas pruden tia & grauitate cōdiuit: qualē in amplißima* Rep. *opportuna ad honores subsellia sortitū esse decet. Sed solicitudi ne quadā pungor (id scilicet curat homūcio) ne per quos linguæ* Latinæ *ornamēta restituūtur, per eosdē aliquando* Italicū *imperiū in unam remp. cedat. Veneti enim in omni tempestate sapiētes uiri, quòd superbiam suam nimis infen sam omnibus esse intelligerent (ampullosa nāq; quorundā imperitia, & ostentatione id accidebat) nouato nuper in melius more, eos legatos circūmittūt, qui & molliant ani mos, quibus cum agunt, & familiarius cōmercia misceāt, atq; patefacto quod prius senioribus tantum licebat, etiam iuuentuti,*

iuuētuti, & gliscēti Philosophiæ aditu honoribus, & præmijs ornant. Incredibile est, quantum isti proficiant. Sed quoniā imperium nō nisi fato dari cernimus, quid sit euenturū, alij uiderint. Nos interea cōmunibus studijs gratulamur, quæ assertores uos habent maximos, & primæ claßis uiros. Bene profecto nobiscū agitur, quòd lucernā à uobis anteferri cōtigit; cottidie aliquid excuditur posteritate dignū. Id magnopere ad mei animi lætitias pertinet. Illud tantū mea interesse ut putes, uelim, quod quā operā præstare nequeo, in aliorū industria libēter intuear: ultra onerari non patior, quàm hominem postremæ tribus, sine prærogatiua ferentis suffragia. Vale, & Pico omnium qui uiuunt laudem supergresso, me sæpius, & iterū commenda. Mediolani. xvj. Calen. Ianuar. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D.

ARguis mendacē, quòd in epistola mea proxima stilum literasq; tuas, apud eruditißimum uirum quasi plus nimio laudauerim. Sed hoc ita docte facis tamē, ut quibus me uerbis accusas, ijsdē prorsus absoluas. Quo fit, ut non alio magis iudicij mei ratio mihi constet, quàm quòd abs te sic reprehēditur eloquenter. Nisi forte parū uerus ob id ego testis (testis enim planè, non laudator) quod attigi testimonium de te, nec impleui: uerum cogita, quàm sit arduum uerbis exæquare laudes quæ fidem sic excedāt, ut eis nec tu quidē protinus assentias, qui iampridē satisfeceris. Quòd autē me Ioanni Pico Mirādulæ, Hieronymoq; Donato, & Hermolao Barbaro, tantis in omni literatura uiris, quantos olim non meminimus, adnumeras, equidem irrideri

irrideri me putarem: nisi persuasissimum haberem, falli te dũtaxat amore nimio, quem solere ait Plato in iudicijs cæcutire. Cæterũ ego tam me scio cum talibus, nec ingenio, nec doctrina, quàm nec natalibus, nec fortuna debere cõferri. De imperio uero, quod ais, fors ipsa uiderit, aut si quis est in magnis rebus meæ quoq; preci & uoto locus, utinã deniq; apud eos residat, qui sint illo quàm dignißimi. Picus noster unice te diligit, nec aũt plus de meis uerbis, quàm de tuis epistolis: quin eas nũc me tibi dictãte, cũ maxime legit, curatq; describẽdas, sed & mire gaudet, quòd Hieronymũ Donatum iuxta secum probes, tum quòd inter uos cohæseritis tu & Barbarus, nõ inuicem modo, sed & in cõmune consultũ putat. Idem penè me quoq; prouocat in te redamando, nulli scilicet hominum cõcedentem. Quare uelim mihi pro meo in te studio Chalcũ perpetuo, uel patronũ si patitur, uel si hoc mauult, amicũ magnum, quibus potes machinis retineas. Valc. Florẽtiæ, quarto Calend. Ianuar. M. cccclxxxix.

Amantium iudicia.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D.

PErstrũtur cottidie ad te manipulatim ex toto doctißimorum hominũ cœtu litere, quæ tuæ laudi multum uidẽtur afferre, qua eas frõte accipias ignoro, opinor tamen indißimulata & familiari. Quòd uero scribũt, seculo gratulãtur, & tibi. Interea Pomponij epistola plurimum me delectauit, quã mihi legẽdam nuper tradidit Bernardus noster, adulescẽs in tua schola tornatim expolitus. Cupio tamẽ ex te scire, an tibi ex tam referta multorum laudatione quicquam uindices. Nam sapiẽtes uiri, in quorum

sententia

ſententia te eſſe arbitror, quicquid inſpexerint in ſe boni, non ſua opera id partũ, paratum'ue: ſed naturæ & dei beneficio tributũ eſſe credũt. At uero qui illud ſibi acceptũ referũt, hi proculdubio lenæ purpuriſſatæ cõparãdi ſunt, aut Poggianæ *fabulæ:* Et *nos poma natamus. Sæpe eas cogitationes immigrare in te (ſic enim puto) quæ ad alicuius rei ueſtigium iam tenendũ ſpectent, ſed cõtrarias, & tuæ menti quaſi quibuſdã igniculis collucentes haud dubie ſentis.* Itaq; *cum te alicuius humani decoris conſcium cernis eſſe, ſupra hominẽ te, ne uno quidem digito efferre debes.* Ego *enim is ſum qui te amem, atq; etiã colam uirtutẽ tuã: ſed rurſus qui donum cœlitus datum in te agnoſcam, quo & uetera illuſtres longæuitate rubiginata, & ſurgẽti atq; ad æmulationẽ laudis adnitenti ſeculo manum porrigas.* Vale. *Mediolani Calend. Septemb.* M. VIIII D.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario ſuo, S. D.

Q*Væris ex me per epiſtolam, qua tandem fronte doctiſſimorũ hominũ tam crebras literas, meis refertas laudibus accipiã: & an quippiã mihi ex illorum teſtimonio plus uindicem.* Prudẽterq; *me admones, & beneuole, ne meũ eſſe putem quod diuini beneficij ſit, ne'ue ſupra hominem efferar.* Denique *ſic epiſtolam claudis, ut eſſe in magna ſpe, uel expectatione potius ſtudiorũ, literarumq; noſtrarũ uidearis.* Equidem *(ut planiſſime dicam) ſentio me tibi in ſuſpicionem ueniſſe, quaſi plus nimio ſim gloriæ auidus, quòd ut quas à doctis hominibus proximis aliquot menſibus acceperim literas, earum exemplum ſtatim iſtuc* Bernardo Riccio *miſerim, quo tibi protinus oſtenderẽtur.*

 Vt au

Vt autem sic ineptirem, non mea me uoluntas, uerũ ipsius Bernardi, optimi quidem iuuenis, sed mei nimium amantis, aßiduæ propè obsecrationes impulerunt: præsertim qui te quoque ipsum magnopere id uelle, atque etiam contendere assereret. Non *igitur ut auras quasi captarem, quod à meis moribus procul abest, sed ut amicis obsequerer, quorum me semper iudicio permiserim crebras istuc epistolas illas mißitabam: quas tamen propè memineram non iuratorum testium, sed blandientium esse amicorum.* Quod *igitur rogas, qua eas denique fronte suscipiam, planè fateor læta: sic enim soleo quæcunq; à uiris & amicis, & doctis proficiscuntur. Cæterum sic ipsemet mecum cogitare soleo. Si fallitur qui me laudat, danda mihi opera est, ne iterum fallatur, atque interim habenda gratia. Sin autem minime fallitur, aut idem nec etiam fallit, atque ita maior sum, quàm mihi fortasse uideor: aut si fallit, animandi mei, uel conciliandi, uel irridendi gratia fallit: quorum primum mihi expedit, alterum non displicet, tertium cadere in amicum non solet.* I*taque ratiocinationem sic colligo, ut aut ego ne doctus quidem sim, quod isti uel opinantur, uel dictitant, aut sim certe, qualem prædicant. Sed quoniam uir esse nemo doctus potest, quin sibi ipse quoque uideatur: prima enim docti hominis conditio est, ut ipse se norit.* E*go uero mihi doctus non uideor, sequitur omnino ne sim doctus. Sed hoc ipsum tamen nõ falli me in eo quo plerique opinor falluntur, nisi diuini esse muneris intellegerem, etiam plus cæteris fallere.* I*bi uero fateor, risi mediocriter, cum me admones, ne supra hominem efferar, scilicet periculum est hoc in me, qui quidem adhuc in primis*

literulis hæsitem, quasdam uero arteis ex ijs ne attigerim quidem, quæ Philosophiæ studio famulantur: cum sit eorũ quoq; qui disciplinas omneis, omnemq́; sapientiam prohibuissent, celebris illa sententia, sic ad ea quæ natura in promptu haberet, nostræ mentis aciem, sicut ad solem noctuæ oculos caligare. Procul hæc à nobis insania sit, ut quantum absimus adhuc, non dico à summis, sed uel à mediocribus uiris, ignoremus. Assentatiunculis autẽ quorundam, aut item obtrectatiũculis & ineptis, & leuibus, non magis equidem aut attollor, aut deprimor, quàm umbra ipsa mei corporis. Non enim quia longior illa & extensior manè ac uesperi sit, meridie uero breuior, & contractior: ob id ego quo statim maior procceriorq́; mihi manè ac uesperi, quàm meridie ipso uideri debeo. Quòd autem fore suspicaris, opera, studio, industriaq́; mea, ut & uetustati squalor abstergatur, & ad frugem iuniores perueniant, uide quæso ne tibi uerba det amor erga me nimius. Ego certe (nescio autem uitio'ne mentis captus, an consilio magis adductus) magnum quiddam omnino molior, facturusq́; operæpretium uideor, modo uires animum subsequantur. Vale. Fæsulæ, ante vij. Calend. Septemb. M. cccclxxxxj.

Vmbra corporis.

Epistolarum libri Tertij finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM
Liber Quartus.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, S. D.

D quintum Idus Aprilis secesserã Ticinum. Postridie eius diei, cum officij causa præfectum arcis, humanißimũ uirum Iacobum Pusterlam cõuenissem, perbenigne me exosculatus, secũda inquit noctis uigilia, de Laurentij Medicis obitu præuolans tabellarius ad principẽ contendit. Hoc nũcio attonitus, oculos cum in terrã defixissem: Est ne inquã, nobis iratus deus? ut in illo omniũ sapientißimo uiro, tot spes, tot uirtutum imagines, & signa, tanquã ad uasa cõclamãs sustulerit: sed de Italiæ calamitatibus mox. Quæ enim ab eminentißimis locis mala ingruũt, niuibus, cum in montiũ cacuminibus liquescẽtes ingẽtia efficiũt flumina, simillima esse solent. Biduo pòst Mediolanũ regressus, offendi sermonẽ uarium, ea nãq; de mœstißima re iam populus erat certior. Alij de cœlo ædem Liberatæ paulo ante quàm Laurentius decederet, tactam: alij desperata eiusdem salute, Petrum Leonem Medicũ, qui ægrotanti assederat, sese in puteum præcipitasse affirmabãt. Dedi complusculos dies dolori meo: neq; possum mi Politiane, magnopere nõ torqueri: & ut meipsum aßidue magis urgeã, tum mea, tum aliorum causa facit. Scis qua illũ ueneratione prosequebar, quo'ue quasi resti

Laurentij medicis mors.

restituta uice, me ipse complectebatur animo nō ignoras: qui unus omnium uitæ meæ præsidiū in pleraq; fortuna à me censeretur constantißimū. Sed in cōmuni rerū aceruo plura sunt. Sæpe enim inter Scyllā & Charybdim positus, Italiam nō minus temperabat, quàm Isthmus ille, qui inter Ionium & Aegeum, ne inter se concurrentia maria con fundantur, natura constitutus esse uidetur. Scio in clarißimo iuuene Petro Medice, ab uniuersa ciuitate, quod nostrum dolorē plurimū extenuat, patris autoritatē prorsus confirmatā esse, idq; decretum publicum, quoniā in unius familiæ incolumitate, totius Reip. salus uersatur, perpetuo mansurū & speramus, & cupimus. Laurentij tamen desyderiū lenire nequeo, & quod recenti uulneri accidere solet, quo magis frigescit, eo grauius dolet, in me sentio. In ista uero tua ingenti studiorū calamitate, atq; iactura, quid abs te optem uideo, quid impetrare poßim ambigo. Faciam tamen, quod in cōmuni luctu assolet, ac per ipsius Laurētij felicem memoriā, ut absterfis aliquātisper lachrymis, quo ille emigrauerit animi terrore, quid'ue antea ad suos sit præfatus, in utriusq; nostrū consolationē totam, illius uitā splendoris, & laudis plenam, tuis aliquando lucubrationibus ad posteritatem peruenturam non dubito: quibus honoribus sit elatus, cui quoq; monumento, & quibus eulogijs intulerint, perscribas, & rogo, & obsecro. Vale. Mediolani. xviij. Calend. Aprilis. M.cccclxxxxij. Petrus medices.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S.

VVlgare est, ut qui serius paulo ad amicorum literas respōdeant, nimias occupationes suas excusent. Ego

uero quo minus maturè ad te rescripserim, non tam culpā confero in occupationes, quanquàm ne ipsæ quidem defuerunt, quàm in acerbißimum potius hunc dolorem, quem mihi eius uiri obitus attulit, cuius patrocinio nuper unus ex omnibus literarū professoribus, & eram fortunatißimus, & habebar. Illo igitur nūc extincto, qui fuerat, unicus autor eruditi laboris uidelicet, ardor etiam scribēdi noster extinctus est, omnisq; propè ueterum studiorum alacritas elanguit. Sed si tantus amor casus cognoscere nostros, & qualem se ille uir in extremo quasi uitæ actu gesserit, audire quanquàm & fletu impedior, & à recordatione ipsa, quasiq; retractatione doloris abhorret animus, ac resilit, obtemperabo tamen tuæ tantæ ac tam honestæ uoluntati, cui deesse pro instituta inter nos amicitia, neque uolo, neq; possum. Nam profectò ipsemet mihi nimiū & inciuilis uiderer, & inhumanus, si tibi & tali uiro, & mei tam studioso rem ausim prorsus ullam denegare. Cæterū quoniā de quo tibi à nobis scribi postulas, id eiusmodi est, ut facilius sensu quodam animi tacito, & cogitatione comprehendatur, quàm aut uerbis, aut literis exprimi poßit: hac lege tibi iam nunc obsequium nostrum astringimus, ut neq; id polliceamur quod implere non poßimus, tua certe causa non recusemus. Laborauerat igitur circiter menses duos Laurentius Medices è doloribus ijs, qui quoniā uiscerum cartilagini inhæreant, ex argumento Hypochondrij appellantur. Hi tametsi neminem sua quidem ui iugulant, quoniā tamen acutißimi sunt, etiam iure molestißimi perhibētur. Sed enim in Laurētio, fato'ne dixerim, an inscitia, incuriaq; medentiū id euenit, ut dum curatio doloribus

Laurentij Medicis obitus.

bus adhibetur, febris una omnium insidiosissima contracta sit, quæ sensim illapsa, non quidem in arterias, aut uenas, sicuti cæteræ solent, sed in artus, in uiscera, in neruos, in ossa quoq;, & medullas incubuerit. Ea uero quòd subtiliter, ac latēter, quasiq; lenibus uestigijs irrepserat, parum primo animaduersa: dein uero cum satis magnā sui significationem dedisset, non tamen pro eo ac debuit diligenter curata, sic hominem debilitauerat prorsus, atq; afflixerat, ut non uiribus modo, sed corpore etiā penè omni amisso, & cōsumpto distabesceret. Quare pridie quàm naturæ satisfaceret, cum quidem in uilla Caregia cubaret æger, ita repente concidit totus, nullam ut iam suæ salutis spem reliquā ostenderet. Quod homo, ut semper cautißimus intelligens, nihil prius habuit, quàm ut animæ medicū accerseret, cui de contractis tota uita noxijs Christiano ritu confiteretur. Quem ego hominē postea mirabundū, sic propè audiui narrantē, nihil sibi unquā neq; maius, neq; incredibilius uisum, quàm quomodo Laurētius constans, paratusq; aduersus mortem, atq; imperterritus, & præteritorum meminisset, & præsentia dispensasset, & de futuris item religiosißime, prudentißimeq; cauisset. Nocte dein media quiescenti, meditantiq; sacerdos adesse cū sacramēto nunciatur: Ibi uero excussus, procul, inquit, à me hoc absit, patiar ut Iesum meum, qui me finxit, qui me redemit, adusque cubiculū hoc uenire: tollite hinc obsecro me quamprimum, tollite, ut domino occurram. Et cum dicto sublenans ipse se quantum poterat, atque animo corporis imbecillitatem sustentans, inter familiariū manus obuiam seniori ad aulam usq; procedit: cuius ad genua prorepens,

supplexq; ac lachrymans: Tu'ne, inquit, mitißime Iesu, tu nequißimũ hunc seruum tuum dignaris inuisere? At quid dixi seruum? imò uero hostem potius, & quidẽ ingratißimũ, qui tantis abs te cumulatus beneficijs, nec tibi dicto unquã audiens fuerim, & tuam toties maiestatem læserim. Quod ego te per illã qua genus omne hominũ cõplecteris, charitatẽ, quæq; te cœlitus ad nos in terram deduxit, nostræq; humanitatis induit inuolucris, quæ famẽ, quæ sitim, quæ frigus, æstum, labores, irrisus, cõtumelias, flagella, & uerbera, quæ postremo etiã mortẽ, crucemq; subire te compulit. Per hanc ego te salutifer Iesu quæso, obtestorq;, auertas faciem à peccatis meis: ut cũ ante tribunal tuum cõstitero, quo me iamdudum citari planè sentio, non mea fraus, non culpa plectatur, sed tuæ crucis meritis condonetur. Valeat, ualeat in causa mea sanguis ille tuus Iesu preciosißimus, quem pro asserẽdis in libertatẽ hominibus, in ara illa sublimi nostræ redemptionis effudisti. Hæc atq; alia cum diceret lachrymans ipse, lachrymantibusq; qui aderãt uniuersis, iubet eum tandẽ sacerdos attolli, atq; in lectulum suum, quo sacramentũ cõmodius administraretur, referri. Quod ille, cum aliquãdiu facturum negasset, tamen ne seniori suo foret minus obsequẽs, exorari se passus, iteratis eiusdem fermè sententiæ uerbis, corpus ac sanguinem dominicũ plenus iam sanctitatis, & diuina quadã maiestate uerẽdus accepit. Tum consolari Petrum filium (nam reliqui aberãt) exorsus, ferret æquo animo uim necesßitatis admonebat, non defuturũ cœlitus patrocinium, quod ne sibi quidẽ unquã in tantis rerũ, fortunæq; uarietatibus defuisset, uirtutem modo & bonam mentẽ coleret,

bene

bene consulta bonos euentus paritura. Post illa contẽplabundus aliquãdiu quieuit: exclusis dein cæteris, eundem ad se natũ uocat, multa monet, multa præcipit, multa edocet, quæ nondũ foras emanarunt, plena omnia tamẽ (sicuti audiuimus) & sapientiæ singularis, & sanctimoniæ: quorum tamen unum quod nobis scire quidẽ licuerit, adscribã. Ciues, inquit, mi Petre successorẽ te meũ haud dubie agnoscent. Nec autem uereor, ne nõ eadẽ futurus autoritate in hac Rep. sis, qua nos ipsi ad hanc diẽ fuerimus. Sed quoniam ciuitas omnis corpus est (quod aiunt) multorum capitum, neq; mos geri singulis potest, memento in eiusmodi uarietatibus id consilium sequi semper, quod esse quàm honestißimum intelliges, magisq́; uniuersitatis, quàm seorsum cuiusq; rationem habeto. Mandauit & de funere, ut scilicet aui Cosmi exẽplo, iusta sibi fierent, intra modum uidelicet eũ, qui priuato cõueniat. Venit dein Ticino Lazarus uester, medicus (ut quidem uisum est) experientißimus: qui tamẽ serò aduocatus, ne quid inexpertum relinqueret, pretiosißima quædã gemmis omne genus, margaritisq́; conterendis medicamenta tentabat. Quærit ibi tum ex familiaribus Laurẽtius (iam enim admißi aliquot fueramus) quid ille agitaret medicus, quid moliretur. Cui cũ ego respondissem, epithema eũ concinnare, quo præcordia fouerentur, agnita ille statim uoce, ac me hilare intuens (ut semper solitus) heus inquit, heus Angele: simul brachia iã exhausta uiribus ægre attollẽs, manus ambas arctißime prehẽdit. Me uero singultus lachrymæq́; cũ occupauissent, quas celare tamẽ reiecta ceruice conabar, nihilo ille cõmotior, etiã atq; etiã manus retentabat. Vbi autẽ per-

sensit fletu adhuc præpediri me quo minus ei operã darẽ, sensim scilicet eas quasiq; dißimulãter omisit. Ego me aũt continuo in penetrale thalami conijcio flentem, atq; habenas (ut ita dicã) dolori & lachrymis laxo. Mox tamẽ reuertor eõdẽ, siccatis quantũ licebat oculis. Ille ubi me uidit, uidit autẽ statim, uocat ad se rursum, quæritq; perblãde, quid Picus Mirandula suus ageret. Respondeo, manere eum in urbe, quòd uereatur, ne illò si ueniat, molestior sit. At ego, inquit, uicißim ni uerear, ne molestũ sit ei hoc iter, uidere, atq; alloqui extremum exoptem, priusquàm planè à uobis emigro. Vin tu, inquam, accersatur? Ego uero, ait ille, quãprimũ. Ita sanè facio, uenerat iam, assederat, atq; ego quoq; iuxtà genibus incubueram, quo loquentem patronum facilius, utpote defecta iam uocula, exaudirẽ. Bone deus, qua ille hunc hominem comitate, qua humanitate, quibus etiã quasi blanditijs excepit? Rogauit primo, ignosceret quòd ei laborẽ hunc iniunxisset, amori hoc tamen & beneuolentiæ in illum suæ adscriberet, libẽtius sese animam editurũ, si prius amicißimi hominis aspectu morientes oculos satiasset. Tũ sermones iniecit urbanos, ut solebat, & familiares. Non nihil etiam tunc quoq; iocatus nobiscum, quin utrosq; intuens nos, uellem ait, distulisset me saltem mors hæc ad eum diem, quo uestram planè bibliothecam absoluissem. Ne multis. Abierat uix dum Picus cum Ferrariensis Hieronymus, insignis & doctrina, & sanctimonia uir, cœlestisq; doctrinæ prædicator egregius, cubiculum ingreditur, hortatur ut fidem teneat, ille uero tenere se ait inconcussam: ut quàm emendatißime posthac uiuere destinet, scilicet facturum obnixe

Picus Mirandula.

Hieronymus Ferrariensis.

respon

respondit: ut mortem deniq; si necesse sit æquo animo to leret. Nihil uero, inquit ille, iucundius, si quidẽ ita deo decretum sit. Recedebat homo iam, cũ Laurentius, heus inquit, benedictionẽ pater, priusquã à nobis proficisceris. Simul demisso capite uultuq;, & in omnem piæ religionis imaginẽ formatus, subinde ad uerba illius & preces, rite ac memoriter responsitabat, ne tantillum quidẽ familiariũ luctu, aperto iam, neq; se ulterius dißimulante, cõmotus. Diceres indictã cæteris, uno excepto Laurentio, mortem. Sic scilicet unus ex omnibus ipse nullã doloris, nullã perturbationis, nullã tristitiæ significationẽ dabat: cõsuetũq; animi rigorẽ, constantiã, æquabilitatẽ, magnitudinem, ad extremum usq; spiritũ producebat. Instabãt medici adhuc tamen, & ne nihil agere uiderentur, officiosißime hominẽ uexabant, nihil ille tamen aspernari, nihil auersari, quod illi modo obtulissent: non quidẽ quoniam spe uitæ blãdiẽtis illiceretur, sed ne quẽ forte moriẽs, uel leuißime pstringeret. Adeoq; fortis ad extremũ perstitit, ut de sua quoq; ipsius morte nõnihil cauillaretur: sicuti cũ porrigenti cuidã cibũ, rogantiq; mox quàm placuisset, respondit: quàm solet moriẽti. Post id blande singulos amplexatus, petitaq; suppliciter uenia, si cui grauior forte, si molestior morbi uitio fuisset: totũ se post illa perunctioni summæ, demigrãtisq; animæ cõmendationi dedidit. Recitari dein euangelica historia cœpta est, qua scilicet irrogati Christo cruciatus explicãtur, cuius ille agnoscere se uerba & sententias propè omneis, modo labra tacitus mouens, modo languẽteis oculos erigens, interdũ etiã digitorum gestu significabat. Postremò sigillũ crucifixi argẽteũ, margaritis gemmisq;

Laurentij laus. *misq; magnifice adornatum, defixis usquequaq; oculis intuens, idĕtidemq; deosculās expirauit. Vir ad omnia summa natus, & qui flantem reflantemq; toties fortunā, usq; adeo sit alterna uelificatione moderatus, ut nescias utrū secundis rebus cōstantior, an aduersis æquior ac tĕperantior apparuerit. Ingenio uero tanto ac tā facili, & perspicaci, ut quibus in singulis excellere alij magnū putant, ille uniuersis pariter emineret. Nam probitatĕ, iustitiā, fidĕ, nemo arbitror nescit, ita sibi Laurĕtij Medicis pectus atq; animum quasi gratissimū aliquod domicilium, templumq; delegisse. Iam comitas, humanitas, affabilitas quanta fuerit, eximia quadā in eum totius populi atq; omniū planè ordinum beneuolentia declaratur. Sed enim inter hæc oīa liberalitas tamen & magnificentia explendescebat, quæ illum penè immortali quadā gloria ad deos usq; prouexerat: Cum interim nihil ille famæ dūtaxat causa, & nominis, omnia uero uirtutis amore persequebatur. Quanto autem literatos homines studio complectebatur, quantum honoris, quantum etiam reuerentiæ omnibus exhibebat, quantum deniq; operæ, industriæq; suæ conquirendis toto orbe terrarū, coëmendisq; linguæ utriusq; uoluminibus posuit: quantosq; in ea re, quàm immanes sumptus fecit, ut non ætas modo hæc, aut hoc seculū, sed posteritas etiam ipsa maximam in huius hominis interitu iacturam fecerit. Cæterum consolantur nos maximo in luctu liberi eius, tanto patre dignissimi. Quorum qui maximus natu Petrus,* Petrus medices. *uixdum primum & uigesimum ingressus annū, tātā iam & grauitate & prudĕtia, & autoritate molĕ totius Reip. sustentat, ut in eo statim reuixisse genitor Laurĕtius existimetur*

existimetur. Alter annorum duodeuiginti, Ioãnes, & Cardinalis amplißimus (quod nunquã cuiquã id ætatis contigerit) & idem pontifici maximo, nõ in ecclesiæ patrimonio dũtaxat, sed in patriæ quoq; suæ ditione legatus, talem tantumq; se iam tam arduis negotijs gerit, & præstat, ut omniũ in se mortaliũ oculos cõuerterit, atq; incredibilem quandã, cui responsurus planißime est, expectationẽ concitauerit. Tertius porro Iulianus, impubes adhuc, pudore tamẽ ac uenustate, neq; nõ probitatis, & ingenij mirifica quadã suauißimaq; indole, totius sibi iam ciuitatis animos deuinxit. Verũ ut de alijs in præsenti taceã, de Petro certe ipso cohibere me nõ possum, quin recẽti re testimoniũ hoc loco paternũ adscribã. Duobus circiter ante obitũ mensibus, cũ in suo cubiculo sedẽs (ut solebat) Laurẽtius, de Philosophia, & literis nobiscũ fabularetur, ac se destinasse diceret reliquã ætatẽ in ijs studijs mecũ, & cum Ficino, Picoq; ipso Mirãdula cõsumere, procul scilicet ab urbe, & strepitu: negabã equidem hoc ei per suos ciues licere, qui quidẽ indies uiderẽtur magis, magisq; ipsius & cõsilium, & autoritatẽ desyderaturi. Tũ subridẽs ille, atqui iã inquit, uices nostras alũno tuo delegabimus, atq; in eũ sarcinã hãc & onus omne reclinabimus. Cumq; ego rogassem, an adhuc in adulescẽte tantũ uirium deprehendisset, ut eis bona fide incũbere iam possemus. Ego uero, ait ille, quanta eius & quàm solida uideo esse fundamenta, laturũ spero haud dubie quicqd inædificauero. Caue igitur putes Angele, quẽquã adhuc ex nostris indole fuisse tanta, quãtam iam Petrus ostẽdit, ut sperem fore, atq; adeo augurer (nisi me ipsius ingenij aliquot iã experimenta fefellerint) ne cui

Ioan. Medices. post Leo.x.pont. maxi.

Iulianus Medices.

Patris de filio testimonium.

ne cui

ne cui sit maiorum suorum cõcessurus. Atq; *huius quidẽ iudicij præsagijq; paterni, magnũ profecto & clarũ specimẽ hoc nuper dedit, quòd ægrotãti præsto fuit semper, omniaq; per se penè etiã sordida ministeria obiuit, uigiliarũ patientißimus, & inediæ: nunquamq; à lectulo ipso patris, nisi cum maxime Resp. urgeret, auelli passus.* Et *cum mirifica pietas extaret in uultu, tamen ne morbũ aut solicitudinem paternã mœrore suo adaugeret, gemitus omneis, & lachrymas incredibili uirtute quasi deuorabat.* Porrò *autem, quod unum tristißima in re pulcherrimũ, ceu spectaculum uidebamus, inuicẽ pater quoq; ipse ne tristiorẽ filium, tristitia sua redderet, frontẽ sibi extempore uelut aliam fingebat, ac fluentes oculos in illius gratiã continebat, nunquam aut consternatus animo, aut fractus, donec ante ora natus obuersaretur.* Ita *uterq; certatim uim facere affectibus suis, ac dißimulare pietatẽ pietatis studio nitebatur.* Vt *aũt Laurentius è uita deceßit, dici uix potest, quãta & humanitate, & grauitate ciues omneis suos* Petrus *noster, ad se domũ confluentes, exceperit, quàm & apposite, & uarie, & blande etiam dolentibus, cõsolantibusq; pro tempore, suamq; operã pollicentibus responderit.* Quantam *déinde, & quàm solertem rei constituendæ familiari curã impẽderit, ut neceßitudines suas omneis grauißimo casu perculsas subleuarit, ut uel minutißimum quẽq; ex familiaribus deiectum, diffidentemq; sibi aduersis rebus collegerit, erexerit, animauerit, ut in obeunda quoq;* Repub. *nulli unquã, aut loco, aut tempori, aut muneri, aut homini defuerit, nulla deniq; in parte cessauerit. Sic ut eam planè instituisse iam uiã, atq; ita pleno gradu*

iter

iter ingressus uideatur, breui ut putetur parentem quoq; ipsum uestigijs consecuturus. De funere autem nihil est quod dicam. Tantũ ad aui exemplũ ex præscripto celebratum est, quẽadmodum ipse, ut dixi, moriens mandauerat. Tam magno autem omnis generis mortalium concursu, quàm magnũ nũquam ante meminerimus. Prodigia uero mortem fermè hæc antecesserunt, quanquàm alia quoque uulgò feruntur. Nonis Aprilibus, hora fermè diei tertia, triduo antequã animam edidit Laurentius, mulier nescio quæ, dum in æde sacra Mariæ nouellæ, quæ dicitur, declamitanti è pulpito dat operam, repente inter cõfertam populi multitudinem expauefacta, consternataq; consurgit, lymphatoq; cursu, & terrificis clamoribus, Heus heus, inquit, ciues, an hunc nõ cernitis ferocientem taurum, qui templũ hoc ingẽs flãmatis cornibus ad terram deijcit? Prima porrò uigilia, cum cœlum nubibus de improuiso fœdaretur, continuo Basilicæ ipsius maximæ fastigiũ, quod opere miro singularem toto terrarũ orbe testudinẽ supereminet, tactum de cœlo est, ita ut uastæ quæpiam deijcerẽtur moles, atq; in eam potissimum partem, qua Medicæ conuisuntur ædes, ui quadã horrenda & impetu marmora immania torquerentur. In quo illud etiam præscito non caruit, quod inaurata una pila, quales aliæq; in eodem fastigio conspiciuntur, excussa fulmine est, ne non ex ipso quoq; insigni proprium eius familiæ detrimentum portenderetur. Sed & illud memorabile, quòd ut primùm detonuit, statim quoq; serenitas reddita. Qua autem nocte obijt Laurẽtius, stella solito clarior, ac grandior, suburbano imminens, in quo is animam agebat, illo ipso temporis Prodigia.

articulo decidere, extinguiq; uisa, quo compertū deinde est eū uita demigrasse. Quin excurrisse etiā faces trinoctio perpetuo de Fæsulanis montibus supraq; id tēplum, quo reliquiæ condūtur Medicæ gētis, scintillasse nōnihil, moxq; euanuisse ferūtur. Quid? quod & leonū quoq; nobilißimū par, in ipsa qua publice cōtinētur cauea, sic in pugnā ferociter concurrerit, ut alter peßime acceptus, alter etiā leto sit datus. Arreti quoq; supra arcē ipsam, geminæ perdiu arsisse flāmæ, quasi Castores ferūtur, ac lupa idētidē sub mœnibus ululatus terrificos edidisse. Quidā illud etiā (ut sunt ingenia) pro monstro interpretātur, quod excellentißimus (ita enim habebatur) huius ætatis medicus, quādo ars eū præscitaq; fefellerāt, animū despondérit, puteoq; se sponte demerserit, ac principi ipsi Medicæ (si uocabulum spectes) familiæ sua nece parentauerit. Sed uideo me, cum quidē multa, & magna reticuerim, ne forte in speciem adulationis inciderem, longius tamē prouectū, quàm à principio institueram. Quod ut facerē, partim cupiditas ipsa obsequēdi, obtemperādiq; tibi optimo, doctißimo, prudētißimoq; homini, mihiq; amicißimo, cuius quidē studio satisfacere, breuitas ipsa in transcursu nō poterat: partim etiā amara quædam dulcedo, quasiq; titillatio impulit, recolendæ, frequentandæq; eius uiri memoriæ. Cui si parem similemq; nostra ætas unum forte atq; alterum tulit, potest audacter iam de splendore nominis & gloria, cū uetustate quoq; ipsa contendere. Vale. xv. Calen. Iunias. M. cccclxxxxij. in Fæsulano rusculo.

CAESAR CARMENTVS
Angelo Politiano suo, S. D.

Politias

Politias tuas, hoc est Miscellaneorum librũ ostendit nuper mihi Iacobus Rufinus, amoenissimi homo ingenij, tibiq; amicissimi. Nihil me Hercules illis mũdius, nihil acutius, nihil doctius, ista una cẽturia (ut equidẽ sẽtio) nõ modo Gelliũ, & id genus alios æmularis, sed lõge superas. Fama quãq̃ magnus es, scriptis certe maior: quare ætati huic nostre gratulor. Est enim præsenti in seculo, qđ admirari possimus, ne semper ueterum ingenia suspiciamus. Ego per te cũ multa didicerim, tibi me debere fateor, cunctaq; mea polliceor, amicos habes supremæ fortunæ uiros, nos humili de plebe sumus, qui quasi fores amicitiæ tuæ pulsamus. Quid? tu tenuis hoĩem sortis despicies? Inter ganeatas dapes uilis quãdoq; iuuat, atq; appetitur oliua. Porrò quòd & ipse literas istas profitear, nihil uelim charũ me tibi reddat. Nã professio adeo ieiuna est, in hoc laude dignus, quòd ad studia ista anhelem, non quòd profitear. Quali enim simus doctrina, ipsi probe scimus, iter in densis tentamus tenebris, lucella sectamur, quãdiu tantum congesserimus, quantum sit satis pro uictu annorum aliquot, mox Athenas, id est Florentiam ad capiendum abs te cultum ingenij proficiscemur: absentem quæso, & incognitum, si potes, dilige interea, & Vale.

ANGELVS POLITIANVS Cæsari Carmento suo, S. D.

IGnosce occupationibus Cæsar, neq; me uel superbum crede, uel inofficiosum, quod ad tuas hactenus literas nõ rescripserim. Melior diei pars lectionibus uarijs mihi teritur, reliqua datur amicis opera. Noctẽ sibi quies, & somnus cũ precibus, horario, & stylo diuidũt. Ac (ne ma

nisi ista dißimulem) recrastinator quoq; natura sum maximus, nec ad diẽ facile soluo, quanquàm omnino aliquãdo soluo quod debui: quorum alterũ dum redditur (ut uerum fatear) nonnihil dolet ob ignauiam: alterum me, quoniam redditum nõ est, semper excruciat. Venio nunc ad epistolas tuas, quas equidem, quoniã sunt elegãtißimæ, plenæq; mearum laudum, cupiebã sic inuicẽ ferre laudibus ut par pari relatũ cognosceres. At enim si fecero, credet aliquis me forsitan huius deniq; spe mercedis, abs te antea fuisse laudatum. Quare malo equidẽ tibi hoc officium debere, quàm meas laudes adducere in suspicionem, præsertim sic abs te rhetoricè dictas, ut ob eas ipse quoq; mihi placeã, qui scio uera nõ esse. Sine igitur, quæ de me scripsisti, mora aliqua tẽporis roborari, talionẽq; tũ deniq; à nobis expecta. Nunc usurã laudationis tuæ gratuitam quæso permitte dies aliquot, ne quis argutulus dicat, nos inter nos (ut illi apud Terentium faciunt) tradere operas mutuas. Vale. Florentiæ, Idibus Ianuarijs. M.cccclxxxviij.

ANGELVS POLITIANVS
Tristano Chalco suo, S. D.

SIgnificas mihi literis tuis, decuriam, scribarum totam sic delectari Miscellaneis nostris, ut inde me quoq; uidelicet autorem, quãto uix credibile sit, amore prosequatur. Equidem habeo gratiã studijs meis & uigilijs, in quibus acriter ab ineunte ætate, si minus cũ dispendio bonæ ualetudinis, certe sim periculo maximo uersatus. Etenim quãuis ipsa sibi literarũ tractatio satis grãde præmium sit, adeo scilicet suauis, & iucũda, tamẽ istiusmodi fit accessionibus, ut nullum uitæ genus esse putem cum literati

hominis

hominis otio, dummodo non sterili, conferendum. Nec enim plures Iasoni, & Cadmo satu dentium nati sunt hostes, quàm mihi satu Miscellaneorum nati amici. De Tertulliano quod requiris. Quintus Septimius Florens Tertullianus appellatur, eiusq; legi libros, præter Apologeticum, de Pallio, de carnis resurrectione, de corona militis ad martyria, de uirginibus uelandis, de habitu mulierum, de cultu fœminarũ ad uxorem, ad Scapulã, de persecutione ad Fabiũ, de exhortatione castitatis, de patientia, de monogamia, de præscriptionibus hæreticorũ contra Hermogenem, aduersus Praxeam, Valentianos, Marcionem, Iudæos, hæreticos omneis. Ipse quorundam præter hos, librorum meminit à se compositorũ, qui nec extant. Lactantius, ut in omnibus eruditum doctrinis, ita in eloquendo duriorem perhibet. Augustinus lapsum quibusdam locis miratur, quamuis hominẽ doctißimum. Cyprianus sua frequenter scripta de illius fontibus irrigauit. Reliqua super eo libellus Hieronymi uirorum illustrium suppeditabit. Ex apologetico uero nimium tibi decrat, quod & huic epistolæ totum subnexui: tu cæteros tamen eius libros caue putes cum apologetico conferẽdos, tum illud scito, uolumen esse quod desyderas propè immensum. Nam quod ad operam scilicet attinet meam, libẽter equidem de illa tibi uerbis eisdem spondeo, quibus Publio Septimio de ciuium fortunis Antonius. Quid cõcupiscas, tu uidẽris. Quod concupiueris, certe habebis. Vale. Florentiæ, pridie Idus Ianuar. M.cccclxxxix.

Tertulliani lib.

ANGELVS POLITIANVS Tristano Chalco suo, S. D.

Marianus Genazanensis, theologus.

SCribis Marianum Genazanẽsem Theologiæ consultum, qui sacras istic ad populũ cõciones habet, tanta esse omnium admiratione apud uos, ut eorũ facile fidem, quæ de ipso in Miscellaneis prædicauimus absoluerit: Iri ad hunc plenis undiq; uijs, allici lepore uerborũ, suspẽdi sententiarũ grauitate, flecti omneis orationis impetu, & uiribus. Fatebor quid mihi usu uenerit cũ primũ hic apud nos cõcionari cœpit. Accessi ut audirẽ, sic quomodo alios consueuerã, explorabundus, & penè (ut uerũ dicã) contemptim. Sed ut habitũ uidi hominis, & statũ, quasiq; indolem quandã in oculis, & uultu minime uulgarem, cœpi aliquid expectare iam, quod essem probaturus. Ecce tibi igitur, præfari incipit. Arrigo iam tũ aures, canora uox, uerba electa, grãdes sententiæ. Deniq; agnosco incisa, uideo mẽbra, sentio circunductũ, capior numero, tum partiri pergit, attendo: nihil impeditum, nihil inane, nihil ibi quod caudã traheret. Texit deinde argumentorũ nexus, illaqueor: retexit, expedior: inserit alicubi narratiunculas, ducor: modulatur carmẽ, teneor: iocatur nonnihil, rideo: premit, urgetq; ueris, do manus: tentat affectus mitiores, statim mihi per os lachrymæ: clamat iratus, terreor, ac uenisse iam nollẽ. Deniq; pro re ipsa quã tractat, & figuras uariat, & uocis flexus, et ubiq; actionẽ gestu cõmendat. Mihi uero etiã (ut fatear) crescere in ipso pulpito, nec supra sui modo, sed omnino supra hominis mensuram, sæpe est uisus. Ac dũ sic omnia, quasi singula contẽplor, cessit miraculo iudiciũ. Putabã fore tamẽ, ut cõsumpta postmodum nouitate, minus indies me caperet. Cæterũ cõtrà accidit, idẽ enim postridie, quasi alius audiebatur: sed illo ipso melior,

melior, qui pridie uisus optimus. Nec *tu illud corpusculũ contempseris, inuictũ, infatigabile est: ut nõ aliũde magis reparare uires, q̃ de laboribus ipsis uideatur.* Quis *inde autem tantum uocis, tantũ spiritus, tantũ uirium, ac late rum speraret?* Adde *quòd & rusticatus quandoq; sum, domiq; cum ipso familiarius egi.* Et *quidẽ nihil uidi placi dius, nihil tamẽ etiã cautius.* Nõ *eius absterret seueritas, non itẽ corrũpit facilitas.* Alij *cũ se magistros ecclesiarũ profitentur, credũt sibi ius esse in homines uitæ et necis.* Itaq; *sic intemperanter potestate abutũtur, ut nunquã su perciliũ, nunquã pædagogi uultũ, et uerba illa tetrica de ponant.* Hic *aũt noster sic modũ tenere didicit, ut in ipso tantũ pulpito censurã exerceat: cũ descẽdit, inuicẽ ciuili tas excipiat.* Quare *sic à me, sic à* Pico *itẽ* Mirãdula *meo (bone deus, quo uiro?) frequẽter aditur, ut nullo magis q̃ sermone illius & consuetudine tristitiam literati laboris discutiamus.* Nam Laurẽtius *ipse* Medices, *elegans inge niorum spectator, quantũ homini tribuat, nõ modo sub structo protinus insigni cœnobio ostendit, sed multo etiã magis assiduitate quadã cultuq;: sic ut unam cũ illo ambu latiunculã omnibus fermè uitæ urbanæ discursibus ante ponat.* Itaq; *te quoq; hortor, inspicias hominẽ (si potes) & explores, etiam de proximo, laudabis & hic* Politiani *tui iudiciũ, nec illi molestus unquã uenies, nescit offendi, non enim is est, qui lucem refugiat, & oculos.* Puto, *quia bona conscientia testibus omnino gaudet, quamuis utiq; non desyderet.* Vale. xj. Calend. April. M. cccclxxxix.

Ecclesiarũ magistri superciliosi.

ANGELVS POLITIANVS
Antonio Pizamano, S. D.

QVid esse hoc dicã uir doctißime, quòd illo ipso tem pore, quo uos Ioanni Pico Mirãdulæ, me præsen te, tu Grimanusq;, non iam tuus potius quàm meus, quan quàm mẽtito nomine, quanquàm dißimulata patria, quan quàm sub mille inuolucris exhibuistis, non aliũ prius, aut libentius sermonẽ, quàm de nobisipsis, licet aliò reuocan tibus ac propemodum resistentibus iniecimus? An nõ ob secro, uos surda & ignara quædam naturæ consentiẽtis ratio nõ modo personã detrahere illam uobis intempesti uam, sed & exprobrare fucum falsarum illiusmodi apud amicos imaginũ uidebatur? adeon' autẽ uos tũ fuisse fer= reos, adeon' quæso in illo male me hercules lepido pro= posito pertinaces, ut cum de utroq; uestrũ, tam ardenter uterq; nostrũ sic à uobis, quasi certe nõ à uobis quæreba mus? Et cũ apud uos de uobisipsis, ut apud alios, tã ex ani mo, tanq; amanter loquebamur, duritiem tamen, aut obsti nationem potius latendi, fallendiq; nos, eandẽ semper re= tinueritis? O (si non ita induxissẽtis animum) qui comple= xus, & quanta illa nostra extitissent gaudia? Quem diem nobis in ciuili illo, ne dixerim crudeli commento, quẽ for tasse etiam uobis inuidistis? Etenim ego, ne postea quidẽ lætitiam indicij, toto persensi pectore, cum sub articulo uno temporis mihi uos penè prius abstulistis, quàm obtu= leratis. Nam & si animus omnino inclinabat eòdem, uix tamen credere audebam, uos eos esse bona fide, qui uideli cet eratis: nec enim uel ab eis me antea potuisse, uel tum quoq; nõ iterũ posse falli existimabã, qui se nuper fefellis se confitebãtur: ut ne illud quidẽ tantillum uoluptatis, libe rum, syncerumq; mihi, & ab omni uacuũ suspicione reli= queritis.

queritis. Vt enim pisces, atq; aues decepti semel, cæteros etiam cibos, illi hamatos, hæ uiscatos credunt: sic ab impostura nuper uestra, quod etiā merū, syncerumq; fuit, esse id omne tamen dilutum mihi, atq; incrustatū penitus uidebatur. Fecit istuc ipsum olim in me Picus, uerū longe illic mitius. Nam cū me rusticantem temporarius uersipellis adiuisset, ac sibi ludos paulisper de amico cæpisset, & de se quid sentirē, callidè, quasi alienus explorasset: mox tamen ubi lusit satis, ultro se mihi ridens patefecit, ut omni prorsus erepta nube frui iam liberrimè suauissimi iuuenis præsentia, dulcissimoq; colloquio licuerit, & ueras audire, & reddere uoces. Vos contra immodici, nisi me fortuna reuertētem uestra ipsorum causa rure in urbem, penè dixerim fugientibus in ipso limine obiecisset, taciti (quod adhuc abominor) taciti ambo, & ignorati mihi, tū pro Venetis Vicentini, pro Pizananis & Grimanis, nescio qui Porticenses discesseratis, Sed enim querelæ conticescant, seræ iam & nihil profuturæ, licitumq; amicis fuerit ludere aliquando ex suo commodo amicos, sicuti charissimos homines, etiam interdum numina solent, quod uiri quidam sapientissimi prodiderunt. Venio nunc ad epistolas tuas elegantissimas, quas mihi, & Pico Lactantius noster diligentissimus reddidit, hoc est utranque utriq;. Nam quod in hoc genere alteri datur, utriq; profecto datur. Et quidē uideris in eis mihi uel ob hoc ipsum, neruos omneis tuæ contēdisse humanitatis, ut quod peccaueras, antea te nobis coràm diffingens, nunc absens eundē refingens pulcherrima uicissitudine redimeres. Etenim sic in literis ipsis, amor humanitasq; tua, & suauitas ingenij na-

tiua quædam uiuit, spirat, exhibetq; se, ut non (quod soli tum est) in atramento, sed in penitissimis præcordijs intinxisse nobis scriptorium calamum uidearis. Ita *quod ait Syracusius poëta, si quid nos antea momordisti, nunc innoxium repetita etiam utilitate reddidisti.* Nam *quòd breuiores fuerint epistolæ, dolemus quidem, sed eas arte longissimas, hoc est à capite crebro repetentes, facere didicimus. Sunt autem adhuc apud me literæ quoq; aliæ tuæ, neque non simul & Grimani, quas ab hinc annos fermè decem dedisti ad me.* Nec *illæ profecto indignæ, quæ tanquam semina iacerent adulescentes, qui quidem forent ad hanc uberrimam frugem peruenturi.* Nempe *igitur sicuti amatores munuscula suæ quisque* Veneris *diligenter seruant, anellum puta, catellam, sudariolum, uiolam quoq;, nonnunquam rosam, flosculum: sic ego tuas illas, & item* Grimani *literas, amoris ueri gratissima pignora, non modo paulo incuriosius non habeo, sed & sub oculos crebro reuoco, nunc mihi ipse, nunc amicis recitans, atq; ita memoriam redintegrans, ita affectus renouans, ita consuetudinem mihi uestrã quàm sæpissime asciscens.* Quare *abs te iure quodam meo postulo, ne istud ad me scribendi officium omittas, cuius fructum tanti faciam.* Sed *cũ tibi à studijs grauioribus otium suppetit, otium illud in me potissimum transferas, operamq; mihi aliquam saltẽ uacui temporis impertias.* Debes *hoc amori meo, debes certe humanitati tuæ.* Dominicum *uero* Grimanum *lætor equidem legationis honorificentissimæ perfungi munere: cupio tamen eum saluum quamprimum recipias, ne diutius à* Musis *firietur, & ut aucto multis pro merito laudibus ob*

rempubli

rempublicā bene gestam, nō tuo modo, sed meo quoq; no mine gratuleris, salutes, amplectarisq; reducē: tū qua po teris significatione, unum me quoq; illi inter longa prose quentiū officia repræsentes. De codice autē nihil te equi dem hortabor. Errarem potius, si causam tibi meam com mendandā putarē. Tantū dixerim uehementer me illū de siderare, qui lectus à me libēter, custoditus diligēter, etiā deinde fideliter remittetur. Ioānes Picus Mirādula quasi Roscius quidam literarij theatri, respōdebit arbitror & ipse ad tuas literas, quas uidelicet gratanter accepit. Te cordi, & Grimanū, mecū simul infixos habet, & quidem trabali clauo: laudat utrunq;, ubiq;, quacunq; occasione, nec occasio illi tamen unquā deest. Sed & Laurētio Me dici tuas ego ad me literas recitaui, fabulamq; illā simula ti nominis ridenti narraui totam. Castigauit tamē ille me uerbis, quòd cognitos deinde, nō etiā inuitos in ædes suas adduxeram, ut ueteris cælaturæ uasa, gemmasq;, quando id uos cupere dixeratis, pro arbitrio spectaretis. Negaui me parem duobus. Nam ne Hercules quidem cōtra duos, quod est in prouerbio. Verū amat ille uos, si uct proposi to, doctrinæq; isti: Vir unus, ad omnia magna, & honesta natus, educatus, exercitatus, nec minore à uobis (ni fal= lor) studio uisendus, quàm illa ipsa cælamina, quæ prius appetita, dein tamen oblata, continuo refugistis. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Francisco Casæ suo. S. D.

ACcepi epistolā tuā, qua mihi significas allatum istuc esse de machinula Automato, quæ sit nuper à Laurē αὐτόματος tio quodam Florentino constructa, in qua syderū cursus

cum cœli ratione congruens explicetur. Aisq́; te cupere, ut quoniam famæ fides derogetur, ego ad te de ea scribã, si quid comperti habeam. Geram tibi morem. Et quamuis longo interuallo id opus ruri agens, haud aspexi: tamen eius uel quæ forma sit, uel ratio, uel usus, quantum consequi memoria potero, breuiter exponã. Quæ si tibi explicatio paulò uideatur obscurior, non nostræ omnino orationi, sed ipsius etiam rei, qua de agitur, subtilitati, atque adeo nouitati uelim attribuas. Astronomici instrumenti descriptio. *Columnella est quadrata, quæ pyramidos modo in acutũ desinẽs fastigiatur, altitudinis ferè triũ cubitûm. Supra eã pro capitello planus orbis est aheneus, auro & coloribus distinctus, & in cuius altera parte omnis syderum errantiũ cursus explicetur, cuius est dimensio cubitali breuior, rotulisq́; intrinsecus denticulatis agitur, circulo immobili summũ complectẽte marginẽ, quatuor & uiginti horarum spatijs distincto. Intraq́; eũ in summo uersatili orbe, signa duodecim suis discernuntur gradibus. Interius orbiculi octo pari fermè inter se magnitudine uisuntur. Ex ijs duo mediũ obtinẽt punctũ, alter scilicet alteri infixus, sic ut inferior maiusculus solem, superior lunã repræsentet. À sole radius ad circulum pertingẽs, in ipso quidẽ horas, in signifero uero mẽscis, dies, graduumq́; numerum, uerumq́; & medium (quod aiunt) solis motũ pariter indicet. À luna itẽ stylus prodit, ipsius horarũ index, quæ scilicet inferius in limbo ipso maioris orbiculi designãtur, perq́; lunaris epicyclij transiens centrũ, signiferumq́; contingens, mediũ sui syderis declarat motum: alteri item indidem exoriens, lunarisq́; centrum corporis, hoc est epicyclij oram secans, uerum*

rum eius locum manifestat. Quo fit, ut & tarditas celeri tasq́;, & motus, cursusq́; omnis, & coitus itẽ, plenilunia' que uisantur. Circũ hos orbiculi sex, quorum unus, quem Draconis caput caudamq́; uocãt, solis pariter lunæq; de fectus insinuat. Reliqui planetis attributi. Quorũ à singu lis binæ eminẽt cuspides motuũ indices, perinde atq; in lu na ostẽdimus. Sed ei retro quoq; gradiũtur, quod nequa= quam in luna usuuenit, utpote cuius in contrariũ feratur epicyclios. Ita & coniunctionũ, & recessuũ, & latitudi= num ratio in singulis manifesta. Est præterea limbus alius signiferi instar, sex illos quos dixi planetarũ orbiculos su perne secans, unde & orientiũ gradus signorũ, & dierũ spatia, hoc est quota sol hora exoriatur, apparet. A' qui= bus singuli planetæ orbiculis deferuntur, et uicißim inter= diu quidẽ ad orientem, noctu uero ad occasum cõmeant. Contra orbis ipse amplißimus noctu ad orientẽ, interdiu ad occidentẽ, quatuor & uiginti horarũ spatio planetas torquet. Quæ scilicet omnia cũ cœlo cõgruere ipso, & ratio conuincit, & peritißimus quisq; consentit. Nec est quòd mireris, incredibilia hæc uideri permultis. Quippe (ut est apud quendã) Tarda solet magnis rebus inesse fi= des. Vix ipsi inquã oculis credimus, cũ hæc quotidie intu eamur. Atq; adeo cũ legerem aliquando tale quiddam fa= bricatum Archimedẽ Syracusanũ, uacillabat etiam in tan to autore fides, quam planè hic noster absoluit. Et ipso quidem opere laus omnis inferior est: neq; enim aliter lau dari pro dignitate potest, nisi ut omnem illi laudem esse imparem fateamur. Ipsum certe artificem dubium est, mo rum'ne & probitatis, cãdorisq́; & sanctitatis, an ingenij

magis

magis causa admiremur, sic ut & coelitus demissum, & in coelo ipso coelum didicisse existimemus. Vale. Faesulis. vj. Idus Augustas. M.ccccl xxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS Philippo Posco, S. D.

GRatum fecisti, quòd epistolam, quòd uersiculos misisti. Quaeris quid sentiã, breue faciam. Recti sunt, festiui, arguti, pleni sensibus & aculeis. Dicerem consummatos, nisi non cum seculo hoc illos, sed cũ uetustate committerem. Quòd autem rogas, cur ego has particulas, quodquod, & adq;, per d, potius quàm per t, literas notem, facile responsum. Ac ne te aut circunduci, aut etiam falli putes, pauculos testes, neq; eos tibi non domesticos citabo. Est in atrio capitolino ad sinistram opinor aenei Herculis, haud ita pridem inuenti, marmor quoddam, uetustis, ac iam penè exoletis incisum uersiculis, quorũ initium est: Hercules inuicte. In eo hoc quoq; legitur, Administrandum quodannis. Adstipulatur etiam huic scripturae ille codex antiquissimus Vergilianus, qui istic in intima Palatina bibliotheca adseruatur, maiusculis characteribus exaratus, de quo paucula mecũ recognoscas, licet ex Bucolicis modo, & Georgicis, ne totum tibi sit uolumen explicandum. Pocula, inquit, bina nouo spumãtia lacte quodãnis. Et paulo pòst: Vt Baccho, Cereriq; tibi, sic uota quodannis. Et rursum: Degenerare tamen ni uis humana quodannis. Item: Nanq; omne quodãnis Terq;, quaterq; solũ scindendũ. Sed & illud, adq;, pari ratione notatur. Neq; te moueat, quòd in põte illo Anienis, à Narse constructo, deprehendas aliter: Atq; interruptũ continuatur

Quodannis.

Adque.

nuatur iter. Nisi si illi inerudito seculo standũ putas. Ego Quintilianum sequi malim, qui in primo de oratoria institutione libro, uelut frigidã eludit, quæ sit à multis seruata differentia, ut ad, cũ esset præpositio, d, literam cũ autem coniunctio, t, acciperet. Itaq; ueteris adhuc scripturæ uestigia in eodẽ inuenias Vergilio: ut, Adq; humiles habitare casas. Ad mihi sese offert ultro. Adq; iterũ ad Troiam. Adq; ære Menalcha. Adq; solo pceras erigit alnos. Atq; utinam ex uobis unus. Adq; aduersos detinet hostis. Et mille alia, ut minore etiã quam sum pollicitus, me pomœrio circunscribã. Quærit insuper de nobis Lollius noster, cur idẽ in uerbo adgredior seruemus. Ducitq; eũ (ni fallor) cum consuetudinis uis, tum Prisciani autoritas. Sed ego à cõsuetudine hac praua ad rectam uetustatẽ prouoco. Inspice (si est otium) librum eundẽ. Ita opinor, inuenies: Adgredere ò magnos, aderit iam tempus honores. Et item: Adgressi, nam sæpe senex spe carminis ambos Lusit rat. Neq; mihi sanè hoc quidẽ loco nõ imbecilla etiã (adsit uenia dicto) ac uacillans Prisciani uideatur autoritas. Quippe qui etiã cẽseat, errorẽ magis scriptorum, quàm ratione factũ, ut adfatur, adludo, adrideo, adnitor, adsumo, d, retineãt. Quis enim putet etiã in numismatis ipsis Cæsaribus cõsecratis, id mendũ admissum? in quibus cum alia ad eundẽ modum, tum certe adlocutio, d, litera notatur, nunquam l. Sed uos nimiũ belli homines, ac faceti, planè me luditis, qui domi Pomponium habeatis, hominẽ totius antiquitatis, omnisq; adeo literaturæ cõsultissimum. Itaq; ego ineptus, etiam Athenas noctuam. Sed iam uale, nostrasq; Lollio occupationes excusa, ad quem scilicet nullas

Ad, & At.

Adgredior.

Numismatum fides.

Adlocutio.

Pomponius Mela.

nullas huic quidem tabellario literas dederim. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Ioanni Gottio Ragusino, S. D.

Politianus ecclesiastes.

CVm per hos quadragesimæ proximos dies enarrandis populo sacris literis essem occupatus, perlegi tamen libros carminum tuorum, quos mihi tu pro singulari humanitate tua, mutuoq; inter nos amore dedicaueras. Ei me scilicet cum uoluptate maxima, tū maiore prorsus admiratione affecerunt. Nam quē non obsecro, suauitas illa tanta, lepor, elegantiaq; uersiculorū, tot aculei, sales, argutiæ, tanta eruditio, tanta uarietas, tantæ ubiq; Veneres, gratiæq; delectent? Quis non attonitus audiat hominem ab Illyrio, mercimonijs (ut inquit Plautus) emundis, uendundisq; occupatum, florentibus adhuc annis, tantos in omni poëtice fecisse progreßus, ut non solum cum suæ ætatis hominibus, sed cum ipsa planè antiquitate conferri poßit? Persequere nimirum singula mi Ioannes, quæ ego in tuis poëmatis audacter contra ueteres statura deprehenderim, ni metuā, ne aut plus paulò indulgere amori, aut assentatiuncula aliqua uidear te uelle demereri. Sed planè ita sentio, esse hos libellos ita examußim perfectos, atq; ad summū absolutos, ut ne ab liuore quidē iure ualeant reprehendi. Debet autē tibi hoc nostrum (qualecunq; est) seculum, quòd tu uidelicet par ueteribus in hoc saltem laudis genere reddidisti. Equidem gratias tibi ago immortaleis, utpote quem tuis illustrando carminibus immortalitate donaueris. Ita enim mihi persuadeo, tam lepida ista poëmata, tam uenusta, tamq; ornata & pulchra, omnem esse iniuriam temporum superatura. Vale.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS
Roberto Saluiato ſuo, S. D.

BEatus es gratiæ mi Roberte, quẽ ſic docti certatim laudant, ut tũ deniq; docti credantur, cũ te maxime laudauerint. Prodigioſus honor, ſed tuis meritis nõ indebitus. Facit enim ſedulitas erga hunc ordinẽ tua, nõ ut ineptus, aut adulator, qui laudet, ſed ut impius aut ingratus habeatur, qui nõ laudet. Adeo quippe doctorum ſtudioſo fauetur, ut in ipſum nec inuido quicquã liceat. Quare ne, quæſo, morum talium pœniteat, quibus ad ſplendorẽ nominis plus multò proficitur, quàm triumphis. Nunquam enim ueſtigia gloriæ obliterantur ab hominum doctorum impreſſa, non ingenio dixerim, ſed animo. Vale. Studioſos doctorũ ab omnibus laudari.

ANGELVS POLITIANVS ANdreæ Magnanimo ſuo Bononiẽſi, S. D.

NEq; diſidiæ meæ, neq; occupationũ culpa omnino eſt, licet harum quoq; nonnulla ſit, quod ad epiſtolam ſuperiorẽ non reſcripſi hactenus, ſed tuæ potius facilitatis, notæ iam ſic omnibus, ut ob eã protinus & ego licere in te mihi omnia exiſtimauerim. Qui ſi nomẽ hoc humani retinere ſtudes, quod uſu penè iam feciſti tuum, nec iraſci ſilentio noſtro potes ullo pacto, nec debes. Quòd Miſcellaneis noſtris ita faues, ut Atticis quoq; Noctibus eas cõpares: equidem uellẽ minus uulgò humanus habereris, ut nõ ex ingenio tuo ſemper ad officiũ parato ſcribi talia, ſed ex operis ipſius merito crederetur. Tu perge nihilominus ornare iſto pacto me uel immerentem. Non minus enim plerũq; delectat falſa quàm uera laus: ſicuti gratius accidit ferè quod dono datur, quàm quod ex debito. Vale.

Vale. Florentiæ. xvij. Calend. Febr. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS

Andreæ Magnanimo suo, S. D.

Efflagitari scribis istic ab ijs qui libros excudunt formis, Herodianum meum. Meum enim iure appello, quem quasi latinitate donauerim. Tum rogas codicē tibi ipsum tuum remittam aliquādo nostra (quod illos cupere ais) manu emendatum: remitto, sed (ut uerum fatear) leniter potius quàm seuere castigatū: sic autē ut nostra errata plura in eo, quàm librarij deprehendas. Crediderim tamen stylo ipsi certe meo, hoc est interpretis, plus aliquantò ueniæ deberi quàm autoris: quoniam meliuscule respondent ferè, quæ scribas, ubi sit liber quasi cursus, quàm quæ uertas, ubi nihil extra præscriptū. Accedit & illud, quod hoc mihi munus interpretādi quasi leuioris operæ fuit, ut pote qui diebus pauculis dictauerim sic deambulās. Itaq; tantum abest, ut mihi inde laudem petam, ut etiā abunde pulchrum fore putem, si uitauero grauiorem culpā. Quare cum amicis reliquis, tū tibi in primis omnē huius operis defensionē non remitto solum, sed etiā propè interdico, uosq; integros ad alia reseruo, quæ pòst edentur. Sed quāquàm plurimi sunt apud uos, qui mihi etiā plus nimio fauent, unus tamē es tu Andrea Magnanime cognomēto isto tuo gentilicio dignißime, quē equidem faciā plurimi: Cū quòd ex bonis ortus, et opibus flores, & honoribus, tū uel maxime quòd ingenio es elegātißimo, moribus suauißimis, gratia penè quadā, quicquid ais, quicquid loqueris, imò etiā si nihil agis, nihilq; loqueris, singulari, ac uultu deniq; ipso (quod dicitur) homines deuincis. Itaq; nihil

Intrpreti. ueniā deberi.

quenquam

quenquam metuo, ubi tu mihi studeas. Nunquã enim male de Politiano sentiet, qui placere eum Magnanimo intelleget. Vnum tantũ est, quod à te nunc cõtendo. Cures pro reliqua in nostris rebus diligentia, ut quàm minimũ quasi degenerent ab origine, quæ mox uolumina formabuntur: utq; ne illæ ipsæ quidẽ adnotatiũculæ omittãtur, quas marginibus adscripsimus. Inter eas uero etiã locos puto treis, quatuor'ue ad summũ reperies, ubi fuit excusatione utẽdũ corrupti apud Græcos exẽplaris. Ad hæc uero facile procuranda, obeundaq; magis idoneũ habere, magisq; ex usu tuo neminẽ possis, quàm Alexandrũ Sartiũ, ciuẽ tuum literatũ hominẽ, nostriq; studiosum, tum (quod ego in hac re primũ puto) neutiquã in amici negotio dormitantẽ. Vale. In rusculo Fæsulano, pridie Nonas Maias. M.ccccxciij.

Epistolarum libri quarti finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM
Liber Quintus.

ANGELVS POLITIANVS *Bartholomæo Scalæ,* S. D.

T tu mihi superioribus diebus aperte dixisti, & abs te auditũ multi retulerũt, non placere genus scribendi meum, propterea quòd ascita nimium uerba, & remota consecter. Me quoq; esse quendam (sic enim soletis dicere) ferruminatorem. Vox enim hæc apud te significarę iamdiu cœpit eũ, qui uerbis istis paulò Ferruminator.

minus uulgatis uteretur. Nam Hermolaū Barbarū, *quasi per iocum uocare ferruminatorem soles (ut audio) quia uerbū fortasse istud aliquoties ille usurpauisset. Sed ego mi Scala, quemadmodū tibi facile concedo, uocem infrequentem non temere recipiendā: sic ediuerso contenderim: non debere esse cuiquam fraudi, quod latinas & apud idoneos autores repertas in usum reuocet, ac uetustis dare nouitatem studeat, nec uacare omnino patiatur, quæ temporum culpa, prorsus in desuetudinē abierūt.* Etenim *si quæ cuiq; obuia sint, ea tantum noster sermo recipiat, nulla magis, quàm tabellionū lingua utemur.* Ad Ciceronē *uero quòd me reuocas, autorem quidem latinæ linguæ summum, nec tamē solum, quæro quid alijs facias, quorū testimonia uim sententiæ semper apud eruditißimum quenque habuerūt?*

Varro. *Quæro item, quid uni saltem* Varroni *respōdeas, qui quidem, sicuti* Ciceroni *palmam concedit orandi causas, ita latine loquendi sibi retinet? Quæro etiā, an quasi barbaros quosdam reijcias,* Liuium, Sallustiū, Quintilianum, Senecam, Plinium *quoq; utrūq;, multos alios præterea tot seculorum suffragijs cōprobatos?* Præsertim *cū diuersißimi etiam quidam dubiam fecerint palmam: uelut apud Græcos* Herodotus *in historia, &* Thucydides, *apud nos autē* Liuius, *&* Sallustius.

Demosthenes. Cicero. *Quid quòd &* Cicero *dißimillimus* Demosthenis? Nihil *enim adijci alteri, nibil alteri detrahi potest, uidelicet orationis ille succus, alteri quidem penè deest, alteri uero quasi superfluit. Cæterū cur hoc ipsum*

Ferrumino. *uerbū* Ferrumino, *tanto cum risu profertur? cum sit proprium, simplex, non male sonans, non obsoletum, quo nec* Plinius *ipse proprietatis adamator, nec iurisconsulti abstineant,*

neant, qui uocabulorū sibi uim, iure quodam suo præ cæteris uindicāt. Eò ne igitur, quoniam semel aut iterum sit usus Hermolaus, *meritò aut contemnitur, aut irridetur? Multa tu quidem credo scripsisti, non multa adeo tamen edidisti, quæ uulgo ferantur. Sed historiā certe componis, longum opinor opus, & arduū. Quod ergo in te statuis exemplum, si ne bonorū quidem autorū uocibus utemur tutò? Fateor tamen rationem habendam, uel materiæ quā scribas, uel personæ ad quam scribas, uel temporis in quo scribas. Non enim idē Ciceronis actiones & Apulei Milesias fabellas decuerit. Alia enim quasi lingua qua ludimus, alia qua seria peragimus. Nec eodē sermone puerū, quo doctum hominē alloquaris. Nec rursus eodem modo ad amicos, quo ad ignotos, nec eodē ad principes, quo ad priuatos scribas. Quare Cicero quoq; tuus, fortasse autē & meus, ita sibi dißimilis aliquādo deprehenditur, ut non omnia perinde quæ scribit, eiusdē prorsus esse autoris uideātur. Sed te censorē Scala facile ferimus, hominē tot annos in literis nō sine gloria uersantē. Male doctos quosdam ferre item non possumus, qui tamen ipsi quoq; omnia exigūt ad Ciceronis gustum. Sæpe enim hoc usuuenit, & quidē cum magno meo interdū uel risu, uel stomacho, ut illa ipsa in nostris scriptis potißimū reprehēderet, quæ in bonis emēdatisq; Ciceronis exēplaribus reperirētur: cum tamen ipsi uoces omnino barbaras pro Ciceronianis usurparent, quas uidelicet excusores isti nouorū librorū Teutones peruersißime aliquādo effinxissent. Iam præceptum illud Cæsaris, quod obijci protinus solet, ut tanquam scopulum refugiamus infrequens uerbum, magis fortasse illo*

Teutones nouorum librorū excusores.

seculo ualuerit, quo latine adhuc omnes loquebãtur, quàm nostro. Iure enim tum poterat argui, qui parũ contentus foret ætatis suæ uocabulis. Nunc autẽ uulgò latinus sermo nescitur, nec à nutricibus iam, sed à magistris discitur. Apud quos certe nulla magis haberi uerba & usitata debent, & recepta, quàm quæ de ueteribus illis magnorum autorum thesauris proferantur. Hæc ego ad te libere quidem, sed & amice scripsi mi Scala, nõ tam meipsum uideli cet asserens à risu tuo, quo equidem non offendor, quàm Hermolaũ ipsum Barbarũ leuiter defendens, hominem seculi nostri eruditissimũ, deq; literis, & philosophia, dum uixit, optime meritũ. Liceat autem mihi per te (ut opinor) quæ tua est in rebus omnibus æquanimitas, sentire aliud omnino in literis, quàm tu sentias, dummodo nulla inter nos amoris, hoc nomine, beneuolentiæq; mutuæ iactura fiat. Vale. viij. Cal. Ianua. M.cccexciij.

BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano suo, S. D.

COnuenerãt in coronæ modum quidã docti uidelicet, & literati homines, ac cũ de studijs (ut ferè fit) sermo incidisset, de diuo Hieronymo frequentior oratio fuit, ut ne uerbera quidẽ ante æterni iudicis tribunal, quòd Ciceronianus, nõ autẽ Christianus esset, tacerẽtur. Theodorus Gaza, qui & ipse forte aderat, uir profecto, quantum possum ego iudicare de literis, præclara eloquẽtia, ridens facete admodũ, questus dicitur iniuriã uiro sanctissimo immeritissime illatã. Ita cum risu soluta concio est. Sed quorsum fabella, inquies mi Politiane, delitiæ urbis huius, quoniam & mihi quoq; nunc Theodoro aliquo opus est, qui me

me eximat de Ciceronianorũ grege. Nam *quis est tandẽ, qui me usquã huiusmodi notauerit? qui ne inter mediocriter quidẽ eruditos cõnumerari iure queam. Sum enim quispiã de populo (si nosse me uis) eloquẽtiæ latinæ studiosus, affectatorq́;, atq; admirator bonarũ artiũ, ipse tamen triuialẽ uix aliquã eloquentiã, doctrinamq́; cõsecutus.* Nam *testes profecto qui id ad te mendacij detulerũt, falsum te nimirũ habuere, ne me indicta causa cõdemnes. An ego Sallustiũ, an Liuium despexerim? quorũ altero nihil in scribendo ingeniosius, aut exactius crediderim, alterius grauitatẽ orationis, atq; maiestatẽ admirari satis pro meritis nemo potest.* Nã *quod de* Quintiliano *addis, &* Seneca, & Plinijs *ambobus, diuersa ratio est, ualde quidem tum rebus ipsis, tum elocutionis genere disparibus. Sed quando ad has me modo disceptationes eleganti epistola tua reuocauisti, agã ego tecum iam amicius, ut uoluisti, & liberius.* Non enim *stylum ego duntaxat non probaui tuũ aliquando, quia nimis affectata uideretur oratio: sed & alia fuerũt, in quibus à tuis ego opinionibus facile dissentirẽ.* Neq; *unquã satis dignam putaui causam, quæ tantas turbas cieret, ut* Vergi*lius scriberetur pro* Virgilio, *siue à uerẽdo, ut uideri uelle uis, quia &* Parthenius *dictus sit: siue à uirendo, quod multò magis placet.* Quid *tandẽ flagitij est, si hoc uel illo potius modo pronuncies?* Minutior *(mihi crede) res est, quàm quæ bona diutius ingenia distorqueat.* Idem *de duobus quoque aduerbijs dixerim, totiẽs & quotiens.* Placet *tibi ea scribi absque n litera, & arbitror autorem habere te, ac causam cur ita placeat. At uidebatur aliter* Prisciano *nobili* Grammatico, *idq́; usus comprobauerat.* Num *capitale*

Vergilius an Virgilius.

Totiens. Quotiens.

Intellego. *tale fuerit, si quid peccaris tale? Nam intellego quòd dici contendis oportere, ab frequẽtiore scribendi usu reuocauisti, ut isto iam exemplo, & compremo, & redemo, ut*

Compremo. Redemo. *alia multa prætermittã, non comprimo, & redimo dicendum sit. Et quidem ista fortasse melius. At indigna certe, tot iam tantisq; studiosorum hominum digladiationibus.*

Adulescens. *Adulescentẽ quoq; dicere te pro adolescente aiunt. Quam ego opinionẽ tantũ abest ut probem, ut tetrasticho etiam olim cum ex alijs quoq; idem audiuissem, sim prosecutus. Neq; alienũ mihi nunc uidetur, si hoc id loco apposuero.*

A cauda. *Nunquid adulescens, ἀπὸ τῆς οὐρᾶς. ut adulor*
Fiet, & à cauda nomine, nomen erit?

Turpe hoc est. *αἰσχρὸν τοῦτ' ἐστιν nomen: tolle ergo pudendum*
Censeo, quodq; adolet Papiriane uoca.

Plura sunt huius generis, quæ præterire nunc necesse est, ne fiat fortasse fastidium hinc lectoribus. Ferruminator tamen, de quo tu tam multa, dicendus est prius, quod uerbum sicuti asperum natura pronunciatu est, ita minus usu emollitum arbitror: nisi eo proprie utaris, & necessitate significãdi quadam, ut illi ipsi quorũ affers testimonia, factitasse mihi uidentur, fugiendum est. Ad alias enim rerum notas duriter transfertur. Et r quidẽ litera natura aspera

R. litera. *est. τραχύνει δὲ τὴν ἀκοὴν τὸ ρ, ait Dionysius. Poëtæ quoq; & ipsi, atque oratores, si quãdo in res inciderint, paulo crudiores, ut eas exprimant accommodatius, asperentq; uerbis, crebrius inserũt eas dictiones, quæ eius soni plus habent. Si enim geminaueris, multo rugire uidetur asperior, uti in terra accidere uidemus, & serra. Cuius ne ferre quidem stridorem aures quorundam possunt. Quid curro?*

curro? non'ne strepitum etiam præ se uidetur ferre curren tium? Quid autem carri? num canthorum quasi fragore quodam pertundunt auditi? Ex eodem *uidentur genere, error, marræ, susurri, barri, horror, ferrum, terror, & huiusmodi sexcenta, quæ enumerasse ab re est.* Adde quòd *adeo obsoletũ puto, ut uix è plurimis unum inuenias, qui ferruminandi uim, naturamq́; nunc planè teneat, aut unde sit dictum.* Nam *si* Liuius *ferrumen posuit pro bitumine, aut bitumen est ferrumẽ, aut aliud quiddã, quod ego igno rare me fateor, neq; inueni adhuc, & si multũ diuq́; quæsi uerim, qui scire id se profiteretur.* Nouisse *arbitror te ta= men, atque* Hermolaum, *uirum certe in literis ijs nostris minime contemnendum, qui ita & utamini liberè, atq; inso lentiam uerbi defendatis.* Hermolaum *enim etiam sum ob uirtutis excellentiam admiratus, nedum ferruminatorem non riserim.* Nanq; *inter eos qui hac tempestate bonis ar tibus excelluerunt, libenter connumerem.* Verum *ut quod sentio fatear, è nostris temporibus plus spei mihi uidentur illa præstare, quàm rei.* Ac *soleo id sæpe cum* Landino *no stro, qui cum propter cõmune literarũ scribendi publica= rum munus cõgredior frequentius, neq; est de quo collo= quamur, quàm de ista uestra humanitate auidius.* Soleo *inquam præ antiquis nos appellare homullulos, qui & si ipse quoque multa scripserit apposite, atq; eleganter, ædi ditq́;, ut inde subtimere scriptis suis poßit, si uetustatis candidißimum illum splendorem non attigerint: nihilo= minus tamen, quæ uiri modestia est, haud quaquam repu= gnat obstinatius.* Plusculum *uero nescio quid quàm ego, uidetur huic ætati tribuere.* At *ipse cum rem militarem,*

Ferrumen.

cum literas, cum philosophiã, cum picturas, sculpturasq; nostras, reliquasq; ætatum ornamenta considero, & confero cum uetustioribus, quid putas? cadunt animi, pudereq; incipit nostrorũ studiorum, nisi astrologia forsitan redimat, & solatium afferat prostratis. Quæ ad id iam insaniæ redegit nonnullos rerum profitenteis futurarũ scientiam, ut ne uespertilionum quidem, aut papilionum, & cicindelarum motus ullos fieri sine fato putent. Verũenimuero non frustra erit, opinor, ad nepotes, & posteritatem prouocatio: & profecto tua maxime opera, qui meliorem nobis legendo & docendo Florentinam reddidisti iuuentutem. Multa iam & magna uidentur iacta esse fundamẽta gloriæ literarũ: sed nonañ ad frugem, quod dicitur, peruentum, nisi me aut iudicium animi mei, aut desideriũ consequẽdæ tantæ dignitatis fallit: at in desiderio quidem, antiquo prouerbio, uel celeritas mora est. Nunc uenio ad eũ locum, qui est in tuis literis de scriptis meis, ut hac quoq; de re, quod est, non differar. Quæ scripsi ego quidẽ, parũ multa sunt, ædita uero nulla: nisi quæ aut imprudentiore in ætate pueriliter penè exciderũt, aut extorsit necessitas. Non enim digna mihi uisa sunt, quæ in manus eruditorum emitterẽtur: ut autem legerentur ab indoctis, non fuit desiderium: quid enim nisi uanum inde, atq; infructuosum expectandum fuit? Contra illorum opinionẽ, qui prius etiã quàm atramentũ (quod aiunt) exaruerit, informatores habent librorum paratos, & multa millia eiusdem scripti exempla per Italiam, orbemq; terrarum legenda dissеminant: ut quasi latioribus ex campis uberiores famæ suæ fructus percipiant: ingenti profecto de se potius, deq; uiribus

ribus scribendi suis, quàm de aliena uirtute proferre sen=tētiā uidētur. Id tamē inest in re periculi (nisi fallor) quòd quæ ita ædideris, nō in nonum pressa annū (quod Flacco placet) si quid humano more aberraueris, ad limā uix re=dire possunt sine dedecore: quod etiā quibusdā qui festinā tius sua impressere, accidisse certū est: sed detur ista uenia doctioribus. Quonam pacto feremus eos, qui rerū ignari cunctarum, blacterant tamen & ipsi multa, atq; oblinūt, necdū finita informant, unde sunt Nymphales, quos uo=cant, unde Morgantes, Dryadesq;, & infinita penè mon=stra, quæ uulgò decantantur: ut uel hinc facta nota aliqua uideatur informaturæ arti, quæ istā occasionē præbuerit indoctis, doctisq; ita insaniēdi, ut sit uerū illud quod dici=tur: Nihil beatū esse ab omni parte. Sed certe sum lon=gior, amoris uinculo extractus, quo te cōplector, coloq;, atque admiror. Quæ restant, restant autem plurima, age=mus coràm melius, cum uoles, uel domi ociosius, si forte plebeias spectatorum turbas uereamur. Vale. Domi, pri=die Calen. Ianua. M.ccccLxxxxiij.

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Scalæ suo, S. D.

ITa respondebo ad epistolā tuam Scala doctissime, qua mihi multa, sed leuicula obijcis, ut iocer interdū tecum liberius, & cauiller: quod quoniam & liberale est, & ad imitationem tui susceptum à nobis, credo non succensebis. Ac primo quidē (quod uereris) ne te inter Ciceronianos numeremus, suspicione ista falsa te libero. Nec est cur Theodorum desideres ob id aliquē: tale nihil de te (crede mihi) homines existimāt. Nec uero ego id unquā dixi: nō

sum tam temerarius, nec audax, nec mẽdacia qui loquar libenter. Nam quòd Liuium modo, & *Sallustium probas, Quintilianũ, Senecã, Plinios ambos reijcis, causa est opinor, quod otium tibi nondum fuit historiam scriptitanti, etiam horum uirtutes inspicere. Sed & affectatam uideri tibi orationem meã facile patior, quoniam dictandis epistolis scriba publicus assuetus probare eum stylũ maxime debes, qui à uulgari consuetudine minus abhorreat.* Nec *in eo tu reprehendendus tamen, quoniã plerũq; ad indoctos epistolæ istæ uestræ mitti solẽt: nos contrà, qui iuuentuti ueterũ scripta prælegimus, delectũ habere uerborum sentẽtiarumq; didicimus.* Nec *ipsi nobis ut auribus indoctorũ seruiremus, eloquẽtiæ meliorẽ partem sponte absci dimus.* Hoc *uos affectatũ forte putatis, quo maiestas quædã potius linguæ cõtinetur, & sanctitas.* Ex quo Sallustiũ
Sallustius. *quoq; ipsum, quem iure mecum probasti, quidam tamẽ ut affectata scribentem, notißimo epigrãmate incesserũt.* Iam *quod minuta quæpiam, quæ ad orthographiam potißimũ pertinent, adeo improbas, ut penè tragœdias excites, rogo te mi Scala, ne mihi inuidiã istam facias, nec ob id turbas cieri, aut studiosorum digladiationes misceri, aut distorqueri bona ingenia clamites, propterea quod* Vergilium *scribere malo, quàm* Virgilium. Non *enim puto, ad pileum seruos ideo uoco, non aduersus optimates armatã multitudinem concito: quin deierare tibi persancte possum, nunquam me ob eam causam, nec cum quopiã uerba commutasse, nec in eo mihi aliquem repugnasse præter te unum.* Diu *uero ista, qualiacũq; sint, non iuuentus modo nostra, sed & doctores pleriq; pronis auribus acceperunt,*

runt, ut nec Landinus ipse præceptor olim meus, nũc au= tem utriusq; nostrũ collega, magnæ uir in literis & auto= ritatis, & celebritatis, aliter iam pronuntiet: quàm Vergi lium. Quòd si tu Virgilium mauis, nõ equidem clamo fla= gitium te facere. Quid enim mea id refert? Non te scili= cet docendum suscepi, sed Florentinam iuuentutem. Cæte= rum de isto quidem, quæ dicenda uidebantur, abunde in Miscellaneis exposui: simul ijs respondi obiter, qui modũ statuere nostræ industriæ conabantur, ac me in crimẽ uo= cabant, quod ad hæc minuta & uilia non conniuerẽ: quasi uero ista me uel à linguæ utriusq;, uel ab ipsius denique philosophiæ, cæterarumq; artium bonarum professione auocauerint. In quibus iam multos annos magno quidem cum labore, nescio uero an & cum laude adhuc aliqua uersor. Nam quòd me credidisti Vergilium putasse à ue= rendo deduci, risi fateor, nõ mediocriter. Quis enim ad te ista detulit, quæ ne cogitaui quidem? Sed audi ad cætera, de quibus adhuc nihil quicquã mandaui literis, ne me nu= gis dũtaxat istis censeri putes. Totiẽs & quotiẽs defen= dis autore Prisciano, ceu uero nõ & ipse hoc semper affir mauerim, analogiã quidẽ postulare quoties toties, sicuti decies & millies: Prisciano autẽ autore, etiã n literam in his duobus, ut in illo multotiẽs, interponi. Nec uero ne= gat Priscianus & sine litera n utrunq; usurpari, sed & n ait interponi. Quoniam credo, quibusdam rectius ita tum uidebatur. Esse autem hoc uitium, seræ iam & affe= ctæ latinitatis, aduerbium quoque illud multotiẽs testatur, quod arbitror apud idoneos non reperies. Illa uero ætas, & item paulo superior, centiens quoq; & milliens, item uicensimus,

Landinus. Vergilius. Totiẽs & Quotiẽs. Multotiens. Centiens. Milliens.

Vicensimus. uicensimus, tricensimus, interposita n litera usurpabat, quod in Pandectis ipsis archetypis Iustiniani principis, ut erratũ librarij semper inducitur. Iam intellego ut dicã, potius quàm intelligo, uetustis exemplaribus adducor, præsertim, si nec grãmaticorũ repugnet autoritas, nec analogia. Sic enim intellego uidetur, ut pellego. Tum ab interlego formari ait hoc uerbum Priscianus, r litera in l conuersa: sicut à perlego illud pellego. Rursusq; idem quo loco e uerti ait in i, à lego affert diligo. De hoc aũt intelligo penitus tacet. Postremo alibi quoq;, & intellego, inquit, intellexi: quòd antiqui dicebant interlego interlexi. Vides igitur ut interlego apud antiquos fuit, de quo uersa r litera in l, postmodo intellego sit factum. In adulescentẽ uero tetrasticho etiã lusisti, uerba scilicet Græca Latinis admiscẽs: ne perdidisse operam te credamus, quod homo senex in Græca schola sedere cœperis sub magistro, Catonem puto illũ Censorium æmulatus. Et sunt quidam tui familiares, qui latere cauillum nescio quod in calce dicant istius epigrãmatis, quod equidẽ nec agnosco, nec credo: Nam & tu homo prudens nõ temere ieceris in alterum, quod in te facile reijciatur. Et me adeo morum non pœnitet, ut si turpicule, aut nequiter quippiã dixeris, pertinere id ad me non credã. Verum ut iocos tuos omittam, si modo ibi iocus est ullus: rogo te, unde expiscatus adulandi uerbum Græco intellectu deduci à cauda, nulla penè inter se similitudine, cum trãspositis potius literis credatur ab adulendo? Sed adulescentẽ scribi negas oportere u litera, cum adoleo dicamus. Quæro autem ego nunc abs te, cur non inde adoltus potius quàm adultus? uidelicet nescis

Marginal notes: Intellego sicut Pellego &c. — Interlego. — Adulescens.

nescis quanta sit harũ cognatio inter se literarũ, nec apud Latinos modò, sed & apud Græcos. Aut te illud saltẽ fugit, nouitiã fuisse o literã, qua etiã aliquæ Italiæ ciuitates caruerint, & eius loco u posuerint, ut Thusci nostri, & Vmbri. Quo nomine in uetustis adhuc urbis monumẽtis, & sacerdus pro sacerdos, & epistulis pro epistolis, & nungento pro nongento, multaq; item ad id exemplũ conspiciuntur. Quæ tamen ego nõ omnino sequor: sed & cur non sequar, certa ratio est. At enim adulescens, non modo in ueteribus libris cum litera u, plerunq; reperitur, sed & tertiam quoq; à fine producit syllabã, contra originis naturam, quod ille indicat uersus: At leuis ille deus, cui semper adulescentum. Sicuti apud Maronem, Vpilio, sicuti forte apud antiquos omneis, iucundus. Nec pro his tamẽ ego, ut pro aris, & focis pugno. Tantũ admoneo leuiter studiosos, quid obseruem. Sæpe item (quod Cicero ait) scientiam mihi reseruo, usum loquendi populo concedo. Cæterum quòd multa præterire te dicis in hoc genere, ne lectoribus fastidium parias, quæ sunt quæso ista quæ præteris? An Carthaginiẽsis, quod ego dicere malo, quàm quod uulgò soletis Carthaginensis? Quid autẽ habetis, præter inueteratũ diu errorẽ, quod hic obijciatis? Principio ille ipse Priscianus, quẽ tu nobilẽ grãmaticum uocas, Carthaginiensem dici regula præcipit: Post hoc illius autoritati plurimũ uidelicet addit Ennianus uersus quẽ Tullius citat: Hostem qui feriet mihi erit Carthaginiensis. Si enim Carthaginensis legatur, metrũ (sicuti uides) claudicauerit. Postremo libros quoq; proferre possum, quando uoles, complureis uetustißimos. Possum & epigrammata citare,

O litera nouitia.

Sacerdus. Epistula.

Vpilio. Iucundus.

Carthaginiensis.

citare, quod in antiquo marmore incisum Romæ adhuc in Transtyberina regione spectatur, quæ nostræ obseruationi subscribant. Sed uenio iam ad Ferruminatorē, quem tu uitas (ut utar Flacci uerbis) cane peius & angue. Quo si utendum nō est propterea quòd literā habeat r geminatam, profecto isto exemplo mi Scala, nec tu ferrum militiam, nec agricolæ terram suam relinques, imo nec marrā. Nam tot errata illa tua uerba (sic enim iocari libet) hoc est quæ habeant r literam geminatam, non minus utiq; in usu sunt, quàm quæ mollia putas. Ac si audiendus mi Scala sis, cogemur omnes iam lallare pueriliter, & quod ridendum sit, ad Alcibiadis labdacismum confugere. At si proprie utare inquis, fortasse non pecces, sed tantū si trāsferas. Quasi uero aut hoc tralationi repugnet, aut nō ferè sæpius apud bonos quoq; autores, uerbum hoc de suo in alienum domicilium immigrauerit. Nam quòd ais nescire te, quid nomine ferruminis usurpetur, equidem ignosco. Non enim fortaßis euoluere grammaticos nostros Græcis occupato licuit, à quibus enarratur. Pro bitumine autem cur accipias non uideo, tum profiteor indicaturum quid apud Liuium ualeat, modo tu locum ostēdas, ubi Liuius utatur. De Hermolao tu quidē prudenter, quod excusas, inuidiam credo metuens. Sed redi quæso mecū in memoriam, quàm & tu eū ardenter superioribus diebus accusaueris, & ego cōstāter defenderim. Nec enim ob aliud infamastis hoc ferruminandi uerbum, quàm quòd illo est usus Hermolaus. Nā in meis certe adhuc scriptis nō reperitur. Est & aliud quiddā, quod me fateor in epistola tua ualde mirari: qui enim derogas plurimum seculo huic, in quo uiuimus,

Ferruminator.

Errata uerba.

uiuimus, parumq; putas eruditum, si cum ueteribus confe-ratur: idem tamen seculi eiusdem tantum autoritatibus me-cum pugnas. Sed & arrogantes temerariosq; iudicas, qui sua scripta publicent, ac propagari formis patiantur: quasi uero qui recte scribant, non eo pacto pluribus etiã prosint. Isto *utantur consilio tuo, qui miseras chartas obli nunt, ut eas uidelicet perpetuis tenebris sepeliãt.* Me *uero nec pudeat emendare sequentibus scriptis, si quid in prio-ribus quandoq; deliquerim: quo uidelicet (ut quidã inquit) & scribendo proficiam, & proficiendo scribam.* Nec *enim minor eo nomine, uel* Hippocratis, *uel* Augustini, *uel* Ciceronis *est gloria, quòd publicata diu à se quedã no uis subinde editionibus dãnauerunt. Sed uideo me longius prouectum, dũ pluribus epistolæ tuæ quasi capitibus re-spondeo.* Dabis *ueniã (quæ tua est humanitas) non loqua-citati modo, sed libertati quoq; meæ: quorũ alteri occasio-nem tua dedit epistola, ad alteram me inuitauit exemplum.* Videtur *autẽ nescio quo pacto, decere amicos, ut in sermo nibus, ita etiã in epistolis, quædam inter se quasi uelitatio, qua solitos uti plurimũ Socraticos illos, emũctæ naris ho-mines accepimus: ut uidelicet in dicendo eruditionẽ, in au-diendo patientiam experirentur.* Vale. Florentiæ.

BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano, S. D.

DIxin' *tibi edentulum esse me? Sum antè protestatus, cum sene tibi ætate iam confecto, atq; effœto uiri-bus, rẽ fore, sum uerus.* Iubeo, *receptui canant signa.* Nõ *cõmiserim mi* Politiane, *ut his conditionibus isto me ludo includã.* An *ego inermis, imbellis, ignauus, tremulus mi-les*

les descendam in puluerem, & in campum, ad insulsam ac ridiculã uelitationem? Nam cum Hercule congressus, quẽ tot, tantaq; euicta monstra transferunt in cœlum, herbam do iam iam, manusq;, & serues uictũ precor. Ne sæui triũ phi die ductus, inter captiuos addere ad pompã potero, atq; ad numerũ. Nam certe agere potes (iam mihi uidetur) nõ de literis modo nostris, sed & de literis quoque ipsis triũphũ. Quod me ita dignũ putaueris, cui adeo accu rate responderes: quodq; tantũ scribendo honestaueris, atq; extuleris, etiã supra modum, & si is semper mos fuit tuus, tamẽ hac quoq; noua in me nunc humanitate, debere tibi multũ fateor. Admirabilis est profecto ornatus epistolæ tuæ, doctrina noua planè, atque incredibilis, inusitata, incõparabilisq; facundia. En habes quid sentiam de scriptis tuis, etiã chirographo confirmatum, si quid maleuoli obloquerẽtur. Ipse cum his uulgatioribus epistolis, ut feci hactenus, me oblectabo, contentus hac obscuriore sorte, quando præclariora uos nati annis (ut ferunt) melioribus occupauistis. Tu certe, præter cæteros, mi Politiane, naturæ multum debes. Illa tibi ingenium istud, quo agere tam multa, atq; memoriã, qua omnium ferè rerum reminisci potes, dedit: ut corporis modo prætermittam dotes, quæ nõnihil & ipse habere à quibusdã putãtur momẽti, ad felicitatẽ & fortunæ cõmoda: quæ profecto iuuare natiuam uirtutem, nisi ipsa sese deserat, uehemẽter solẽt. Cæcus sit funditus, qui hæc nõ uiderit. Cæterũ sine epistola, nã melius id fieri corãm puto, cũ opportune agi res posit, omnibus de rebus, de quibus scribis (est enim quod dici contrà posit) transigemus. Vale. Florentiæ. M.cccclxxxxiij.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS BARtholomæo Scalæ suo, S. D.

SI tu edentulus mi Scala, tua tamen fuerat dentata epistola: sensi equidem. Nam penè morsu me fregit, & pepercit illa tamen nonnihil, atq; ita mecum lusit, ut ursa interdum cum catello solet. Stultus ego qui non statim ueterano, toties coronato cessi uidelicet tyrũculus adhuc, ense leuis nudo, parmaq; inglorius alba. Tu tamen magnifice hoc, sicut alia, qui ne dignum quidem me putes ira. Nam quod Hercules abs te uocor, non mihi ob id placeo. Sic enim pigris canibus (ut inquit ille) nomen erit, Tigris, Pardus, Leo. Vincere autẽ non magis te potui, quàm Herculem ridiculi apud Philostratũ Pygmæi, quos ille omneis correptos, leonis pelle inuoluit. Cæterum triũphare de literis non est meum. Quando enim mihi illæ hostes? Gothorum laus ista, & Hunnorũ, non mea est. Sed & occupare præstantiora qui potui quæso? qui quidem te cõcionante forsan adhuc in cunis uagiebam. Postremo si quem tibi honorẽ habui mi Scala, merito tuo me fatear habuisse. Si quid rursus te pupugi per iocũ, iam nunc equidẽ muto factum. Quod uero laudes in me tantas ore pleno congeras, amor in causa. Sed tamen hoc ita interpretor, unam mihi laudem hanc esse laudum omniũ maximam, quod abs te merui laudari etiam falsò. Si quid est quod agere præterea coràm uelis, nulla mora in Politiano tuo. Vale.

Hercules.

Pygmæi.

BARTHOLOMAEVS SCALA Angelo Politiano, S. D.

TAnquam qui asperiora prægustauerunt, si deinde in mitiora inciderint, sapere uidentur dulcius: ita sum

ipse modo isto saccaro tuo, istoq; nectare epistolæ recreatus. Atq; ut quod est fatear, nescio quomodo acciderit, quæ scribuntur à te cuncta, tuum sapiunt salem, ac te referunt. Hoc quod postremo ad me misisti muneris, magis tuū est, scilicet concitaui ego te, ut uideo plusculū, & in causa fui ipsemet mihi cōmutati stili. Ego floribus austrū perditus, & liquidis immisi fontibus apros, Virgiliano prouerbio. Et oleum immiscui liquidæ lixiuiæ nostrum. Sed redij in uiam, & mihi crede, quæ minus habent concitationis, atq; animorū, grauiora sunt: quod tamen forsitan poëtæ negauerint, quorū buccina sæpe inflatior melius complet aures. Dedisti iam errori ueniam, quod te dignū fuit, sic Heroës quondam magnanimos factitasse accepimus. Ac tibi quoq; illud apud Maronem dicitur: At tu Romane memēto. &c. Nosti carmen. Generosa profecto mens, quæ ut non commouetur iniurijs, aut acceptarum uel inulta obliuiscitur. Quod dixi te de literis triumphaturum, non eum sensum habet, ut ego te literarū dicere hostem uoluerim, quarum professoribus nihil est aut tua domo, aut teipso hospitalius: sed sunt illæ loco positæ excelso, atq; aspero, Et qui cupit optatam cursu contingere metam, Multa tulit, fecitq; puer, sudauit, & alsit. Te nihil deterruit, nihil reuocauit, nō anni domuere decē, non mille carinæ. Tulisti de literis triumphū, id est, eas habuisti in potestate, quæ immortali te admodum gloria decorarent. Neque Gotthi mihi triumphasse de literis, aut omnes illæ Barbaræ gentes uideri solent. Quippe quæ eas ne norint quidē, neq; nomen audierint, nedum adierint armis, atq; expugnauerint: nec solent illæ quidem machinas uereri præliares, & tormenta, studio,

dio, atq; officio leniūtur, ut noster de literis apologus for tasse non usquequaq; insulsus nititur ostendere. Nec quod de occupatis à uobis locis scripsi, penitus absurdum est. Nam & posteriores in euāgelio operarij, non minus mer cedis retulerūt. Fortunatiora certe sunt ista tempora, quis negauerit? nostris tēporibus, quantū ad literas saltem per= tinet. Voco autē nostra, uagitus illius tui tempora, in qui= bus & librorum, & praeceptorū, ex quibus quasi fonte quodam certo literae hauriuntur, penuria permagna fuit. suo quisque Marte quid possent uires experiebatur, unde multa uitia inhaeserūt mentibus. Ego certe qui illius aetatis imbibi aquulam, uix ad uestrum hunc modum depurare turbidam possum, & ad liquidum istud tempestatis huius reuocare. Hos ego uocaui annos meliores, nisi tu aliter sentias. Vale. M.ccccxciij. Florentiae.

ANGELVS POLITIANVS Antonio Vrceo Codro suo, S. D.

COmposui propémodū libellum Graecorum epigram matôn, quē saepe ut edam, familiares mei me rogant, & pertinere dicunt (ita enim mihi palpantur) non ad lati norum modo, sed omnino ad seculi gloriam, si latinus ho= mo tamdiu iam dormienteis excitem Graecas musas. Non enim poëma reperitur ullum citra sexcentos annos à Grae cis conditum, quod patiēter legas. Sunt hodie tamen unus & alter, qui nonnihil dicuntur conari, quanquam adhuc non appareat. Vt igitur hos ipsos uel euocē, uel irritem, cogitabam libellum qualemcūq; hunc nostrum publicare, modo tu non dissentias. Etenim in ea re tuum consilium, sartū tectum habere placet. Aut igitur libellus hic proba=

bitur ab ijs quoq; ipsis qui componere putantur, atq; ob id magna mihi omnino gloria tribuetur : aut improbabitur, & meliora ipsi fortasse scribent. Itaque rursus hoc ipso nomine bene audiam. Mitto interim quædam tibi ex ipsis non delecta, sed fortuita: mentior, imò delecta potius. Siquidem illa potissimũ quibus cum ueteribus Græcis (nisi tamen hoc nimis improbum) certaui. Tu confer tamen, & utcunque displicuero prærepta crede, quibus poteram placere. Lege uero primum, quod in Apelleam Venerẽ post tot antiquorũ composui. Quam Plinius etiam noster Anadyomenem uocat, & uictam Græcis uersibus ait: à quibus tamen sit illustrata, quæ laus ad me non attinet, illo qui nondum tempore factus eram.

Dorice. Εἰς Ἀφροδίτην, τὴν ἀναδυομένην.

Κύπριμ Ἀπελλείας ἔργομ χερὸς, ὡς ἴδομ, ἔσταμ
  Δαρὸμ θαμβάλεος, τὴν ἀναδυομέναμ.
Τᾶς ἅτε παρθενικᾶς, ἅτε καὶ φιλοπαίγμονος, αἰδὼς
  Τὰμ ὄψιμ μίγδαμ ἔλλαχεμ, ἠδὲ γέλως.
Καὶ τᾷ μὲν ῥαθάμιγγας ἁλιβρέκτοιο καράνου
  Δεξιτερᾷ θλίβεμ. τᾷ δὲ κελάρυζεμ ἀφρός.
Ἦμ δ' ἄρα τᾶς νοτίδος τὶς ἐμοὶ φόβος. ἀδέϊ λαιᾷ
  Ἔσκεπε τὰμ ἅβαμ τὰμ ἔτι ὑποβρύχιομ.
Καὶ δ' ἕως λαγόνωμ ὕφαλος πέλε. καί τις ἔην φρίξ.
  Μαζὸς ἀπ' ὠδίνωμ ὄμφακα μαστὸμ ἔχεμ.
Εἰ τοίαμ ποκ' Ἄρης ἔχε δέσμιον, οὐκ ἀποδῶναι
  Οὐδ' ἀφαυσείας ἤθελ' ἄλυκτο πέδας.

In Venerem emergentem.

Venerem Apellcæ opus manus ut uidi, steti
  Diu attonitus, Venerem inquam Anadyomenan.
Nunc uirginis, nunc etiam iocis indulgentis pudor

Ipsam

Ipsam faciem fortitus eſt,& riſus.!
Et manu quidem guttas ſalo perfuſi capitis,
Dextra ſtringebat,& ſtrepitabat ſpuma.
Erat uero utiq; humoris quidam mihi horror,at ſiniſtra quidem
Tegebat pubem adhuc demerſam.
Etenim laterum tenus in mari erat,& quidam adhuc horror,
Matris ex partus doloribus acerbum uber habebat.
Si talem olim Mars habuiſſet uinctus,non exui
Ne Vulcanias quidem uoluiſſet pedicas.

Sed & in armatam Venerem tamdiu poſt alios ita luſi.

Εἰς Ἀφροδίτην, ὡπλισμένην. Dorice.

Εἰς τί σάκος κρατέεις Παφία, λόγχαν δ' ἀνάσσεις,
καὶ θώρακ' ἐνέδυς, καὶ κόρυν ἀμφίφαλον;
Μέμνας ὅτι οὐ σοὶ δέδοται πολεμήϊα ἔργα
τᾷ τρυφερᾷ, διέπεις δ' ἱμερόεντα γάμον.
Ἀλλ' οὐκ ἐς δᾶριν θωρήσομαι, ὅπλα δ' Ἄρηος
ἐνδύομ' ὡς καὶ Ἄρης, ἐκλελάθοιτο μάχας.
ἐν γὰρ ἐμοὶ μώνᾳ καὶ τεύχεα καὶ Κύπριν εὑρὼν,
οὔποτ' ἐμῶν λεχέων ἔσσετ' ἀπαυλόσυνος.

In Venerem armatam.

Ad quid ſcutum tenes Paphia,haſtam uero quatis,
Et loricam induta es,& galeam criſtatam?
Memento quod non tibi data ſunt bellica opera
Delicatæ,curam uero habes dulcium nuptiarum.
At non ad pugnam armor,arma autem Martis
Induor,ut Mars obliuiſcatur pugnæ.
In enim me ſola & arma,& Venerem nactus,
Nunquam a meis cubilibus ſecubabit.

In matrem quoque Lacænam,trito Græcis argumento ad hunc modum.

Εἰς λάκαιναν.

Ἐκπροφυγόντα μάχας τὸν ἑὸν παῖδ' ὡς ἐνόησε
Σπαρτιάτις μάτηρ, φασγάνῳ ἀντίασεν.
Καὶ κτάνε τὸν δύστανον. ὃν ἔτραφεν, ὃν τέκεν αὐτᾷ,
ταῦτα δὲ ἐκπροτόμεεν λόξ' ἐπιδερκομένα.

Εἰ τοῖόν σ' ἐδόκουν, οὐκ ἂν τέκον, ἔῤῥε λακαίνας
ὡς παῖς, οὐκ ἐθέλων ὡς λακεδαιμόνιος.

In Lacænam.

Effugientem prælium ſuum filium ut cognouit
Spartana mater, enſe occurrit.
Et interfecit miſerum, quem nutrierat, quem pepererat ipſa.
Huiuſmodi autem conuitijs inſectata eſt torue intuens:
Si talem te putaſſem, non peperiſſem. peri Lacænæ
Vt filius, non uolens ut Lacedæmonius.

Nec reueritus Iulianũ principem ſum, cuius hæroicis uerſibus de Organo muſico meos Elegos, & quidẽ pauciores oppoſui: quos & ipſos adſcribam.

Εἰς τὸ ὄργανον.

Χάλκεον δονάκων ὁρόω στίχον, ἀλλὰ τίς αὐτῷ
τεχνᾶται κρύβδην τὴν πομύθρουν κέλαδον;
Οὗτος ὁ τοῖς ῥοχαλοῖς ἐτρόῤῥοπα δάκτυλα παλμοῖς
Δινεύων, τρομεράς τ' ἀμφισοβῶν σελίδας.
Ἀλλὰ πολυσπερέων, πόθεν οἱ τόσος ἑσμὸς ἀητῶν;
Οὐκ ἄθρεις ἀσκοὺς διχθαδίους ὄπιθεν;

In organum.

Aereum fiſtularum conſpicio ordinem: ſed quis in ipſo
Efficit occulte multiſonum ſtrepitum?
Is qui citis uicisſim motos digitos motibus
Verſat, tremulasq; utrinq; agitat tabellas.
Sed diſperſorum unde ipſum tantum agmen flatuum?
Non uides folles geminos retrorſum?

Extant etiam nobiliſſima duo epigrammata in puerum ſuper Hebri glacie ludentem, ſicuti latinum quoq; non inuenuſtius, quod Auguſto tribuitur: ſed cum græcis illis ita quidem græce contendimus.

Εἰς παῖδα.

Παῖς Ἕβρῳ ἐπέθρωσκε πεπηγότι τυτθὸς ἀθύρων.
Κρυστάλλου δ' ἐάγη μαρμαρόεν δάπεδον.

χῶ

καὶ τῷ μὲν ὀλισθαίνων πέσεν εἰς βυθὸν, ἀλλ' ἀδίαντον
κρατὸς ἔκοψε δέρην ὀστρακόεις παγετός,
σκῆνος ἄρ' ἐνδόμυχον ῥοθίων ταχὺς ἔσπασεν ὁλκός
τῷ πυρὶ δ' ἡ μήτηρ μοῦνον ἔδωκε κάρη.
Εἶπε δ' ἐπισονάχουσα, τί δύσμορος υἱὸν ἔτεξα;
Ἆρ' ὡς στοιχείοιν βρῶμα γένοιτο δυοῖν.

In puerum.

Puer Hebro insiluit concreto paruulus ludens,
Glaciei uero fractum est marmoreum solum.
Et sic quidem labens cecidit in profundum, ast immadefactum
Capitis abscidit collum testacea glacies.
Corpus utique abditum fluctuum præceps traxit uorago,
Igni autem mater solum dedit caput.
Dixit uero ingemiscens, quid infelix filium peperi?
Utique ut elementorum cibus fieret duorum.

Hoc autem quod sequitur, non cum græcis iam, sed cũ latino commisimus. Vertimus enim uetustum poëtæ Pulicis *in hermaphroditum, quod uulgus* Antonio Panormitano *falsò adiudicat: in quo laboriosissimũ fuit reddere totidem uersibus, ac penè uerbis, imò uel syllabis eandem gracilitatem.* Latinum Pulicis *hoc est.*

Cum mea me genitrix grauida gestaret in aluo,
Quid pareret, fertur consuluisse deos.
Mas est Phœbus *ait,* Mars *fœmina,* Iuno*q; neutrum,*
Cumq; forem natus, hermaphroditus eram.
Quærenti letum, Iuno *sic ait, occidet armis,*
Mars cruce, Phœbus *aquis, sors rata quæq; fuit.*
Arbor obumbrat aquas, ascendo, decidit ensis
Quem tuleram casu, labor & ipse super.
Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tuliq;
Fœmina, uir, neutrum, flumina, tela, crucem.
Nunc audi nostrum Græcum, si placet.

Ἔγκυος οὖσα γυνή, τέκεος πέρι, φοῖβον, ἄρηα,
 Ἥρην, τοὺς ἅμα τρεῖς ἐξερέεινε θεούς.
Ἄρσενα φοῖβος, ἄρης θήλειαν φάτο, καὶ οὐδέτερον σὺ
 Ἥρη. πάντα δ' ὑγιῶς, ἀνδρόγυνος γὰρ ἔφυ.
Εἰρομένῃ δὲ μόρον, μόρος οἱ ξίφος ἔλλακεν Ἥρη,
 Σταυρὸς Ἄρης, φοῖβος κύματα, πάντ' ἀπέβη.
Δένδρῳ ἐφεστήκει, πέσε δ' οἱ ξίφος, αὐτὸς ἐπ' αὐτῷ
 Ἤριπεν εἰς ποταμὸν κύμβαχος, ἐκ δὲ ποδοῖν
Ἤρθη ἀπ' ἀκρεμόνων, θάνε γοῦν θῆλύς τε, καὶ ἄῤῥην,
 Κ' οὐδέτερον, σταυρῷ, κύμασι, καὶ ξίφει.

Grauida quum esset mulier, de foetu Phoebum, Martem,
 Iunonem simul tres interrogauit deos.
Marem Phoebus, Mars foeminam, & neutrum tu
 Iuno. omnia sane Androgynus enim natus est.
Quaerenti uero mortem, mors ei ensis dixit Iuno,
 Crux Mars, Phoebus fluctus: omnia contigerunt.
Arbori institit, lapsus est autem ei ensis, ipse super ipsam
 Cecidit in fluuium supinus: ex uero pedibus.
Sublatus est a ramis. Perijt igitur foeminaque & mas,
 Et neutrum, cruce, fluctibus, & ense.

Sed nimis tibi sum fortasse molestus, itaque iam desinam. Prius tamen illud testabor, me non ideo certasse cum tam praeclaris ingenijs, quae diu comprobauit antiquitas, praesertim in harena ipsorum, quod inde mihi uictoriam uel sperarem, uel quaererem: sed quod hoc magis uidebar illa cogniturus, quo minus in experiundo consequerer. Tu tamen qualiacunque sint ludicra haec mea, uelim diligenter explores, agniturus & in caeteris eiusdem generis, quae uel iam scripsi, uel adhuc scripturio, prorsus eundem gustum. Vale.

ANTONIVS CODRVS VRCEVS
Angelo Politiano, S. D.

In ma

IN *magnis Iulij caloribus reddit æ fuerunt mihi literæ tuæ* Angele *doctißime, quibus non grauatus es ad me mittere pauca quædã* Græca *ex multis, quæ cõposueras epigrãmata, cũ* Græcis *&* Latinis *certantia.* Ego *quibus uerbis isti tã prompto, ac tã liberali in me animo, gratias agam, non reperio.* Dedisti *enim mihi senescenti, quid cõparare, & quid cõparando discere possem.* Et *certe mihi uisus es &* Latinus *uir tersißimus, &* Græcus *fæcũdißimus.* Quod *aũt scripsisti te cogitasse libellũ ipsum epigrãmatũ publicare, modo nõ dissentirẽ.* Quid *est quod fieri, aut dici, ut cogitari à* Politiano *poßit, in quo dissentiat* Codrus? Equidem *nõ sum tam socors, nec tam mihi placeo, ut uerbis tuis uel elicitus prodeã, aut tanquã cristatus gallus cãtaturus exultem.* Ego'ne *paucis admodũ literis, & mediocri ingenio dotatus, tibi uiro ĩ omni doctrine genere peritißimo cõsiliũ dabo?* μὴ γένοιτο. Et *certe miratus sum non parum, quæ te ratio ad hoc scribendũ exhortata fuerit, nisi forte meus erga te singularis amor, & uitæ meæ plusculi anni cõmouerũt.* Quod *si ita est, scribã libẽs quod sentio: ea tamẽ lege, ut si quid inconditũ, aut insuaue hîc tuas aures mordaci aceto lotas offenderit, nõ me, sed teipsum accuses, qui tacentẽ, ac penè sopitum excitaueris.* Contuli *igitur, ut iußisti, epigrãmata tua cum* Græcis: *& tantũ abest ut* Græca *uituperare uelim, ut illa plurimũ cõprobẽ.* Verum *in tuis uersiculis nescio quid plus gratiæ, & dulcedinis mihi esse uidetur, qđ magis sentiri quàm mõstrari potest.* Præterea *non eo inficias uersus hexametros ex paucis quidẽ, sed longioribus particulis cõpositos suã in tẽpore seruare autoritatem, qualis est apud* Hesiodum,

Ne fiat, fine. Absit.

Pleiadibus ab Atlante genitis exorientibus. πληιάδων ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων. Et apud Vergilium: Pastorum musam Damonis & Alphesiboei, Et alij eiusmodi plures, tam apud Græcos, quàm apud nostros poëtas. Sed uersiculi sanè ex pluribus dictionibus cōpacti, scatentibus dactylis elegantiores, rotundiores, ac leniter magis currentes, iudicio meo existimandi sunt, ut

Virum mihi dic Musa perquam exercitatū, qui ualde multa. ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα πολύτροπον, ὃς μάλα πολλά. Et: Si quis in hoc artem populo nō nouit amandi, Me legat, & lecto carmine doctus amet. Et hoc præcipue in elegis, seu epigrāmatis apparet. In pētametris uero

Anadyomenē, & ut Lacedæmonius. longas dictiones libenter audio, ut τὴν ἀναδυομένην, & ὡς Λακεδαιμόνιος. Habent enim nescio quem græciensis consuetudinis modū. Postremo quantum decoris ac gratiæ uersibus præbeant epitheta nō tantū perpetua, sed & nouè excogitata, & argutæ sententiæ, nemo nō eruditus intelligit. In tuis uersibus, ut ad te redeā, hæc omnia inueniuntur. Nam ipsi & partibus multis apte cohærentibus, & dactylis frequentibus leguntur, ac scanduntur, & sententijs fortasse argutioribus, quàm Græci uersus concluduntur. Quanti me putas fecisse epitheton

Acerbum uber. illud, ὄμφακα μασόν? Et illam uariatā similitudinem

Mortem mors. μόρον μόρος? & alia id genus multa, quæ multiplicē in se habent doctrinā, & uoluptatem. Sed quibus uerbis laudabo illā sententiā, qua in fine Veneris Anadyomenes usus es, ubi scripsisti: si Mars ligatus talem habuisset Venerem, noluisset unquā uinculis uulcanijs dissolui? Angele mi obseruāde, nō tibi blandior, sed ex animo loquor: in alijs quidē non es Græcis inferior, in hoc uero etiā es (ut sentio) superior. Quare non te tantū hortor ut edas quæ

scripsisti,

ſcripſiſti,ſed rogo,& obteſtor. Ede ede quãcelerrime, ut & tu gloria,& literarum ſtudioſi doctrina tua frui poſſint. Nã uel euoces,uel irrites ad ſcribendũ eos quos noſti,uel non bene audies oĩno, & ſummopere laudaberis. Sed tecũ in hoc ſtadio currẽtibus licebit (mihi crede) potius terga tua,quàm pectus uidere. Et ſi nulla alia te ad hãc editionem cauſa moueret,uel hæc te impellere debet, rumpãtur ut ilia,nõ dico Codro,q̃ tuus eſt, ſed illis quos ego ſanè nõ uideo,ſed tu fortaſſe cognoſcis: tibi eſſe non amicos:ut intelligãt te,quod iam Latine feciſti, Græce nõ minus poſſe,& indoctis prodeſſe,& doctos ſummopere delectare. Et tandẽ ſi nõ uis alijs prodere,prode mihi,qui rerũ tuarũ,ut ſum,ſic ſemper ero lector ſedulus,ac amplificator. Sed hæc ſatis ſint in ijs præcipue caloribus, qui neſcio quomodo uobiſcũ,certe nobiſcum grauiter agunt. ἐπεὶ κεφαλὴν, καὶ γούνατα Σείριος ἄζει. ut ſcribit Heſiodus. Vale, & memẽto nos Epigrãmatõn Græcorũ uolumẽ integrũ expectare:tibi me commendo,& ſi Picus princeps noſter iſtic eſt,me illi ſeruũ ſuũ eſſe inſinuato. Bononiæ,quinta luce Iulij. M.cccexciiij. Quoniã caput & genua Sirius deſiccat.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Modeſto Patrenſi ſuo, S. D.

Rogaſti me ſæpius,ut tibi nomina colligerẽ ueterum iuris conditorũ,nõ qui citentur ab alijs, ſed quorũ ſint ipſorũ uerba pro legibus in Iuſtiniani principis digeſtis,quas & Pandectas appellamus. Ego uero quoniã te Pandectæ. lõgius diſtuli,quàm fortaſſe ſingularis amor erga me tuus merebatur,ne ſine fœnuſculo mora iſta fuerit, etiã titulos,numerumq; librorũ tibi perſcribã, de q̃bus quinquaginta

ginta digestorũ uolumina consarcinantur: Volo enim tibi hoc quoq; apponere quasi cõdimentum studiorũ tuorũ. In quibus te multã ponere operam, multumq; proficere, quod mihi sæpe tui præceptores narrant, unice gaudeo. Nam cũ tu nostris laribus à puero fueris innutritus, probaueriśq; semper ingenium, mores, animũ, fidelitatemq́; tuam nihil abs te mihi penè seiunctum puto, laudesq́; tuas perinde amplector, ut meas. Sed ut ad rem redeã, Septem

Conditores iuris quot.

omnino & triginta fuere conditores iuris, quorum de uerbis digestorum leges, uelut centrones quidam consuũtur. Et quorundam ex his mentio est in titulo de origine iuris, quem tibi non damus insolutum, propterea quod est in ære tuo. Vetustißimus autem omnium, sicuti mihi uidetur,

Q. Mutius Scæuola.

Q. Mutius Scæuola est. P. F. Põtifex maximus. Cuius apud Ciceronem quoq; plurima mentio. Huius huc accersitur

Gallus Aquilius.

unus tantum liber definitionum. Gallus deinde Aquilius, qui Ciceronem orantem iudex audiuit, & quem familiarem suum Cicero idem in Topicis appellat. Huius tantum responsis irrigantur digesta. Labeonis uero eodem asci-

πιθανῶν.

Labeo.

scuntur libri octo pithanon, id est credibilium, seu uerisimilium, & item posteriorum decem. Fuit autem Labeo, quem uocat Horatius insanum, de cuius ingenio, natura, studijs, ac doctrina multa scribit Gellius in Atti. nocti.

Saluius Iulianus.

Saluij quoq; Iuliani digestorum nonaginta libri, de ambiguitatibus unus, ad Minutium sex, ad Vrseium quatuor. Floruit hic Hadriani temporibus, & iudicãti fuit in consilio, magnæ uir autoritatis, auunculus etiam Didij Iuliani,

Neratius Priscus.

deinde principis. Aduocantur & Neratij Prisci regularum quindecim, membranarum septem, responsionũ tres.

Hunc

Hunc sibi putatur Traianus amicorum consensu successorem destinasse, sic ut ei dixerit aliquando: Commendo tibi prouincias, si quid mihi fatale contigerit. Eundemq; mox *Hadrianus imperator habuit in consilio. Volusius quoq;* Volusius Maetianus. *Maetianus iurisconsultus est habitus celeber, quo multum est usus* Hadrianus *idem. Quiq; docuit M. Antoniu principem, cognomento* Philosophum. *Veniūt huc igitur illius quoq; libri fideicommissorum sedecim, publicorum quatuordecim. Sed Maetiani nomen in Marcianum deprauatur à librarijs.* Martianus. *Fuit enim Marcianus ipse quoq; iuris autor, à* Didio *Iuliano principe iussus occidi. Qui libros huc contulit institutorum sedecim, regularum quinq;, de appellationibus duos, publicorum duos. Item singulares, quos Graeci monobiblus, his titulis, de delatoribus, hypothecariae, ad. S.C. Turpilianum.* μονόβιβλος. *Iulius quoq; Celsus* Ha*driano fuit in consilio, qui* Digestorū *libros undequadraginta composuit.* Iulius Celsus. *Sed & Valens, qui fideicōmissorum septem.* Valens *Marcellus quoq;, qui digestorum scripsit unum & triginta, responsorū unum, sex ad leges.* Marcellus. Iabolenus. *Item Iabolenus, cuius acciti huc libri sunt. Ex Caßio quinq;, epistolarum quatuordecim, ad* Plautiū *quinq;. Claruit his temporibus etiā Serbidius Scaeuola, cui M. Antonius philosophus operam dedit, ac deinde factus imperator, multū illo est usus.* Serbidius Scaeuola. *Hic & Seuerum docuit illum, qui sibi post* Pertinacē *magna uirtute imperium parauit.* Docuit *&* Papinianum, *de quo mox dicemus. Sed Scaeuolae huius libri deducuntur in Iustiniani* Pandectas, Digestorū *quadraginta, questionū uiginti, respōsorū sex, regularū quatuor, de quaestione familiae unus. quaestionū publice tractatarū unus.* Huius auditor

Papinianus. *ditor (ut diximus) Papinianus libros ad Pādectas affert, Quæstionum trigintaseptē, responsionum undeuiginti, definitionū duos, de adulterijs unum, edilitium unum. Hic habitus omniū est acutißimus, cumq́; uocant historiæ iuris asylum, doctrinæ legalis thesaurum, sic ut ab illo studiosi*
Papinianistæ. *legū, qui profecissent, appellati Papinianistæ quandoque fuerint, amicus & Seuero principi, sed à condiscipulatu, neq; non affinis per secundam uxorem. Successor eidem quoq; in administratione fisci. Deniq; moriens Seuerus, filios suos non alij magis quàm Papiniano cōmēdauit. Erat autem præfectus urbi Papinianus, ac plus potens in aula quàm uolebat. Itaq; sæpe deponere nocituram potentiam frustra conatus, tandē ab Antonio Caracalla Seueri filio, militū gladijs obiectus, & securi percussus est, quod excu*
Iul. Paulus. *sare parricidiū noluisset. Huius accessores in præfectura*
Domitius Vlpianus. *Iulius Paulus, & Domitius Vlpianus, quos quidā ex nostris Græco uocabulo Coryphæus appellant, quoniam quasi uerticem legitimæ disciplinæ cū Papiniano tenuerūt. Feruntur & Vlpiani libri ad edictum tres & octoginta, ad Sabinum uero unus & quinquaginta, ad leges uiginti, pro tribunali decem, de officio procōsulis decē, regularū septem, fideicōmissorum sex, opinionū sex, de adulterijs quinq;, de appellationibus quatuor, de officio cōsulis tres, institutorū duo, de censibus sex, responsorum duo. Tum singulares hi. Regularum rursus, de sponsalibus, de officio præfecti urbi, de officio præfecti uigilum, de officio curatoris reipublicæ, de officio prætoris tutelaris, de officio*
πολυγραφώτερος, qui plura scripsit. *quæstoris. Sed quāuis tam multa scripserit Vlpianus, tamē Paulus aliquāto est (ut Græce dicam) polygraphoteros:*

eius

eius enim numerātur hi libri. Ad edictum octoginta, quæstionū uigintisex, responsorū uigintitres, breuium uiginti tres, ad Plautiū *duo deuiginti, ad Sabinū sedecim, ad leges decē, regularum septem, sententiarū uel factorū sex, sententiarū iterū quinq;, ad* Vitellium *quatuor, ad* Neratium *quatuor, fideicommissorum tres, decretorū tres, de adulterijs tres, manualium tres, institutorum duo, de officio proconsulis duo, ad legem* Iuliam, *uel ut aliter lego, ad legem* Aeliam, *duo: itē ad legem* Aeliam Sentiam *tres, de iure fisci duo.* Monobibli *autem.* Regularum *rursus,* Id est singulares libri. *regularum tertio, de pœnis paganorum, de pœnis militū, de pœnis omnium legum, de usuris, de gradibus & affinibus, de iure codicillorum, de excusationibus tutelarū.* Ad regulam Catonianam, *ad.S.C.*Orficianū, *ad.S.C.* Tertyllianum, *ad.S.C.*Syllanianum, *ad.S.C.* Belleianum, *ad* S.C.Libonianum, *seu* Claudianum. De *officio præfecti uigilum, de officio præfecti urbi, de officio prætoris tutelaris, de extraordinarijs criminibus,* Hypothecaria, Ad *municipalem, de publicis iudicijs, de inofficioso testamēto, de septemuiralibus iudicijs, de iure singulari, de secundis tabulis.* Ad *orationem diui Seueri, ad orationem diui* Marci, *ad legem* Velleam, *ad legem* Cinciam, *ad legem* Falcidiam. De *tacito fideicōmisso, de portionibus quæ liberis dānatorum conceduntur, de iuris & facti ignorantia, de adulterijs, de instructo & instrumento, de appellationibus, de iure libellorū, de testamētis, de iure patronatus, de iure patronatus qđ ex lege* Iulia *&* Papia *uenit, de actionibus, de cōcurrētibus actionibus, de intercessionibus fœminarū, de donationibus inter uirū & uxorē, de legibus,*

de legitimis

de legitimis hæreditatibus, de libertatibus dandis, de senatusconsultis. Fuere autẽ Paulus & Vlpianus præfecti ambo. Sed quidã factos ab Alexandro dicunt, quidã uero ab Heliogabalo, qui tamẽ Vlpianũ remouit ut uirũ bonum. Cæterum Alexander utrũq; magno in honore habuit, maxime autẽ Vlpianũ, qui cõsiliarius ei quoq; fuit, & scrinij magister. Nec unquã ad eũ solus admissus quisquam est, nisi præfectus atque Vlpianus. Tum si quando alter adhibitus, semper tamen Vlpianus rogari iubebatur. Sabinus. *Sabinus autẽ ille ad quem libros Vlpianus scripsit, puto etiam ad quẽ Paulus & Pomponius, uir fuit insignis & cõsularis, ab Heliogabalo iussus occidi, cuius filius etiam* Fab. Sabinus. *Fabius Sabinus Alexãdro fuit gratißimus, & Cato sui tẽporis dictus est. Nescio autem an hic filius idẽ sit Sabinus, qui consularis ac præfectus urbi per tumultum fusti percussus in populo, & occisus, atq; in publico derelictus fuerit. De illo quoq; ambigitur uter'ne de iure scripserit, filius an pater. Scripsit uero iuris ciuilis tres, ex proculi singularem,* Pomponius. *sed & epistolarum libros octo. Pomponij quoq; collati sunt eodem libri, scilicet ad Quintum Mutium, lectionum undequadraginta, ad Sabinum quinq; & triginta, epistolarum uiginti, uariarum lectionum quindecim, ad Plautiũ septem, fideicõmissorum quinq;, senatuscõsultorũ quinq;,* Caius. *regularũ unus, enchiridij duo. Caium uero citat & Boëthius in Ciceronis Topicôn cõmẽtarijs. Huius huc adhibiti sunt ad edictum prouinciale libri duo & triginta, ad leges quindecim, ad edictum publicum quindecim, qui soli tum reperti fuerunt. Aureorum septem. Dodecadelti, hoc est duodecim tabularum sex, institutionum tres, de* δωδεκάδελτοι *manumißio*

manumißionibus tres, fideicommiſſorum duo, de caſibus unus, regularum unus, dotaliciorum unus, hypothecariæ unus. Sumpſerunt hauſtus, qui Tribunianum iuuerũt, ex Venulei quoq; ſtipulationum libris undeuiginti, Actionũ decem, de officio proconſulis quatuor, de pœnis paganorum uno, publicorum tribus, de interdictis ſex. Item ex Mauriciani ad leges ſex, ex Terentij Clementis ad leges uiginti, ex Africani quæſtionum nouẽ, ex Florentini inſtitutorum duodecim, ex Tertylliani de caſtrenſi peculio uno, ex Iuſti conſtitutionũ uiginti, ex Triphoniani diſputationum libris uno & uiginti, ex Calliſtrati de cognitionibus ſex, edictorum monitoriorum ſex, de iure fiſci quatuor, inſtitutorum tribus, quæſtionum tribus, ex Menandri militarium quatuor, ex Modeſtini reſponſorũ undeuiginti, Pandectæ duodecim, regularũ decem, differentiarum nouem, excuſationũ ſex, de pœnis quatuor. Item ex eiuſdem Monobiblis, de præſcriptionibus, de inofficioſo teſtamento, de manumißionibus, de legatis & fideicommiſsis, de teſtamẽtis, de eurematicis, de enucleatis caſibus, de differentia dotis, de ritu nuptiarum. Ex Tarruntij Paterni militarium quatuor, ex Macri militariũ duobus, publicorũ duobus, de officio præſidis duobus, Icoſton, ſeu uerius Icaſton duobus, de appellationibus duobus. Ex Arcadij de teſtibus uno, ex Rufini regularum duodecim, ex Anthi, ſiue Publij Furij Anthiani patris edicti quinq; libris, ex Maximi ad legem Falcidiam, ex Hermogeniani epitomarum ſex libris. Hæc eſt deniq; tam iuris conditorum, qui ſymbolam dederunt, quàm librorum quoq; & titulorum, quibus ueſtræ Pandectæ ſe debent, exactior

Venuleius.
Mauricianus.
Terentius Clemens.
Africanus.
Florentinus.
Tertyllianus.
Iuſtus.
Triphonianus.
Calliſtratus.
Menander.
Modeſtinus.
Tarrũtius Paternus.
Macer.
Arcadius.
Rufinus.
Anthus.
Publius Furius.
Maximus.
Hermogenianus.

l *nomencla*

nomenclatura. Nam cæteri non intexuntur, sed tantũ citantur: quidam tamẽ in codicibus deprauatis, quamuis omnino immunes, munificibus tamen adnumerãtur. Tituli præterea nonnulli, sicuti de excusationibus, penè integri græcè sunt editi, quos indoctus aliquis (ut apparet) in latinum transtulit. Sed & hæc (ut opinor) & alia pleraq; nostras aliquando uigilias desyderãt, quas utiq; nos (modo uita suppetat, ac modo paululum quid ocij contingat) nimium quàm libenter tribuemus, sed prius tamẽ philosophiæ satisfaciendũ, cui nunc totos (ut scis) penitusq; nos tradidimus. Erit opus omnino Bartholomæi Sozini Senensis doctoris excellẽtis, imo uero planè singularis, opera nobis & consilio. Quem equidem Papinianũ alterum uideor audacter posse appellare seculo nostro. Vale.

Titulus de excusationibus græce scriptus.

Barth. Sozinus.

Epistolarum libri Quinti finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM Liber Sextus.

ANGELVS POLITIANVS Philippo Beroaldo suo. S. D.

ERTIOREM me per literas, iandiu multi fecerunt, uenisse istuc ad uos quendã, qui nostras adnotationes uenditet in Statij syluulas, casq; se iactet ex nostris autographis descripsisse. Puto esse autem non quas me prælegente, studiosi exceperunt, sed quas ego adulescens uiuẽte adhuc Domitio, marginibus

bus domestici codicis adſcripſerã: uidelicet offenſus iam tum, quòd multa ille parum perſpecte prodidiſſet, quæ ferè omnes tamen quaſi cœlitus demiſſa mirabãtur. Quare uiſum eſt adnotationes iſtas, qualeſcunq; ſint, his ad te literis, quaſi quibuſdam characteribus inſignire, ne uel aliena ſorte mihi tribuãtur, uel propria ſubripiantur. Scribere autẽ ad te potiſſimum libuit, ut maior in teſte foret au toritas: præſertim quoniam uulgari iſta primum Bononiæ *cœpta ſunt, qua tu in ciuitate iure diu principem locum tenes inter noſtri ordinis profeſſores.* Ergo in epiſtola *prima negamus à* Vergilio *Culicis paſtoris defleri mortem, quod* Domitius *credidit.* Nec *probamus quod ille de hymnis* Homericis *dubitauit.* In *equo maximo,* Dacũ *attonitum, & iturum caſtris* Catonem, *ſecus atq; idem accipimus.* Pelleaſq; *ceras legimus, non* Appelleas, *quas & Lyſippo tribuimus.* Noctem *deſignari dicimus per tempus, quo ſuperis terrena placent.* Nec *mitis apud nos* Tonans, *imo* Taras, *quo* Neptuni *ſtatua innuitur, cuius apud* Nonium Lucilius, *cuius (ut omittam* Græcos*) etiam* Plinius *meminit.* Lætus *quoq; huic dono, non letius, ipſi legimus.* At in Violentilla, *uocalis umbra ritum ſpectare illum nobis nuptiarũ uidetur, de quo in problematis* Plutarchus. *Sed & quæ dulcis imago proſiluit, ad ſpeculum potius pertinet.* Nec *illud,* Tam Thybridis, *ſed magis, iam* Thybridis *arces admittimus,* Vt *& falſus huic pinnas, nõ autẽ falſas.* Nã Minoa *corona, quæ ſit alia quàm* Ariadnes? Tum *nec apud* Statiũ Chirõ *(quãquàm hoc tamẽ alicubi legitur) pater* Thetidis *eſt accipiẽdus.* In Thyburtina *quoq; uilla, pulchre de* Leone *dictum illud aſpe-*

Adnotationes Politiani in ſtatij ſyluas.

I 2 xit,

xit, quòd torua beluæ frons, torui oculi, nec talis hyems tectis, Epiphonema. Nec ubi de Chalcidos fluctibus mentio fit, res mirandæ in comparationem, sed fretorũ angustiæ uocantur. Reprehendimus & illud ut admodũ frigigidum, quod de amne ridẽte, deq; nymphis existimat anhelantibus, nec probamus Aniene in fonte, sed anien & fonte. Proq; Tiburno Tiberinũ recipimus, explosis locorum genijs. Tũ quòd ille sibi algentia uindicat, ipsi publicum diu probamus. Conquerimur & quòd apud eundẽ, pro Lucrinis domibus, Laciniæ sint, nullo idoneo sensu, contra exemplariũ fidem, reclamantibus & syllabis duabus, sed nec maiorem lyrã trahi per uim patimur ad Vergiliũ. Dissentimus & Gallici soterijs, ut in illo: Licet Enthea uatis. Item in illo: Hinc alti gaudens. Nec uero Galiciæ syllabam reformidamus, Phœbum tamen affirmamus loqui, non Aesculapium. Sed in Ethrusci balneo, primum illud ita legimus: Tu quoq; muta, feræ, uolucer Tegeæe sonore, quo Mercurius, testudoq; monstratur. Nec auertite, pro exuite, sed aduertite uolumus, & quod ibidem maxime deprauatũ, nos ita corrigimus: Vix locus Eurotæ uiridis cum regula longo, Sinada distinctu uariat. Huc illud etiã pertinet. Nõ lumina cessant, quo excitari oculos colorum uarietatibus ostenditur. Nec pro uasis labra, sed pro summis accipimus, aut uasorũ partibus, aut fistularum. In Calendis Decẽbribus, latere palmã putamus, præ magnitudine ipsa dactylorũ. Deridemus & Hæmũ, & Spaſionem, quod tamen & Merula refellit. In glaucia, lectionẽ pluribus locis improbamus, ut: Atq; ipsos reuocabat ad oscula postes. & turba catastæ. sed & illud, At legisse

gisse

*gisse iuuat.*Deniq; *parabolen quoq; succisi papaueris,nō à* Vergilio *tantum,sed ab* Homero *usq; repetinus.*In Polij *uilla,miramur planè tantū de prætorijs esse silentiū.* Sed *& per* Epexegesin *legimus illud: Aspicit &* Phœbi *tenerum iubar.*In *arbore* Attedij,*credimus est* Cacozelon,*ut æstuare ad fulmen redigatur.*In Psitacho *querulæ iam sponte fores uidentur,quoniam quidem querulæ antea quoq;,sed non sponte,quia brutorum uoces etiā interdum querelæ dicantur.*Nec *uero agnoscimus illam de* Blesci *pueri obitu consolationem.*Sed *& in* Leone Mansueto,*nouum pudorem, nō ut* Domitius *interpretamur, imo autē nec omnino fleuisse* Cæsarē *suspicamur.*In Lucani *genethliaco, duos ita uersiculos corruptos integramus:*Et *si qua patet,aut diē recepit,sertis mollibus expleatur umbra.*Nec *aliam præter* Argo *ariolamur puppem temerariā* Mineruæ.De Nerone *quoq; de* Orpheo,*de urbis incendio,de* Pollæ *laudibus diuersa sentimus ab ipso.* Nec *penetrasti, legimus in epistola ad* Pollium,*sed penetrali.*Porrò *in* Hercule *surrētino falsò ludi actiaci pro pythijs accipiuntur.*Falsò *item illud de* Parthenope *ridēte,* Parua *suæ simulacra coronæ.*Verbū *quoq; degenerauit, in suum locum restituimus,in quem scilicet illud subierat, dedignatur.*Etenim *in* Propemptico,*pro thebaide posuit* Domitius Achilleida.Sed *& in* Ethrusci *lachrymis male illud,* Aeternasq; *ultro sacrauimus umbras.*Et *item illud,* Præcipuos *sed enim merito surrexit in arcus.* In Earini *coma,*Puer Sangarius *nobis,haud aubie* Ganymedes *est.* Nec *concussum uulnere torpens, ipsi legimus,imo corpus,sicuti crinis apud nos,qui est apud illum uertex.* In

Ecloga ad uxorem, leuicula mutatio hæc. Etenim tua pro illo est mens tua, totũ penè poëte confundit intellectum. Non approbo Lechias, neque enim syllabæ ferunt, in uia Domitiana, nec item cœnũ populeum. Versiculũ quoq; illum, Sed grates ago strictus, atq; tanti est, sic equidem in exẽplaribus inuenio, Sed grates ago, seruitusq; tanti est. Damno & lutras, in lyrico ad Septimiũ. Nec qui Lybiã doceãt, sed qui deceãt, defendo. In Epitrapezio, nos hoc spatiũ, quod ille, an spatio. Nos, infra stet mensura pedẽ, quod ille pedũ. Nã illud, Aut eleæ lucis, ipso refellitur syllabarum uitio. Sed & Torani alumnũ cõfinxit ipse sibi, pro Timaui. Recusat & in Saturnalibus ad Grippũ, Cereos arentes, hendecasyllabi ratio. Versiculus quoq; ille sic domi nostræ, Nil mutas, sed idẽ mihi repẽdis. Iã genitrix Sipileia, in Abascãtio, nõ Domiti fuit emendatio, sed publica omniũ diu lectio. Quod tamen attulit ipse, Iam laceras, & quæ sequuntur: quodq; Meropen uocauit eam, quæ sit Aerope, proprium fuit ipsius. Sicuti humeri iubati, pro fortibus, nõ quòd uerius, pro puerilibus. Illud quoque sic ipse restituo: Quod cupis ipse iuberi, Da capitolinis, & cætera. In protreptico ad Crispinum, Respuo Nemeam, respuo Nubigenas illos commẽticios clypeos, cum tyronibus, & quo loco tributa ibi sunt, ego Thoraca repono. Multa in epicedio quoque patris, aliter apud nos, ut uatẽ, & nil dulce sonantẽ, ut Phrygius silex, qui mihi Niobam significat, nõ Hecubam, ut quòd mensis uocabulum putat ipse, nos participiũ. Legit ibidẽ, qualis & ille dies: at ego quàm tuus ille dies. Nec umbram philaceida, Protesilaũ, sed Alcestim credere malo. Certe in car

mine ad somnũ, nõ ab Aethonte, sed ab Oeta deduco oeteos. Multa in Epicedio quoq; pueri, uel notaui, uel emendaui. Puta illud, Quis error? quẽ luimus tãtis mœroribus ecce lacertis. Et illud. Nimirũ cũ uestra domus, & quæ multa parũ cohærenter intercisa supplet, & ipsum simij uocabulũ, quod ibi nusquã. Præterea, nitãtes, nihili uocẽ. Sed nec à Iuuenale Statiũ taxari, quasi circulatorẽ credi derim. Ferè aũt sunt hactenus quæ notauimus adulescẽtes in libri nostri margine, quibus iste nos homo nimiũ famili aris circũduxit. Sed his tamẽ (ut arbitror) longe sunt & plura, et meliora, quæ quartodecimo ferè abhinc anno no bis easdem publice syluulas enarrãtibus excepta sunt. In quæ se diu iã casu incidisse, uir admodũ literatus Tydeus Acciarinus, quo Cõsentiæ tẽpore profitebatur, elegãti no bis epistola significauit. Nactus aũt fuerat, ut mihi postea renunciatũ est, quæ Franciscus Puccius Florentinus colle gisset, auditor ille quidẽ noster olim, dein uero in eadem schola etiam professor, qui Neapoli nunc agitat, magna cũ laude, doctus utraq; lingua iuuenis, nec absurdo ingenio, siue tu prosam cõdere, siue carmen iubeas. Itaq; nihil institor iste uester, aut magnũ circumfert, aut nouum. Sed uides, ut notaui locos, nõ explicaui. Sanè quoniã cõmentarios nõ faciebã, sed epistolã, quæ meo quasi pecori notas inureret: mox (ut spero) commẽtarios quoq; in easdem syluas publicaturus breuissimos illos quidẽ, sed tamẽ prorsus (ut Plautinum uerbum penè amissum reuocetur) amussitatos. Tu interim (quæ tua erga me beneuolentia est) ubi res tulerit, imponas (quæso) plagiarijs pudorem. Vale. Florentiæ, Calend. April. M.cccclxxxxiiij.

Franc. Puccius.

Amussitati.

PHILIPPVS BEROALDVS Angelo Politiano suo, S. D.

Vide mi Politiane in studijs nostris politissime, quāti te, & quidem meritissimo faciam. Quicquid ex officina istac tua luculenta depromitur, id omne probum, excoctum, ac emaculatum esse habeo persuasissimum. Imo (quae tua est in literis curiositas, & excellentia) si quid tibi adhuc adulescenti parum elimatum per incuriam elapsum foret, id tamen apud me & reliquos qui bene sentiunt, fieret perfectissimum, uel ob idipsum, quod à Politiano proueniret. Tanta enim tua iampridem claritudo, & aestimatio, ut possis uel obsoletis nitorem dare, fastiditis gratiam, nouis autoritatem. Et ut semel finiam, haec apud me tuorum studiorum reuerentia est, hunc tibi honorem deferre soleo, quem diuus Augustinus scriptoribus canonicis autumat sese retulisse, ut te nuspiam errori confinem esse credere ausim. Nō ex amore iudicium hoc est, sed ex iudicio amor. Testes sunt scholastici sexcenti, testis est pulpitum illud, ex quo cottidie profitemur, me identidem esse praeconem, & buccinatorem tuae singularis eruditionis. Quid multa? publicè, priuatim, domi, foris, in gymnasio literario, extra gymnasium, ubiq; locorum, ubique gentium, ubique temporum Politianus à Beroaldo extollitur, celebraturq; meritissimo praeconio. Tibi me uirtus tua fecit amicum. Perlegi libenter, quae ad me peramanter & officiose scripsisti. Perlegi libentius quae in Merulam eloquenter, & cordate exarasti. Qui instar Zoili iam sibi cognomentum Homeromasticis adoptauerat: qui in cunctos seculi nostri literatos, non dentes,

Merula. Homeromastix.

tes, cum edentulus foret, acuebat, sed linguam uibrabat uirulentam: qui pati æquo animo non poterat uirtutem in iuuenibus sobolescentem. Qui ad maledicendum faberrime formatus ingemiscebat, imo (ut uerius loquar) disrumpebatur orientem solem à plerisque omnibus iampridem adorari quàm occidentē. Mors hominis declarauit, quàm gratus foret omnibus. Videtur enim Merula ex gaudio esse procreatus: Ita cuncti mortales ex illius obitu gaudent. Quod ad me attinet, uellem uiueret, uellem perisset criminosißima adnotamenta, quæ in me fertur diu parturisse, ut ita inter ueteranum & tyronem pugna foret conspicabilis. Forsan forsan didicisset se cornutam bestiam irritasse, & momordisse remorsurum, & quòd nostro sequitur de uulnere sanguis. Nanq; nobis neq; machæra hebes est, neq; stylus retusus. Quod si mortui in nos scripta publicabuntur, cogemur aduersus mortuum suscipere certamen, & uicem talionis implodere: quanquàm nō me fugit, quàm parum plausibilis futura sit ista contentio, & quòd cum mortuis non nisi laruæ luctantur. Gratias tibi uberes ago, & habeo pro honorifica illa nominis mei mentione, quàm amanter nimis inseruisti epistolæ in Merulam graphicè, luculenterq́; conscriptæ. Quæ enim mihi uberior laus et uerior cōtingere potest, quàm laudari à laudatißimo nostri temporis, eruditißimoq́;? Quòd scribis nescio quem perinde ac fugitiuum istinc huc migrasse, tuasq́; uel potius sub nomine tuo adnotationes in syluulas Statij uenditare: quis hic sit haud equidem noui, neq; quispiam est hac nota notabilis: nemo prorsus apud nos ufitur, qui aliquid inuulget, aut nomini

tuo obscurum, aut eruditioni derogaturum. Adnotatiunculæ *autem illæ tuæ breues, & concisæ, quas ad me dedisti, quibus subnotantur magis quàm explicentur loca reconditiora, syluularum aduersus* Domitij *interpretaměta effecerunt, ut syluulas ueluti in transcursu relegerem.* Iamq; & *ipse in sententiam tuam, non tam pedibus eo, quàm assensu literario.* Nihil *potest esse uerius, nihil pensitatius.* Vale *decus literarũ, & me (quod facis) ama mutuiter.* Si *rarenter ad te scribo, causa est aceruus occupationum, quibus iugiter destineor.* Verum *ut inquit ille, & non officiosus amo.* Iterum *salue.* Vale. Ex Bono. *pridie* Idus Apriles. M. *cccclxxxxiij.*

ANGELVS POLITIANVS
Philippo Beroaldo *suo,* S. D.

ADeo *testibus nõ indiget amor erga me tuus, & studiorum similitudine conciliatus, & multis roboratus officijs, ut qui* Bononia Florentiã *ueniũt, statim quasi solenniter, quo mihi se magis approbent, in tua cohorte se numerent.* Vellẽ *tamen ut laudare me tam uere posses, quàm plene soles: quanquàm hoc ipsum laudari abs te, laus est (ut mihi quidem uidetur) non ampla modo, sed & uera.* Lætor *autem placuisse tibi, quæ ad* Merulam *scripserim, qui utinam nobis ereptus tam subito non fuisset,*
Obrusa. *exegissemus ad obrusam quicquid ille unquã literis mandauerat.* Ac *puto (quod cum modestia dictũ sit) perierat* Merula, *nisi perijsset.* Nunc *cineres & ossa persequi nõ libet, ne si liceat quidem.* Nec *est quod ulla expectemus illius scripta quasi posthuma.* Coruos *delusit hianteis.* Nã *nec* Centuriæ *usquam, nec* Plautinæ *quæstiones comparent.*

rent.Ita lepidus homo posteris imposuit.Dignus omnino
tamen,quem professores non contemneremus,nisi prof ſ
ſores ipſe omneis cōtempſiſſet. Quod porrò ad notas at
tinet,quas nobis neceſsitas quædam penè retentantibus
extorſit,ſatis mecum præclare agetur,ſi pueritiam ſape Pueritia.
re,non etiam puerilitatem uidebuntur. Vale.Florentiæ, Puerilitas.
ix.Calend.Maias.M.ccccLxxxxiiij.

FRANCISCVS PVCCIVS
Angelo Politiano ſuo, S. D.

ME uero ipſum recens iſta Miſcellaneorū editio,ut
delectauit ſanè plurimū ob eximiam laudem, atq;
adeo immortalem, quam tibi pulcherrimo hoc opere par
tam candide ſum pro amicitia noſtra gratulatus.Sic certe
in eo commouit,atq; pupugit non parum, quod arcana
illa,& uere dixerim myſteria literarum,quæ diu nos ac
ſingulatim ab oris tui oraculo exceperamus,ut his quaſi
pro iure noſtro placere nobis, & gloriari poſſemus,
peruulgatis nunc his libris,non magis noſtra,id eſt ſecta
torum tuorū,quàm populi,atq; adeo ſcholaſticorum o=
mnium erunt.Et de Ariſtotele quidē præceptore ſuo con A.Gellius lib.
queſtum eſſe per epiſtolā Alexandrū regem Gellius ſcri 10.c.4.
bit,quod is ſcriptis,ac publicatis philoſophiæ ſecretiori
bus operibus, priuatū illum diſciplinæ profectum audito
ribus ſuis inuidiſſe uideretur.Et ita tamen legendos dedit
libros illos Ariſtoteles,ut ab his tantū intelligi poſſent, Libros & editos & non editos.
qui eū prælegentē audiuiſſent.Reſcribens enim regi affir
mat τοὺς λόγους καὶ ἐκδεδομένους καὶ μὴ ἐκδεδομένους,ut iā
noſtra multo æqor expoſtulatio uideri debeat,qđ Miſcel
lanea tua ſic dilucide ac diſtincte cōſcripta ſunt,ut hos li=
bros

bros qui legunt, os autoris, & ut aiũt, ζῶσαν φωνὴν nõ
Viuam uocem. *multum, aut certe nihil desyderent.* Hos tu igitur *thesau ros, has margaritas, nõ porcis quidem, ut dicitur, sed po pulo, aut quod si etiam indignius, grammaticorũ ferulæ exposuisti.* Nam *per deos immortales, quid ego primũ in hoc opere admirer? recõditißimos'ne locos, & quasi san ctius illud ærarium literarũ, unde nihil communi percus sum moneta, nihil publici iuris effertur?* An *doctrinarum*
Cyclicæ doctrinæ. *uarietatem, & illius* ἐγκυκλοπαιδείας *uersicolorẽ, & undequaq; fulgentißimam uestem?* An *uero testiũ quos ci tas, & autorum dignitatem, simul ac numerum? quorum sanè plerosq; hi quoq; qui sibi docti uidentur, ne de nomi ne quidẽ ipso notos ante habebam.* Nam *de ornatu illo, ac lepore nitidißimæ orationis quid dicã? quæ uario quo dam, & propè uermiculato intertextu lasciuiẽs, omnesq; uerborũ flosculos captãs, candorẽ tamẽ ubiq; latinitatis, & quasi pudicitiã præfert, ut illa ipsa purpura, & mulie bri mũdo quàm honestißimo indefeßum lectorẽ uno pro pè decursu, à præfatione ad extremam illam coronidẽ tra ducat.* Habemus *in manus quotidie ego et* Vgolinus *tuus hunc librum, legimus, decãtamus, ediscimus, ac nulla iam pagella est quam non decies reuoluerimus: nec tamẽ ad huc caput ullũ sic attente aut diligenter perlegere potui mus, quin resumẽtibus illud idẽ in manus arridere magis nobis, atq; et ut* Aphrica *illa afferre noui subinde aliquid uideatur.* Ac *cũ illo recognoscere iuuat, quæ pridem, cum istic eramus, te prælegẽte didicimus: tũ uero pleraq; alia de liberalitate tua addita, quasi auctariũ quoddam auida, ac pendenti aure conbibimus: ut iam scilicet partitam cum*

alijs

alijs auditiõis nostræ mercedẽ hoc ipso corollario nõ inuiti repẽdamus. Iam *uero quanquã quicquid ipsi sumus, si quid sanè sumus, id totũ tuo beneficio sumus: quantum tamẽ ingenio meo applaudere, & gratulari me putas, ubi aliquid de penu tuo proferre uidemus, quod nos quoque ipsi in re nostra nostro quæsitũ* Marte *haberemus.* Etenim *licet sanè perspiciã quantũ inter aquilã ac noctuam intersit, tamẽ uenire in idẽ, & cõsentire rationes nostras cum tuis, id uero ipsum placere, me meipsum mihi uideri nunc demũ aliquid facit.* Omittam *alia quædam, fraterculus ille gigãtis apud* Iuuenalem *& terræ filius apud.* M. Tulliũ, *quàm erudite abs te, & apposite enarratus est.* In *eundem uero sensum expositũ esse à nobis abhinc ferme biennio in publico, frequẽtiq; auditorio lectißimus iuuenis, & utriusq; nostrum amicißimus* Nicolaus Valorius, *qui tum forte aderat, nouit.* A' *miniatula quoq; cera in epistolis Ciceronis non admodum diuersa nostra lectio fuit, qui nullum quidem emendatiorẽ codicem nacti (est enim bonorum librorum in his locis mira penuria) sed tantum coniecturis permoti, minio, ac cera tua ponendũ putaueramus.* Sed *et illud* Iuuenalis *cacoẽthes appellari existimem iudicij tui causa explorandi, quod mihi quidẽ pro delphico oraculo esse non reticuero.* Nam *cum legerim apud* Cornelium Celsum *cacoẽthes speciem quandã carcinomatis esse, eam quidẽ molestißimam admodũ & diuturniorem, inde per metaphoram quandam à satyro aßiduam incessentem uomicam scribendorum carminũ, hoc signari nomine crediderim.* Idq; *cum adiecta insanabile, & ægro in corde, & uerbum ipsum senescit, quod apte* Cacoẽthes.

cadit

cadit in ulcus rediuiuum. Tum *uero etiam tria illa Augu*
sti carcinomata similì propè ratione sic dicta, quasi digi-
to indicare uidentur. Huic *tamen sententiæ meæ quamuis*
(ut mihi quidem uidetur) undequaq; in hunc locum qua-
dranti, non prius calculum album adiecero, quàm cū abs
te quoq; doctißimo, atq; incōparabili uiro cōprobaturū
iri accepero. Nec *uero illud ueremur, ne forte me existi-*
mes ex ijs rebus uelle tecum conferri. Præfati *enim iam su*
mus intelligere nos quantum distet ab Aiace Thersites,
& simul noui facilitatem tuā, qui in laudis tuæ participa
tum, cū omneis bonos, tum præsertim tui studiosos, &
amatores non grauatè admittis. Sed redeo ad Miscella-
nea. In *quæ, me* Hercule Propertianum *illud iam decanta*
re poßimus: Cedite Romani *scriptores, cedite* Graij. Ete
nim si quid mihi de literis iudicij est, non iuniores modo
omnes longo post te interuallo reliquisti, sed ueterū etiā
scriptorū laudem in hoc quidem genere haud dubiè adæ-
quasti. Nam *de copiæ quidē cornu, quod nōnulli in te in-*
uidi acuebant, sentiāt alij quid uelint, mihi certe totū ina
ne, ac uile, nec redimitū floribus, sed paleis occultatū uide
tur. Sūt enim meræ nugæ, & planè (ut ipse scripsisti) cras
sior inter uos, quàm inter Pyrrhamū *&* Thisben *paries*
extat. Atq; ut intelligas quàm istius operis æternitatē ex-
ploratißimam habeā, haud parum inuidere me fateor Mi
chelotio, Vgolino, *alijsq; cōpluribus æqualibus, & fami*
liaribus nostris, quod tam eximia in hoc libro præfatione
citati cognoscentur à posteris, fientq; pariter tecum æter
ni, & illustres. Quod *si id ante mihi uenisset in mentē,*
uel gratia, uel precibus, aut precio etiam, atq; omni ambi
tus

tus genere contendisse, ut nos quoque honestissimæ isti centuriæ abscriberemur: & quoniam alios te subinde libros subcenturiaturũ esse polliceris, iam nunc honorẽ istum quacunque tecũ mercede paciscor. De meo autem erga te singulari studio & amore, & si de eo te nõ dubitare certò scio, tamẽ qui ita locus exposcere uidebatur, scripsissẽ in præsentia aliquid, ni ueritus essem, ne tam longa ac uerbosa epistola stomachũ iam tibi, & propè nauseam fecerit. Cum præsertim nihilo breuiorem elegiã, quasi coronidem quandam adiecerim, quam ijs Dominici natalis ferijs per otium lusimus, admoniti patriæ domestici laris, cuius iam non minus quàm Homericus ille Vlysses ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι: et simul ut una opera ueteribus amicis, & tibi præcipue duci & præceptori meo pristinam obseruantiam, & amorem testarer, Eam tu cũ uacabit, diligẽtius pelleges. Et si uidebitur istorum hominum nasum non reformidare, ostendes cum omnibus, tum etiam si qua opportunitas affuerit, Laurentio Medici, uiro primario, & de me, & de omni ciuitate nostra bene meritissimo. Vale. Neapol. pridie Calend. Ianuar. Cupio & fumũ exilientẽ nosse.

ANGELVS POLITIANVS
Francisco Puccio suo. S. D.

INcredibili me uoluptate tuæ literæ affecerunt. Non tam crede quod nostra Miscellanea laudant (quanquàm id etiam) quàm quod apud me, qui tibi olim præceptor obtigerim, singularem quandam uel eruditionẽ, uel eloquentiam tuam profitentur. Vt enim agricola uehemẽter exultat, ubi generosos fœtus ex arbore ipsa legit, quam suis quondã manibus conseuerat, ac diu multa cura produxe

produxerat:ita nos magnopere delectatos illa epistola tua ſcias,quæ mirificos iſtius ingenij noſtra opera culti nobis fructus exhibuerit. Audieram *quidem ſæpe antea quoq;,nec ſine ingenti meo quidem gaudio, te* Neapoli *docere iuuētutem, magna celebritate,magna gloria.Sed hæc tua nunc tamen epiſtola planè declarauit,non abeſſe à* Neapolitanis,*quibus ita placeas,iudiciū illud antiquum ſtudiorum,quæ ſibi olim ſedem apud ipſos propriā,quaſiq; certum domicilium delegiſſent.* Eſt *enim ſtylus eius epiſtolæ cum(quod ego in primis exigere ſoleo) latinus & caſtus,tum uero elegantem quandam præ ſe indolem ferens,elaboratus,inlaboratoq́; ſimilis:hoc eſt ita latenter,ita diſsimulanter cultus,ut in eo ſe forma, non cultus oſtentet.*Facilis *idem, profluens,numeroſus,non anxie, non moleſte diligēs, magisq́; ſimilis neglegenti,ſed ita tamen ut plus eo quoq; pacto* Veneris *habeat,qualis* Apellcis *eſt color in tabulis.*Quid *igitur mirum,ſi meū quoq; ſicuti* Latonæ *tacitū pertentant gaudia pectus?cum tales prodiſſe diſcipulos è noſtris umbraculis uideo, quales ego fortaſſe iam nec magiſtros aſperner.*Non *enim propterea quod tibi ego tunc magiſter,ideo nūc quoq; te doctior.*Nam *& qui me docuerūt,ipſi deinde aliquoties in noſtra ſchola cū cæteris diſcentibus deſederunt:*Vices *ita rerū ſunt,& quidē pulcherrimæ:nec mihi certe quicquā gratius quàm diſcipulos emittere me quoq; ipſo doctiores,præſertim ſi grati,ſi memores,ſi nō in præceptorem quoq; ipſum,ſicut in parentē equulei recalcitrēt. Sed & de uerſiculis mi* Pucci *tuis quid dicā?quàm noua tibi multa, quàm imo antiqua, quod filum, qui color,qui cultus*

quæ

quæ illecebræ, quæ mollitia, quæ quaſi teneritudo, quàm ibi multas figuras, quàm multa lineamēta Græci Callimachi, neſcio equidē an data opera: ſed expreßiſti. Nā *quod in ijs me quoq; laudas, & triplici eloquio ſuccingis, ac ne liuori quidem ius eſſe in nos ullum dicis, ſiue ita tu credas, ſiue tanquā poëta fingas, omnino tamē ago gratias, quoniam hoc ipſum contigiſſe mihi ut à docto homine, quāuis falſò lauder, ingens profecto laus eſt, atq; ob id uera. Sed illud opinor, tu quidem iocans, quod quaſi magnā quandā expoſtulas iniuriam, quia quæ prius in ſchola docui, nunc & in* Miſcellaneis *peruulgaui. Quid autē hoc tua?* Nunquid *adhuc dictatis indiges, qui per te numeros implere omneis, ac iam præſcribere cæteris potes? Quin imitare tu quoq; leonum catulos, quibus cum ſatis dentes unguesq; creuerunt, aſpernati matris ubera, prædam ſibijpſi procul in ſyluis captant. Sed uerſari cum* Baccio Vgolino *te dicis, eiq; librum noſtrum uoluptati fuiſſe. Cum* Baccio *tu igitur meo uerſaris* Fucci? *Cum* Baccio *iocos agitas, & ſeria? penè dixi (quod nefas) inuideo. Sed quis nō tibi eius hominis inuideat conſuetudinem, quo nemo blandior, humanior, ſuauior?* Deierem *equidē nihil me illo uidiſſe amabilius, nihil etiam tamen amantius.* Itaq; *conſecutus mihi, quod nemo ferè unquam uidetur, ut ſit omnibus charus, omnibus iucundus. Amatur à principibus, ſed ſine aulicorum obtrectatione. Celebratur à doctis, ſed ſine æmulorū offenſione. Cum cæteris ita uiuit, ut omnium ex æquo beneuolentiam colligat, ordinum tamen diſcrimina non confundat. Quanta autem illi prudentia? quanta fides, quanta rebus maximis adminiſtrādis animi altitudo, quæ uis, quæ*

Baccij laus.

m facun

facundia, quæ acrimonia? quantum déinde amoris, officij, sedulitatis, diligentiæ, quæ porrò in conuictu comitas, facilitas, simplicitas? quàm ubique candidus, facetus, ingeniosus, quàm etiam eruditus ac literatus? quid postremo carminibus illis, siue quæ ad citharam canit ex tempore, siue quæ per otium componit, dulcius, mundius, limatius, uenustius? Sed quid ego longius euagor? Fruere tu quantum potes, meam tuamq; uicem, Baccio meo: fruere Baccio, meis serijs, meisq; delitijs. Atque ádeo non tantum meis, quàm omnium potius, quicunque salem modo habent aliquem. Date uero operam (quo desyderium nostri leuius feram) crebris ut inter uos de me sermonibus sæpissime mihi (quod dici solet) aures circumsonent. De fraterculo gigantis quid mirum, si tu eadem prodidisti fermè abhinc biennium, quæ nos abhinc fermè quadriennium? Non'ne etiam catuli sæpe duo leporis eiusdem cubile deprehendũt, si forte ijsdem uterq; uestigijs institerũt? Cacoëthes uero non ulcus modo, sed & lenta quædam febris est, in definitionibus apud Galenum, quod & nos alibi retulimus in literas. Vtroque tamen apud Iuuenalem consuetudo mala significatur. Cæterũ quid hoc est quod tu tam timide, & differenter, tam lente, tam suspitiose, tam cautim, tam quasi pedetẽtim nos adis? An uereris ne me istis offendas? quasi uero non laudes tuæ redundent in nos, sicut in te nostræ: quasiq; nescias me meorum familiarium laudibus plus aliquanto fauere, quàm proprijs. Ego te profecto in consortium laudum mearum (si modo meæ sunt aliquæ laudes) adeo non grauatò admiserim, ut hanc potius mihi laudem unam putem laudum omnium maximam, quod eas tu non

Cacoëthes non febris est apud Gal. sed ulcus malignũ & contumax, 4. Therap.

asper

aspernaris. De copiæ cornu, *Miscellaneisq; nostris (quan quam amore labi tu quoque potes) à te tamen (ut uerum fatear) non magnopere dissentio. Veruntamen illud interim memini, Simiam quoque ipsam, quæ turpißima bestia uocatur ab* Ennio, *credere tamen suos catulos esse omniũ formosißimos.* Vale. Simia.

AVGVSTINVS MAFFEVS
Angelo Politiano, S. D.

CVm esses Romæ *apud nos æstate superiore uir doctißime, ac non multis ego antea diebus accepissem, te nõ minore ingenio & doctrina, quàm cura,* Herodiani *uiri sanè clarißimi historias è græco in nostrum sermonẽ uertisse, ad communem uidelicet studiosorũ omnium gratiam & utilitatem: tanta sum equidem animi uoluptate affectus, ut nihil profectò auribus meis aut antiquius, aut optabilius afferri eo tẽpore potuisse existimem.* Hinc *enim factum est arbitror, ut ego recenti quodam desyderio eius uisendi operis commotus, atque erectus, paulò curiosius exemplar abs te petere non dubitauerim. Quod mihi pro singulari tua erga omnes facilitate, non modo non negasti, sed & uerbis amplioribus spopondisti, id te quamprimum* Florentia *usque ad nos transmissurum, ne diutius scilicet tam floridæ, tamq; amœnæ lectionis fructu, ac uoluptate careremus. Quem librum cum auidè per dies multos expectassem, neq; meum ingens illud desyderiũ diutius sustinere possem (quippe iam dubia & incerta spe quadam meus detineri animus uidebatur) omni studio, ac solicitudine, industriaq; elaboraui id efficere, quo minus tale opus esset mihi ulterius desyderandum.* Itaque *inuento apud*

m 2 nescio

nescio quem, dubiæ sanè fidei exemplari quodam, quam-primũ iußi uolumen ipsum, ut erat, exscribi atq; exarari. Quod equidẽ arbitror partim scriptoris incuria, partim exemplaris uitio, esse pluribus in locis corruptum, ac depravatũ, nec planè suis omnibus integris membris consistere. Quam rem adnotasse haud improbe uidear, dũ proxime luculentam ipsam historiã non incuriose, ac cõniuentibus oculis perlustrauerim: quæ adeo meas aures impleuit, ut in ea lectione meum omne studium atq; otium per hos cõtinuos dies collocauerim. In qua præter elegantiã, concinnitatemq́; Romani sermonis, ac sententiarum uarietatem, illud imprimis non solum præcipua laude, sed esse singulari admiratione dignißimum conspicatus sum, quod concionibus adeo crebris, adeo sublimibus abundat, ut in ea parte insignis ipse historiarum scriptor Herodianus, Cornelio Tacito nostro, ne primo quidẽ loco ceßisse uideatur. In quo non minor profecto laus tua, & felicitas esse debet, cum in eo uertẽdo opere illud planè fueris assecutus, ut seruata ubiq; uere historiæ maiestate, nihil quod ad candorem, ad sublimitatem, ad decus Romani sermonis, aut ad sententiarũ grauitatem, uel totius operis ipsius concinnitatem pertineat, aut requiri abs te, aut desyderari posse ullo modo uideatur. Qua ex re illud proculdubio futurum de hac tua proxima fœtura ominamur, ut magnos scilicet atq; uberes fructus, nec minores uoluptates sit cunctis literarum profeßoribus succisiuis paritura temporibus. Quæ licet hactenus non nisi ad paucorũ manus peruenerit, autori tamen iam suo æternam memoriam, & claram nominis perpetuitatem spondere affatim, ac polliceri uidetur.

uidetur. Nam mihi uere perſuadeo Græcum uirum Hero dianum, quem ipſe nuper ciuitate Romana donaſti, ſi in mille uolumina diligenter impreſſus, tranſcriptusq́; ad manus literatiſsimorum hominum, ſemel reſeratis carceribus peruenerit, de eo ſingulorum iudicio, expectationiq́; ſatisfacturum, ut in eo libello nihil niſi candidum, niſi ſublime, niſi luculentum, atque omni ex parte perfectiſsimum, contineri omnes ingenue fateantur. Quamobrem nihil eſt uir literatiſsime, quod ſingularem hanc gloriam, ueluti popularem quandam auram, uel contemnas, uel in poſtrema parte felicitatis tuæ colloces. Quæ quidem cum ex ingenij tui uiribus orta ſit, ac ſolo uirtutis ſuffragio, tanquam ex quodam legitimo certamine conſtet, in memoria profecto, ac recordatione ſempiterna omnium mortalium euigilabit. Hanc ego mediusfidius futuram de te famam, hanc lucubrationum tuarum æternitatem, tanquam ex altiſsima quadam ſpecula intueri iam planè uideor: niſi tamen (quod minime uereor) ſingularis meus erga te amor, & antiquæ ipſius hiſtoriæ maieſtas & reuerentia, quam græcis iampridem commendatam, uel potius occupatam literis, poſtliminio tandem in patriam redire iuſsiſti, me in hac parte cæco, & obſcuro eſſe iudicio facit. Non potui tamē non moleſtiſsimo & iniquo animo ferre, quòd cum proxime (ut dixi) ex deprauato illo archetypo ſumptum & emendatum non incurioſè, non ſurda aure, non illotis (ut aiunt) manibus, retractauerim, quædam in eo ádeo corrupta, ádeo uaria, & præpoſtera adnotaui, ut nullo pacto ſententijs uerba congruere, aut ſatis competere uideātur. Quibuſdam tamen in locis tentaui deprauatas libelli partes, ſi

tes, si qua possem lima, uel ingenij ratione castigare. Quod cum minime assecutum me fuisse intelligam, cupiamq; nostro huic uolumini suum ius, suamq; integritatem restitui, operæpretium, me hercle. arbitratus sum illud ad te qualecunque transmittere, quod bene in primis abs te perlustratum, atque omni ex parte diligenter repurgatum, ad suum quamprimũ dominum, serena fronte, & cute candidula reuertatur. Quam curam si non molesto animo pro amico sumpseris, habebis me profecto laudum in primis tuarum uocalissimum præconem, atq; omni tempore memoriæ tuæ clarissimæ non ingratum, aut sanè frigidum debitorem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Augustino Maffeo suo, S. D.

QVantò tu erga me liberalior & humanior, tantò me abs te maiori affici iniuria puto: uidelicet quod inhumanus habeor, cum tecũ conferor. Accepisti me Romæ superiori æstate domi tuæ, mihiq; perbenigne libros ueteres, aliaq; monimenta, quibus tu abundas, ipse delector, ostendisti. Rem tibi ego tamen pusillam, facilemq; roganti non tribui. Quis me ferat? omnes te docti colunt, hominem doctum, doctisq; fauentem: solus ego si non contempsi, certe suspitionem dedi, quasi contempserim. Quid agam? culpam ne conferam in occupationes? sed quæ tantæ potuerunt occupationes efficere, ne codicem mitterem, quem domi habebam? Oblitum ne me dicam? Sed obliuisci nec potui, nec debui, quod tu tantopere à nobis homo tantæ dignitatis, tantæ autoritatis & gratiæ, tam bene de nobis

bis meritus petijsses. Si factum neglegētia dixero, erit hæc ipsa neglegentia uix expiabilis. Quid igitur? Nempe id quod res est, putabam quotidie cras missurum, cras tamen uidere adhuc non potui. Deniq; sic cogitabam: Sciet Augustinus eo plus esse apud me fidutiæ, quo sit minus officij. Plus amari porrò fidutia, quàm officium debet. Ergo quo plus cessabimus, plus ille nos amabit. Nec uero ratiocinatio fefellit. Tantum enim abest, ut te offenderimus, ut honoris etiam nostri causa describi protinus egregijs & notis, & paginis Herodianū curaueris, epistolamq; composueris ornatißimam, nostris refertam laudibus. Ac ne quid abesset, etiam grammaticū uetustum, nec adhuc peruulgatum, quem commodari tantum uolebam, dono dedisti. Sic ergo meum consilium, si non sapiens fuit, at certe felix. Sed cur non & sapiens, cum bene coniectauerim, prorsusq; diuinauerim? Quod Herodianum laudas, gratum: nec enim pluris apud me munera illa pontificia quàm suffragiū hoc tuum. Licet igitur hunc ego librū penè ex tempore latinum fecerim, tamen quoniam tu neglegentiæ meæ subscribis, ego quoq; iam posthac ita illi fauebo, ceu si nihil industriæ defuerit. Exemplum certe quod misisti, libens emendabo, tum epistolam seruabo tuam diligenter, ut ex occasione contra obtrectatores proferatur. In qua cum sint omnia laudanda, nisi quod nimiū me laudat, quid tamē ibi prius laudem non inuenio. Fortasse uero laus eius nulla prior, quàm quod animata & spirans, citra lectoris operam, per se ipsa penè uidetur loqui. Vale.

IOANNES FRANCISCVS BENEdictus Angelo Politiano, S. D.

Miraberis fortasse eruditißime Politiane, quòd ad te ignotus scripserim, & præsertim tanti nominis uirum. Verũ si ad huius calcem perueneris, inuenies profecto, si ignotum, saltem tui amantißimum, & acerrimum tuarum laudum propugnatorẽ ad te scripsisse, si acerrimus propugnator is esse potest, qui nondum Velitis functus est officio. Agens enim hic Venetus secretarius Miscellanea tua, opus sanè multijugum, ac eruditũ perlegere decreui. Arbitrabor enim, id quod de te cõstantißime conceperam, me non minus eorum doctißima lectione, quàm multiplici eruditione delectatũ iri. Verum me Hercule superauit (ut ille ait) præsentia famam. Inueni siquidem non sellulariam, ac triuialem in eis doctrinã, sed qualem Marci Catonis, illius'ue antiquitatis fuisse memorant. Quo factum est, ut si prius tuus fueram amicus, nunc deditißimus sim, publicoq; prædicabam ore Politianum nostra ætate eruditißimũ esse. Et ne fortaßis me hæc ad adulationem dixisse putares, Bernardus Riccius Florentinus secretarius, uir literatißimus, indubitans erit testis. Essent & alij, & præcipue Georgius Merula, si naturalis liuor permitteret: cum quo tui causa pugnãdo, res mea ferè ad Triarios deuenerat, qui te furem, te Cæsariani præcepti immemorẽ appellabat, instabatq; acrius (prout eius est instituti) amplißimã uirtutum tuarum famam deturpare, ac statim post compositam in te inuectiuam ostendit, qua conatur te manifesti furti deprehendere. Ego autem uirum admonere non cessabam, hortans, & enixe rogans, ut ab huiusmodi inuidioso desisteret instituto. Affirmabam enim se non tantum Politianum ueteranũ militem, sed Picum etiam, quem tu iure

Georgius Merula.

tu iure Phœnicem appellas, in se concitaturum: omnem denīq; doctißimorū uirorum academiā: qui cū bonarū literarum studiosi sint. Politiani partes acerrime defendent. Verum irrita & uana nostra fuit omnis admonitio. Nam transcripturus inuectiuā, quāprimum in lucem dabit. Sed parturient montes, nascetur ridiculus mus. Fateor certe Georgium Merulam uirum doctum esse, uerum Politianum doctiorē esse nunquā negabo. Et ne cogitares me in eum hæc odio dixisse, scias uelim meum fuisse præceptorem, cui (ut Fabius inquit) tanquā alteri debeo parēti. Verum amicus Plato, amicus Socrates, sed magis amica ueritas. Et de ijs satis. Tuam in Aristotelis libros prælectionē, his proximis diebus uidi, quam adeo admiratus sum, ut stupore quodam altera dubitarem fieri Niobe. Proh Iupiter, sapit'ne hæc uulgatam aliorum lectionē? sapit'ne pædagogorum tritam enarrationem. Quicquid in uniuersali scientiarum machina continetur, in quatuor, quinq;'ue schedas strictim à te repositum uideo. Faueant igitur alij cœptis, nam quemadmodum de Pico uerißime dici potest, solum in literis esse phœnicem, sic quoq; de te iam fatendum erit. Reliquum est, ut scias Ioannis Francisci operā ad nutum te habere. Teq; sacratißimo academicorū uinculo obtestor, ut non minus me, & rebus utaris meis, quàm proprijs. Nec te pigeat Pico optimo, optimarum literarum principi me commendare. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Ioanni Francisco Benedicto, S. D.

NOn minus gratæ mihi tuæ literæ, quàm si tu diu notus. Idem quippe in amicis quod in pecunia, iucun=

dius multò parantur, quàm habētur. De *Miſcellaneis credo; equidem ita tibi uideri, ut ſcribis, fortaſſe aliter uidebitur, cum in amoris locum cenſura ſubierit.* Hoc & *Merulæ fortaſſe uſuuenit.* Olim *nos cum primis amabat, nunc (ut ais) accuſationes quoq; parturit, nō liuore credo, ſed iudicio.* Cupio *quāprimum clamet,* Iuno *Lucina fer opem. Ac ſi opus fuerit, egomet quoq; obſtetrix accurrā.* Prælectionem *uero, qua diſciplinas omneis aut diuidimus, aut partimur, admirari tum deſines, cum te ad* Picum *cōuerteris, cuius uno in pectore ſeſe diſciplinæ illæ omnes, tātæ tamq; multiplices explicarunt.* Nam *quod utriuſq; ambias amicitiam, cauſa non eſt, utpote iam nunc utriq; chariſsimus, utriq; intimus.* Non *enim aliter amicos, quàm in commune paramus.* Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Marſilio Ficino, S. D.

Libros *quos graueis, & copioſos de uita nuper dediſti, accepi.* Prima *eorū frons, & indiciū plurimū inuitarunt, ut capita decurrerem.* Immorari *in eorū lectione diutius non licuit, quoniam heri ſunt redditi inter conclamandū ad uaſa, exeunte in uenationes principe.* Cras *uero* Ticini *me eſſe oportet, in qua urbe (ut ſpero) abſumam duodecim dies.* Inde *regrediens ad* Ficinum, *id eſt ad uitā meam, regreſſum me eſſe arbitrabor: magno enim me ſtudio iam noſtratia hæc oblectāt, qui uetera tantum ſectari ſoleo.* Nec *ab re penè totas* Athenas *iſtuc cōceßiſſe uideo, ut* Latinas *habeamus.* Id *fieri nemo negarit, autore* Laurētio Medice, *uiro ex omni æuo incōparabili, qui ſignū quoddam omnibus bonis artibus, & diſciplinis, ad bene*

ſperandum ſuſtuliſſe uidetur: ſed plura aliquando de illo, nec pauciora de libris tuis, quibus Plato *planè fit noſter.* Interea *nec gratias tibi ago, quando maximarum debitor ſum.* Nec *magis contendo ut me ames, qui te parentis loco eſſe uolui.* Vale, & *oculis noſtri ſeculi* Pico & Politiano *me commenda.* Vale, Mediolani.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario ſuo, S. D.

IN *calce epiſtolæ cuiuſdam, quam tu ad* Marſilium *noſtrum* Ficinum *ſcribis, mei,* Piciq́; *mentionē faciēs, oculos nos huius ſeculi appellas,* Gauiſus *fateor opinione tua ſum, delectatus teſtimonio, propè etiam elatus laudatore* Antiquario, *præſertim apud* Ficinum *illum, mortui penè* Platonis Aeſculapium. Sed *ut in me deſcendi, nihil omnino reperi, quod iſtis laudibus reſponderet.* Conuerti *ergo ad* Picum, *partemq́; illam meam laudationis tuæ tranſcripſi.* Nam *ut* Solem *unum mundus, ita unum habet hæc ætas oculum, non duos.* Vale.

MARSILIVS FICINVS Angelo Politiano ſuo, S. D.

ACceperam *calamum* Angele, *ut* Homericam Muſam *tuam miris in cœlū laudibus, quod poſſem extollerem.* Repente *autē ſic interpellauit me* Cupido. Quid *agis inepte* Ficine? *ſemper'ne in laudibus* Muſæ *uerſaberis?* Me *lauda philoſophe, ſi uis abſq; adulationis ſuſpicione laudare.* Si Muſam *celebras* Politianam, Angelum *ſolum celebras: ſi* Cupidinē, Angelū *unà atq;* Marſilium. Ego *enim cōmunis ueſtrum amor ſum, utrunq; colo, ab utroq; color.* Hæc Angele *deus ille mihi.* Sed *ego illi inquam, uerax*

eſt Muſa

est Musa Politiana, nunquam mentiri me compulit. At tu periure amor, me cogis mentiri quotidie. Ita heri delitias Politianas amabã, ut iurarẽ eas in posterum uehementius amare nõ posse. Sic hodie rursus amo, ut iurẽ me heri eas nõ satis amasse: utq́; simul adfirmẽ, nõ posse cras ardentius amare quàm hodie. Cras istud quotidie similiter me deludit, semper adultus est meus amor, quis credat? semper & adolescẽs. Adolescat tamẽ ut placet, modo nõ senescat. Sed audi Cupido, nõ Venus amoris huius mater est, sed Calliope. Fouet hũc Musa sedulo, crescit assidue, crescat hoc fomẽto iugiter, & periurus sit. Non est hoc uitiũ in amore. Sic igitur Angele cõmunem amorem nostrum, Musamq́; tuã colere unà & debeo, & uolo. Tu Musam ipsam adora, amoris & gloriæ matrem. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Marsilio Ficino, Philosopho Platonico suo, S. D.

QVid obsecro indignatur amor iste semper in nostræ Musæ laudibus te uersari? quasi uero alius eã magis quam amor laudauerit, qui quoniam cæcutit, ut Plato inquit tuus, ideo nec fidem facit. Itaque iure nostro ciuili ne postulare quidem cæco licet: sed quoniam laudari iam se quoque uult, à quo tandem laudabitur? An à Musa? quando nec in Phædro sine Musis laudatus. Sed Musis non creditur, utpote dicentibus falsa (si credis Hesiodo) similia tamen ueris. Dicunt & uera quidem (sic enim est apud eundem) cum uolunt: uolunt opinor apud Mineruam, cui noctua famulatur, quæ uel in tenebris cernit. Mineruæ porrò numen familiare tibi, sicuti Musarum

mihi. Vere igitur apud nos amor noster laudabitur, licet ipse minus uere Musam laudauerit. Solet autem (quod idem tuus autor Plato affirmat) etiam Iouis permissu peie rare amor. Vale.

MARSILIVS FICINVS ANgelo Politiano suo, S. D.

SI nunc Politiane dixero me literarum tuarũ acumen & eloquentiã non mediocriter admirari, aliquis forte me nimis admirabundũ existimabit. Quippe cum noui tas tantum cæteris admirationem parere soleat, ego uero etiam quæ mihi in Politiano iamdiu notissima sunt, uidear admirari. Sed re uera non antiqua nunc in te, sed noua demiror. Adeo enim feliciter Politianus meus breuissimo quodam tempore adoleuit, ut mutata forma, alius mihi iam nouusq; appareat. Ergo qui mihi puer non parum, qui multum placuit adolescens, idem plurimum perplacet adultus. Merito crescente indies forma, creuit & gratia, atque id quidem ea etiam ratione placet factum, quia sæpe uaticinatus sum futurum. Perge igitur, fac obsecro, ut cœpisti, te diuinum ut simul me facias diuinantẽ. Quod autem Marsiliana tantis ubiq; effers laudibus, nihil miror. Quis enim in proprijs laudibus canendis non uehemens sit? non accendatur? Quis adeo gustu caret, ut non sibi sua maxime placeant? Retulit nobis Francus, quid cũ doctis omnibus, præsertim cum Hermolao Barbaro erga nos egeris. Quid petas ut agam? agam equidem libenter, utinam belle. Belle certe ago, atq; bene, quicquid cũ Bernardo Bembo meo ago. Landinus & Caualcantes innumeris te uicißim salutibus obruunt. Vale.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS
Marsilio Ficino suo, S. D.

NOn tu noua deprehendis in me quotidie, quæ laudes, sed noua potius in te, quibus me laudes. Suggerit hanc tibi copiam nimius amor, apud quem (sicuti Propertius *ait)* Maxima *de nihilo nascitur historia. Diuinum uero tu puto me facies, qui fecisti diuinantem, dum quotidie diuinum te prædico.* Vale.

MARSILIVS FICINVS
Angelo Politiano *suo,* S. D.

ALamannus Donatus *noster iampridem ore illo* Politiane *suo (nosti hominem) ore rotundo, altius hunc in modum nostris auribus insonat:* Cõmenda *precor per humanitatem, cõmenda obsecro per sacrum istum amorẽ in me tuum, qua quidem obsecratione nulla sacratior, cõmenda quàm primum* Alamannum *tuum* Politiano. Cum *uero tam ardentis, tamq́; pertinacis petitionis, siue flagitationis potius ab eo causas diligenter exquiro, ille similiter rursus ingeminat:* Commenda Ficine *modo, commenda quãprimum.* Causam *autem tam exoptatæ commendationis adhuc explicat nullam.* Ego *igitur causam eius qui nullam petitionis suæ causam affert, sine causa similiter tibi commendo. Sed caue* Politiane *putes præsentem commendationem ob hoc ipsum, quod carere causa uideatur, esse leuißimam.* Ego *enim contra ob id potißimum tibi grauißimam uideri uolo.* Nempe *summum apud philosophos in quolibet rerum genere illud habetur, quod in eò ipso genere causam nullam habet, quasi non ab alio ullo, sed à seipso dependeat.* Quamobrem *cõmendatio præsens, cuius nulla*

nulla præter ipsammet tibi adducitur causa, summa apud te commendationum omnium censeatur. Et *si Alamannus ipse, sicuti plerunq; solent, qui ad quosuis concitatius efferuntur, clamitat solum eundemq; clamorē sæpius iam auribus nostris ingeminat: clamoris autem sui rationes ullas lingua sub rapidißimo cordis affectu hesitante planè explicare non potest: ego tamen indicijs certis adductus, opinor eum insano quodam amore Musæ alicuius formosioris accensum ardere iam totum, atq; uehementer optare, saltem gratiā* Politiani *Musarum sacerdotis, amicitiamq; inire: quo quidem cōciliatore, amata quandoq; Musa facilius potiatur.* Omnes *ut secum studijs pro talibus annos* Exigat, *& pulchra faciat se prole parentem.* Vale. *Sed antequam epistolam obsignem, teste Angelo te prædico huic Alamanno, si quando huic officio meo, minus officiosus gratus'ue uidebitur (quod absit) ei me sic prorsus exprobaturum:* Ha *nimis ingratè dicam, nónne satis à me tibi factum quondam existimabas, si te non tam Musarum sacerdoti, quàm ipsis Musis, quod multo maius est, uideor commendasse?* Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Marsilio Ficino *suo,* S. D.

HErculem *me uocas in libro tuo de uita, quod monstra domē, puto illa intuens monstra, quæ ueterum libros nimis obsident, in quibus ego purgandis diu multumq; laboro.* Magnifica *laus, præsertim à philosopho illo, qui sit princeps in secta principe. Sed ego tanti nominis pondus sustinere non queo, non magis quàm cœlum, quod ipse tamen* Hercules *sustinuit.* Iolaum *potius* Hercules. Iolaus.

appellato

appellato me, si speciosis nominibus delectaris: quod penè oppressæ ab hydra uetustati, uelut Herculi clamanti sum præsto cum face. Tu tamen indulgens amori (quod & parentes alij facere solent) nomen imposuisti filio, nō quod aptißimum, sed quod pulcherrimum. Vale.

Epistolarum libri sexti finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

Liber Septimus.

MACARIVS MVTIVS EQVES

Angelo Politiano, S. D.

ERVENIT *ad me nuper auspicio quidem tuo, sed ductu Guarini Camertis Centuria tua, uario splendore, multiplicique; apparatu: nihil sanè lætius, nihil felicius memoria nostra prodijt in lucem. Præibat enim Centurio non Latiam, sed Ethruscam uitem gerens, omnis infantiæ, atq; inscitiæ acerrimus expugnator M.T. Cicero iam læto, hilariq; uultu, patrocinio tuo detersa macula grauioris censuræ Argyropyli, restitutoq; ordine literarum suarum, & Philotheoron, & Sciamachiam agnoscere lætabatur. Proxime Catullus reiectis Cercopithis, & Caprotinis longiore itinere Carpatinas crepidas resumpserat, ac subinde commodis, atq; Hionijs Arrij fluctibus ridēs aspirabat. Hunc Oarion, atq; Harpocrates iam noti, libera longo ignorātiæ situ facie sequebantur. Horatius Chamelopardali, Lucretius equo Durateo,*

rateo, Martialis compare mulo uehebatur, circum dulcissimi moduli poëticis concentibus respondebant. Genialia Ouidius *naulia praeferebat.* Martiali *græcula recantabat echo.* Ornabant Claudiano *tempora purpureæ rosæ, colore* Veneris *coloratæ.* Delectauit *mirifice me hoc spectaculum, in quo pulcherrimum planè erat aspicere, industria, atq; opera tua, omnes ferè principes linguæ latinæ, aliquid ornamenti ad suam pristinã dignitatem recepisse.* Præ *cæteris uero* Iuuenalis *pulsis* Domitij *umbris purus nitebat, tandem* Cotytto, & Cacoëthes *approbabat.* Fastidiebat *pleraq; in primis braßicas reponi.* Inde Laconicũ *petere uidebatur, quo sese agnito per te denique* Pitylismate *suo exerceret.* Præclara *deinde cõtrouersia uisa est, dũ quisq; magis se tibi debere contendit.* Hinc Suetonius *salutis augurium,* Ascoperam, Tetraones, *automaton,* Naso Sibaritidos *autorẽ,* Aristidis *libellos,* Priapi *carmen,* Teuthrantiam *turbã:* Inde Quintilianus *ceratinas & crocodilitas,* Propertius *ocnum, cum sparto, & asello:* Valerius *duriã noctẽ:* Liuius *causarios milites:* Alij *quoq; alia tibi accepta referebant.* Postremo *ferè ordine* Iustinianus, *qui pluribus cicatricibus deformis fuerat, clara fronte, rectoq; supercilio omnibus se paßim exhibebat.* Tibi *ciuicam parabat, te uindicem, te assertorem imperatoriæ maiestatis ingenue fatebatur.* Verum *extrema centuria subtristes quidam incedebant.* Dolebat *siquidẽ* A. Gellius *ænigma* Varronis, *quod ad exercenda ingenia inuolutũ reliquerat.* Et Ausonius *legẽ puto sphingis ueritus, scirpos qui hactenus insolubiles habiti sunt, te omnibus explicuisse.* Longe *uero ab his* Domitius, *nubila fronte, ac deiectis ad terram ocu-*

lis, præterea candidus & comptus uidebatur, ubi proxime accesßit fucatus, accersitis quoq; pigmẽtis ornatus, compositusq; apparuit. Fœdißimæ tamen maculæ censura tua relictis tectorijs, qui de se quæ'ue hominis natura esset, facile indicabãt. Iamq; Attegias, in quibus hæsitauerat, quãpræclarißimas illas Medicæ familiæ ædes malebat, ubi præstigiosis cõmentis fortasse locum inueniret. Cum istinc quæ corrupta, inuersa, aut supposita olim Laurentio, ac Iuliano Medicibus, persuadere conatus est, deprehensa à Politiano, reiecta atq; explosa perspiceret. Verum dum hæc, uel illa intentus spectarem, non potui sub primum aspectum singula colligere, quæ mediam Centuriam uario decore pulcherrime aspergebant. Effugerant siquidem Pliniani Poppismi ad Fulgetras. Leo quoq; Nemiæus à Luna desiliens, & canis Herculeus, qui purpuratis forte labris tyro delectabat. Multaq; præterea quæ supremũ ingeniũ operosam industriam, exactam atq; multiplicem doctrinã, purum, erectum, elegans, perpetuoq; sibi constans dicendi genus apprime commendarẽt: & quæ doctißimus quisque, & syncerae ueritatis studiosus, qui uel ipsos antiquorum codices archetypos cupiat sine controuersia, omni laude, ac fauore cumulabit. Equidem si citra inuidiam, & reprehensionem, uel infimum mihi in eo numero locum uindicem, non infimas tamen, aut uulgares tibi laudes debere sum uisus, nec officio deesse uolui. At ubi me collegi, Quid ago inquã? quid lucis, aut splendoris à me accipiet, qui clarißima quæq; Romanæ linguæ lumina quotidie suscitat, & accendit? Abundè quidem & nitidus, & splendidus uideri debet, qui alios illustrat. Non uideo profecto quid

quid unius aut alterius approbatione, ad consummatã laudem tuam poßit accedere, cum oratores, poëtæ, atque historici, eorumq́; interpretes, studium tuum, ac doctrinam singularem necessario testentur. Hoc Cicero, hoc Quintilianus, Catullus, Propertius, Plinius, Liuius, *ac cæteri denum qui Centuriã implent uel inuiti præ se ferent.* Nemo *sanè leget illorum monumẽta, qui ubi eos locos attigerit, quos tu aut correxeris, aut restitueris, uel fidelius fueris interpretatus, nominis tui poßit obliuisci.* Viues *igitur cũ illis, & perpetuo uiues, ut par est, quorum scripta ab iniuria audacis inscitiæ, & ignauæ posteritatis uindicasti.* Nam *qui apud latinos aliquandiu docti sunt habiti, dum multa minus cognita, minus'ue inspecta temere transeunt, approbare sunt uisi.* Inde *frequẽtes maculas clarißimis autoribus inustas cernimus, quos modo* Politianus *si polit, si abstergit, si emendat, & ad propriam reducit dignitatem, merito sanè cum illis immortalitatẽ assequitur.* Prodeant *ergo aliæ Centuriæ, & tota acie cum barbarie decernatur.* Nam *si una uertit in fugam, tota claßis, aut legio facile triumphabit.* Musset *inuidia, uel liberius murmuret.* Hæc *mea sunt, ego prior inueni, ita sensi, hæc abstulit, hæc surripuit, sibi illa supposuit* Politianus, *nugæ & rapinæ.* Ego *sanè ut de me loquar, antequam* Venetias *annauigares,* Harpocratem *ex* Varrone *&* Ouidio *satis noueram.* In *aspiratione Arrij nunquam dubitaui.* Ocnum *apud* Propertium *ex lectione* Plinij *iampridem emendaram.* Aenigma Varronis *pluribus solui, & ne quæ damno uitia subeam, pleraque alia noui & docui.* Cur *autem non scripsi? cur non edidi?* Mea *est culpa, tua est laus,*

tua est gloria, conueni tecum. Cui mirum? Communi literatorum iure hæc sunt communia, patent occupantibus. Verum illis tantum adscribuntur, è quorum sinu iam sua prius euolarunt. Gaudeant alij umbra, uel intra limen se contineant, ibi signum semper expectent, ibi obstrepant, ibi cõtendant. Tu uero cum laude per stadium curras, tu coronatus incedas, qui rhinocerotes, aut mastiges nõ horruisti, nec liuidæ censuræ aleam subire. Fruere igitur parta uictoria, & præclari certaminis, in quo nec laboribus, nec periculis cessisti. Consensum doctorum nomini tuo ad æternitatẽ præmia repone. Tu quoq; felix Centuria quantum præstantissimo duci debes, qui ad amussim omnis disciplinæ te instruxit. Abi uictrix, tutus est tibi congressus, nihil obstabit. – Nã (ut uerbis Papinij te alloquar, quibus ille Thebaidẽ est affatus) iam fama benignũ Strauit iter, cœpitq; nouam monstrare futuris. Iam te magnanimus dignatur noscere Cæsar (Quo etenim Cæsare Laurentius tuus unicum literarũ præsidium habetur inferior?) Itala iam studio discit, memoratq; iuuentus. Nec meritis honoribus mors expectanda, sed autori uiuenti decus, atq; sentienti literarum studiosi iam merito impendunt. Hæc ad te scripsi tumultuario stilo, ac licentiore epistola. Excusabis tantum occupationes meas, quibus nimium distringor, & primum ingenij motum, quem celeritas maturare non potuit. Malui tamen hæc quæcũq; essent, ad te mittere, quàm diutius à me officium desiderari. Omnia enim tibi debere sum uisus, ex quo te semel Venetijs sum allocutus. Cæpisti enim me nimirum aureis eloquentiæ tuæ hamis, & tenacioribus filis implicuisti, quibus nec uolui, nec potui unquam

quam explicari. Vtinam *mihi par esset ingenium laudibus tuis, uel saltem, quod olim fuit, ut cupiditati meæ satisfacerem: fuit fuit inquam* Macarius. Nunc *tantum reliquiæ sunt sæuißimæ apoplexiæ, quæ me non multo postquam à me discesisti, dum publicè* Horatium *profiterer, repente corripuit.* Nota *est pestis, inueniet nec hoc fidem? (ut præteream bienniũ, quo attonitus sinistra quoq; corporis parte penè syderatus per omnem difficultatem uitam traxi) me aliquandiu nullas literas tenuisse.* Cognoscebam *libros, literas ignorabam, qua parte nihil sæuius, nihil crudelius expertus sum.* Tandem *ad me redij, ac paulatim diuino auxilio, industria medicorum, & benignitate patrij cœli liberatus sum.* Nondum *tamen* Macarium *agnosco, reliquias uideo tantum, quas uiris doctis, & tibi in primis dedicaui.* Neque *quod morbus ille teterrimus reliquit, alia uis unquam* Politiano *meo eripiet.* Vale. *Camerini.*

ANGELVS POLITIANVS MA*cario Mutio equiti Camerti,* S. D. 2

ACcepi *superioribus diebus elegantem abs te epistolam, doctam, copiosam, grauem, summo etiam artificio conscriptam, summo ingenio, qua Centuriam nostram, uelut in Circensi pompa uario tu quidem ornatu, uarijsq; insignibus ostentabas.* In *ea uero mihi non magis oratorẽ facundũ, quàm poëtam diuinum uideris exhibuisse, qui sic excellenter pulcherrimas, atque admirabiles uisiones non modo animo cõceperis, sed & oculis repræsentaueris.* Viuunt *imagines in tuis uerbis, & spirant.* Vegetæ *sunt, actuosæq;, non otiosæ, non lentæ, non cessantes, hilaria sci*

licet ipsa mediusfidius expreßisti. Sic ubique personata occurrit uarietas. Nec *tam profecto apud me, quàm apud te culta* Miscellanea *mea sunt, ac plus fortasse iam tibi, quàm autori, parentiq; debent.* Agnoui Macariũ *prorsus illum, qui mecum* Venetijs *olim cõgressus, quodam penè facundiæ suæ torrente me rapuit: agnoui, nec ei quicquam morbus ille pestifer detraxerat, quod non etiam magno cum fœnore bona ualetudo restituerit.* O *si mihi concederes usuram paulisper eloquentiæ tuæ, quàm penitus in eius epistolæ me laudes insinuarem.* Quæ *mihi pro clypeo, & muro cõtra liuoris impetus, imò quæ nõ epistola mihi, sed quædam propè immortalitas.* At *enim quoniã id rerum natura non patitur, circũferam certe, dimittam, spargamq; eam per omnium aures, uidelicet ut enixe laudetur semper ab omnibus, nec tamen unquã putetur laudata satis.* Vale. Varinus *ciuis tuus, auditor meus, ad summũ linguæ utriusque fastigium, pleno gradu contẽdit, sic ut inter doctos iam conspicuus digito monstretur.*

TYDEVS ACCIARINVS

Angelo Politiano, S. D.

INciderunt *in manus nostras ueluti mutilata ramenta quædam interpretationũ tuarũ in* Papinij *syluas, quibus aut intacta à* Domitio *explicas, aut explicata ab eo meliora reddis,* Angele *uir eruditißime. Hæc ego diligẽtißime pensitata, non potui non uehementer probare, sumq; coactus & ingenium tuum suspicere, & doctrinã singularem tuã mirificis laudibus persequi.* Tametsi *sua luce clarißimi uiri alienis igniculis minus indigeant.* Igitur *& si nõ sum de te benemeritus, nullaq; extẽt in te officia mea,*

pecu

peculiari tamẽ humanitate tua, qua cæteris oĩbus te præstare una, & constanti omniũ uoce audio, rogo, imò obsecro, & obtestor, ut tuis mihi literis significes an aliud, uel in eundem Papinium, uel in alios latinos autores ediderís, quod à cæteris discrepet interpretibus. Ariolari enim licet multa & præclara, & cognitione digna abs te ácris ingenij uiro collecta. Quibus si me impertire uolueris, non parum me tibi debere profitebor. Non sum nescius tibi non deesse librarios, pecunias ego ad te per colybistas numerabo. Age igitur, & amicitiæ meæ auspicem uoluntatẽ ne contemne, ut apud me amicũ ineuntem autoritas imminuatur tua. Tu uero si quid à me exigis, impera, polliceor imperata facturum. Sum ego ex agro Piceno oriũdus, sed fatis uolentibus, & nouercante fortuna in Brutijs Consentiæ profiteor. Et qui hactenus principũ familiaritate sum usus, nunc syderibus aduersantibus ludum aperui. Bene uale, & me ama, cum te uenerer, & obseruem. Consentiæ iiij. Nonas Iunias.

ANGELVS POLITIANVS 4
Tydeo Acciarino, S. D.

NOn tam auersus equos nostra sol iungit ab urbe, ut huc quoq; tui nominis fama non penetret. Illa te uindicat à fortunæ iniuria, nec patitur Consentiæ delitescere. Qua tamen in ciuitate si ludum aperuisses, scribẽte adhuc Lucilio, Siculis tantũ profecto, non etiam Consentinis ille scripsisset. De interpretationibus nostris, quas ais in Papinij syluas casu quodã peruenisse ad te, sic habeto, neq; dictatas fuisse à nobis, neq; cõpositas. Studiosus forsitan eas aliquis, enarrãte me (qua licuit) orationis cursum calamo

subsecutus exceperit. Nec *autem quicquam habemus quod in hoc genere tibi nunc mittamus. Spargere enim talia solemus in populum, nec inde nobis quicquã retinemus.* Tibi *tamen habemus gratiam, uel quòd nostra friuola tanti facias, uel quòd amicitiã tam diligenter expetas: dignus hoc ipso nimirum, qui iam non in ueteribus modo nostris, sed & in magnis amicis numereris.* Vale.

BACCIVS VGOLINVS
Roberto Saluiato, S. D.

MErito te Roberte docti diligunt, quos miro quodã ardore coluisti semper, & studiosi omnes amant: quos non modo opera, sed & impensa iuuas, ut cõmodius proficiãt. Ego uero & si nec doctis, nec studiosis quidem annumerãdus, plurimũ tamen tibi debere me fateor, quòd per te nobis, uel remotioribus copia facta sit diuini admodũ operis, editi nuper à Pico Mirandula, uiro sanè præ omnibus qui sint, quiq; fuerint, admirando: quem rectè non iam Picũ, sed suã uocat Phœnicem, in sacra Medicũ lauro nidificantem Politianus meus, aliud ætatis nostræ miraculum. Illius tu librũ de septiformi sex dierũ Geneseos enarratione, ueræ philosophiæ, & Christianæ religionis argumentũ, magno Laurentio Medici, patrono meo dicatum, cum diligentißime imprimendum, tum ad loca diuersa ac distantia transmittendum, & plurimis eius lectionis percupidis uel gratis habendũ curasti. Quos inter & mihi contigit, per Victorium Catanum tuum, hominem multi ioci, multaq; suauitate aspersum, & salibus, optato hoc munere potiri. Hoc tuũ in uiros claros studiũ, hanc in omnes uirtutis amatores officiosam liberalitatẽ, qui non laudet, &

gra

gratiore affectu prosequatur, is ab omni humanitate discors, & à literatorũ cõsuetudine alienus proculdubio est habendus. Non enim publicæ utilitati cõsuli à te amãtius, rectius, celerius'ue potuit. Quare hoc apprimè tibi esse exploratũ uelim, haud tenui mercede sumpsisse te huiusmodi prouinciã, cum inde & honorũ gratiã, & non mediocrem gloriam sis consecutus. Vale. Neapoli.

ANGELVS POLITIANVS Baccio Vgolino, S. D. 6

LEgit epistolã mihi nuper tuam Robertus noster Saluiatus, in qua cum gratias ageres, quòd eruditissimo te libro Pici nostri Mirãdulæ donauisset: mentionẽ quoq; obiter nostri facis. Nec autem me dubitas, ut amori nimiũ indulgẽs, appellare alterum nostræ ætatis miraculũ. Negare nõ possum Bacci, quin tua mihi grata uoluntas oĩno fuerit, gratus animus, utinamq; uere addere possem, gratum testimoniũ. Sed nimis magna ista laus, nec nostræ mediocritatis est, qua nõ efferor, sed obruor. Quis enim uel illud saltem patiatur, me cũ Pico Mirandula conferri, qui tam multis unus bonis abũdat, ut unus omnium laudes exhauriat? Quare te rogo, ne me illius posthac, sed meo modulo metiaris: cõtentus in me uulgatis istis laudatiunculis, quæ secũdæ notæ hominibus competãt. Sed heus tu, nimis bella profecto tua mihi illa epistola est uisa. Nec enim puto laudatio imposuit, quam non agnoui. Latine scribis (ita me deus amet) & eleganter: nec quasi diuerteris in hæc studia, sed quasi migraueris. Vale.

ALDVS MANVTIVS ROMAnus Angelo Politiano, S. D. 7

ANnum abhinc tertium, quo Veneti Ferrariam oppugnabant, me ut uel dei (ut aiunt) nedum hominum bellum fugerem, ex urbe Ferraria Mirandulam cōtuli ad Ioānem Picum, principem ætatis nostræ doctißimū, quod & amaret literatos uiros, & faueret ingenijs. Ibi Emanuel Adramyttenus, familiarißimus meus, tuā mihi Græcam, quā ad se dederas ostendit epistolā, ornatè quidē & doctè, atque copiosè scriptam: quæ non à Romano uiro, sed à mero Attico, qui Athenis semper fuisset, elucubrata uidebatur. Quamobrem cœpi mi Angele, amare te uehementer, doctrinam tuam, atque ingenium non mediocriter admiratus. Deinde Emanuel suo cum principe Ticinum profectus est, ubi paucis ante mensibus, quàm ad te scriberem, exceßit è uita. Cuius interitu ita quidem moueor, ut multis annis grauius nihil & molestius tulerim. Erat enim homo & moribus apprime ornatus, & Græcis literis sanè quàm doctus, meiq; amantißimus. Non possum igitur non mœrere, tali amico orbatus, quāquam meo magis ipsius incommodo, quàm illius. Nam illi ad superos facillimum fuisse cursum, quoniam & bene, & beate semper uixit, nō sum nescius. Quapropter malū si quod accidit, meū est. Iuit inquam ille Ticinū, ego uero Mirandula Carpum perrexi: quò cum aliquot post mensibus uenisset & Picus noster, Rusticū mihi ostendit tuam, quæ mi Angele mirificè auxit amorē erga te meum. Ibi enim perspici facile potest, quantū abundes ingenio, quanti homo sis studij, quanta tibi bonarum literarū sit copia. Nec uereor tibi me adulari ducas, ἐι σαυτὸν γινώσκεις. Scis enim quàm ipse scripserim esse impēdio plura. Taceo autem & quæ

Si teipsum cognoscis.

quæ de te mihi dixit is ipse Picus, *& dicit quoties in tui incidimus sermonē (nactus es enim dignū præconē laudū tuarū) & quæ retulit mihi Alexander Sarcius* Bononien*sis, homo uerus, ac integer uitæ, scelerisq; purus, necnon quantum ex ipsius sermone colligere potui, tui studiosissimus. Quid plura? Hisce tuis impulsus laudibus, non potui ad te nō aliquid literarū dare, ut facerē te certiorē me ita esse tuū, ut posses omnia de me tibi cōstantissime polliceri. Incredibilis enim erga doctissimū quēq; meus est amor, qui me etiā coëgit, ut ad te scriberē, peteremq;, ut me pro tua erga studiosos uiros humanitate, inter tuos mi Angele connumerares: quod ut facias, te quantū possum rogare, rogo. Quod profecto feceris, si me uteris familiarissime, mihiq; quoties usu uenerit, non secus iusseris, ac cuiuis ex domesticis tuis. Sic enim tua uirtus postulat, facitq;, ut sim tuus, quoad uiuā. Vale. Carpi. V. Calen. Nouembr.*

ANGELVS POLITIANVS
Aldo Manutio Romano suo, S. D.

R*Edditæ mihi fuerūt literæ tuæ, quæ perspicue declarant, non modo quàm sis homo doctus, uerumetiam quàm mei studiosus. Est enim scribendi genus illud tuū minime triuiale, cultum quinimo, subactumq; uelut exercitatione multa, sparsumq; deniq; fruge bona ueterum lectionum. Tum epistolā sic laudas nostram, Græcè scriptam, quippe ad Græcū hominē, magis ut amorem uidearis habuisse in consilio, quàm iudicium. Sed tamen utcunq; sit, equidē tibi uel ob id placuisse eam lætor, quod quantò ego tibi fuero doctior, tanto minus fortasse pœnitebit amicitiā*

te nostram

te nostrã tam cupidè, tam uehemẽter expetisse. Facit aũt, ut in ea mihi epistola fauẽã, nõnihil Emanuel ipse Adramyttenus, q respondẽs ita prorsus ultra modũ laudauit, ut omnibus me suis Græcis, quicunq; aliquot ante seculis scripserũt, hominẽ citra mare natũ, nõ dubitauerit anteferre. Iurare illũ solitum quoq; Picus meus literis significat, dum legeret hãc epistolam, ne ipsas quidem tam esse Athenas Atticas. Quare placerẽ profecto mihi Græci hominis testimonio, nisi Cretensis fuisset Emanuel. Etenim

Cretenses mendaces. *hoc genus ut mẽdaces notauit Epimenides: q tamẽ & ipse Cretensis, ut mentiri nõ minus potuerit: ideoq; nõ mendaces illi. Sic ergo uerus Epimenides, atq; ita rursus illi men*

Fallacem. *daces. Vides hunc dialecticorũ ψευδόμενον. Mihi tamẽ extra iocũ ueros esse oĩno Cretẽses libet. Iam quoniã de epistola me amo, ne palpũ quidem reijciam, quod obtrudis Rustici nomine: monstrum enim prorsus, imo autẽ scelus inexpiabile, si laudatori suo Poëta non crederet. Sed cupio præsens te præsente frui aliquãdo, siquidem absens ita delectas. Accipio uero iam nũc inter amicos, & quidẽ primi ordinis. Nec enim explorãdus ultra quẽ Picus noster receperit. Ille inquã Picus, cuius nunquã nec cessauit*

Alexander Sartius. *ingeniũ, nec errauit iudicium. Alexandro Sartio cottidie plus debeo, tibiq; esse eũ familiarẽ summopere gratulor, Vir est profecto syncerus, candidus, amœnus, idem, fidus, acer, ingeniosus, experiẽs. Hũc uelim meo noĩe plurima salute impertias, quãdo me assidue laudat, estq; nõ inter postremos Pici nostri familiares. Vale.*

MATTHAEVS VERONENSIS CAnonicus regularis, Roberto Saluiato, S. D.

VT cæteros soles qui gratia tibi digni uidētur, ita me quoq; cum ueneratione, tum meritis es prosecutus. Quin & quæ mea legisti, probata non modo tibi, accepta'q; fuere, uerū etiā illa sparsisti cū laude, & lōge splēdidiore, quàm ea ipsa prædicari mereantur. Tū mihi sæpe & amice illud suasisti, ut nostra Salutaria gaudia imprimēda proferrē. Quod & Ioānes Mirādula, & dulcis Politianus noster fecēre: quorū alterum obstupescimus, tanquam fulgorem seculi nostri, altero optimarū etiam literarum magno, grauiq; magistro insignis & læta est omnis Hetruria. Impressa itaq; sunt, & uno ueluti partu uolumina supra sexcēta in lucem edita sunt: de quibis unū transmittimus tibi, ut nostrū aliquid in manibus habeas: Quod quoties legas (si non id ante fecisti) spreta terrenarum omniū rerū amara dulcedine, inani falsáq; lætitia, felicitatem alto, atq; firmißimo animo quæras: & certū illum, directumq; callē mi Roberte sequare, qui te ducat ubi maxima bona, & sempiterna sunt gaudia. Quoniā uero nullis ornamentis adiunctis, sed qualis dūtaxat euasit ab arte purus, & nudus proficiscitur ad te libellus, illū tu Roberte, & ornare minio, & amicire tegumento curabis, qui es liberalis & diues. Vale.

ANGELVS POLITIANVS MATthæo Bosso Veronensi canonico regulari, S.. D.

HOnorifica mentio, quam tu fecisti de nobis in literis ad Robertum, magis ibi tamē amorem tuum, quàm meas agnosco laudes, Sed illud ex arte, quod falsò me laudaturus, à ueris Pici laudibus incœpisti, uidelicet, ut per illū de me tibi credatur. Fortasse aūt me talē credis etiam, qualem

qualem prædicas, propterea quod sic amor à Pico: sed nõ ob ista me Picus, ob amorẽ potius amat, ob amorẽ qui nõ cæcutiat. Hoc *est enim cur unus omnium penitus hũc amo, quod unus omnium penitus inspicio.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Ioanni Baptistæ Midæ, S. D.

AGerem tibi gratias, quòd ubiq; me laudas, sed uereor ne laudes ipsæ quibus me afficis, fidem perdãt, si pro ijs tibi gratias agam, quasi debeam, quasiq; ueræ laudes non sint. Nam *pro ueris, hoc est pro suis laudibus, nemo cuiquam debet.* Quis *enim pro suo debeat? At ego tibi me debere tamẽ dicerẽ, nisi mihi nimis magnam faceres in hoc iniuriã, quod es amicus.* Ob *id enim tibi nõ creditur, cum me laudas.* Sed *interim te quoq; furtim laudas.* Nam *si nõ laudari ego merito putor, haberis tu tamen ingeniosus: si merito, bonus.* Vt *autem rectius egeno, quàm diuiti datur: ita rectius qui caret, quàm qui suis laudibus abũdat laudatur.* Mihi *certe nõ minus tuæ gratæ sunt laudes, hoc est alienæ quàm si meæ laudes forent.* Non *enim minus prosunt.* Vt *ergo non minus aliquando bene pascimur alieno sumptu, quàm nostro: sic nõ minus aliquãdo decẽter alienis ornamur laudibus, quàm nostris.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Hieronymo Porcario, S. D.

ANtonius Zenus homo cum cæteris in rebus, tũ maxime in amicitia diligentißimus, multa mihi sæpe de ingenio, de literis, de moribus etiam tuis, præcipue tamen de humanitate narrauit, & ut ad te scribã, uehemẽter hortatus est. Ego *uerò libẽter obsequor cãdidißimo uiro, suauißimo*

uißimo amico. Tibiq; nunc has literas ob id ſcribo, quo certiorem te faciam, me quanquam adhuc os tuum non uidi, tui tamen eſſe ſtudioſißimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS *cuidam*, S. D. 13

M*Vlto æquius fuerat denegare ſtatim, quod tam uehementer rogauerã, quàm poſtea non perficere, quod tam liberaliter uir grauis promiſeras.* Nõ *enim tũc fuiſſet iniuria, quia nondum debebas: at nunc eſt, quia iam debes.* Debes, *quia promiſiſti.* Non *enim credo adhuc te quoq; eſſe ex illo hominum genere, quos promiſſa nõ alligant.* Crediturus *idem nec ne ſim, deinde tibi eſt in manu: tantũ rogo, ſi beneficiũ tribuere mihi nõ uis, deſinas tamẽ eſſe iniurius.* Deſines *autẽ, ſi ſperare diutius fruſtra uetueris.* Deniq; *debebo tibi multum, ſi quod opto præſtiteris: mirabor multum, ſi non præſtiteris.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS *Antonio Zeno ſuo*, S. D. 14

A*Morem fugitiuum, quem penè puer adhuc è* Græco *in* Latinum *cõuerti, non ſententijs modo, ſed numeris etiam ſeruatis, ac lineamentis penè omnibus, cupienti, flagitantiq; diu tibi mitto tandem.* Cauſa *uero cur tam ſerò miſerim fuit, quod aliquandiu mecum deliberaui prius, an mitterẽ.* Multa *enim longo poſt interuallo retractanti diſplicuerunt, quæ tunc fortaſſe, cũ ſcribebã, uiſa ſunt optima.* Corrigere *nimis durũ, quod ita diu iã inueterauerat.* Mitto *elegiam quoq; de uiolis, alterum eius ætatis luſum.* Nam *& eam te nimis cupere ſignificaſti.* Mihi *certe nihil eſſe in ijs uidetur qđ probes, præter indolẽ fortaſſe.* Rogarem

garem uero, ne cui nugas istas ostenderes, nisi me scirem prorsus frustra rogaturum. Non enim ob aliud puto nostra requiris, nisi ut quãplurimis ostendas: quoniam (qui tuus est erga nos amor) placitura statim, quia nostra sunt, omnino confidis. Epigrammata tibi non mitto, quod ea simul cum Græcis publicare statim cogito. Vale.

Amor fugitiuus è Græco Moschi.

Cum Venus intento natum clamore uocaret,
Si quisquam in triuijs errantem uidit amorem,
Hic fugitiuus, ait, meus est, pretium feret index
Basiolum Veneris: quod si ad me duxeris illum,
Non tantum dabo basiolum, plus hospes habebis.
Insignis puer est: en omnia percipe signa.
Non est candidulus: uerum ignem imitatur, ocelli
Acres, flammeoli, mala mens, suauißima uerba.
Quod loquitur, non sentit idem, uox mellea, sed cum
Ira inflammatur, tum mens est aspera, fallax,
Fraudator, mendax, ludit crudele puellus,
Crispulus est olli uertex, faciesq́; proterua,
Exiguæq́; manus, procul autem spicula torquet,
Torquet in umbriferumq́; Acheronta & regna silentũ.
Membra quidem nudus, mentem uelatus, auisq́;
More quatit pinnas, & nunc hos, nunc petit illos,
Sæpe uiri preßans præcordia, sæpe puellæ.
Arcum habet exiguum, sed & arcu imposta sagitta est.
Parua sagitta quidem, sed cœlum fertur adusq́;.
Parua pharetra olli dependet, & aurea tergo.
Sunt & amari intus calami, quibus ille proteruus
Me quoq; sæpe ferit matrem: sunt omnia sæua.

Omnia,

Omnia, seq; ipsum, multo quoque sæuius angit.
Paruula fax olli, solem tamen urit & ipsum.
Verbere si prendes, age, ne miserare puellum.
Si flentem aspicias, mox ne fallare caueto.
Sin arridebit, magis attrahe: basia si fors
Ferre uolet, fuge tu, sunt noxia basia, in ipsis
Multa uenena labris: si fors ita dixerit, heus tu
Accipe, nempe tibi cuncta hæc mea largior arma:
Ne contingе, caue, fallacia munera amoris.
Omnia quippe igni sunt infecta illius arma.

Elegia de uiolis.

Formosæ ò uiolæ Veneris munuscula nostræ,
Dulce quibus tanti pignus amoris inest,
Quæ uos, quæ genuit tellus? quo nectare odoras
Sparserunt Zephiri mollis & aura comas?
Vos'ne in Acidalijs aluit Venus aurea campis?
Vos'ne sub Idalio pauit amor nemore?
His ego crediderim citharas ornare corollis,
P.rmeßi in roseo margine Pieridas.
Hoc flore ambrosios incingitur ora capillos,
Hoc tegit indociles gratia blanda sinus.
Hoc aurora suæ nectit redimicula fronti,
Cum roseum uerno pandit ab axe diem.
Talibus Hesperidum rutilant uiolaria gemmis,
Floribus his pictum poßidet aura nemus.
His distincta pij ludunt per gramina manes.
Hos fœtus uernæ Choridos herba parit.
Felices nimium uiolæ, quas carpserit illa
Dextera, quæ miserum me mihi subripuit.

o Quis

Quas roseis digitis formoso admouerit ori
Illi, unde in me spicula torquet amor.
Forsitan & uobis hæc illinc gratia uenit.
Tantus honor dominæ spirat ab ore meæ.
Aspice lacteolo blanditur ut illa colore,
Aspice purpureis ut rubet hæc folijs.
Hic color est dominæ, roseo cum dulce pudore
Pingit lacteolas purpura grata genas.
Quàm dulcem labris, quàm late spirat odorem.
En uiolæ in uobis ille remansit odor.
O' fortunatæ uiolæ, mea uita, meumq;
Delitium, ò animi portus, & aura mei.
A' uobis saltem uiolæ grata oscula carpam,
Vos auida tangam terq;, quaterq; manu.
Vos lachrymis satiabo meis, quæ mœsta per ora,
Perq; sinum, uiui fluminis instar, eunt.
Combibite has lachrymas, quæ lentæ pabula flammæ
Sæuus amor nostris exprimit ex oculis.
Viuite perpetuum uiolæ, nec solibus æstas,
Nec uos mordaci frigore carpat hyems.
Viuite perpetuum miseri solamen amoris,
O' uiolæ, ò nostro grata quies animo.
Vos eritis mecum semper, uos semper amabo,
Torquebor pulchra dum miser à domina:
Dumq; cupidineæ carpent mea pectora flammæ,
Dum mecum stabunt & lachrymæ & gemitus.

15 ANGELVS POLITIANVS
Paulo Comparino suo. S. D.

Rogasti me superioribus diebus, ut quoniam fabulam Plauti Menæchmos acturi essēt auditores tui, prologum facerem genere illo uersiculorū qui sint comœdiæ familiares: simul ut obiter notarē quosdam nostræ ætatis, non quidem Plautos, sed tantū pistores, qui comœdias absque uersibus, nullo nec artificio, nec elegantia docēt, & ut actæ primū sunt, tenebris ipsimet (in quo nimis eos laudo) perpetuis damnant: Quæ tamen ab imperitis aliquando non improbentur, quoniā scommata sæpe isti quædam commiscent antiquorum, quæ tamen ipsa quoq; dū male collocant, infamant. Postremo ut & stylum Plauti laudarem, totumq; hoc agendi genus ab indoctis quibusdā, sed molestis prædicatoribus defenderem: qui moribus officere clamitent, quicquid usquam sit elegans, aut eruditum, contraq; studium propositumq; hoc uestrum plebeculā concitent. Gessi tibi morem, nec minus libenter, quàm celeriter candido amico, deq; nobis benemerito, quanquàm (ut scis) otij non satis habebam, Romam tum maxime proficiscens, itineriq; iam paratus, atq; accinctus. Et eum quidem prologum, qualisqualis est, mitto ad te, cum gratia (si nihil aliud) celeritatis. Vale.

Prologus in Plauti Menæchmos.

Heus heus, tacete, sultis uos ego ut loquar.
Nam nostra conducta est huc lingua, uestri oculi.
Vos spectare decet, nos loqui, & fabulam agere.
Alioqui capite ipsi hunc ornatum scenicum,
Atque exporgite lumbos, tum nos sessum ibimus,
Spectabimusq; uos taciti, aut ridebimus,
Aut si actio frigebit, dormitabimus.

Comœdiam Menæchmos acturi sumus,
Lepidam & iocosam, & elegantem, ut nil supra:
Sed mendosam alicubi tamen, culpa temporum
Inerunt in ea nonnulla, ne nobis quidem
Satis intellecta, sed hæc erunt pauca admodum.
Quæ si minus placebunt, auribus expuite,
Aut deuorate, ceu soletis catapotia.
Romanus est hic sermo, Romani sales,
Nihil inuenustum est, aut ineptum, & græculum:
Quale solent nugari molitores cæteri,
Quorum nec ullis uersibus Comœdiæ,
Nec argumento constant perplexabili,
Nec quicquam habent Comœdiæ, præter titulos.
Non ipsæ secum congruunt, nec adest fides
Rebus agundis, ac nec personis indoles,
Tantumq́; si quid furtiuum est, id eis placet,
Quippe alienis insidiantur laboribus.
Facient profectò maiora operæprecia nunc
Longe adulescentes isti, si quidem insueuerint
Puro sermoni Romæ urbis uernaculo,
Quàm si magistris freti triuialibus
Linguas tenellas polluant stribiligine.
Siquidem ita traditum est à laudatis uiris,
Latinè uellent etiam si Musæ loqui,
Nullis usuras, nisi Plautinis uocibus.
Quòd si qui clament nos facere histrionicam,
Atq; id reprehendant, minime diffitebimur,
Dum nos sciant disciplinam antiquam sequi.
Etenim formandos Comœdo ueteres dabant

Pueros ingenuos, actionem ut discerent.
Sed qui nos damnant, histriones sunt maxumi.
Nam Curios simulant, uiuunt bacchanalia.
Hi sunt præcipue quidam clamosi, leues, In franciscanos.
Cucullati, lignipedes, cincti funibus,
Superciliosum, incurviceruicum pecus.
Qui quod ab alijs habitu & cultu dissentiunt,
Tristesq́; uultu uendunt sanctimonias,
Censuram sibi quandam, & tyrannidem occupant.
Pauidamq́; plebem territant minacijs.
Sed iam ualete spectatores, & gregi
Faucte nostro, uobis quod uortat bene.

ANGELVS POLITIANVS 16

Cæsari carmento suo, S. D.

C*Ontemni te putas, quòd non rescribo. Contemnerem, si rescriberem. Quos enim contemno, respondere his audeo uel occupatus, tibi nec otiosus.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS 17

Iacobo Modesto *suo.* S. D.

D*Oles quòd non rescribam, dolere desine, iam rescribo.* Vale.

ANG. POLIT. CVIDAM, S. D. 18

N*On præstas quæ pollicitus. Conqueror si oblitus, magis etiã si non oblitus.* Oblitum *fuisse, uix amici est: non præstare cum recorderis, prorsus inimici.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS 19

Pico Mirandulæ, S. D.

Q*Væ uellem corrigeres, tu laudas.* Hoc *uero facile facis, quod semper facis.* Vale.

10 ANG. POLIT, AMICO, S. D.

IRasceris quòd iste me Simius carpit. Non ideo me carpit, ut carpat: sed ut sibi uictū quærat homo famelicus apud quosdam, qui multum gaudent assentatoribus, plus tamen detractoribus. Vale.

11 ANG. POLIT. AMICO, S. D.

Amicus. Adulator.

SI te ob diuitias amare cœpissem, desissem tibi nunc esse amicus, cum tu desisti esse diues. Verum si nunc desissem, ne tum quidem cum fuisti diues, fuissem tibi amicus, sed adulator: quod esse qui potest, is esse liber non potest. Vale.

12 ANG. POLIT. AMICIS, S. D.

MVlti simul epistolas poscitis. Multis ecce mitto, sed unicam. Cōuenit unica multis, quos unicè diligo: quæ tamen erit ut multæ, quādo multi legetis. Valete.

13 ANGELVS POLIT. INVIDO.

INuides omnibus omnia, præter inuidiam. Sed & hāc inuides tuo compari, qui magis inuidus etiā, quàm tu. Sic inuidiam tibi non inuidet, quam tu illi tamen inuides. Ita rursus ille minus inuidus. Qui sitis non dicam, ne miseriores faciam, quàm nūc estis. Nam si nomen uestrū proferrem, nomen quoque ipsum uobis inuideretis, nec uterque utriq; modo, sed & uterq; sibi.

14 ANGELVS POLIT. MALEDICO.

Laudari ab improbo.

MAledicenti non remaledico, ne maledicere mihi tu forsitā, hoc est, ne laudare me desinas. Quis enim laudatus uerius, quàm cui maledicitur à malo uiro? Te uero appellare malum uirum, tantum à maledicto abest, ut nihil dici possit melius.

ANG. POLIT. LAVR. MED. S. D.

CYcno poëta similis, uterq; candidus, uterque canorus, uterque fluuios amans, uterque Phœbo gratus. Sed negatur canere cycnus, nisi cum Zephyrus spirat. Quid igitur mirum, si taceo tandiu tuus poëta, cum tu tandiu non spires meus Zephyrus? Vale. Cycnus.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ, S. D.

VIncebar abs te prius doctrina, uincebar ingenio, sed uinci tamen lætabar, atque adeo lætor, quoniam te diligo: quin ob hoc ipsum diligo, quod his uincor. At nunc & humanitate me uincis. Hoc equidē ferre nequeo, quoniam turpe, sed iam fero. Nihil enim turpe mihi, quod honestum tibi. Vale.

ANG. POLIT. AMICO, S. D.

DOles quod amicus in disputatione te uicerim: dolere non debes. Nam si sunt amicorū communia omnia, non magis quàm tu uictor ego: nec minus quàm tu uictus. Sed hoc tu fortasse doles, quòd hac amicorum lege, nec ego planè sum uictor, qui te uici. Vale.

ANG. POLIT. AMICO, S. D.

REprehendebā tacitus, quòd te diutius oblectares in agro, cū mihi redditus abs te calathus floribus plenus, & quidē rosidis adhuc multicoloribus, ac suaue olentibus. Inuidere (fateor) tibi agrum uolebam, qui flores tam pulchros educaret. Sed ut epistolam tuā deinde legi, floribus alijs multò pulchrioribus cumulatam, quàm calathus fuerat, inuidere potius agro cœpi, qui de tuis (ut mihi uidetur) epistolis floruisset. Vale.

ANG. POLIT. AMICO, S. D.

DOlui uehementer, lætatus sum uehementer, quòd ægrotasti, quòd & conualuisti, Vale.

ANG. POLIT. CVIDAM, S. D.

MItto lilia, non ut gratum faciam tibi, quanquàm tibi quoque, sed ut ipsis lilijs, hoc est ne marcescant. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Puccio Florentino iurisconsulto, & ad summum Pontificem legato. S. D.

NOn desinam de te solicitus esse, quandiu Romæ fueris, ubi pestilentia laboretur. Etenim te periclitante, maior ac melior pars animæ meæ periclitatur. Quanquàm uero tu legatione fungeris istic honestissima partemq; magnam sustines tuæ reip. quæ difficilimis temporibus carere opera tua uix potest, tamen has noster amor consolationes non accipit, imo iam nec audit. Præcipit autem poëta Hesiodus mercatoribus, ut uilissima quæque nauigijs imponant, uidelicet ut si iactus in mare fiat, saluis rebus tamẽ potioribus euadant. Cæterum Florentina ciuitas, quæ putatur in mercatura tenere principatum, nescio quo cõsilio te Romæ nunc talem ciuem quasi preciosissimam mercem, mari turbido commisit. An quia lucrum sæpe fit ibi maius, ubi maius est periculũ? Iam uero illud quoq; mihi ualde auget metum, quod ut nimium de tua rep. solicitus, ita nimiũ diceris esse de teipso securus. Est omnino familiare uestræ domui magna facere, magna pati pro repub. Sic uidelicet auus tuus homo prudens à factiosis ciuibus, cum magno Cosmo relegatus est, dum patriæ

patriæ cõsulit, qui cum maiore deinde gloria cum eodem illo reuocatus à bonis. Sic pater in castris occidit, dum uictoriam uobis aduersus Ligurem procurat, nec labori parcens, nec periculum fugitans, nec omnino ullam suæ senectutis rationem ducẽs. Cui quidem, si mos antiquus maneret honestandæ uirtutis, statuam sicuti Romani Seruio Sulpitio, foro medio posuissemus. Sed alia tamen patris tui ratio fuit, alia tua debet esse. Pater pro qua ciuitate tantum laboris longa ætate susceperat, eidem uitæ quoq; reliquias libens consecrauit. Tua uero mi Pucci ætas, uigens & florẽs, ad multos usus deinceps, & ad alia reip. tempora seruari debet. Consule igitur in primis tuæ saluti, qui primus de iure consuleris: ac tibi tute caue, qui tam bene cæteris cauere soles. Nam salutem neglegere non potes, quin laudem quoq; tuam neglegas. Non enim (mihi crede) laudaberis, si talem ciuem periculis exposueris. Quòd si te ratio temporum cogit, & senatus autoritas, ut omnino istic agites, habe quæso semper de tua salute prudentes medicos in consilio. Quando etiam Marcus Varro doctissimus ille Romanorum, se suamq; familiam, ratione certa dicitur à pestilentia uindicasse. Sed in primis tamen exposce cottidie summi dei pacem, per sacra & aras: cui non dubito quin salus tua curæ futura sit, cum fides cordi esse debeat ea, quam patriæ præstas. O' quando igitur te reducem complectar mi Pucci? quando diem tecum totum (quod soleo) noctisq; etiam partem iucundissimis & fabulis, & sermonibus consumam? Sed interim tamen fratre tuo Iannoctio perfruer, homine suauissimo, studiosissimoq; nostri, quem iure meus alumnus, publi-

tum patriæ præsidiũ, Petrus Medices unicè diligit, amoris, ac prudẽtiæ merito: quin idem quoq;, de te sic honorifice quacunq; occasione loquitur, ut testimoniũ tibi reddat amplißimum perfectæ laudis. Tu me uelim diligenter Alexandro affini tuo, Cardinali Farnesio commendes, quem colo, & ueneror ob alia quoq;, sed ob id in primis, quòd non minus honoris adijciunt ipsius dignitati literæ, quàm literis dignitas. Vale.

32 ANGELVS POLITIANVS Pandulfo Collenutio suo, S. D.

GRatißimum fecisti, quod specimen herbarum Gnaphalij, Gallicæq; Nardi misisti mihi, quas nuper in Germania repereris, nec dubitari potest, q̃n sint (ut Plautus inquit) ipsißimæ. Nam & nardus hæc ab Assyria, & Cilissa, neq; specie multum, neq; colore distat. Et in Gnaphalio signa congruũt, albedo, mollitiáq; foliorũ. Quam obrem pro Tomẽto ueteribus fuerit: quod & Artemidorus in quinto libro de somniorũ euentibus ostendit, scribens, eũ qui sibi uisus est triticũ, pro Gnaphalo habere in culcita marem filiũ suscepisse. Sed de hoc aliàs. Diligentiam uero, solertiamq; istam tuam peruestigandis, agnoscendisq; rebus obliuijs, dici nõ potest quàm complectar, atq; exosculer: præsertim tamen hac parte, quod ad eam plurimum scilicet medicina quoq; ipsa nostri tẽporis caligat. Miror autẽ persæpe, quomodo tu tam multis queas unus, tamq; diuersis muneribus par esse. Res enim principis administras, ut uix quisquam circũspectius. Caues tuis consultoribus, ut pauci prudentius. Orationem scribis (quod Apuleius inquit) & prosam, & uorsam, sic eleganter,

Artemidorus. ὀνειροκριτικῶν.

ter, ut concedas ferè nemini. Sed & disciplinas attingis has interdū remotiores, in quibus aliquid eruis cottidie, uel ipsis professoribus ignoratum. Postremo curam tuam sic in diuersa feliciter spargis, tanquā si totam collegeris ad singula. Nec *absunt domesticæ (sicuti* Cicero *inquit) trichæ, quæ multum quoq; sibi uel cogitationum, uel operæ tuæ decerpunt, ut inuita prorsus, & indignante fortuna, fouere otium literatū uideri possis. Quòd uero scribis in exemplaribus* Digestorum *iuris uestri ciuilis, desyderari uerbū quo græcè nominetur edulis uua, quā tu uocari cibariam dicis à* Plinio: *simulq; petis, ut scribā quo pacto deniq; res ea græcè dicatur, ut restitui suo loco possit. Scito nō aliud esse omnino, quàm* τρώξιμον. *Quæ uox incolumis adhuc in archetypis* Iustiniani. *Sed & apud* Theocritū *primo* Idyllio, ἃ μὲν ἂρ ὄρχως φοιτᾷ, σινομῶρα τὰν τρώξιμον. Consulis *etiam, num rectè, latineq; dicamus, ab ima die, cū significare diem uitæ supremū uolumus.* Nam *te quidem dicis apud* Scæuolam *reperire, titulo* Digestorū *de legatis tertio.* Titia *ima die disposuit. Sed uereri nonnihil, ut emendatè sit scriptum, propterea quod idem alibi non reperias.* Recte *uero mi* Pandulfe *suspicaris.* Non *enim uerba illa sunt in archetypo, sed pro his græca magis, quorū exemplū ad te mitto.* Τιτία διεθέμην, καὶ βούλομαι δοθῆναι Καλλιμάχῳ μισθοῦ χάριν δηνάρια δύο. Quod *ita cōmodius ad* Latinos *transferas:* Titia *testamentum condidi, ac placet, ut* Callimacho *dentur mercedis nomine denarij duo.* Nisi *mauis tamen, ut ipse quoq; denaria dicam neutro genere: sicuti rudis iste quisquis omnino fuit interpres, qui pecunias quoque*

Edulis uua.

Τρώξιμος.

Hec quidē per pergulas frequē tat uaflans uuā.

Ab ima die.

Locus digestorū emendatur.

que fortasse nerua esse belli, non neruos putauisset. Ago etiam tibi gratias, quod indicem misisti librorũ ueterum, quos in Germania reperisti. Mallem tamen orationẽ misisses tuam, quã diceris habuisse magno cõseßu principis tui legatus, ad imperatorem designatum Maximilianum: quæ tamen oratio penè dixerim, nobis ab ipsa usq; Germania exaudita est. Sed mitte tamen, nec te moueat, quòd ei multũ sit uirium, multumq́; gratiæ deceßurũ, quoties alius ipsam quam tu pronunciauerit. Etenim *uidere mihi* Pandulfe *uideor, linguæ istius fulmine* Germanos *attonitos, pendere de uerbis quidem, sed oculos tamen oratoris* Itali, *uultumq́;, & statum, & gestũ, defixos ac penè stupentes contẽplari: sicuti* Florentina *quondã ciuitas, cum tu prætor urbanus, pleno foro, me quoq; multũ mirante, grandes illos heroicos intonabas pro rostris.* Verum *(ut dixi) mitte omnino descriptam nobis.* Nam *quoniã uersatur adhuc ante oculos illa tua pronunciãtis carmen imago, sic uerba etiam soluta legemus: non quasi nos recitemus, sed quasi modo quoq; tute pronuncies.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Baptistæ Guarino *suo*, S. D.

AGo *tibi gratias, quod librum misisti eum quẽ* Picus *abs te noster meo nomine petierat.* Vtar *ad paucos tantum dies, ac protinus remittam.* Retulit *idem quoq; mihi* Picus, *cupere te admodum, ut quæ de* Thymele, *ac* Latino, *aduersus* Merulæ *sententiam breuiter attigi, magis tibi perspicua faciam.* Libenter *obsequar tibi uiro & literis, & moribus præstantißimo, deq́; nobis optime merito.* Fuisse *igitur* Thymelen Merula *prodit uxorem* Latini,

tini, quam sit etiã prostituere solitus, sic ut à mœchis (in= quit) nonnunquã cæderetur: Adeoq; notũ foret Thyme= les adulteriũ. & ipsius Latini opprobriũ, ut de illis noua induceretur persona à Mimographis in scenam. Sed ego præfatus honorẽ docti alioqui uiri, quæcũq; hoc loco tra dit, partim manifestò falsa deprehendi, partim nulla nec autoritate probari posse, nec ratione dico. Quanquã au tem Merulæ magis incũbit ipsi probatio, uel si quis Me rulam defensurus est, quàm mihi: proponã tamẽ quibus cũ credã suspicionibus adductũ fuisse, ut ista quasi cõminisce retur. Legebat uidelicet apud Iuuenalẽ, quem tũc enarra bat: Et à trepido Thymele summissa Latino. Quẽ locum uulgo sic interpretantur, ut si Thymele sit uxor, quam summiserit Latinus, hoc est (ut existimãt) lenocinio pro= stituerit. Cui fuere sententiæ nõnihil & illos ad Domiti anum Martialis uersiculos putauit, quos etiã citat: Qua Thymelen spectas, derisoremq; Latinũ, Illa fronte pre cor carmina nostra legas. Et rursus illud ex Iuuenale: Ze lotypus Thymeles. Et item: Quem toties texit perituri cista Latini. Nam cæsum fuisse à mœchis, inde probat, quod ait idẽ Martialis: O quàm dignus eras Alapis Ma riane Latini, Te successurum credo ego panniculo. Perso nam uero inductam suspicari credo potuit, aut quòd Ze= lotypus Thymeles legatur (ut diximus) apud Iuuenalẽ, aut quòd apud Martialem spectet & Latinum pariter Domitianus, & Thymelen. Hæc autẽ quàm friuola sint argumenta, quanq; nihil efficientia, quiuis mediocriter doctus, etiam me tacente perspexerit, Iam primum igitur constat Latinum fuisse Domitiani familiarem, mimum

tempo

temporibus illis celebrem. Cuius in ſcena geſtus maxime populo Romano placuerint, cuiusq; fabulis, ac iocis etiã princeps delectaretur. Hæc ita eſſe declarat epitaphium, quod ipſius Latini legitur apud Martialem libro ix. his uerbis:

Dulce decus ſcenæ, ludorum fama, Latinus
Ille ego ſum, plauſus, delitiæq; tuæ.
Qui ſpectatorem potui feciſſe Catonem,
Soluere qui Curios, Fabritiosq; graues.
Sed nihil à noſtro ſumpſit mea uita theatro,
Et ſola tantum ſcenicus arte feror.
Nec poteram gratus domino ſine moribus eſſe,
Interius mentes inſpicit ille deus.
Vos me laurigeri paraſitum dicite Phœbi,
Roma ſui famulum dum ſciat eſſe Iouis.

Declarat & Suetonius, ita ſcribens in Domitiano: Idq; ei cœnanti, à mimo Latino, qui prætericns forte animaduer terat, inter cæteras diei fabulas referretur. Eundem uerò deriſorem uocat Martialis, aliorumq; uelut irriſioni ne= gat expoſitũ, ſcilicet ut naſutißimũ, ſcribẽs ita in Xenijs:

Naſutus ſis uſque licet, ſis denique naſus,
Quantum noluerat ferre rogatus Atlas.
Et poßis ipſum tu deridere Latinum,
Non potes in nugas dicere plura meas:
Ipſe ego quàm dixi, quid dentem dente iuuabit
Rodere? carne opus eſt, ſi ſatur eſſe uelis.

Deniq; moribus ipſius fauet epitaphiũ quoq; quod propo ſui. Nuſquam igitur hoc legit Merula, Thymelen fuiſſe Latini uxorem. Nec propterea quòd ſummiſſa dicatur à Latino,

Latino, continuo prostituta significabitur: sed adhibita potius à Latino, quæ suam uicē palparet munere delatorem, quem palpabat & Carus. Nec absurdū est, ut mimæ opera mimus uteretur, etiam si nō uxoris. Nam fuisse mimam Thymelen quoq;, super nominis Etymō, persuadet illud quod itidē, ut Latinus à Domitiano spectabatur & ipsa. Cæterum mimæ (quantum legimus) ex ea ferè nota fuerunt, quæ corpus uulgarent: Quales Augusti ætate celebrantur, Arbuscula, Citheris, & Origo. Quo fit ut ferè nullus adulterio sit locus in mima. Nam cista illa perituri Latini nihil ad Thymelen, quemadmodum scilicet & Zelotypus Thymeles nihil ad Latinum. Sed ita potest accipi Latini cista, qua mœchus tegatur: ut ipsa generaliter mœchorū latibula designentur à cista illa sub qua lateret in scena (sic forsan argumento postulante) mœchus aliquis, quem mimus hic nobilissimus agere sit solitus. Nam periturus ideo puto uocatur, non quia re uera Latinus perierit opera delatorum, quē gratum principi fuisse mortuum quoq; Martialis innuerit: sed quoniam pereat in argumento mimicæ fabulæ deprehēsus adulter, aut omnino periturus uideatur, nisi statim sub cista delituerit. Par coniectura de Zelotypo Thymeles. Etenim, sicuti existimo, Thymele mima personam sustinebat uxoris alicuius in scena, quæ uiro Zelotypo uerba daret, quem uirum quiqui nobilis ille iuuenis aiebat, is à Iuuenale Zelotypus Thymeles appellatur. Adulteria uero potissimum fuisse mimorum segetem, declarat his ad Augustum uersibus, libro Tristium. ij. poēta Ouidius:

Thymele mima.

Arbuscula. Citheris. Origo.

Quid si scripsissem mimos obscæna iocantes,

Qui

Qui semper iuncti carmen amoris habent?
In quibus aßidue cultus procedit adulter,
Verbaq́; dat stulto candida nupta uiro.
Et paulopost.
Cumq́; fefellit amans aliqua nouitate maritum,
Plauditur, & magno palma fauore datur.
Et rursus.
Luminibusq́; tuis, totus quibus utitur orbis,
Scænica uidisti lætus adulteria.

Iā'ne tibi liquet Baptista, nusquā adhuc probari, uel uxorem fuisse Latini Thymelen, uel ab ipso cōciliari solitos adulteros, uel postremo nouā de tali adulterio inductam personā à mimographis? Quādo nec autor hæc quisquā dixit, & inanes istæ quasi nebulæ non argumentorū, sed leuißimarum suspicionum, uel insomniæ cuiusdam potius ipso penè spiritu difflantur. Restat ut ne cæsum quidē fuisse doceamus à mœchis Latinum. Nam quod ille citat de Latini alapis ex Martiale, neq́; non de Panniculo, magis accipi debet, ut Panniculum ceciderit ipse Latinus, quàm ut os præbuerit Panniculo. Quod esse uerū, declarat & Martial. idem. lib. ij. Epigrammaton, his uerbis:

Hesterna factum narratur Posthume cœna,
Quod nollem, quis enim talia facta probet?
Os tibi percisum, quanto non ipse Latinus
Vilia Panniculi percutit ora sono.

Vides ut os percisum, non Latino à mœchis, sed Panniculo ipsi potius à Latino. Percidi uerò dicitur os, cū bene pulsatur. Ita certe Seneca usurpat libro naturaliū quæstionum. iij. qui tamen uulgo quartus inscribi solet, ac decimo

Percidi os.

cimo subnecti. Verba Senecæ sic sunt: Qui me usq; ad mendacia hæc leuiora, in quibus os percidi, non oculi erui solent, credulum præsto. Panniculũ uero ipsum quoq; fuisse mimum docet illud eiusdem Martial. lib. iij. Panniculus mimus.

Ne legeres partem lasciui casta libelli,
 Prædixi, & monui, tu tamen ecce legis.
Sed si Panniculum, si spectas casta Latinum,
 Non sunt hæc mimis improbiora, lege.

Sed fuit (ut uidetur) Panniculus uilioris notæ mimus, cuius ob id ora quoq; uilia poëta dixit. Itaq; personam semper eam puto sustinebat, quæ cæderetur alapis ex argumẽto. Quod ut homo facetus, ingẽti sono solitus est Latinus, ut ipso Panniculi malarum grandiore crepitu cachinnum tollerent spectatores. Nam fuisse in argumẽto fabulæ cuiuspiã (sicuti diximus) alapas istas indicat Iuuenalis, inquiẽs: Ridere potest qui Mamercorũ alapas. Taxat enim ciues, qui delectarẽtur edente in scena gestum nobilitate. Sic ut ex ea quidam, uel præberent os alapis, uel cæderent. Sed & illud quæri poterat, quæ ratio fuerit, cur à mœchis cæderetur Latinus, si uel uxorem mœchis prostituebat. Aut quid opus deniq; contegi cista Latini mœchos, si iubente Latino coniunx prostabat? Quapropter (ut antea quoq; dixi) friuola sunt hæc & falsa, sibiq; prorsus ipsis obstrepentia, nullaq; nec ratione munita, nec autoritate. Sed hæc hactenus. Quæsiuit autem Picus idem tuo quoq; nomine, cum Gallus intempestiuum caneret, quo pacto illud uocis à græcis diceretur. Etenim Iuuenalis meminit eius, & Quintilianus. Ego certò mi Baptista nõ aliud puto, quàm quod aliquando reperi apud idoneos ἀπωδὸν, quanquã Galli intempestiua uox.

ἀπωδὸς. mihi nunc autores ipsi non succurrunt. Est uero ἀπωδὸς ea uox etiam, quæ neque choro, neque fidibus concordat. Hæc nos ad te pusilla nimium, leuiaq;, uerecundè quidem, sed tamen & libenter scripsimus. Quoniam sicuti me tua multum deterret eruditio, sic multum rursus inuitat humanitas. Vale.

BAPTISTA GVARINVS
Angelo Politiano suo. S. D.

PErlectis literis tuis, non minus eruditis, quàm humanis, agnoui & Pici diligentiam, & amorem erga me tuum. Ille quod receperat, accurate perfecit. Tu ita satisfecisti, ut expectationẽ meam superaueris. Sed de grammaticis mihi gratias agis, perinde ac si rem acceperis quæ mea magis sit, quàm tua. Nam si usus librorum qui apud me sunt, non ita ut cupis, tibi suppetit, locorum interuallo animaduertas uelim, nõ meæ possessioni. Approbo quæ scripsisti de cæteris locis. Quis enim à Politiano dissentiat? Sed de uoce Gallorum immatura ampliari iudicium opto. Commune est enim quod scripsisti, alijs etiã cantibus absonis. Quærendum est aliud nobis, ut arbitror, aut ingenue fatendum nos homines esse. Quintilianus (ut credo) apposuit, sed in omnibus exẽplaribus desyderatur. Si quid à me fieri potest, quod tibi commodum futurum sit, optio tua est. Pico me commendes, rogo, Vale. Ferrarie. ix. Idus Augusti. M.cccclxxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS
Pandulfo Collenutio suo, S. D.

NEgant eruditi quidam (sic enim scribis) uerum uideri, quod consulenti responderam tibi, ξωξίμους esse

esse apud iurisconsultos uuas, quas non uini causa haberemus: Ac ne illud quidem credunt in Digestis archetypis ita reperiri Iustiniani principis titulo de uerborum significatione. Sed & latine dici contra quàm nos opinati sumus, affirmant Imam diem, quæ sit ultima uitæ. Damnant & quod specimen accepisse me dixi Nardi & Gnaphali, cum tu mihi non formam. sed ipsas potius herbas, aut (ut iurisconsulti uestri loquuntur) species miseris, Reprehendunt item, quod Cottidie noster à manu scripserit, non Quotidie: quodq; quotiens, non quod antea defenderim, quoties. Postremo culcitã pro culcitra. Quare accipe ad singula. τρώξιμυς *in archetypis esse, nõ quod ipsi uolunt* ἐδολίμυς, *nolo mihi, sed archetypis credant. Qui sic publice custodiũtur, ut tamen etiam frequenter adeantur. Sunt igitur Pauli uerba sic in Pandectis ad liquidum: Qui fundum uendidit, pomum recepit, nuces, & ficos, & uuas duntaxat duracinas & purpureas, & quæ eiusdẽ generis essent, quas non uini causa haberemus, quas græci* τρώξιμυς *appellarent, recepta uideri. Nec obnuerim tamen* ἐδώδιμυς *quoque recte nuncupari, quo nomine quasi uerso dixeram prius edules. Sed* ἐδώδιμος *ad alia quoque pertinet:* τρώξιμος *ad uuam dũtaxat, etiam si non hanc adijcias. Nec uero me fallit, ita uulgò illud accipi,* θεοκρίτειον, *quasi matura lædat uuam, non cibariam uulpes, cum sit à uerbo facta* τρώξιμος, *quod maxime secundis mensis congruit: à quo* τρωγάλια *quoque* τραγήματα τραγκμάτισμος. *Quare non aliam profecto, quàm* τρώξιμον *Vergilius exprimere tentauit, cum dixit in Georgicis: Non ego te dis & mensis* Ἐδώδιμος. Τρώξιμος. Τρωγάλια. Τραγήματα.

accepta secundis Transierim Rhodia. Nec utiq; tacuit Aristotéles, διαφέρειν ξάγκμα βρώματος ὅσον ἔδεσμα τρωγαλίου. Sed ima dies an latine dicatur, uos uideritis, qui scilicet usurpatis uestro periculo. Certe nec autoritas iurisconsultorum, nec Horatij poëtæ uos adiuuat. Nam nec apud illos (ut ostendi) nec apud Horatium legitur, ima dies. Non enim quoniam dixerit, Seruetur ad imum, pro illo ad finē statim sequitur, ut & ima dies, pro ultima uitæ die rectè dicatur: quæ potius dici summa debet, ut: Venit summa dies. &: Summū nec metuas diem, nec optes. Summus enim uere dies, quo summa dierum colligitur. Horatius autem sic ait ab incœpto ad imum, uelut ad pedes à capite, ducta similitudine à pictoribus, qui prius laborant in capite. Cæterum specimen quoque uocari, quasi gustum quendam mercis ab empturientibus. Hoc est quod in Demosthene Plutarchus δεῖγμα uocat, ut alij negent, indicat Cicero tamen, haud dubitans in Tusculanis quæstionibus, quin specimen naturæ capi ex optima quaque natura debeat. Cottidie uero, c, litera scripsit amanuensis meus, autore Quintiliano, Quotiens autem Prisciano. Nec tamen absurdum est, si nunc hoc, nunc illud pendente adhuc lite, sequor. Huc enim me proportio uocat, illuc autoritas. In culcita sequor obseruationes ueterum codicum, præsertim si nihil ijs præter indoctam consuetudinem refragetur. Possum uero proferre tibi sexcentos, quoniam tamen procul abes, citabo paucos ex ijs tantum, qui publice spectentur. Iube igitur adiri (potes enim) Suetonij, Martialisq; uetustissima exemplaria: quorū illud quidem Romæ Vaticana bibliotheca patet, hoc uero Florentiæ

Ima dies.

Summa dies.

Specimen.

Δεῖγμα.

Cottidie.

Culcita non culcitra.

publica Medicæ familiæ: reperiet is, cui negotium dederis, culcitam, uel in Tyberio, uel in Apophoretis: quod idem Saty. v. Iuuenalis codice peruetere, quem doctißimus princeps, ac dux Vrbinatium Guido, de pulcherrima sua librorum supellectile prompserit. Sed quid in ijs laboro, cum sit in Florentinis etiam Pandectis, titulo de supellectile legata, prorsus ad hoc exemplum: Lecti etiam inargentati culcitæ toralia. Nec abhorret à ratione, cum fieri poßit à calco, secundum uerborum formam, quæ sæpius quid fieri ostendunt, uersa tamen sicut in compositítijs a litera in u. Quod tamen qui reprehendit, uelim doceat inuicem, quam rationem potius ipse, uel autoritatem sequatur. Siquidem mihi euenit interdum quod & Ciceroni, uidelicet, ut habeam quem fugiam, non habeã quem sequar. Nec tamen fore unquam credidi, ut hæc ad obrusam sic exigerentur in literis, præsertim non mea manu, sed meo duntaxat ingenio formatis. Cum detur idiographis quoque doctorum hominum uenia, sed à doctis: uel quòd hæc orthographa pro friuolis habentur interdũ, uel quòd (ut Cicero inquit) usum populo cõcedimus, scientiã nobis reseruamus. Vale.

Epistolarum libri Septimi finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM Liber Octauus.

ANGELVS POLITIANVS Innocentio octauo Pontifici Maximo, S. D.

VM Romæ abhinc triennium fermè in comitatu essem Florẽtinæ legationis, quæ tibi sancte pater Innocenti Pontifex Maxime, ad supremæ istius dignitatis fastigium nuper euecto gratulatum aduenerat: memini abs te mihi magna celebritate curam delegari uertendi in latinam orationem Romanorũ principũ res gestas, si quæ adhuc inter Græcorum monumenta, nostris intactæ hominibus reperirẽtur. Quare cum cœlestis animi tui iudicio, non plus mihi honoris additũ, quàm oneris iniunctum animaduerterẽ, ut primũ Florentiã sum reuersus, altißima solicitudine circunspicere cœpi, quem potißimũ ex omni Græcorum copia interpretandum susciperem. Occurrit autẽ in primis Herodianus hic, excellens rerum scriptor: & qui diu in Palatina uersatus aula, affectæq; iam ætatis, historiã de suis temporibus componere aggressus, neq; eloquentiæ caruerit laudibus, & fidem tamen in primis, libertatemq; retinuerit. Hoc ubi opus à nobis, neq; multo sanè negotio, neq; inuita (ut arbitror) Minerua elucubratum est, ea mox tempora inciderũt, quibus & nostra impedirentur studia, & quæ plurimum ualet in scribendo, omnis propémodũ alacritas excuteretur. Postea uero

Herodianus historiographus.

uero quàm pro tua prouidentia & pacem Italiæ cupienti reddidisti, & cũ patrono meo Laurentio Medice, amplissimæ quidem fortunæ, sed amplioris ingenij, prudentiæq; uiro priuatim affinitatem contraxisti: cessit uidelicet ille quasi nimbus, suaq; mundo reddita serenitas est. Sic ut nos iam ipsos colligamus, atq; ut grauati pluuia flores, penéq; decidui, ad nouæ lucis radios erigamur. Ergo & uetera edere in publicũ, & noua producere iam libet: unde aliqua modo uel tuo sacratissimo nomini celebritas, uel nostris temporibus claritas, uel studiosis etiam hominibus utilitas pariatur. Cæterũ Herodianũ hunc nostrũ, donec maiora tibi, ac fortasse meliora parturimus, ueluti præludium aliquod ueri, iustiq; laboris, læta rogamus fronte excipias summe pontifex. Magnã in eo negotiorũ, personarumq; uarietatẽ, multam rerũ nouitatem deprehensurus: crebraq; in utranq; partem fortunæ ceu uacillantis exempla, consiliaq; admirabilia, & consiliorum inopinatos euentus, graues q; pro tempore sententias, & plenam ubique dignitatis, plenam suauitatis orationem, copiosam uidelicet quandam ad instruendos mores supellectilem, & ceu speculum humanitatis, in quod inspicere omnis uita, unde ea capere, atque haurire documenta queat, per quæ uel publicis, uel priuatis rationibus consulatur. Quæ sanè nostræ fuerunt partes, tentauimus profectò, utinamq; etiam effecerimus, uti omnia ex fide responderent, ne inepta peregrinitas, ne græculæ usquam figuræ, nisi siquæ iam pro receptis habentur, latinam quasi polluerent castitatem, ut eadem propemodum esset lingue utriusq; perspicuitas. eademq; munditiæ, idem utrobiq; sensus, atq; indoles, nulla uocum morositas,

Dilecte fili salutem, & apostolicam benedictionem. Agimus deuotioni tuæ gratias, quod eius potißimũ opera dilectus filius Angelus Politianus, uir eruditißimus, librum è Græco in Latinum traductũ nuper ad nos miserit, nostro nomini dedicatum: non solum nostro, uerum etiam aliquorum peritorum, quibus illum ostendimus, iudicio maxime commendatum. Erit apud nos (ut decet) in magno honore, bibliothecæ nostræ ornamentum, uirtutis, ac doctrinæ illius testimonium. Hortamur te maxime, eundem Angelum, autoritate tua permoueas, ad huiusmodi opera edenda, quæ nõ uulgarem sibi gloriã parient, & nobis delectationem maximam afferent: qui tam honestis laboribus, partim in beneficijs, partim in alijs rebus dignam mercedem collocabimus. Et nunc in huius animi testimonium, ducentos aureos per dilectum filium Ioãnem Tornabonum illi mittere decreuimus, ne hic liber indonatus remaneret. Datum Romæ, apud sanctum Petrũ sub annulo piscatoris, die. xvj. Augusti. M. ccccl xxxvij. Pontificatus nostri Anno tertio.

ANGELVS POLITIANVS
Innocentio octauo pontifici maximo, S. D.

Nescio quibus uerbis gratias tibi agã sanctißime pater Innocẽti, summe pontifex, qui tam multis laudibus uigiliolas nostras, tamq; ampla liberalitate prosequaris. Quod ego factum sic interpretor, uoluisse beatitudinem tuam huiuscemodi exemplo iacentes olim literatorũ animos erigere: cũ uidelicet intellegãt tantum esse in pontifice maximo nostris temporibus humanitatem, tantamq; beneficentiam, ut nunc postremus quidem, atq; infimus

illius ordinis, non dicã inlaudatus, aut inhonoratus, sed ne uacuus etiam munerum, atq; indonatus dimittatur. Mihi sanè calcaria & stimulos, cum in me collatæ laudes, tum præsens quoq; & sperata benignitas subdiderunt, maximamq; iniecerũt curã cauendi etiam atq; etiã, ne quo uel tempore, uel casu, liberalitate ista, indulgentiaq; tua uideri indignus queã. Quocirca curabo, atq; enitar, ut hic noster tenuis agellus, cui scilicet colendo tantum instrumenti tua nunc munificentia suppeditat, nouos subinde prouẽtus tuæ afferat sanctitati. Spero autem fore, ut quandiu sub umbra tui numinis recubuero, ita ab omnibus uel incõmoditatibus, quas uita humana fert, uel languoribus, molestijsq; exoluar, ut ab umbra apostoli Petri, cuius tu locũ in isto fastigio obtines, omni prorsus ægritudine homines liberabantur. Valeat tua sanctitas. Florentiæ, pridie Calend. Septembres. M.cccclxxxvij.

ANGELVS POLITIANVS

Innocentio octauo pontifici maximo, S. D.

ET si me pudor prohibet, hominẽ tenuis fortunæ, nulliusq; propèmodũ autoritatis, literas dare ad te Dei Maximi uicariũ, principemq; generis humani: tamẽ in tanto, uel priuato meo, uel publico totius nostræ ciuitatis gaudio, facere nõ possum, quin tester apud te summe põtifex Innocenti subitum hoc animi gaudiũ, profitear lætitiam, gratias agam priuato quoq; nomine tuæ sanctitati, quòd adulescentem nostrum Ioannem Laurentij filium, Florentinæ Reip. delitias, tuorum numero fratrum, summiq; senatus collegio adoptaueris: quòd ciuitatem florentissimam, familiamq; nobilissimam, tam insigni munere, tamq; eminenti

Ioannes Medices Cardinalis creatus, hic post ea Leo x. ponti. maxi.

eminenti dignitate cumulaueris. Tum gratulor etiã tibi, quod hac acerrimi iudicij constantißima fide, propè immortalem cæteris tuis egregijs uirtutibus gloriã conciliaueris. Vt enim Laurentium ipsum taceam, quẽ tibi in perpetuum sancte pater, beneficio isto tanto deuinxisti, quid ipso tandem Ioanne Cardinali nostro perfectius? aut quid omnibus numeris absolutius? Non indulgebo amori meo, non tuo iudicio blandiar Pontifex, nota cunctis, & testata loquar. Ita natus & factus, ita altus atq; educatus, ita deniq; eruditus, atq; institutus hic est, ut nemini secundus ingenio, nec equalibus industria, nec præceptoribus literatura, neq; grauitate senibus concesserit. Natiua in eo probitas, & genuina diligentia quoq; parentis ita impense culta est, ut ex illius ore, non modo non uerbum dictu fœdius, sed ne leuius quidem unquam, aut etiam licentius exciderit. Non actio, non gestus, nõ incessus in illo notatus, nõ aliud postremo quod in deteriorem partẽ conspiceretur. Sic in uiridi ætate cana maturitas, ut qui loquentẽ senes audiant, proauitam in eo, nos paternam certe indolem agnoscamus. Cultum pietatis, & religionis penè etiã cum lacte nutricis exsuxit. Etiam tum ab incunabulis sacra meditatus officia, quãdo nondum editum eum, tamen ecclesiæ iam genitor prouidẽtißimus destinauerat. Protinus autem quàm est in lucẽ susceptus, multis, magnisq; præsagijs in hanc erudiri spem cœpit. Et quoniam tale de se specimen dabat, ut istius iam tum uirtutis faceret fidem, compulsus fama Ludouicus ille Francorum sapientißimus, idemq; sanctißimus rex, ne summi quidem archiepiscopatus fastigio indignum hũc ipsum planè adhuc puerũ, est arbitratus.

Eiusdẽ laudes.

Ludouicus Frãcorum rex.

tus. Illum tu igitur habes regem, collatæ istius dignitatis præluforem. Telã rex maximus exorsus, quã Pontifex maximus pertexeret. Audires utinã uoces, fausta tibi nũc, & prospera ominantis Florentini populi. Aspiceres gestientem ubiq;, & cõcursantem in atrijs nostris, ac letitiæ suæ impotentem ciuium multitudinem, plebemq́; ipsam uix gaudium capientem animis. Non senes grauitas, non matronas pudor, non pueros infirmitas ab officio retardat. Confluunt in ædes Medicas sexus, ætasq; omnis, omnis huc ordo (ut ad priuatas necessitudines) properant. Pro se quisq; primi haurire oculis aspectũ noui Cardinalis festinant, exultãt, uociferantur, manus ad cœlum tendũt: propiciũ tibi deum, prospera, secundaq́; omnia comprecãtur. Pro tua uel salute, uel dignitate uota prorsus ab omnibus suscipiuntur. Nec est quod annos, ac natales Cardinalis nostri numeretis, uirtus illi ante diem contigit. Ne dubita pontifex, implebit utique augustam purpuram. Non sub galeri pondere anhelabit, non fulgore caligabit nimio, non indecorem eum tanto senatui, non imparẽ tanto fastigio recipies. Iam nunc ampla maiestas, iam solito maior species. Constabit ratio collegis lati suffragij, nec te unquã summe pontifex iudicij pœnitebit. Hoc tibi nomine (quod unum ualeo) gratulor, agoq́; gratias. Quos aliquãdo pedes istos beatissimos præsens osculabar, ijsdem nunc illis absens lætitiæ plenus aduoluor. Deumq́; precor, ut te diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, ut prospera incœpta prosperrimi consequantur euentus. Quod autem ad me attinet (quando non alia pro animo meo facultas est) dabo operam certe quandiu uires suppetent, ut istiusmodi

tua

tua benefacta sancte pater in omnem posteritatem, sempiterna literarum memoria propagentur.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Cardinali Papiensi, S. D.

NOn possum facile explicare literis, in quantam nos admirationem adegerit Laurẽtius Medices, *patronus meus, testimonio laudũ tuarum.* Nam *& si illæ quidẽ uno omniũ consensu maximæ semper, admirabilesq́; prædicantur, & uirtutis tuæ constans opinio in omniũ pectoribus uiuit, omniũ linguis celebratur: tamen cum* Laurentium Medicẽ *(id quod sæpenumero accidit) de te loquentem audio, cum te mihi totum (ut dicitur) atq; integrum in oculis constituit, proculdubio intellego pristinam illam de tuis uirtutibus famã parcißimam sanè tibi, minusq́; benignam fuisse.* Existimabã *equidem antea* Papiensis *gloriã in otio tantum, literisq́; consistere, eamq́; per se satis amplam, atq; mirificã in principis animo statuebam.* Alteram *uero partem, quæ in rerum agendarum usu, & ratione uersatur, & si haud omnino ademeram, nõ tamẽ ut propriam tibi, peculiaremq́; ascripseram.* Ecce *nũc* Laurentij *testimonio, in utriusq; gloriæ splẽdore maximus nobis, admirabilisq́; exoriris, & tanquã* Homericus *Asteropæus dextra pariter, ac sinistra manu iaculum intorques. Caue autem putes, me tibi nunc his laudationibus assentari. Testor enim meum in te animũ, ac fidem, nihil me aliud scribere, quàm quod sentio: atq; omnem gloriam, quantacũq; ea sit, tua uirtute inferiorẽ existimare.* Neq; *ego hæc de te ipso ad te scribere auderẽ, nisi incredibilis meus erga te amor, ea mihi ex intimo corde, ex ore, è calamo, quasi suo iure*

iure extorsisset. Idem quoq; ipse & Homerum nostrum, quem tu à Laurentio petieras, & meum ad te animũ uno tempore pertulit. Hunc quidem uelim Papiensis in tuum sinum placide suscipias: dignus est enim, quãdo tuus est, in quẽ omne genus humanitatis, ac beneuolẽtiæ profundas. Homerum uero nostrũ seminudũ quidẽ adhuc, atq; inuolucrem, ardentibus iudicij tui radijs aduersum statuimus, perinde atq; aquilã ferunt implumes pullos, & nuper calido ex ouo prolatos orienti soli obijcere. Quod si ille intrepidus ad tuum radium, non cõniuenti pupilla suffiget intuitum, referemus eum in nidum, & ut legitimũ fœtum educabimus. Sin uero oculorum acies offensa perstringetur, ueluti alienum ac nothum exponemus. Aut tute ipsum magis tanquam Musarum hostem proijce, & in profluẽtem aliquem demerge. Erit enim perquam gratũ nobis, si Rheni fluuij ingenium imitaberis: quem quidẽ ferunt pusillos Celtarum infantes intra suum sinũ coniectos, si quidem polluta matris pudicitia suscepti fuerint, tanquam impuri lecti uindicẽ, rapidis uorticibus suffocare: quos autem senserit legitima fœtura editos esse, placido alueo leniter suspendere, atq; in trementes genitricis manus iterũ subuehere, salutem pueri quasi intemeratæ pudicitiæ testimonium ferentem. Remittas ergo item tu quoq; Homerum nostrum uagientem quidem illum, atq; infantem in complexum soliciti parentis, si ea tibi esse indole uidebitur. quæ & spei tandem nostræ responderit, & exquisitißimo iudicio tuo faciat satis. Sin minus, aut Thetidi, aut Veneris largire marito. Vale Musarum patrone, & animulum istum meum in delitijs habeas, rogo.

Aquilæ pulli.

Rheni fluuij ingenium.

Iacobus

IACOBVS CARDINALIS PApiensis, Angelo Politiano, & Nicolao Michelotio, S. D.

AEquo animo feretis ambo, si uacui tẽporis raro aliquid habens, serò atq; una tantum epistola utrique respondeo. Legi traductionem tuam Angele diligẽter satis pro otij copia. Quærenti quid sentiam, promptius est quod respondeam, quàm quod bene responderi posse ab indocto confidam. Vos me esse aliquid creditis, ego infra opinionẽ uestram sum multum. Si quid olim huc attuli lucis, infuscatũ id est tenebris curiæ, Paupertas dudũ, nũc dignitas, diuersa à primis institutis coëgerũt tractare. Intyba successit ambrosiæ, & gustui ingluuies: tam male nunc possum de oratorijs, & poëticis iudicare, quàm inepte de musicis capti auribus iudicãt. Ne desim tamẽ expectationi uestræ, accipite, quod beneuolẽtiæ potius, quàm retẽtæ disciplinæ sit signũ. Oratio tua, quantum remetior præterita, Latina est, & illustris, ut huic commendationi addi poßit. Pleni etiam uersus, & suis numeris magnifice auribus seruientes. In tam recenti ætate, laudis & admirationis hæc sunt. Neque ego susceptum laborem inutilem puto. Ad ediscendum Homerum pertinet, ad alendũ grãdibus spiritum, ad ea tandem suscipienda, in quibus nostro gradu, non alienis uestigijs incedere habeamus. Homerũ tamen si quis roget, num Latinum fieri se uelit, uersumq́; uersui reddi, uereor ne uidens transmarina multa inter Græcos quàm nostros sentiri, linguæ porrò cuiusq; suam excellentiam esse, quam uix in aliena est assequi: denique barbam menti nec Latinum planè arguere, nec Græcum

referre inquam uereor, ne respondeat, malle se Colophonium, quàm Florētinū haberi: & palliū, quàm togā Graecis membris aptius cōuenire. Tum eorū iudicium laudet, qui magno ingenio praediti, cum diffiderent eundem reddi posse nostris, qui est apud suos, maluerunt imitari quàm uertere. Censeo tamen (ut dixi) operā inchoatam nō deserendam: hocq; exercendi stili studium, colendū aßiduo, à ueteribus quidē laudatū, & ad complendū pectus maxime necessarium. Si nō assequêris, quod uis, rei nō sinit magis, quàm nostrae facundiae inopia, aequalis tui Phaëtontis laudem inuenies, ut idem de suscepto à te coelesti Homero, quod ab illo de coelesti curru dicatur: Hunc si non tenuit, magnis tamen excidit ausis. Meum hoc est, ut imprudens. fidele tamen de labore tuo iudicium. Traductionem ipsam remitto, ut petis, & tibi gratias ago. Te uero in meum suscipio, tam altè amorē condens, quàm altè descendit admiratio uirtutis insolitae. Est iam tuus Papiensis, tibiq; in stadio literarum currenti, uocibus secundis acclamat, ut pergas, ut non fatigeris, ut calcem ipsum contentis oculis spectes, & huic palmae nil anteferendum existimes, uiuēti ac mortuo profuturae. Ad te uertor Micheloti. Attende qd agas, in bona tua uideris iniurius. Ais coepisse teipsum amare, mox ut à me amari es coeptus. Si nullum est iudicium meū, te autem ex meo amas iudicio, non sentis sine causa tuum de teipso esse amorem? Atqui magnae sunt causae, quibus teipsum existimatione propria debes diligere. Ingenium, literaeq; humanitatis ad obsequium dexter modus. In primis Laurentij nostri fides, & gratia, quando Principibus placuisse uiris, non ultima laus est.

Quare

Quare caue posthac ex meo magis, quàm tuo iudicio ipsum te ames. Papiensi etiam hactenus tribuere, ut eius beneuolentiā ex dignitate, non meritis ornamento tibi esse existimes. De Balducio *gratias habeo, quotidianis officijs tuum animum probas. Hunc ego quod solus Florentiæ ex omnibus necessarijs est, commendo liberius, & benignius accipi cupio. Tua diligentia reliqua absolue, & me ama. Inq; amicorum rationarium, non inter postremos relatum te scito, fixum etiam cordi trabalibus clauis. Vale, Romæ, Calend. Ianuar.*

ANGELVS POLITIANVS ASCAnio *Sfortiæ Vicecomiti Cardinali,* S. D.

Diu, multumq; fateor dubitaui, an ad te principē, dominumq; excellentē, homo infimæ sortis, humilisq; fortunæ literas darem. Quippe à scribēdo me magnitudo deterrebat tua, quasiq; radijs quibusdā nostræ aciem mentis perstringebat. Contra autem experta mihi humanitas, clementiaq;, ut aliquādo scriberem adhortabantur. Nimis autem stultum uidebatur, cum tute mihi autor audendi fueris, pati, siue metu quodā intempestiuo, siue pudore subrustico, nostri apud te memoriā exolescere. Meministi arbitror, uenire ad te aliquādo uisum, salutatumq; unà cū Laurentij Medicis filiolo, Angelum nescio quem Politianum, ipsius magistrum pueri. Quem aiebant nonnulli haud omnino indoctissimū haberi hominem, cumq; apud te capta ex tēpore audacia, de antiquis urbis operibus, ac substructionibus aliquādiu fabulari. Ille ego sum scilicet, eademq; absenti uel fiducia erga te, uel audacia superest, quæ tunc haud defuerat præsenti. Sed eam tamen nihil est cur mihi

teor soluendo non sum: sin (ut Cicero putat) etiam cum habetur gratia, in eo ipso quod habetur refertur, non uereor, quin sim quæ debeo, saltem animo ipso persoluturus. Qui quoniam tibi totus humanitatis tuæ merito debetur, totum iam nunc eum tibi addico, ea lege, ut nunquam manumittatur. Nos ad historiã de Romanis principibus conscribendam, magno spiritu, atq; animo adgressi sumus. Et quamuis oram nuperrime soluerimus, paulumq; adhuc à portu promouerimus, tamen ferentem nacti uentum æquo pede prouehimur. Neq; dubitamus, quin prospero Innocentij fauēte numine, cuius ab auspicio proficiscimur, perpetuò nobis Alcedonia futura sint. Te uero obsecro, ut si quando apud eius sanctitatem nostri inciderit mentio (inciderit autem quoties tu uoles) hisce me, si uidetur, commendes uerbis: Angelus hic Politianus neq; malus homo est, neq; planè indoctus. Tibi uero sancte pater ita studet, ut nõ sit fortasse indignus, quē tu aliquãdo respicias. Hoc satis est ipsi, cætera mando deo. Antonij autē Lollij familiaris tui orationē illam aureolan de circuncisione legi nuper, iterum, atq; iterum: quàm magis legi, tam magis placuit. Græcum autem est uerbum: Ter pulchrũ esse, quod ter lectum placeat. Commendarem tibi eum hominē, nisi absurdum, præposterumq; uideretur, commendari à nobis illum tibi, quem ita habeas charum, ut tibi me ab ipso uehementer cupiam commendari. Vale. M.cccclxxxv. Ant. Lollij.

FRANCISCVS PICCOLOMINEVS, Cardinalis Senensis, Angelo Politiano, S. D.

Conceperamus eam de Politiano opinionē, ut augeri illam posse minime putaremus, ad summũ enim per-

uenerat. Auxit tamen suis & ornatißimis & grauißimis literis. Et *ita auxit, ut nos, qui rebamur ante de ipso omnia concepisse, ne attigisse quidem quanti ualeat, uideremur. Laudamus ingenij tui dexteritatem, concinnitate delectamur, miramur grauitatem. Sed hæc omnia silentio potius, quàm infirmo sermone obeunda sunt.* Nec *putes in eorum nos esse numero, qui sub capite consuunt puluinaria.* Amor *enim uerus adulari non nouit.* Testis *deus, testis conscientia nostra.* Quod *autem de* Romanis *principibus aggressus es opus, erit puto absolutum, quia tuum erit: expectamus ultimā eius manum, quam fore non dubitamus cōsummatißimā.* Nos *quia uirtuti debemus, tibi debemus, cui & opera, & industria nunquam deerimus.* Romæ. *viij.* Idus *Aprilis.* M.*cccclxxxv.*

ANG. POLIT. ANTONIOTTO *Gentili, Cardinali sanctæ Anastasiæ,* S. D.

Nutricia. PArum *quidem tuo nomini libellū dedico, sed (ut spero) nec inanem rerū, nec inopem. Multa & remota lectio, multa illum formauit opera.* Titulum Nutricia *diximus, qua figura &* Statius Soteria. *Plenior hic enim mihi uisus, & argumento cohærentior, quàm qui olim placuerat,* Nutrix. Tu *uero electus potißimū, in cuius appareat nomine, non quò rem tantillā tantæ uirtuti, fortunæq; conuenire arbitrer: aut hoc esse deniq; putem, quod tuis erga me meritis debeatur.* Verum *cum prodire nollet in publicum liber sine patrocinio, tuum præcipue sibi nomen inscripsit, ex quo tutior foret, atq; honestior.* Quare *suscipe quæso, quicquid hoc est mei fœtus, qua me quoq; ipsum soles humanitate. Deinceps autem plura, melioraq; forsitan accipies,*

accipies, modo hunc primũ quasi gustum non aspcrneris. Nec enim uel ignoro, uel dißimulo, quantũ tua mihi apud Innocentium Pontificem Maximum suffragata sit autoritas. Cui quidem & ipsi quotidie à me, si non par gratia, certe aliqua tamen pro uirili parte scribẽdo saltem, beneq́; & sentiendo, & loquendo refertur. Vale, Florentiæ. vj. Calend. Iunias. M.cccclxxxj.

ANG. POLIT. FRANCISCO episcopo Cephaledensi, Hispano, S. D.

NOn causam dico, neq; absolui me postulo, quin ipse mihi nigrũ appono calculum, quod me tibi scripturum aliquando pollicitus, fidem quam ad mensam, etiã hospitalem dederam, nõ præstiterim. Ipsum tibi igitur memet noxæ dedo. Abduc, uinci, quasq́; est commodũ pœnas irroga. Sed quid agas? Non ego scilicet ex ingenio emigraui meo, sum quippe homo omniũ hominũ ad scribendas epistolas pigerrimus, diem ex die ducens, ac procrastinator mirificus: præsertim si cum eis res amicis est, quorũ mihi sit & humanitas cognita, & explorata facilitas. Tute igitur accusandus, qui ita me istic humane habueris, ut omniũ quæ facturus essem, ueniã mihi, & impunitatẽ pollicerer. Sed non erit profecto cur mihi in posterũ succenseas. Nã ita crebras literas mißiculabo, ut eas propediem aut ne lecturus quidem sis, aut mihi silentiũ imperaturus. De Græco autem adulescente haud sanè satis ex sententia res cecidit. Illis enim ipsis quibus Romæ eramus diebus, aliũ sibi patronũ optauerat. Nos tamen haudquaquam destitimus, propter eos quorum consilio fretus est, hominẽ illinc potioris spe cõditionis electare. Sed uereor, ne si ad nos defe- Mißiculare.

cerit, tamen dies praeuertatur, qua tibi in Siciliam ad tua procuranda negotia ſit abeundum. Laurẽtius Medices *noſter magnopere his diebus ex inteſtinorum doloribus laborauit, qui nunc ut planè liberatus eſt, ita non planè recreatus. De te uero apud illum ſtatim ut huc peruenimus, multum ſumus diligentiſsime locuti: ſperamusq; nos illius in te amori, & ſi erat antea quoq; maximus, nonnihil tamen addidiſſe cumuli, tuis in nos officijs exponendis.* Vale. Florentiae, M.cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS *epiſcopo Siluenſi*, S. D.

ET *doctrina quaedã non uulgaris, cuius mihi haud dubium ſpecimen, & ſingularis quaedam humanitas, cuius omneis impleuiſti aduerſum me numeros, exigere quaſi ſuo iure aliquid à nobis uidentur literarũ, quae noſtri apud te memoriã foueant, nec tam planè refrigeſcere patiantur. Noſtra autem cautio eſſe debet, ne diutius quàm par eſt, hominem ſcilicet occupatiſsimũ teneamus. Itaq; rem ipſam in pauca conferemus. Ego me praeſtantiſsimo domino Cardinali Oliſipponẽſi, germano tuo, uiro excellẽtis ingenij, doctrinae, atq; humanitatis, tantum debere intellego, quantum nunquã ſim perſoluturus, etiam ſi me oppoſuerim pignori, aut ſi bonorum omnium meorum, atq; adeò ipſius capitis fecerim auctionẽ. Quare aut decidã cum ipſo oportet, aut certe addicar. Atq; ego quidẽ addici malo, ut illius mihi periculo uiuendũ ſit, non meo. Sed heus tu, agas cum eo tamen te rogo, uti de nobis apud pontificem (ubi occaſio tulerit) ita aliquam faciat mentionem, ut intellegat eius ſanctitas, nos etiam tanti uiri iudicio non improbari. Neq; tu au*

tu autem absurdum,ineptumq; putaueris,si quò magis debemus,magis etiam debere nos postulamus. Mos hic uidelicet *debitoribus,cum sint maxime obruti ære alieno,tum pecunias maxime mutuantur. Sed hæc hactenus.* Nequeo *autem quin obiter commendem* Phædrum *nostrum,hominem candidißimi animi, elegantißimiq; ingenij, tibiq; in primis deditum.Scis eum minime dubitare,quin aliquando hortatu,impulsuq; tuo adduci* Cardinalis *tuus poßit,ut cũ pontifice de horologio illo aliquid explicetur.* Quæ *ne spes eum frustra habeat (si qua modo copia sit) etiã atq; etiam te rogo.* Vale.

ANG. POLIT. IOANNI PETRO
Arriuabeno Vrbinati *episcopo,* S. D.

ET *si nunquã dubiũ fuerat,quin tibi omni laude præstanti uiro,nulli non honores iampridẽ, dignitatesq; deberentur:tamen posteaquã auditum est præsulem te esse* Vrbinatẽ *factum,tanta uniuersi quidem,sed præcipue qui literarum sacra ueneramur,affecti lætitia sumus, ut inexpectatum propè, nec spe ulla, quasi dixerim, præcontrectatum contigisse hoc nobis gaudium uideatur .* Etenim *cum timere iam inciperemus, quicunque tibi unicè studemus,ne qui dilatus à fortuna fueras,etiam planè præteritus fuisses:quo grauior ille fuerat, atq; indignior metus, eo nunc & maior lætitia,& iustior,postquam is euanuit, oborta est.*Ad *hanc autem quasi publicam tanti gaudij,priuata etiam mihi , & peculiaris accedit causa , quòd eum prouehi ad ingentes titulos aspicio uirum, cuius mihi & autoritas, & humanitas durißimis etiam meis temporibus ita suffragata est,ut tantum crescere spes mea & fiducia,*

quantū tua uel fortuna, uel dignitas merito debeat, Quapropter in hac animi mei præcipua quadam uoluptate, præcipuam quoque gratulandi rationem desiderarem, nisi tecum mihi, hoc est cum homine peritißimo res esset. Cuius insignis prudentia (sicuti credimus) quasi Lynceis oculis in ipsa quoque hominum præcordia introspiciat. Illud autem neutiquam omiserim, uideri mihi Innocentium Pontificem maximum, ceu uia quadam regia, ad immortalem gloriam contendere, qui uiros augeat honoribus & eruditos, & graues, nec delitescere sub modio (quod dicitur) præclarum uirtutis lumen patiatur. Nam ut omittam cæteros, inq; his Hermolaum Barbarum meum, quem tanto studio Pontifex ornandū sibi prius, mox autem tuendum quoq;, defendendumq; suscepit: etiam nuper Hieronymum ipsum Balbanum audio præstantem doctrina, & moribus hominē tecum pariter præsulum esse factum, quo nobis excellentis huius lætitiæ, ac uoluptatis ingens hinc etiā quasi cumulus accederet. Cui tu quidem uelim (si pateris) meo quoque nomine gratuleris. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Leonello, episcopo Concordiensi, S. D.

FRanciscus Sodermus Volaterranus pontifex, epistolam nuper mihi ad ipsum tuam super Miscellaneis nostris ostendit, in qua certare dubia palma inter se doctrina mihi, & humanitas uidebātur. Ac doctrinam quidem non modo ipse stilus exhibebat, elegās, ornatus, & grauis: sed illa etiam multò magis, quæ mihi abs te de autore stromatéon Clemente obijciebantur. Humanitatis autē certißima illa uisa sunt indicia, quod uir & autoritatis maximæ, & fortis

sortis amplissimæ, multisq; & magnis agendis rebus occupatus, etiam nonnihil ad te pertinere putasti, quid ego in meis aliquando libris tenui fortuna homuncio retulissem. Mitto autem quàm benigne, quàm blande, quàm uerecunde, quàm amanter, quàm lente etiam, & cunctanter erratum illud, ita enim uidebatur; nostrum protulisti. Quàm multis me prius laudibus, etiam si eloquentius longe, quàm uerius adobruisti. Mitto quod & Soderinũ delegisti, qui mihi rem potissimũ significaret: quo uiro nec grauior, nec prudentior, nec item humanior, sed nec mihi amicior quisquã deligi potuit: ut si me literæ illæ tuæ offendere aliqua ratione potuissent, hac una tantum potuerint, quod nimium solicitus uidebaris, ne aliorsum fortasse acciperem, quod obieceras. Ego mi Leonelle, nõ modo in ijs que hactenus edidi, sed & quæ scribere deinceps conor, omnibus hoc testatum uolo, nihil mihi esse prius ueri studio, & recti. Si sponte hoc assequor, bene habet: sin minus, at ab alijs & placide admoneri gaudeo, & aspere castigari non recuso. Quin ut illis habeo gratiam, sic istis non irascor: honestius ducens aliquãdo doceri, quàm semper nescire: nõ enim tam turpe refelli, quàm pulchrũ corrigi. Quod autem ad Clementem attinet, artificis librarij uitium, non autoris est. Is in exemplaribus nostris quædam male (ut fit) aut inducta, aut deleta repererat, eaq; tamen pro rectis, ac legitimis inconsultò excudit. Ita necesse habui curare protinus, ut errata ipsius omnia, nisi quæ relegentem fefellerant, primis ibidem paginis imprimerentur. In eas tu fortasse paginas nondum incideras, cum locum notasti: quas tamen se ait è uestigio misisse ad

te Volaterranus pontifex, etiam antequam tuas mihi literas ostenderet. Ibi igitur primo statim capite correctum hoc à nobis erratum reperies. Nec uero ullis opus est ad hāc rē, uel Eusebijs, uel Hieronymis. Ipsos enim & legimus Græcos, & excerpsimus octo Alexādrini Clementis libros, qui Στρωματεῖς appellātur. In quîs alterius etiā Clemētis (quod uere ais) Romani pontificis idētidē testimonia citātur. Reliquū est, ut agā tibi gratias. Ago igitur quàm possum maximas, ut tibi me deditißimum profitear, profiteor, & quidē ex animo. Sed & rogo te etiā, atq; etiā adhuc, ut si quis locus apud te uacat, numeres me quoq; inter tui studiosos. Postremo quoniā uerbis honorificētißimis in tua epistola, Cardinalis Alexandrini fecisti mentionē, cuius sæpe mecū de literis & uita, Ioānes Picus Mirandula meus diuinè loqui solet, ei me quoq; (si fas est) uelim des aliquo pacto in clientelam. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Paulo Cortesio suo, S. D.

Remitto epistolas diligētia tua collectas, in quibus legendis (ut libere dicam) pudet bonas horas male collocasse. Nam præter omnino paucas minimæ dignæ sunt, quæ uel à docto aliquo lectæ, uel à te collectæ dicantur. Quas probē, quas rursus improbē, nō explico. Nolo sibi quisquā uel placeat in his autore me, uel displiceat. Est in quo tamē à te dissentiā de stylo nōnihil. Nō enim probare soles (ut accepi) nisi qui liniamenta Ciceronis effingat. Imitatores reprobantur. Mihi uero longe honestior tauri facies, aut item leonis, quàm simiæ uidetur, quæ tamē homini similior est. Nec ij qui principatum tenuisse credūtur eloquētiæ, simules inter se, quod

se, quod Seneca prodidit. Ridētur à Quintiliano qui se germanos Ciceronis putabāt esse, quòd his uerbis periodū clauderēt, esse uideatur. Inclamat Horatius *imitatores, ac nihil aliud quàm imitatores. Mihi certè, quicūq; tantū cōponūt ex imitatione, similes esse uel psitaco, uel picæ ui dētur, proferētibus quæ nec intelligunt. Carent enim quæ scribūt isti uiribus & uita, carēt actu, carent affectu, carent indole, iacent, dormiunt, stertunt. Nihil ibi uerum, nihil solidum, nihil efficax.* Non *exprimis (inquit aliquis)* Ciceronē. *Quid tum?* Non *enim sum Cicero, me tamen (ut opinor) exprimo, Sunt quidā præterea mi* Paule, *qui stylū quasi panē frustillatim mendicāt, nec ex die solū uiuunt, sed & in diem: tum nisi liber ille præsto sit, ex quo quid excerpant, colligere tria uerba non possunt, sed hæc ipsa quoq;, uel indocta iunctura, uel barbaria inhonesta contaminant.* Horū *semper igitur oratio tremula, uacillās, infirma, uidelicet male curata, male pasta, quos ferre profecto non possum.* Iudicare *quoq; de doctis impudēter audētes, hoc est de illis quorum stylū recondita eruditio, multiplex lectio, longissimus usus diu quasi fermentauit. Sed ut ad te redeam* Paule, *quem penitus amo, cui multū debeo, cuius ingenio plurimum tribuo: quæso ne superstitione ista te alliges, ut nihil delectet quod tuum planè sit, & ut oculos à Cicerone nunquam deijcias. Sed cum Ciceronē, cum bonos alios multum diuq; legeris, cōtriueris, edidiceris, cōcoxeris, & rerū multarū cognitione pectus impleueris, ac iam cōponere aliqd ipse parabis: tū demū uelim (quod dicitur) sine cortice nates, atque ipse tibi sis aliquando in consilio, solicitudinemq; illam morosam nimis, & anxiam*

deponas

deponas effingendi tantummodo Ciceronem, tuasq; denique uires uniuersas pericliteris. Nam qui tantũ ridicula ista, quæ uocatis lineamenta, contemplantur attoniti, nec illa ipsa (mihi crede) satis repræsentant, & impetum quodammodo retardant ingenij sui: currentiq; uelut obstant, & (ut utar Plautino uerbo) remoram faciunt. Sed ut bene currere non potest, qui pedem ponere studet in alienis tantum uestigijs, ita nec bene scribere, qui tanquam de præscripto non audet egredi. Postremo scias infelicis esse ingenij, nihil à se promere, semper imitari. Vale.

PAVLVS CORTESIVS ANgelo Politiano suo, S. D.

NIhil unquam mihi tam præter opinionem meam accidit, quàm redditus à te liber epistolarum nostrarum. Putabam enim illum tibi in tãtis occupationibus excidisse. Nunc autem lectis tuis literis, uideo illum non modo à te gustatum, sed etiam planè deuoratum: quum & scripseris puduisse te in eo legendo bonas horas male collocasse, & eas ipsas minime tibi dignas uideri, quæ uel ab aliquo docto lectæ, uel à me collectæ fuisse dicantur, præter nescio quas hominum perpaucorum. Ego autem totum istud tibi remitto, nec planè iudicium meum interponam, cum nefas sit quodammodo à te dissentire: & ego is sim, qui de altera iudicium facere (ut ait Marcus Tullius) nec uelim si poßim, nec poßim si uelim. Sed ueniã ad illud, in quo te dicis à me quam maxime dissentire. Scribis enim te accepisse me neminẽ probare, nisi qui liniamẽta Ciceronis consectari uideãtur. Ego uero quantum repetere memoria possum, nec istud recordor unquam dixisse, nec di-

ctum

ctum uolo. Quæ enim stultitia esset, ut cũ tam uaria sint hominum ingenia, tam multiplices naturæ, tam diuersæ inter se uoluntates, eas uelle unius ingenij angustijs astringi, & tanquam præfiniri? Sed quoniam me in hanc disputationẽ uocas, non erit fortasse alienum tempus purgandi iudicij nostri, & tuendi mei, cum planè cognoscã uerba tua esse suasoris, non lacessentis. Et *primũ de iudicio libenter fatebor, cum uiderem eloquentiæ studia tandiu deserta iacuisse, & sublatum usum forensem, & quasi natiuã quãdam uocem deesse hominibus nostris, me sæpe palàm affirmasse, nihil his temporibus ornate, uarieq; dici posse, nisi ab his qui aliquem sibi præponerent ad imitandum.* Cum *& peregrini expertes sermonis, alienas regiones male poßint sine duce peragrare, & anniculi infantes non nisi in curriculo, aut nutrice præeunte inambulent.* Cum *autem multi in omni eloquentiæ genere floruerint, memini me unum* Marcum Tullium *ex doctorum acie abduxisse, in quem omnium ingeniosorum hominum studia conferenda putarem.* Non *quòd ignorarem multos dicendi gloria præstitisse, qui & acuere industriam, & multis oratorijs uirtutibus alere ingenia possent: sed & quia uidebam hunc unum omnium seculorum consensu principem esse iudicatum, & quia à puero didiceram in omni numero semper optimum esse eligendum: corrupti stomachi, & intemperantis ægri esse putabam, deteriorem cibũ seligere, salutarem & optimũ aspernari. Ausim nunc etiam affirmare idem, quod sæpe, neminem post* Marcum Tullium *in scribendo laudem consecutum, præter unum, aut alterum, qui non sit ab eo eductus, & tanquam lactis nutrimento*

M. T. Cicero præ cæteris imitandus.

trimento educatus. Sed erat tum quædā certa imitandi ratio, qua & fastidio similitudinis occurrebatur, & nitidū illud genus hilaritate quadam aspersa cōdiebatur: nūc autē illa ab hominibus nostris aut neglecta est, aut ignorata. Similē uolo mi Politiane, *non ut simiam hominis, sed ut filium parentis. Illa enim ridicula imitatrix tantū deformitates, & uitia corporis deprauata similitudine effingit, hic autem uultum, incessum, statum, motum, formam, uocem deniq;, & figuram corporis repræsentat: & tamē habet in hac similitudine aliquid suum, aliquid naturale, aliquid diuersum, ita ut cum comparentur, dißimiles inter se esse uideātur.* Dicam *idem iterū habere hoc dilucidā illam diuini hominis in dicendo copiam, ut existimāti se imitabilem præbeat, experienti spem imitationis eripiat.* Fit *enim undiq; ad eum concursus, & quisq; arbitratur illo modo se posse dicere.* Homines *enim natura suauitatis auidiores, difficillimam rem uoluntate, non facultate metiuntur. Itaq; dum abundantiam sermonis, & (ut ipsi aiunt) facilitatem imitantur, neruos & aculeos deserūt, & tum à* Cicerone *absunt longißime.* Nec *autē refert alieno ornatu, & quibusdā luminibus ac quasi insignibus, nostra scripta explere, nisi queamus id distincte, apteq; facere.* Fit *enim nescio quid monstrosum, cum mēbra cohærentia male dißipantur.* Quare*(ut de me loquar) nihil est* Politiane, *quod me à* Ciceronis *imitatione deterreas: sed quòd potius obiurges inscitiā, quòd nequeā bene illū imitari: quāquam ego malo esse assecla, & simia* Ciceronis, *quàm alumnus, aut filius aliorum.* Sed *permagni interest, utrū quis uideatur quēquam uelle imitari, aut neminem.* Ego *autē statuo non modo*

modo in eloquentia, sed in alijs etiã artibus, necessariam esse imitationem. Nam & omnis doctrina ex antecedenti cognitione paratur, & nihil est in mẽte, quin fuerit prius in sensibus perceptum. Ex quo intelligitur omnem artem naturæ esse imitationem, sed natura fieri, ut ex eodẽ genere dißimilitudo nascatur. Homines enim cũ inter se dißimiles sint, similitudine coniungũtur: & quãquam alij coloratiores, alij pallidiores, alij uenustiores, alij proceriores sint, una tamẽ est omnibus figura, & forma. Illos autẽ quibus aut crus, aut manus, aut brachia desunt, non omnino ex hominum genere excludendos, sed aut mancos, aut claudos appellandos putarẽ. Sic eloquẽtiæ est ars, una forma, una imago. Qui uero ab ea declinant, sæpe distorti, sæpe claudi reperiuntur. Aspice nũc eos homines, qui sibi elegerunt Marcũ Tullium imitandũ, quantũ ab eo distẽt, quãtum etiã inter se dißimiles sint. Profluentem quandam sine modestia ubertatem Liuius arripuit, acumẽ Quintilianus, sonum Lactantius, lenitatem Curtius, elegantiam Columella: quorum cũ esset unũ propè imitandi propositum, nihil est tam dißimile, quàm ipsi inter se, nihil tam distans (si cõpararentur) quàm ipsi à Cicerone. Ex quo intelligi maxime, & cum iudicio ponderandam esse imitationem, & eum ipsum hominem mirabilem fuisse, ex quo tam diuersa ingenia, tanquam ex perenni quodam fonte defluxerint, omnino Politiane certis autoribus insistendum est, quibus ingenia formentur, & tanquam alantur: Relinquunt enim in animis semina, quæ in posterum per seipsa coalescunt. Qui autem neminẽ imitari, & sine cuiusquam similitudine laudẽ cõsequi uideri uolunt, nihil (mihi crede)

Ars imitatio naturæ.

roboris

roboris aut uirium in scribēdo præ se ferūt: & illi ipsi qui se niti dicunt ingenij sui præsidijs, & uiribus, facere non possunt, quin ex aliorum scriptis eruant sensus, & inferciant suis, ex quo nascitur maxime uitiosum scribendi genus, cum modo sordidi, & inculti, modo splendidi, & florentes appareant: & sic in toto genere, tanquā in unum agrū plura inter se inimicißima sparsa semina. Fieri enim nō potest, quin uaria ciborū genera male concoquantur, & quin ex tanta colluuione dißimillimi generis inter se uerba collidantur. Nec minus huius corruptæ orationis asper concursus aures ferit, quàm ruentiū lapidū fragor, aut strepitus, aut quadrigæ trāscurrentes. Quid enim uoluptatis afferre possunt ambiguæ uocabulorum significationes, uerba transuersa, abruptæ sententiæ, structura salebrosa, audax translatio, nec felix, ac intercisi de industria numeri? Quod necesse est his omnibus accidere, qui ex singulis sensus, & uerba eruunt, & neminem imitantur. Horum sanè omnis oratio est tanquā Hebræorum domus, quibus sunt ad quoddā tempus diuersorum hominū bona oppignerata. Nam ibi & lacernæ, & amictus, & penulæ, & multorū sæpe pallia suspensa internoscuntur. Ego autem tantū interesse puto inter eum qui neminem imitatur, & qui certum ducē consectatur, quantum inter eum qui temere uagetur, & qui recta proficiscatur. Ille deuius inter spinas uolutatur, hic autē ex proposito itinere ad constitutum locum, sine lapsu, & molestia contendit. Præterea Politiane sic habe, neminem eloquentiæ laudem consecutum, qui non sit in aliquo imitationis genere uersatus. Apud Græcos non modo oratores, Demosthenes,

nes, Hyperides, Lycurgus, Aeschines, et Demarchus: sed etiam illi ipsi philosophi, uirtutum magistri, alicuius imitatores esse uoluerunt. De nostris hoc loco taceo, ne uideár tibi uni omnium doctißimo, quasi scholam quandam explicare. Nec item aliquid de Marco Tullio dicendum puto, Exploratū est iam illud omnibus, ut qui se ad Marcum Tullium effingendum contulerit, si minus aliquam imitandi gloriam assequatur, in eo tamen ornetur, quòd illum sibi elegerit exprimendum: ut illud fuisse naturæ, & ingenij uideri poßit, hoc iudicij. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Baptistæ Mantuano theologo Carmelitæ suo, S. D.

NEc dubito quin amer abs te, nec exigo quod sit incommodum, sed nec officio literarum metior amicos. quippe quod & ab inimicis præstari solet. Gratulatione tua, quòd philosophiæ sim deditus, ipse mihi medius fidius ita gratulor, daturus ut operam sim quò poßis in dies magis merito mihi gratulari. Sed adulescens hic tuus consilio nostro si fuisset usus, magis fortasse suis rationibus consuluisset. Nunc quoniam consilio noluit (ni frustra augurium) credo nec opera iam uolet uti. Veruntamē ei cupio scribas, ut à me expectet omnia, tui quidem causa. Nihil enim molestius quàm fuisse hunc mihi abs te frustra commendatum.

VALE.

Epistolarum libri octaui finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM
Liber Nonus.

ANGELVS POLITIANVS Matthiæ dei gratia inuictißimo Pannoniæ regi, S. D.

VM superioribus diebus ego, & Philippus Valor Florentinus, præstans uir, tuæq; maiestati deditißimus, de nostri seculi principibus casu loqueremur: ac tu primus nobis inuicte rex, imo uero solus occurrisses. quem uideremus audacter cum quouis laudatißimo ueterum posse cõferre: castigauit ille me uerbis amicißimis, quòd nunquam tibi, aut lucubrationes ullas nominatim dicauerim, aut epistolam saltẽ scripserim, quo tibi si non ingeniũ quodcunq;, doctrinaq; mea, certe animus tamen, ac uoluntas innotescerent. Etenim te regem tẽporibus esse nostris aiebat unũ (quod ego illi facillime assentiebar) in quo uel maxime celebrando labores, industriam, uigiliasq; suas omneis ponere literati homines certatim debeant: ut in cuius egregijs, innumerisq; laudibus habeat utriusq; linguæ facultas, ubi liberrime posset, & uelut in patentibus campis exspatiari. Quare sumpsi animum (fateor) de sermone prudentis, & amici uiri, gloriosißime rex, cumq; animo statim sumpsi calamũ, uidelicet in hoc, ut tuas eximias uirtutes honore saltem quocunq; styli mei prosequerer. Sed cũ se mihi illæ tam multæ, tam magnæ protinus obtulissent, ut facilius mundum pugillo posse

posse credere, quàm eas epistolæ breuitate cõplecti: muta to protinus cõsilio, dilatis paulisper tuæ claritatis præco nijs statui, dũtaxat in præsentia significare tibi, me quoq; unũ rex è multis esse, qui magno animi fauore te uenerer dariq; mihi occasionẽ celebrãdi tui nominis concupiscã. Non quia me sperẽ naturali facũdia parẽ tuæ laudi fore, sed quod est à sapiẽtibus hominibus obseruatũ, nõ minus animi uires aliquãdo, quàm ingenij ualuisse. Quocirca si quid erit inclyte rex, in quo tibi mea gratificari professio poßit, rogo, obtestorq; perinde utaris opa nostra, quasi unus ex eo sim numero, qui regni tui finibus cõtineatur. Vt aũt Dinocrates ille nobilis architectus Herculeo sese habitu ius'dicẽti obtulit Alexãdro, cumq; se cogitatiões, ac formas afferre dignas illo rege, uidelicet Atho mõtem statuæ uirilis effigie figurandum docuisset, ita regiã com mendationem uidelicet adeptus est. Idem mihi ego quoq; usuuenturũ speraui rex magne, si pro leonis pelle nõ ob scuram indolem, pro claua non absurdũ ingeniũ, pro co= rona populea non incelebrem doctrinæ mediocritatẽ, pro uastæ illius molis cõpositione multiplices tibi linguæ utri usq; figuras obtulißẽ. Nec enim minor quouis architecto putandus, qui studijs istis liberalibus claruerit: nisi forte diutius marmora, & cemẽta restitura uetustati, quã lite= rarum monimẽta confidimus. Nec tu profectò Macedoni Alexandro (sit uero uenia) iure cesseris Matthia rex, seu uictorias eius, seu beneficentiã consyderes. Quæ duo pri ma tanto in rege fautrix miratur antiquitas, nisi forte cre dimus Arabas, Indos, Armenios, Chaldæos, mollißimas, fugacißimasq; gẽtes laboriosius uinci, quàm Turcos, & Mysios,

Dinocrates architectus. Victruuius.

Myſios, & Triballos, et Illyricos, & Liburnos, et Boẽmos, & Rhetos, & Vindelicos, & alias item bellicoſißimas nationes: quarum ipſa quoq; nomina Martium ſonant: niſiq́; plus eſſe putamus, quod unum, aut alterũ donauit ille bene de ſe meritis hominibus oppidum, q̃ quòd in omniũ penè ſinus quoſcunq; dos aliqua ingenij, uirtutisq́; nobilitat, è tuis iſtis beneficis manibus, quaſi perenne fluit aurum ſemper, ut aqua de fontibus, & in maximã uenire iam quæſtionẽ cœpit illud: unde'nam tibi tanta iſta tamq́; inexhauſta diuitiarũ copia, ſic omnibus uſquequaq; largienti: quanquam facile à prudẽtibus intelligitur, quæ pleriq; alij principes in ſuas cupiditates, ac libidines profundant, ea te tantum uel in ædificiorũ nobilißimas ſubſtructiones, uel in uſus publicos, uel in hanc poſtremo, de qua nunc agimus beneficentiã conferre. Quapropter uehementer cupio labore aliquo meo tuam celſitudinem demereri: cupio ſtudijs, ingenioloq́; meo, ſi detur, commendare me tibi rex inuicte. Qui ſim uero, quem'ue inter literatos locum teneam, malo'equidem ex aliorum tibi, quàm ex meis indicari uerbis. Tantũ dixero me Laurentij Medicis magni, ſapientisq́; uiri, tuarum uirtutũ ſtudioſißimi non diligẽtia minus, quàm liberalitate de obſcuro, tenuiq́; loco, qui naſcentem ſuſceperat, in aliquam certe lucem, dignitatemq́;, nullis adeò niſi literarum adminiculis perueniſſe, profiteri iã multos annos latinas Florentiæ literas, magna (quod omnibus notũ eſt) celebritate: ſed & Græcas ex pari cũ Græcis, quod neſcio an alteri latinorum (dicam enim audacter) mille circiter annos ante contigerit, ſtylum deniq; ſic ipſum per omnia penè materiarum diuerti

diuerticula duxisse feliciter, ut (quod erubesco, quanquam penè testatum, referre) cunctos fermè quicunque in literis ætate mea claruerunt, habere meruerim laudatores. Atq; hæc ego de me rex indulgentissime, nouo scilicet & periculoso more, multorũq; reprehẽsionibus obnoxio, simpliciter tamen, sed & uere, nec enim hoc, nisi & illud ad te scribo, quod deliberare secum tua sapientia, uelutiq; præscribere possit (modo nõ hæc aspernetur) ubi nos potissimum, scilicet in tuæ spem gratiæ nostri neruos ingenij contendamus, Si quid igitur ipse mandaueris, obibo libens: sin minus, eligam tamen pro iudicio, captuq; meo, quod tibi fore arbitrer quamgratissimum. Bibliothecam *uideo iampridem comparas omnium (sicut expectamus) non ornatissimam solum, sed etiam copiosissimam.* Possumus *igitur multa (si res postulet) è græco uertere in latinum tibi, multaq; rursum quasi noua cudere, quæ nec ab eruditis forsitan respuantur.* Regiam *construis idem longe magnificentissimam, forumq; tuum simulacris omne genus, uel æneis, uel marmoreis exornas.* Nec *autem cessant ubiq; terrarum nobilissimi pictores tabulas tibi pulcherrimas uiuis animare coloribus.* Et *ista ergo possumus, te iubente, non erubescendis illustrare carminibus.* I*am bella, & paces mandare uicturis utriusq; linguæ monumentis, & historiæ molli filo cõtexere pridem didicimus: tum uel undanti solutæ uocis eloquio, uel immortali Musarum cantu totam posteritatem sacris implere præconijs.* Quin *philosophiæ seria ne defuerint cupienti, milleq; iocis tædium subinde mulle profecto argutijs fefellerimus.* Nec *autẽ uendito ista tibi, dum sic indico.* Nec *mihi*

Scipsum laudat.

referri ob ea gratiam quæro, sed abunde relatum putabo, si placuerit ex me tibi, nõ dicam res ipsa, sed animus. Vt autẽ gustum sumere aliquem iam nunc uigiliarũ nostrarum possis, en poëma tibi multa lima cruciatũ, quod laudes poëticæ, quod historiã cõtinet omnium ferè uatũ. Sed & mittam commentarios paulopost in id opus copiosissimos, in quibus quicquid de uaria, multipliciq; lectiõe condidimus, explicabitur. Ac (nisi me dulcissimus amor suscepti laboris fallit) tantas ex hoc libello uelut è thesauro diuitias proferemus, ut magna ex parte studiosæ iuuẽtutis quædã ueluti inopia releuetur: ac tum deniq; puto quiuis intelleget, quàm multis ista mihi lucubrationibus constiterint. Quare ne quæso numeret Angeli Politiani carmina lector, sed ponderet. Tu uero Matthia rex regũ prorsus omnium celeberrime, dũ tibi commentarios quoq; multiplici pagina surgentes euigilamus, accipe hunc interim rogo libellum uultu quo regem decet, hoc est sereno & hilari, quem tibi uidelicet ego si non eruditissimus, at certe tuo nomini deuotissimus homo, quasi deo donum religiosa mentis atq; animi pietate consecraui. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bernardo Riccio suo, S. D.

Accepi uersiculos tuos ingeniosos, eleganteis, uenustos, facileis, sed ita tamen affectibus plenos, ut eos non fictos, quemadmodum tu uis, sed ueros esse amatorios existimem. Delectatus lectione sum, sed & admiratus admodum superfuisse tibi tempus in hos tam delicatos lusus à publico munere, quod & diligenter obire diceris, & prudẽter. Quod autem me rogas, ut eos angulo

cupiam

cuipiam secretiori solus insusurrem, mox uero domi septos, & inclusos habeam: quanquam tibi rebus omnibus obsequi studeo, tamen in hoc uno minus obtemperabo, ne quid amor succenseat, si retineam tam bellos ipsius ministros, & uelut in ergastulo supprimam. Sed de uersiculis aliàs. Scribis autem permultos istic esse, qui Ioannem Picum Mirandulam laudari à nobis in cognitione rerũ, studioq; sapientiæ, nõ moleste ferant, iidem tamen ornamẽta dicendi, splendoremq; illi quasi oratorium tribui uix patiantur. Itaq; rogas, ut ipsius uel epistolã tibi mittam, uel breue aliquod omnino scriptum, quod circunferre tecum poßis, & ostentare: ne tuis tantum uerbis, aut illius æstimatio propugnanda sit, aut nostra fides absoluenda. Gero equidẽ morem, descriptamq; tibi epistolam Pici mitto, qua barbaros philosophos aduersus Hermolaum Barbarum, sed nihil minus quàm barbarũ defendit, simul ipsius Hermolai responsum luculente scriptum, quo conferre utriusq; stylum, genusq; dicendi poßis. Aestimabis igitur ex hac epistola Picum, sed ut leonẽ (quod Græci dicunt) ab unguibus. Etenim solitus ille tractare ampla quædam semper, & scribere, quod opera illius indicabũt, magnis de rebus, quæ domi clausa cottidie maturescunt, ad argumenta deinde minora hæc, & leuiora uix exiguã partem conferre suarum uiriũ dignatur. Quapropter hãc ipsam epistolam tam plenã, tam spissam, tam diuitem, paucis antemeridianis horis ex tẽpore propè dictauit. In qua tamẽ (ut uidebis) electa uerba, casta latinitas, atticus nitor, iunctura tenuis, numerosus ambitus, grata concinnitas, hilaris color, pura uenustas, ornatus facilis, agentes

figuræ, sensus acres, apta exẽpla, multa fides, argumenta fortia, graue consilium, subtile iudicium, uis alta, indoles rara, mira maiestas. Sed hoc usu plerunq; uenit, quod & Marcus Cicero quodam loco scribit, ut in rebus diuersis eundẽ præcellere nolint homines. Itaq; Picus noster, quoniam fidem fecit apud omnes diu, quantum emineat in studio sapientiæ, pro quo sunt illi maxima bella pugnata: nũc impetrare non potest, cum sit eloquentißimus, ut in dicendo saltem, nec incultus omnino, nec inelegans habeatur. Sed qui deinceps sequentur dies (ut Pindarus inquit) testes erunt sapientißimi. Tibi tamen interim studioso uidelicet utriusq; nostrum, quasi de lacu mustum, quod degustes, hãc illius epistolam propino. Quæ displicere non debet, propterea quòd eloquentiã destruit. Destruit enim sic eloquenter, ut adstruat hoc ipso quod destruit. Ita nihil eloquentiam destruere præter eloquentiam potest: ideoq; nec ipsa potest, quoniam scilicet hoc quoque potest, quod omnino non potest. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS VENEtus, Ioanni Pico Mirandulæ, S. D.

NOn poßum tibi non uideri planę barbarus, & ingratus, qui tibi toties, & tam multa de me non minus scribenti semper, & prædicanti, sed sentienti quoque gratias agere distulerim. Nullæ enim unquam uenerunt huc à te literæ, ex quo sum tibi cognitus, quin mentionẽ in illis de me illustrem, & honorificam habueris. Sed uide quanti faciam testimonium tuum de me, siue id iudicio agas, siue propensione uoluntatis. Ego alioqui modestus, imò timidus, & parum mihi fidens, uideor aliquid esse,

quod

quòd tu me laudas, quòd mea probas, quòd in Themistio nostro quemadmodũ scribis, tanquã in iucũdißimo diuersorio sæpe conquiescis. Quid quod in literis tuis plerũq; me recognosco? Ecquid arbitraris quicquã nobis esse posse iuncundius, quàm cũ te uel nostrũ aliquod incisum, uel circuitũ, uel figuram dicendi non adeò notasse, sed imitatum esse perspicio? Et nisi quòd ad multos scribẽdo non uideris hoc facere simulãter, & ex cõposito, magnæ mihi sese rationes offerũt: quamobrẽ hoc à te repertũ putẽ ad gratiã. Nec enim uidere poterã, quare tu genus illud tuum dicendi fluens, ac floridum frãgeres, & ad me deficeres, qui filũ orationis aridũ, & prætenue sequutus, humi serpo, nunquã aßurgo, non inspiro, non circumduco, non eleuo, non abijcio, inuita scilicet & repugnante natura. Omnino deme nescio quid in me laboris, & diligẽtiæ: cætera nihil sum, nisi cum à te, uel similibus tui quampaucißimis commẽdor, aut cum placere tibi mea, uel ad imitationem usq; comperio. O præclarum, & planè diuinum ingenium tuum Pice, qui cum optima sint ea, quæ tu scribis, ita tamen exprimas, & effingas aliena, quæ sunt peßima, ut uideantur esse tua, quæ sunt optima: nam demittere se, ac descendere, pluris esse deputo, quàm in ardua conari. Vt enim sit hoc honestius, illud certe laboriosius, & operæ maioris. Proinde siue tu talia credis esse nostra, quibus imitandis operã impendas: siue hoc agis demerẽdi mei causa, utroq; modo tibi plurimũ debeo: relaturus aliquando gratiam, nolo dicere, cum potero (nunquã enim potero) sed cũ tuipse, uel tui posse me putabitis: tãta enim est familiæ totius uestræ bonitas, & humanitas, ut benefi-

cium quod nõ est, imputare pro beneficio soleatis: quamobrem ex usu meo fecero, si uobis & modum, & tempus reposcendæ gratiæ reliquero, ut in expunctione rationum paralogismus omnis, & impostura non à me, sed à uobis tota proficiscatur. Quæ uero de ratione studiorum tuorum ad Scytham scripsisti, & communicanda mecum esse uoluisti, maxima uoluptate nos affecerũt. Gratulatus sum huic seculo uirũ tanta doctrina, ut nihil ferè nesciat: tanta cura, ut nil omnino scire uideatur. Video te poëtam egregium, oratorem eminentißimum. Animaduerto te philosophum prius Aristotelicum, nunc etiam Platonicum esse factum. Video literas græcas, quæ in te solæ desyderari poterant, & sine quibus nihil eras futurus, non didicisse modo, sed hausisse: idq; facilitate tanta celeritateq;, ut literas græcas ignorasse aliquando te, neque tu memineris, neq; persuadere poßis alios: id quod de Hieronymo Donato meo non plus libenter, quàm uere prædico. Hortarer te ad has literas, uti eas tam planè familiariter, quàm latinas teneres, sed nõ indiges calcaribus. Et Hercule uerba prodigunt, quicunq; peritioribus se consilium dare pergũt. Vnũ te scio scire, nullius latina lingua tot seculis extare monumẽta, qui literis græcis caruerit. Nec enim inter autores latinæ linguæ numero Germanos istos, & Teutonas, qui ne uiuentes quidem uiuebant, nedum ut extincti uiuant: aut si uiuunt, uiuunt in pœnam & contumeliam. Appellantur enim uulgo sordidi, rudes, inculti, barbari. Quis malit sic esse, quàm prorsus nõ esse? At enim utile aliquid dixerũt, ualuere ingenio, doctrina, bonarum rerũ copia, non nego penitus, quod & poßum negare:

Ioan. Pici Mirandulæ laus.

Philosophi nostri temporis barbari.

negare: ſed ſermo nitidus, & elegans, ſaltē purus, & caſtus, qualis uel in autoribus Chriſtianis, græcis, latinisq́; perſpicitur, laudē, & memoriam ſempiternā ſcriptoribus conciliat. Niſi quis *pictorē, & excuſorē, & ſtatuarium, & cæteros opifices laudari poſſe iudicet hoc ſolo quod magni conſtet, & precioſa ſit materia circa quam uerſentur. Aut ſi Chœrilus, & Mæuius habuiſſent illam ſegetē canendi, quam Virgilius & Homerus, futurum fuiſſe, ut primum à Criticis, & Ariſtarchis, mox communi grammaticorum conſenſu redigerentur in numerū poëtarum. An uerius eſt Chœrilum & Mæuium quacunq; materia, Chœrilū & Mæuium futuros, neq; Chœrilū Iliada neq; Mæuium Aeneida cōſcripturos unquā fuiſſe? Non plus utiq; quàm Chœrilum Aeneida, Mæuiū Iliada. Qui enim poſſū non iocari, cū ſcribo de ridiculis? Sed nimis fortaſſe multa de nebulonibus, redeo ad propoſitum. Amplectere literas græcas, non iā ut diſcipulus, ſed ut doctor, gloriareq́; de nullo uerius dici poſſe tritū illud, quàm de te, per omneis artes multos diſcipulos meliores eſſe præceptoribus: id quod ſenario Græco ſignificantius exprimitur,* πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλων. *Quod uero me ad Platonis libros, & placita hortaris, agnoſco beneuolentiam tuam. Habeo Platonē in manibus, & habebo ſemper cum ſponte mea ſatis inuitatus, tum à te fideliter, & amicè commonitus. Verbum eſt Simplicij: Nemo profiteatur Ariſtotelem, qui Platonem ab Ariſtotele diſſociet, ut diuerſa ſentientem. Cui autem poteſt conſentire Plato cum Ariſtotele, niſi ei qui libros, & commentationes utriuſq; cognouerit? Codices quicunque ſunt apud nos,*

Multi diſcipuli meliores præceptoribus.

nos, ex ijs quos desyderas, curabo tibi protinus exscribantur. Vale. Venetijs. Nonis Aprilis. M.cccclxxxv.

Saluere iubeo. Politianum meum ἀσπάζομαι.

IOANNES PICVS MIRANDVLA, Hermolao Barbaro suo, S. D.

Hermolai Barbari laus.

EGo quidem mi Hermolaë, nec possum aut tacere quæ de te sentio, aut non sentire ea quæ de illo debeāt, in quo omnia ueluti singula summa reperiantur. Sed utinam esset is meæ mentis captus, ut pro meritis tuis de te sentirem: utinam ea dicendi uis, ut exprimere aliquando possem quod semper sentio. Scio quæ de te concepi infinitum subsidere infra fastigia doctrinæ tuæ. Scias & tu quæcūque loquimur longe esse minora ijs quæ cōcipimus. Tam deesse scias animo uerba, quàm rebus animus deest. Et tamē ita me audere credis, ut sperem posse imitari tua, quorum nec magnitudinem æstimare possum. Admirari te possunt omnes, imitari tam pauci possunt, quàm nemo reprehendere. Et utinam ea mihi felicitas, ut quæ scribam, Hermolaū meum aliqua ex parte imaginentur. Ipse enim (ut taceam cætera) stylus tuus, cui tu adeo male faues, mirū quantū me afficit, atque delectat. Ita est doctus, grauis compositus eruditus, excussus, ingeniosus, in quo nihil expositū, nihil uulgatū, nihil sit triuiale, seu uerba, seu sentētias spectes. Legimus sæpe ego & noster Politianus quascunque habemus tuas, aut ad alios, aut ad nos epistolas. Ita semper prioribus certant sequētia, & nouæ fertiliter inter legendum efflorescūt ueneres, ut perpetua quadā acclamatione interspirandi locum non habeamus. Sed mirum dictu, quàm persuadeas, & legentis animū quocunque uelis impellas.

pellas. Expertus sum ego, cū semper aliàs, tum hac proxima tua ad me epistola, in qua dum barbaros hos philosophos insectaris, quos dicis haberi uulgo sordidos, rudes, incultos, quos nec uixisse uiuētes, nedum extincti uiuant: & si nunc uiuāt, uiuere in pœnā, & contumeliam, ita Hercules sum cōmotus, ita me puduit, piguitq́; studiorum meorū (iam enim sexenniū apud illos uersor) ut nihil minus me fecisse uelim, quàm in tā nihil faciēda re tam laboriose contendisse. Perdiderim ego inquā apud Thomā, Ioannem Scotū, apud Albertū, apud Auerroëm meliores annos, tantas uigilias, quibus potuerim in bonis literis fortasse nonnihil esse. Cogitabam mecum, ut me cōsolarer, si qui ex illis nunc reuiuiscāt, habituri'ne quicquā sint, quo suam causam argumentosi alioqui homines ratione aliqua tueantur. Demū succurrit ex ipsis quempiā paulò facundiorem suā barbariā, quàm poterit minime barbare, hunc in modū fortasse defensurū. Viximus celebres ò Hermolaë, & posthac uiuemus, nō in scholis grammaticorū, & pædagogijs, sed in philosophorū coronis, in conuentibus sapientum, ubi non de matre Andromaches, non de Niobes filijs, atq; id genus leuibus nugis, sed de humanarum, diuinarumq; rerū rationibus agitur, & disputatur. In quibus meditandis, inquirendis, & enodandis, ita subtiles, acuti, acresq́; fuimus, ut anxij quandoq; nimiū, & morosi fuisse forte uideamur, si modo esse morosus quisquam, aut curiosus nimio plus in indaganda ueritate potest. Atq; in his quidem si quis nos arguat hebetudinis, & tarditatis, age amābo quicunq; is est, pedem conferat, experietur habuisse barbaros nō in lingua, sed in pectore

Eloquentia, & orationis ornatus an deceat philosophum.

Mercurium, non defuisse illis sapiētiam, si defuit eloquentia: quam cum sapientia non coniunxisse tantum fortasse abest à culpa, ut coniunxisse sit nefas. Quis enim cincinnos, quis fucum in proba uirgine non damnet? Quis in Vestali non detestetur? Tanta est inter oratoris munus, & philosophi pugnantia, ut pugnare magis inuicem non possint. Nam quod aliud rhetoris officium, quàm mentiri, decipere, circumuenire, præstigiari? Est enim uestrum (ut dicitis) posse pro arbitrio in candida nigrum uertere, in nigra candidum: posse quæcunq; uultis tollere, abijcere, amplificare, extenuare dicendo. Demū res ipsas magicis quasi (quod uos iactatis) uiribus eloquētiæ, in quam libuerit faciem, habitumq; transformare, ut non qualia suopte ingenio, sed qualia uolueritis, non fiant quidem, sed cum non sint, esse tamen audientibus appareant. Hoc totum est nequicquam aliud quàm merum mendacium, mera impostura, merum præstigium, cum à natura rei semper, uel augendo excedat, uel minuendo deficiat, & fallacem uerborum concentum, ueluti laruas, & simulacra prætendens, auditorum mentes blandiendo ludificet? Erit'ne huic cum philosopho affinitas, cuius studium omne in cognoscenda, & demonstranda cæteris ueritate uersatur? Adde quod nobis nulla erit fides lauticias uocū, & ueneres affectantibus, quasi rebus parū fidentes, nec uero nixi trahere in sententiā his lenocinijs homines quæramus. Est ob hanc causam legere res sacras rusticè potius, quàm eleganter scriptas: quod nihil sit magis dedecens, & noxium in omni materia, in qua de uero cognoscendo agitur, quàm uniuersum istud dicendi genus elaboratum.

ratum. Hoc, hoc forensium est quæstionum, non naturalium, atq; cœlestium. Non est corũ qui in academia, sed qui in Repub. *illa uersantur, in qua quæ fiũt, quæq; dicuntur, populari trutina examinãtur, apud quã flores fructibus longe præponderant.* Non'ne *scis illud?* Non *omnia omnibus pari filo conueniũt.* E*st elegãs res (fatemur hoc) facundia, plena illecebræ, & uoluptatis, sed in philosopho nec decora, nec grata.* Q*uis mollem inceßum, argutas manus, ludibundos oculos in histrione, & saltatore non probet? in ciue, in philosopho quis nõ improbet, arguat, abominetur?* Si *puellam uiderimus moribus lepidã, atq; dicaculam, laudabimus, exosculabimur.* H*æc in matrona damnabimus, & persequemur.* N*on ergo nos, sed illi inepti, qui ad pedes* V*estæ agant bacchanalia, qui grauitatẽ philosophicarum rerum, & castitatem ludicris ueluti, & calamistris dehonostent.* P*rofecto quod* S*inesius de adolescente, de oratione dici cõmode potest, comatã orationẽ semper cinædã.* Q*uare nos nostram malumus, capillis hirtam, globosam, inexpeditã, quàm cum impuritatis, uel nota, uel suspicione bellè comatam.* A*lioqui* P*alladis peplum non reuelaret, sed à sacris uti profana repelleretur.* Et *ut nihil sint reliqua, hoc est uerißimum, nihil esse diuersum magis ab instituto philosophi, quacũq; in re, quàm quod luxum, aut fastum aliqua ex parte sapit.* S*icyonios calceos habiles, aptosq; ad pedem dicebat* S*ocrates, sed* S*ocrati non conuenire.* O*mnino non eadem ratio ciuilis habitus, et philosophici, sicut neq; mensæ, neq; sermonis: utitur his philosophus duntaxat ad neceßitatem, utitur ciuilis homo etiam ad gratiam: quã & hic si neglexerit, non ciuilis:*

ciuilis: & ille si affectauerit, non erit philosophus. Si posset Pythagoras uiuere sine cibo, holeribus etiã parceret: si sua sensa aspectu, aut demũ minore, quàm sermonis opera explicare, omnino non loqueretur, tantum abest ut linguam poliat, & exornet. Quod uel ob id cauendum nobis, ne illectus cute medicata lector demoretur ad eam, ad medullam, & sanguinẽ non peruadat, quem subesse sæpe cerussato ori infectum uidimus. Vidimus inquam in hisce omnibus, quibus propterea in usu uenit, cũ nihil sit intus non inane, & uanum detinere lectorẽ in prima facie, modulatu uario, atq; concentu: quod si fecerit philosophus, clamabit Musonius non philosophũ loqui, sed tibicinẽ canere. Nõ ergo nobis uitio detur id nõ fecisse, quod fecisse uitiũ erat. Quærimus nos quidnam scribamus, nõ quærimus quomodo: imò quomodo quærimus, ut scilicet sine pompa, & flore ullo orationis, quã uolumus ut delectabilis, uenusta, & faceta sit, sed ut utilis, grauis, & reuerenda, ut maiestatẽ potius ex horrore, quàm gratiam ex mollitudine cõsequatur. Nõ expectamus theatri plausum quòd aures demulserit æquabilis clausula, uel numerosa, quòd hoc sit salsum, illud sit lepidũ: sed expectamus paucorum potius præ admiratione silentiũ, introspicientium penitus aliquid, aut de naturæ adytis erutum, aut de Iouis aula ad homines adductum: tum uel aliquid ita argutum, ut defendendi: ita defensum, ut arguendi non sit locus: Admirentur præterea nos sagaces in inquirendo, circunspectos in explorando, subtiles in contemplando, in iudicando graues, implicitos in uinciendo, faciles in enodando. Admirentur in nobis breuitatẽ styli, fœtam rerum multarum,

multarum, atq; magnarum, sub expositis uerbis remotißimas sententias, plenas quæstionum, plenas solutionũ: quàm apti sumus, quàm bene instructi ambiguitates tollere, scrupos diluere, inuoluta euoluere, flexianimis syllogismis & infirmare falsa, & uera confirmare. His titulis o Hermolaë uindicauimus hucusq;, & uindicaturos posthac ab obliuione memoriam nostram non dubitamus. Quod si uulgo (ut dicis) habemur sordidi, rudes, inculti, hoc nobis ad gloriam est, non ad contumeliã. Vulgo nõ scripsimus, sed tibi, & tui similibus. Nec aliter quam prisci suis ænigmatis, & fabularum inuolucris arcebant idiotas homines à mysterijs: & nos consueuimus absterrere illos à nostris dapibus, quas non polluere non possent amariori paulum cortice uerborũ. Solent & qui thesauros occultare uolũt, si non datur seponere, quisquilijs integere, uel ruderibus, ut prætereũtes non deprehendãt, nisi quos ipsi dignos eo munere iudicauerint. Simile philosophorũ studium celare res suas populum, à quo cum non probari modo, sed nec intelligi illos deceat: non potest non dedecere habere aliquid quæ ipsi scribũt, theatrale, plausibile, populare, quod demũ multitudinis iudicio accommodare [illegible] uideatur. Sed uis effingam ideam sermonis nostri? Ea est ipsißima, quæ Silenorum nostri Alcibiadis. Erant enim horum simulacra hispido ore, tetro, & aspernabili, sed intus plena gemmarum, supellectilis raræ, & pretiosæ. Ita extrinsecus si aspexeris, feram uideas: si introspexeris, numen agnoscas. At inquies, non ferunt aures nunc asperã, nunc hiulcam, semper inconsonam texturam, non ferunt barbara nomina, ipso etiam penè timenda sono. O delicate cum acce- Sileni Alcibiadis.

s dis

dis choraulas, & citharœdos, pone te in auribus: cũ uero philoſophos, auoca à ſenſibus, redeas ad teipſum in animi penetralia, mentisq; ſeceſſus. Aſſume illas Thianei aures, quibus cum omnino non erat in corpore, non terreſtrem Marſiam, ſed Apollinem cœleſtem diuina cithara uniuerſi melos ineffabilibus temperantem modis exaudiebat, His auribus philoſophorũ uerba ſi delibaueris, mellea tibi ad Neſtoris inuidiam eſſe uidebuntur. Sed hæc ſinamus nimio plus aſſurgentia. Profectò faſtidire in philoſopho ſubtiliſſime diſputante minus concinnam elocutionem, non tam delicati ſtomachi eſt quàm inſolentis. Neq; eſt aliter, ac ſi quem in Socrate de moribus docente offendat, aut laxus calceus, aut toga diſsidens, & ſectum praue ſtomachetur ob unguem. Non deſyderat Tullius eloquentiam in philoſopho, ſed ut rebus, & doctrina ſatisfaciat. Sciebat tam prudens, quàm eruditus homo noſtrum eſſe componere mentem, potius quàm dictionẽ, curare, ne quid aberret ratio, non oratio. Attinere ad nos τὸν ἐν διαθέσει λόγον, *nõ attinere* τὸν ἐν προφορᾷ. *Laudabile in nobis habere Muſas in animo, & non in labris: ne quid in illo uel per iram ſonet aſperius, uel per libidinem eneruatius. Deniq; ne qua ſit diſcors à genuina ipſa, qua temperatus eſt modulabiliter harmonia, quàm Plato cum intelligeret, theatrali iſta & poëtarum ſæpe corrumpi, à repub. ſua poëtas omnes eliminauit, gubernandã autem philoſophis reliquit, mox certe ſi per laſciuiam differendi poëtas fuerint imitati, exilio condemnandis. At inſtabit Lucretius, & ſi non egeant per ſe philoſophiæ commentationes amœnitate dicendi, per eius tamen adhibitionem diſsimulandam eſſe ipſarum*

[Margin: In affectu orationem.]

[Margin: In eloquentia, ſiue enunciatione.]

[Margin: In Lucretium.]

ipsarum rerum austeritatem : sicut absynthia per se pellunt morbos, melle tamen illiniuntur, ut puerorum ætas im prouida ludificetur. Hoc *forte tibi faciendum erat ò* Lucreti, *si pueris scribebas tua : si uulgo, faciendum utique tibi, qui non absynthia modo, sed meracissima toxica propinares. Sed longe alia nobis habenda ratio, qui uulgus (ut ante diximus) non allectare quærimus, sed absterrere, nec tetra absynthia, sed nectar propinamus. Sed contendet* In Lactantiū. *Lactantius; satis constare in auditorum animos, uel seniorum influere potentius ueritatē, & ui sua instructam, & luce orationis ornatam. Si fuisses ò* Firmiane *tam frequens in sacris literis, quàm in fictis litibus fuisti, & hoc non dixisses : & nostra non minus bene fortasse confirmasses, quàm destruxeras aliena.* Dic *quæso, quid mouet fortius, & persuadet, quàm sacrarū lectio literarū?* Non *mouent,* Literæ sacræ. *non persuadent, sed cogunt, agitant, uim inferunt legis rudia uerba, & agrestia, sed uiua, sed animata, flāmea, aculeata, ad imum spiritum penetrantia, hominē totum potestate mirabili transformātia. Periclis orationibus elaboratis, & luculentis nihil se commoueri inquit* Alcibiades, *sed Socratis uerbis nudis, & simplicibus. Addit etiam, si sint inepta, rapi in furorem, extra se poni, & uelit & nolit, faciendum ei, quod ille præceperat. Sed quid perdo uerba in re confessa? si non desipit auditor à fucato sermone, quid speret aliud quàm insidias?* Tribus *maxime persuadetur, uita dicentis, ueritate rei, sobrietate orationis.* Persuasio a tribus. *Hæc sunt Lactanti, quæ philosopho fidem conciliabunt : si bonus fuerit, si ueridicus, si id genus dicendi appetens, quod non ex amœnis* Musarum *syluis, sed ex horrendo*

Veritatis antrum. fluxerit antro, in quo dixit Heraclitus latitare ueritatẽ. At dicet quispiam: Age amice, examinemus hæc deposita contentione. Reuerendũ quoddam, atq; diuinum per se est sapientia, nec exotico quoquam eget ornatu: sed quæ inuidia & hunc accedere? Quis negat, quæ per se decent, si adornentur, fieri decentiora? Ego amice hoc in plerisq; nego, adeo multa sunt, quorum splendorem, si quid adiunxeris, elimines, & nõ illustres, ita sunt scilicet in sua natura optimo statu, ut demutari ab illo nisi in penis, nõ possint. Marmorea domus picturam non recipit, si opus albariũ superinduxeris, demas de dignitate, de pulchritudine. Nõ aliter & sapientia, & quæ tractantur à philosophis tectorio nõ clarescũt, sed offuscãtur. Quid plura? Non'ne uulgatum bonas formas cerusa deuenustari? in uniuersum quicquid pulchri superimponas, celat quod inuenit: quod affert secum, illud ostentat: Quare si quod prius fuerat aduentitio præstat, iacturam fecerit illud quicquid est, non lucrũ. Ob eam causam nudam se præbet philosophia, undiq; conspicuam, tota sub oculos, sub iudicium uenire gestit, scit se habere unde tota undiq; placeat. Quantũ de ea ueles, tantũ de forma ueles, tantũ de laude minuas, syncerã, & impermixtã se haberi uult, quicquid admisceas, infeceris, adulteraueris, aliam feceris, stat puncto insectili, & indiuiduo. Quapropter nec ludendũ tropis, nec uerbis aut nimijs luxuriandum, aut translatis lasciuiẽdum, aut factitijs audendum in re tam seria, tanti discriminis, in qua demere, addere, demutare aliquid sit flagitiũ. At inquies, Age damus hoc uobis, ut non sit uestrum ornatè loqui, sed uestrũ est certe, quod nec præstatis, ut latine saltem, ut si nõ floridis,

ſuis tamē uerbis res explicetis. Non exigo *à uobis oratio nem comptam, ſed nolo ſordidam, nolo unguentatam, ſed nec hircoſam.* Non *ſit lecta, ſed nec neglecta.* Non *quærimus ut delectet, ſed querimur quòd offendat : bene habet, iam ſcilicet ad nos deficis. Sed amâbo iam cognoſcamus, quid iſtæc ſit latinitas, quam ſolam dicitis debere philoſophos, & non perſoluere: ſi dicendo incurrat, exempli cauſa, à Sole hominē produci, cauſari hominē noſtrates dicent. Clamabis actùtum, hoc non eſt latinū, hucuſq; uere, non eſt romanè dictum hoc uero, uerius, igitur non recte, peccat argumentū:* Dicet Arabs eandem rem, dicet Aegyptius, *non dicent latine, ſed tamen recte. Aut enim nomina rerum arbitrio conſtant, aut natura, ſi fortuito poſitu, ut ſcilicet communione hominum in eandem ſententiā conueniente, quo ſanxerit unumquodque nomine appellari, ita apud eos recte appelletur : quid prohibet hoſce philoſophos, quos nuncupatis barbaros, conſpiraſſe in unam dicendi normam, apud eos non ſecus ſanctam, ac habeatur apud uos* Romana? Illam *cur rectam non appelletis, appelletis ueſtram, nulla eſt ratio. Si hæc impoſitio nominū tota eſt arbitraria, quòd ſi dignari illam* Romani *nominis appellatione non uultis,* Gallicam *uocetis,* Britannicā, *Hiſpanam, uel (quod uulgares dicere ſolent)* Pariſienſem. Cum *ad uos loquentur, contingent eos pleraq; rideri, pleraque non intellegi.* Idem *accidet uobis apud eos loquentibus,* Ἀνάχαρσις παρ᾽ Ἀθηναίοις σολοικίζει, Ἀθηναῖοι δὲ παρὰ Σκύθαις. *id eſt* Anacharſis *apud* Athenienſes *ſolœciſmū facit,* Athenienſes *apud* Scythas. Quod *ſi nominum rectitudo pendet ex natura rerum, debemus ne rhetores, an*

philosophos, qui rerum omnium naturam soli perspectam habent, & exploratam de hac rectitudine cōsulere? Forte quæ aures respuūt, utpote asperula, acceptat ratio, utpote rebus cognatiora. Sed quid oportuit nouare eos linguam, & si nati erāt inter Latinos, *non latine loqui?* Non pote*rant illi ô* Hermolaë, *dum legebant in cœlo fatorum leges, euentorum notas, ordinem uniuersi: legebant in elementis nascendi uices, & obeundi simpliciū uires, mixtorum temperaturas: non poterant inquam eodem tempore in* Cicerone, *in* Plin. *in* Apuleio Romanæ *linguæ proprietates, leges, obseruantias adnotare.* Q*uærebant quid abhorrens, quid receptum in natura, quid à* Romanis *interea non curabant.* V*erumenimuero iam te loco meliore statuo, do tibi eloquentiam, & sapientiam mutuo nexu inuicem conspirasse. Abiunxerunt philosophi sapientiā ab eloquentia: abiunxerunt historici, rhetores, poëtæ, quod deflet* Philostratus, *eloquentiam à sapientia. Hos tu uicturos celebri fama minime dubitas.* I*llos non nisi in pœnam & contumeliam.* V*ide quid agas, indisertam mauult* Cicero *prudentiam, quàm stultam loquacitatem.* Non *quærimus in pecunia, qua moneta percussa sit, sed qua materia constet.* Nec *est qui purum aurum non malit habere sub nota* Teu*tonum, quàm sub* Romano *symbolo factitium.* Peccant *qui dißidium cordis & linguæ faciunt, sed qui excordes toti sunt lingua, non'ne sunt mera (ut* Cato *ait) mortuaria glossaria?* Viuere *sine lingua possumus, forte non commode: sed sine corde nullo modo possumus.* Non *est humanus qui sit insolens polititioris literaturæ.* Non *est homo qui sit expers philosophiæ.* Prodesse *potest infantißima sapien*

Mortuaria glossaria.

sapientia:insipiens eloquentia, uti gladius in furentis manu,non obesse maxime non potest. Ergo inquies, *& statuæ non à figura,sed à materia commēdantur.* Et *si* Chœ*rilus eadem quæ* Homerus,*& de eisdem* Mæuius,*ac* Vergil. *cecinissent, futurum erat ut æque illi, atque isti inter poëtas reciperentur.* Non'ne *uides disparilitatem similitudinis?* Illud *& nos asseueramus , à specie rem æstimari, non ex subiecto.* Est *enim à specie res id quod est:sed alia specie quispiam inter philosophos, alia inter poëtas recipiendus.Scribat* Lucretius *de natura, de* Deo, *de prouidentia,scribat de ijsdem ex nostris quispian, scribat* Ioannes Scotus,*& quidem carmine ut sit ineptior.* Dicet Lucretius *rerum principia,atomos,& uacuū,* Deum *corporeum rerum nostrarū inscium,temere omnia fortuito occursu corpusculorum ferri,sed hæc latine dicet, & elegāter.* Dicet Ioannes,*quæ natura constant sua materia, speciéq; constitui,esse* Deum *separatā mentem, cognoscētem omnia,omnibus consulentē.* Nec *propterea quod uniuersa etiam infima uideat,ac moderetur,è sua pace minimū dimoueri,sed quod dici solet,*κατίοντα μὴ καζέναι. At *dicet insulse,ruditer,non latinis uerbis.* Quæso *quis in dubium reuocet, uter poëta melior, uter philosophus ?* Extra o*mnem est controuersiam,tam rectius Scotum philosophari,quàm ille loquitur ornatius.Sed uide quid differāt:huic os insipidum,illi meus desipiens.* Hic *grammaticorum,ne poëtarum dicam,decreta nescit:ille* Dei *atque naturæ.* Hic *infantissimus dicendo sentit ea, quæ laudari dicendo satis non possunt: ille fando eloquentissimus eloquitur nefanda.* Hæc *illi fortasse afferent* Hermolaë *charissime,* Descendentem non descendere.

in defensionē suæ barbariæ, aut, quæ sunt subtilitate, multo fortasse meliora. Quorum sententiæ nec ego planè accedo, nec ingenuo cuiquam & liberali accedendū puto: sed exercui me libenter in hac materia, tanquam infami, ut qui quartanam laudāt, cū ut ingeniū periclitarer, tum hoc cōsilio, ut ueluti Glauco ille apud Platonem iniustitiā laudat, non ex iudicio, sed ut ad laudes iustitiæ Socratem extimulet. Ita ego ut eloquentiæ causam à te agi audiā, in eam licentius repugnāte paulisper sensu, atq; natura inuectus sum: quā si uel negligendam, uel posthabendam barbaris existimarem, non ab illis ad eam, quod nuper feci, ad græcas literas, ad tuum nunquā satis laudatum Themistiū penè totus defecissem. Quamuis (dicam libere quod sentio) mouent mihi stomachum grammatistæ quidam, qui cum duas tenuerint uocabulorum origines, ita se ostentant, ita uenditant, ita circunferunt iactabundi, ut præ seipsis pro nihilo habēdos philosophos arbitrētur. Nolumus, inquiūt, hasce uestras philosophias, Et quid mirum? nec falernum canes. Sed nos hac fini epistolam claudamus. Si decus aliquod, nomenq; sibi promeruerūt barbari illi sola rerum cognitione, non esse facile dictu, quem locum, quid laudum tu tibi uendices, qui sis inter philosophos eloquentissimus, inter eloquentes, ut dicam græce, φιλοσοφώτατος. Florentiæ. iij. Nonas Iunias. M. cccclxxxv.

HERMOLAVS BARBARVS

Ioanni Pico Mirandulæ suo, S. D.

EXpectabam quidem istinc usuras aliquas omnino ex ijs literis, quas superioribus diebus ad te dedissem: sed tu eas (quæ tua liberalitas est) etiā inciuilibus, & immodicis

modicis remunerandas esse censuisti, non epistolã rescribens, sed uolumen ferè iustum. Ea mihi res, ut par erat, attulit incredibilẽ uoluptatem, quòd uidebam te quãquam occupatißimum, delectari lectione literarum mearũ, adeo uti ne minima quidem in ijs, & friuola præterire inexplorata patiare: id quod ego nuper ex hac epistola tua facile animaduerti. Nam cum ipse in quodam literarum ad te mearum angulo quasi aliud agens, & in transcursu philosophos æui nostri barbaros insectatus essem, quibus te quoq; infensum esse factum, & nuntium remisisse scriberes, occasione hinc arrepta litem, & controuersiam ueterem inter nos & illos de genere dicendi philosophorum multis millibus uersuum comprehensam, & explicatam, opus elegãs, eruditum, elaboratum ad nos misisti, perfectum celeritate tanta, ut nisi quod opes ingenij tui perspectißimas habebã, crediturus fuerim paratum fuisse tibi pridem hoc argumentum, ut ad primam quamq; occasionem proferre posses. Sed ut ea mihi res & festiuior, & iucundior eueniret, homo lepidißimus, humanißimus, latinißimus, barbaros contra Barbarũ defendis, ut hostis pro hoste, socius contra socium, ipse contra teipsum stare, patrocinariq; simulares. Illud sanè plurimũ me delectat, quod sub specie defensionis exitialiter iugulas, quos defendis. Primum, quod hostes eloquentiæ tueri se, nisi per eloquẽtes uiros non possunt, quasi mancipia, quasi bruta: deinde quod si te patrono, te uindice, te aduocato non elabũtur, neq; colluctari, neq; tergiuersari præterea poterunt. Proinde ab amicis quos habeo Patauij, certior factus sum, apologiam tuam, quæ Scytharum & Teutonum est in-

ſcribi cœpta, quaſi Typhonis, & Eumenidum laudatio moleſtiſsimam accidiſſe maiori eorum parti, quos defendis, alijs aliter factum tuum interpretātibus. Nam nobis quibus cum uerbo litigas, corde ſentis, gratiſsimā omnibus rē feciſti, quia & ductum, & emphaſim intelligimus, ἄλλα μὲν γὰρ Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος. *Alioquin transfugam appellare te poſſemus, ſi quēadmodum ſcribis, etiam ſentires. Quanquā ut tecū iocer, ſi transfuga nō es, prœuaricator ſis oportet, qui parietes duos linas, & cauſam quā ſuſceperis, ſchemate corrūpas. Nihil enim intereſt, quacunq; ratione Barbaros clientes tuos prodas. Quod autē ſchema callidius adire poteras, quàm reos eloquētiæ confitentes, & noxios eloquentia conari ſumma defendere? idq; rationibus, quas uel ipſi facillime diluant, quos tueris: modo ſi quis eſt ex illo grege, qui poſsit ea capere quæ dixiſti, tanto cultu prædita, tot luminibus, tot emblematis oculos adeuntium ſtringentia, adde tot ſententias prurientes, tam multas hiſtorias, & exēpla remotioris doctrinæ, quaſi floſculos, & oīno* θάλασσαν ἀγαθῶν, *ad quæ ſi qui ſunt ex illis paulominus aſini, uolebam dicere* ἄμουσοι, *auriculas tantum mouent, cæteri diffugiunt, reſpuūt, deteſtantur. Quorum è numero unus aliquis à gymnaſio Patauino (nihil cōfingo Pice, ridiculam omnino, ſed uerā hiſtoriam denarro) audaculus, & inſolēs, cuiuſmodi ferè ſunt, qui literas humaniores & odio, & ludibrio habent: Picus, inquit, iſte quiſquis eſt, grammaticus opinor, paruo pedi calceos magnos circūdedit. Quid enim opus eſt tam multis rhetorijs? aut quid ranis propinat? addidimus ipſi, & quidē Scriphijs. Ecqd eſt,*

Alia enim Leucon, alia Leuconis filius.

Mare bonorū.

Ineleganter.

est,inquit,tam stolidus,atque sensu carens, qui patronum hunc egregium cum altero,quisquis est, nephario grammatista colludere non intelligat? Mihi quidem uidetur flere ad tumulum nouercæ,nullam homini fidem habeo. Accedit quod nec prima huius cantionis, nec media, nec postrema teneo,non secus hercule,quàm si Græcè nos uel Aegyptiè defenderet,& omnino litoribus loquitur. Sed finge patrocinium eius fidele: si uincimur, male factū: sin uincimus,pessime. Futurum enim est uti non iure nostro erepti, sed eloquentiæ uiribus dicamur, cui sumus, & semper esse uolumus infensissimi. Quid autem potest ingenuo molestius accidere, quàm ei uitam, & salutem debere,quem sublatum, & perditum uelit? Atque iste ipse noster inopinatus, & magnus patronus si superabitur: quoniam superari eum eloquentia non posse prædicant, ratione ipsa superatus, & ueritate putabitur: sin superabit(quod abominor) deficiet ad suos illico, decus hoc & uictoriam eloquentiæ suæ tribuet. Malo non defendi, quàm hoc periculo defendi,suspectum mihi hoc hominum genus est. Lepori canis fauet: intempestiua beniuolentia (nescio qui poëta dixerit)nihil à simultate differt. Iā quis unquam hominem sic defendit,ut ea quæ dicuntur, intelligat solus accusator? Aut quis ita causam suam agi patiatur,ut is qui sententiam est laturus, ex aduersa parte iudex idē,& arbiter cooptādus sit? Ita ne reiectioni quidē locus esse posit,ut conditione simus peiore futuri multo,quàm fabri, quàm mancipes tabernarum, & institores,& uenalitij.Sed audio eū exemplis,historijs, fabulis, testimonijs poëtarum uti,nec enim percipio ipse quæ pro

nobis

nobis scripsit. Quod si hæc uera sunt, miseri quò recidimus? Adeon' rē redisse, ut tenere iura nostra per fabulas, & apologos oporteat? At uerò esse, ubi & hypotheticis, & inductionibus, & enthymematis agatur. Quid ni? Philosophus sum, apodixin desydero, cætera oratoribus relinquo. Dicēs nō omnia posse per apodixin doceri, pro babilibus interim locū esse. Reuocatur ergo res ad aleā, probabilia multa cōtra nos, pro nobis itē multa, quis arbitrabitur? Finge dictum esse ab isto philosophiam rebus cōstare, uerborū pompa nihil indigere. Credo enim hanc esse summā omnium, quæ pro nobis dicantur. Contra illi philosophiam, quæ sit munus diuinum, sanctum, religiosum, religiose adiri oportere, manibus non illotis, sed puris, sed nitidis, sermone casto, non spurco, non lutulento contrectari. Vtrunq; probabile, tam illud prius, quæ sua ui polleant, extrarijs non egere, quàm hoc posterius, rē no bilem, & eximiam, & uisendam sordidis uerbis, & igno bilibus inquinari, contaminari, pollui non debere, Vendibi lius hoc fortasse, nō quod philosophia sine uerborum delectu pellucentium, & nitentium desinat esse summum bo num: sed quēadmodum numina, quāquā nihil indigēt humanis opibus, tamen & donari, & coli uolunt: ita philoso phia ornari se nō modo patitur, sed amat, inquiunt, & laborat. Deo perfectius absolutius nihil esse, nusquam tamē, plus auri, plus argēti, plus marmoris, plus preciosæ uestis, plus gēmarum, quàm in tēplis, & in altaribus conspi ci. Non igitur licere deos colere, philosophiam nefas esse.

Locus a contrarijs. Nouerunt enim & oratores locum à repugnantibus, & contrarijs: eoq; uel frequentißime utuntur, qui est inter

omnes

omnes (ut ipsi prædicant) instantißimus, & acerrimus. Quid aũt sit instans, & acer sermo, nihil docent, sed nos ad Aristotelem nũquam à nobis lectum, nunquã legendũ remittunt. Iam ne illi quidẽ philosophos eloquẽtibus postponunt. Non enim tam parum pudentes sunt. Sed philosophos eloquentes infantibus præferunt. Nempe quia plus sit bonis duobus esse præditum, quàm uno. Dicunt enim hoc argumentum à toto duci: Themistium id eos docere, quem è Græco in Latinum uertisse gloriãtur. Nam totũ & quãtitatis esse, quãtitatẽ porrò aliã numeri, aliã modi faciunt. Quia uero nos argumẽto respondebamus (sæpe enim cum ista grãmatistarum, & nebulonum manu congredior) alterutrũ duorum aut eloquentiã bonũ nõ esse, aut bonum quidem esse. Cæterum nihil attinere ad eam de philosophia, utiq; nõ plus quàm ad sutoriã, statuariã, excusoriã, utrãq; disiunctionis partem longißimo, & profundißimo risu exceptã amoliuntur, & diluunt in hũc modum. Primum quod philosophia omnis bonum sit. Rhetoricen porrò philosophiæ partem esse testari Peripateticos omnes ferè contendunt. Speciem enim esse ciuilis scientiæ rhetoricen Aristoteli credendum esse, qui hoc dicat. Hoc genus interpellationẽ ab Aristotele uocari affirmãt eam, quæ generaliter obnũtiet, & ad primũ tãtũ syllogismorum figurã pertineat: sicut eam quæ particulariter concipitur, in figuram summam, nec aliter reponi posse. Hoc ego uerum sit, an contra, nescio: nec enim Aristotelem ubi hoc dixerit inuenio, sed satis intelligitur argumentum à genere sumptum esse. Quanquam dicat hæc Aristoteles portenta, nec ne, ipsi parum laboramus. Quandoquidem

philosophi

philoſophi eius omnes ferè libri nimiam propter obſcuritatem à nobis deſerti ſunt, ab illis, ut iactāt, occupati: propterea nos qui bouillas edimus, & ſuillas, quiq́; pomenta nobis hæc delicatos, & ocioſos homines ſuffurari facile paßi ſumus, cōgreſſum hunc in Ariſtotele, quaſi ſcopulū uitamus, in cætera pertinaces, & imperterriti. In altera porrò diſiunctionis parte ſic eludimur, ſi ad rhetoricen philoſophia nihil pertinet, nec animal ad hominem. Pertinet autē animal ad hominē, quis hoc nō uiderit? ad rhetoricen ergo philoſophia pertinet, ſiue quaſi partem, ſiue quaſi formā, & ſpeciem, quod & magis probāt. Reſpondi, philoſophiæ partem eius eſſe, quā practicen uocamus. non eius quam theoricen. Studebamus, inquiunt, uobis hoc exprimere. Philoſophi uultis eſſe dimidiati, ſemiperfecti, mutili, rhetoricen philoſophiæ partem eſſe conceditis, & tamē fœdum, & turpe ducitis rhetoricē à philoſopho teneri, ſine qua philoſophus perfectus, & cumulatus nemo ſit futurus. Cui enim deſit aliquid hoc perfectum, & conſummatum eſſe non poſſe: alioqui ſi philoſophia omnis ad animi noſtri perfectionem pertinet, rhetorice nō pertinet: ſyllogiſmum figura ſecunda necti, qui ſit elenchus, philoſophiam aliquam non eſſe philoſophiam: quod genus ex contrapoſitis appellatū ab Ariſtotele primo uolunt. Quod ſi animus eloquentia perficitur, quæ inuidia eſt contendere philoſophum eundē, & eloquentem eſſe nō oportere? His quaſi cumulum quendā, & corolariū hoc addebant. Valeat autoritas, & exempla maiorum: Ariſtotelem, & Platonē, quorum ſectam, & placita profitemur, eloquentißimos uiros fuiſſe, nihil ut ſit oratione illorum

illorum suauius, purius, luculentius. Proinde qui philosophiā cum eloquētia pugnare dicerent: quia rhetoris officium aliud non esset, quàm decipere, quàm mentiri, calūniā euidentē esse, & quæ Peripateticum nihil sapiat, & quæ ignorare uideatur inter oratorem & sophistam quid intersit: quod discrimen in Topicis, & Rhetoricis Aristotelem reddidisse perhibent. Nec minus auidè cauillari, qui dicant orationem in philosopho mollem, & delicatam esse non oportere, quasi sit aliquis qui hoc requirat in philosopho, quod ne in oratore quidē feratur. Sed quemadmodum oratio luxu diffluēs, atq; fracta, sic squalorosa, illuuiosa, lutulenta, sordida grauitatem, & maiestatem philosophiæ comminuunt: medium quendam tenorē, & filum dicendi probant. Atticam uolunt esse, non Asiaticam, non Germanicam, sicut neq; mensam. Displicet Cynica, displicet Persica: sumptuosa hæc, illa sordida: placet frugi: sic oratio. Propterea ridendos esse, qui tam licenter in re cōfessa mentiantur, dicentes orationem, qua philosophi modo utuntur, setosam, & squalidam, & horrentē ueneratiōnis cuiusdā, & maiestatis plenam esse. Iam hic ego fateri uerum adigor, nam impudens mendacium ne in patrono quidē, & aduocato ferimus. Si sermo noster sordidus nō est, nō uideo quod genus dicēdi sordidū esse possit. Aut si hūc horrorē, & maiestatē habet, eundē habebit & cerdonū, & rusticorum oratio. Nec enim cultius ipsi loquimur, quàm cerdones: & populus, uernaculo melius usuri, quàm sic Latino. Aliter'ne loquuntur agrarij sacerdotes, & pædagogi, tabelliones, & formularij, quàm nos loquamur? Quis tamen unquā in illorū sermone religionem,

ligionem, & maiestatem notauit? Nec minus intemperanter uersari, qui testimonio Ciceronis contra se nitātur scribentis quodam loco: & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si non habeat, non admodū flagitem. Nec enim potuisse maximum oratorem, qui sententiam Epicuri conuelleret, aliter respondere Lucio Torquato, qui sic dixisset: Sed existimo te sicut nostrū triariū minus ab eo delectari, quòd ista Platonis, Aristotelis, Theophrasti orationis ornamenta neglexerit. Nam illuc quidem adduci uix possum, ut ea quæ senserit ille, tibi non uera uideantur. Tum Cicero: Vide quantum fallere Torquate, oratio me istius philosophi non offendit. Nam & complectitur uerbis quod uult, & dicit planè quod intelligam: & tamen à philosopho si afferat eloquentiam, non asperner: si nō habeat, non admodum flagitem. Re mihi non æque satisfecit. Hæc illum non tam ex animi sententia, quàm ad hominem dixisse. Multa enim in disputando non plus ex animi sententia dici, quàm uel captandi, uel molliendi gratia, uel docendi. Alioqui multos in Cicerone locos esse, ex quibus id commonstrant. Primum eodem libro de finibus. Sed ex eo, inquit, credo quibusdam uenire usu, ut abhorreant à Latinis, quod inciderint in inculta quædam, & horrida, de malis Græcis Latine scripta deterius: quibus ego assentior, dum de eisdem rebus ne Græcos quidem legendos putent. Res uero bonas, uerbis electis grauiter, ornateq́; dictatas quis non legat? Item alibi, Philosophia, inquit, iacuit ad hanc ætatem, nec ullum habuit lumen literarum Latinarum, quæ illustranda, & excitanda nobis est. In quo, inquit, eo magis nobis

elabo

elaborandum est,quod multi iam esse libri Latinè dicuntur scripti inconsiderate ab optimis illis quidem uiris, sed parum eruditis. Fieri autem potest, ut recte quis sentiat: & id quod sentiat, politè eloqui non poßit. Sed mandare quenquam literis cogitationes suas,qui eas nec disponere, nec accuratè illustrare poßit, nec delectatione aliqua allicere lectorē, hominis est intemperate abutentis & ocio, & literis. Itaq; suos libros ipsi legunt cum suis,nec quisquam attingit, præter eos qui eandem scribendi licentiam sibi permitti uolūt. Mille alios esse locos,quibus hoc ostendant, tam ubi nouitatem uerbi non satis apti fugiendam esse Cicero præcipiat, quàm ubi commoditatem in dicendo non negligendam contendat. Nolim (inquit) nisi Latine quidem dici poßit speciebus,& specierum dicere. Heus tu quisquis es,patrocinij fides ubi? hoc tu defendere appellas,non prodere,testi denuntiare,qui nos iugulet? Sciebas quid is dicturus esset perfidia,nesciebas imprudētia testem citare subiectum ab aduersario, qui autoritatem habiturus esset,non arguentis modo,sed etiam confitentis. Quis hoc peccasset tantū non orator? At uerò arbitraria res est uocabulum non profectum natura, sed ex aliqua quasi conuentione hominum,& pactione. Quis hóc negat? sed & petasus,& tunica:nemo tamen tunicam pedibus circūdat, petaso latus integit. Non omnia quæ placeant,etiam bona esse. Braccatum os Mecœnatem,quasi Sarmatam,potuisse quidem ius dicere: quoniā arbitraria res esset. Sed qui nō reprehenderit fuisse neminem, ut calceos à sutoribus, & uestes ab institoribus, ita rationem dicendi ab oratoribus petendam, & condiscendam esse. Quid tam arbitrarium

t est,

est, quàm leges, quàm iura, quàm cerimoniæ? Quis tamen ferat hæc philosophũ, quàm lubet egregium, quàm lubet deo proximum, uel nouare, uel immutare cupientẽ? Præsertim nobis, qui de cõtemplatore modo loquimur, & ab eo practicen discludimus, sine qua homo non philosophus est, inquiunt, sed stupor. Hæc illi nescio quàm uera, certe uerisimilia, neq; tamen protinus herbam dedi: est enim hic noster in disputando mos, rigere semper, nunquam dare terga, nunquam manus, confugia semper aliqua, siue latebras habere, à quibus ne Aristoteles quidẽ ipse si reuiuiscat, posset nos reuellere. Quanquã & hac parte nos incessunt, rusticitatem, & impudentiã appellantes. Natam ex hoc ipso, quod literas bonas cõtempsimus: mirũ dictu, liberaliũ artium professores, non satis esse liberalibus literis carere, nisi eas & odissent, & omnibus modis lacesserent: ut nemo sit liberalibus studijs infensior, quàm qui liberaliũ artium doctores uocari uolũt. O iocularẽ ambitionẽ, aliquos esse, qui nomine glorientur, rem contemnãt. Quamobrẽ, inquit, hæc summa est, aut rationẽ aliquã euidentẽ, & necessariã pro nobis habẽt, aut nõ habẽt, si habent, proferãt hanc quamprimũ: hæc una mihi sufficit, nec in ea re desidero patrociniũ hominis eloquẽtis: sin non habent, loci sunt cõmunes, & translatitij, non minus contra nos, quàm pro nobis fortasse ualituri: & quod in pari causa facilius persuadẽt, qui apposité loquũtur, quàm qui contra: & quod præiudicijs clarorũ uirorũ premimur, Aristotelis, & Platonis, & omniũ antiquorũ, quos non solum philosophiæ, sed etiam eloquẽtiæ præsides, & antistites fuisse constat. Proinde aut quæstio tota iaceat, aut

susci

ſuſcipiatur ab his, qui loqui neſciunt, hoc eſt qui partibus noſtris & uerbo, & animo fauent, Hanc tu quiſquis es, anagyrim (ut prouerbio medicorũ utar) ne moueris. Malumus cauſa tota cadere, quàm per te ſeruari: ſatius enim eſt fortiter uinci, quàm turpiter uincere. Quandoquidem & ita uinci minus erit moleſtum: & uictoria per hoſtes quæſita, dulcis, & ſpecioſa eſſe non poteſt. Hæc Patauinus ille ſimius, quæ omnia ſcripſi ad te libenter, ut intelligeres, nullam tibi popularẽ auram apud iſtos quæſitã eſſe, plurimam apud nos. Cæterũ ſuſcepiſti rem non ſolum (ut ſcribis) ὑποζυγιώδη, ſed etiam ἀδύνατον. Quid enim eſt aliud αἰθίοπα λευκαίνειν, quàm rationẽ philoſophandi barbaram, & ineptam uelle defendere? Quid inquã eſt cotem alere, niſi gratiam expectare ab ijs quos ipſæ deæ Gratiæ nũquam nouerunt? Quocirca mirum nõ eſt (patere tecum in re faceta iocer) ſi non modo nobis, contra quos egiſti, ſed ne illis quoque, pro quibus egiſti, cauſam tuam probaris. ὁ μὲν γὰρ λόγος θαυμαστός, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος. Tu uero (nec enim deſino iocari) credebas ex actione tua barbaris extorquere tritum illud, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, ceu per te ſeruatis, & quidem ex inſperato, ſed αὕτη ἡ μήρινθος δ' οὐδὲν ἔσπακε, captaſti uentos retibus. Quamobrem moneo te mi Pice, χερσαῖος ὢν μὴ θήτει θάλασσαν, καὶ μὴ Σύρος ὢν, μὴ σύριζε, ἐπὶ νέους φίλους ποιῶν λῶστε τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου. Alioqui feciſti quod liberales & opulenti ſolent. ὁ γὰρ ἔχων πολὺ τὸ πεπέρεως,

Iumento indigentem.

Impoſsibilem.

Aethiopem dealbare.

Ipſa quidem oratio admiranda, qui autem dicit non credendus.

Homo homini Deus, aut dæmonium.

Iſte funis nihil attraxit.

Terreſtris cum ſis, ne quæras mare: & cum nõ ſis Syrus, ne ſyriſſes: & nouos amicos parãs optime, ueterum ne obliuiſcaris.

Nam qui multũ piperis habet, admiſcet uel holeribus.

τίθησι κ' ἄρ λαχάνοις. *Vale. Politianum saluta. Venetijs.*

IACOBVS ANTIQVARIVS Bernardo Riccio suo, S. D.

Politianus noster magnus literarum arbiter, imò censor, imò assertor, id agit quod omnes qui ex eadem fidelia sunt, agere debent: cuius epistolis, quas nuper mihi complures legendas tradidisti, mirifice delectatus sum. Sed illa me præcipue affecit in manũ sæpius resumpta, quæ ad Pici *laudẽ, uiri clarißimi, cõsensuq; omniũ nunquã satis laudati uerißime pertinet. Nã merito eos retaxat* Politianus, *qui* Picum *præterquã honoris causa nominarint: in cuius admirabili natura, nisi quoddã nostro æuo cõtigisse cœleste munus fateamur, sentimus ut pecudes, neq; melius uocem effundimus, quàm ut balantes. Ille unus omnium mihi sapiẽtißimus uidetur esse, qui gentilitias diuitiarũ sarcinas abiecit: ac beatißimũ ob id existimo: quòniam à sapientiæ studio nunquã cessat. Qui quanquã in omni disciplinarũ genere admodum est uersatus, multa tamen (ut arbitror) antistitibus philosophiæ inuenienda superfuisse, aut adhuc perficienda cognoscit, ex quibus animum suum dijs ipsis propinquiorẽ fieri posse non desperet, cõtinuo uestigatur. Qui uero eloquentiã, quæ in eo singularis est, maiorem desiderat, hic mihi suauitatem in melle desiderare uidetur.* Orationis *enim uis, ac ornamenta rebus ipsis, quas felicissime tractat, nusquã minora sunt, adeò ut ratio atq; oratio cum ipso ex eodem utero natæ credantur. Sapiẽter igitur* Politianus *(ut assolet) ac piè importunas abigit muscas, non à* Pico, *sed à uenerando quodam diuini hominis simulacro,*

Ioã. Pici Mirandulæ laus.

sacro, cui publice serta, ac thura debeantur. Vale. Mediolani, Nonis Iunij. M.cccxciij.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D.

EPistolam quam tu dederas ad Riccium, *protinus ut accepi legendã, Pico misi: quoniam pertinere magis ad ipsum, quàm ad me uisa est, ut in qua laudor ego abs te, nihil ob aliud, nisi quia* Picum *laudo: quod qui non facit, aut omnino brutus, aut inuidus est. Scripsit igitur homo omniũ gratissimus, & ipse ad te hanc epistolã statim, quã tibi nunc mitto, doctam (sicuti uidebis) acutam, cordatã, plenamq; humanitatis.* In *qua facile perspicies, quanti non modo officiũ tuum, sed & uoluntatẽ fecerit.* Interim *consules tuis pariter, nostrisq; rationibus, si laudanti putabis ei credendum, qui mentiri ferè sit nescius, etiam in amicorum laudibus.* Ego *certe me uere laudatũ soleo credere, quoties à* Pico *laudor.* Multoq; *nunc uerius, quia tecum laudor: nisi (quod opinor potius) in te laudando ueras omneis laudes exhausit, ac iam falsis utitur, contentus ueris in te, quibus abundat.* Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA
Iacobo Antiquario suo, S. D.

INter uoluptates, quas cum eram Florẽtiæ, *de* Politiani *consuetudine maximas capiebam, uiri mea sententia nostro æuo omniũ literatissimi, non erat illa mediocris, quòd tuas ad ipsum epistolas graues illas semper & elegãteis, ut quamq; accepisset, statim mihi dabat legendas.* Delectabar *in illis me uehementer, & prudentia quædam singularis, qua magnis etiã in rebus, negotijsq; tractandis à pru*

dentißimis commendaris, & orationis cultus atq; sobrietas. Tum quod in nonnullis honorificam nostri mentionē faciebas, non solum mihi tuæ literæ placcebant, sed in illis quoq; ipse mihi placebam, scilicet testimonio tanti uiri cedente consciētia : quæ nonnihil dißimulans quod sentiret, quasi ipsa se proderet, non magnopere pugnans, & propemodum uolens fallebatur. Ita *duplici nomine tibi eram deunctus, inde tuæ uirtutis, hinc collati sæpius in os non officij modo, sed beneficij. Cogitaui non semel agere tibi gratias per epistolas, ne forte parum gratus, aut ne tecū rusticus existimarer. Verum cum tu,* Politianusq́; *noster pulcherrimū quoddā inter uos literarum commerciū exerceretis, nolui* Musis *importuna* Pica *obstrepere, quasiq́; male uocalis anser, alternè sibi concinētes olores interturbare, alioqui tibi animum nostrum per* Politianum *ipsum patere sciebam. Tum conscius infantiæ meæ, interprete libens utebar eloquētißimo.* Nunc *ab ipso missæ ad nos tuæ literæ sunt, quas ad* Bernardū Riccium *nuper dedisti, iuuenem ingeniosum: in quibus tantum tribuis mihi, quantū nec optare ausim, nedum mereri me credam.* Rupit *officij magnitudo nostrum hactenus, nescio an ciuile, certe non superbum silentium.* Nec *potui tibi non agere gratias immortales, non quòd premas me laudibus immodicis, quas non agnosco: sed quod ita me ames', ut tuum illud alioqui constans, robustumq́; iudicium, tantopere tamen in nobis sub amoris pondere uacillauerit.* Debeo *igitur tibi supra quàm uel ego poßim persoluere, uel tu facile credere.* Nec *est quicquā tam arduum, tam difficile, quod non æque pro tua dignitate sim facturus, ac pro meá salute.* Tu *quidem in*

Poli

Politiano me poßidebas hactenus, nunc uero nihil mutata re, tuis tantum rationibus Pici nomen, quod suberat, explicabis. Vale. Ex agro Ferrariensi. iiij. Calendas Iulias. M.ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS IOANni Pico Mirandulæ suo, S. D.

Politianum merito laudare potes, me non potes: amari abs te cupio, laudari uero puto ineptißimum: sed neque antiquius mihi quicquã esse potest, quàm cum Antiquarium *in tuis nominibus habes.* Debeo enim *tibi plurimum, cũ mea causa, tum magis seculi, quòd à te tantopere illustratum cernimus, adeo ut non dubitem gentilem, atq; cognominem auem tuam à posteris consecratum iri miraculo tenus. Sed si Aegyptijs figmentis in tegenda rerum fide non delectaris, certe illud palàm est, quod philosophãtium omnium maximũ, uiuentium optimum, scribentium præclarißimum, nemo est qui te non arbitretur.* Id *si inficiaris, caue ne maxima deorum munera penes te deposita dißimules, & male habeas.* I*sta enim animi ingratitudine, quam in te nullam esse nobis olim persuasimus, efficeres, ut quicquid ex omni ætate, de uiris unquam clarißimis fuit prædicatum, sentiremus desideratum fuisse, potius quàm compertum.* Nam *si quicquam uel studio non quæsitum, uel non tributum à natura, aut à fortuna tibi minus præstitum fuisse censes, alium post natos homines si adeptum ostendes, non* Picum *tenemus, sed* Phœnicem. Nihil *damus auribus tuis, adulationes græculas odimus semper, uera & solida est gloria tua.* Quod *animus de te sentit, lingua depromit.* Neque *aliter lau-*

daucrim, quàm probem. Nam qui te laudibus prosequendi finem facit, is admirandi rursus quærit initiū. Nec putes, quoniam me nuper tuis literis exornaſti, teſtimoniū à me tibi mutuo reddi. Meipſum nemo melius nouit, quàm ego. Ex otio nullam, ex negotio autem uel minimam opinionē uſurpaui. Principū benignitas effecit, ne omnino in turba deliteſcerem, quibus præterquā fidem & diligentiā, quid rependere poſsim, non uideo. Itaq; ſi quid in hoc uitæ meæ inſtituto contigit aliquando, quod tibi placeret, totum illis acceptum refero, qui non ſolum multitudinem ſuorum magnis liberalitatibus extulerūt, uerumetiam ſæpe in regna reſtituerūt hoſtes, quos uicerant. Vale. Mediolani, Nonis Auguſti. M.cccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano ſuo, S. D.

DEbebam tibi antea quantū ſat erat, nec addere poteram aliquid amori erga te meo: ſed tu uiſus es, quod non putaram, tuis de meipſo rationibus permultū adijcere, conciliata nuper omniū qui uiuunt clariſsimi Pici beneuolentia. Sciebam eum mirum in modum comem eſſe: ſed tam cito fieri poſſe familiarē non credebam. Fecerunt planum id nuper eius literæ: quas (ut noſti) ita elegantes expuit, ut homo ad gratiā natus, atq; expoſitus, & obuius, quicquid à philoſophis præclarum in omni æuo memoriæ fuerit mandatum, tum ad uitæ inſtitutum, tum ad animi ſui ornamenta libenter uſurpans, utriq; philoſophiæ in admirationem adductæ, priſcam illam Barbariæ expultricem eloquentiam reſtituiſſe cenſeatur: neque aliud magis uideatur egiſſe, quàm oratorem & philoſophum iuxta bonum,

num, atque humanum esse. Inde quoq; neminem ostenderet insolescere, nisi agrestibus moribus conspersum. Rescriberē porrò nec ne ad eum aliquantulum dubitaui, quoniam tam suaue de me cōcinisset. Verebar enim ne de illius opinione in aliorum censuram incurrerem, & quem doctum, idoneumq; ad scribendum ipse iudicasset, isti longe aliter esse deprehenderēt. Sed quāquā nihil tutius sit quàm silentium, hæsitationē tamen euicit meam de memoria nūquam exituri Pici mansuetudo, ad quem quod uidebis respondeo, uerum fides tua mihi spem fecit. Nam proculdubio tuæ opis egemus, tum aduersus sciolos, quorū fœtura his temporibus multa contingit: tum præcipue cum eodē Pico, quem orabis, ne literarum condimenta ex me requirat, sed mea singulari aduersum se obseruantia contentus, Antiquarium inter suos habeat, neque antiquari unquam patiatur susceptæ semel amiciciæ legem. Vale, & me ama. Mediol. Non. Aug. M.ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS

Angelo Politiano suo, S. D.

COmplicaueram iam Politiane literas ad Picum, eas superscripturus, ac illius nomen adiecturus: quid ex omni fortunæ, ac etiam uirtutum consummatißimi hominis aceruo potißimum deligerem, non occurrebat. Nam si quid speciatim illi tribuissem, uidebar non habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaq; explorata diligenter trutina, nihil magis placuit, quàm felicem appellare illum, in quem dij suorum munerum sinum prorsus effuderunt. Quod omnino haud fecissem, nisi à te recte factum censeri crederem. Vale. Non. Aug. M.ccccxciij.

MARSILIVS FICINVS ANgelo Politiano suo, S. D.

Contra multos astrologos, qui more gigantum eripere cœlum Ioui, tam frustra, quàm impiè moliũtur, merito & Picus alumnus Palladis, & tu miles Herculeus sæpe, feliciterq; certatis. Nempe Palladẽ Orpheus gigantum expultricem canit, & ab Hercule poëtæ multi gigãtem Anteum à terra simul, & è uita sublatũ ferunt. Ego autẽ quid? Profecto tanquã in omni uita nobis unanimis, in hoc quoq; studio conspiro uobiscum. Et si forte nõ decerto strenue, tamen ita planè decerno. Cæteri quidẽ Platonici, cœlestes imagines, quas describunt astronomi, pro opportunitate cõmemorant, neq; reprobant eas, neq; rursus comprobare student. Plotinus autẽ talia extra cõtrouersiam ridet. Ego quoq; in cõmentarijs meis in eũ tanquam interpres æque derideo, partim quidem eius autoritate cõfisus, partim etiam quoniã nullam habeo certam eiusmodi imaginum rationẽ. Multas præterea ibidẽ astrologorum regulas in cõtrouersiã simili ratione deduco. Sed in libro de uita, ubi profiteor medicinam, ac remedia uitæ, utcũq;, & qualiacũq; possum, undiq; diligenter exquiro: neque despicio prorsus imagines illas, neq; omnes respuo regulas. Et si enim arbitror certam his rationem nullã inesse, tamen ut studiosissimus humanæ medicinæ curator, remedia non solum sapientibus certa, sed etiam multis probabilia sector, ut subsidia passim accumulem quomodolibet profutura: ne quid deniq; prætermiserim intẽtatum, quod ad uitam utcũq; conducturum cuiquã uideri possit, nõnulla tamen intersero firmiora, multa quoq; passim congero, quæ

Pallas.

Imagines cœlestes.

Astrologi a Plotino irridentur.

quæ & si forte minus spero, tamen opto prodesse. Quòd autem in principio libri tertij dicere uideor, imagines ab antiquioribus Platonicis in cœlo dispositas esse, non id equidē uolo. Non enim consilium ibi meū est Platonicos affirmare cœlestium imaginum assertores, de quibus aut nihil, aut parū quid loquuntur: sed Platonicorū quorūdā fuisse sententiam, mundi animā cœlestia sibi corpora peperisse, stellasq; cum cœlo, atq; ultra stellas singulas, si modo ibi ullæ sint imagines, eiusmodi quoq; imagines genuisse. Narro aūt illic dispositiones signorū, imaginumq;, non quales apud Platonicos, sed quales apud astrologos obseruauerim. Iam uero quantum imaginibus uel cœlestibus credam, uel arte factis confidam, progreßio libri declarat. Præterea in libro de sole, nō tam astronomica doceo, quàm per hæc morales allegorias affecto, anagogiasq; ad diuina perquiro. Deniq; tam in libris de uita, quàm de sole & lumine, cum philosophicis poëtica miscens, liberius sum interdum, & forte licentius euagatus. Cum Plotino parcius, & seuerius ago: ut mihi tandē non ingratum sit futurum, astrologica portenta fuisse à Pico nostro Mirandula singulariter confutata. Quæ enim ego nusquam affirmo, imò & cum Plotino derideo, explodi à Mirandula gaudeo. Superstitiosam præterea uanitatem ab illo, tanquam à Phœbo pythonicum uirus extingui tecum Politiane congratulor. Tu enim semper hac in causa, ut ubique soles, te Herculem præstitisti. Soles profecto iam diu hæc astrologorum prodigia, ut alia monstra, paßim acriter insequi, ut non terris solum, sed etiā in cœlo monstra fortißimus Hercules expugnaueris.

Imagines a Platonicis in cœlo positas, quomodo intelligēdā.

Vtinam

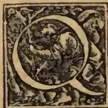
Vtinam deniq; sicut Herculi, sic & tibi superata tellus sydera donet. Interim in terris uiue diu. Vale feliciter. xij. Calend. Septembr. M.ccccxciiij.

Epistolarum libri noni finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

Liber Decimus.

ANGELVS POLITIANVS *Ioanni dei gratia inuictissimo regi Portugalliæ, & Algabiorũ citra, & ultra mare in Africa, domunoq; Guinceæ,* S. D.

VANQVAM *nec fortuna mea, nec eruditio, nec ulla omnino uirtus eiusmodi est, ut licitum mihi putem scribere ad te rex inuicte, tanta me tamen dignitatis, splendoris, gloriæq; tuæ, tantaq; laudum tuarum iam per omnium ora uolitantiũ perculit admiratio, ut sponte sua calamus ipse meas exhibere tibi literas, testari animum, significare uoluntatẽ, gratias agere deniq; totius ætatis nostræ nomine gestiat. Quæ nũc uirtutum tuarũ penè cœlestiũ beneficio iam cũ uetustis seculis, iamq; cũ omni fortiter audet antiquitate cõtẽdere. Nã profecto si breuitas hoc epistolaris, aut si ratio temporis pateretur, ipsa me faceret audacẽ ueritas, ut ostẽdere tentarẽ nullius unquã ueterum nec laureas, nec auratos currus, cũ tuis posse rebus, factisq; prorsus immortalibus cõparari. Vt enim quæ penè puer aduersus impias Africæ*

contumacis

contumacis gentes prælia gesseris, ut fusos diuersorum hostiũ ualidißimos exercitus, ut capta oppida ui, prædas abactas, impositas nationibus asperrimis leges, ut itẽ domesticas artes, & decora pacis minime bellicis cõcessura præterirem. Quanta se mihi tandem rerũ uix credibilium facies aperiret, si laceßitos, confractosq́; remigio tuo rudes, intactosq́; prius oceani. tumẽtis fluctus cõmemorarẽ, despectas Herculis *metas, redditum sibi ipsum, qui fuerat interuulsus, orbem terrarũ,* Barbariamq́; *illã, ne rumoribus quidem nobis antea satis cognitam, fatuã, immanem, incultam, sine more, sine lege, sine religione, ferino propè ritu degentem, nunc humanitati, nunc uitæ, nũc do cilitati, & cultui, nũc etiam pietati restitutã?* Porrò *mihi tum narrandi locus idoneus hic esset, quantæ nostris hominibus illinc inuectæ cõmoditates, quàm larga cõpẽdia, quàm multa importata uiuendi subsidia, quanta etiã ueteribus historijs acceßio facta, quãta rebus antiquis olim sanè uix credibilibus adiecta fides, quantaq́; rursus eisdem sit admiratio detracta. Tum mihi etiã* Plato *ille magnus, &* Aegyptiorum *cõpares seculo annales, omni mendacij suspicione forent absoluendi, qui de istius à te perdomiti oceani, magnis quibusdam exercitibus, non magno tamen assensu meminerunt.* Ergo & Macedonẽ *iure ingemuisse* Alexandrum *faterer, qui mundos adhuc alios suis restare uictorijs suspirabat.* Etenim *quid tu aliud obsecro rex nobis, quàm terras alias, mare aliud, alios mundos, aliaq́; postremo sydera nõ magis inuenisti, quàm ab æternis tenebris, & à ueteri penè dixerim chao, rursus in hanc publicam lucem protulisti? Sed quorsum hæc ego nunc tam*

multa

multa? Nempe ut te rogẽ,nõ seculi modo istius,sed omnis etiam posteritatis,omnium gentium uerbis, ne perire rerum tantarum,ne'ue intercidere consecrandã scilicet aeternitati memoriam patiaris,quin ferrea doctorum hominũ, atque adamantina potius signari iubeas uoce, quae nec aeui quidem tacite se uoluentis edaci dente consumitur. Et *cur autem qui uirtuti faueas,non & comiti uirtuti gloriae faueas? Aut cur unus generosi maxime spiritus animiq; rex, non hanc instabilem uitae humanae breuitatem, quae sic exigua spe,tenuiq; pendet,quaeq; tam angustis limitibus concluditur,immortali gloriae semper florẽtis curriculo promoueas? Cur non memoria rerum maximarũ,uel ad successores tuos propagetur,ut praeclara ista facinora, caritura semper exemplis,ad institutionem quoq; ipsorũ, regulamq; proficiant? Cur non aliquam rogo formulã natis,nepotibusq; deinceps tuis relinquas, ne quis ab hac unquã perenni,contestataq; maiorum uirtute degeneret, cuius ad instar illorum potissimum regalis effingatur indoles? Cur non postremo caeteri quoq; sub omni,qua latissime patet ambitu coeli nasciturí principes habeant ex te, si non quod imitentur,at certe quod admirentur?* Nihil au*tem interest,utrum pulcherrimos quispiam filios gignat, nec cibis tamen enutriat,an ingentia edat facinora, nec literis tamen illustret. Absit hoc, absit excellentissime rex, ut tuae istae immortalitate dignissimae laudes, in uasto illo nostrae fragilitatis aceruo delitescant.* In *quo uidelicet omnium labores obruti iacent, quicunq; doctissimorum uirorum suffragijs caruerunt.* Memineris Alexandri, *memineris* C*aesaris,quae duo nobis praecipue nomina fa*

stosa

ſtoſa uetuſtas obiectat. Quorum uidelicet alterius nobilis illa ad Achillis tumulum fertur exclamatio, fortunatū uocantis adoleſcentem, qui ſuarum laudū præconem Homerum inueniſſet. Alter etiā in procinctu, ac penè in acie quoq; ipſa, rerum ſuarū commentarios ita diligenter conficiebat, ut nihil à quoquā tam putetur accurate perſcriptum, quod nō illorū puriſſima elegātia ſuperetur. Hi tibi ſunt igitur inſequēdi ſaltē rex optime, quos longo interuallo in cæteris antecellis. Atque id quidem tum denique uere à me, nec adulandi ſtudio dictum intelleges, cum tu te rex in temetipſum diuinæ mentis aciem reflexeris: cum tanti honoris, tantæ maieſtatis, tanti deniq; iſtius imperij pulcherrimos titulos, intentis (quod dicitur) oculis perſpexeris, quātumq́; teneas in rebus humanis faſtigiū, toto penitus obtutu conſideraueris. Etenim Luſitaniæ te regē cernes, hoc eſt (ut ſemel dixerim) Romanæ multitudinis, cuius olim tam multis (ſicut accepimus) colonijs iſta potiſſimum regio frequentabatur. Cernes Africæ te uindicem, quæ tertia pars orbis, magna ſui parte iam per te catenis exuta Barbaricis, etiā indies magis magisq; plenæ libertatis expectatione triumphat. Cernes eundē te uaſti illius, & indignantis oceani domitorem, cuius ad primos quoq; impetus, etiam domitor orbis Hercules expauit. Occurres tute tibi ſanctæ Chriſtianæ fidei, ueræq; religionis propugnator, ac maximus aduerſus Maumeticam perfidiam, pacis, armorumq́; arbiter, rabiem illam teterrimam ſola maieſtate proſternens, ſolo nomine, ſolo uirtutis miraculo grauiſſima bella conficiens. Idemq; mundi alterius ſequeſter, & ianitor, tot illos ſinus, tot promontoria, tot

Alexandri uox.

Iul. Cæſaris cōmentarij.

Luſitania.

Africa.

littora,

littora, tot insulas, tot portus, tot oppida, tot maritimas urbes, uno ueluti pugillo concludens, & numerosissimas nationes penè sub manu tenens, ad quas antea tamen ne ipsius quidem famæ quamlibet præpetes alæ peruolarunt. Quid illa? Quanta sunt obsecro, quod te uisere ignotissimi reges, tua gestiunt adorare uestigia, quòd tuis aduolue re se genibus perq; tuã istã tã fide, quàm armis potentẽ dexteram rigari se certatim salutari fonte festinant? Quid quòd exciti uirtutis amore, priscis inauditæ seculis, extremi quoq; hominũ cõuolant ad te populatim, totusq; iam meridies, suis penè funditus sedibus reuulsus, ad eundẽ te uenerabũdus accurrit, ut uultũ propius istũ parem Cœlicolis, utq; regiæ frontis decus, diuinamq; penitus maiestatem contempletur. Conferat ijs nunc aliquis captam Baby *lona, quanquam lateritio muro superbam, profligatos* Orientis *etiam suapte natura fugacissimos barbaros. Conferat* Scythas *campestres, & uagos, ne satis quidẽ fortiter irritatos, dũ ne occisum quoq; inter pocula charissimum queq; laudi tribuat, dum ne peregrinos cultus, & indecoras adulationes turpiter ascitas. Conferat & Gallias etiam toto decẽnio uix subactas: aut minora his alia rursum, dum ne ciuilẽ quoq;, & cognatũ toto orbe fusum crudeliter sanguinẽ præconio dignetur.* Tu *tu igitur præcipue dignus (rumpatur inuidia licet) tu præcipue dignus unice rex honoribus sempiternis.* Tibi *aduigilare nostras lucubrationes, id est omnium quicunque* Musarum *ueneramur sacra, præ cæteris conuenit. Quapropter (si qua mihi est apud te, quamuis ignoto homini, tui tamen studiosissimo, fides) delegetur obsecro magne rex idoneis*

hominibus

hominibus officiũ mandandi literis(interim quidem) quocunque stylo, quacunq; lingua, materiam, segetemq́; rerum, à te tuisq́; gestarum: sed in qua deinceps operosius excolenda, tam cæteri, quibus idem est ardor animi, quàm nos ipsi quoq; neruos qualescunq; nostros intendamus. Et *quidem rogaui ego nuper hos tuæ ditionis adulescentes, ingenio, moribusq́; præstantes,* Ioannis Teixiræ Can*cellarij tui maximi liberos, ut mihi istic ipsorum opera rerum à uobis gestarum(si qui modo extent cõmentarij) describerentur.* Qui *quanquam se diligentißime curaturos, pro eo quod præceptori debent, officium* polliceren*tur, deesse tamen ipsemet mihi nolui, sed has ultro ad te literas indulgentißimũ, clementißimumq́; regem, iam meũ quoq; dare decreui: malens utiq; audacis animi subire scribendo crimen, quàm tacendo pusilli.* Iam *quod ad personam mean deinde attinet, homo equidẽ sum non mediocris fortunæ, sed literarum tamen profeßione me quoque non omnino postremæ credũt esse aliqui celebritatis.* In*nutritus autem penè à puero sum(si quid hoc ad rem facit) castißimis illis penetralibus magni uiri, & in hac sua florentißima repub. principis* Laurẽtij Medicis: *qui cum sit ipse quoq; in primis tui cupidißimus, etiam me uerbis aliquando suis in istius amorẽ uirtutis ita inflammauit, ut dies, noctesq́; de tuis cogitare præconijs nõ desistam: nec omnino quicquam nunc exoptem magis, quàm ut ea mihi uis, ea facultas, ea deniq; detur occasio, qua nomen tuum cœlesti prædicatione dignißimũ, qua pietatis, integritatis innocẽtiæ, religionis, continentiæ, prudentiæ, iudicij, qua iustitiæ, fortitudinis, prouidẽtiæ, liberalitatis, animiq́; ma*

gnitudinis, qua postremo tot operũ, tot illustriũ facinorũ tuorũ testimonia, sic etiã per me fidelibus, seu graecae, seu latinae linguae cõsecrentur monumẽtis, ut nulla humanarum rerũ uicißitudine, nullo unquam fortunae uariãtis incursu, nullo etiã squallentis aeui senio deleantur. Vale.

IOANNES DEI GRATIA REX Portugalliae, & Algarbiorũ citra & ultra mare in Africa, dominusq; Guineae, Angelo Politiano uiro peritißimo, & amico suo, S. P. D.

EX suauißimis tuis literis doctißime uir, iam diu perlectis, & maxime ex dilecti Ioãnis Teixirae, Cancellarij nostri maioris frequenti relatione uberrime intelleximus, te gloriae nostrae (si qua in humanis est) fore percupidum, & nomẽ nostrum cum rebus gestis, tuo literario beneficio ab obliuionis rubigine reddere exemptũ. Quae & si satis magnum summae in nos beneuolentiae, ac obseruantiae argumentum testantur, tamen ea magis ab animi tui probitate, ingenijq; acumine, atque doctrinae copia, quae longe maiora suspirant, credimus emanasse. Pro quibus magnas tibi habemus gratias, quas dũ tempus & res exegerint, cumulatiores referemus, speramusq; tuae erga nos affectionis te non poenitere. Et ut tibi breuibus ad propositum respondeamus, scies nos tui officij, & pij laboris, quem in nostrae mortalitatis redemptionem tam crebro polliceris esse admodũ gratos, idq; amplectimur, uehementerq; laudamus. In cuius executionẽ curabimus diligenter, ut annales nostri, quos uulgari, et patrio sermone pro regni instituto posteris tradẽdos iubemus, hi He-

trusca

trusca lingua, uel latina saltem familiari demũ conficiantur, ad te scilicet quàm primũ deferendi, ut eos iuxta ueritatis tenorem, nostrã in memoriã ita tuis salibus, & grauitate, doctrinaq; respergas, limaq; expolias, ut saltẽ tua coniuuante facundia, lectione dignos efficias. Nam multũ interest (ut melius nosti) quo dicendi modo unũquodq;, licet egregiũ sit, referatur. Quia quẽadmodũ usu uidemus optimos natura cibos prudẽter reijci, cũ sordidius parati sint: sic etiã historiam, quæ ornatu suo, ac nitore uacat, contemnendã, reijciendamq; existimamus. Sed his erroribus minime metuendum est, quãdo tibi uiro laudatißimo, omniũq; disciplinarũ genere prædito, erit curæ rebus nostris cõsulere. Habes igitur quæ nobis sit sentẽtia menti. Reliquũ est Angele noster, ut præfati Cancellarij filios, regiæ nostræ generosos, omniũ tibi habeas cõmendatißimos. Quod & si tua sponte, atq; humanitate eras facturus: tamẽ ut nostro intuitu aliquid cumuli accedat, te nimiũ rogamus. Hi enim sunt, quibus te in omni genere gratitudinis debes credere obnoxiũ: nã uicißim pater & filij, alter meritis & laudibus, & alij approbatißimis doctrinæ tuæ testimonijs, nõ cessant apud nos te sæpius extollere, nomenq; tuũ in hos mũdi fines propagare, quod tuæ gloriæ, & existimationi haud parũ cõducit. Sed adolescentibus ipsis plurimum cõgratulamur, in id ætatis, & temporis incidisse, quo à tuo literarum fonte aliquid doctrinæ poßint feliciter haurire. Cum qua deo præcipue, & nobis deinde seruiẽtes utramq; cœlestis, & terrestris regni felicitatem promereantur, eamq; sibi uindicent. Vale. Ex Vlixbona. xxiij. die Octob. M.ccccxxxxj.

ANGELVS POLIT. IOANNI TEIxiræ Max.regio Cancellario, S. D.

Conatus persæpe sum scribere aliquid ad te uir clarissime, quo tibi meus animus, studiumq́;, & uoluntas innotescerent. Verum nescio qui semper ingenuus dixerim an rusticus obstitit pudor, ut qui nec me tibi satis notum sciebam, & uirtutis, fortunæq; tuæ quondā quasi fulgore deterrebar. Sed impetrauit à me tandem qualescūq; has literas, uel mei officij ratio, uel tuæ humanitatis opinio. Quod igitur epistolæ huius, uel mihi accōmodatius, uel tibi acceptius fore argumentū sperem, quàm si de tuis liberis, ijsdemq́; meis discipulis, ex uero quid sentiam perscripsero. Misisti tu quidem illos in Italiam uir excellens, ut moribus, ut literis, ut omnibus deniq; ingenuis artibus ad summæ fortunæ cultum formarentur. Sed eos domo secum credo paternos attulère mores, ut exempla non magis accipiant ipsi, quàm præbeant cæteris. Nihil in illis ineptum, nihil improbum, nihil immodestū, nihil durum. Non inuerecunda frons, nō elatum supercilium, non licentes oculi, non proteruior lingua, non inconstans uultus, nō aliquid postremo uel in facie tota, uel in gestu, uel in statu, uel incessu, quod offendat, quod molestum, quod putidū, quod odiosum sit. Aedes cottidie sacras frequentant, magistris operam dant, non assiduam modo, sed & alacrem. Doctiores cōdiscipulos humanitate sibi, & obsequio deuinciunt: quos moribus obfore, uel famæ credant, eorum consuetudine penitus abstinent. Nullū inter ipsos, nisi de studijs, ac de ijs perpetuum certamen. Nullibi sæpius aut libentius, quàm aut in oculis præceptorum, aut

in cœtu condiſcipulorum uerſantur. Horas quoq; *tempe ſtiuas bonæ ualetudini dedicant, eamq́; ob id proſperri- mam tuentur.* Ingenijs *autē ſic excellunt, ut facile ſe (ne multa dixerim) tuos eſſe liberos declarent.* Percipiunt *fa- cile quæ traduntur, pronunciant elegāter, retinent fideli ter, imitantur feliciter.* Iam *de ſtudio quid dixerim?* Nihil *equidem ego ardentius, nihil uidi perſeuerantius.* Tantos *ergo iam lingua utraq; fecere profectus, ut ipſe quoq; nō imperitiſsimus ingeniorū magiſter obſtupeſcā.* Quem *ue ro eis domi cuſtodem, moderatoremq́; dediſti, ſic eos pru denter, amanter, diligenter curat, excolit, gubernat, inſti tuit, ut omnino deſyderari nihil poßit.* Nō *fallo equidem te, ſed nec ipſe rurſus fallor.* Ita *eſſe rem, uel admirās in- uidia fateretur.* Quocirca *multū equidē fortunæ iſti tuæ, non minus animo tamen propoſitoq́; gratulor.* Nec *enim leuis hinc ad te quoq; redundat honos, filios tot, ac tales imbecilla adhuc ætatula, tam procul abeſſe à tuis oculis, à laribus, à patria, tamq́; diu, non quidem fœnori multipli cando, nec mercibus commutandis, ut noſtri ſolent, ſed ut optimis inſtitutis, ut optimis artibus, ac diſciplinis imbu- ti, uiaticum ſibi ad ſenectutem parent: in quod ipſa quoq; fortuna nullum ius habeat.* Quæ *res tibi iam nō modo ſu pra ſpem, ſed opinor etiam ſupra uota ſuccedet.* Mihi *au tem crede uir magne, non tibi illi apud nos minus acqui- runt gloriæ, quàm ſibi literaturæ.* Iā *equidē uel tua, uel ipſorum cauſa ſic eos amo, ſic me redamari ſentio, ut in tuum penè mihi locū uidear amore, & diligētia ſucceßiſ ſe.* Qua *fiducia uidelicet auſim rogare te clariſsime uir, ut epiſtolæ meæ, quæ iudicium regis tui tanquam* Apollinis

 ſubitura

subitura iam nunc tota tremit, atq; horrescit, tantum fauoris impertias autoritate, qua polles, ut indulgentiā potius quàm censuram tantæ illius maiestatis experiatur. Vale. Florentiæ. xvj. Calend. Septembres. M. cccclxxxix.

ANGELVS POLITIANVS *Marquardo Breisacio,* S. D.

CVm superioribus diebus Petrus Medices Florētinæ decus reipublicæ, quem nos à tenero educatū linguæ utriusq; literis erudiuimus, Romam te proficiscentē salutauisset, ac me sibi comitem forte in diuersorium adduxisset, memoria tenes ortā ibi esse mentionē commentariorū quorundam, quos in ius ciuile Romanorū multis dicebar uigilijs elucubrare. Quo quidē loco, cū tu ex nobis humanissime quæsisses, quæ ratio suscepti operis foret, atq; ego eā breuiter (ut in illis tēporis angustijs) exposuissem: rursus te cupere adhuc significasti, ut illud ipsum, quod tibi tum perstrinxerā, posteaquā Romā te suspicarer peruenisse, scripto repeterē. Sed ego ne tibi confestim, tanti re⹀ ois obeunda legatione multū forsitan occupato, molestus essem, dies complusculos etiam de industria expectaui. Nūc autem quoniā nonnihil iam remissū tui laboris existimo, propterea quòd in istiusmodi munere prima quasi coitio solet esse acerrima: uisum mihi tēpus est, quod tibi erā pollicitus depēdēdi. Principio igitur scire te illud opinor: Imperatorem Iustinianū posteaquam ius ciuile perpurgauit, in ordinēq; redegit, cauisse illud in primis, ut in omnibus ciuitatibus, quæ dignitate aliqua præcellerent, exēplaria legū quàmemendatissima publice asseruarentur, quascūq; ipse uel nouas cōdidisset, uel etiā antiquas enucleasset. Sed nullum

Commentaria Politiani in ius ciuile.

Iustiniani edictū.

nullũ ex his clarius tamẽ, aut celebratius, quàm quod adusq; urbis eius captiuitatẽ Pisis magna religione sit custoditum. Nã & maximus iuris interpres Accursius, & alij pleriq; uiri doctißimi, quoties de synceritate lectionis ambigitur, literã Pisanam (sic enim ipsi uocãt) quasi fidelißimum quoddam testimoniũ citant, mendumq́; esse omnino putant, quicquid usquã aliter, quàm in quo diximus uolumine, reperiatur. Captis autẽ deinde Pisis, liber idem Florentiam, cũ præda reliqua uidelicet in urbẽ uictricẽ translatus est. Ibi uero in ipsa curia loco celeberrimo monachorum quorundam, summiq́; magistratus diligentia, & religione seruatur. Tum quoties profertur (quod ipsum nõ sine graui causa fieri solet) accẽsis funalibus (ita enim mos traditus) monachi illi quos dixi, summusq́; magistratus capite aperto, uenerabundi circunsistunt. Nullæ in eo libro interpunctiones, nulla scribendi compendia, grãdes ubiq; literæ, & compares: Græcum in fronte epigramma, græcæ præfationes, autorum librorumq́; index: quorum hæ leges à fontibus emanarunt, prorsus ubique argumenta plurima, quæ breuitati seruiens omitto, quibus esse cum librum Iustiniani ætate descriptum non dubitemus: in primisq́; uoluminis ipsius ueneranda facies, & quæ sanctam illam uetustatem procul ostentet. Hoc ergo mihi inspicere per ocium licuit, rimariq́; omnia, & olfacere: quæq́; uellem excerpere diligẽter, & cum uulgatis exemplaribus cõparare. Tribuit enim hoc mihi uni Laurentius ille Medices, uir optimus, ac sapientißimus, fore illud aliquãdo arbitratus, ut opera, labore, industriaq́; nostra magna inde omnino utilitas eliceretur: Deprehẽdi igi

Litera Pisana.

tur multa nouis in codicibus uitia, multa in interpretibus: quoniam uidelicet inerudito nati seculo, cum latinitatis ipsius imperiti fuerunt, tum græcam linguã penitus ignorauerunt: multæ uero sunt ibi leges græcis editæ uerbis, quas aut omiserunt iuniores, aut in latinũ sermonem pessime conuerterunt. Quapropter operæpreciũ me facturũ credidi, si commentarios aliquos euigilarem, quibus in integrum corrupta diu lectio restitueretur, & linguæ latinæ uis, quæ tota penè in legibus est, explicaretur. Quod ut ex sentẽtia perficiam, multum quoq; me adiuuat, quòd eos quoq; sum libros nactus, quos è latina in græcã linguam Iustinianus idem transferẽdos curauit. Vnum duntaxat est, quod quidem me nõ tam impedit, quàm remoratur: quod publicis lectionibus dum linguã utranq;, dũ philosophiam profiteor, multũ mihi operæ subtrahitur, multumq; temporis eripitur. Etenim quæ res præcipuũ laborem desyderabat, in eam uidelicet studia tantum subsecundaria conferimus. Sed erũt hæ nostræ uigiliæ tamen autoritate quoq; Maximiliani uestri Romanorum inuictißimi regis muniendæ. Qui cum designatus iam (sicuti speramus) imperator sit, cuius esse legibus armata maiestas debet, fauebit opinor illius studio, qui tantopere sit in armis ipsius, aut expoliendis, aut reconcinandis occupatus. Vale, Florentiæ. iij. Nonas Februarij. M. cccclxxxxiij.

Ang. Politiani commentarij in ius ciuile.

LAVRENTIVS MEDICES Angelo Politiano, S. D.

EX literis quas ad Michelotiũ dedisti, factus sum certior, filiolos nostros aduersa ualetudine uexari. Id ut humanum parentẽ decet, grauiter, molesteq; tuli. Quam

profecto

profecto molestiã tu præuidens, ita multis uerbis, ac ratio nibus animum nostrũ confirmare conatus es, ut in maximam de nostra constantia dubitationem incidisse uideare. Quod tam & si ab amore in nos tuo proficisci certus sum, multò tamen maiori molestia nos afficit, quàm signi ficatio ulla aduersæ ualetudinis liberorũ. Quamuis enim parentis substantia liberi esse dicãtur, multo tamen magis propria est animi ægritudo, quàm filiorum. Quibus enim integer, ac sospes est animus, cæterarum facile rerũ inco lumitatem consequuntur: quibus uerò infirmus, nullus un quam portus est à fortunæ fluctibus tutus, nullum est tam placatum æquor, tam quieta militia, quin perturbatione uexentur. Existimas'ne me adeò natura imbecillũ, ut tam parua re mouear? Si uero eiusmodi nostra natura est, ut facile huc atque illuc perturbationibus agatur: at multarum rerum experientia confirmatus animus, sibi constare iam didicit. Ego filiorum non ualetudinem tantum, sed fatum quandocunque expertus sum. Pater immatura morte præreptus, cum annum agerem primum & uigesimum, ita me fortunæ ictibus exposuit, ut quandoq; me uitæ pœniteret meæ. Quapropter existimare debes, quam nobis uirtutẽ natura negauit, experientiam attulisse. Verum, cum tu in epistola ad Michelotium, imbecillitati animi nostri diffidere nõ parum uidearis, atq; in tuis ad nos literis summopere uirtutem, atq; ingenij nostri dotes extollas: hæcq; simul pugnare uideantur, aut alterũ falsum est, aut non ea es animi magnitudine, quam in me desyderare uideris, cum ea in tuis ad nos literis silentio prætereas, quæ scripta ad Michelotium sunt, tanquam non tua

à me accipienda sint: utpote qui existimas, multo magis nuncium, quàm liberorũ ualetudinẽ mihi molestiam allaturum. Sed nolo esse in paruis longior, ut nõ idem incurram uitium, quod in te uitupero, neq; in ijsdem literis & parua spernere, & prolixioribus uerbis prosequi uidear. Si quid est in epistola quod te mordeat, id totum condones amori nostro, atq; exercitationi, cui ut puto abundantius materiam suppeditat, si in quenquam inuehimur, quàm si laudamus, multoq; latior cãpus est in unoquoq; uituperationis, quàm laudis. Gaudeo mirum in modũ Iulianum nostrum se totum literis tradidisse, illi gratulor, tibiq; gratias ago, quod eum ad haec prosequenda studia excitaueris. Tu uero fac, ut hominem ad literas inflammasti, ita sedulò cures, stimulosq; adijcias, ut perseueret. Ego propediem uos reuisam, comitemq; uobis in hoc foelici Musarum itinere me adiungam. Bene uale. Pisis, Pridie Calend. Aprilis. M.cccclxxvij.

ANGELVS POLITIANVS
Laurentio Medici suo, S. D.

NOn quòd tuae constantiae, sapientiaeq; diffiderem, propterea literas dedi ad Michelotiũ potius quàm ad te, de liberûm tuorum ualetudine: sed quoniam sum ueritus, ne forte inconsultior uiderer, si grauior tibi à me nuncius alieno tempore obijceretur. Tabellarius enim saepe literas non apte, non loco reddit, scriba uero temporum captat omneis articulos. Reueritus igitur iure sum Laurentiũ Medicen, cui male si palpere, recalcitrat undique tutus. Nec uero ista repugnant, quod hic te uereor, ibi laudo. Non enim ob aliud uereor, quàm quod omni

omni laude puto digniſsimum. Molles *uero illæ tuæ mor ſiunculæ, tantum abeſt ut me lædāt, ut ipſas quoq; neſcio quo pacto, penè mihi magis blanditias commendent.* Iu*lianus tuus uere frater, hoc eſt ut docti putāt, ferè alter,* Frater. *ipſe ſibi in ſtudijs eſt non modo iam mirificus hortator, ſed & præceptor.* Nihilq́; *nobis ad ſummam uoluptatem deeſt, niſi quòd abes.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS LAVrentio Medici patrono ſuo, S. D.

BAptiſta Leo Florentinus, *è clariſsima* Albertorum *familia, uir ingenij elegantis, acerrimi iudicij, exquiſitiſsimæq́; doctrinæ, cū complura alia egregia monumenta poſteris reliquiſſet, tum libros elucubrauit de architectura decem, quos propemodū emendatos, perpolitosq́; editurus iamiam in lucē, ac tuo dedicaturus nomini, fato eſt functus.* Huius *frater* Bernardus, *homo prudens, tuiq́; inter primos ſtudioſus, ut una opera tanti uiri memoriæ, uoluntatiq́; conſuleret, & tuis in ſe meritis gratiam referret: deſcriptos eos ex archetypis, atq; in uolumen redactos, tibi repræſentat* Laurenti Medices. Et *cupiebat ille quidem, ut ipſum apud te munus, autoremq́; muneris* Baptiſtam *ornarē uerbis.* Quod *ego mihi nulla ratione ſtatui faciendū, ne tam abſoluti operis, tamq́; excellētis uiri laudes culpa detererē ingenij.* Nanq; *operi quidē ipſi maius multò ex lectione præconiū accedet, quā quantū ego* Baptiſtæ Alberti laus. *ullis uerbis conſequi poſsim. Autoris autē laudes, non ſolum epiſtolæ anguſtias, ſed noſtræ omnino paupertatem orationis reformidant.* Nullæ *quippe hunc hominē latuerunt, quamlibet remotæ literæ, quālibet recōditæ diſciplinæ.*

næ. Dubitare poßis utrum ad oratoriā magis, an ad poëticen factus: utrum grauior illi sermo fuerit, an urbanior. Ita perscrutatus antiquitatis uestigia est, ut omnem ueterum architectandi rationē, & deprehēderit, & in exemplum reuocauerit. Sic ut non solum machinas, & pegmata, automataq; permulta, sed formas quoq; ædificiorū admirabilis excogitauerit, optimus præterea & pictor, & statuarius est habitus. Cum tamen interim ita examußim teneret omnia, ut uix pauci singula: quare ego de illo, ut de Carthagine Sallustius, tacere satius puto, quàm pauca dicere. Huic autem libro Laurenti, cum uel præcipuum locum in tua bibliotheca uelim attribuas, tum eum & ipse legas diligenter, & legendum uulgò, publicandumq; cures: nam & ipse dignus est, qui uolitet docta per ora uirûm, & in te iam uno propemodum recumbit desertum ab alijs patrocinium literarum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS RAMberto Malatestæ Principi, S. D.

NOn poßum facile consequi uerbis, quantū mihi epistola tua pariter & admirationis attulerit, & uoluptatis. Admiratus enim te sum loco, fortunaq; ista iuuenem, cum popularibus regendis, tum uero militaribus studijs occupatum, sic iam profecisse in literis, ut conferendus propemodum cum professoribus ipsis, & hoc unum semper agentibus uideare. Voluptati autem fuit amor erga me quidem tuus non uulgaris, cuius in epistola eadem non significationē modo aliquā mihi, sed expressam propè imaginē ostēdisti. Quare habeo gratiam meis libellis, quamuis & paucis adhuc, & rudibus, quod animū mihi

tuum

tuum tam facile cõciliauerint. Qui tamen utinam digni fo
rent laudibus, quas in eos nimis homo humanus cõtulisti,
magis illud cogitãs, quomodo indulgeres amori tuo, quã
quomodo pudori meo parceres. Quod uero ad causam
tuam attinet, nõ cõcedo tibi prorsus, ut eã rem uehemen
tius optes, quã ego. Quapropter enitar, faciã, experiar,
deniq; nullũ remittã studiũ, quo tuæ isti uolũtati, atq; ho
nestissimo desyderio satisfaciã. Cæterũ illud molestũ est,
quod certi adhuc, quod quidem ad te scribã, nihil habeo.
Non enim cõueniendi Petri Medicis copia mihi fuit hos
dies, quoniam scilicet adhuc animi causa rusticatur. Cum
primum se in urbem receperit, præsto erimus, operamq;
dabimus, ut illius erga te uolũtas aut eliciatur, aut si opus
etiã fuerit, impellatur. Rumor certe uanus apud uos de
belli apparatu, deq; militũ delectibus increbuit. Nam con
tra, res ad pacẽ magis (quod bene uertat) & concordiam
spectat. Librariã prouinciã Marcellus ipse suscepit, nos
ei operam polliciti omnẽ sumus. Picus Mirandula noster,
ex tuis literis uel ad me, uel ad Marsilium, mirifice te di
ligit: cuius etiam nomine salutem tibi ascribo. Vale. Flo
rentiæ, Nono Calend. Augusti. M.cccclxxxxiij.

ANGELVS POLIT. LAVRENTIO
Medici, Petri Francisci F. S. D.

COgis tu quidem me Laurenti carmen edere incondi
tum, inemendatũ, & quod in publico semel pronun
ciatum nimis fuisse impudens uisum sit. Satis profecto fue
rat uixisse unum diem, quod tam foret imperfectum ani-
mal, ac posse etiam inter insecta illa, quæ uocentur Ephe-
mera, connumerari. Nanq; ego id ad præsentem dũtaxat
celebrita

Manto Politiani.

Ἐφήμερα.

celebritatē, quasi Adonidos hortum concinnauerā. Prorogare tu nostræ Mantus (ita enim inscribimus) non tam uitā cupis, quàm dedecus: ferreus sim, si tibi quid denegē, tam nobili adulescenti, tam probo, tam mei amanti, tanto deniq; eam rem studio efflagitanti. Quare habe tibi quicquid hoc libelli, ac tu quoq; desyderio nostro aliquando subueni, & quæ tibi Musæ amatoria carmina uernaculæ suggerunt, ne patere quæso à nobis expectari diutius. Vale. Florentiæ. iiij. Nonas Nouemb. M.cccclxxxij.

Adonidis horti.

ANGELVS POLITIANVS

Iacobo Saluiato suo, S. D.

EN *Rusticum tibi, id scilicet ab argumento inditū nomē: Tuo coactu prodit ī uulgū, tibi est uni quicquid acciderit imputaturus. Iā ne sentis, quàm tibi tuendus sit, uel tuo ipsius nomine, uel meo? Tua enim fides in eo, meus honos agitur: cuius quidē & si semper cura apud te iam inde à pueritia excubuit, tamē eū tueri nūc uel ob idipsum impēsius debes, quòd es nuper Laurētio Medici, principi uiro, cuius ego cliēs, alūnusq; sum, unus ex omni Florentina iuuentute gener ascitus. Profer igitur in tali patrocinio autoritatem omnem, atq; gratiam, quam uidelicet tibi & uiri excellentis affinitas, & tua egregia indoles, morumq; suauitas conciliant. Vale, & me ut facis, ama.*

Iac. Saluiatus gener Laurentij Medicis.

ANGELVS POLITIANVS

Laurentio Tornabono suo, S. D.

DEbetur hæc *sylua tibi uel argumēto, uel titulo. Nā & Homeri studiosus es, quasiq; noster cōsectaneus & propinquus Laurentij Medicis, summi præcellētisq; uiri: qui scilicet Ambram ipsam Caianam, prædium (ut ita dixerim)*

Ambra Politiani.

dixerim) omniferum, quasi pro laxamento sibi delegit ciuilium laborum. Tibi ergo poëmation hoc qualecunque est, nuncupamus, ut sit amoris nostri monimentũ, sit incitamentum tibi ad studia literarum, præsertim græcarum, in quibus tamen ita tantum processisti, ut uideare ad summum breui, si modo perrexeris, euasurus. Vale. Florentiæ. Pridie Non. Nouemb. M.cccclxxxv.

ANGELVS POLITIANVS Petro Medici suo, S. D.

FAcere non possum, quin tibi agam gratias mi Petre, quod autoritate, operaq; tua curaueris, ut in collegium nostrũ Matthæus Francus, homo (ut scis) mihi amicissimus, cooptaretur. Est autẽ non modo isto (licet inuidi quidam rũpantur) sed quouis honore dignissimus. Prima illi cõmendatio cõtigit apud patrem tuũ, sapientissimum uirum, iocorũ, & urbanitatis, cũ faceta illa scriberet carmina, patrio sermone, quæ nunc Italia tota celebrantur. Quin idem parens tuus penè infantem adhuc te, quædam ex his facetiora ridiculi gratia docebat, quæ tu deinde inter adductos amicos balbutiebas, & eleganti quodam gestu: qui quidem illam deceret ætatulam, cõmendabas. Nec tamen insuauior Francus in sermonibus, usuq; domestico. siue tu dicteria, siue fabulamẽta, siue id genus oblectamenta alia requiras, in quîs nõ eius ingenium magis eminet, quàm prudentia. Nihil enim unquam scurriliter, nihil immodeste, nihil nõ suo loco, nihil extra rẽ, nihil incaute, nihil sine delectu. Quare siue rusticaretur animi causa, siue balneis operã daret Laurentius parẽs tuus (quod te meminisse nõ dubito) Francum sibi adducebat comitem, cu- Matth. Frãcus.

ius

ius lepore quasi recrearetur. Adhibuit eum deinde consi liarium Magdalenæ sorori tuæ Romam proficiscenti ad uirum, uidelicet ut rudis adhuc puella, quæ nunquam de materno sinu se prompserat, paternum aliquem circa se haberet amicum, ad quem de re dubia referret. Hic se Francus (ut homo est eximia patientia, sed & dexteritate) sic se nescio quo pacto diuersis, ignotisq; moribus accommodauit, ut & uniuersorum beneuolentiam collegerit, & sorori ipsi tuæ facile unus omnia paternæ domus solatia repræsentet. Gratus esse Innocentio quoque pontifici mire dicitur, gratus aliquot è purpuratis patribus: tui certe illum ciues, qui Romæ negociantur, in oculis gestant. Quid quod breui causarum foriq; Romani sic peritus euasit, ut iam non inter postremos habeatur? Est autem omnino ingenio uersatili Francus noster, & quod rebus, ac personis omnibus congruat. Cæterum dispensatione domestica nemini cesserit, quippe gnarus omniũ quæ postulat usus, non tam præscribere familiæ potest, ac solet, quid quisque agat, quàm quomodo, & quatenus agat. Addam unum adhuc illius insigne, nemo diligentius amicos parat, nemo fidelius retinet. Meus certe in ipsum contraq; ipsius in me sic amor innotuit, ut quod gratissimum est, & nos inter rara admodum paria numeremur. Itaque bis me esse canonicum puto abs te factum, quando illum quoque nunc, id est alterum me, nostro cœtui aggregasti. Non enim minus in eo mihi, quàm in meipso uideor honestatus. Vale.

Politianus canonicus.

ANGELVS POLITIANVS Franciotto Vrsino suo, S. D.

Exigebas

EXigebas à me superioribus diebus, ut ponderum no mina, & mensurarum breuißime tibi colligerem, sed quorum potißimum sit apud Vegetium Renatum mentio libro quem nunc in manum sumpseris, quo medicinam ueterinariam pertractat. Geram tibi morem, sed & libenter mi Franciotte. Nam cum tu Petri Medicis alumni, patroniq; mei sis amitinus, ijsdem cũ ipso laribus educatus, excellentis & indolis, & uirtutis, & ingenij iuuenis, idemq́; singularis erga me semper humanitatis, nihil est utique quod magis ex animo faciam, quàm quod esse tibi quamgratißimum sentiam. Prius igitur de ponderibus accipe, mox uero & de mensuris. Minimũ pondus est, qui latine scripulus, & idem græce dictus obolus: pendere is putatur siliquas omnino sex, quæ ceratia græce nominantur, hoc est quantum lentis octo semina. Tres uero scripuli drachmam faciunt, quod est argenti pondus. Duplex drachma sicilicum facit. Drachmæ additus scripulus sextulam creat. Sextulas uncia senas habet. Sextulæ duæ duella uocantur. Octo drachmæ reddũt unciã, quæ scripulos omnino continet quatuor ac uiginti. Sed & uncijs duodecim Romana libra constat: nãq; Attica minor est, ut quæ drachmis conficiatur septem & septuaginta, cũ Romana sex & nonaginta. Sic drachmæ centũ minam constituunt, maiorem drachmis quatuor Romana libra. Talentum uero Atticum maius est, ac minus: quod minus his minas habet sexaginta, quæ sex milia drechmarũ sunt: quod maius, tres & octoginta minas, sed & uncias insuper quatuor: nec maius ullum pondus Attico talento. Dixi de ponderibus, dicam uero & de mensuris, illis inquã non quibus agros,

Ponderum nomina.
Scripulus.
Obolus.
Siliquæ.
Ceration.
Drachma.
Sicilicus.
Sextula.
Vncia.
Duella.
Libra Romana.
Libra Attica.
Mina.
Talentum Atticum maius & minus.
De mensuris.

sed quibus aut fruges, aut liquores demetimur. Incipien-
Amphora. *dum uero ab amphora consecrata Romanis in capitolio,*
ne cui uiolaretur. Capit hæc omnino quantũ tessera quo-
Pes. *quouersus in area pedum quatuor. Pes autem sedecim con*
Modius. *stat digitis. Duplex amphora modius est, aut si mauis græ-*
Medimnus. *ce medimnus: eademq́; triplex efficit sextarium: sextarij di*
Sextarius. Cotula. *midium cotula uocatur, & hemina: quatuor uero sextarij*
Hemina. *chœnica complent, ita sex congium, qui latine chus dici-*
Chœnix. Congius. *tur. inde forsitan sextarij nomẽ, quòd eum sexies congius*
Chus. *capit. Scribit tamen Pollux cotulam chœnicis esse tertiam*
partem, chœnicas octo & quadraginta medimno cõtineri.
Sed & hemina sex impletur cyathis, cyathi uero pondus
Cyathus. Mystros. *ferè drachmæ decem sicut oxybaphi quindecim. Cyathi*
Cyame. *pars quarta mystros, huius tertia cyame, quæ duo cochlea*
Cochlear. Artabæ. *ria capit. Sunt & Artabæ, quæ ternæ denos capiunt mo-*
Culleus. *dios. Et omnium maximus culleus, quem uiginti amphoræ*
complent. Addam notas etiam quasdam, quæ legentem
perturbent. Sextarij nota hæc est —SS— Scripuli ℈
Vnciæ ℥ Semis S Libræ Λ. Absolui iam quod
mihi pensum dedisti. Si quid est quod in eo genere adhuc
desyderes, etiam atq; etiam potes audacter uti opera no-
stra. Restat ut te laudẽm Franciotte quod studium tantum
adhibeas comparandis equis bellatoribus, & alendis, sic
ut libros etiam diligenter, quibus ipsorũ cura continetur,
& exquiras, & euoluas, ac peritos, id est ueterinarios
consulas, quorum scilicet ope uocabula quædam desita, ne
doctißimis quidem uiris intellecta consequaris. Decet hoc
te bellicis laudibus inhiantem, uestigijsq; maiorum, gen-
tiliumq́; tuorum fortiter insistentem: qui semper in armis
incre

incredibili gloria floruerunt, & nunc cum maxime florent: sic ut familia Vrsina nihil esse aliud uideri poßit, quàm militum fortißimorum, ducumq; magnanimorum quoddam quasi seminarium. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Marsilio Ficino suo, S. D.

QVanta me uoluptate, quantoq; putas affici gaudio Marsili Ficine, cum te, Picumq; meum, sic esse concordes uideo non modo ut idem uelitis in uita, sed & idem sentiatis in studijs? quanta rursus, ubi me uobis non minus esse charum perspicio, quàm uos estis uterq; utriq;? Quid quod omnes in hoc incumbimus, ut recta studia pro uirili iuuemus? ac non ullo præmio, sed operis amore solicitati, semper hoc agimus tamen, ita dispensatis inter nos officijs, ut nulla fermè studiorum parte cessetur. Etenim Picus ipse Mirandula sacras omnes literas enarrat, aduersus ecclesiæ septem hostes directa fronte decertat, inter Aristotelem iam meum, Platonemq; semper tuum, caduceator incedit. Tu Platonem, quanquam & alios ueteres, sed Platonem tamen ipsum maxime, Platonicosq; omnes, & latine loqui doces, & uberrimis commentarijs locupletas. Mihi uero (quandiu cathecumenos in Philosophia uestra sum) uarietas ista certe literarum ceßit, quæ non minus habent iucunditatis, etiam si minus autoritatis. Nam quod ad astrologos attinet, de quibus epistolam mihi pulcherrimam scripsisti, lætor summopere, quod à Pico nostro tu quoque uel nunc primum stes, uel olim iam steteris. Nec enim referre arbitror, utrum tibi aliud aliàs uisum sit, an ex aliorum potius opinione aliquando scri-

pseris. Nam nec mutare sententiam turpe philosopho, qui cottidie plus uidet, & ad opinionem uulgi sæpe se non inutiliter accõmodat, quod & Aristoteles in Exotericis libris, & in dialogis Plato fecit, qui quidem dogmatici non habentur. Quin ipsæ quoq; Iustiniani principis leges, in quibus aliquid repugnare contra leges est, aliud in institutionibus, aliud in Pandectis decernunt, hoc est (ut mihi uidetur) aliter rudibus, aliter eruditis præcipiunt. Ago uero tibi gratias ingenteis, quod me dignatus honore tanto fueris, ut mihi potißimũ tuam sententiam participaueris. Illud uero nescio satis'ne probem, quod Herculem uocare me pergis. Tu quidem opinor iocaris. Sed tamen ansam timeo ne præbeas cauillandi, ridendiq; maleuolis, & inuidis, quibus nemo unquam uir bonus, ac doctus caruit. Quod enim tu, si nõ amore deceptus (quanquã id potius) at leui certe similitudine, qua parua sæpe magnis comparamus, adductus, mihi tribuis: hoc isti maligni interpretes adulationi credo potius aßignabunt, ac me quoq; ridebunt, ceu si de eo mihi cognomine multum placeam. Mihi tamen omnino longe pluris est argumentũ hoc amoris erga me tui, quàm quid omnes isti uel sentiant, uel loquãtur. Contemno enim falsa, & leuia, uel consciẽtia mea fretus, uel autoritate tua munitus. Sed hæc tamen coràm cõmodius. Tu uelim quãdo Caregianũ tuum Sextili mense nimis æstuat, rusculum hoc nostrum Fæsulanum ne fastidias. Multum enim hic aquarum habemus, ut in conualle minimum solis, uento certe nunquam destituimur. Tum uillula ipsa deuia, cum penè media sylua delitescat, totam tamen æstimare Florentiam potest. Et cum sit in proximo celebritas maxima, semper apud

Fæsulanum.

apud me tamen solitudo est mera, qualem profecto secessus amat, uti poteris autem duplici spe. Nam sæpius è querceto suo me Picus inuisit improuisus obrepens, extractumq; de latebra secum ducit ad cœnulam, qualem nosti frugi quidem, sed & scitam, plenamq; semper iucundi sermonis, & ioci. Tu tamen ad me potius, non enim peius hic cœnabis, bibes fortasse uel melius. Nam de uini quidem palma, cum Pico quoque ipso ualde contenderim. Vale.

Epistolarum libri Decimi finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM Liber Vndecimus.

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Sfortiæ Vicecomiti principi clarißimo, S. D.

ET si minora fortasse uideri possunt, optime princeps, de quibus ego nunc ad te scribam, quàm ut animaduersione, curaq; tua digna sint: tamen quæ tua esse humanitas dicitur, æquo animo laturum confido, si dum probari tibi quammaxime studeo, deuocare paulisper ad hæc inferiora, uelut ab excelsiore quodam fastigio te coner. Nam cũ tu princeps habearis ingenij perspicacißimi, prudentiæq; singularis, idemq; bonas arteis, & hæc ingenua studia, quæ profitemur, præ cæteris foueas, omni ope contendere debemus, ut tu quamhonestißime de nobis & loquaris, & sentias. Est enim bonorum

principum cum uiris eruditis tacita quædam, naturalisq́; societas, ut alteri ab alteris illustrentur, ac dum sibi mutuo suffragantur, & gloria principibus, & doctis autoritas concilietur. Sed ut ad id ueniam aliquando, quamobrē scribere hanc epistolam institui, Georgium habes Merulam prouidentißime princeps, hominem doctißimum, qui non solum docendo politiores cottidie tuos ciues reddit, uerum scribendo quoque res tuas gestas, maiorumq́; tuorum, non posteritati modo, sed etiam (ut credimus) æternitati commendat. Hunc ego uirum cum antea semper dilexi & colui, tum posteaquam sub tuum quasi uexillum se contulit, quibuscunque officijs potui, sum prosecutus. Nam & quoties incidit mentio, laudaui, sic ut neminem magis: & obtrectatoribus eius, quibus profecto non caret, audacißime restiti: & eiusdem postremo nomen, quā honorificentißime potui, scriptis meis intexui: sperauíq; fore, ne minor esse inter nos animorum, quàm studiorum coniūctio diceretur, quæ me tamen spes ualde fefellit. Nam triennio iam, & literis suorum familiarium, & multorum sermonibus, & fama deniq; ipsa cottidie certior fio, non modo eum de nobis aspere & acerbe, quacunq; occasione, sed etiam contumeliosißime solere loqui. Postremo librum quoq; aduersus Miscellanea nostra composuisse dicitur, plenum fortasse (quod ipse ait) erratis nostris, certe plenum conuitijs. Quo equidem libro tantum abest ut offendar, ut etiam gratias agam, modo aliquando edatur. Sed hoc molestum, quod cum diu uulgo recitet, adhuc tamen domi retinet, multa iactans, multa minitans. Itaque uisum mihi est dare ad hominē literas honoris mei causa: non

Georgius Merula.

non quidem ut in his iniurias illas expostulem, sed ut eum tamen rogem uerbis amicissimis, ut mihi etiam aliquando potestatem faciat audiendæ accusationis: ne scilicet indicta causa condemner, ac si non excusandi quæ scripsi, certe castigandi copia quandoque fiat. Hoc est, denique quod ab ipso non solum multis precibus, sed loco etiam maximi cuiusdam beneficij peto. Verum ne quis fortasse ad te mearum literarum sententiã secus deferret, ex quo tuus animus offenderetur, mitto exemplum ipsius epistolæ, qua uidelicet æquitatem postulationis meæ cognoscas: quod etiam ut impetrem, rogo me adiuues nutu, autoritateq; tua. Nam si mihi respondendi facultas dabitur, neminem equidem alium, nisi teipsum iudicem nuncupabo. Tum ut alia multa posthac, ita nunc responsum meum tuo clarissimo nomini dedicabo. Quanquam enim adhuc non contigit, ut te ullis officijs demererer, curabo tamen sapientissime princeps, ut intellegant aliquando homines, fuisse etiam Politianum gloriæ, splendorisq; tui studiosissimum. Vale. Florentiæ, pridie Calendas Februarias. M.cccclxxxiij.

ANGELVS POLITIANVS

Georgio Merulæ suo, S. D.

EX *literis & sermone multorum cognoui, iam diu te parum amicè de nobis & sentire, & loqui: scripsisse etiam contra Miscellanea nostra librum criminosissimũ, quem soleas quoq; libenter, ut in quenq; incideris, recitare: deniq; meipsum abs te (quod uix equidẽ credo) tertio quoq; uerbo contumeliosissime appellari: Quæ quoniam res magis rumoribus increbuit, quàm ut dissimulari iam*

poßit, uiſum mihi eſt dare ad te has literas, quibus uoluntatem, ſenſumq́; omnem tibi meum declararem. Ego *te ad hanc diem mi* Merula *ſemper & dilexi, & colui, cottidianisq́; ſermonibus, atque hoc ipſo* Miſcellaneorum *opere, quod reprehendis, collaudaui.* Nullaq́; *denique eſt à nobis in te unquam (cuius quidem mihi ſim conſcius) orta iniuria.* Quapropter *non uideo quæ cauſa ſit, cur tu ſuſpicionem dare maleuolis alienati à nobis animi concupiueris: aut cur non potius ipſe ad me libere ſcripſeris, copiamq́; feceris amiciſſimo tibi homini, uel agnoſcēdi errores ſuos, uel refellendi.* Non *enim mihi fieri iniuriam puto, ſi quis aliter atque ego ſentiat, aut ſcribat: quoniam ſententiarū diuerſitate, præſertim in literis, amicitiam diſtrahi non eſt neceſſe: quin potius debere me illis magnopere intellego, qui me ab inueteratis erroribus aliquādo reuocent.* Quare *tu quoq́; ſi quid in me tale uel peperiſti iam, uel adhuc parturis, unde ego bonam frugem ſim laturus, ádeo non offendar, ut etiam perpetuo me tibi debiturum profitear.* Rogoq́; *te per amicitiam noſtram, per communia ſtudia, perq́; tuas uigilias obteſtor, ut iſtud quicquid eſt, edas aliquando in lucem, ne'ue mihi occaſionem uel emendādi mei eripias, ſi uero: uel defendendi, ſi falſò accuſer.* Illud *me fateor ualde mirari ſcripſiſſe ad me familiares quoſdā tuos, quibus adhuc ego tui honoris cauſa, ne reſpondi quidē, ſolere te in omnes inuehi noſtræ ætatis profeſſores, ac ſuſtuliſſe animos de libellis quibuſdā modo repertis, unde etiam lactis gallinacei (quod dicitur) hauſtū ſumpſiſſe te iactes.* Quos *ego tamen ſermones ab obtrectatoribus tuis confictos, quàm abs te uſurpatos libentius crediderim: nō enim*

decent

decent canos istos. Nam quid habes in hoc seculo Merula, quod contemnas? Aut cur tantum libris ijs censeri te postulas, quos auspicio Ludouici Sfortiæ, sapiētissimi principis inueneris? Cuius tu beneficium si supprimes, quod patere quàm latissime debet, magnam profecto in te caluniam concitabis. Cæterum de eo tu uideris. Multo enim tu melius perspicere quàm nos, quod tuum officium sit, & potes, & debes. Ego illud à te breuiter peto, notas ut istas scriptorū meorū (quas aiunt) aliquando publices, locumq; mihi des uel purgādi meipsum, uel corrigēdi: quod si feceris, polliceor me quoq; par pari relaturū. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo, S. D.

BErnardus Riccius inter disciplinas, & alūnationes tuas sanè iuuenis non pœnitendus, potestatē mihi fecit legendi exempla earū literarum, quas cum ad Merulam, tum ad sapientissimum principem Ludouicum eadem de re nuper cōscripsisti, & quid à me cōsilij postulares, ostendit. Conueni cum eo in sententiā, ut litere ipsæ ordine suo redderentur, ne illis forte suppressis, aut dissimulatis, si res ad aures peruenisset de Miscellaneis tuis, in aliquo metu fuisse uidereris, cū defensio lōge ualidior, quàm accusatio sit parata. Quid iste senex uir, alioqui (quod nosti) lectionis multæ, atque eloquentiæ non indiligentis, ex literarijs tumultibus uelit, planè iam cerno. Satis gloriæ sibi cōparauit: quoniā quæ commentatus est, & quæ scripsit, magna posteritatis spe, & uiuentium gratia sunt recepta, nūc alienæ, si quo fato imminet famæ, tam male audiet, quàm male dixerit alteri, laudis oblitus, aut prodigus

x 5 suæ.

suæ. Inter *professores primas sibi partes uendicat: hic ambienti concedatur & merẽti, sed ea lege, ut ab illo secundus esse nõ debeas, nisi ætatis concessu. Spero tamen (ne à ioco absim) hominem tibi non multum nocere posse, cui undiq; dentibus sit os uacuum.* Interea *uero pietatis erga illum meæ fuerit, & amoris quoq; in te maximi, diligenter curare, ne te mordicus lacessat. Sed quod æquißime petis, si quis in tuis libris à ueritate, aut à maiestate* Latina, *cuius assertor studiosißimus semper fuisti, remotũ deprehendit, & alienum, ostendat boni consulentis more: quia sis paratus herbam dare, neq; puditurus errata corrigere, qui plurimũ prodesse ingenijs concupisti.* Vale, *Mediola.* xv. *Februa.* M.cccclxxxxiiij.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA
Angelo Politiano. S. D.

ID *ab naturæ, & maiorum instituto erga doctos nobis insitum est, quod fieri tu optas, ut eos diligamus, & ubi accidit, etiam libenter ornemus.* Hoc *autẽ tecũ eo studiosius agimus, quod ad doctrinam hoc plus habes: quia in Medicum gente nobis amicißima & uixisti hactenus, & illi charus haberis.* Itaq; *minime grauatim cum* Georgio *Merula id egimus, quod petijsti: non modo ut tu clarius intelligas, quæ per obscuros hominum sermones de illius in te accusatione istuc ferri dicis: uerumetiam quia minime probamus, ut uiri eruditi aut mutuo odia exerceant, aut quod inuicem fraterne agi deberet amicè monendo, id durius agendo ad mordacitatem transferant.* Rescribit *tibi ille, quod scribæ oratoris apud nos agentis dedimus.* Itaq; *putamus eum tibi satisfacturum, & ostensurum, quãuis molestè*

molestè tulerit, quæ sua putat ab alijs tanquam sua usurpari: non obliuisci tamen quod ueteri amico, & homini literato à se debeatur. Vale. Vigleuani, die .ij. Martij M. ccccLxxxxiiij.

GEORGIVS MERVLA
Angelo Politiano, S. D.

CONquereris Angele per literas, quòd maledictis, siue profitear, siue in circulis aduersus literatos sermo habeatur, te insecter: criminosissimum præterea libellum confecerim, quẽ & si nondũ edidi, tamen ut in quẽq; incido recitem: atq; non parum miraris, cur hæc in te moliar, qui me colueris, laudaueris, & nulla iniuria affeceris. Ego mi Angele priusquam te nossem, fama nominis tui adductus, quibus potui officijs sum prosecutus: libros Græcos, in quibus eruditio ampla, & recondita continetur, Florentiam ad te misi, nihil sanè ueritus, quod æmulus, & imitator studiorũ fores. Quid quòd de te semper honorifice sum locutus: tantumq; tibi deferebam, ut qui audirent, plus amicitiæ, quàm ueritati me tribuere existimarent? Meministi credo, quid in frequenti auditorio Venetijs, cum ad me accessisses, palàm dixerim, te illum esse, quem priscæ, & Romanæ doctrinæ instauratorem mihi pollicerer. Nihil unquam contumeliosius sum locutus, nec est qui audiuerit Merulam aduersum tua scripta (Miscellanea excipio) quicquam quod te offendere debeat, protulisse. Notauere alij syllabas in metris uitiose positas, alij solœcismos tetigere. Ego hæc, & talia in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Miscellanea ut primum mihi oblata sunt, titulo ipso permotus, carptim

carptim legi. Cum in eum incidissem locũ, ubi cum honesta præfatione mentionem de me facis, non potui nõ gaudere testimonio tuo. Quis enim à uiro erudito laudari nõ expetat? Cæterum familiares quidã, & discipuli animaduertisse se mihi retulere, non admodũ pauca, quæ iampridem à me didicissent, & literis prodidissem, ceu autor eorum esses, in Miscellaneis à te usurpari, atq; suppresso nomine, alia uelut peruerse interpretata damnari. Mouit ea res mihi stomachum, extra tamen iram, & obtrectationẽ. Deinde paulò curiosius dum capita percurro, plus inueni, quàm à familiaribus accepissem. Ita dũ mea partim subrepta, partim subdole designata cognosco, pauca tumultuario in aduersarijs magis, quàm in codice adscripsi. Dices, cur non continuo mecũ iniuriam expostulasti? Non æqua facere me existimabam, quasi tu errata nec cognoscere, nec corrigere scires: ita satis habui in summa magis quàm particulatim quid peccasses indicare. Potuisti, nisi tua nimis amasses, ubi te notari sensisti, diligentius Miscellanea explorare, tum retractare, si quid perperam scripsisses: & quod bona nomina facere solent, si non erat unde debitum redderes, saltem apud creditorem, quantum debeas profiteri. Quod autem indignaris, & ægre fers, quod dictitem nostri temporis professores, non admodum doctos mihi uideri, abstineas quæso ab ira, & indignatione. Satis enim constat ex commentarijs nostris, qui circunferuntur, quid in re Latina præstare ualeat Merula. Exibunt in publicum, & in aciem elucubratæ nostræ Centuriæ, quarum uim, & impetum quis sustinebit? Terga protinus dabunt, & diffugient. Cæterum ut ad libros

redeam,

redeam, quos auspicio Ludouici *principis excellentißimi à situ, & propinquo interitu uindicauimus, quid reum calumniæ me facis? quasi beneficium supprimere uelim.* Publicaui *autorum nomina, & operum titulos.* Gestiunt *credo umbræ, & scriptorum manes, ad quos diligentiam, & fidem* Merulæ *iam peruenisse puto.* An *existimas ex ingenio, si non tuo, certe multorum me esse, qui si thesauros hos inuenissent, iterū eos defodissent?* Canos *mihi obijcis, importuni nō sunt, superest animi uigor, corporis robur, celeres ingenij motus, manet præterea pertinax, & ampla illa tam rerum, quàm literarum memoria.* Et *hæc satis ad* Politianum *nostrum.* Vale. Ex Mediolano. *vj.* Calend. *Mar.ccccℓxxxxiiij.*

ANGELVS POLITIANVS
Georgio Merulæ suo, S. D.

GRatæ *mihi omnino literæ tuæ fuerunt, gratiores futuræ tamen, si quod ego in primis optabā petebāq; à te, secum quoq;* Miscellaneorum *nostrorū notas attulissent.* Nam *ista quidem ratio scribendi tua, nec diluendi criminis mihi potestatem, nec agnoscendi fecit: sed quoniā in manu mea non fuit, quo tu tandem pacto rescriberes, breuiter ad hæc ipsa quoq; epistolæ tuæ capita respondebo.* Commemoras *officia, quæ adhuc ignoto præstiteris.* Misisse *enim* Græcos *ais libros ad me* Florentiam, *plenos eruditionis reconditæ, nihil ueritum quod æmulus, & imitator studiorum forem.* Non *soleo* Merula *nec facile obliuisci, nec libenter dißimulare, si quod aliquando in me quisquam beneficium contulerit.* Cæterum *tu quidem ad me libros misisti nullos, ac si qui* Florentiam Venetijs

allati

allati sunt, eorum copiam senatus Venetus Laurentio nostro Medici semper fecit. Sed nec ego æmulus, aut imitator studiorum tuorum: quãquam enim tu uir omnino in literis magnus, non tamen planè tantus, ut te mihi unquam ad imitandum proposuerim. Nam quòd te semper de nobis honorifice ais locutum: malo equidem tibi, quàm tuis familiaribus credere. Solent enim minuti quidam, & pusilli, famam quoq; libenter magistrorum suorum detrectare. Cuiusmodi hominum malignitates, ingratumq; animum nos quoq; interdum, magis etiam, quàm uolumus, experimur. Videlicet committere me tecum studuerunt, falsisq; ob id suspicionibus impleuerunt. Sed uitiosas deprehendi syllabas inquis in nostris uersibus. Rogo, quas? an eas forte dices, quas in fronte ipsa statim, sicut alia errata librariorum collegimus? At hoc periniquum est: non enim præstare alienã culpam debeo, quam præsertim correxerim. Nescis quàm sæpe semidocti illi, qui librorum excusoribus operam nauant, ita explicare se soleant, ut in quoq; hæsitauerint, ut aut inducta pro receptis supponãt, aut ipsi ex tempore ad suum commodum falsa quæpiã cõminiscantur? Præsertim si confuse, ac perturbate scripta sint exemplaria. sicuti plerũq; solent, quæ prima procudimus. Nam & illud usu quandoq; uenit, ut ne ipsi quidem scripta nostra facile relegamus. Quod si calumniæ isti sit locus, quomodo quæso illa tua defendes: Non stratum, nõ ulla ualent uelamina pati. Et item? Cui dat latratos obuia turba panes. Non enim saltem codices proferre antiquos potes, qui corrupte lectioni adstipulentur, sicuti nos in Catulliano illo uersiculo, quem quidam frustra inuadunt:

Excusores librorum.

Ista

Ista tamen lingua si usus ueniat tibi possis. Fit autem interdum profecto, ut ne nostra quidem relegentes, mendum si quod ibi est librariorum, deprehendamus. Ecce enim quàm multa me prætererierunt, quæ nemo bonus, & æquus obiecerit. Eulabiam scilicet artifices isti, pro ablabia, Sabadium pro sabazio, Theodoritum pro theodoreto subdiderunt. Iidem capite duodeuigesimo, Pedianum pro Pompeio, pro Iuuenale Vmbritium. Capite rursum duodequinquagesimo, quintum ac uigesimum Plinij uolumē, pro quinto & trigesimo. Sexto autem octogesimoq;, Martialis septimum pro undecimo citauerunt. Mustellariam quoq; alibi quàm mostelariam: & Cæcilianos annales, quàm Cælianos maluerunt. Solœcismos porrò adhuc nemo mihi ex doctioribus obiecit. Nam quæ uilißimi quidam nugatores in angulis garriebant, ea nos propalàm citatis autoribus confutauimus. Verum hæc, & talia, inquis, in Politiano nec exigi, nec culpari debere duxi. Recte tu quidem, quando hæc errata nostra non sunt. Nam si nostra ibi culpa ulla foret, magis aliquantò in nobis & exigenda fuissent, & reprehendenda, quàm in quibus nulla iactura fieret, quocunq; modo tandem uel loquerentur, uel scriberent. Venio ad Miscellanea, in quibus offēsum te scribis, quod tua quædam subripuerim, quædam autem subdole (sic enim inquis) designauerim. Ita nobis & plagium Merula obijcis, & dolum malum: graue utrūq; crimen, sed utrunq; falsum: nibil enim est apud me, quod tibi subreptum dicas, quoniam quæ scripsi, partim nihil ad tuos commentarios attinent, partim ab ijsdem magnopere dissentiunt. Tantum de baptis nonnihil apud te, sed

Lod miscellaneorum, Politiani, a typographis corrupti.

te,sed rude tamen adhuc, & inchoatum, de quo mihi tacendum putaui,ne statim ibidem reprehendere in cotytto nominatim te cogerer. Nã quod Ouidianũ tu quoq; uersiculũ citasti de naulijs in cõmentariolis quibusdã,quos adhuc equidẽ nõ uiderã,tam pusillum,minutum, tamq; nihil est,ut illius etiam fortasse te pudeat. Vbi autẽ subdole tua notauerim,nondum profecto intelligo. Bis equidem toto opere te laudaui,prius à doctrina, posterius & à moribus. Sed tu fortasse iniuriam tibi factã credis, quod de rebus ijsdem non eadem tecũ prodiderim: quasi uero maior tui mihi,quàm mei ipsius habenda ratio fuerit. Satis opinor amicitiæ dedimus,quod ut quæq; fuit occasio, te laudauimus,nunquã reprehendimus. Iam nostra illa errata, quæ te alijs indicasse prædicas,rogo nobis quoq; ipsis aliquando indices. Efficiam credo,efficiam Merula protinus,ut sententia decedas. Nec tamẽ si quid usquã peccasse ostenderis,defendã:sed agnoscam protinus, agamq; tibi merito gratias. Nam & ipse posterioribus scriptis non dubitem quædam interdum ex prioribus, exẽplo doctißimorum uirorum retractare: sicuti pitylisma illud apud Iuuenalem,quoniam pytisma quoq; pulchre uideor posse tueri,quo poëta illos innuat,qui conceptos ore aquarum haustus, per laconicum spargant: uerbum enim ipsum Διαπυτίζειν etiam apud Alexandrinum Clementem,qui Stromateus dictus inuenitur: cuius simplex, & grãmaticus declarat quispiã,sicuti nos ante meminimus,& uulgaris etiamnum Græcorum lingua usurpat: à quo Terentianum quoq; illud pytissare formatũ crediderim. Quod si tibi idẽ sensus,atque animus est, ut indicari à nobis uicißim

Pytilisma Pytisma.

Pytissare.

cißim tua tibi uel optes, uel saltem nō moleste feras, profiteor hoc me quoq; laute munus administraturum. Nam *quod & tu Centurias facis, ac ne titulis quidē nostris abstines, facile patior. Sed quid est, quod ais fore, ut terga dent protinus, ac diffugiant? An ex Parthorum gente tuæ istæ Centuriæ sunt, ut uidelicet fugientes prælientur? Sed hoc iocatus, neque enim me fugit aliud planè sensisse te, quàm quod in tuis omnino uerbis expresseris. Libros autē recens inuentos, si publicaueris, optimi uiri officio fueris functus. Ita nos quidem Græcos è tenebris permultos eruimus, quorum cottidie nostris quoq; non modo æmulis, sed etiam obtrectatoribus copiam facimus. Illud miror, quod obijci tibi canos pro uitio putas: utinam enim mihi quoq; sic aliquando obijciātur. Non enim turpis canities homini docto præsertim, sicut tu es, uersantiq; semper, quod ipse facis, in studijs literarum.* Vale. Canities.

GEORGIVS MERVLA LVDOuico Sfortiæ Duci, S. D.

POstulat apud te princeps excellētißime, Merulā titulo iniuriarū Angelus Politianus, atq; acrius premit, quòd in illius scripta inuectus sim, neq; parcā quoties de literis agatur: & proinde iniquū, & ingratū me esse, qui cū me coluerit, & aduersus obtrectatores defenderit, non aliquid gratiæ reponā, aut crimina impingā. Postremo petit, ut ab obtrectatione desistam, & quod domi, & in capsis clausum contineo, cur id aliquando non publicem, ut causam is dicere poßit. Ego princeps clemētißime, si quicquam de Politiano paulò licentius locutus sum, citra contumeliam id fecisse fateor, poëtas & oratores enarramus,

& si quid in illis habetur quod interpretationis indigeat, illud palam aperimus, etiã cum offensa grammaticorũ nostri temporis, quibus fortiter repugnamus. Hunc morẽ *tenuere prisci, quoties difficiles quæstiones, aut occultũ quiddam, & abstrusum enucleare, & expedire oportuit.* In*tercessisse inter nos amicitiã non diffiteor, sed prior* Me*rula magnis beneficijs in* Politianũ *prouocauit.* Græcos *libros eruditionis uariæ partim meos, alios mea opera, & diligentia* Venetijs *transscriptos,* Florentiam *misi, quos optarem, ut paulò curiosius tractaret: gratiam se retulisse existimat, quòd de* Merula *in* Miscellaneis *cũ præfatione honesta mentionẽ fecit.* Quorsum *tendit agnosco.* Pugnãt *facta cum dictis, nam quoties explicare quippiã, & obscuros sensus explanare tentat,* Merulã *perstringit.* Hæc *animaduertunt, & rident, qui* Miscellanea *legunt.* Et *quod nõ bene literati hominis est, interuertere, ne dicam circũducere ijs* Merulam *conatur, quæ aliquot abhinc annos exposuimus, & literis prodidimus.* Hermolai *manibus & umbris bona optamus: is ingenue fatetur per quos profecerit, ita fortè facit ex usura.* Politianus *plus æquo sibi arrogat, nec pati potest, si contra quàm sentiat, aut scripserit, quippiã proferatur.* Mutuis *assentationibus quidã sibi aures permulcẽt, & ut audio, uelut disciplinarũ proceres triumuiratũ in literis sibi uendicant, qui sine* Sole, *puluere, & lucta parari minime potest.* Pugnandum *est perpetuò pro literis: tantũ abest ab iniuria huiusmodi concertatio, ut nihil honorificentius, aut quod magis conducat studiosis, fieri poßit.* Cæterum *quid tantopere deposcit, ut quæ iam trienniũ conscripsi, edam? an non uidet datũ sibi spatium,*

tium,ut ea retractare, & corrigere posit, quæ minus eru dite conscripserit? Illud, ut coniector, hominem ad uiuum pungit, quod libros, te auspice, & nostra diligentia inuen tos, Florentiam non miserim, semel, atq; iterum illos effla gitarunt, breui exibunt in publicum, tibiq; gratias habe= bit posteritas, quod tuo auspicio magis renatæ, quàm re= stitutæ literæ Romanæ fuerunt. Vale princeps poten= tißime. Ex Mediol. iiij. Cal. Mart. M. ccccxciiij.

IACOBVS ANTIQVARIVS *Angelo Politiano suo,* S. D.

GEorgio Merulæ nunquam uideor familiarior fuisse, quàm cum è uita modo discesit: neq; senem unquam tanti feci, quanti cum illum amisimus. Ipse enim tum docen do, tum quoque scribendo admodum occupatus, nisi cum animum contemptim tamen aliquando relaxaret, nihil de se nobis reliqui faciebat, Et ego principis negotio aßidue implicitus ad eum non accedebam, nisi in uia forte fortu= na conspicatus, gressum ad salutandum deflexissem, filij officium præ me ferens. Cœperat proxime ægrotare, de cuius ancipiti morbo, cum ad principem Ludouicum, qui tum prandebat, nuncius esset allatus, animum, & men= sam non mediocriter conturbauit. Est enim princeps ipse natura sua in omnes bonos facile procliuis. Sed Geor= gium in primis uehementer amabat, quia de se, & de maioribus suis ab eo singulari fide, ne dicam æternita= tis spe, scribendi studium susceptum fuisse animaduerte= bat. Itaque de ministrantium, atque aliorum turba, quæ mensam circunstabat, sensim me subtrahens, ad ægrotan= tem conuolaui. Offendo non synanche, & angina, sed

 quodam

quodam nouo faucum casu oppressum, libero alioqui uocis meatu loquentē. Saluto, hortorq́;, ut bene speret. Animo respondit ualido se esse. Et quanquam cerneret medicos animi pendentes, ipse tamen nihil metuere statuerat. Qui insecutus est, ac tertio etiam die ad ipsum redeo, alebatur fistula argentea in eiusmodi usum fabrefacta: quoniam craßioris materiæ neque mansum, neque pinsum deglutire per se quicquam poterat. À uino prorsus, cuius alioqui per ætatis indulgentiam, ac etiam per morbum auidus erat, medici temperandum forè præceperant. Dies decem produxit, præter postremum biduum, in bonam spem. Vbi uero è uita discedendum esse cognouit, expiato animo, & religione Christiana rite recognita, in somnum abeuntis more, ut speramus, cœlo receptus est. Concordiam tibi, complexum, & osculum testamento reliquit. Atque in his quas scripserat Latinarum literarum nonnullis obseruationibus, & cæteris id genus, ob Miscellanea tua, nomini tuo parci mandauit. Nam ut totam eam amaritudinem mihi condonaret, tempestiuè rogaueram. Mi Politiane, nullis equidem uerbis consequi possem, quantum mors eius, qui principi gratus, qui utilis instituendæ iuuentuti rerum memoria, & iucunditate omnes oblectabat, doloris mihi attulerit. Verum abs te illud contenderim, ut iacturam nostram tibi communem existimes, & quod semper fecisti, fato functum illa tua pietate consequaris, per quam in tuo nomine illius nomen semper coniunctum appareat, & quæ forte in diuersum alterius fuerat censura, utriusque studium pari uoluntate semper copulasse cernatur. Vale, Mediolani.

Ange

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D.

AIn uerò Merulam nostrum fato functum? O incertã spem, fragilemq; hominum uitam. O nimiam profecto studiorum iacturam. Sed quò me uertam Antiquarie? quod'ue consilium capiam? Tacebo'ne penitus, & ipse me prodam? an potius iniquißima cõditione certabo cum mortuo? cui scilicet in inuidiæ locum misericordia succeßit? At inquies, testamento cauit, ne nominatim taxareris: quasi uero quicquã intersit, nomine an signis nosciter. Sed quicquid futurum, rogo, obtestor, cures ne diutius animi pendeam, notæq; illæ scriptorũ meorum, quales quales omnino sunt, ut quam ocyßime publicẽtur. Dederam in hoc ad eum iam literas, quibus hominem leuiter pungens ad edenda quæ supprimeret, euocabã: sed retraxi statim, posteaquam tu me certiorẽ de illius interitu fecisti. Fuit autem impetus etiã concerpere quæ scripserã. Nec abfuisset quin facerem, nisi tu eum deceßisse, dimißo prius in nos aculeo, significasses. Libuit ergo mittere eas ad te literas, quanquam scio intempestiuas, imò uero etiam inuidiosas, illo iam mortuo. Sed tamen perire uigiliolas meas pati non quiui. De cætero, quod mihi consiliũ dederis, id exequar. Nam cum uiuente illo, retaxatio quoq; foret honesta, nunc mihi nescio quo pacto, parum etiam speciosa uidetur defensio. Quod uero tu tam officiosus rebus omnibus erga me sis, ago quidem gratias: sed ita tamen, ut fatear gratiam, quæ tibi à nobis maxima debetur, nulla ex parte agendis tantum gratijs posse referri. Vale.

ANG. POL. Georgio Merulæ suo, S. D.

DEderam commodum literas ad te, quibus ad eas respondebam, quas proxime acceperam, cum redditũ mihi est eius ipsius epistolæ exemplum, quã tu pauloante ad Ludouicum Sfortiam sapientißimũ principem scripsisses. Miratus in ea epistola sum, non quidem quod in ordinem me coëgeris, aut quòd uiros in literis præcellenteis, quibus ego sim charus, obliquè perstrinxeris, neque enim hæc in te iam quisquam miratur: sed quòd apud eum principem tam multa, non dico mentiaris, sed certe fingas, cuius & autoritatem uereri debueras, & ingenium. Cæterùm ego ad conuitia illa tua, siue quæ propalàm aduersus me, siue quæ aduersus homines me mihiipso chariores obscure fudisti, nihil in præsentia respondebo. Non quia non & facultas nobis, & materia supersit, sed quoniam certare maledictis tecum, hoc est cum homine exercitatißimo, non libet. Illud adhuc ut taceam persuaderi mihi non potest, nullum me unquam abs te beneficium accepisse, præter hoc unum forte, quòd arrogantem me uocas apud principem. Licebit enim tandem correcto mihi (quando ætas mea discendi nondum præterijt) doceri abs te modestiam & humanitatem: qui cum sis homo omnium (sicut uis) eruditißimus, adeò teipsum deijcis, adeoq; summisse geris, ut conferri te cum professoribus cæteris non patiaris. Hermolaum iure laudas hominem doctum, & probum: quem tamen si uiueret, ut morem tuum teneres, non laudasses. Is tamen semper à nobis, nescio quo pacto contra te stetit, ne tibi ex illius iudicio nimium placeas. Illud omnino uanum, quòd semel atq; iterum me dicis à te libros istos efflagitasse: quod ego profecto nec feci, nec

si fa

si facerem (quæ tua liberalitas est) impetraturum confiderem. Porrò autem quod ais non posse me pati, si contra, quàm sentiã, aut scripserim, quippiam proferatur: adeon' quæso oblitus nunciorum, literarumq; mearum, quibus ad edenda, quæ aduersum me scripseras, cohortabar, debiturum tibi me magnopere professus, si mihi uel quod defenderem obijceres, uel quod emendarem. Quod quoniam ut facere, nec meis ullis adduci precibus, nec autoritatem præclarißimi principis potuisti: faterisq; tamen apud eum scripsisse iam triennio contra nos, quod in tuis ad me literis ferè negaueras: alia iam uia te Merula adoriar, eliciamq; tandem si potero ex umbraculis in solem. Nec uero te imitabor, ut in uniuersitatem inuehar scriptorum tuorum, quod bellißime poteram: sed ad parteis accedam potius, in quibus ingenium, doctrinamq;, præterea memoriam illam amplam tuam, quam prædicas, desiderauimus. Cæterum quoniam epistolam scribo, non librum, ludoq; tecum blandè potius, quàm adhuc certo, paucula tantũ de multis, eaq; breuiter attingã. De satyra non bene sentis, confundis species, confundis autores. Quod si non statim fateris, profiteor argumentis euicturum. Peccas idem, quod ais causas primum reddere poëtam, cur relicta frequenti poëtarum materia satyras adgressus. Non enim hoc ille primum, sed cur omnino carmen componat: deinde autem cur & satyras potißimum, quo loco ita subdit: Cur tamẽ hoc libeat potius decurrere campo. Nam de Rhinthone bis peccas, & quod rusticos autores hic quoq; contaminas, & quod uilißimum fuisse nugatorem falsò credis, cuius etiam græco epigrammate poëmata

Reprehendit aliqua Merulæ errata.

celebrantur. Nego uero usquam legi, quod asseris ex cogitatum fuisse tum primum ut rubigo uulneribus adhiberetur: cum Telephum curauit Achilles: in quo te Plinius quoq; tuus nihil adiuuat. Sed à spadonibus uxores duci solitas, notari credis epigrãmate Martialis, in quo nõ magis uxor, quàm meretrix, non magis spadonis esse uidetur

Lacerna. Eglæ quàm senis. Lacernam credis ubiq; militarẽ uestem, parum memor exemplorũ, quæ paßim refragantur, quale nunc illud subit: O quantos risus pariter spectata mouebit, Cũ Palatina nostra lacerna toga. De Latino & Thymele uanißima omnia: nam nec illa usquam Latini uxor, nec eius celebre adulterium, nec à mœchis Latinum cæsum significant alapæ, nec ipsius unquam noua persona inducta est à Mimographis, quæ si mentior, refelle. Se-

Ouidij locus. quitur uelut extra ordinem corruptus à te Nasonis uersiculus, ubi pro Teuthrantia turba, de qua nos in Miscellaneis, tu Thestitiam supposuisti. Vt igitur & erratum tuum pariter agnoscas, & beneficium meum, qui de hoc etiam tanta illa occasione cum iactura aliqua debitæ mihi gloriæ tacuerim, dico te quater in una uoce peccasse, quod antiquam pariter & uulgatam dictionem sustuleris, ac pro Teuthrantia contra omnium fidem exemplarium, Thestitia subdideris, quod Thestium credideris fuisse, qui sit Apud Eustathium Thespius, quod à Thestio Thestitiam contra analogiam deduxeris, quod antepenultimam feceris longam, quæ breuis esse in Thestio debuerat. Hinc si te Merula extricabis, utrum putabo. Nolo nunc tibi quæstionem super Ichthyocolla mouere, satis enim te (si modo sentis) Hermolaus ipse Barbarus confutauit. Illud

quæro,

quæro, præsepia pro meretricibus, aut quod mox adijcis, pro ipsarum locis, ubinam legeris, aut cur necesse habueris ad lupanar confugere, cum statim illud sequatur: Dum peruolat axe citato. *Quid autē pugnātius, quàm per amicam lacernatam puerum significari* Sporum, *quod uirilis habitus lacerna sit, eundemq; tamen dicere muliebriter fuisse uestitum? Quid porrò tam ridiculum, quàm supinū accipere pro superbo, & erecto: tum autores ibidem aduocare, qui delicatum, & mollem tueantur? quod & usus doctorum comprobat, & historiæ fides. Quid postremo tam rude, quàm putare traductam gyaris turbam significare in gyaras relegatam? Quid quod & tabulam doces, in quam tesseræ mitterentur, etiam dici latruncularium? Quare ad autores te uoco.* De lithostrato *nihil dixerim, quoniam quamuis exceptione ista non uteris, conferre tamen in librarios culpam facile posses. Crispinum certe significari per hominem qui sit ad* Euphratem *natus, mihi* Merula *non persuadebis: cum fuerit* Crispinus *(ut aperte* Iuuenalis *ostendit)* Aegyptius, *non* Armenius. Volo *de hemistichio quoq; illo taceamus. Quid confert purpura magis, ubi te non sentis hexametrum uersum pyrrhichio clausisse.* Nam *rancidulæ illi tuæ ciconiæ, qua repræsentari concordiam putas, nullus opinor idoneus autor, sicuti nostræ cornici suffragatur.* Docebo *aliàs quàm multa prætercam, sed & hæc ipsa uides quàm presse, quàm astricte, quàm breuiter, nec dum satyram unam exhausi, nimis tamen epistola extenditur.* Itaque *ne mihi in libellum surgat, carptim paucula tantum sequētibus delibabo, uidelicet ut quæq; in oculos incurrerint.* Ergo *secunda*

Supinus.

Gyaris traducti.

Latruncularia.

Crispinus.

Vulua. *cunda satyra, uuluam dici uis in reliquis animalibus, in mu*
Vterus. *liere uterũ.* Nos è diuerso *uuluã quidẽ mulieris ibidẽ legi mus, uterum uero cerui, & equi, apud* Vergiliũ. *Defende igitur hoc quoq; si potes. Defende illud etiã, Creticũ deriuari à Græco iudice, reclamãtibus opinor, & orthographia, & syllaba.* Tum *doce nos magister, ubi sit is locus, à quo præclara ista* Cocytos, *repugnante spatio syllabæ cognominetur.* Etenim de Lyde *satis dictũ opinor in* Miscellaneis. *Illa uero tua ratiocinatio ĩ satyra tertia eiusmodi est, ut planè palmariũ repereris: colligis enim (sicuti*
Vmbricius. *uideo) peracute aliũ esse hunc apud* Iuuenalẽ Vmbriciũ, *alium de quo* Plinius *ut haruspice meminerit.* Quoniam *hic inquis, haurispicinæ imperitum se dicit: sed ostendas uelim, quo loco dicat hoc* Vmbricius. Nam *ranarũ uiscera tu quoq; ad ueneficium transfers, & recte quidẽ: nõ enim*
Palliolum. *pro uictimis credo ranæ quoq; cædebantur.* Iam *palliolũ, quod esse linteum putas, crederem fortasse, nisi tutemet aduersus te* Martialis *hunc uersiculũ aduocasses: Succida*
Opici. *palliolo uellera quinq; petit. At opicos pro frendentibus accipis, & barbaris. Sed opicos esse autores idonei persuadent illos, qui Græce nesciant, etiam si Latinè nõ indocti sint. Itaq; festiue mures opici uocãtur, qui Græca rodebant carmina, quæ nec intelligebant, & male Græcißãtis amicæ uitia uelut opicæ mulier illa mera Cecropis casti*
Phæcasij. *gabat. Verum deos etiam Phæcasios apud* Appianũ *legisti, nos calceos ibi* Phæcasios *legimus, non deos. Sed & strigiles corrupte profers, Persiumq; aduocas in syllabæ quantitate reluctantem.* Iam *si placet, ad quartam descendamus, nisi nimium fatigatus, uerum quiescas paululum,*

mox

mox tamen opus repetemus. Nego *Aricinos axes ad bo-uillas pertinere.* Nego *te uerum scripsisse in pegmatis ety mo.* Nā *chironomonta tam corrupte legis in quinta, quàm indocte explicas: quæ enim de tribus nominibus aliena prodidisti, satis ut arbitror, in Miscellaneis arguuntur.* Nec *illud in sexta defendere à risu poßis.* Et *agello cedo paterno, ubi pariter & Latinitatis obliuisceris, & intelle ctum confundis.* Glaphyram *uero, qui tamen est apud te* Glaphyrus, *nunquam profecto comœdum, citharœdū'ue credidisses, si Græca teneres Antipatri epigrammata, &* Philippi. Nec *inter* Veneris *figuras Græcus uspiam con-cubitus reperitur, ut ad has confugere ineptias necesse ha bueris, cum taxentur ibi fœminæ etiam inter coëundum* Græco *sermone blandientes.* Certe Capitolina *quercus, quomodo consulatum triumphum'ue significet, haud in-tellego.* Nec *tu quercum doces fuisse in capitolio, sed (quod nihil ad rem facit) in palatio: numerosum hic agmē quasi transmitto, breuitati seruiens, ad columnas tamen* Delphinorum *te uoco, rogoq; uideas aliquando, si]po-tes, quæ* Dion *historiæ scriptor, libro undequinquagesi-mo de* Agrippa *prodidit.* Intelleges *profecto quàm male istud intellexeris.* Vis *& septimam percurramus?* An *tibi Cacethos defendes? pro quo nos Cacoëthes: quod siue ulcus, ut multi, siue etiam febris est, ut Galenus tra-dit, malam certe consuetudinem significat.* Etenim *de* Par-*nasi iugis,* Helicone *illo,* Citheroneq; *tuis, leuauit one-re nos* Beroaldus, *à quo simul cum* Seruio *refelleris.* Beroaldus *inquam ille doctus homo & celeber, qui tuis & ipse conuitijs irritatus, dentes acuit timendos, ut in te morsibus*

Aricini axes. Glaphyra. Cacoëthes. Beroaldus.

morsibus incurrat. Hic tibi credo nõ concedet, ut hydros à crinibus casuros ad Turni galeã referas, sicuti nec est Hermolaus noster passus, à quo te laudari falsò credidisti. Satum lacertam ditißimum uideri causidicorũ, qui nostram quoq; cum laudauit Cramben, non sine magno credo tuo dedecore laudauit. Chrysogonum quoq;, & Pollionem rhetoras credis, oblitus quæ supra legeras, quæ citaueras. Octaua iam nos appellat, ubi Numãtinos ortus, nobilemq́; tuam de luciferi ortu nõ satis astronomiã percipimus: quãquam illud omnino teneamus, quoniã rotunda terra sit, alijs sydera tardius, atq; alijs gentibus exoriri. Me quidem interprete, pernox alea luditur ante Numantinos, hoc est in atrio pleno imaginibus maiorũ, quos poëta per Numantinos potißimum triumphales homines, ac fama celebres indicauit. Tum ortu luciferi legerim nõ ortus, ut sit oriente lucifero. Nolo quicquam de Laureato mimo. Tantum polliceor indicaturum me ubi uoles, non modo uana te, sed & pugnantia scripsisse. Testem præterea idoneum non habes, qui coronari pinu doceat eos, qui Nemea uicerint: Nam Lucianus Apio testatur. Nec tamen illa me prætereunt, quæ de pinu & Apio scribit Plutarchus in quarto Symposiacõn, ubi uictores Isthmijs utroq; coronat. Græcum quoq; nescio quid in satyra nona reperitur: quod si quis legat, ut adhuc ipse legis, non cum equidem dicam nullas, sed nimis potius longas habere aures. Librarium uero partiendis pensis præficis, ipso quem aduocas Vlpiano stomachante. Sed strumam tergo, gibbum pectori astruis in decima, quibus obsecro autoribus? Non enim hoc usquam Celsus. Sed & in undecima lanista

Numantini. Apio coronari Nemea uincentes. Struma. Gibbus.

ma lanista ille coquum se negat esse & lanium. Nam *py=tismati nostro puto iam credis, saltationemq; tuam* Lace=*dæmoniam derides, sicuti artificem* Parthenium *duodeci=ma.* T*um sicui sanum fuerit sinciput, nō semper esse quod tute in tertiadecima coctum sinciput æstimabit.* Remitto *spithamē tibi, & pleuresim: quoniam quartadecima nos urget, quæ uitem libello posci, non post libellos ait. Sed quo libello principi supplicatur.* Nam *de* Attegijs, & Cerealibus *nihil tibi compertum credo, nec de* Petauro. Non *enim scimus unde expiscatus, ludum esse in quo ho=mines per aëra rotarum pulsibus iactarentur.* Duæ *restāt satyræ, quarum prior minime illos innuit, qui currentes facem tenerent, posterior de* Bardaico *nō consentit,* Mar*tialisq; uersiculum tribus abs te plagis deformatum gra=uiter fremit.* Hæc *atq; alia multa in tuis istis famosis cō=mentarijs nos homines indoctissimi deprehendimus. Sed erit operæprecium credo aliquando etiam in emendatio=nes* Plautinas, *in quibus* Herculē *te facis, inquirere.* Qua=*lem enim te spondes in cæteris, qui emusitata legas in* Mi*lite, pro eo quod est amusitata: quod nemo ignorare po=terat, qui modo uulgatissimum scriptorem* Nonium Mar*cellum sumpsisset in manus.* Verum *de hoc, & item de ru sticis autoribus aliàs prolixius.* Nunc *autem rogo te* Me=*rula concedas hæc, aut defendas: quoniam in altero inge=nuus, in altero etiam doctus haberi poteris.* Des *etiā ueniā nostræ inscitiæ, si tibi paulò asperior uidetur crassa hæc, & rustica ueritas indocti hominis, cui delinimenta illa uer borum nota non sunt, quibus epistolæ uidelicet eruditissi=morum uirorum, tuiq; similium condiuntur.* Vale.

Plauti locus.

Amusitata.

Angelus

ANGELVS POLITIANVS

Ludouico Sfortiæ, principi clarißimo, s.

ITa mihi contingat in otio, & literis molliter cõsenescere clarißime princeps, ut hoc tam subito, tamq; inexpectato Merulæ nostri obitu non leuius commotus sum, quàm si ei discipulus, aut alioqui familiarißimus fuissem. Quod fortasse parum credent, si qui certamen hoc inter nos de communibus studijs exortum, parum benigne interpretabuntur. At enim quod ego sæpißime sum testatus, non uideo quid impediat, quo minus dißidere inter nos de literis, saluo tamen amicitiæ iure potuerimus. Cæterum cõtracta hæc opinio est quorundam immodestia, qui lædi se capitaliter ab ijs existimant, qui dictum, scriptumq; ipsorum de leuißimis etiam rebus confutauerint. Ego certe semper & sum professus, & præ me tuli maximi loco beneficij positurum, si notas aliquando meorum scriptorum mihi Merula noster indicauisset. Dedissem uero protinus manus, & gratias ingentes egissem, quod admonitu illius essem consecutus, ut iterum (quod dicitur) ad eundem lapidem non offenderem. Deniq; certamen hoc inter nos eiusmodi futurum uidebatur, ut ego nec uinci turpiter ab homine tam docto, nec eum contra uincere, nisi magna mea cum gloria potuerim. Dolendum profecto studiosis õibus illius desiderio est, in quo publice res Latina iacturam fecit. Sed quoniam sic ille uitam, quasi bonus poëta fabulam magna laude, magnaq; omniũ approbatione peregit, non lachrymis eius interitus, uerum dulci, grataq; potius mentione prosequendus est. Quod ego profecto, quantum ratio studiorum meorum patietur, polliceor

quacunq;

quacunq; occasione libenter, cumulateq́; facturum. Nunc autem, quando ille historiam familiæ uestræ luculēter scriptam, librosq́; item quosdā uetustißimos, auspicio tuo repertos, quoniā mors præuertit, publicare non potuit: rogamus te princeps quicūq; in studijs literarū uersamur, ut ista latere diutius nō patiaris. Quod si tibi ad utranq; editionem, quāuis doctißimis hominibus abundes, cōferre aliquid tamē nostra quoq́; mediocritas ualet, utere quæso audacter, non dicā ingenio & doctrina, sed labore, industriaq́; nostra. Nam cum defungi hoc ultrò tam honesto munere cupio, tum uerò tibi quē merito plurimifacio, gratificari: profiteorq́; si uelis, me uel historiæ, uel antiquis publicandis codicibus, præfationes additurum, cum tua (quod primum est) illustri gloria, sic tamen ut ne Merulam quidem nostrum, debito ipsius doctrinæ, diligētiæq́; testimonio fraudemus. Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo, s.

Consilium ego tuum semper, ac ualde probaui, qui nec aduersus pugnantem remittis quicquam, neq; ubi aduersarius ceßit loco, uictoriam ullam honestiorem esse putas, quàm uincere potuisse. Sed Merula prouocator tātum fuit: quē cum cœpti sui pœniteret, mors nobis subtraxit. Itaq; in eum qui desijt esse inter homines, quod cudas nihil est amplius: si teipsum fueris imitatus, qui ad omnia humanitatis officia magnis paßibus ire consuesti. Nā qd conficere potueris, delectis ad prælium ex illius cōmentarijs in Iuuenalem uarijs locis, probe, atq; satis ostendisti. Sed quia suæ erga te optimæ uolūtatis sequestrem me esse uoluit,

uoluit, tu nunc recõciliandæ cum fatis eius pristinæ beneuolentiæ ne deprecatorem auerseris, etiam atq; etiam rogo: curaturum diligenter, ne ullius unquam aculei uestigium inter uos superfuisse cernatur. Vale, Mediolani, Nonas April. M.cccexciiij.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA Angelo Politiano, s.

FAcile credimus tibi uiro eruditißimo mortẽ Merulæ nostri, doctrina, & eruditione multarũ rerũ excellẽtis grauem fuisse. Quid enim minus ei cõueniat, qui bonus esse, & haberi cupit, quàm ita literariã contentionem suscipere, ut eam ad odium plusquam ad ueri inuestigationẽ exerceat? Facis ergo probè, qui fateris uiuẽtẽ amasse Merulam adeo de literarum studijs meritũ, licet in quibusdã ambo dißideretis, & nũc amissum mentione amoris plena prosequeris. Quod monumẽta eius mones ne perire patiamur, & operã tuã offers siue in historia eã, siue in uetustis codicibus, Merulæ diligentia inuentis desideremus: agnoscimus in eo bonitatẽ tuam, ac magnæ nobis uoluptati est, quod uir literatißimus tantopere, & famã nominis nostri, & rei literariæ causam curare uideatur. Nos uero & si minime neglecturi sumus, quod ad utranq; rẽ pertinet, tamen quia recens casus amißi Merulæ, & maiorum cura nos ab hac cogitatione auertit, dũ quid agi uellemus constituendi facultas fuerit. Quicquid autẽ agi cõtinget, si aliunde quàm hinc opem ab literatis petendã duxerimus, ostendemus & uirtutis, & eruditionis, & in primis amoris erga nos Politiani rationẽ minime ĩ obscuro apud nos fore, & pergratũ habuisse, quod tã studiose, & amanter operam

operam tuam nobis obtuleris. Vale, Vigleuani.

ANGELVS POLITIANVS

Bartholomæo Chalco suo, s.

OBsecro uos Chalce, ne tolli patiamini scriptorum meorum notas de Merulæ cõmentarijs. Multo enim uos mihi grauiores notas inuretis: occupabũt hãc inuidi ansam, credituri semper, imò futuri similes credentibus, hoc me à uobis imbecillitatis meæ conscium multis preci bus impetrasse. Si iure me carpit, cur ipsius inuidetis lau= di? Si iniuria, cur meæ? Respõdeas forsitã ad biceps argu mentũ. Si iniuria te carpit, illi parcimus: si iure, tibi. Nem pe igitur à uestra ista indulgentia ueritas rursus in Demo criti puteũ demergitur. Sed testamento cauit, ut tolleren= tur. Esto, scio quale istud testamentum, graui malo expu= gnatus, ac præsenti iam morte solicitus, roganti hoc Anti quario, multumq; instanti negare non potuit. Quod uti= nã ut faceret, Antiquario nostro nunquã uenisset in men tem. Hoc enim illius officium, quanquã scio sedulo, ac pie susceptũ, metuo mihi ne ualde offecerit. Sed pauca sunt, & leuicula (sic enim audio) quæ mihi obiecerit Merula: cur ergo ea deletis, tanquã si multa, tanquã si grauia? Iu bet, inquis, princeps Ludouicus. Ille uero iubet, quoniam se mihi beneficium facere, nõ iniuriã putat. Notum enim quantopere mihi faueat, quàm de me bene sentiat, honori fice loquatur. Rogate meis amâbo eum uerbis, meis dico. studiosorũ imò omnium, ne fœdari doctißimi uiri lucubra tiones turpißima litura patiatur. Imitetur Augustũ Cæsa rem, qui Vergilij Aeneida cõtra ipsius testamẽti uerecun diam uindicauit à flãmis. O si liceat istuc excurrere, quàm

Democriti puteus.

z me

me suppliciter aduoluā principis genibus, quibus cū uerbis, quibus (ita me deus amet) etiam lachrymis obsecrem, ne tantum fieri flagitiū, ne rursus extingui Merulā permittat, ne illius fructu uigiliarum seculū nostrum, posteritatemq; defraudet, ne mihi Lydiū *lapidem quasi de manibus excutiat.* Non *quo aurum purū, subæratumq; discernam, sed quo uerum, falsumq; dijudicem in meis scriptis. Per fortunas* Chalce *circūfusi omnes exorate principem, ne quid ibi mutari, ne'ue quid interlini sinat.* Edantur *autem quamprimū, nec uero interpolentur, non modo quæ ille absoluta reliquit, sed & quæ rudia, quoniā magni artificis opera speramus illa optima, quæ postrema frustráq; summa desiderata manus est in* Appellea Venere, *siquidē tantopere inchoata protinus oculos tenuit.* Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS
Angelo Politiano suo, s.

REm *ambiguam, & ancipitis consilij plenam, ex obitu* Georgij *Merulæ tibi euenisse cerno: quoniā nec cū uiuo licet referre pedē, neq; iacentē decet, ac deloricatum uulnerare.* Nulla *tamen res tam difficilis unquā fuit, aut molesta, in qua si animū sedabis, non reperias modū, & laudē pares.* Centurias *quasdā in te scripsisse aiebat. Ferebas grauiter, quod eas nō ederet.* Nos *uerò qui putabamus aliquid esse quod cudendū censuisset, ut est tui nominis dulcis cura, ne rumusculis adolescentiū inter uos dissidium alerctur, agere cœpimus, ut utrinque rediretur in gratiā.* Ego *quoq; iocabundus sæpe id ætatis hominē aggreßus, ne se ad* Vergilianū Entellum *referret hortabar. Iam in amicorū preces totus concesserat.* Iam *te ut antea diligebat,*

diligebat, cũ subito in eum morbum incidit, unde à nobis desijt posse amplius uideri. Prius tamẽ quàm è uita discederet, quam tibi cõcordiam instituisset, satis nosti: uerum adhuc patienti frõte uelle inspicere uideris, quod ille admodum segniter de literis certamen parauerat. Morem tibi profecto gereremus, nisi Ludouici sapiẽtißimi principis decreto Chalcus uir optimus, & rarißimus, id genus quicquid Merula scripserit unquam, diligẽter collectum cõiecisset in uincula. Centurias in primis, neq; quidem reluctantes, non enim sunt eiusmodi quæ lucẽ perferre possint. Vix .xxx. adnotamẽta sunt, in quis tam ad alienas lautitias compellere muscas, quàm inde abigere, quæ alioqui nusquam erant, uisus est, adeò ut uicem hominis doctißimi pudenter doleam. Repetit (ut audio) pauca quædã de Miscellaneis tuis tanquã sua, nõ multa rursus per te ab alijs accepta, quòd tua esse uolucris, somniculose conqueritur. Quæ igitur euanida fuit illius, ac edentula morsicatio, tã ad te eam pertinere credimus, quàm ad elephantũ culices Indum. Neq; tibi ex usu amplius foret illius manes ad pœnitentiam reuocare: quoniã historiæ quã de Vicecomitũ gestis, ab ipsius gentis primordio fuerat orsus, omnem scriptoris autoritatem saluam esse oportet. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Iacobo Antiquario suo, S. D.

VTar igitur consilio tuo, prudentis hominis, & amici: quoniamq; non potest fieri quod uolo, id uolam quod poßit. Sed qd tu ais? Adeon' pauca Merula noster, adeon' incõdita reliquit, ut iußu principis etiã supprimantur? Vbi ergo Centuriæ illæ, tã paratæ, tam instructæ, tam

formidabiles? Vbi tam diu nobis expectatæ, toties promiſſæ Plautinæ quæſtiones? An eas ſecū forſitan tulit ad manes: nec dignos putauit nos quicunque ſuperſtites eramus, indoctos prorſus homines rerū tantarum lectione? Sed extra iocum. Parcam ego Merulæ ſemper, quando nos euaſit, cui tamen iratus nunquā fui, ne me ſimultatem credas exercere aduerſus umbrā. Defero hunc honorem libenter ſapientiſsimo quoque principi Ludouico Sfortiæ, cuius autoritas non minus tueri nunc extinctum, quàm olim uiuentem debet. Vale.

BARTHOLOMAEVS CHALCVS Angelo Politiano, S.

EX *literis quas nuper ad me dediſti, intellexi te ſummo deſyderio teneri, ut quæ Georgius Merula iampridem aduerſus Miſcellanea tua conſcripſit, aliquando in lucem prodeant. Idq; ut magis animum tuum oſtēdas, non ſolum multis rationibus, ſed multis etiam precibus contendis, ut Ludouicum principem comprecer, ut aſſentiat, uelitq; Georgij ſcripta, quod iniuriam tibi atq; illi faceret, litura non deſtrui. Eſt quidem tua hæc petitio non honeſta tantum, uerum etiam ingenua, quando non tam ut te ab offenſione, & nota uindices, quàm ut ſtudioſi homines iacturam in fruge, quam ex ſcriptis Merulæ ſperant, non faciant, id ut optes, te adduci profitearis. Neq; uero nos hoc ipſum abs te deſyderari permiſiſſemus, niſi Ludouicus prīceps, qui acceptis abs te literis, te ſubmoleſtum id ducere animaduertit: & ne in lucē proferrentur, anxie per uicarium agere deprehendit, in eam ſententiam deueniſſet, ut ne offendereris, edi ea nō debere ſtatuiſſet:*

isset: & Antiquarius, quod tu scribis, idem etiam ab Merula ut uelle uideretur, extorsisset. Verũ quando utraque res in gratiã tuã facta est, tuq; nihil minus quàm id uoluisse uideris, & maximopere copiã tibi horũ scriptorũ fieri petis, dabimus operam, ut & principis sentẽtia, qui te omnino promereri optat, & uiolentũ (ut ita dixerimus) decretũ tibi quo minus mos geratur, non obstet: sed quod quæris, tibi largiter suppetat. Sed quoniam ea adhuc uix notata prima in forma sunt, neq; Georgius morte occupatus, ea elimare, & meliore nota conscribere potuit, primum curabimus, ut prius quàm edantur, censeantur: & in eum ordinem quem prætendisse Georgius uidetur, redigantur, moxq; ita absoluta ad te mittentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS

Bartholomæo Chalco suo, s.

AGo tibi gratias ingẽteis, quod de Merulæ scriptis edendis rem confeceris ex animi nostri sentẽtia. Ludouico autem sapientißimo pariter, humanißimoq; principi, quantopere debere me, uel hoc ipso nomine sentiam, non explico: tantum enim mihi ille tribuit, quantum ego uix optare unquam ausus. Nam & antea supprimens, & nunc emittens, honori præcipue meo consultum uoluit. Sed quid ais animaduertisse eum de meis literis moleste me laturum, si publicarentur? An ego unquam aliud precatus, quam ut copia fieret audiendæ accusationis? Denique quos ego istic habeo uicarios? Aut quid unquam cuiquam mãdaui, nisi ut omneis machinas adhiberet, quo notæ istæ de latebris eruerentur? An forte amicus istic aliquid plus in mea re uidere se, quàm ego uidebam, cre-

dens, meumq; animum spectans ex animo suo, quicquam uel egit inscio me, uel dixit quod ego nollem? Expostulabo *iniuriam, si rescicro, quamuis ille sedulò, quamuis amicè, quamuis officiose fecerit. Sed cui magis credendum, quàm tot epistolis meis uulgatis, contestatis, latinè (ut arbitror) scriptis, & perspicue? Quare apage quæso à me istam calumniam, quo nemo unquam fuit & confeßioni paratior, & defensioni. Quo maiorem tibi nunc habeo gratiam, qui ut mihi utriusque fieret potestas, opera & autoritate curaueris.* Vale.

IACOBVS ANTIQVARIVS Angelo Politiano suo, s.

I*Am in Merulanis rebus nihil melius sentio, ut qualem se effinxit, planè relinquamus, per historias, & epistolas quasdam, sine alijs monumentis superstitem.* Plautinæ *quæstiones apparent nullæ, commentarios in* Iuuenalem *uix illius fuisse crediderim, nisi ipse suæ edendo affirmasset.* Tu *quidem rectè facis, qui ab eius nomine temperandum statuisti, cuius retaxatio impietatem non effugeret, etiam si* Ludouici *nobilißimi principis autoritas non intercessisset. Qui te amant, ut in literariam, & communem rem pro consuetudine tua studium conuertas, magnopere cupiunt. Quippe id tuum erit, quod post te non desyderabitur.* Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bernardo Riccio suo, s.

S*Ignificas desperãdam planè mihi esse publicationem* Georgij Merulæ *scriptorũ, quod friuola, quòd paucula, quòd imperfecta, quòd perturbata sint, & interlita.*

Sed

Sed à Coryceo tamen quodam tuis ais esse auribus insusurratum, reprehendi ab illo me quodam loco, quod albæ lineæ prouerbium secus acceperim, quàm debui, uidelicet in bonam partem. Respondebo leuiter, & quod aiunt, suspensa manu. Nō enim defensio grauis, ubi leuis oppugnatio. Græcum prouerbiū celebratur, λευκὴ στάθμη, quod A. Gellius albam lineā transtulit. Poßis tu tamē & amussim dicere, filum scilicet illud fabrorū, quod oblinitur rubrica. Valet ergo in eos prouerbium, qui sine discrimine dicunt aliquid, aut faciūt. Vt autē recte dixerimus haberi odio malos omneis sine discrimine, sic rursus et amari bonos. Certe Socrates in Charmide Platonis, is qui nullius rei scientiā sibi præter amoris uindicat, albā se tamē esse lineam dicit erga formosos: propterea quod omnes amaret ex æquo. Quod idem transtuli ego prorsus ad hominem nō doctū quidem, sed amatorē tamen utcunq; doctorum, cuius amori pudenter (ut mihi quidem uideor) iudicium delectum, discrimenq; detraxi, ne mihi scilicet ob eū quasi iam planè docto nimium dicerer tribuere. Nec amico tamen iniuriā feci. Nam uulgò quoq; laudatoribus nostris dicimus, falli quod amēt. Est uero integrū, sicuti quidam referunt, hoc adagium, λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη quod ita cōmode uertas. In albo lapide, alba linea: uidelicet quæ nullum faciat discrimen. Id esse autem sic integrum in Cidalione Sophoclis, tam Græci quidā Platonis interpretes, quàm Suidas ipse (si qui modo hic unquam Suidas) non omnino malus autor, testati sunt. Alba linea. Amussis.

LVDOVICVS MARIA SFORTIA dux, Angelo Politiano.

bamus, si dum mutuè præstitimus officium nostrū, in eo consuetudo nostra non intermitteretur, benigne cū omnibus agendi: quanquam id etiam tecum libētius agebatur, cuius uirtus, & doctrina iam diu nobis nota est, & in quem beneficium nostrum esse semper optauimus. Itaq; iam plus est, quàm quod spectabamus, si cum tuo etiam nostrum beneficium coniungitur. Te autem soluendo esse nobiscum, & dum uis, & dum quæ potes agis, ducimus: & plura tibi uidemus superfutura, cum solueris, quàm ea erunt, quæ soluendo quod debes, impenderis. Vale.

PHILIPPVS BEROALDVS
Angelo Politiano suo, S. D.

QVod Merula imposturam fecerit posteritati, minime miror. *Sic enim gloriosi milites facere consueuerunt, qui uerborum strepitu uigentes, reflaccescunt. Nimirum egregius hic noster imperator, dum Centuriarum impetum impatibilem minitatur, nondum decurias in acie collocauerat: & dum hastatos, triariosq; terrificos cum solicitudine præstolamur, uix rorarios, accensosq; centuriauerat. Sed iam uiuat, ualeatq; Merula apud Manes cum sua canina facundia, qui ut bellißimè, uerißimeq; scripsisti, iam perierat, nisi perijsset: prout sementem fecisset, ita messem planè facturus. Quod ad nos attinet, scito mi Politiane te hic propè plures quàm istic habere fauissores, buccinatoresq; tuæ politißimæ eruditionis, quæ ueluti frutex odoratißimus fragrat inenarrabilem quandam suauitatem. Scribo quod sentio, sentio quod scribo, concordat calamus cum corde, lingua cum animo. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS Ludouico Bolognino, equiti ac iureconsul to Bononiensi, S. D.

VEllem Ludouice uir clarißime, cæteris quoq; iureconsultis, quæ tibi est corrigendis, restituendisq; legibus, in ueram, atq; eam ipsam lectionem, qua ab imperatore Iustiniano publicatæ sunt, & olim fuisset, & nunc esset diligentia. Non enim nos puderet multorũ, quæ tum ridicule, tum perperam legũtur in legibus, sed emaculata omnia, & uera haberentur. Scripsisti tu superioribus diebus ad Laurentium Medicem, ætatis nostræ Mecœnatem alterum: nam ut Romanus ille Mecœnas consilio, diuitijs, opera fauebat sui seculi literatis uiris, ita & hic noster facit: quandoquidem doctos omneis doctus ipse iuuat semper, sustentat, alit, dat munera, prodest omnibus studiosis. Scripsisti inquam, ut legem quartam, titulo de uerborum obligationibus, de Pandectis, quæ olim Pisanæ fuerunt, nunc Florentinæ, ad unguem exscriptam ad te mitteret, propter contextum eius §. Cato, in uulgatis exemplaribus incuria temporum deprauatũ. En igitur ea tibi ex ipso archetypo eius ipsius Laurẽtij Medicis iußu excerpta à nobis summa fide. Est autem liber characteribus maiusculis, sine ullis compendiarijs notis, sine ullis distinctionibus, nec Græcus, sed Latinus: uidelicet ille ipse, quẽ inter cæteros publicauit Iustinianus, quod & hoc pulcherrimum in fronte libri græcum epigramma ostendit.

Mecœnas.

Βίβλομ Ἰουστινιανὸς ἄναξ τεχνήσατο τήνδε
Τὴμ ῥα Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κάμε παμβασιλῆϊ,
Οἷ᾽ ἄλλος ἡρακλῆϊ πανδαίδαλομ ἀσπίδα τεύξας,

ἢ ὧν

Ἧι τῶν μαρμαίρουσιν ἀγάλματα πάντα θεμίστων
Ἄνθρωποι δ᾽ Ἀσίης τε, δορικτήτου τε Λιβύσσης,
Εὐρώπης τε πείθονται ὅλου σημάντορι κόσμου.

Librum Iuſtinianus imperator conſtruxit, hunc uero
Quem utiq; Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori,
Qualiter quis Herculi uarium ſcutum fabricatus,
In quo ſplendent imagines omnes legum.
Homines uero Aſiæq;, captiuæq; Libyæ,
Europæq; confidunt totius Imperatori mundi.

Paulus libro duodecimo ad Sabinum.

Eadem dicemus & ſi dolum abeſſe à te hærede'que tuo ſtipulatus ſim & aut promiſſor aut ſtipulator pluribus hæredibus relictis deceſſerit Cato libro quintodecimo ſcribit pœna certæ pecuniæ promiſſa ſi quid aliter factum ſit mortuo promiſſore ſi ex pluribus hæredibus unus contra quam cautum ſit fecerit aut ab omnibus hæredibus pœnam committi pro portione hæreditaria aut ab uno pro portione ſua ab omnibus ſi id factum de quo cautum eſt indiuiduum ſit ueluti iter fieri quia quod in partes diuidi non poteſt ab omnibus quodāmodo factum uideretur at ſi de eo cautum ſit quod diuiſionem recipiat ueluti amplius nō agi tum eum hæredem qui aduerſus ea fecit pro portione ſua ſolum pœnā cōmittere differētiæ hanc eſſe rationē quod in priore caſu omnes commiſiſſe uidētur quod niſi inſolidū peccari nō poterit illam ſtipulationem per te nō fieri quo minus mihi iure agere liceat ſed uideamus ne nō idem hic ſit ſed magis idē quod in illa ſtipulatione Titum hæredemq; eius ratum habiturū non hac ſtipulatione & ſolus tenebitur qui non habuerit ratum & ſolus aget à quo fuerit petitū idq; & Marcello uidetur quamuis ipſe dominus pro parte ratum haber

non potest si is qui duplam stipulatus est, decesserit pluribus hæredibus relictis, unusquisq; ob euictionem suæ partis pro portione sua habebit actionem: idemq; est in stipulatione quoq; fructuaria, & damni infecti, & ex operis noui nunciatione, restitui tamen opus ex operis noui nunciatione, pro parte nō potest, hæc utilitatis causa ex parte stipulatorum recepta sunt: ipsi autem promissori pro parte neque restitutio neq; defensio contingere potest.

Epistolarum libri Vndecimi finis.

ANGELI POLITIANI EPISTOLARVM

Liber Duodecimus.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Pico Mirandulæ suo, S. D.

VANTOPERE *me semper dū uixit Hermolaus Barbarus dilexerit, quātumq; ego illi uicißim tribuerim, notum tibi mi Pice: qui ita utrunque amabas, ita rursus ab utroq; amabaris: ut sicut uterque se esse apud te primū, sic tu primū te esse apud utrūq; existimares. Adeoq; singularis hic inter nos amor alios delectabat, alios rursus perstringebat, ut qui unum uel laudabat è tribus, uel uituperabat, idem sibi cæteros uel laudandos esse, uel uituperandos arbitraretur. Edidit ille paulo ante quàm diem obijt, opus (ut scis) elegās, & eruditum Plinianarum castigationum: quo in opere, quantum equidem æstimare possum, iuuit apprime rem latinā: siquidem*

Hermolaus Barbarus.

ſiquidem multũ ingenio niſus.& ſtudio,uetuſta diligenter exemplaria cõtulit,& autores utriuſq; linguæ penè omnes aduocauit. Libertate autẽ uſus eſt omnino aliqua, *ſed modeſta,nec tã in alios,quàm in ſe quoq; ipſum: multa enim poſterioribus confutauit,quæ prioribus commentarijs defendiſſet.* Ita(quod ego in primis laudo) *nihil ſibi prius eſſe fide putauit agenti negocium poſteriorum,qui ſententiã de nobis ſine gratia,ſine inuidia laturi ſunt.* Sed *in me unũ tamen paulò fuit indulgẽtior: ubi enim occaſio laudandi,nominatim me citat: ubi rurſus diſsidet,rẽ refellit ipſam,nomini parcit.* Et *cupiebã defenſionẽ omittere, quoniamq; ſunt utriuſq; noſtrum ſcripta in manibus,doctiorum iudicio relinquere.* Sed *occurrunt interdum ſcioli quidam,male inaugurati literis,qui pro damnato accipiunt,quicquid non protinus defendatur.* Quocirca *tu mihi nunc adeundus mi* Pice,*doctorum omnium doctiſsime, non quidem ut iudex,ſed ut arbiter honorarius,qui uidelicet inter amicos diſceptãteis litem dirimas.* Defenſus *à nobis* Cicero *eſt,quod* Endelechian *ſic exponat,motionem quandam continuã,& perennem.* Placet *hoc* Hermolao, *ueteremq; ſuam reuocat ſententiã.* Cenſet *autẽ nihilominus* Entelechiã *ſcribi* t,*litera oportere, quod in hãc uertere* d *ſoleant* Attici. Tũ *id autoritate* Luciani *tuetur,& grammaticorum quorundam ignobilium,qui de dialectis conſcripſerunt.* Cæterũ *ſi* Luciani *uerba ipſa græca perpendas,nihil ibi aliud inuenias, niſi furtũ obijci* t,*literæ, quod ea quæ ſit* Endelechia, *uocare malit* Entelechian. Quare *cũ cõſtet apud omneis uocabulũ id ab* Ariſtotele *primitus fuiſſe confictum,non dubium eſt,quin* Endele-

Endelechia.

chian,

chian, quod prius fuerit, nõ Entelechian, *quod posterius, & autor ipse protulerit, & autorem* Cicero *secutus.* Ap-
Lucianus. *paret autem nasutißimum hominem* Lucianũ *carpere indoctos iam tum linguæ philosophos, qui dum uocẽ contaminant, etiã intellectũ nõ assequerẽtur: quẽ tamen* Luciani *salẽ parũ degustantes, quicunq; isti insipidi literatores ad* Attici *sermonis discrimina detorserũt.* Quod et ipsum *tamẽ* Hermolao *quoq; nõ fauet, quãdo utrũq; in confesso est, & autorem fuisse uocis eius* Aristotelem, *& in d, locum, t literã succeßisse.* Nec ego *tamẽ, quod ille (ut uideo) putauit, occasione abutor deprauati exẽplaris,* Nemo *igitur me magis defendit, quàm qui sic accusauit.* In Tetraonibus *uero mecũ planè sentit aduersus* Erythrataonas, *g tamen insertat, & scriptos calamo* Plinianos *aduocat codices.* Ego *uero contra, tam* Suetonianos *profero quàm etiam* Plinianos, *sed uetustos utrosq;, quales in* Medicæ *quoq; gentis bibliotheca patẽt.* Nam *tetrax apud* Athe-
Tetraones. *næum libro nono, nihil ad tetraones.* Illi *enim à* Plinio *dicuntur absoluta esse nigricia, & quasi coccinis superci-*
Tetrax. *lijs, quidamq; tamẽ uulturum colore.* Tetracem *uero* Porphyrioni *similem tradit* Athenæus, *eiusq; uolucris admi-*
εὐανθὴς *ratur* τὸ εὐανθὲς, *quasi picturatũ significans, & floridũ, quod* Hermolaus *forma conspicua cõuertit.* Tum *pẽdere utrinq; ab auribus palean, sicut gallinaceis ostendit.* Pa-
κάλλαια *leam enim interpretari* τὰ κάλλαια *malo, quàm quod*
Melos. Hermolaus *cristas.* Melos *quoq; defendi apud* Persiũ *posse putat, autore in hymnis* Homero: *quasi uero nõ cõstet hymnos istos, quos etiã uatis esse* Homeri *quidã dubitãt, plurimis esse locis mendosißimos: quod &* Demetrius

Chalco

Chalcocandyles in præfatione quadam sua conqueritur. Scio autem uersiculum citari quendam male compaginatum de hymno ipso, puto in Mercurium: quem ob id opinor Hermolaus ipse non citat, quoniam uidelicet in eo fides uacillabat. An igitur cum uniuersis Græcorum latifundijs unus iste infamis angulus conferetur? nec quicquam profuerit, quod etiam tum cum locum ipsum tractabamus, friuolis istis autoritatibus occurrimus? Iam quòd Ascoperam nos inuenisse putat in codicibus antiquis, non meminit ad liquidum. Sicut enim scopa est peruulgatis exemplaribus, ita in uetustis Ascopa. Quod ipse tamen ob id rectum putat, quòd eo sit usus Hieronymus: nec autem animaduertit idem esse utrobiq; lubricum mendum, nec græcum tamen probari Ascopa, nec latinum. Cæterum secunda editione quasi priorem sententiam pertæsus, Græcos quoque allegat autores, apud quos Ascoperam reperisset. Illud etiam quidam pertinere ad nos contendunt, quod Dionysium non à Prisciano, sicuti ego prodideram, sed à Rhemnio Fannio conuersum dicit. Verum quoniam nec argumentis hoc ille, nec autoritatibus obtinet, & æquo iure utimur omnes in literis, ad noua pariter, & uetusta, quæ indicari poßunt, exemplaria prouocamus. Illud equidem miror, quod ut Theodorum Gazam defenderet, à nobis in suada reprehensum: cui tamē nec ipse pepercit, mella nescio quæ poëtica miscuit, quæ nihil omnino (ut uidetur) ad rē. Deniq; ista sunt ferè in quibus aliter quàm nos Hermolaus noster prodidit: cum tamen idem pleraq; inuenta nostra nunc edito, nunc suppresso nomine tutetur. Declarāt hoc illa quæ

Ascopa.

Dionysius de situ orbis a quo conuersus.

de Bœotia

de Boeotia, de Crābe, de Oaxi, de Cicuta, de salutis augurio, de Hecale, de Proetidibus, de Causarijs, Harpocrate, de Ocno, de Priapeis, de Philyra, de Poppysmo, de Catulliano passere disputat. Quin idem, quae fabulatus ego cum eo Florētiae inter coenam de solstitiali herba, de Elutriato uellere, sed & de Dioscoride domi tuae sum, retulit in hoc ipso statim libro mei honoris causa. Quanquam ego inibi tamen etiam Dorcada non recipio. Sed cum mihi pleraque omnia placeant in Hermolai scriptis, tum illud in primis, quod utique sentit, quanta in perplexitate uersemur librorum enarratores, quos & barbaria confudit, & ueritas obscurauit, ut uituperandi non sint, quorum etiam sedulitas retrahere illa non potest, quae maioribus nostris (ut Varro inquit) ademit obliuio fugitiua: digni magis aeternis honoribus, qui haec assequi, tam remota, tamq; obliuia quoquo modo potuerunt: quo minus ferendi qui uel se, uel alios refelli talibus in rebus aegre ferunt. Contra ego profiteor, tam magis reprehensoribus debiturum, quam magis errasse me docuerint. Etenim ut idem testatur Marcus Varro, non si non potuero indagare, eo ero tardior, sed uelocior ideo si quiuero. Nō mediocres enim tenebrae in sylua, ubi haec captāda. Tantum illos nec ferre interdum, nec dissimulare possum, qui de me tacent, & mea suppilant. Vale mi Pice. In rusculo Faesulano. vj. Nonas Maias. M.cccclxxxxiiij.

ANGELVS POLITIANVS
Pico Mirandulae suo, S. D.

QVàm uellem te quoq; hodie nobiscum Paulus Vrsinus inuitasset ad epulas, uir ut in omni militari gloria

gloria celeber, ita nec abhorrens à literis, nec à literatis. Filiolus est illi Fabius undecim natus annos, insigni cũ pulchritudine, tum uirtute. Flaui puero crines in terga molliter fluẽtes, alacres oculi, facies liberalis, uultus ingenuus, status elegans, decorus habitus, atq; is militaris. Vt ergo discubuimus, canere quædam iussus notata Musicis accentiunculis carmina, simul cum peritis alijs, statim suauissima quadã uoce sic in aures nostras illapsus, imò uero in præcordia est, ut me quidem (cæteros nescio) penè extra me rapuerit, certe sensu tacito diuinæ prorsus cuiusdã uoluptatis affecerit. Pronunciauit heroicum deinde carmen, quod ipsemet nuper in Petri Medicis nostri laudẽ cõposuerat. Id ab ipso reuera, non (quod ego tamẽ suspicabar) ab alio factum, signis euidentissimis, argumentisq; postea cognoui. Roges quale carmen, quale ferè nec meũ dici sanus recusem. Vox ipsa nec quasi legentis, nec quasi canentis, sed in qua tamen utrunq; sentires, neutrum discerneres: uarie tamen prout locus posceret, aut æqualis, aut inflexa, nunc distincta, nunc perpetua, nunc sublata, nunc deducta, nunc remissa, nunc contenta, nunc lenta, nunc incitata, semper emendata, semper clara, semper dulcis, gestus non ociosus, non somniculosus, sed nec uultuosus tamẽ, ac molestus. Rosciolum prorsus aliquem diceres in scæna uersari. Postularunt subito quidã carmen, ut illud in prosam retexeret, & oratione soluta totum rursus ut argumentum colligeret. Cunctatus paululum quasi deliderabũdus cœpit mox dicere, uerecundè quidem, sed tamen admirabiliter. Et fluebãt ex ore tenello uerba lectissima, tanto cursu, quantũ facile nec stylus ipse suppeditat. Miraris hæc Pice? dabo aliud

Puerum Fabium laudat.

maius, maiusq; quod mireris. Impleuerat hoc iam munus, & eum pater iusserat ibidem cibum capere stantem, non enim solet aliter. Iam secundæ mensæ, cum proponere iubeor, quot & quæ argumēta epistolarum uelim, quas ille simul pluribus dictaret ex tempore, proposui quinq; duntaxat (non enim plura libuit, ne forte puerum fatigarem, plura ille tamen blande adhuc deposcebat) sed quæ proposui nata ibidē statim sunt uaria, noua, quædamq; ridicula, sic ut ad ea comparare se prius non potuerit. Collocati quinq; igitur per ordinem librarij cum stylis & pugillaribus, excepturi quod ille dictasset. Consistit in summo puer terram intuens modeste, cogitat aliquantulum, mox tamen oculos attollit, imperat ei qui summus consederat, ut iam scribat, ubi pauca dictauit: innuit & secundo, dictat & huic alterum argumentū: pergit ad cæteros deinceps, donec ad infimum, rursus quoq; ad primū reuertitur: sarciens quod omiserat, fulciens quod pependerat: dißidebat ibi nihil, claudicabat nihil. Ita sæpius in orbem remeans, epistolas uno tempore (quis credat?) quinq; absoluit. His actis equos conscendimus, ut concurrentes hastatos, inq; ijs Petrum Medicem nostrum spectaremus. Ibi res accidit, quæ sicuti me statim maxime turbauit, ita diuinitatem penè quandā postea pueri huius ostendit. Vehebatur equo Fabius, quo plurimum delectatur, pulcherrimo illo quidem, sed qui nimium freno repugnet. Hoc persultare campum solet, hoc decurrere, citat, flectit, ut scienter, ita ferociter. Ibat ergo mecum sermonibus captus, ac fabulis inhians literatis, auresq; mihi penitus, animumq; dediderat, cum repente collapsus equus in limite quodā super equitē

ruit

ruit ipsum resupinus. Clamat puer, quiritatur, ut in extremo periculo: accurrunt undique famuli, pro se quisque, sublevatum: quorum unus etiam dum salit incautius, sibi miser crus defregit. Plena omnia tumultu, me terror, horror obstupefecerāt. Pater adest, hortatur animo bono sit. Ille ubi patrem uidet (ut generosi spiritus facile indolem cerneres) nullum ultra clamorem, nullos gemitus edere, tantum hortari, pedetentim, cautimq; agerent, ne forte ipsum grauius, dum consurgere conatur equus affligeret. Abscisa igitur cingula iacenti equo, subtractusq; ita Fabius, nobis multum pauefactis incolumis restitutus: quanquam tamen uexatus nonnihil, atq; ob id in ædibus deinde relictus. Ego uix mei compos, omisso spectaculo, nec mihi ipsi adhuc de salute pueri satis credens, domum sum reuersus penè attonitus, ac periculi tanti metu quasi præsentis exanimatus. Habes diei unius historiam de Vrsino Fabio, qui si superstes fuerit, ætatisq; numeros (quod ille sinat deus) impleuerit, si iam quo gradu cœpit, ad excellentem gloriam perrexerit, auguror euasurum talem, qualis tu solus mi Pice nostro seculo esse uideris: hoc est, ut eũ quoq; propter admirabilem uirtutem mortales omnes, tanquam si cœlitus demissus, uenerentur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS 3
Pico Mirandulæ suo, S. D.

QVod honoris mei causa, tu quoq; sederis inter auditores meos, non habeo gratiā. Nam si placui, iam retuli: si non placui, nec debeo. Vale.

IOANNES PICVS MIRANDVLA, 4
Angelo Politiano suo, S. D.

NArrabas mihi superioribus diebus, quæ tecum de ente, & uno Laurentius Medices egerat, cũ aduersus Aristotelẽ, cuius tu ethica hoc anno publice enarras, Platonicorum innixus rationibus disputaret, efficaci adeo uir ingenio, & multiformi, ut uideatur factus ad omnia. In quo illud præcipue admiror, quod cum sit semper in Rep. occupatißimus, quasi tamen otiosißimus literariũ semper aliquid aut loquitur, aut meditatur. Et quoniã qui Aristotelem dissentire à Platone existimant, à me ipsi dissentiunt, qui concordem utriusq; facio philosophiam: rogabas quomodo & defenderetur in ea re Aristoteles, & Platoni magistro consentiret. Dixi quæ tunc mihi in mentem uenerunt, confirmans potius quæ tu Laurentio inter disputandum responderas, quàm nouum aliquid afferens. Sed non tibi hoc satis. Efflagitas enim, ut quanquã de ijs fusius in ipsa, quam adhuc parturio Platonis, Aristotelisq; concordia sim scripturus, breui tamen ad te commentariolo perstringam ea quæ tunc tibi coràm de hac quæstione sum locutus, cum forte & Dominicus Beniuenius adesset, utriq; nostrum pro sua & doctrina, & integritate charißimus. Ego uero negare tibi quid possum, in re præsertim literaria, socio penè dixerim indiuiduo? Liceat autem mihi per te linguæ politioris uindicem uerbis uti quibusdã nondum fortasse Latij iure donatis, quæ tamen ipsa rerum nouitas, & quædã propè necessitas expreßit, nec elegantioris styli lenocinium quæras: ut enim Manlius inquit: Ornari res ipsa negat contenta doceri. Vale.

Platonis & Aristotelis concordia.

5

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ suo, S. D.

Arsi

ARsi penè semper nimis improbe forsitan, sed arsi tamen semper studio famæ perpetuæ, sic ut pro nihilo diuitias, dignitatem, potentiam, uoluptates habuerim, si cum superstite gloria conferrentur: sed quoniam quæ scribebam, uix etiam uetustatem nominis pollicebantur, extitisti tu Pice, qui quod ego mihi non poteram præstiteris, dedicato commentario de uno & ente (sic enim titulum facis) in quo riuos per Lyceum decurrentes, & Academiam reuocas ad uerum caput, & cum philosophia magis una, quàm gemina nostram quoque theologiam copulas. Quod igitur iam Glauci gramen requiram uicturus æternum per te, sed & tecum? Narrabit autem quandoq; posteritas fuisse olim Politianum quendam, quem tanti fecerit ipse quoque Picus, omnium doctrinarum lux, ut librum quidem nuncupare illi pulcherrimũ de rebus altissimis non dubitauerit. Ago itaque tibi gratias pro immortalitate, sed immortales. Vale.

Immortalitas nominis.

ANGELVS POLITIANVS Pico Mirandulæ suo, S. D.

6

CElebrauit hodie nostra iuuentus equitum certamen hastis concurrentiũ, quo mihi spectaculo carere penè non licebat, certe non libuit. Etenim plerique certatorum de schola nostra prodierãt, tu tamen à me solos fieri poëtas, aut oratores putas. at ego non minus facio bellatores. Et uicerũt omnino quos optabã. Petrus Medices, ac Laurentius Tornabonus, noster uterq; non discipulus modo, sed & alumnus. Duplex ibi palma, prioremq́; Petrus, alteram Laurẽtius abstulit, sed insigni tamen populi totius acclamatione, plausuq́; multiplici: uidelicet admiratio quædã

Certamen equitum.

suffragabatur, quod primæ nobilitatis iuuenes, aliàs in toga, & foro conspicui, cum militibus exercitatissimis concurrerant, & eos in ipsorum (quod dicitur) harena superauerant. Scis autem quàm gratus multitudini sit, & ciuibus Petrus noster, non minus iam sua, quàm familiæ gloria, scilicet in quo patris ingenium, patrui uirtus, patrui magni humanitas, aui probitas, proaui prudentia, pietas abaui reuiuiscit: omnium uero maiorũ suorum liberalitas, omniumq; animus. Sed & ipsi Laurentio mire fauetur, nõ ob opes modo, & nobilitatem, quanquam ob has etiam: uerum multo magis, quoniã cum Petro assiduus est, utpote cõsanguineus, utpote simul educatus, utpote fidissimus. Itaq; sicuti rem nummariam curat eius uniuersam diligenter, caute, fideliter, ita diligit ipsum uehemẽter, sic tamen ut colat, & imitetur. Est enim Laurentius quoque doctus admodum lingua utraque, poëtarumq;, uel ex tempore. Dat & Musicis operã, uires etiam corporis exercet; omniaq; feliciter, uni Petro longe concedens, id quoq; feliciter, ut qui plus ei fauet etiam quàm sibi. Denique cũ recesseris à Petro, nihil apud nos inuenies Laurentio placidius, mansuetius, dulcius, nihil etiam blandius, humanius, benignius, postremo nihil modestius, candidius, amabilius. His igitur artibus celeberrimi iuuenes fauorem colligunt, plausus excitant, acclamationes eliciunt. Optarem profecto tu quoque adfuisses nobiscum: quanquam popularia ista uos philosophi magni contemnitis, mihi tamen philosophastro adhuc uenia dabitur credo, si pluris id spectaculum feci, quàm tuum quoque conuiuium. Tu certe, cuius hodie uocatores fefelli, scio dabis facile: nam (si te noui) non minus

Petrus Medices.

Laurẽtius Tornabonus.

nus libenter hanc à me accipis epistolam, quàm me accepisses conuiuio. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Ioanni Pico Mirandulæ suo, s.

CVm superioribus diebus enarrarem Florentinæ iuuentuti Rusticum nostrum, cui tu quoque poëmati nonnihil tribuis: & ad eum iam locum deuenissem, quo lunares dies Hesiodum secutus, alios alijs aut inspectionibus, aut operibus tribuebam: dubitare mecum cœpi doctissime Pice, nunquid istiusmodi tam ueteres obseruationes à naturæ causis, an à uulgi magis credulitate profectæ sint. Quare quoniam tu nunc librum cum maxime componis aduersus astrologos, multiplici doctrina, magnisq; argumentis instructū, quibus hæc esse uel propria, uel certe finitima uideri possunt, adeundus præcipue mihi es, qui præscribas quatenus his antiqui uatis legibus, quas iam nostras imitatione fecimus, obtemperãdum sit. Ac ne tibi grauioribus, & quasi sanctioribus literis occupato, requirendi, relegendiq; Rustici poëtæ onus imponam, breuiter hac epistola complectar, & quid ille prodiderit, & quas ego uel rationes, uel causas partim de Procli, cæterorumq; lectione, partim uero de mea coniectura posse uidear afferre. Summa igitur est Hesiodi partitio, dies ut alios admittat, uel ad inspiciendum, uel ad efficiendum, rursus ut alios uelut emortuos prætereat. Tres tamen Iouis appellat, ut primum diem mensis, quartumq;, & septimum. Primum puto, quoniam princeps unitas numerorum, principiumq; omne diuinum (sicuti Plato docet) ex quo mensis apud Orpheum μονόκερως μόσχος dicitur. Quartum uero

Partitio dierū secundum Hesiodum.

Dies tres Iouis

Vnitas.

Id est, unicornis uitulus.

uerò, quoniam in eo rationes omnes musicæ continentur, quæ de numerorum proportionibus euocantur, quarum prius in unitate semina latitabāt, ex quo ueteres eum Pana uocabant. Septimum deniq;: quoniam sola hunc numerum producit unitas, qui tamen & quaternario congruit, propter quadruplam proportionē, quæ uidelicet in unitate, binario, quaternarioq́; reperitur, & omnino inter hos numeros Arithmetica est proportio: sed quaternariū nuptijs accommodat, quoniam de binario nascitur, siue componas eum, siue ducas in se. Porrò binarius fœcūdus appellatur: estq́; duntaxat inter duos matrimonij copula, quod illa tamen quam diximus harmonia præ cæteris indiget. Sed & denarium constituit quaternarius, modo partes ipsas inter se iunxeris, qui primum limitem cludit, ac perfectißimus habetur. Iubet item uates quarto die naues ædificari, forsitasse quoniā sordidi natura quaternario debetur, sub quo uidelicet tria, superficies, linea, punctum comprehenduntur. Idemq́; primus est numerus pariter par. Nec à nauibus construēdis abhorret harmonia, sic ut Homerus Harmonidem quendam putetur ob id appellasse. Septenarium tamen etiam sacrum uocat Hesiodus, ut in quo natus Apollo sit, ut ipse ait, atque ob id arbitror constare septenis fidibus Apollinis lyram. Sextum puellis inutilem, maribus generandis utilem perhibet. Credo quod à binario, ternarioq́; nascitur, hoc est à fœmina, masculoq́;: in eo masculus tamen pollet, ut ex cuius partibus ipse resultat. Itaque tum maxime castrare agnos iubet, ut planè uidelicet emasculētur, sed & includere septis pecora, quo scilicet perfectus numerus, talis enim senarius, etiā ut suis

[Marginalia: Pan. — Binarius fœcundus. — Denarius. — Harmonides. — Septenarius sacer. — Sextus.]

æqualis partibus, ipsum quasi recenseat numerũ. Cauillis etiam, mendacijs, blandimẽtis, & clancularijs omnino susurris hunc diem dedicat: quoniam Lunæ facies ipsa quoq; tunc mẽtitur, utpote quæ diuidua uidetur, cũ tamẽ ex æquo lumen, umbramq; nõ habeat. Octauũ laudat, ut operibus efficacẽ, suibusq; tamen, & bubus castrandis accõmodat. Est enim primus hic cubus, cuius ĩterualla tria sunt: ideoq; Neptuno sacer, cuius insigne tridens, cui maxime uerres, ac tauri cæduntur: quoniam sistere impetum creditur, itaq; contra terræmotus etiam colitur, atq; ob id ἀσφάλειος *appellatur. Nonum uocat innoxium, pangendis arboribus aptum, gignendisq; liberis. Hic enim primus ab impari quadratus, in cuius etiam radice principium medium, finisq; sit: sed & componitur è cubis duobus, hoc est ex unitate, & octonario: quorum alter reuera cubus, in altera cubi semen. Tum sibi rursus adijciens unitatem, numerum creat plenissimũ, quo limes ipse tandem numerorum primus excurrat, ut merito tot eũ priuilegia genituris, incrementisq; præfecerint. Vndecimũ messi tondendisq; lanis: sanè quoniã secundi limitis initium, quo Lunæ maxime lumen augetur, idq; lumen ipsius esse uel pabulũ, uel indumẽtũ nõ absurdè dixeris. Huic tamẽ duodecimus præfertur, ut quod initium præ se agat incremẽti maioris, sed & numerus ipse nouenariũ cũ latere cõtinet, repetitũq; senariũ perfectũ, sicuti diximus. Est uerò deorum quoque numerus. Tot enim colligit Ennius geminis uersibus, hoc igitur telæ congruit, ut cuius causa tonsura peragitur. Igitur in hoc araneus (ut ipse ait) fila sua net, in hoc & ex aceruo formica prædatur. Castrari quoq; mulos codẽ*

Octauus. Id est firmus. Nonus. Vndecimus. Duodecimus.

Animalia dijs sacra. *præcipit. Mulis enim Lunā fabulātur inuehi: Bos quippe Soli sacer, asinus Typhoni, qui terrestris deus. Inter hos media Luna est utriusq; particeps, hoc est obscuritatis, & luminis. Sed & numerus est hic primus impariter par: itaq; progressum quasi sistit, quod & domitor facit, & ut mixtus numerus, ita mixtū est animal.* Tertiusdecimus. *Tertiusdecimus cōserēdis arboribus idoneus, quod (ut ait Plutarchus) insita uis radicibus pleniore iā lumine diffunditur: Idē semi nibus iaciēdis incōmodus, quod iactum semen pluuijs magis adiuuatur, ut cōputrescat, & germinet.* Quartusdecimus. *Quartusdecimus & ipse sacer dictus, fœminis gignendis, bubusq;, & ouibus, prætereaq; mulis, canibusq; māsuefaciēdis laudatur, in quo sit & dolium degustandum. Diues hic luminis uidelicet, ut in quo Luna sub occasum solis oriatur. Tenet & dimidiam partem numeri, quo suum Luna peragit orbē. Perfectio uero circuli totius in semicirculo, præsertim tamē in Luna, cuius à medio sint incrementa utrinq;, & decremēta: & humidius lumē est, ideo fœminis conuenit.* Sextusdecimus. *Ita sextusdecimus quoq; maribus magis quàm fœminis cōgruit, quod est eius tepidius tunc, & minus humidum lumen: unde nec habilis plantationi, quòd germina non euocet. Nec idem nuptias amat, ut in quo Sol à Luna procul* Theogamia. *abest, ut ob id Atheniēses Lunæ silentio Theogamia celebrarent, quasi naturales hæ sint nuptiæ, cum Sol ac Luna* Decimusseptimus. *coëant. Decimoseptimo cædi arbores tempestiuum, quod decrescere Luna incipit, & humor qui cariē faciat, immi nuitur. Comportari quoq; iubentur in aream fruges: quoniam uenti post pleniluniū surgunt, quibus à grano palea* Vndeuigesimus. *ipsa, & gluma discernantur. Vndeuigesimi pomeridianū*

tempus

tempus dũtaxat in transcursu laudatur, quod tunc Athe-niẽsium more ciuitas lustrabatur: Vigesimus ideo magnus opinor uocatus, quod è tribus portionibus ipse duas occu pauerit. In quo gigni prudentes ait, & gnaros: fortasse quoniã satis ille doctus haberi potest (ut sunt humana) cui plura sint perspecta, quàm ignorata, Vigesimusquartus mane, quam uesperi, laudatur fortasse quoniã uesperi iam uigesimæquintæ cõiungitur: ut enim quartas omnes laudat Hesiodus, ita quintas uituperat. In quibus errare furias, & uindicare periuria testatur. Hũc enim Pythagorei nu-merũ iustitiæ tribuebãt. Vetat autem uigesimoquarto die conficere animũ curis. Non quòd idem cæteris quoq; die-bus facere nõ sit utile, sed quòd sacris potißimũ diebus re tinenda sit animi tranquillitas. Trigesimus quoq; lauda-tur, in quo sit Lunæ coitus, qui ueritatis imago creditur, ut cuius propria sit unitas, sicuti mendacij multiplicitas. Præcipit igitur, ut opera inspiciamus, & cibaria familiæ diuidamus, hoc est (ut arbitror) quod Latine demẽsum uo cabatur. Tũc enim cessatur ab opere: quod & formicã fa-cere dicũt. Est uero uulgatũ preceptũ, quæ sunt usui fa-ciendo operi, præparanda esse cũ uacamus. Sed processit epistola longius, & uides quàm multa comprehenderim quàm paucis, quæ mihi tamen ipsi uix interdũ probãtur. Quamobrẽ te rogo, dicas ad hæc aliquid abstrusum, re-motũ, & (ut Horatij uerbis utar) insigne, recens, adhuc indictum ore alio, quod potes uel in epistolam (quod cõ-modo tuo fiat) colligere, uel si hoc ratio studiorũ tuorum non patitur) in aliquam nostrã (sicuti soles) longiusculam deambulationẽ conferre. Mitto etiam ad te Græcum hoc epigramma,

Vigesimus.

Vigesimusquartus.

Quintus.

Trigesimus.

Demensum.

Formica.

epigramma, quod effutiui nuper, astrologis istis tuis iratus, qui cum professione ipsorum rixantem, diutius etiam quàm uelim, ruri te remorantur. Vale.

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Scalæ suo, s.

EGi tecum liberius (ita enim soleo) qui, quoniam tu culicē muliebri genere, quod cōtra uirili decuit, usurpaueras in epigrāmate, luserim sic ex tpe Culicis uerbis.

Non sum fœmina Scala: nec Latinis,
Nec Græcis, ideo placet puella.

Quos tu meos uersiculos alijs eiusdem generis remuneratus es, bellis me Hercules, & facetis, sed in syllaba tamen una, & altera negligētibus, ut in quibus hoc sit: cōgressum petis sic meæ puellæ. Rursusq;. Sed tu ni caueris, scio iacebis. Poßis tamen in priore, sicuti ueteres illi solebant,

S litera in carminibus. cum fluerent adhuc lutulentiores, elidere s literā: quod hendecasyllabis tamen puto non licet, sicuti nec hexametris iam liquidioribus: nisi tu grammaticis credis, parum docte putantibus ita legendum esse apud Maronem: Inter se coijsse uiros & decernere ferro. Sed & illa uidentur

Id est īpropria, id est subsolœcum, & fere solœcismū subabsurdum, ἄκυρα, citare somnum, bonam cutem ferire: sicut ὑποσόλοικον, Pasce meas carnes, pro illo, uescere meis potius carnibus. Cæterum, quoniam tu uersiculos ais istos ad imitationem te fecisse Græci cuiusdam epigrammatis, libuit etiam mihi nunc epigrammate Græco tueri causam Culicum. Quod an quibusdam placiturum sit, nescio: imo planè scio non placiturum, quia non transmarinum, quamuis ipsi quoque iampridem (sicuti uides) transmarini homines mussent. Vale.

Τοὺς

τοὺς κώνωπας ἐρᾷν μᾶλλον πρέπει, ἤπερ ἄνδρας
φῶτας τῶν γονίμων ὡς Κύπρις ἐξ ὑδάτων.
καὶ μιμησαμένους ἀερσιπότητον ἔρωτα
εἰρεσίῃ πτερύγων, τῷ τ᾽ ἔμεν αἱμοπότας,
τὸν κῶμον τ᾽ ᾄδοντας ἐγερσιγύναικα, πλανήτην
αἰνῶς ἠπναπατῶν ἱεμένους ὀάρων,
ἐς λέχος ἐμπταίοντας, ἐς αὐτοὺς πολλάκι μαστοὺς
καμφαφόοντας ὅλης ἅψεα θηλυτέρης,
ψαύοντας χειλῶν τε καὶ ἐκμυζῶντας ὀπωπῆς
μαρμαρυγὰς, γλώσσης τ᾽ ἠρέμα γευομένους
ἀγρύπνους, ἰταμοὺς, σκοτοδερκέας, ἆρα τίς ἀνδρῶν
ὅσσα γε κώνωπες δείγματ᾽ ἔρωτος ἔχει.

Culices amare magis decet, quam uiros,
Productos fertilibus ut Venus ex aquis.
Et imitatos altiuolum amorem
Remigio alarum, ut sint sanguinis potores.
Comum cantantes suscitatorem mulierum uagum
Grauiter somno captarum cupidos mulierum,
Ad lectum inuolantes, ad ipsas sæpe mammas,
Et contrectantes totius membra effœminatioris.
Tangentes labraq́;, & exugentes faciei
Splendores, linguamq́; paulatim gustantes,
Vigiles, impudentes, tenebris uidentes: nunquis uirorum
Quanta sane culices signa amoris habet?

BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano suo, S.

AGo iam errori illi meo, quo fœminino appellaui culicem genere, gratiam: & quod causam dedit tibi elegantißimo disticho illo hendecasyllabo admonēdi mei, & mihi utcunq; respondendi. Fateor, *uix putaui, ut quicquam succederet adeo inexercitato, adeo id carminis genus ignaro: sed ridicula ego non minus forsan ipse ridiculus sum persecutus.* Vale.

Bartho

10 BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano suo, s.

NImis emunctæ es naris Politiane. Non scribuntur (mihi crede) nostratia hæc tibi, qui ad antiquitatẽ planè accesseris propius. Nos quoq; popularibus ista, & qui nostra hac mediocritate elimandi quæ scribimus, con tenti sunt. Quid enim istis tuis eruditißimis auribus conue nire potest? Quid iudiciũ implere tuum quæso? Te tamen uide, ne quãdo uel iniuria acrior esse accusator scriptorũ alienorũ uideare, cõsuetudine docendi credo, qua Florentinã iuuentutẽ tot iam instruis annos, reddisq; pro uiribus meliorẽ. In hendecasyllabis in tuum culicem meis, nõdum à me editis, quædã carpis festinãtius mea sententia, quàm grauẽ uirũ deceat. Nõ quòd refugiam, fastidiamq; limam tuam, qua nihil accidere talibus in rebus quicquam potest optatius: sed nescio quũ præcox illa (ut ita dixerim) uilescere sic uidetur seueritas. Mitto uero alia quæ legeris postea forsan emẽdatiora. Illud rigidius à te castigatũ est, quàm è re fuerit. Solet amor mutuus etiã, quæ minus firma posita sint, ut quãdoq; accidit, excusare, & munire. Tu contra, quod rectum est (ut mihi quidẽ uidetur) intorques. Citare certe mouere est, uerbũ (ut puto) à cio per frequẽtiã significandi factum, unde concito est, & incito, & oscito, & excito, & alia huiuscemodi, in quibus est omnibus cõmouẽdi uis, qua nihil somno est magis contrarium: siquidem otio is ali solet, & quiete, quæ & ipsa somnus est, autore Vergilio, apud quẽ Venus placidã per mẽbra quietẽ Irrigat. Non satis uideo, cur citare somnum non sit commouere, & turbare. Adde quod quantum ego

Cito. Concito. Incito. Oscito. Excito.

Quies. Somnus.

ego nouerim, nemo de somno inducendo sic, ut tu interpres esse uis, nunc loquitur. Verũtamen si displicet, uelim mutes, fugere sit pro citare. Fit aliquando difficilis mutatio, si quid dempseris, ut quod quadret reperias, hic nihil negotij fuit. Non placet, pasco meas carnes, nec tam bonam cutem ferire. Non minor, delicatior gustus est tuus, uix apposueris quod sapiat. Etiam acipenser fatuus erit, si inciderit in palatum. Sed paro hæc minus doctis, non Persio, quem & C. Lucilius non curat sua legere apud Marcum Tullium. Volo ego quoque L. Decimum, qui hæc omnino non contemnat, ut rideam. Sic cum amicis in istis æstatis feruoribus, cum otium est, non quod posteritas custodiat & miretur, cudo, aut quod ditet informatores hos librorum, quorum tam cupide quidam implorant operam. Græcum epigramma, quod ad me misisti, tanta inopia linguæ est Græcæ, uix uerbis interpretor, nedum elegantiam perspicere poßim carminis, sed puto tuum est. Vale.

Informatores librorum.

Venit nescio quid in mentẽ de Græco epigrãmate, postquam hæc scripserã: uereor ne Venerem læseris, & eius filiũ ἀεροπότητορ, ut tu appellas, an ex aqua ortus culex, ut è mari Venus? Nisi Thaletẽ indicas uix persuaseris hyemis tempestatibus potius, aut ueris aquosis magis natura ortũ oportuit, feruentioribus magis æstibus nascitur, sæuitq;. An tu amorem deũ ita terrificum numen, atq; hominum culici confers? Vide ne tibi quoq; Palinodia opus sit, nec cæcus cantites. Quid age culici est rei cũ mulieribus, id est cũ hominibus? Amoris is ludus est, non fœdißimi insectuli, natiq; in sterquilinijs. Naturã melius

Id est in aëre uolitantem.

imitantur

imitantur figmenta poëtarum. Nam si ita libera fiant carmina, quid iam non carmen erit? Piscis mihi uidetur Veneri magis similis, si originis captes similitudinem. Si uolatus, Aquila: sanguinis uero sugendi Hirudinis palma est. Nam & Vespertiliones quoq;, & Noctuæ, & id genus uolantes in tenebris aues, uident per noctis umbras: arbitror & quidem culicibus minus obscuriter, magis forsan apposite cæcum induxeris, si Cupidini comparandum putas. Nam quod ais eum mulierum excitatorem, aduertas & hic licet, ne Comum tu alterum numen offendas, cuius officium id esse Græci putant. Neq; culice Cupido indiget adiutore, fratres habet sedulos eius officij ministros. Homini tu quoq; ipsi tandem in amando præfers culicē. Ridiculum est, dabunt ueniam. Sed tu uideris melius. Ego sic indocte, sicq; amice garrio. Iterum Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, S. D.

OFfendit (ut uideo) te nimis, quod in tuis uersiculis de culice quædam parum probauerim, quo etiam nomine me nimis acrem uocas accusatorē scriptorū alienorum: nec grauē satis uirum putas, quod festinantius carpserim, quæ necdū fuerant edita. Tu negas ista tua scribi mihi, nimis uidelicet emūctæ naris, & cui sit fatuus uel acipenser. Vteris idem uulgata & publica iudicū reiectione, quæ fit apud Lucilium: sed & tentas quædā tueri contra meam sententiam, cum de cæteris taceas: arcesq; deniq; à tuis etiā scriptis ipsam posteritatem, nec uel eis oīno parcis, quicūq; suas uigilias formis istis nouitijs excudūt. Post hæc tandē ludis in epigrāma nostrum, quod ad te Græcè scripsimus.

scripsimus. Pudet igitur (ut uerũ fatear) me rescribere ad hæc tam leuia. Sed ut tibi satisfaciam, respondebo tamen. Offendi Scala te nõ oportuit amici magis officio, quàm ut tu parũ benigne interpretatus es, accusatione: scilicet qui secum non ita dixerit (ut est apud Horatiũ) *Cur ego amicum offendã in nugis? quoniã uidelicet sequitur:* Hæ *nugæ seria ducunt.* Nam *quod ita superscripsisti literis tuis,* Angelo Politiano, *monitori meo, & patrono: quanquam subesse stomachus, & ironia quædam uideri potest insueto titulo, tamen ego libẽter homo simplex agnosco: propterea quod & monui te sedulo, & contra male sensuros exhibui patrociniũ.* Quod *uero edita negas, quæ iam publicasti, quodq́; ab ijs me reijcis, quæ scripta mihi tua manu misisti, mox etiam epistola dicasti, non queo satis mirari. Sed nec festinantius carpsi, qui penè serò te ut emendares admonui, quæ iam periculose uulgaueras.* Iam *quod in me grauitatem desyderas, non est molestum, uidelicet homo grauior etiam quàm uelles: ut cui sit res (etenim liberius iocabor) diu iam cum podagra. Sed & grauitatẽ prorsus aspernatur culex iste tuus, qui nobis materiam scribendi præbuit.* Nec *insipidus mihi tamen fuit acipenser (ut ais) imò rana, & gobio: quos te mihi, non acipenserẽ posuisse, uel illud indicat, quod & tu quædam ex ijs ipsis etiam conuiuator expuisti.* De *illo autem citare frustra laboras: quoniam ne si mouere quidem somnũ pro illo fugare dixeris, probabitur: sicuti nec autores ipsi fugantur, qui quidẽ citantur.* Nec *rursus qui fugatur exercitus, is ideo citatur.* Vt *autem bona crura, bonam formam puellæ dixerim: sic bonam cutem facile non dixerim, sed nitidam potius tene-*

Scala podagricus.

Citare.

Fugare.

Bona cutis.

B *ram,*

ram, beneq; curatam, quanquam hæc duntaxat impropria. Minus illud ferendũ, pasce meas carnes, quod tamen sine autoribus defendis. Ego certe ne triuialibus quidẽ literatoribus, ut ita loquantur, permiserim: sicuti nec ut hendecasyllabos duodecim, tredecimq; syllabarum faciant, quales in tuis nonnullos reperies. Certe stridaculum tibi, & clangacem, quæ nunquã lecta sunt apud idoneos, ideo concedimus, quoniã Persio te non scribere testaris, & posteritatis negotiũ non curare. Sed heus tu, quæ tandẽ inuidia est, ideo quoniã tuas ipse prædamnaueris, nos uigilijs nostris fidere nonnihil, ac dare formis propagãdas, quæ sic flagitentur, celebrentur, laudentur à doctis, eædemq; rursus (quod fortasse non minus optandũ) ab indoctis uitupe rentur? Non enim (quod tu putas) operam nos librariorum, sed illi nostram potius implorant, dum suum compen dium sectantur. Venio nunc ad epigramma, cuius elegantiam perspicere te negas (ut homo es modestus) ob inopiam Græcæ linguæ: sed putare tamen ais esse meũ, quod in utram partem mihi sit accipiendũ, non uideo. Nec enim adhuc scio, de nostro ingenio quid omnino sentias. Cauillaris tamen, & quasi totũ mox uellicas argumentũ, uererisq; ne Venerem læserim, ne Cupidinem, quòd cum ijs culicem contulerim. Læserit ergo Troianos pariter Vergilius, quòd formicis: læserit & Græcos Homerus, quòd eos muscis comparauerit. Nec uero putas ex humore natum culicem, quem Vergilius idem uocat humoris alumnum: cuiusq; gratia conopœũ illud Aegyptijs militibus, utpote paludosis exprobratur: nec rursum quod æstate magis com parent, ideo non ex aqua nascuntur, nisi si stagna tam pe

(Margin notes: Stridaculus. Clangax. Conopœum.)

nitus

nitus ebibi credas. Illa certe nimis friuola, sed & nihil ad rem, quæ tu de piscibus, aquila, noctuis, hirudine congeris. Non enim ideo non ex aqua culex, quia fit & piscis ex aqua: nec ideo non uolat ille, quia uolet altius Aquila. Nec ἀεροποτήτης *Aquila, sed araneus uocatur ab* Hesio*do.* Nec *item abest à suctu sanguinis culex, quod hoc sit magis hirudinis.* Nam *certe hirudini comparat amorem* Theocritus, *nec amorē creditur offendere.* Deniq; *eodem pertinent, quæ tu de* Noctua, *quæ de* Como *subiecisti.* Nos *autem non piscem, non aquilam, non hirudinem, non etiam uespertiliones, & noctuas, non illum postremo comessationis deum, sed omnino ipsum tuum culicē tractabamus.* Nec *item si pastor quidem apud eundem* Theocritum, *cæcum dixit esse amorem, propterea nos eum quoq; uelut exoculabimus, cuius etiam sunt (ut ait* Moschus) ὄμματα δριμύλα καὶ φλογόεντα. *Iam ne illud quidem absurdū est, ut homini culicem præferamus, quādo hoc semel argumentum susceperamus in amoribus: utpote qui columbis quoq; se cedant, lepusculis, gallinaceis, cuniculis, passerculis.* Nec *si sit argumentum poëtæ, contra quàm natura ferat susceptum, ideo minus artis habebunt, quæ suscepto semel argumento respondeant, quod & culex* Vergilianus, *& ipsa* Homeri Batrachomyomachia *declarant.* Ac *de ijs hactenus.* Non *enim satis mihi digna uidentur, in quibus opera diutius nostra ponatur, uidelicet ne fiat* Elephantus *è culice.* Tantum *illud addidero, nihil me habere obscurum, nihil fictum, nihil clancularium, nec eorum blandimentis præsentem capi qui facile obtrectent absenti.* Placet *enim mihi illud* Homeri:

Id est, in aëre uolans.

Oculi acres & flammantes.

ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς ἀΐδαο πύλῃσιν
ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δ' εἴπῃ. Vale.

Hostis enim mihi ille perinde ac inferorum portæ,
Qui aliud quidem celat in præcordijs, aliud uero dicit.

12

BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano suo, S. D.

Vix adducor, ut credam hanc postremã quam ad me misisti de culice epistolam tuam esse. Leuior est, morosior est, suspectior est, uanior tandem. Ah quis credo ex tuis discipulis, dum tu in penetralibus istis philosophiæ uersaris, & contemnis ista leuiora, id sibi muneris respõdendi mihi desumpsit. Non sapit salem tuum, multa miscet, omnia confundit, nihil probat. Aut ego fallor. Tuo nomine indigna est. Ferunt præ se tua nescio quid tuum, id est expolitum, candidum, luculentum, elegans. Quid multa? Tuum. Tu quoque si incideris in hendecasyllabos, una plus, altera'ue syllaba, meos esse scies, ut ego quoque habeam meum aliquid. Vale.

13

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Scalæ suo, S.

Si tibi reddita est illa ipsa epistola quã dedi, nõ est quod dubites, quin mea sit. Quæ si te tamen nimis læsit, in causa tuæ sunt aures, quas habes profecto nimis teneras. Soletis enim quidam blandiri semper inter uos, & quod dicitur, mutuum scabere: nos ediuerso sicuti uerum libenter audimus, ita facile dicimus. Sed & clamas, penè dixerim rabiosius in epistolam meam, quo tamen ego nõ modo non offendor, sed & propemodũ delector, ut qui uideam tui iudicij rem non esse. Nam de epigrammate si quæris quid

quid ſentiam, ſimillimũ cæteris tuis eſt, & omnino (quod dici uulgò ſolet) eiuſdem farinæ. Vale.

BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano ſuo, S. D.

HEſterno die ueſperi redditæ fuerunt mihi literæ ex Fæſulano tuo: & quod erat aliquid mihi cum podagra negotij, quæ dextrã manum pro arbitrio (ut ſæpe ſolet) cruciabat, nec tum quidem amanuenſis alicuius copia erat, differebam in aliquod fœlicius tempus reſpõſum. Iam cœnauerã, & captabã ſomnos attentus: prius uero quàm cum ſomno uenirem in gratiã, uoluebam (ut fit cũ aliquid curæ impendet) cum animo, ſic reſpondebo, ſic agam, hoc ſic diluam. Illud rectum eſt, & ſapit barbatum magiſtrũ. Sed nihil lædere Politianum poteſt. Num amicus eſt? num bonus uir? num etiam apprimè eruditus? Num ex Mediceo tandem communi gremio, & ſi meritis ualde diſparibus, fortuna tamen pari, ſi illa deſæuierit? quod dij prius omen in hoſtes conuertant. Non ſunt monitis tuis teneræ meæ aures, auidas dixeris potius uelim. Ne me precor ex quorundam metiare exemplo, qui uel tantillo dicteriolo commouentur. Error meus fuit, ſi fuit illa epiſtola tua. Id enim ſatis iam ſuperq; eſt, ſi tua eſt. Neſciui rectũ uidere: quidã ex amicis, qui etiam ante me lectitarant (nam tu nõ ſignatas mittis epiſtolas) tuã eſſe enixe aſſeuerabãt. Hoc ſic agebam. Nam quod uerũ & audire, & dicere libenter ſolere uos ſcribis. O' fauſtam & fœlicẽ iſtam ſortem. Perrarum eſt, at præclarum: neq; qui id audiat, aut ipſe dicat, facile inuenire eſt, hoc quidem tempore: nam ueritas odiũ parit, Comico prouerbio: & hoc ſic. Nam de epigramma

tibus meis ut feras tu tuum iudiciũ, opus non est, neq; ea de causa ad te scripsi. Satis ipse quàm curta sint illa quidẽ didici, & quidam familiares monuerunt si sim in meis iudex iniquior. Volui ludere tecum amice, ut mos est meus, simul ut tu lætior tuis fieres, qui tanto te superiorem facile cognosceres. Illud mirabar, cum ridicula penè omnia sint in meis scriptis, te tamen nihil ridere, neq; tu ἀγέλαστος es, quod Græci uocant: qualis Crassus apud Romanos fuisse fertur, & apud nos una familia, qui inde cognominãtur, quod non rident. Sed arbitror, uos ueri auditores minus ridetis, nugarum magis comes risus est. Sic agebam & ista, & oblanguescere cœpit agitatio, sopore circumeunte. Itaq; ea omissa, dormiendo indulgebã & aucupandis, & inescandis somnis, quos mihi difficiliores & morbus cũ ille plus sæuit, efficere solet. Et ecce nocte ferè intempesta, cum obdormissem tandẽ, multa prius cum moro sissimo deo colluctatus, uenit ad me Merula: Et quid Scala, inquit, insanis? Tu cum Politiano certamen inis literariũ? Letale est. Atq; illinc ego ad te umbra uenio. Misit me uerò Laurentius Medices ex alto cœlo, ut te sic admonerem, tibi subtimens. Cum hæc dixisset, cum umbra pariter somnus discessit. Mi Polititiane uale. Non insaniam profecto gratis, audacior tu quidem es, pugnacior es, strenatior es: milesq;, & dux, neq; ego resisto. Vale, & me serua amicum, & cultorem tui.

(Margin: Id est, a risu alienus. Sangelasij apud Italos.)

15

ANGELVS POLITIANVS
Bartholomæo Scalæ suo, S.

L*Iteras accepi tuas multo blandissimas, in quibus recepitui canis, ac multa repetens reconciliare te mihi studes,*

des, quo nihil accidere mihi quidem potuit optatius. Nam *quis non tecum malit officijs, humanitate, gratia, quàm iniurijs, altercationibus, odioq́; contendere?* Nec ego *profecto tā fuissem tuis respondendo literis inciuilis, nisi te uiderim nimis agi iam præcipitem, non dico aduersus nos (nam de nobis facile est) sed omnino aduersus eruditos omneis.* Itaque *putaui beneficium tibi me facturum, si te tibijpsi tanquam in speculo ostenderem, persuasionemq́; istam scientiæ falsißimam de pulmone reuellerem: quæ facit, ut super ætatis nostræ doctos homines etiam ueteres illos contemnas: quos tamen extra aleam tot seculorū consensus diu posuerit.* Nō *enim credo reputasti fortuna dulci nimis ebrius, tantundem te descendisse in literis, quantum ascenderis in honoribus: ut compensatione quadam paria tecum literati fecerint.* Quod *ad nos attinet, nec aspernamur amicitiam tuam, nec inimicitias deprecamur.* Tantum *illud breuiter testamur, ut tu fortunam, sic nos te Scala feremus.* Vale.

BARTHOLOMAEVS SCALA
Angelo Politiano suo, s.

MOdestius, *ut mihi uidetur, fecisti tandem, qui obsignatas ad me misisti literas.* Puto *enim inter alias quoq; causas antiquæ huius cōsuetudinis signandarū literarum modestiam quoque ipsam non in postremis locum sibi uindicasse.* Constitueram *uero modum facere scribendi ad te, quia iratior semper in respondendo fueris.* Sed *uel* Merulam *interea potius, quàm ita modo uel amicitiæ, uel antiquitatis causam indefensam siuerim.* Mouit *me uidelicet impudens, da ueniam, nescio quo appellem pacto,*

ista disputandi consuetudo. Fingitis, refingitis, machinami ni, demolimini, asseritis, diluitis, pro arbitrio. Quis quietus sit? quis nõ animo commoueatur? Appellãt te quidem Herculẽ, *neq; te inuito quod audio, utputa qui tibi tẽporis huius monstra, præsertim quantũ ad literas pertinet, superanda susceperis. O ego tardi ingenij, qui quid id rei sit nesciuerim hactenus perspicere.* Nunc *sensi, & uideo.* Es *tu quidẽ* Hercules, *uel multo etiã meliore cõditione, quàm ille* Iouis *filius* Alcides, *quẽ imperij necessitas trahebat in periculum.* Ille *iussa adibat monstra, tu tibi ea cõfingis, instruisq;, ut superari à te queant.* His *demis arma, hæc ener uas uiribus, priusquã aggrediare, etiã quæ nulla sunt: & quæ tu pro ingenio effinxeris, euicta à te trahis in popularẽ gloriã,* Si *placet, uolo & ego indere tibi aliquod cognomentũ.* Volo *ut sis mihi* Hercules *factitius, nomẽ certe factum ex re, habiturũ apud te quoq; autoritatẽ.* Habeat *ille sua nomina, habeat sacra, habeat cœlũ, nos hic fortuna nostra gloriemur.* Quæso *te bone uir, quid tibi cũ amicitia, quid cũ inimicitia, cũ ridicularia, ita ut nos fecimus, scribuntur ab amicis? An ita leuis est apud te amicitia, ut uel leuissima etiã quaq; de aura fluctuet? Constantior illa multò est, ac firmior, multò uirtus elegãtior, quàm quæ hos amicorũ ludos pertimescat. Arbitror nõ tenere te penitus amicitiæ uim, quã quidem in animo cõstituisse sedes oportuit, & iecisse grauissimas ancoras, ut contra tempestatũ omniũ uim illæsa, & quieta maneat. Quæ quidem ab amoris consuetudine nomen habet, ut quædam plebeiæ magis amicitiæ, & in horas mutabiles, ab hamo esse appellatas duxerim: ut sunt illæ quæ ob formam, quæ ob auaritiam,*

Ang. Politianus Hercules uocatur.

Amicitia.

quæ

quæ ob ambitionem, cæteraq́; peruersa animi desideria cō ciliantur. His cauendum est, ne uacillent. Illa stabiliora sunt, atq; ut rem facilius intelligas, uelim induas patris alicuius personam, qui unicum habeat filium, atq; eũ quidem haudquaquam satis morigerum. Nunquid ex omni erratulo abijciet? An uincet potius paternus amor: & quòad spes aliqua effluxerit mutandorum morum, tolerabit? Naturam melius & reliquæ amicitiæ imitantur. Peruicacior est (ut ita dicam) uera amicitia, uix cum uapulauerit, discesserit. Parum multa scio esse hæc ad amicitiæ conditionem: sed ipsa se melius tuebitur, quæ testis mihi est, de ea cunctanda tecum, aut minuenda, ne cogitationem quidem ullam in animum incidisse. Sed quid tu mihi antiquitatem narras? an ego non sum semper eam admiratus? Profer scripta mea, profer dicta. Non legisti (ut uideo) Apologum meum de antiquitate, qui facile arguat hac in parte tuam de me antiquitatis opinionem. Nostrorum piget temporum, pudetq́;. Hoc ego scripsi, hoc asserui, hoc potes pro meo lacerare, si ita ferat impetus. Volunt tamen laudari quidam, & collocari inter diuina monumēta antiquitatis, non possum. Date quæso ueniam. An ego sum tanti, ut istam beatißimam fortunam uestram uiolem? Neque ego auidior gloriæ sum, gratius fecerit qui me præterierit, ut ego præteritum esse à uobis diu putaueram. Quid tu mihi fortunam, quid tu honores uitæ obijcis? Sed teneo in fortuna quid agas. Confingis tibi tuo more monstrum, quem deuincas. Cum honore meo difficilior tibi colluctatio erit. Veni nudus omnium rerum bonarum, egenus ad remp. uilißimis ortus parentibus, mul- Bartholomæi Scalæ fortuna.

ta cum fide, nullis omnino diuitijs, aut titulis, nullis clientelis, nullis cognationibus. Cosmus tamen pater patriæ nostræ me cõplexus est, recepitq; in familiæ obsequia. Interea Florentinus populus ad prioratum me euexit, deinde ad uexilliferatum: tandemq; & in senatoriũ me ordinem, equestremq; collocauit, tanto profecto suffragiorum consensu, ut nihil esse factum unquam popularius multi putarent. Extat & illa de me Laurentij Medicis præclarißima uox, qua nusquã collocatum melius fuisse honorem homini nouo testificatus est. Cum illo nunc tibi de honore meo agenti, cum Florentino omni populo res habẽda est. Hoc ego affirmauerim, me multum fuisse consecutũ, plura quàm aut putauerim, aut optauerim. Neq; habui quod referrem, nisi fidei integritatem. Ea in me (uolo esse uanus) semper fuit quàm excellentißima. Atq; hoc quoq; asseruerim in calce epistolæ, nullum me honorem sine honore geßisse. Respub. ipsa, resq; à me gestæ, in magistratibus citentur testes uelim. Sed nondum claudere possum epistolam. Irritant tua monstra. Nam illud quod scribis, ut reuellerem de pulmone scientiam, ex illo genere est, Herculis indiget uiribus. Scribis, in quibus receptui canis, ac multa repetẽs recõciliare te mihi studes. Sunt & hæc ex eodẽ genere monstrorum, quæ tu ad uanitatem alis. Quando ego non fui tibi conciliatus? quæ argumenta contra habes? non tuli te tamdiu ita insaniẽtem, ita insultantẽ, sæuiẽtemq; penè in mortuum? Relege epistolas ad te meas, uidebis uanam esse omnem reconciliationis mentionem. Sed ut uideo, de amicitia, ut supra dixi, non recte sentis. Apud me inuiolata est, atque maior multò ijs, quæ ita inferri possunt

possunt iniurijs. Receptui canis inquis, ò præclarũ duellum. De culice concertauimus. Canant signa, effundat se ad spectandum uniuersus orbis. Taceant deinceps Philenorum aræ. Dent uiam Curiatiorum, Oratiorumq́; sepulchra. Culex maior est, quem tu ex aqua ortum inter monstra tua cõfingis. At Græcus excellentißimus poëta telluris animal appellat γαίης κνώδαλα διπτέρυγα. Id est terræ bestias, binis alis præditas. *Putauisti facturum te mihi beneficium, si tanquam in speculo me mihi ostenderes. Laruam tu mihi meam ostendisti, qua adeo ipse contremisco, si quando in eam incido necessarius, ut nihil magis ego iam de industria refugiam. Rectius feceris, si tu te aspexeris, quem ista ætatis deformitas nõ tangit. Multò id tibi erit utilius, si ille contutus falsum de pulmone reuellit. Expurgaui iam mi Politiane uirus, quod tuæ literæ excitarũt. Redij ad me, quietus animus est meus, & de amicitia quod eam aliã facere posset, ne cogito quidẽ. Velim autẽ ut ad beneficiũ cõuertas animum. Da mihi hanc ueniam, ut hãc epistolã meã illi tuæ, cui respondetur, apponi cures. Nolo enim defraudare te tua gloria. Tu si durior fueris, quæcũq; te causa mouerit, mutaueris consiliũ meum. Adibo informatores hos librorum, & curabo ipse, ut & mea impressa legatur: quod non feci hactenus, nec putaui esse me facturum. Vale.*

ANGELVS POLITIANVS 17

Bartholomæo Scalæ suo, s.

ACcepi literas tuas, nescio magis'ne uirulentas, an ineptas, omnino tamen ridiculas. Itaque me magnopere delectarunt. Quibus tamen adhuc non respondeo, quia nondũ constitui (quando ego tibi Hercules sum factitius

factitius) quomodo tu mihi sis tractandus, monstrum furfuraceum. Cogito etiam paulisper mecum, uocandus'ne tu solus ad partes, an cum tuis omnibus. Quicquid decreuero, statim scies. Vale ut meritus.

18

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, s.

HErculem factitium me uocas in epistola tua, propterea quod (ut inquis) monstra mihimet fingam, quæ superem. Tum negas iniuriam te mihi unquam fecisse, negas antiquitati derogasse, pigere tamen, ac pudere tuorum temporum præfers, multa quoque de tuis honoribus falsò iactas, falsius nonnulla de nostris meritis. Postremo quasi iubes, ut exprimi formis, & interseri epistolis epistolam tuam curem. Quare tibi ad singula rescribã, sed breuiter, ne nimium temporis in nugis tuis ponam. Vocari me igitur Herculem Scala *non epistolis modo, sed & libris editis* Marsilij Ficini *tanti philosophi, profecto (ut uerum fatear) non moleste fero. Nam si cognomen hoc mihi (quod equidem non puto) congruit illius iudicio: si minus, illius amore delector. Auget autem uoluptatẽ, quòd tu nec hoc iam ferre, nec dissimulare potes.* Facticiũ *uero cur appelles* Herculem *non intellego. Nam nec tale significas quale natiuo repugnat, nec item quale fit à sono uocis, ut sunt murmur, & sibilus. Itaque tute uideris, quid hic aut senseris, aut expresseris. At ego monstrum uocaui te furfuraceum.* Monstrum *quidem, quod ex colluuione monstrorum compositus es.* Furfuraceum *uero, quod in pistrini sordibus natus, & quidem pistrino dignissimus. Audes autem negare factam mihi abs te iniuriam, quam neque*

Hercules factitius.

Monstrũ furfuraceum.

neque clàm tuleris, neq; dißimulaueris, ut qui dux, & signifer usquequaq; contra me fueris. Possum tibi (*si sit opus*) *impingere, atq; inculcare longã illam, quã scis amici quondã tui, nũc uero mei epistolã, quæ frontis integumentũ detrahet, neq; tergiuersari te diutius patietur.* Eam *tamen adhuc nõ ostẽdo, ne simul domesticæ* (*quod nollẽ*) *tuæ maculæ proferantur.* Nõ *enim tam quid te, quàm quid me dignum sit, respicere debeo. Sed & antiquitati fauere te dicis, in quã penè solenniter sic ubiq; declamitas, ut sit hæc iam notißima fabula, nihil Aristotelem scire, nihil* Ciceronem *sapere iudicio* Scalæ. Nam *seculum tibi tuum displicere non miror, cum tu uicißim quoq; tuo seculo displiceas.* Displices *autem meritißimo, quoniam nihil ei fermè decrat ad summam laudem, si te uel nõ tulisset, uel certe non extulisset.* Etenim *tibi maximum semper studium fuit extirpandi radicitus bonas artes* (*ut utar* Liuiano *uerbo*) *subolescentes, sic ut nec ei quidem uiro peperceris, qui uel solus illustrare quodlibet seculum posset: nec instauratori* Platonicæ *familiæ, cuius famã publice per te, perq; tuos ire oppugnatum non dubitasti.* Quorum *quamuis hoc loco neuter nominetur, uterq; tamen suo sibi titulo agnoscitur.* Reliquos *taceo doctos uiros, qui mecum maxime nunc celebrant, affectantur, adorant, quod unus extiterim, qui fumos inaneis tuos contemnam, qui publicam seculi causam sustineam, qui nimiam istam insolentiam retundam.* Nam *de honoribus quidem nihil est quod tibi nimium placeas: uetus enim ludus hic, ut indigni tollantur in altum, uidelicet, ut hoc quoq; se posse fortuna declaret, cuius tu solius opus es, quæq; iam tamen* (*sicuti credo*) *longe*

longe alio uultu te respiciet, exactura sortem cum fœnore, de puluisculo. De Cosmo *quæ iactas, deq́; Laurentio Medice, falsa omnia. Certe Laurentius (hunc enim familiariter colui) quoties de te mecum loquebatur, satis indicabat, alienum se iudicium fouere, nõ suum. Scis autem tu quoq; literas illũ sæpe tuas publicè scriptas reiecisse, nobisq́; dedisse formandas, quæ prima odij, liorisq́; in me tui causa extitit.* Nec *me passus* Iambicum *carmẽ, quod in te scripseram, concerpere: quippe qui diceret esse indignum nimis, ut ita bonum carmen interiret.* Illa *duo sunt apud te uerißima, quod & de tua fide locuturus, uanum te esse uelle profiteris: es autem profecto uanißimus, id est mendacißimus.* Et *omnium bonarum rerum egenum uenisse te ais ad rempublicam.* Debueras *hoc tamen adijcere, rerum omnium malarum uenisse te diuitem. Stultißimum uerò est, quod excellentißimum poëtam uocas nescio quẽ istum, qui de culice scripsit, & qui mihi fraterculus esse tui culicis potius, hoc est ipse quoq; terræ filius uidetur. Quid quòd epistolam cupis tuam, quippe bellam, propagari formis opera nostra? Sed frustra mi Scala cupis, nõ enim tam mihi es odiosus, ut tuam prodere insulsitatem uelim, puerisq́; te deridendum propinare, lecturis uel hoc ita scriptum in ea epistola, monstrum quem deuincas: sic enim tu monstrum uirili genere nunc dixisti, quemadmodum prius muliebri culicem, quæ ne in ludo quidem triuiali dicerentur impune.* Mitto *enim dehonestamenta illa* Romanæ *linguæ, uexilliferatum, prioratum, mille alia prorsus hausta de uulgi fece: quæ publicari nolim* Florentinorum *causa, ne tam præclara ciuitas habere scribam dicatur,*

dicatur, qui literas omnino nesciat. I nunc igitur, & nega Politianum tibi esse amicißimum. Vale.

ANGELVS POLITIANVS Bartholomæo Scalæ suo, s.

VTrum pugnantia scribam, post uidero. Tu certe reprehendis apud nos, ut monstra, quæ bonorum defendit autoritas. Inelegans enim tibi uidetur illud, respondeo ad literas. At elegans Quintiliano, qui dixit: ad proposita respondeat. Monstrum putas, quod respondere me tuis literis nego, cum tamen aliquid ad te scribam. Sed Augustino monstrum hoc non uidetur: qui cum se respondisse dixisset epistolæ cuidam Paulini, sic adijcit: si tamen respondi, tanquā non respondisse uideatur, qui paria non retulerit. Itaq; monstrum erit (ut tu uis) cum quis taceo dicit, non enim tacebit is qui sic loquetur. Monstrum quoq; illud Terentij: Quære qui tibi respondeat, negat enim se respondere quæ respondet. Tectius etiam tibi uidetur furfuracei nomē, quod tamē ego si uis, in tuā gratiā retegam. Sed si Latinè dictū negaueris, & ego Latinè dictum probauero. Sapere monstrum uidetur, & illud mecū cogito: sapiet ergo tibi monstrū Terentianū quoq; hoc: Cœpi egomet mecū inter uias, ita ut fit, ubi quid in animo est molestiæ, aliam rem ex alia cogitare. Verū exactiora, inquis, à philosopho expectātur. At nos à philosopho didicimus, loquendū esse ut multi, sentiendū ut pauci. Nec tamen pro philosopho me gero, quāuis Aristotelis publice libros enarrem. Nam quod perobscurum dicis illud, uocandus ad partes, non nostra, sed Iuuenalis est culpa, cuius uerba retulimus. Illud stultum, quod in tuis

mundanos

mundanos oẽs accipis: hoc uſus argumento, quòd & tu mundanus es: tanquam ſi quoniam lactuca hortenſis eſt, diceres, quæcunq; in horto ſunt, eſſe lactucas. Quis acumen hoc tuum non admiretur? Plus ipſe nimirum uidiſti; quàm Cicero, qui ſic in prima ſtatim ad Lentulũ epiſtola ſcribit: Amorem tui abſentis præſentes tui cognoſcent. Et ad Apium: *Velim ita fortuna tuliſſet, ut quãti omneis ego tuos facio, tãti tu meos facere poſſes. Sed & inſulſius multò, quod fieri nõ poſſe credis, ut quod ego nũc neſciã, ſcire alius à me quãdoq; poßit.* Ergo *ſi cras didicero* Ver*gilianos puta uerſus, quos hodie neſcio, docere ipſos perẽdie nõ potero?* Vides *quàm te demonſtrẽt iſta, nõ ſolũ literas ullas nõ habere, ſed ne ſenſum quidẽ cõmunẽ: Quare teſtor me poſthac ad hæc ita frigida, & inania nõ reſponſurum: nõ enim reſpondendũ eſt (id quod Ariſtoteles præcipit) ijs qui ſine ratione loquantur.* Vale.

Ἄγγελος ὁ Πολιτιανὸς Ῥαφαήλῳ τῷ Βολατεῤῥανῷ εὖ πράττειν.

Ἐξέπληξεν ἐμὲ Ῥαφαῆλε, τὰ σὰ γράμματα, καὶ νὴ Δία, πολλῶν χρόνον ἠπίστουν αὐτοῖς, ἀδύνατον ἡγούμενος τὸ, οὕτως δὴ ἀπροσδοκήτως σὲ, εἰς ἄκρον ἐληλακέναι τὸν ἀττικισμόν. πῶς γὰρ ἐχρῆν πιστεύειν ἐμὲ ῥαδίως, ὡς αὐτὸς ὑπῆρχες ὁ αὐθέντης οὕτως ἀκριβῶς ἠττικισμένης ἐπιστολῆς, ὃν ἐγὼ καὶ πέρυσι πάντως ἄπειρον οἶδα καὶ ἀνήκοον τῆς ἑλλάδος ὄντα φωνῆς, ὑπερτεθαύμακα γοῦν, πόθεν
ἑλληνικῆς. ἐξαίφνης ἐκπορίσαιο δυσπόριστον οὕτω χρῆμα, καὶ πῶς οὕτως ἐν βραχεῖ διανύσειας ἤδη τὸν στάδιον, ὃν οὔπω οὐδὲ ἐφ' ὕσπληγγος ἑωράκαμεν. ἄπιστον

γοῦν, ὡς

γοῦν, ὡς λόγος, τὸ παράδοξον. ἐγὼ μὲν οὖν καίπερ τεταλαιπωρημένος τὸν ἅπαντα βίον ταῖς καματηραῖς ἀγρυπνίαις, καὶ ὀλίγου δεῖν, ἐγγεγηρακὼς, τοῖς τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων ἀνελιγμοῖς, οὔπω τοσοῦτον προκεκοφέναι μοι δοκῶ, ὅσον σὺ νῦν εὐθὺς ἕνα, οὐδ' ὅλον ἐνιαυτὸν ἐσχολακὼς, καὶ ταῦτα κατὰ μόνας, καὶ ἀδιδάκτως. τίς γοῦν, εἰπέ μοι, θεῶν σοι, τὴν ἀποτομωτάτην ἐδακτυλοδείκτησε τὴν ὁδόν; ἢ πῶς οὕτως ἐν ἀκαρεῖ, ἕλλην ἡμῖν κατέστης ἐκ ῥωμαίου, ποῖαι δέ σοι μέλιτται, ὅλας τὰς ὑμηττείους ἐνέστησαν σίμβλους; αἰδοῦμαι νὴ τὸν λόγιον, ἀντεπιστέλλειν σοι μεταξὺ Ῥαφαῆλε, καὶ δοκῶ μοι γέλωτα ὀφλισκάνων ὁ τέως κεκλημένος διδάσκαλος, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἑλλήνων τοῖς δοκιμωτάτοις, ἀντιτεταγμένος. οὐ γὰρ μόνον τὴν ἀκρίβειαν ἀποδέχομαι τῆς σῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ δὴ καὶ ὅτι πολλῷ ῥεῖς κατὰ τὸν πύθωνα, καὶ κρουνηδὸν καταφέρῃ, ἀλλ' οὐδὲν καίπερ χαρίτων ἀπολειπόμενος, ἴυγγος δέ γε καὶ παντοδαπῆς ὑπερβρύων. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. τὸν πίνακα δὲ τῶν βιβλίων, οὐχ οἷόν τέ σοι, τό γε νῦν, πέμψαι. κεῖται γὰρ ἅπαντα μίγδην καὶ πεφυρμένως. μᾶλλον δὲ σωρηδόν. ἔμφρουρα δὲ ὅμως, καὶ ἐντεθησαυρισμένα πως, ἕως ἂν τὸ τῆς βιβλιοθήκης οἰκοδόμημα πάντως ἀποτελεσθῇ. καὶ δὴ καὶ ῥωβέρτον, οὐ χρὴ συνιστάναι ἐμοί. ἔχω γοῦν αὐτὸν, ἐν παιδὸς μοίρᾳ ὑπόνωθρον μὲν, καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντα, ὡς σὺ φῂς, ἄμωμον δὲ ὅμως τὸ ἦθος, καὶ ἀνεπίληπτον. ἔρρωσο. Μαΐου ὀγδόῃ ἐκ φλωρεντίας.

ANGELVS POLITIANVS
Raphaëli Volaterano, s.

IN admirationem tuæ literæ Raphael me adduxerunt,& nimirum diu suspensum,dubiumq; tenuerunt,fieri scilicet me nulla ratione posse existimantem, ut ex insperato ad summum Atticismum ita sis prouectus. Qui enim mihi facile credendum fuit, ex tua ipsius officina adeo exactam epistolam, Atticoq; lepore refertam exijsse, quem ipse superiore anno Græcæ norim linguæ penitus expertem? Supra modum igitur sum admiratus undenam inuentu rem ita difficilem subito compereris, quibusq; modis tantillo temporis momento ipsum percurreris stadium,quem nondum ne in carceribus quidem conspeximus. Incredibile sane,ut ita dicam,paradoxum. Quinimo, quanquam ego grauissimis uigilijs totam ætatem insudaui,ac propemodum uoluendis Græcarum literarum libris consenui,non protinus tantum mihi profecisse uideor, quantum tu ipse modo annum neque solidum in studio uersatus:idq; per solitudinem,& citra omnem præceptoris operam. Quis igitur,quæso,deorum compendiariam tibi, breuissimamq; uiam indicauit?aut qua ratione factum est,ut ita repente nobis ex Romano Græcus euaseris? Quænam uero apes cunctos istis labellis fauos hymettios expresserunt? Vereor,ita Mercurius me amet,ad te Raphael interim rescribere,ac mihi uideor ridiculus fore, antea & præceptor uocitatus,& Græcorũ eminentissimo cuiq; seculi nostri collatus. Neq; enim solum accuratam tuæ epistolæ diligentiã amplector:quandoquidem & multo ueluti agmine præcipitatus effluis,torrẽtisq; in morem deferris,a Gratijs tamen ne digito quidem transuerso discedens, quin potius uarijs ubiq; & illecebrosis oblectamentis perpetuo scaturiens. Sed de his hactenus. Librorum indicem in præsentia quidem ad te mittere non licet,miscellanea enim ac confusa iacent omnia, asseruantur tamen utcunq; recondita,quoad suprema bibliothecæ manus imposita fuerit. Nihil est præterea quod Robertum mihi commendes, eũ nanque habeo uel filij loco,pigellum tamen & remissiorem quemadmodum tu ais,cæterum moribus inculpatis,& ab omni prorsus crimine alienis. Vale. Florentiæ octauo Idus Maij.

24

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sartio, S. D.

SCripseram pridem ad te Alexander,tum & illud monueram, ut quos collegisti adhuc Politiani labores, pro tua nunc diligentia in bonorũ usum proferendos curares. Tu enim,quod omnes iam norũt,siue Politiani manibus hoc debeas,siue debere te putes,hoc totũ in te oneris reclinasti,ne qd omnino ab eruditis desideretur,quod

ingenio

ingenio partũ Politiani, & industria effectũ est: rẽ profectò & te dignam, & in qua laudẽ tuo nomini haud immerito amplã concilies. Atq; ut tu quidẽ Alexander Politiani noctibus, & uigilijs prospiciendũ putasti: ita hercle crediderim & studiosorũ ingenia plurimũ tibi debitura, qui unus sis autor, ne tot, tam uariæ, tã multiplices eruditorum lucubrationes intereant. Cæterũ literis me tuis rogas, ut locos tibi aliquot recensẽã, de quibus in secundam Centuriam Politianus retulerat: quod à me credas uel obseruata de ijs quæpiam, uel potius coràm ab eo percepta, qui cũ de literis sæpe agebã. Ego uero Alexãder nihil in uotis maius, aut antiquius habeo, quàm ut suus cuiq; asignetur labor, ac in ꝓprios hæc aliquãdo referãtur: alioqui malim ego nõ uiuere, quàm per alios cũ eorũ iniuria uiuere. Quo ingratitudinis uitio quidã ex Græcis notati sunt, sicuti ex Latinis Iulius Solinus, qui ut parũ de Plinio gratus, à doctis incessitur: uel ipse item Macrobius, qui dapibus partim emẽdicatis, partim suffuratis suas cœnas instruxit. Minus autẽ hi ferẽdi, qui aliena pro suis nõ uertunt tantũ, sed transcribũt ad uerbũ. Vtinamq; plebei quidam grãmatici tantundem hac ætate non agerent: qui satis se nunc putant cõspicuos, ac supra cæteros censeri, si alienis ornati titulis extumescant, reprehendentes ea in primis, quæ anxie, ac percupide conquirant: sicut diuitias auari solent, qui dum eas reprehendunt, tum inhiãt. Sed ineptam horum impudẽtiam noster merito Aldus, uelut admotis facibus extimulat. Dixi aliàs tecum quemadmodum Politianus alterã Centuriam absoluerat, quod ab eo te propè hortante factum est, qui tantopere suis faue-

Solinus.
Macrobius.

bas laboribus. Sed dequeri nūc boni iuuenes poßūt, quod hoc publicum munus quidam priuati iuris fecerunt: in eorumq́; manus deuenerit, qui aut talia non agnoscant, aut si agnoscant, dißimulent. Nos autem tuo nunc animo satisfecisse uidebimur, si locos tibi aliquot ex ea subijciamus: quod à me tamen breuibus absoluetur, ne bonorum otio & abutar, & studiosis illudam. Inter cætera igitur quæ in Centuriā secundam retulerat, hæc olim mecū Politianus, cum ad Arni forte præripia ageremus. De Thalamego naui, Trechedipna ueste, Callimachi æthijs, sed & de poëta Dorsenno, de Amabæo uersu, de Caprotinis, de nodo Herculeo. Ceterū ut ingenio fuit parato, memoriáq́; ad cuncta exprompta, alia tum permulta commemorauit. Sed illud in primis scito, quod in Suetonio quidē Tranquillo, Plinioq́;, ac nostris habentur, secus multa exposuit. Iam & locos ex iure ciuili multos, prætereáq́; ex ipsis philosophiæ gyris quæpiam parum cæteris intellecta adnotauerat. Sed erit satius aliquam uelut notam retexere, ut ex ijs & rerum iactura consideretur, ac furta quorundam deprehendi facilius poßint, si hæc aliquando qui togati obambulant, pro suis deproment. Hæc igitur Politiani manu inter exchartabula quædam deprehendimus, quæ & noster Fabianus cum legit, iniuriam factam Politiani manibus non ferendam inclamauit. Subijciam autem ut in pagella erant, ad hunc modū. Capita Centuriæ secundæ. De diuinatione, Stratocles, Sybotes, Mansuetiores, Manuprecium, Osyris, Erynna, Oculatißimus, Flaccus, umbræ, Pausanias: pro Plinio contra reprehensores, castratio, Poliphemus, quadrupes nodus apud Terentium,

Loci aliquot ex altera Politiani Centuria.

Capita secundæ Centuriæ Politiani.

tium, decussare, Cresphontes, Taras apud Statium, soro riantes mãmæ, Phrine meretrix. Et hæc Alexãder, aliaq; permulta à Politiano in secunda Centuria explicata sunt. Sed ego dum singula respicio, dum ex ipsa stellographia maiora quædam quàm antea cõcipio, uix me comprimo, uix retineo, quin studiosos nunc omnes adhorter, ut mili te collecto Fidentinos in istos, & plagiarios impetum faciant. Commodum uerò erit, si de paucioribus plura suggeram, qui de multis notaui perpauca. De Thalamego igitur naue afferri hæc poßunt: quemadmodum apud Suetonium Politiani obseruatione, tum ueterum codicum testimonio, quod nec tu ignoras, sic utiq; legendũ in Iulij Cæsaris uita: Cum Cleopatra Cæsar cõuiuia in primã lucem sæpe protraxit, & eadem naue Thalamego penè Aethiopia tenus Aegyptum penetrauit. Hæc enim uera, & genuina lectio. Cæterũ quæ nauis Thalamegos, qua forma, & habitu fuerit, docẽt ex Græcis permulti. Vt enim Appianum modo Alexandrinũ mittã, Suidas de hoc, & Pollux, Athenæus quoq; in quinto Dipnosophistõn copiosissime, cuius rei testimonium & Azarolo nostro damus. Aedificauit, inquit Athenæus, Ptolomæus Philopater nauem etiam fluuialem, quæ Thalamegos uocabatur, longitudo eius semistadiũ, latitudo quæ esset amplißima triginta cubitis, altitudo ipsa cũ suggestu tabernaculi paulò minor quadraginta cubitis: figura eius neq; longis nauibus, neq; rotundis adsimilis, sed ex utroq; mixta. Prosequitur dein parteis omnes, & ornatũ nauis, quod ego breuitati studens, prætereo. Ad Trechedipnam uestem accedam. Apud Iuuenalem de Trechedipna ad hunc modum:

Thalamegos nauis.

Trechedipna uestis.

Rusticus ille tuus sumit Trechedipna Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.

Recydina. *In hoc autẽ loco, Recydina uulgò legitur, sed Putarchus in Symposiacis de Trechedipna ueste meminit. Athenæus quoq; libro Dipnosophistôn sexto, cũ de parasitis loquitur, Alexim Comicũ citat, mentionemq; de Trechedipna ueste pluribus facit. Quibus adductus, credo, Politianus, Iuuenalis carmẽ atq; cæteri aliter exponebat. Possent & alia afferri, sed ea parum nunc suppetunt. De æthijs Callimachi uersiculus est poetæ Martialis: Nec te scire iuuat æthia Callimachi. Quid autem operis hoc titulo à Callimacho editũ sit, ex multis elicitur, nec enim cõtra quenquam dicturi sumus. In epigrammatis igitur Græcis cum locis permultis, tum libro maxime primo:*

Aethia Callimachi.

κΚαλλίμαχος τὸ κάθαρμα, τὸ παίγνιον, ὁ ξύλινος νοῦς,
Αἴτιος, ὁ γράψας αἴτια Καλλιμάχου.

Callimachus piaculum, ludicrum, ligneum commentum,
Autor qui scripsit ætia Callimachi.

Afferuntur de Callimachi æthia à Stephano de urbibus, & Clemente Alexãdrino in Stromatis. Sed ut grammaticos nunc Græcos muttam, illud à me quoq; obseruatum, quemadmodum & Probus Valerius de ijs, & Priscianus ad Iulianum, qui uersiculos quoque ex æthijs citat. De ijs nonnihil etiamnũ apud Politiani libros in aduersarijs. De
Dorsennus poeta. *Dorsenno poeta dictum à nobis in libris de poetis, quos propediem edituri sumus, deductus enim is labor propè ad umbilicum, quod alijs ad te literis scripsimus. Porrò autem de Fabio Dorsenno in Sextianis collectancis, apud Plinium quoq;, Horatium, & Anneum Senecam mentio est.*

est. Epistolam nos Bessarionis adiecimus ad Theodorum Gazam, in qua de hoc ageretur. Et id Alexãder est illud, ex quo Politiani Centuriam auidius cõquirebam. De ama bæo uersu, Cresphonte, Caprotinis, & nodo Herculeo tam multa Politianus scripsit, ut nisi omnem ego nunc ex plicem bibliothecã, parum mihi satisfaciam. Quanquam de nodo Herculeo nonnihil ab Hermolao, multisq; à me locis de hoc iam dictũ, ex Annæo Seneca, Plinio, Macro bio, Seruio, & alijs. Nam & de Nonis Caprotinis, ut breuiter tecũ agam, Varro Terentius, & in Cœnis Ma crobius, ac Plutarchus locis multis, qui tamen inter se dis sentiunt. Putauit autẽ Politianus de Caprotinis apud Oui dium intelligendum uersiculis illis: Nonæ caprotinæ.

Porrige & ancillæ quæ pœnas luce pependit,
Lusa maritali Gallica ueste manus.

Iam & illud aliàs ad te scripsi, quòd apud Iuuenalem de Pytismate sententiã commutauerat, affirmans in Pytisma te ludum magis quendã in laconicis frequentẽ subinnui, cum quis alter alteri aquulã inspuens colluderet, quod in Herone de spiritalibus id esset, unde illa Terentij pytissa tio: quanquam & Epictetus alicubi patrocinetur, & Cle mens in Stromatis. De Amystide quoq; Threicia apud Horatium nunc subit Bassum Threicia uincat Amystide. De hac aũt ueste Politianus multa ex Græcis scripserat, non ut plebei quidã agunt literatores, qui cõiecturis, non autoribus nituntur. De Amystide enim Athenæus quidem libro Dipnosophistõn sexto, quo loco Epicarmi etiã Co mici uerba citat, sed et libro idẽ Athenæus. x. Eusthathius quoq; in. xj. Homeri Rhapsodia. Hæc satis pro tempore Pytisma. Amystis Threicia.

Alexander, in quibus noſtram nolim eruditionẽ probes, ſed ingenuam magis ſimplicitatem, qui ſua uelim autoribus reſtituta. Alia dein cũ inciderit, ad te mittam. His enim ſeptus anguſtijs, uix otium ad autores reſpiciendi ſum nactus, nedum ſchedulas omnes cõmentariaq́; propè innumera liceat euoluere. In ſumma noſtrũ magis tibi obſequium probari nunc uolo, quàm ingenium. Vale, & Aldum noſtrum ſaluta. Idibus Martijs.

PETRVS CRINITVS
Alexandro Sartio, S.

N*Imis tu mihi, nimis ingenio faues Alexãder, qui noſtrum hoc ſtudium tantopere indies proueh as, ut multi iam probẽt. Facis tu autẽ quàm par eſt humanius, qui nimium quãdoq; tuis tribuas. Ego enim aureis adhuc meas teneriuſculas iſta nolim perſuaſione tua oppleri, ne ſic extra omnem hominis ſenſum uidear, ut quod cæteri de me non ſentiant, credã: imo quod tu magis credas, ſentiam. Si accedas propius, ſi me introſpicias, Crinitum dices tuum in literis quidem exudare, ſed nec tamẽ ita promouiſſe, ut ſtudioſi nomen trãſiliat. Satis id mihi, ſi intra meam me claſſem retineo, & ſtudioſi gradũ tutor. Ignoſco tamen & tuæ de me opinioni, & officio. Quippe nec is reprehendẽdus, qui ad bonas arteis ſtudioſorũ ingenia inuitet, acuat, impellat. Sed ueniam ad epiſtolã nunc tuã, qua nos iterum mones, ut à promiſsis me abſoluam, ac ea mittam ad te, quæ ex Medicea bibliotheca inter Politiani libros inuenta ſunt: ne pars hæc etiam tanti muneris non rependatur. Mitto igitur prælectiones illas, ut ſum pollicitus. Sed addis ad hæc, ut & capita ſubtexam ex ſecũda*

Politiani Centuria, quorum uix argumenta inueniamus, quod in parte alijs ad te literis fecimus. Futurum enim inquis, ut ex rerum saltem indicijs, facilius istis plagiarijs pudor imponatur, si quando talia pro suis edent. Subijciam uerò ex Politiani autographis, quæ multi etiam è caris legerunt. Hæc igitur sunt: de periochis Terentianis; de Pygmea matre apud Ouidium; de Lyde Antimachi; de seruis orcinis; quid diribitorium, quid Augusti clauis, quid tintinabulum, & pædagogia, quæ apud Suetonium contra reliquorum sententiam explicauerat. Ita enim ipse Politianus mihi retulit, atque illi hoc itidem sciunt, qui pudore sequestrato seclusa hæc domi detinent. Illud autem teneo, quod & uerbum hoc, quod est Nouissimum, contra Gellij sententiã apud Tullium obseruarat. Quam rem & iuniores quidam non ignorant, qui Gellium quoque in eo defendant, quoniam semel id inquiunt apud Ciceronẽ sit: quod enim fieri semel dicitur, ac si nũquam fiat, ut Pædianus ait, accipi solet. Ego tamen Alexander, ut non Gellium quidem in hoc defendam, ita & amicos puto excusandos: quoniam proprium uiri sit, hallucinari interdum, & incurrere. Tu autem scito id à me uerbum sæpius in Marco Tullio obseruatũ, reperies non in libro tantum de Oratore ad Brutũ, quod omnes sciunt: sed uel in epistola ad Octauium, & in oratione pro Roscio Comœdo: quæ tamen oratio rarissima adhuc est inuentu. Sed ad Politianum redeo; is apud Terentium obseruauit argumenta illa, quæ senarijs constant, ac initio fabularum apponuntur, haudquaquam esse poëtæ Terentij, ut multis ferè persuasum, sed Apollinaris Sulpitij: quod

Capita aliqua ex secunda Politiani Centuria.

Nouissimus.

Argumenta comœdiarum Terentij cuius sint.

esse uerum neutiquam putamus addubitandum, modo antiquitati fidem non derogemus. Hic autem Sulpitius Apollinaris Gellij praeceptor fuit, ab eoq; in Atticis lucubrationibus pro uiro doctissimo laudatus. Verũ suo loco de Apollinari à me dictum. In uetustißimo itaque Terentij codice, literis ut nostrae Pandectae maiusculis, ad hunc modum super Terentianis argumentis. G. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA. Cuius rei testis mihi & Petrus Bembus, mira iuuenis & indole, & ingenio. De Pygmea matre in Ouidiano uersiculo: Altera Pygmeae fatum mirabile matris. Facta uerò est de re hac mẽtio cum locis multis, tum apud ipsum Athenaeum libro Dipnosophistôn decimo. De ijs autẽ locis apud Suetonium, de quibus summa adhuc eruditorum cõcertatio, paucula quaedam in Politiani autographis deprehenduntur. Sed unum in eis agitur, uti lectorem ferè ad Centuriã alteram releget, quoniã de ijs copiosa illic explicatio ita nos in eum demittit locũ, ut facilius cerui corniculos deprehendamus. Illud autem scio Alexander, non idem me semper de ijs sensisse, quando & iuniorum sententiae inter se longe dissentiunt: ac ipse quidem Politianus non eadem credo repetisset, quae in Commentarijs uulgatioribus extrita sunt. Tantum de Lyde nunc Antimachi ea subijciemus, quae haud tibi erũt ingrata. Versiculus est Ouidianus ad uxorem: Nec tantũ Clario Lyde est dilecta poẽtae. Fuerunt autem qui Clarium poëtam de Apolline intellexerint: tum de Lyde alia quoq; non minus absona confinxerint. Caeterũ in eo quidem loco de poëta Antimacho intelligendum, Colophonius fuit, hoc est Clarius, ubi & Clarij

Sulpitius Apollinaris Auli Gellij praeceptor.

P. Bembus.

Lyde Antimachi.

Clarij quoq; Apollinis templum. Nam & Nicander ipse Colophonius Antimachi ciuis fuit, sicuti de seipso in Alexipharmacis. Constat autem ab Antimacho Lyden dilectam, ac de eius obitu carmen cum scripsisse. De qua re permulta Suidas astipulatur & Plutarchus, qui in consolatione ad Apollonium poëtam, inquit Antimachum Lyde uxoris titulo, quam uehementer amabat, elegiam scripsisse, qua seipsum sit consolatus. Sed & de Lyde Antimachi frequens apud Græcos grammaticos mentio, uelut i apud ipsos quoq; Apollonij interpretes, Lucilliũ Tharreum, Sophocleum, & Theonem. Sed hæc Alexander à me alibi copiosius. Venio nunc ad eam partem epistolæ, qua meos poëtas flagitas: quoniam superioribus nostris scripseram hoc me operis ita urgere, ut crescat indies & labor, & laboris amor. Facis tu autem amicè, qui nostris quoque uigilijs studeas, mittam mox librum ad te primum, quo antiquiores complexi sumus, eos uidelicet ex latinis omnes, qui ante Vergilij tempus scripserunt. Ex eo tu facile, quæ tua est eruditio, de cæteris coniectabis. Aldum nostrum etiam, atque etiam salutes. Vale. Calendas. Aprilis.

Epigramma de Angelo Politiano.

Huc huc uiator paululum gradum siste.
Vatem potentis spiritus uides clarum:
Qui mente promptus acri, & arduum spirans,
Ac summa quæq;, & alta consequi suctus.
Is ille ego Angelus Politianus sum.
Fouit benigno me sinu Flora, & illic
In fata, cessi, Parthenopeos reges

Cum

Cum Gallica arma irruerent minabunda.
Tu uale, & hoc sis meriti memor nostri.

23 MICHAEL ACCIARIVS VTIAnensis Angelo Politiano suo, S. D.

SVm tibi togatus iam decenniũ, & cum lautiore cœna comites suos princeps iam nullus accipiat, nõdum te dimitto. Mirum me hercle liberalitatis exemplũ, cum plura cottidie exquisitiora, & preciosiora multò, ex uberrimo isto sinuosi pectoris tui penu nobis apponas. Si Græcum enim scriptorem, si Latinũ enarras, quàm acute sensum exquiris? quàm prudenter elicis? quàm etiam pure, quàm eleganter eloqueris? Tum demum scriptor ille doctus, quisquis est, tum facundus te promente pernoscitur, tum extat ingenium, tum uirtutes apparent. Non enim tu modo capis, quid scriptorũ omne genus dicat, uerum (mirabile dictu) quid item dicere, uel cogitare debeat, quibus etiam singulis situ longiore iam squalentibus, & diuturno propèmodum silentio mutis, crudelẽ uicem miseratus, pie simul & liberaliter affuisti, atque oraculo certius mentem omnibus rectam: & ne inuiti barbare loquantur, suam quoq; ipsorum linguam reddidisti. Quod si quis temere, ut est hominũ ingenium, liuidus homo neget, iuuenum classes, & marmora loquentur, atq; adeò Miscellanea ipsa liquido testantur: cuius planè eruditissimi operis gratia, eos quidem qui legunt, & qui per te ipsi legũtur, omnes tibi uno, eodemq; munere deuinxisti. Tu lumen obscuris, & fœdißime mutilatis, membra, formamq; restituisti: tu quasi peritißimus gubernator scopulos, qui in Latina, & Græca lingua latebant, loco procul

signato

*signato studiosæ iuuẽtuti pariter indicasti.*Ergo cũ te uel *audio,uel lego,non equidem priscis* .Romanis *inuideo* Illi *suo,nos de nostro* Cicerone *lætamur.*Et *ne uidear lau dationem aggressus,quoniã pro rerum omnium scientia summa,& uberrima facultate dicendi,unde multi iam do ctissimi desierunt,inde cœpisse uideris,iam silebo.*Cur *e= nim te laudem,tuas cum laudes nisi tute consequi dicẽdo nemo possit?tua culpa scilicet,qui tantum ingenio, & do ctrina cæteris antecellis,ut sperare auxilium nisi à teipso non queas.*Transeo *uersus,syluasq́; tuas haud certe* Sta*tianis absimiles:imo uerò si materiam,si flores, si fructus inspectes,illi syluæ facile relinquentur:tuæ uero syluæ iu re potius amœnissima uiridaria,pomariaq́; dicẽtur. Præ= terirem quoq;* Herodianum, *sed ecce mihi iratus aurem uellit,qui se ait in* Latium *te duce honestissime tralatum.* I*taq; in* R*omanam ciuitatem omnibus quasi punctis alle= ctum,ut penè patrij sermonis oblitus,melius multo latinè libentiusq́; loquatur.*Omnia *prætere nũc prudens omit to,ne ultra terminum uager,teq́; tantum uehementissime rogo,post opiparas adeò,splendidasq́; dapes,gustum ut iterũ acuas,bellaria ponas,id est epistolas edas, quæ tan quam singularia modo,conuulsaq́; membra uelut sine spi ritu iacent,in suum deniq; coactæ corpus reuiuiscant: ut academia* Florentina *teneat tandẽ quod optat possitq́; te audacter in omni eruditionis genere cum ipsa quoq; anti quitate conferre.*Atq; *adeò si codices,& testimonia uete ra literarum incursu barbarorum, uel omnia pereant. pro cunctis unum te habeat,secura quasi nihil amiserit, quem libentissime legat,imitetur,& colat.* Vale.

24

SCIPIO CARTEROMAchus Angelo Politiano suo, S. D.

PVdet equidem Politiane praeceptor optime, eam potißimum expectaſſe ad te ſcribendi occaſionē, unde neceßitudinis potius quàm uoluntatis, aut officij ratio apparcret. Nam cum debuerim initio ſtatim quo huc profectus ſum, ſcribere ad te, ut eſt amici officiū, ac multo magis diſcipuli, ego id prætermiſi tum cum poteram honeſtißime facere, ut nunc ſcilicet non ſponte (ut uideor) ſed coactus efficerem. Verū ſi cogites, cur id officij, aut qua ratione ſubterfugerim, inuenies nulla alia de cauſa id eſſe factū, quàm nimio tui ſtupore, ac potius reuerētia. Quoties enim mecum ipſe cogitaban, ad quem eſſet ſcribendū ſi ad te ſcriberem, continuo animus decidebat, omneq́; ſecum auferebat ſcribendi conſiliū, ut fatear imbecillitatem meam, quæ ſiue timiditas eſt, ſiue reuerentia, ſiue utrūq;, me certe nunquam ante hunc diem promptū alioqui, cupidumq́; ſemper ſcribere ad te paſſa eſt. Atq; in hoc ego (niſi fallor) non accuſandus magis quàm uenia dignus uideor, quòd eius uiri iudiciū tantopere perhorruerim, qui ob ingenij præſtantiam, multiplicemq́; doctrinarum omnium cognitionem, omnium animos in ſui admirationē
In hoc certamen venisti. ſolus conuerterit. Sed cur nunc demū inquies, εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα εἰσῆλθες. Quoniā ut ſcis, φιλία πρόφασιν
Amicitia excusationem non admittit. οὐ περιμένει. Cum enim eſſet aut amici perdenda ſalus, aut ad te ſcribendum, turpißimū eſſe duxi non periclitari potius in re minima, quàm maximam perdere. Cum præſertim ſi ad te ſcriberem, & amicum aliquando, & diſci
Si vero non. pulum me gererem: εἰ δὲ μή, præterquam quod & amicum

cum perderem, & discipuli officio nunquam perfungerer, in te quoque minimum confidere uiderer: à quo tantum me amari scirem, quantum potest à præceptore discipulus. Cur igitur uerear amici salutem tibi conmendare? nam si meam ipse diligis, ut profectò diligis, proculdubio & amicissimi nobis non negliges. Is *enim est, de quo ad te scribere instituimus, quo nemo nobis in hac urbe familiarior, cognitus à teneris annis* Romæ, *cum eisdem studijs, sub eisdemq; præceptoribus ambo erudiremur. Atque (ut uerum fatear) nihil me hic uel inuitum tamdiu retinebat, quàm ne ab huius consuetudine distraherer. Quin & cum profectionis nostræ nos statim pœnituisset, hac una tamen re huc me uenisse gratulabar, quod amißum iandiu amicum recuperaram, de quo enim iam decennio nihil resciueram, is nimirum amißus mihi credebatur. Qui & iterum nunc amißus per te denuo recuperandus est, atque eo honestius quàm prius, quo tunc è nullis infortunijs, sed ex absentia tantum, & quasi obliuione est nobis restitutus: nunc è summis miserijs, & calamitatibus est restituendus. Quid enim homini miserius esse potest, quàm uiuentē, uolentemq; (quod dicitur) cottidie mori? Id autem est carcer, cui hic noster supplicio damnatus est, quia monachum eiusdem ordinis, cuius & ipse est, uulnerauit, quo illum uulnere mori contigit,* τὸ τοῦ φωκυλίδου: πολλάκι τοι πλήξας ἄκων φόνον ἐξετέλεσας, *Cum enim ille in eorū cœnobio uerbis in hunc nostrum asperioribus, nescio qua de causa prorupisset, percitus ira noster, cum primæ animi motiones (ut dicunt) nostra nō sint in potestate, conuiuali cultello, quem secum*

Iuxta illud Phocylidis Sæpe enim percutiēs inuitus necem perfecisti.

ſecum habebat, hominem attigit, nõ ſe eum intere mpturũ existimans, quando nec uellet. Nã quis eiuſmodi gladiolo hominem ſe occiſurũ crederet? Ἀμφὶ δ' ἀνθρώπων φρεσὶν *(ut Pindarus inquit)* ἀμπλακίαι ἀναρίθμητοι κρέμανται. *Exceptus nanq; ictus in dextrã mamillã profundius, quàm ſperaſſet quiſpiã, pulmonẽ interius cõmaculauit. Ex eo paucis ille ſuperſtes diebus deceſſit miſer. Atque hic noſter cõtinuo captus à ſuis, in carcerem eſt truſus, ut uitã ibi finiat, nec cœlo fruatur amplius, niſi tu auxilio ſis. Qui cum plurimum gratia & autoritate ualeas apud Medicẽ Petrũ, ob incredibiles tuas uirtutes, admirabilemq; ſapientiã, facile (ut puto) impetrabis, ut generalẽ eius ordinis exoret, quo noſtrũ hunc carcere liberet: aut ſi hoc nimiũ eſt, alio quouis ſupplicio afficiat, alio'ue potius traducat, quàm hic eũ ſinat marceſcere. Quod eò etiam libẽtius extorquebit, quò generalis idipſum cupere, ac uelle dicitur, ſi modo aliqua honeſta ratione id ſe factu rum uideat. Nouit quippe quẽ hominem ſit liberaturus, græcis, & latinis literis adeò eruditũ, ut mirum ſit, & antea inauditum in eo ordine talem extitiſſe uirũ: philoſophiæ uero ſtudijs nulli eius ordinis inferiorẽ. Nam de integritate, ac moribus quid attinet ſcribere, cũ uel hoc ipſo perſuaſum tibi putẽ, uirũ eſſe optimũ, quòd ſit tantopere nobis probatus. Deniq; is erat hic, qui & ordinẽ ſuũ illuſtraret, & gloriã illi (ſi uiueret) parẽret immortalẽ. Nomen uiro Ioanni Benedicto Fulginati. Qui ſi per te reuixerit nobis, neq; enim uiuit, ut nunc uiuit, primũ, eius patriæ ſuum columẽ, & ſalutem reddideris: deinde cõmuni literatorum collegio non paruum attuleris & ſolatium*

Circa autẽ hominum mẽtes errores innumeri pendent.

& adiu

& adiumentũ, postremo & mihi ipsi amicũ recuperaris, quo beneficio uitam & illi, & mihi simul restitueris: illi, quia in carcere (ut dixi) uiuere, non est uiuere: mihi, qui sine illo uiuere non me existimem. Et *quanquam non unà semper, & ubiq; uicturi simus, attamẽ uel hoc satis est nobis futurũ, quod eum uiuere sciamus ubi sit, ne nos angat cottidie memoria sæuißimi carceris.* Pluribus *apud te mihi opus esse nõ existimo, aut enim causa ipsa te persuadebit, uel quia de optimo uiro, uel quia nostra: aut si hoc non persuadeat, nec quæuis nostra oratio te persuaserit.* Vale, Patauij. iiij. Calend. Maias. M.ccccl xxxxiij.

Scipionis Carteromachi carmen.

Nelidæ similes, sua si bis quinque tulisset
Terra uiros, citius Pergama uicta forent.
Angelus at nobis uiuat precor unus, & omnis
Barbaries Latio cedet abacta breui.
Cliniadem geminum nunquam ostendistis Athenæ.
Lysandros nec habes Oebali terra duos.
Angelus & nobis sic non erit unus, & alter.
Natura ostendit quid bene posset in hoc.
Aurificis quondam ditata est insula Solis
È pluuia guttis tota, uolente Deo.
Nunc Latium totum pluuio perfunditur auro,
Labitur hic cum uult Angelus ipse Tagus.
De patria magni certatum est semper Homeri,
Vindicet ut tantum hunc urbs sibi quæq; uirum.
Tu maioris eris certaminis Angele causa,
Terra etenim, ac cœlum te uolet esse suum.

Eiusdem Græce.

Ἄγγελε τῶν ἀγαθῶμ ὄφελος μέγα, καὶ ὅττι περ ἐσθλόμ,
    Πᾶσιμ ἄπιστομ ἐὼμ, ἄγγελε θαῦμα βροτοῖς,
Κάμ τε νέωμ ψυχαῖς φῶς, ἥλιός τε μαθόντωμ,
    Εἷς μὲν Ἀθηναίῃ φίλτατος, εἷς δὲ σοφός.
Χαῖρε φίλη κεφαλὴ, καὶ ὅπως μοι μακρὰ βιώσῃ,
    Θηβαίου μὲν ὑπὲρ Τειρεσίαο βίομ.
Ἀθάνατοι, τοῦτόμ γε φυλάξατε εἵνεκα πολλῶμ
    Τῆς σοφίης δὲ μάλιστ', ἠδὲ διδασκαλίης.
Μὴ τοσόμ δὲ ἀφέλεσθ' ἀγαθόμ, δέομαι, φθονέοντες.
    Εἰς τοῦτομ καὶ γὰρ πάντες ἀναβλέπομεν.
Ὢμ γὰρ ἐν ἀνθρώποις πάντωμ ἀντάξιος ἄλλωμ,
    Ἡμετέρου τίς γοῦμ ἔμμεμ ἔοικε γένους.
Ἀλλὰ σύ τ' ἂμ σκότῳ ἄρ κατακείμενα πάντα δίδασκε,
    Ὡς θεὸς ἐκ ϐκλοῦ θεσπεσίοιο πεσώμ.
Ἀμβροσίῃ δ' ἄρα γῆν, καὶ νέκταρι προσκατάπασσε
    Ταῦτα γὰρ ἐκ στόματος, ἄλλά τε καλὰ ῥέει.

Angele bonorum utilitas magna & ualde bona,
    Omnibus incredibilis existens angele admiratio mortalibus.
Atque iuuenum lumen, solque discentium
    Vnus equidem Mineruæ amicissimus, unus uero sapiens.
Salue charum caput, & ut in longe uiuas,
    Thebani quidem super Tiresiæ uitam.
Immortales hunc quidem seruate causa multorum.
    Sophiæ uero maximæ, & doctrinæ.
Ne tantum uero auferte bonum, quæso, inuidentes.
    In hunc etenim omnes suspicimus.
Existens enim in hominibus, omnibus par alijs,
    Vestri quispiam igitur dignus est esse generis.
Sed tu in tenebris utique iacentia omnia doce,
    Vt deus ex cœlo magno labens.
Ambrosia uero utique terram & nectare asperge,
    Hæc enim ex ore, aliaque pulchra fluunt.

HERMOLAVS BARBARVS M. L.
Phosphoro Episcopo Signino, s.

25

Quod

QVòd tu Octonariolos meos probes, amicitiæ est, quòd alij felicitatis: quòd ad eos populi concursus fiat, partim lætor, partim doleo: alterum, ut adcũtes æmulatio exacuat: alterũ, quia fore uideo ut multi me rideãt, quasi aut cum Plauto certare salibus, & eloquẽtia uoluerim, aut rem latinam suppositio quodam partu uelut auctario iuuare cogitauerim, ceu non multò melius sit, Comœdias eius poëtæ ambustas, & mutilatas circunferri, quàm reconcinnatas, interpollatasq; de meo, nõ secus Hercule, quàm qui statuas antiqui operis sine capite, aut pedibus inuentas reficiũt, ferruminantq;, nec uident longe minus sic integras placere, quàm truncas. At enim inquies, Plauti gloria ex cõparatione crescet. Id curat scilicet emi- nentissimus poëta, qui tot seculis in supremo stetit, in comparationẽ modo ueniat, in ordinẽ se cogi, & uulgari sentiat. Alioqui stultitiæ proximum est, ut alienæ famæ consulam meo ipsius nomini officere. Sed si hoc uidebam, cur non temperaui à scribendo? Ingeniũ (ut fit) exercui. Nec in eam rem (ita mihi manes Plautini non irascantur) amplius sesquihora impensum est, sed nec edendũ id putaui, nec editum uolo, tu me inuito reclamitanteq; subinuolasti. Vitium non est scribere quæ scripta non placẽt, sed emittere: nec fama scribentis agitur in eo quod scribit, sed in eo quod probat: scripsi fateor, non probaui: tu probasti, non scripsisti: tua res agitur, non mea: si fabulam edi uoles, penes te ius, & potestas eius rei tota esto. Itaque iam non doleo, mecũ bellissime deciditur. Labor meus est, periculum tuum. Quid si laus aliqua sequatur, utrius futura est? tua qui probaueris, an mea qui condiderim? Du-

Plauti laus.

bium non est quin mea, uide quem in locum rationes tuas conieceris: si laudatur, aliud agis: si damnatur, male agis: si nec recipitur, nec exploditur, nihil agis. Vale. Pridie Nonas Decemb.

HERMOLAVS BARBARVS M. L. *Phosphoro Episcopo Signino*, S. P. D.

Locum in Plinio de cometis, ubi legitur, Oscenis autē moribus. &c. ut interpretarer à te rogatus. Quia nullam morā dabas tumultuario imperio, subitarius miles parui, & hercle tam inuitus, ut nihil unquam fecerim inuitior. Eram forte cum puer tuus affuit, non dico impeditus, sed obrutus negotijs. Nihil minus cogitabam, quàm de Plinio, aut etiam Cometa: sed Manlianum erat edictum, nec uitari, nec differri poterat quod iubebas. Proinde studium meum fuit, non interpretandi subtilitate, sed obedientia placere. Non probo ex omni parte quod scripsi, alia mihi uenit in mentem expositio. Dixi signa ingenij eruditionis esse Geminos, & Virginē, aut his similia. Verū id quidem est in se, ut Ptolemæus, & apud nos Manilius, & Maternus docent. Sed uerba quæ sequuntur, ad alium sensum me trahunt, ut lectionem eius loci corruptā arbitrer, atq; ita restituendā putem. Tibiarum specie arti musicæ portendere. Obscœnis autem moribus inuerendis partibus signorum ingenijs, & eruditioni, si triquetram figuram, quadratam'ue paribus angulis ad aliquos perennium stellarum situs edant: & sanè uetusti codices non edunt, sed edent habent. Vale.

Locus Plinianus.

HERMOLAVS BARBARVS F. PICcolomineo, *Cardinali Senensi*, S.

Interro

INterrogatus Aristoteles quãobrem argento indignũ quendam, & improbum donasset. Respondit eam se pecuniã non personæ, sed homini credidisse. Si tu quoq; hoc exẽplo erga me liberalis esse uoluisti, recte facis, & grauissimi philosophi consilium autoritate tua redimis ab omni culpa: sin ratus es eum esse me cuius te memorẽ esse uel absentis oporteret, late falleris. Alioqui nihil miror, quandoquidem ex candore tuo metiris alios, & pietas (ut Bianti placet) facile decipitur: calliditas, & inuidia circũscribi se non patitur: hallucinatur, & conniuet bonitas, præsertim tot præsidijs munita, quot in te cernimus. Hæc ad animũ tuum donãtis. Quod uerò ad munus ipsum attinet, scito sacchareas tuas placentas, non modo salutares, & uoluptarias nobis fuisse, uerum etiã eruditioris cuiusdam interpretationis occasionẽ dedisse, ut uidelicet aut ab inuentore Martios panes appellatos dicamus (nam & Martios pastillos, & Martiatum unguentum in medicina legimus) aut si hoc parum placet, à maza & pane, mazapanes uocatos existimemus. Est autem maza Græcis modo panis offa, quæ aut uinum, aut oleũ, aut omnino liquidum acceperit, modo panis genus ordeacei, modo libũ, placenta'ue, sed sui, atq; certi generis, cuius species Athenæus innumeras ferè commemorat. Quia porrò miscella hæc Ethrusca ex amigdalis, saccharo, farina, latice rosaceo preciosissima uidetur, hodie per quandã exochen mazapanis dicitur, ut Poëta, qui sit Homerus, aut Vergilius. Ethruscam dixi, non quòd alibi nõ pinsatur, fingatur'ue, sed quòd istic apud uos egregie, præcipua in eo gratia, quòd non siccescat, sed diu recens, mollisq; seruatur, nec

Aristotelis responsum.

Martij panes. Martij pastilli. Martiatum unguentum.

Mazapanes. Maza.

Miscella ethrusca.

Exochen, id est, excellentiam.

Caseus Xenocratis.

periculum est ut hesterna, quasi caseus Xenocratis oboleat, Nos quidem tecum ista uelut cum magno literarum censore lusitamus, personā depone principis, sume grammatici, qui sis in utroq; summus: quod & reges aliquando factitauerunt. Ego aliàs ut nosti, multa de sacharo commentatus sum. Sed dij boni quantum interest, ego saccharum scribo, tu donas. Vale.

HERMOLAVS BARBARVS ORATOR, *patriarcha Aquileiensis clarißimo uiro Antonio Caluo, patritio Veneto,* S. D.

28

AMantißimis literis tuis Antoni suauißime, nō respōdi, quòd propediem sperabam castigationi Plinianæ extremam manum imponere, sed creuit opus, & labor, & laboris amor. Quis crederet? nullū utraq; lingua extare autorem, quem ferè non legerim, ut hæc nostra lucubratio cōmuniri posset, idq; spatio non amplius semestri: quinq; millia in eo librariorū errata cōperimus, non pridie, nudius'ue tertius, sed multis retro seculis inolita, & recepta lectoribus. Peruenit quidem res ad umbilicū. Sed nullus tamen dies est, quo non aliqua fiat accesßio. Nunc cum impressoribus agitare cœpi lente, de industria rem differens, ut diutius in fermēto sit, nihil time. Diligentiam adhibituri sumus, qualem in altera editione prætermissam sæpe mecū questus es. Erit autem ordo noster talis. Verba Plinij corrupta primo loco ponimus, per singula cuiusque libri capita. Deinde quemadmodū corrigenda sunt adiungimus citatis autoribus, unde id quod uolumus, facile comprobari poßit. Idq; præfationibus summotis omnibus, & sine ulla uerborū pompa: ne quod multi faciūt, dum nimis labo

labores suos mirantur, lectorem finis alicuius auidū oratione ambitiosa detineam. Ita defatigatur animus, antequā pascitur: & bonæ alioqui res fastidiuntur, antequam discuntur. Multo autem plus operis, & laboris adij, quàm putabam, quòd omnium rerum quæ in cœlo, & sub cœlo sunt, gnarum esse oportet, qui Plinium profitetur intelligere, tanto magis castigare. Nihil uero me torsit æque, quàm situs ipse terrarum. In quam maxime partem negligentia librariorum carnificinam exercuit. Optaui quidem sæpenumero, ut optimus uir adesset Antonius Leonardus noster, cuius consilio adiutus, & autoritate confirmatus, difficultates, & nodos in eo genere inextricabiles non tam multiplici negotio soluissem. Mille & quingenta, & amplius, in ea tantum parte loca manifestißime deprauata, restituimus: ut totidem uulnera sanasse uideamur, imò uero monstra domuisse, minora quidem omnino, sed longe plura, quàm Hercules. Cur enim tecum non iocer? hoc præsertim tempore, quo minuti quidam, & exilis animæ philosophi concedendum mihi putant, ut doleam. Alij festam frontem parum decere fortuna minus læta prædicant. Alios nostra lædit, uritq́; constantia, & hæc natura. Multò plus æstuant qui nocent, quàm quibus nocetur. At ego nihil unquam expertus in me sum hoc animi, quo me deus muniuit robore præstantius, nihil iocūdius (ut quemadmodum aliàs ad te scripsi) non solum feram modice, quæ patior, uerum etiam multò sæpius fructum, & uoluptatem ferēdo sentiā. Nihil queror, nihil quæro, nulli sum infensus, accuso neminem, pax, hilaritas, & gratiarum actio uigilantem me solantur, dormientem fouent. Non tam Plinij lectio.

D 4 compo

HERMOLAVS BARBARVS ORAtor, patriarcha Aquileienſis, Antonio Caluo, patritio Veneto, S. D.

30

ANtoni uir præſtantiſsime bono ſis animo, qui me ad ſacerdotium dormientem, atque adeo reluctantē uocauit, etiam conſtantem, & fortem eſſe uoluit: æquiore animo aduerſa hæc fero, quàm ſecūda illa tuli. Deum iuſtitiæ & innocētiæ meæ teſtor, ita ſine omni ſolicitudine ſum, ita liber curis, ut uerear, ne tanta ſecuritas aut temeritatis, aut negligētiæ argumentū ſit maleuolis. Miſit mihi dominus auxiliū de ſancto, & de Sion tuebitur me: illi in curribus, illi in equis, nos aūt in nomine dei noſtri inuocabimus. Iterū dicā bono ſis animo, ſurreximus, & erecti ſumus. Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis dominus: qui tā multos annos philoſophatus ſum alijs, credo fore, ut mihi quoq; philoſophari poſſe uidear. Dices fortis es, quia breui ſperas futurū, ut tēpeſtas iſta trāquilletur, & qui modo te oderūt, amēt, & amplectātur. Nihil hoc cogito, nihil me ſpes in lætiorē exitū collata ſubleuat: nō eſt fortis, qui fortis eſt ſpe: fortis eſt qui præſentia mala ſentit, & perfert, atq; ita perfert, ut etiam ſi duratura uiderit, contēnat, in futurū nihil reſpiciat: alioqui ſi præſentia incōmoda expectatione commodorum tolerat, cōpenſatio eſt, non fortitudo: aut ſi fortitudo, non ingenua certe illa, & abſoluta, ſed mercenaria planè, atq; mutila. Cum ſpem à fortitudine ſummoueo, non illam ſpem intelligo, de qua dicitur: Bonum eſt ſperare in domino: ſed illā de qua ſcribitur: Maledictus homo qui cōfidit in homine. Tibi porrò Antoni ſuauiſsime quantū debeam, quantum

Vere fortis quis.

D 5 ſemper

ſemper debere uelim, ex magnitudine, & puritate amoris erga me tui penſa. Literæ tuæ adeo pietatis, & charitatis plenæ ſunt, ut omnibus quos diligis, & uoluptatẽ in proſperis, & ſolatium in aduerſis afferre poßint. Nicolaum *Foſcarenum non minus mihi, quàm tibi amicißimum ſaluta meo nomine. Vtinam mihi aliquando liceat, ut aliquando licuit, urbanißimis, & feſtiuißimis altercationibus ueſtris intereſſe.* Vale. Romæ Idibus April. M. cccclxxxxj.

HERMOLAVS BARBARVS ORA *tor, patriarcha Aquileienſis, Antonio Caluo patritio Veneto,* S. D.

D*Iſtinuit, & diſtinet me, quanquam ad umbilicum perducta ferè* Pliniana *caſtigatio, quò minus aliquid tibi de rebus non dico meis, ſed communibus, imo tuis planè ſcriberem.* Dolore *aliquo, aut mœrore id factum putent alij.* Tu *qui me noſti, caue ſuſpiceris.* Fortu*næ ludum uideo, tempeſtatis uim intelligo, aculeos detrahentium conſydero.* Quid *dicatur, quid item dici poßit audio, & cogitatione conſequor, animaduerto quãta mihi fieret iniuria, niſi fieret à patria, à qua nihil in ciuem crudeliter, & iniuria factum uideri poteſt.* Non *ideo dolore careo, quia hæc aut non percipiam, aut parum ſentiam.* Cognoſco Antoni *omnia hæc, & quanti ſint æſtimo fortaſſe ſubtilius quàm cæteri: quia multo ſæpius in mẽtem noſtra, quàm aliena ueniunt: utcunque, multa ſunt, quibus efficitur, ut dolore non ſolũ frangi, ſed tentari me non ſinam: primũ conſcientia ſuſcepti, nõ modo ſine ſordibus, ſed ſine ulla cupiditatis, aut precũ ſuſpicione ſacerdotij,*

dotij, quàm cunctanter imperiũ admiserim, quæ lucta mẽtis fuerit, quãta cũ pudore prælia, deum apello, cito, nuncupo cognitorem, testem, uindicem. Quæ innocentia tantum iudicẽ non horreat? inuicem quis puer, quæ fœmina, quod mancipium patrono, & assertore tanto formidet? Ego uero nedũ ut dolori latus dem, etiam lætari possum, & debeo, cũ Fortuna gloriæ (ut inquit ille) carnifex tam parcè grassetur, ut multo plus in patientia sit commodi, quàm in ipso eius uulnere dispendij. Vide quantum absim, ut expostulem, aut uices meas conquerar, qui ultrò fortunam ipsam defendo. In quo nã obsecro illa mihi leuius obesse potuisset, quàm stãte Rep. superstite familia, incolumi re domestica, ualitudine corporis & animi prosperrima, sæuisse in particulã honoris aduẽtitij? quid honoris dico, nõ oneris potius? quod sanè tantum est, ac tam late patet, ut qui hoc nõ uidet, aut dissimulanter uidet, nõ possit esse non tardissimus. Nihil te fortuna incesso, nihil damno. Si magnã fore mihi cladem hinc rebare, falleris: si exercere cogitabas, gaudeo: si fortitudinẽ experiri fortasse delitescentem uolebas, ago gratias. Nihil est hac uirtute animi præclarius, nihil erectius, nulla plus enitet, nulla pacis, & uoluptatis maior opifex. Et cum omnia impotenti fortunæ pareant, sola fortitudo cominus it obuiam, & innectit fortunæ uincula. Sed finge magnum me aliquod, & insigne uulnus accepisse, quantum mihi censes extare præsidij, & superesse solatij ex ijs literulis, quas à puero hausi? Quæ mihi sano mente, ac corpore tanta posset accidere calamitas, ut studia mea mihi excuteret? qbus seruatis exceptisq́;, non potest mihi uita esse non tranquilla, non iocunda,

Fortuna gloriæ carnifex.

non splẽdida. Literis natus, literis dicatus, sine literis esse nõ possum, sine ijs possum quæ literas impediunt, interpellant, submouent. Honores in Rep. *gesßi multos, & magnos, qua fide, qua opinione, qua gratia, nõ dixerim.* Placet qdẽ impẽdisse annos penitus duodecim, sed octo Reip. *cõtinuos, totũ id tamen tempus literis ferè perijt.* Appellabant me quidem illæ, sarcirique id sibi à me idẽtidẽ iubebant. Ego contra in diem ducere, ac differre, non quidem honorũ, & magistratuum dulcedine: sed ut patri, fratribus, & amicis obsequerer, qui meã operam in Rep. profuturam putabãt, ipse non uidebam. Cum ergo toties cõmonitus profeßionis, & uoti postliminio reuerti nollem, aut non possem, retractus sum à fuga ui, nec unde ea mihi sit illata uideo, præterquã à literis: quæ sibi me iam cornua erigentem, & excubantem libertati, uindicare uoluerũt in seruitutem, excogitata ratione, ut otium non sine dignitate consecutus à negotijs publicis excluderer. Hæ sunt illæ meæ quas multi sic appellãt, erumnæ: hæc illa clades, illa calamitas, qua me pleriq; profligatũ, & cõsternatum putant: hæc illa fortunæ scilicet acerbitas, cui me paßim imparẽ fore amici timent, inimici prædicant. O' felix calamitas, quæ literas mihi, & me literis, imo ipsum mihi me restituit: ò beata clades, quæ meã mihi pacem reddidit: ò candida tẽpestas, quæ mihi securitatẽ peperit, ò dulcis acerbitas, quæ me in suauißimũ portum è longa iactatione, ne dicam naufragio reduxit. Si tranquillitas quæritur, parabunt literæ: si gloria, literæ: si cætera, quæ partim suppetunt iam, partim contemno, literæ. Viuens experior tam modica in me doctrina, quantũ uiri literati sperare possent in morte:

in morte: si qua nomē nostrum uoluntate dei fungitur, nemò id legationibus, aut magistratibus, quos geßi acceptū refert, sed literis, multo plures Hermolaum, quàm candidatum me diligūt. Falluntur quidē fortasse illi, sed ita est. honores in Repub. soli mirantur municipes, literarū decus æmulatur orbis. Vale. Quintilianū à te patri restitutum sciebam, quanquam non restituit qui suum restituit: etenim tua esse uolo mea omnia. Romæ. xj. Calend. Augusti. M. cccclxxxxj.

HERMOLAVS BARBARVS Patriarcha, Antonio Caluo suo, s. 32

Literas tuas, quibus dolorem nostrum ex Zachariæ patris obitu uehementem, atque iustum lenire uoluisti, gratißimas habuimus. Non ibitur inficias tibi præsertim Antoni amicorum fidißime, durū id nobis, & perquā triste nuntiū fuisse. Quid enim obsecro magis alieno tempore aut illi, aut mihi poterat cōtingere? Atq; ut alia prætercam, quæ tibi æque ac mihi sunt cognita, utrū ei molestius fuisse putas, quòd decederet, an quòd absente me decederet? Nosti quo affectu erat in me, quàm nō cōmuni, & promiscuo, sed ultra quàm patres solent. Compertum, & exploratū habeo, si fuit ei graue mori, nō propter se, sed propter me tantū fuisse. Angebat & illud eum certò scio quod nesciebat quàm æquo animo tantā cladem meā laturus essem, & qui securus ibat ad mortē, erat de meo tantū dolore solicitus: qui si affuissem, & robur illud nostrū, quo me nō uirtus, non doctrina, non usus rerum aliquis, sed solus deus sepsit, uidere potuisset, nihil dubito, quin si non alacriter. certe nullo dolore abiturus fuerit è uita.

Quanquam

Quanquam ut ex literis tuis, & aliorũ intelligo, ea fuit hominis in adeũda morte cõstantia, ut nõ dico animi consternati, sed ne mœroris quidem tantilli signa prætulerit, usq; adeo semper intrepidus, ut in domũ aliquã è domo, nõ è uita migrare uideretur. Triduũ cõtinuũ de deo, de religione, de animorum immortalitate, uel disserẽtes audiret, uel ipse dissereret. Sacramẽta illa extrema, quæ nemo non reformidat, & quorũ ægroti ferè à necessarijs serò, & cunctãter interpellari solẽt, non modo non refugeret, sed prior, & ultro deposceret. Sensus oẽs mentis, & corporis, quibus pauci eũ mortales uincebãt, nõ solũ integros, uerũetiã longe subtiliores, quàm prius unquã ad extremũ usq; ostenderet. Demum ecunculas duas, alterã Christi, alteram uirginis in sinum manu sua cõpositas, & ad pectus applicitas, arctißime complexus, deosculatusq;, halaret animã. Hoc genus, non dico mortis, sed gloriosæ mortis, imo uerò salutis, & melioris uitæ, quantas uires habeat ad temperandum dolorem, explicari satis nõ potest. Accedit quòd septuagesimũ ingressus annũ, quãdiu in familia nostra uixit nemo, quòd functus omnibus honoribus, quòd Rep. incolumi, quòd liberis honesto loco positis, incredibili desyderio, & amore ciuitatis excesßit. Frequentia funeris tanta (ut audio) quanta in ciue nũquã. Reliquum est, ut fratres tibi meos commendem, & quando mecũ esse nõ potes, illos mihi, nõ modo ut consolator sedulitate, sed ut pater amore prosequaris. Vale. Romæ, Idibus Decemb. M.cccclxxxxij.

Ecunculas id est imagines paruas.

HERMOL. BARB. PATRIARCHA Aquil. M. L. Phosphoro pontifici Signino, S. D.

Putaban

PVtabam Signina tantũ uilla, atq; pira celebrari, ſed uideo & Signinis epiſtolis ſuum decus eſſe. Placent mihi tua ſemper omnia, ſed quæ cũ piris proxime ſcripſiſti, mirifice probauimus, adeò ut præ illis pira, quæ alioqui præſtãtiſſima fuere, ſorduerint. Interpretationẽ tuã de Gellio ita planè ſequor, ut nihil magis poſſim. Delector uero maxime, quòd Pliniũ à nobis iure laudatũ cenſeas, quòd ſunt nõnulli, q ſiue qđ libros eius nõ intelligũt, ſiue quòd præpoſteris imbuti ſunt literis, iniquo animo ferent tantum uni uiro tribui, quantum ipſi perſpicere, & aſſequi coniectura nõ poſſunt. Ita eſt, idemq; ſemper fuit. Dãnat quiſq; quod ignorat. Dolemus ferè in eo quenquã uideri ſapientem, in quo ipſi nullo modo ſapiẽtes eſſe poſſumus. Nec eſt hoc uulgi modo uitiũ, magna quoq; ingenia plerũq; implicat. Obrepit hæc multis, hæretq; labes alioqui honeſta ſpecie, quaſi quod ſentiant, libere loqui uelint: bene autẽ ſentire, cuius quiſq; ignarus ſit, non poteſt. Ita fit, ut qui ſe ipſi noſſe debuerãt, & ſuſpẽdere iudiciũ de aliena profeßione, petulanter & temere pronũcient, quodq; ſequẽs eſt, maxime rideãtur, & ſugillẽtur. Huic peſti cõtraria uirtus eſt candor, qui bonis, & ſimplicibus ingenijs, etiã ſi non ſumma illa, & eminenti doctrina cultis adeſſe ſolet, ſua uitia cognoſcere, alienas uirtutes extollere, quæ ſciũt ipſi parua ducere, quæ alij ſaltem nõ contẽnere, uires ſuas ex alienis laboribus expẽdere, nõ ex ſuis alienas æſtimare: qđ ſuo ſeculo profecerint, quãti ſit: quod ſunt, quod ſpirãt, quod in cœtu uerſantur hominum, quantum opere literis impenderint, quantum diei, quantũ noctis, in iocos in nihili res abſumpſerint, quantũ legerint,

Candor Candidi officium.

legerint, quàm multa non legerint. Faciunt hoc alba, & (ut Graeci dicunt) bene nata ingenia: quorum summa, & certa proprietas est, nũquam docere, doceri semper uelle, iudicium odisse, amare silentium: quibus duobus tota Pythagoricorum, & Academicorum cõtinetur praeceptio.

Humilitas. *Haec illa est, aut nõ magnopere dissimilis uirtus humilitatis nomine celebrata Christianis: quae ut ad salutẽ, aeternitatisq; gloriam certissima est uia, sic in omni uita homini praecipue literato necessaria comes est, sine qua nec dociles in inueniẽdo, nec prudẽtes in iudicando futuri sumus.*

Audacia. Superbia. Imperitia. *Sed trãsuersos rapit audacia, & superbia. Imperitia sua cuiq; mala est, sed ignorata pestis. Initiũ sapiẽtiae (ut Plato scribit) imperitiae suae agnitio, neglectũ hoc cõfitentes, & miseros facit. Euectus sum, non dico inuectus, ultra quàm uolui: sed nũquã satis est arrogãtiã incessere, alioqui si nominibus parcas, nulli hominum generi cõuitia periculo minore facimus, quod nunquã de se dictũ putant, qui oĩa sibi tribuunt. Castigatio Pliniana, quando ita uis, imo iubes, urges, increpitas, exibit quocũq; alite. Mirum dictu, quantũ doctis uiris improbari haec nostra cupiã, ut mihi, quod alijs quoq; pluribus eueniat, nõ fuisse isthaec errata, sed parum intellecta, quae mihi errata uideãtur. Nã indocti nostra recipiant, an reijciant, parum interest: ab ijs enim laudari etiã laudanda, laus nõ est. Hunc mihi stomachum, uel autoritas tua, uel Signina certe pira faciunt. Vale. vj. Calend. Nouemb. M.cccclxxxxij.*

HERMOLAVS BARBARVS *patriarcha Aquileiensis, Pico Mirandulae suo*, S. P. D.

34

Saluus

SAluus sis. Accepi literas tuas, quibus magnopere lætari te scribis, quòd Plinianam castigationem susceperim. Iactare me hoc opus Naturalis Historiæ nobilißimũ, & sine dubio cœleste, in quo uno barbari, & Græci nobis inuidere possunt, minus auide à ueteribus exceptum fuisse, serò in manus haberi, parcißime legi cœptũ. Respõdeo uerum esse. Ita prædicare soleo, eiusq; rei argumẽta duo sunt. Primum, quod eum paucißimi citant, idq; in leuißimis ferè causis, aliqui etiam coarguunt. Gellius dum maligne laudat, in ordinẽ quoq; redigit. Macrobius post Q. Fabium miratur quidẽ eum, sed si legisset, cœnas suas fortasse lautiores fecisset, nec aliqua parum uera in secundas, & arborariũ suum contulisset. Hieronymũ aliquãtò plus studiosum eius hominis fuisse conspicio. Nam Seruius grãmaticus uidetur eum nõ gustare, sed olfacere, imò quasi canis Aegyptius currendo lambere. Alterum indicium, quòd nullus ferè liber maioribus, & pluribus non dico uitijs, sed portentis scatet, nempe quia diu iacuit infrequens, & cunctãter aditus. Sunt libri eodẽ quo arua fato, si negligãtur, sentes alunt, & monstra, quibus tollẽdis nõ unus Hercules sit satis. Dixi rem, nunc causam eius accipe. Duo sunt propter quæ ad nouos libros cõcursus fiat, res & uerba: utroque ueteres affluebant, nobis emendicanda sunt turpißime uel minime: illis Romanæ linguæ decus stabat, nobis concidit: Latinus illis sermo quasi uerna erat, nobis alienus, externus, uenalitius. Illis utraq; lingua suppetebant autores, à quibus omnia ea tanquam à fontibus haurire nõ solum facultas, sed uoluptas erat. Vnde isthæc præsidia nobis? unde uiui latices? unde auxiliares illæ co-

piæ? In tanta librorum non iactura, sed naufragio, non clade, sed interitu, non sumus omnino dijs odiosi, quando superstes est Plinius, *sustentat ille nos utcunque mutilus, decurtatus, lacer.* Nisi *extaret, actum esset, tunderemus aquam omnes, si eadem quæ cæteros ademisset nobis eum calamitas, profligata spes omnis esset latinæ rei constituendæ.* Nunc *eo duce quanquam semianimi, & exangui uiuimus: & nisi ipse mihi blandior, uidetur indies proficere, habetur in manibus, celebratur, colitur.* Ad *eū omnia ferè scripta, & dicta relegamus.* Censetur *indoctus, qui* Pliniū *non legit: indoctior, qui lectum contemnit: indoctißimus, cui non sapit.* Debet *ætati nostræ plus quàm suæ* Plinius, *sed nos ei magis, qui per illum maxime subsistimus:* Alij *rem latinam iuuerunt, ille ipse nobis est* Latium. Tria *millia, & quingenta errata in eo, necdum toto comperi, & quantum in me fuit, restitui: edenda primo quoque tempore, si amici probauerint.* Vale.

HERMOLAVS BARBARVS PAVlo Cortesio, S. P. D.

PEriculosius mihi est ista, quæ postulas, decernere, quàm laboriosius, Sunt enim talia, in quibus diu hæsitauerim: utcunq;, tibi nec possum negare, nec debeo, alioqui si tua causa periculum adiero, minus dolebit. Dicam igitur quod sentio. (Sturio.) Sturionem Græci modo appellant hyscam, siue hyccam, id nomen porcū significat. De lampreda non constat, ipse tamen Lampetras dici crediderim (Lampetræ.) fontanas tincas, (Tincæ.) & uulgo nominatas lampetras, quasi à lambendis petris. (Lampyndæ.) Sunt qui à fulgore lampyndas uocent eas, sed autorem nullum habent. (Trutta.) De trutta non uideo quid sit, nisi

nisi troctam quis uocet. Ita enim piscē nominat Ambrosius in Hexamero, itemq; Aelianus, sed inter marinos. Vale. Trocta.

HERMOLAVS BARBARVS
Ioanni Pico Mirandulæ. S. D.

TV *uero Pice ádeo nihil mihi debes, aut silentij, aut officij alicuius erga te mei nomine, ut mihi literæ tuæ magno etiam rubori fuerint, qui negligentiam meam pro tua deprecaris apud me, cum utrūq; à nobis apud te prius quacunq; mercede redimi debuerit. Hæc ingenij tui bonitas, candor, æquitas. Agnoscis alienam culpam, cum aut uitare, aut partiri certe poßis, in mutuo crimine solicitus es, qui & anticategoria, & causa etiam meliore securus esse poteras, aut reus est uterq;, aut non tu. Alioqui iam quod ad te attinet, purgasti. Reliquum est, ut & ipse satisfaciā. Sed quid à me ad te potißimum scribi potest? Inhortabor, ut literas amare pergas, in quibus es eminentißimus? Monebo ut uirtuti, & bonis moribus dedare? in quibus tantū profecisti, ut difficile cognitu sit, utri philosophiæ parti maiorem operā impenderis, ei quæ spectatiuas, & instrumēta continet, an ei quæ dogmaticen, præneticenq; complectitur. Omnino summum, & humano captu maius est, quod tu aut genio, aut certe opifici tuo debes, tam tenera ætate cōsecutus, quod extrema senectute impudentißimum sit optare. Non sunt hæc Pice tua, naturæ sunt, dei sunt: quanquam si aliquid tuum est, hæc maxime tua sunt. Vide quantò minus tua dici possunt, nobilitas fortunæ, ualitudo, forma, quibus bonis tam nulli cedis, quàm nec illis, quæ magis tua sunt. Huc te hortor conuerte, hoc diu, & noctu uolue, quantum nomen ei sis,*

qui te usq; adcò ditauit, ut nec soluendo, nec expunctando sis unquam futurus, quæ poßides. Cogita quantum poßit, qui te ista posse uoluit, quantum amet, qui te de tam multis milibus sibi legit, qui senes puer ferè uinceres: quiq; nondum ephebus, eruditorũ hominum coronas in admirationem doctrinæ tuæ uerteres. Nisi hoc uides, nisi æstimas, iam nunc affirmo tibi, & libera uoce prædico, te non tantum esse, quantum es. Immensum, & infinitum est quod mihi de te pridem spopondi, & spondeo: sed opinionem præsumptam nec oratio, nec prædicatio cõsequitur. Facio ego ut solent qui quantò plus aliquem mirantur, & explicare uolunt quod sentiunt, eò minus id assequuntur quod uolunt: ut quanquã magnum aliquid animo concipiunt, uerba tamen desint, & moliri potius quàm dicere potuisse uideãtur. Proinde tu ne hæc ausculta, quæ nunc describo, forasq; promo, sed illa potius intellige, quæ intus de te solus, & tacitus loquor, tantò hercule maiora, quantò cogitatio sermone hoc est. Marsiliũ saluta, & Saluiatũ tuũ. De Politiano nihil opus est labore, qui breui (ut audio) mecũ erit, quo nihil mihi poterat in hac legatione tota iocũdius accidere. Bibliothecam istic indies maiorem & ornatiorem instrui, tam gaudeo, ut nihil supra. Debent Florentinis literæ, & inter Florentinos Medicibus, & inter Medices Laurentio, qui gentilitium hoc familiæ suæ decus, non minori cura fouet, quàm rempublicam, cuius administrandæ, constituendæq; ius habet. Vale, Mediolani, Calendis Ianuarijs. M.cccclxxxvij.

HERMOLAVS BARBARVS Roberto Saluiato, S. D.

Falleris

FAlleris Saluiate, si quid aliud præter occupationes meas suspicaris fuisse, quamobrē tibi nondum respon derim. Vulgaris hæc, & iactata silentij redemptio, sed me hercule tam uera, ut nisi tu eam probes, de meo in te amore, fide, studio male meritus esse uidearis. Gratißimæ mihi semper literæ tuæ omnes, sed illæ supra modum in quibus Mirandulani mei nomen, atq; mentio: nihil est uno eo mitius in literis, nemo quem laudari, ornari, in cœlum tolli malim, nemo à cuius prædicatione digredi minus poßim: in quo sum fortasse, nulli tamen esse uideor intemperans, tam multa in eo laus, tam nulla fini, ut iam & ambitioni, & assentationi locus desit. Apologiam eius legi, & in ea me. Quid ille mihi tantum tribuit, tam parum merēti? cur ordinario testi, ne dicam gregario, tam honorifica præfatione denunciat? illo præsertim opere, quo nihil subtilius, uehementius, acutius, de quo tamen satius est iudiciū meū differam tantisper dum planè totum perlego. Quoniam autem rescire cupis quid agam: ecquid aliud possum dicere, quàm studeo? Publica quidem curatio nōnihil instantiæ illi meæ detrahit, imò studijs non instantiæ: insto enim acrius, & pensum exigo acerbius: quod mihi uis maior abstulit, aßiduitate sarcio: quantò mihi negotiorum plus acceßit, tantò auiditatis, & alacritatis plus incußit. Itaque ferias illas omnes, quas ualetudini priuatus homo dabam, in publica distribuo: ita quod mihi ex una causa deperit, ac decidit, alia ratione corrogo. Credo aliàs ad te scripsisse, aut dixisse tibi, qui ex me audierint instrumentum Aristotelis, ita enim logicen Peripatetici ferè appellant, itemq; libros octo de auscultatione physica, & treis eius

E 3 rheto

rhetoricos in latinum à me pridem cõuersos esse. Dioscorides iam perfectus est, manus ei nunc à me summa imponitur: parata filiæ dos est, propediem locabitur. Tum leuatus onere Aristotelem aggrediar totus totum, qui nisi aliò me deus aduocet, ab Dioscoridis editione biennio ferè prodibit, absolutus utiq; in logicis, & cum eo commentarij, quos in posteriores analyticos iam perfecimus. Post emissa hæc inibo naturalia, & diuina, item rhetorica, & poëtica, partim commẽtationibus, partim annotationibus, omnia eius philosophi uolumina pro uirili mea instruens. Sunt enim & in problematis, & in animaliũ historijs nõnulla, quæ claritatem, lucemq; desyderant, ea cursim, & breuis annotamẽti lumine præterfluã: paratus nihil præterea nouum aggredi tota uita. Etenim comprimẽda mihi est auiditas, imò improbitas hæc ingenij, ne dum restibile, ac fertile haberi se uult, id est operosum, & ambitiosum esse uideatur: cottidie uerius experior, quàm dici solet, paria esse amplecti omnia, & nihil. Vale. Mediolani. xij. Calendas Nouembres. M.cccclxxxviij.

HERMOLAVS BARBARVS
Ioanni Pico Mirandulæ, S. D.

HExameron tuum nudiustertius ad nos Saluiati opera delatum, ita auidè legi, ut prima statim die, nec tota, sine interspiratione totum hauserim. Tria me in eo mirifice delectant. Primum, quod oratio tua docet, & mouet, id quod & in sacris literis ueteres theologos, & in philosophia etiam naturali Pythagoricos & Platonicos obseruasse constat, recentioribus in docendo tantũ sudantibus. Alterum, quod in tanta rerum copia, & impunitate

diripien

diripiendi, tam castas, & innocentes manus habes, ut in hoc scribendi genere teipsum non alium sequutus esse uideare: atq; hoc iam nec cum ueteribus, nec cum neotericis cõmune, sed tibi peculiare, atq; tuum est. In quo quidẽ (sensum tibi meum aperiam) ita sum affectus, ut quoniam hæc priores illi non dixerunt quæ tu dixisti, nihil ferè dixisse mihi uideantur. Tertium, quod uideo te non tam Aristotelis quàm Platonis, & sectarum eius sacris initiatum, plenos inde haustus in hanc lucubrationem contulisse. Omitto quàm multa ex Plotino egregia, quàm cursim, & eleganter attigeris, ut quicquid ferè quatuor eius & quinquaginta uolumina in sex nouenarios à Porphyrio digesta cõtinent, non plus legisse, quàm edidisse uidearis. Nec illud præterire possum, quod inter nouos, & ueteres theologos ita medium te geris, ut nec illorum simplicem maiestatem oderis, nec horũ ambitiosa subtilitate rapiaris. Ita fit, ut dum alteros potes, utriusque generis optima decerpseris, id quod in ipsa quoque Dauidici poëmatis enarratione facturum te speramus. Vale. Venetijs, Pridie Nonas Septembres. M.cccclxxxix.

HERMOLAVS BARBARVS IOanni Pico Mirandulæ, S. D. 39

Salue humanissime Mirãdula. Ego uerò de te tam libẽter ubique prædico, ut nihil maiore uoluptate faciam: non solum quia nihil (ut inquit Plato) iocundius auditur, quàm ueritas, sed etiam quia (ut Polemo inquit) multò est dicere, quàm audire uera iocundius. Accedit quod labore nullo (ut est Apud Aeschylum, Menandrum, & Euripidem) sæpe etiam non quæsita ueritas prodit, inuitissimo Veritatem laudat.

etiam plerũq; homini exprimitur, nullis quæstionibus, sed sua tantũ ui. Hæc est tyrannis illa, quam tu candorẽ tuum sequutus, humanitatẽ, & bonitatem interpretaris. Et hercule tu iam tantus es, ut qui te non laudat, iudicio, & existimationi suæ detrahat. Rem suam agunt, rationibus suis cõsulunt, suam famã redimunt, qui fauent, & cupiũt tuæ. Multa sunt in diario tuo nomina quæ tu nescis, tibi creditores tui debent. Multi consilium Prodici sequuntur, dant ut accipiant, manus manum scabit, ut Epicharmus recinit: quanto sanè creditoribus, id est laudatoribus tuis minus debes, tanto plus tibi, qui eos uelint nolint, creditores facis tuos. O inauditum genus æris alieni, creditores esse, non esse debitorem. Sed occupatior sum, quàm ut tecum diutius lusitare poßim. At tu quàm solutus es, dij boni, ut quenquam patiare feriantem: hactenus obsecrô me tuleris: longiorem iocum aliquem ut admittas, non postulo, oscitatiunculam breuem postulo. Vale cum Politiano meo. Romæ, Idibus Augusti. M.cccoxc.

HERMOLAVS BARBARVS ORAtor Vene. patriarcha Aquileiensis Ioanni Pico, S. D.

BEne est, bene conuenit, qui multum amas, multũ ut mihi pontificatũ Aquileiensem congratuleris, multò etiam maiora mihi tribuas, & omineris, quam aut poßim optare, si sim cupidißimus: aut promereri, si modestißimus. Scio pietatem tuam erga me, uideo quanti me facias, agnosco uim amoris tui, nihil habeo compertius. Vtinam aliquãdo sit, ut mihi tecũ uiuere, de natura, de deo, de sanctis moribus philosophari liceat. Quantum hoc cupiam, quan

quantum secundis meis rebus accessionis factum iri iudicem, si hoc eueniat: nec possum exprimere, nec si possim, hoc utiq; loco uelim. Obsecro, si me unquam beneuolentia tua dignum existimasti, eodem numero, & loco etiã meliore, si fieri potest, apud te cẽsear Hermolaus, & sacerdos: ut quem paganũ seculi dilexeris, militem CHRISTI factum arctius colas, & chariorem habeas. Ego te, & clarissimas uirtutes tuas tam possum non prædicare, non admirari, nõ tollere, quàm tu non augere. Si assentior, aut mentior, tibi, hoc est doctis omnibus sim contemptui. Tenuit me pridem super te, rebusq; tuis nunc stupor, & ecstasis scientiæ. Patienter hæc leges, nec exaltatũ erit cor tuũ, nec elatos habebis oculos. Cur enim tibi placeas? qui noueris hæc bona quæ possides, nõ tua, nec de peculio tuo esse, sed profectitia, & dominica. Ignosce, rapuit, & euexit me trãsuersum ueritatis Aqlo, & charitatis Fauonius. Vale. Romæ, pridie Cal. April. M.cccxcj.

HERMOLAVS BARBARVS, Georgio Merulæ, S. D.

PLato in diuina illa sua institutione, de legibus, inter prima cõmemorat, in omni repub. præscribi, caueriq; oportere, ne cui liceat quæ cõposuerit, aut priuatim ostẽdere, aut in usum publicũ edere, antequã ea cõstituti super id iudices uiderint, nec damnarint. Vtinam hodieq; haberetur hæc lex Merula uir doctissime: neque enim tam multi scriberent, neque tam pauci bonas literas discerẽt. Nunc & copia malorum librorũ offundimur, & omissis eminẽtissimis autoribus, plebeios, & minutulos consectamur. Et quod calamitosissimũ est, periti iuxta, imperitiq; Librorum editio.

de studijs impune, ac promiscue iudicãt. Ex hoc fonte persuasio illa exitialis, & monstrosa manauit, philosophos, iureconsultosq; non posse eosdẽ esse & eloquẽteis. Quã sentẽtiã quia multis locis tum fando coràm, tum scribendo taxauimus, non dubito quin odia, & offensionem multorum incurrerim, aut quod tibi frequens prouerbiũ est, irritauerim crabrones. Sed quãdo militiæ huius sacramentum adijmus, capitale est decedere præsidio. Equidem statui modo in me aliquid facultatis sit, non rixando, iurgando'ue, sed scribẽdo, interpretandoq; probare causam meã uiris doctis: ut ipsa mihi res testimoniũ afferat, nullã esse omnino materiã, quæ genus illud dicendi pressum, ac floridum æque recipiat, atq; historiã naturæ. Non eam modo, quæ rationes eius particulares, & sensiles cõtinet (nã hoc Plinius secundus extra omnem controuersiam constituit) sed eam quoq; in qua uniuersales, & spectatiuæ quæruntur. Quod genus in Themistio primus ego attigisse, quod sciam, credo. Hoc meum propositum, rogo te Merula, quibuscunque potes rationibus prouehe. Esto mihi non defensor adeo, sed adiutor, & censor. Quoniam uero negari non potest, incidere in philosophia locos, quibus explicandis fingere, ac nouare quædam necesse sit: idq; & M. Tullius, & omnes ueteres concedunt, modo, id nobis cum præfatione quadam, ceu præstito honore agatur: aut ut ille ait, modo quæ ita nouis nominibus notamus, Latina moneta uideantur percussa, in hoc te æquißimum habere uelim æstimatorem, & iudicem: ut si qua in libris ijs inueneris, aut omnino factitia, aut licenter, ne dicam immodice, ac duriter translata, aut per abusionem audacule

cule transposita, aut imitatione aliqua fortiter afformata, culpam tu nobis hanc totam præstes, atq; condones. Nec tamen multa te, ut arbitror, offendent. Decem summum, aut circiter uerba opere toto comperies, quæ arrepta de foro dici non poßint, atq; horum etiamnum aliqua iam Latinis auribus trita desumpsimus, aliqua ipsi peperimus. Cætera non abhorrent ab usu uel doctorum. Sed explicare non possum, quàm mihi hæc quæ scripsi non satisfaciant. Non quòd melius potuerim tum cum illa scribebã, sed quòd nunc si mihi eadem exigenda stilo essent, infinitum, quàm uideantur mihi posse & commodius, & locupletius dici. Nec mihi aliquis illud obijciat, cum te excusaris, Barbare quid loqueris? Non enim ad id ualere hoc quod modo dixi, uolo, quo qui perfrixisse se queruntur, sed ut declarem me in illa hæresi constantius perstare, ut putem ferè facillimum esse philosophiam Latinis literis mandari: quandoquidem illa ipsa minus Latina, quæ aut quòd in rariore sunt usu, aut quòd priuata, & sua philosophis sunt, quæsita uenia dicere necesse habuimus, nihilominus arbitramur posse illustrius, & elegantius nominari. Alioqui ego ea non proinde signanda esse, recipiendaq; censeo, sed tantisper dum aptiora aut inuenio, aut ab alijs doceor, tanquam precario ijs utemur. Dicauimus porrò tibi libros Themistij de ingenio animæ, utranque ob causam, & ut argumento hoc utcunq; scires te à nobis amari, coliq;, & ut agnoscens in nobis impetus aliquos, bonæ frugis indices, pro tua bonitate, humanitateq; quibuscunq; rebus posses, faueres. Vale. Venetijs. M.cccclxxx.

Hermolaus

HERMOLAVS BARBARVS Petro Caræ iureconsulto, & oratori facundißimo, S. D.

Conuiuij descriptio.

DVxit uxorem clarus bello, & pace uir Triuulcius, Neapolitanam, prænobili familia. Inuitatus sum ad conuiuium, imò ad pontificiam, & adipalẽ cœnã. At ego ad epulas primas satur, spectator potius quàm cõuiua fui. Credo gratũ fore uel tibi, uel posteris, si fercula quãbreuißime descripsero: non ut Macrobius apud nostros, nec ut apud Græcos Athenæus iustis uoluminibus, sed ut occupatus homo, & ad epistolæ mensurã. Primũ aqua manibus data, nõ ut apud nos stantibus, sed accũbentibus, utiq; rosacea. Tũ illati pugillares ex nucleis pineis, & saccaro pastilli. Item placentæ nucleis amigdalis, & saccaro confectæ, quos uulgò Martios panes uocamus. Secundũ fertũ altiles asparagi. Tertiũ pulpulæ, ita enim popinæ appellant, & iecuscula. Quartum caro dorcadis tosta. Quintum capitula iunicũ, uitulorum'ue, unà cũ pellibus elixa. Sextũ capi, gallinarum, columborumq; pulli, bubuleis comitati linguis, & petasonibus, ac sumine omnibus elixis, addito Lymoniacæ pultario, sic enim Cupediarij Mediolanenses uocant, quam nostri sermiacam. Septimũ hœdus integer tostus, in singulas singuli capidas, cũ iure, quod ex amaris cerasis, siue ut quidam malunt appellare, laurocerasis, condimenti uice fungitur. Octauum turtures, perdices, phasiani, coturnices, turdi, ficedulæ. & omnino plurimi generis auitia, molliter, & studiose tosta. Columbades oliuæ condimenti loco appositæ. Nonum gallus gallinaceus, saccaro incoctus, & aspergine rosacea madefactus,

ctus, singulis conuiuis singuli patinis argenteis, ut & cætera quoq; uascula. Decimum porcellus integer tostus, in singula singuli crateria iusculento quodã liquore perfusi. Vndecimum paui tosti, pro condimento leucopheon ius, imò ferrugineum è iocinoribus pistis, & aromate preciosi generis, ad portionẽ, & symmetriam additum, Hispani appellant. Duodecimum tortus orbis ex ouo, lacte, saluia, polline saccareo, saluiatum uocamus. Tertiumdecimũ struthea cotonea ex saccaro. Quartumdecimum, carduus, pinca, icolymon, siue cynaram potius appellare conuenit. Quintumdecimum à lotis manibus bellaria, & tragemata omnis generis saccarea. Inducti mox histriones, pantomimi, petauristæ, aretalogi, funãbuli, choraulæ, citharœdi. Singulis porrò ferculis præibant faces, atque tubæ: sub facibus inclusa caueis altilia, quadrupedes, auiculæ, omnia uiuentia generis eius uidelicet, cuius ea quæ magistri, & structores cocta mensis inferebant: mensæ per atriũ abacis singulæ singulis dispositæ, sed & priui priuis ministri. Ante omnia silentiũ, quale ne Pythagorici quidem seruare potuissent. Vale. Mediolani, Idib. Maijs. M.cccclxxxviij.

Ἑρμόλαος ὁ Βάρβαρος Ἰουστίνῳ τῷ Δεκαδύῳ εὖ πράττειν.

Καὶ πολλὰ φιλῶν, καὶ διὰ τὴν φιλίας ἀρετήν, ἄξιος ἀντιφιλεῖσθαι πέφυκας, ἄλλως τε καὶ ἀπαιτῶν τοῦτο μεγάλῃ τῇ σπουδῇ. ἐγὼ δὴ πρῶτον μὲν, τοὺς παρ' ὑμῶν ἐπαίνους καὶ πολλὰ μείζους ἢ πλείους τῶν προσηκόντων [illegible]σαμαι. ὅμως

συγγνώμη

συγγνώμην σοὶ δὲ πρῶτον ἐπιστέλλειν ἀπὸ ψεύδους ἀρχομένῳ. αἴτιος γὰρ τούτου, σαφῶς οἶδα οὐ σὺ καθέστηκας ἀλλ' ἐκεῖνος, οὗ ὑπὸ λόγῳ πεισθεὶς, σαυτὸν τε ἔλαθες τοὺς τῶν ἐγκωμίων νόμους ὑπερβὰς. καὶ τὴν περὶ ἐμοῦ τοῦ ἀνδρὸς ἐδέξω γνώμην οὐκ ἀληθῆ. μᾶλλον δὲ καὶ παρελήλυθας πλὴν οὐκ ἄκων γε σύ. πῶς γὰρ ἀπιστεῖν οὐκ ἔδει τῷ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ἐς ἡμᾶς ᾄδοντι, καὶ μὴ μελαγχολᾶν ἡγεῖσθαι τὸν διηγούμενον; ἐπίσταται περὶ φίλους Αὐγοῦστος, ἐπίστανται. μαρτυρήσει περὶ τούτων ὦ ἀγαθέ. εἰ καὶ συμβὰς τοῖς ὅρκοις καὶ θεῶν ἐνώμοτος ὑγιὲς οὐθὲν, τότε ἄλλη γυναῖκος ὢν, καὶ τοῦ ψεύδεσθαι φειδόμενος, ταύτῃ ἀναιδὴς καὶ πανταχοῦ σαθρὸς φανήσεται. χάριτας μὲν οὖν αὐτῷ πολλὰς ὀφείλων οἶδα. ὅτι μου μετ' εὐφημίας ἀεὶ μνημονεύων διατελεῖ. σκοπείτω δὲ ὅμως τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο. αἰνούμενοι γάρ φησιν, οἱ ἀγαθοὶ, τρόπον τινὰ μισοῦσι τοὺς αἰνοῦντας, ἐὰν αἰνῶσ' ἄγαν. ἔσω. ὃ μέντοι λέγεις σὺ, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ διαστήματος πολλῷ κεκώλυσαι καὶ γνωρίζειν ἡμᾶς, καὶ ἡμῖν γενέσθαι γνώριμος, χρῆσθαι δεῖν σε ὑπὸ δευτέρῳ, δηλονότι τῷ γράφειν ἐπιστολάς. ποίει τοῦτο παρακαλῶ σε ποθεινότατέ μοι Ἰουστῖνε, συνεχῶς. καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτῶν, φησὶν, τὴν τὰς κώπας χώρει. ἐμὲ δὲ, τότε ἄλλῃ πάσῃ προθυμίᾳ καὶ τῷ πρὸς τὸ ἀντεπιστέλλειν ἐπιμελεῖ, μηδὲ ποθοῦ ἡττώμενον εὑρήσεις. κἂν ἴδωσου ποτὲ τὴν ὄψιν (τοῦτο γὰρ ἴσως οὐκ εἰς μακρὰν θεῶν τὰ δίκαια ποιούντων συμβήσεται,) ὥς περ νῦν καὶ φιλῶν

φιλῶν καὶ γράφων, οὕτως εὖ ποιῶν τότε κατὰ δύναμιν οὐ παύσομαι. ἑκάτερον ἅμ᾽ ἐλέγξαι φιλολιμοῦμενος, τὴν τ᾽ ἐπωνυμίαν, ὡς ἄρα βάρβαρος οὐχ ὑπάρχω, καὶ τὴν παροιμίαν, ὅτι κᾀν τῷ βαρβάρῳ χάριτες. ἔῤῥωσο. ιε τοῦ Ἰουλίου.

HERMOLAVS BARBARVS Iustino Decadio, s.

ET quod mirifice amas,& ob uim ipsius amicitiæ, cui in amore uicissim respondeatur, dignissimus es, quum id præsertim tute ingenti studio efflagites. Ego primum a uobis quidem me plus æquo laudari certo scio. Ignoscendum tamen tibi falsa scribere nunc primum aggredienti. Huiusmodi enim rerum autorem, exploratum habeo te haudquaquam extitisse, sed illum, cuius uerbis facile adductus imprudens laudandi leges præuaricatus es, & minime ueram de me sententiam acceptam præterijsti, nec id tamen inuitus. Quomodo enim credere oportuit homini talia, tantaque de nobis decantanti, & non insanire potius ipsum narrantem autumare? Augusti mentem excusserunt amici, excusserunt inquam. Testabitur de his o præclare intercedente etiam iureiurando nihil ueri,quum uir alioqui generosus sit, & mendacij abstinens, hoc uno impudens, & timosus ubique,& uanus uidebitur. Veruntamen gratias ei permultas habeo, quod de me cum laude & benedicentia nunquam non meminerit; perpendat tamen Euripideum illud,quum enim laudantur, inquit,boni,nescio quo modo laudantes odio prosequuntur, si plus satis laudent, Esto. Quod autem dicis,quando per multam locorum intercapedinem non tibi licet nec me cognoscere, nec a me cognosci,iterum uidelicet ad nos literas scribere uelle:scribe quæso,charissime mihi Iustine creberrimas. Et uenti, quod dici solet, impos remos arripe, Cæterum quum reliqua omni sedulitate, animique alacritate, tum uero rescribendi cura & diligentia nunquam abs te comperiar superari. Quod si coram tueri aliquando nobis datum fuerit, quod dijs forsan bene iuuantibus breui succedet, quemadmodum nunc & amore, & literis,sic tum quoque pro uirili beneficijs prosequi non desinam:utrũque simul arguere contendens, tum cognomen, quod barbarus non sim, tum parœmiam, quod etiam in barbaro gratiæ. Vale. Quinta decima Iulij.

Ἑρμόλαος

Ἑρμόλαος ὁ Βάρβαρος Ἀντωνίῳ Πυρσοπύλῳ ἐνδοξοτάτῳ ἰατρῷ καὶ φιλοσόφῳ εὖ πράττειν.

ΚΑὶ πολλῶν καὶ πολλάκις ἀκούειν ἡμῖν ἔστι διεξιόντων περὶ σοῦ, τήν τε γνώμην ἐκείνην καὶ πάνυ φιλόσοφόν σου προαίρεσιν περί, τε τὴν ἄλλην σοφίαν, καὶ δὴ τὴν περὶ τὰ μαθήματα. καὶ τὴν φύσιν, καὶ τὸ ταύτης ἀξιολογώτατον μέρος ἰατρικὴν, καὶ τέλος ὡς ἄρα μόνος ἁπάντων ἀνθρώπων εἴης, ὥστε καὶ ὑπὲρ τοῦ γνῶναι φίλον, καὶ διαλέγεσθαι, προϊέντα πάντα δέοι φιλοτιμεῖσθαι. καὶ οὐδένα πόνον ἡγεῖσθαι τούτου κρείττω. οὕτω τοίνυν πολλῶν καὶ μεγάλων ὄντων σοι πλεονεκτημάτων κατ' ἀρετὴν, ἀθυμίας ἔχομαι τῆς ἐσχάτης κατ' ἀμφότερα. καὶ ὅτι κινδυνεύω σοι διατελῶν τοιούτῳ ἀνδρὶ ἄγνωστος, καὶ ἐπεὶ τοῦτό γε θεραπεύειν ἔξεστι ταῖς πρὸς ἀλλήλους ἐπιστολαῖς, ὅτι γε νὴ Δία οὐδὲ μίαν ἐλπίδα ἔχω τοῦ ἐντυγχάνειν σοι ποτὲ κατ' ὄψιν, ἔστι δ' ὅμως ἡμῖν παραμυθία τῆς λύπης ὑπόλοιπος ἐλαχίστη μὲν ἐκείνη ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, μόνη δὲ καὶ ἄλλως ἀγαπητή. τὸ ἐπαινεῖν σου τὴν ἀρετὴν αἰεί. καὶ τὸ γράφειν συνεχῶς πρὸς σε, εἴπερ μὴ δὴ ὄχλου τοῦτο, ἀλλὰ καὶ βουλομένῳ σοι μάλιστα συμβήσεται. κἀγὼ μὲν οὐχ οὕτως εὐήθης, οὐχ οὕτω σκαιός εἰμι, ὥστε τὸ ἀγνοεῖν τῆς τοιαύτης φιλίας τὸ ἄνισον. καὶ ὅτι τὸ συμφέρον ἐμοὶ τὸ παρὰ σοῦ, πολλῷ μεῖζον περιουσεύεται, ἢ σοὶ τὸ παρ' ἐμοῦ. ἐπεὶ δὲ τὸ τῆς φιλίας τίμημα ψυχικόν ἐστι μᾶλλον, καὶ μέτρον οὐκ ἔχει τὸ λυσιτελές, ὡς ὑμεῖς οἱ φιλοσοφοῦντες φατὲ, μεγάλου ἂν ἀνδρὸς εἴη, καὶ τοῦ ἤθους σεμνοῦ καὶ μετρίου, προσδέξασθαι τοὺς αἰτοῦντας εἰς φιλίαν, μή τε

βαρβάρους,

βαρβάρους, μήτε κακοὺς τὸν τρόπον ὑπάρχοντας, καὶ ὅλως μέντοι σὺ καλὸς κἀγαθὸς ὤν, εἴπερ τις ἄλλος, ἀντιφιλήσεις οἶμαι τοὺς φιλοῦντας. εἰ δὲ μὴ τό γε φιλεῖσθαί σε καὶ θαυμάζεσθαι, τοῦτο σαφῶς εἴδει ὅτι οὐκ ἂν ἡμῶν ἀφέλοις. τὸ μὲν γὰρ μεμνῆσθαί σου καὶ τιμᾶν τὴν μνείαν, ἐφ' ἡμῖν ὂν τυγχάνει. ὅπως δὲ χαίρω, καλούμενος ὑπὲρ σοῦ εἰς φιλίαν, καὶ ξένος σοὶ γενόμενος, τοῦτο ἤδη σοὶ καθέστηκεν. εἰ μὴ οὐδὲ τοῦτο ἤδη ἤδη σοι πῶς γὰρ οἷός τ' ἦς ἀντέχειν σοφὸς ὢν καὶ πάνυ χρηστὸς ἀνήρ, καὶ τὸν οὕτω προσῳκειωμένον σοι τῇ διαθέσει μὴ προσίεσθαι, ἔρρωσο, ἀπὸ Ἐνετιῶν γαμηλιῶνος ἕκτῃ ἱσταμένου.

HEMOLAVS BARBARVS

Antonio Pyropylo Medico philosophoq; clarißimo, S.

ET ex multis & sæpe audire nobis licet referentibus generosum illud tuum, & philosopho dignissimum institutum, amoremq; non tam in cæteras disciplinas, quam mathematicas, & physicam, & huius partem dignitate præcellentē medicinam. Deniq; quod unus omnium hominum sis huiusmodi, quem sibi parare amicum, & coram compellare nullus non certatim eniti debeat, & huic pulcherrimo certamini cætera omnia posthabere nullumq; laborem hoc præstantiorem existimare. Quando multis & ingentibus uirtutibus sic antecis, & emines, duplici mœrore, & quidem summo conficior, & quod in periculum adducor, ne tibi tāto uiro perpetuo sim ignotus, & quod id quidem mutuis curare epistolis licet. Quippe tua olim consuetudine utēdi spes me omnis destituit. Est tamen nobis medela doloris reliqua minima quidem illa, dij boni, unica uero & alioqui gratissima, in tuas continuo laudes ire, & sæpissime ad te literas dare, modo id tibi molestum non sit futurum. At recte & tibi maxime desideranti forsan præstabitur. Nec ego quidem tam hebeti sum ingenio, & rudi, ut huiusce amicitiæ me lateat inæqualitas, quodq; emolumentū mihi abs te maius, quam tibi a me sit obuenturum. Verum enimuero, quando amicitiæ operæpretium animorum magis est, nec utilitatis modo uenit metiendum, ut uos philosophi asseritis, magni uiri fuerit, & moribus præditi grauissimis, ac modestissimis, amicorum in album admittere ultro

sese ingerentes, qui neque barbari sint, neque improbi. Denique quum sis ipse honestus & probus, si quisquã alius, tui studiosos puto redamabis, sin secus, tui certe amorem admirationemq; certo scio te nobis nequaquam ademptarum. Nam tui meminisse memoriamq; colere nostri est arbitrij. Quod autem me abs te in amicitiam ascitum, & hospitem tibi factum esse lætabundus exultem, id in te situm est. At si iam non in te est, quomodo poteris, quum uir sis optimus, & sapientia singularis, reluctari, & hominem ita tibi affectum & addictum non admittere? Vale. Venetijs octauo Idus Ianuarij.

HERMOLAI BARBARI IN *paraphrasin physices Themistij præfatio, ad Antonium Galateum.*

PHiloxenum Eryxidis, & Gnathonem Siculum gulæ proceres, imo uerò extremos, ac perditos gulones, cupediuorasq; infamant literæ, quod conuiuijs adhibiti emungere se in pultarijs soliti essent, ut abstinentibus cæteris, soli epulis ampliter fruerentur. Idem mihi uidentur peccare, qui studia liberalium artium docere, aut scribere ingreßi, uocabulis sordidis, & ex intima plebei sermonis fæce acceptis, fœdant, & contaminant omnia, ut bonis mentibus, & præclaris ingenijs, aut auersis, aut perterrefactis, soli rerum potiantur, uoluptenturq; citra æmulũ. Ita fiet, ut qui paulò modo humanius educati, instituti q; sunt, non reformident hæc adeo, sed fugiant, oderint, despuant. Contra rudißimus quisque, infantißimusq; admoliri manus ijs audeat. Quod non contingeret, nisi quòd (ut in prouerbio est) balbi balbos intelligunt. Ac sunt quidem nonnulli tam male affecti, animatiq;, ut putent quæ in philosophia, mathesi, iuris scientia tractantur, Latine dici, aut explicari non posse: non

non tam propter egestatem linguæ, & rerum nouitatem (ut Lucretio uidetur) quàm quòd sentiunt humanas literas, quasi negocium facessere, & impedimento esse maioribus doctrinis. In quo alij etiam importunius, stolidiusq; affirmant pugnantia esse hæc non alio genere, quàm ea quæ disparata, & contraria aientibus dicuntur. Proinde uitio uertunt, si qui utrunq; aut iunctim con discat, aut ab eloquentiæ studijs se ad philosophiam conuertat. Hi sunt qui plausus modo in celebritatibus captant, qui per urbes uehuntur cõspicui, qui unicos se Aristotelis lectores, narratoresq; & credunt, & prædicãt. Durius fortasse uerbũ, quàm ut uel homo minime iurgiosus, immodestusq; afferat, uel ut abesse ab eo inuidia possit. Sed, fortis fortuna, dicendum est. Nihil æque pernicio sum in omni republica est, quàm ista persuasio: nihil tota uita incõmodius, indignius, fœdius, quàm peruersio hæc, & deprauatio studiorum. Addicerem hoc necessarijs rebus, & testibus, sed nolo esse longior in re non dubia. Illud n:n possum tacere, hoc quod uulgo creditur, philosophos non esse rebus gerendis aptos, nauosq; non aliunde habuisse ortum, quàm quod ex ijs plurimi, dum se totos ponunt in una illa, cui addicti sunt arte, aspernantur, & deserunt cætera, eloquentiam abdicant, id est cultum, & elegantiam uitæ, historiam negligunt, id est magistrã, & ducem bene, ac beate uiuendi, de qua & usus rerum omniũ prouenit, & peritia tota reipublicæ administrandæ, constituendæq; paritur. Hi cum legati ad externos mittuntur, cum prætores iuri dicundo sedent, cũ in senatu sententiam rogantur, mirum non est, si aliquando præ

sentibus risum excutiũt, si fatua, si delira, si extrema de= blaterant, si tota eorum non plus incompta, quàm impru dens oratio est. Et Hercules nullum hominum genus uisi tur tam abhorrens à sensu communi, tam distorto, & cor rupto iudicio, quàm qui aut philosophiam, aut ius ciuile sine literis cultioribus adierunt. Sed mittamus, obsecro hos, qui non uerbis, sed ferula commonendi essent: nisi quod senex est psitacus negligit ferulã. Prius tamen quàm hinc decedo, de genere hoc ita statuo, quemadmodum lu= scitiosi exquisitius cernũt uesperi quàm interdiu: ita hi fa cilius præpostera, & confusa, quàm recta, & explanata percipiunt; & quemadmodum qui miserè degunt (ut in= quit Plato) dicunt humanum genus felix, ac beatũ esse nõ posse, ita qui diuersum à Musis ingeniũ obtinent, negant habitare eas posse, in quibus ipsi artibus uersentur. Cæte rum hortor te mi Galatee, ut adulescentibus istis uestris nouitios philosophos cum ueteribus cõferas, pensitesq;, ut quantum intersit intelligant. Incumbe omni studio, la bore, dexteritate, prudentia, ut opinionẽ illam, de qua su perius dixi, quæ ferè in hominũ mẽtibus obduruit, aut di scutias, aut mollias. Ita enim & illos priuatim, & litera= tos omnes in commune promeritus fueris. Multum te in hoc iuuabit Pontanus noster, cuius tanta est, uel doctrina, uel autoritas, uel utrũq;, ut sperare sit eum (si uires inten derit) talẽ huic malo futurũ, qualis aut sphingi Oedipus, aut hydræ Hercules fuit. Quòd si quos nactus fueris egre gie pertinaces (sunt enim & inuolucrum; in terrestrium genere animalia, quæ fœtidis gaudeant) ad hos tu ceu aui præpostera ortos, lustratos, & intemperijs actos, ac planè

planè depositos, deploratosq́; , ne manum quidem admo ueas. Nũc restat, ut de meipso tibi aliqua dicã. Mirari te nolim si infinitos errores, quos isti partim imperitia linguæ, partim Aristotelicæ disciplinæ inscitia prælegunt, & defendunt in scholis, non coarguo. Nec enim hãc prouinciam suscepimus scribendi res physicas, ut cũ illis tanquam in palæstra (ut dicitur) certaremus de laude & gloria: quippe quos uincere nullum negotium sit, sed ut uel nobis ipsis commentaremus, hæc si nullos habituri lectores essemus: uel si quibus idẽ qui nobis stomachus esset, ijs ad bonas literas aliquid opeculæ adderemus. Nec e*nim spiritus magis magnos in hoc, quàm utiles (ut ille inquit) afferimus.* Nec *de nobis quicquã magnopere arduũ pollicemur, sed quædã tamen inuenisse nõ negamus, quæ aggredientes ad hæc tantisper morari nõ inuenta potuerint.* I*llud tempus est in calce uti dicamus, nos tibi interpretationem in paraphrasim physices, pro nostra ueteri, ac stabili necesſitudine uolentes dicasse: alioqui dicaturã hanc stipulatus à nobis es.* C*ũ essemus istic, oppigneratã tibi fidem reluimus: quanquam præscriptione uti poteramus & fori, & decennij, sed beneficio harum legum renunciant philosophi, quibus in fraude ponitur, uel furioso abiurare gladium.* Vale, Venetijs. M.cccclxxx.

HERMOLAI BARBARI IN PARAPHRASIN *Themistij Peripatetici præfatio ad Sixtum* IIII. *pontificem maximũ.*

QVi *tibi studiorum suorum opera nũcupant, Sixte pontifex summe quarte, alij id agũt ut te utcunq; sibi promereantur, alij ut fructum aliquẽ sentiant iudicij*

tui de se, alij ut abs te tantum probentur, alij ob alias causas. Ego *uerò hæc tibi dedico, tum ut meam in te obseruantiam, præsertimq́; Zachariæ patris, qui istic ad te pro* Venetis *agit legatus, agnoscas.* Tum *uel maxime ut te pro fide ea, quæ à me tibi ut principi meo debetur, summa, instituti illius tui præclari & diuini commonoẽã, quòd protinus quàm creatus pontifex es, flagrantißime amplexus uideris adiuuandi prouehendiq́; literas, quæ proculdubio sine autoritate & diligentia doctißimi principis, aut interituræ penitus uidebantur, aut ad pristinam barbariem redituræ.* Nam *& ingenia undiq; conduxisti, & bibliothecam opulentißimã ære tuo impensáq; publicasti.* Nunc *te obsecrant, obtestanturq́; bonæ omnes artes, ne quæ tuæ maxime occupationes sint negligentiusculæ in posterum habeãtur.* Errant *qui credunt grauius esse cum quibusuis hostibus, quàm cum imperitis, & indisertis bellum.* Intestinum *hoc, & intra parietes, ac perpetuum: illud externum temporariumq́;.* In *eo libertas, imperium, uita sub alea est: in hoc labes animi certa.* Per *illud desinas uiuere, ut res peßime cedat: per hoc uiuas omnino, sed uiuas non homo.* À Barbaris, *à feris, à uulgo differimus, quod literas habemus, illi non habent.* Cæteris *uincimur.* Tolle *hoc discrimen, deteriores sumus, quàm* Barbari, *quàm feræ, quàm uulgus.* Hoc *tibi (quod cœpisti) spectandum identidẽ, premendumq́; aßidue propositum est.* Nul*læ sint cogitationes tuæ tam multæ, tam arduæ, quæ curã tibi hanc, aut excutiant, aut offundant.* Sub Nicolao *principe exerere se, ac reuirescere studia cœperunt.* Nisi *tu (quod facis) facere perseueres, necesse est consenescant*

denuo,

denuo, atq; decedant. Igitur Themistium è *familia* Aristotelis elegantem philosophũ, ad te in Latinum sermonem conuerti: ratus non ingratißimam tibi rem me facturum, si philosophia ea quæ de natura est, Latinis literis quanta modo legitur in scholis, contineretur. Videbam nihil incultius, horridius, ineptius, quàm partem istam literaturæ haberi. Placuit periclitari in Themistio, an istæc quoq; proprietatem & lucem Romanæ linguæ reciperẽt. Oppido quàm laboratum mihi in hac interpretatione est. Non tam quòd nihil iuuari ab ijs autoribus potui, qui Aristotelem commentati fœde ac barbare pridem sunt, quàm quod ne ab illis quoque qui ætate nostra Latinam eloquentiam professi Græca eius philosophi commentaria transtulerunt. Horum plerique dum alienam inscitiã insectantur, suam prodidêre. Adeo omnia ab ijs peruerse deprauateq; sunt perscripta, ut si quis interpretationes eorum cum illis ueteribus conferat, quas reprehendunt, uel in aliqua Aristophanis libra, aut Critolai appensas examinet, utræ earum uergant, internosci non poßit. Percenserem sigillatim quæcunque peccassent, nisi plura eorum essent errata, quàm uerba. Alioqui non incessendi quenquam, lacerandi'ue studio, sed iuuandi bonas mentes hæc scribimus. Magnam incomparabilem'que iacturam iampridem fecimus pontifex maxime in Theodoro Gaza, qui uir Græcus Latinos omnes in hoc munere scribendi interpretandiq; superauit. Is si diutius uixisset, linguam Latinan hac quoque parte locupletasset. Quod & fecit in libris illis absolutißimis de animalibus Aristotelis, & Theophrasti de stirpibus. Hic unus mihi

certare cum uetustate ipsa uisus est, hunc mihi quem cole rem, quem imitarer proposui. Ab huius scriptis adiutum me & fateor, & prædico. Hunc ego non magnopere incuriosius legi, quàm Marcum Tullium, Pliniũ, Columellam, Varronẽ, Senecam. Apuleium, & cæteros, quos in hoc genere commentandi diligẽter euoluere necessarium est. Ne ille quoq; minimus labor noster fuit, quòd in ijs libris uertendis, non modo non expreßimus uerbũ è uerbo, quod interpretes indisertos solere Cicero meminit, sed libere & translationibus, & figuris, & tropis usi sumus ad morem Romanum sensibus stantibus. Lusimus arbitratu nostro, sed sententiam integram dedimus autori. Tantum uero abest, ut aliquid prætermiserimus dißimulauerimus'ue, ut illud periculũ sit, ne quod eruditioni impense studuimus, addidisse aliqua potius quàm detraxisse, inuisoribus uideri poßimus. In plenum non tam Latinum reddere Themistiũ, quàm certare cũ eo uolui. Hæc enim laus, ut ille ait, linguæ Latinæ est, ut Græcam proprietatem, & gratian in transferendo, aut æques, aut etiam antecellas. Hoc me non dico assecutũ fuisse, sed crimen meum confiteor. Laboraui planè hoc ambitu. Sed an effecerim quod quærebam, alij iudicent. Ipse certe mea, nec magnifacio, nec probo. Sed quid te princeps humanissime oratione longa detineo? Finem faciam, si quædam de Themistio dixero. Is Libanij sophistæ, et Iuliani Cæsaris temporibus floruit. A` quibusdam abbreuiator creditus Alexãdri ex Aphrodisiade est, sed falsò. Nã & ab eo dissentit haud timidè, cum collibuit, & ab ordine, ac serie eius euariat. Præterea ipsemet se paraphrasten Aristotelis facit.

lis facit. Est autē paraphrasis exercitamenti apud rhetoras genus. Ea finitur à Græcis hoc modo, ut sit, quæ narrationi proportione respondeat, aut sic in qua uertimus aliorum scripta, non in alia, quæ humiliora grandiora'ue sint, ut à Metaphrasi differat, sed imparia sensu modo seruato. Quod & Fabius duobus locis sis explicat: Tū mutatis uerbis interpretari, tū Paraphrasi audacius uertere, qua & breuiare quædam, & exornare, saluo modo sensu dimittitur, quod opus consummatis professoribus difficile, qui commode tractauerint, cuicunq; discendo sufficient. Alio item loco: Sed & ipsis, inquit, sententijs adducere licet oratoriū robur, & omissa supplere, & effusa substringere. Neq; ego paraphrasin esse interpretationem tantum uolo, sed circa eosdem sensus certamen, atq; æmulationem. Dictus est & à quibusdam Ecphrastes. Est autem Ecphrasis mera, puraq; enarratio. Quod ergo diximus inter initia doctißime pontifex, susceptum abs te patrocinium literarum ne desere: cum dico literas, philosophiam intelligo, quæ coniuncta cum eloquentia sit. In te eruditio summa, & summa fortuna. Facile sperare possumus, temporibus tuis futurū, ut recta studia uolente te (nam potes, nec alius potest) ad dignitatem pristinam reuocentur. Vale Venetijs. M.cccclxxx. Ecphrastes.

HERMOLAI BARBARI IN CASTIGATIONES Plinianas, ad Alexandrum sextum pontificem maximum præfatio.

QVi lucubrationes suas regibus inscribunt, Alexander sexte Pontifix maxime, ueterem consuetudinē sequuntur. Nec interest qua materia, modo non obscæna. Lucubrationes literariæ principibus dicari solitæ.

Quando ea literarum dignitas, & quasi prærogatiua semper fuit, ut dicari eas sibi principes & honestum & gloriosum putarēt. Adeoq; nullum genus fastiditum est, ut Iulius Pollux ad Commodum Cæsarem de grammatica, Vitruuius ad Augustum de architectura, Oppianus ad Antoninum de piscibus, Diophanes ad Deiotarum regem de agricultura scripserint. Ego uerò Plinianas castigationes, quas legatus Romæ, necdum sacris initiatus inchoaueram, optimis, & doctissimis uiris suadentibus per fectas, emissurus, grauissime reprehendendus fuissem, nisi eas (qualescunque forent) numini, & maiestati tuæ consecrassem. Futurum enim erat, ut cum alia, tum illud quoq; diceretur: ideo me tibi eas dicare noluisse, quia nescirem aut quantum semper ingenijs fauisses, aut quo demū animo princeps factus, in bonos, & studiosos homines futurus esses. Nicolaus quintus, à te septimus, cum ei renunciatum esset, quosdam esse Romæ, qui bonos uersus facerent, negauit bonos esse. Cur enim, inquit, ad me nō ueniunt, qui poëtis etiā malis pateo? Moleste tulit homo sapiens in urbe sua esse, qui literas scirent, & nescirentur. Quanto mihi iustius tu succenseas pōtifex maxime, si & militiæ & sacerdotij iure tibi secundū deū, maxime deuinctus, autoratusq;, testimonio tuo sæpissime ornatus, patrocinio adiutus, autoritate seruatus, cōmisero, ut labores mei (quicunq; sit eorum Genius) atrati, hoc est sine auspicio tuo prodeant? Iam ipse Plinius, si quemadmodum restitutus ferè creditur, ita redire posset ab inferis, cui quæso alij salutem, & dignitatem suam, quàm tibi commendaturus esset? Quem simul atq; suscepisses, periculum non esset,

Nicolaus quintus.

esset, uti (quæ tua felicitas, & autoritas est) denuo peßimorum latronum præda fieret. Quinq; milia in eo ferè uulnera librariorũ sanauimus, aut certe quemadmodum sanari possent, ostendimus. Dixi librariorum, ne quis aut me parum pudentem esse, aut Plinium errasse dubitaret. Plinianæ castigationes.

Fuit & hæc utilitas, quod in Põponio quoq; Mela, quem nemo ignorat corruptißimũ haberi, trecenta ferè loca, totidemq́; in alijs autoribus mendosa, propere in transitu, atq; aliud agentes correximus. Nec omnium tamen par conditio. Prodigiosa quædam, & mõstris insignia. Secundæ tribus aliqua, minusq́; fœda. Iam quædam ex confesso falsa, quædam ad electionem libera. Erunt & quæ tutißimum fuerat omittere, si utilibus ambitiosa prætulissem, aut placere magis, quàm prodesse laborassem. Nuda aliqua, & quæ uelut notare inter agnoscentes satis habui, aliqua paulo pluribus uerbis explicata. Paßim uero autores posuimus (id quidem uerbosum fuit, sed occurrẽdum erat inuidiæ) paucißimis exceptis, in quibus tamen non aleam, aut libidinẽ, sed rationem aliquã secuti sumus. Nec mihi fidutia est, ut (quod Fabius quoq; dixit) ea sola esse contendam. Scio quædam inuenturos adhuc, qui sagacius indagare uoluerint. Vtinamq́; sit tempus unquã, quo nostra hæc & leuia, & parum necessaria fuisse uideantur. Ego uero tametsi quantum mediocritate ualui, summũ in ijs quærendis, & exponẽdis studiũ adhibui. Quia tamen nec scire omnia profiteor, & conniuere multò sæpius, atq; falli propriũ est hominis, paratus sum, si in ullo unquam opere, in hoc præcipue, quod ad bonorũ iuuenum aliquam utilitatem componitur, nõ pudorem modo adire Loci in Pomponio Mela restituti.

depre

deprehensus, sed & culpæ satisfacere. Reliquum est pont tifex summe, ut Plinium, & in Plinio literatos omnes fidei tuæ creditos, ita tueare, ut omnes intelligant te non modo religionis, sed etiam studiorum, & bonarũ artium esse principem. Falleris, si alium fuisse pontificem existimas, de quo sibi omnis ordo, sexus, ætas, uel maiora, uel plura spoponderit. Assentari nescio, & si sciam, nolim. Ridiculi sunt, nec animi tui magnitudinem intelligunt, qui ea te prædicant fecisse, quæ nouus princeps nondum facere potueris, imperium promouisse, autoritatem sanxisse, innocentißimas manus habuisse, religionis & iustitiæ pertinacem fuisse. Flagitantur, & expectantur hæc à te: laudari sine adulatione, priusquam fiant, nec poßunt, nec pateris. Atq; ut hæc ipsa priuatus cumulatißime præstiteris, nescio tamen quo pacto pinguiora quædam, & grandiora desiderantur in principe. Illud citra suspitionem captatæ gratiæ testari licet, cum tu maximo rerum usu, incomparabili prudentia, suprema gloria, incredibili felicitate, admirabili facundia, promptißimo ingenio, castißima eruditione polleas. Facere non poßunt homines præsertim eruditi atq; studiosi, quin summa omnia de te sibi etiam tacente polliceantur. Huius autem spei suæ fructum satis uberem consecutos se putabũt, si Plinium, sine quo uix potest latina res consistere, in clientelã tuam susceperis: atq; ita susceperis, ut opinionem de illo iam recceptam, non solum agnoscere, sed etiam approbare uideaaris. Conuelli quidem existimatio eius nullo modo potest. Habetur in manibus, celebratur, colitur, persuasißimum est indoctos esse quibus ille non sapit. Vix tamen dici potest,

test, quantum ornamenti atq; præsidij eminentißimo autori patrocinium tuum afferre posse uideatur. Romæ *viij. Calend. Septemb. M. ccccxcij.*

PRAEFATIO HERMOLAI BARBARI, *cum libros Aristotelis domi cœpit prælegere, quas lectiones* ἑώθινα *uocauit: cœpit autem mane sub emersum solis ferè.* 48 i. matutina.

QVod propositum meum esset in hac prouincia, quam suscepi adulescentes optimi, quanquam priuatim, & seorsum uobis sæpe dixi, tamen nunc quoq; dicendum uniuersis, & in commune puto. Animus est, & professio primum Aristotelis ipsius tum uerba, tum sensum interpretari, deinde quid expositores eius utraq; lingua dixerint, referre, sed breuiter, & cum delectu: ita nec onerati, nec inanes abibitis, id quod econuerso faciũt philosophi ætatis nostræ. Expositores enim ipsos magna cura prælegunt, Aristoteles ipse negligitur. Quam quidem rationem docendi utrum reprehendam, nec ne, non sum dicturus hoc loco, certe non sequor. Sed aliud est reprehendere, aliud non sequi. Illud sine iniuria cuiusquam modeste dictum arbitror, eos qui philosophiæ præcepta tradunt Aristotele postposito, philosophos fortasse magnos & admirabiles dici posse: Peripateticos utiq;, uel saltem Aristotelicos nec haberi, nec appellari posse, nisi quis contẽdat Peripateticæ sectæ placita melius ab alijs, quàm ab Aristotele ipso tradi. Neq; tamen deterreri uolo quenquam, si qui sunt è uobis, qui Præceptores huic instituto nostro contrarios audierint, imò gratulari poßunt utrunque, & quod perspicatiores futuri sunt, & quod facile iudicabunt,

dicabunt, quid intersit inter hoc, & illud præcipiendi genus. Contra quoq; si qui penitus rudes accessistis, nihil propterea desperandum uobis est, nisi potius gaudendũ, quibus contigerit incunabula philosophiæ ab ipso protinus Aristotele doceri, & eam statim uiam ingredi, quam clarissimi, & castissimi quiq; secutores eius solam nouerunt. Alioqui qui putant hunc aditum patere nemini, qui scholas illas philosophiæ nunquam intrauerit, in magno uersantur errore: quandoquidem tales scholas nec Marcus Varro, nec Brutus, nec Plantius, nec Calcidius, nec Boëtius ingressi, non Alexander, nõ Themistius, nõ Porphyrius, non Iamblichus, non Simplicius, philosophi tamen eminentissimi, & Aristotelis interpretes iuratissimi fuere. Sed reuertor unde sum digressus, credo polliceri uobis posse duas res. Alteram, interpretaturum me uobis intra triennium, uel summum quadriennium, Aristotelis omnia uolumina, hoc est quicquid ad dialecticen, quicquid ad philosophiam naturalem, quicquid ad transnaturalem pertinet, item quicquid ad moralẽ, ad rhetoricen, ad poëticen. Nam de omnibus ijs Aristotelem scripsisse constat. Quorum ne centesima pars quidem legitur, nec ipsa planè legitur uidelicet. Nam ex uoluminibus Aristotelis centum & uigintiquinq;, aut sex, aut septẽ tantum leguntur. Alteram effecturum me pro uiribus, ut nihil sit in Aristotele tam difficile, tam obscurũ, quod assequi non possitis omnes intelligentia. Reliquum est, ut horter uos non ad hæc studia, uideo enim incitatissimos uos esse, sed ut ad hoc desyderium uestrum ardens, & concitatum afferatis & diligentiam, & constantiam: facile magis cogitamus,

Philosophi Peripatetici latini & Græci.

Arist. uoluminũ numerus.

gitamus, ut in auscultatione naturali legitur, sed magis facile non consequimur. Nihil est tam arduum, quo humanum ingenium penetrare non poßit: sed sine labore, sine uigilijs peruenire nemo potest ad ea, quæ nos à uulgo separant, & à populo. Cauendum autem uobis inter prima est, non dico, ne per ignauiã desistatis ab incœpto, sed ne uicti difficultate uideamini, atq; ita in numero corũ esse, quos ipsemet Aristoteles à lectione commentationũ suarum reiecit. Omnes enim philosophi discipulorũ suorum ingenia probabant. Pythagoras ex insomnijs, quæ per quietem uidissent, Plato in conuiuijs, atq; potu. Aristoteles utroq; melius ex ipsa sermonis obscuritate, ad quam non præsentes adeo, sed & posteros explorauit, quasi aquila infantes suos, ut quorũ oculos conniuere senserit, præcipitet è schola tanquam adulterinos: quorum uero acies firma contra steterit, educet, & recipiat ut legitimos atq; suos. Quamobrem enitendum uobis est, ut huius aquilæ uideamini generosa soboles fuisse, nõ pulli degeneres, & eiecti. Cæterum tacere nolo unum, quod ego maximum, & præcipuum ad studia philosophiæ cõperi: quod equidem qui sequi uolet, nemo est ingenio tam retuso, tam hebeti, qui euadere non poßit ad huius apicem doctrinæ. Quæritis quid hoc sit? Absoluo breuiter, uoluptatum fuga, id quod uersu quodam Græco præcipitur: Voluptatum fuga.

γαστρὸς μὲν πρώτιστα καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος.

Ventris quidem primum & somnij, & amoris.

Quem per iocum nos expreßimus paraphrasi:

Venter, pluma, Venus laudem fugienda sequenti.

Sed finem dicendi faciam, si addidero ijs quæ dixi, breuem

senten

sententiolam. Non sum adeo tardus, nec impudẽs, qui magnitudinem huius professionis meæ ignorẽ, sed fretus sum non eruditione aliqua mea, sed nõnulla fortasse diligẽtia, ut quod uel ingenio, uel doctrina non possum: labore saltem, & cura perficiã. Propter quæ si sunt è uobis aliqui uel studiosi, uel amantes mei, hanc unam mercedem postulo, ut Aristotelem non dico diligenter auscultetis, sed diligatis, atq; ametis. Atq; amari quidem & ipse uelim, sed si amare simul duos non potestis, Aristotelem solũ pro me diligite, atq; amate: amabitur autem tunc demum, cũ cœperit intelligi. Illud uero persuasissimum habetote, nullam uobis maiorem uoluptatem futuram, quàm cum ita familiarem habebitis Aristotelem, ut libros eius legere continenter, & inoffense ualeatis, expositoribus non consultis. Hæc enim summa profectus est, hic finis librorũ, unde fructus ille cumulatissimus, & uere beatus capitur, ut cũ ipso planè uiuo, & præsente loqui uideamur. Sed accedendi tempus est ad institutum nostrum. DIXI.

ORATIO HERMOLAI BARBARI *Zachariæ. F. Legati Veneti, ad Federicum imperatorem, & Maximilianum regem Romanorum, principes inuictissimos.*

Postquam literæ tuæ, sacer Imperator, iucundissimũ reipublicæ nostræ nuncium attulêre, Maximilianum celsitudinis tuæ filium principem celeberrimum & fortissimum, admirabili populorum & optimatum consensu lectum, & salutatum esse regem Romanorum, Senatus & uniuersa ciuitas nostra non contenta id per epistolam

stolam fecisse, congratulatum utriq; nos misit, & in mandatis adiecit, ut magnitudinem gaudij sui, quod pro tanta re merito concepisset, non duobus modo uobis principes inuictissimi, sed Galliæ, sed Germaniæ, sed omnibus gentibus, omnibus nationibus, testatissimam & conspicuam faceremus: cum quia nihil tam amplũ, tam gloriosum sacratissimæ maiestati uestræ potest cõtingere, quod sibi quoq; pro sua in uos obseruantia, fide, beneuolentia cõmune non putet: tum uerò maxime, quia cum Christianum nomen, & Romanum imperium hoc altissimo prouidentiæ uestræ consilio diuinitus amplificatũ sit, hoc tanto & tam cõmuni bono sic afficitur uniuersa nostra respub, ut solicita sit admodum, ne lætitiam incredibilem suam oratione cõsequi ualeamus. Quanquam enim Cæsar gloriosissime, ut à te primum incipiam, nihil est ferè, quod uel à natura, uel à uirtute, uel à fortuna sit expectandum, quin cumulatissime consecutus esse uidearis: & iampridem eas res gesseris artibus, pacis, & belli, quæ nomen tuum æternitati commendare possint: hinc tamen opinione nostra fructum omnis anteactæ uitæ tuæ maximum cæpisti, quòd filium generosissimum, qui nobilissimas gentes, ferocissimos populos, bellicosissimas nationes non minus armis quàm sapientia uicisset, regem Romanum te uiuo renunciari permiseris. Multa sunt maiorum tuorum Cæsar egregia, cum bello, tum pace monumenta, quorum persecutio, neque loci, neque temporis huius est: sed omnia ea, ut per se magna sunt, & immortali memoria digna, ita cum hoc uno tuo facto comparata multò reperiuntur esse minora, quàm præ se ferunt: Ac gesserunt quidem illi rem Romanam

tam præclare, ut nihil addi potuerit, sed quandiu uixerũt, & utique sibi. Tu autem filio tuo ad gubernacula tantarum rerum promoto, posteritati quoq; consulis, & pluribus in futurũ seculis prouides, ratione inuenta, quemadmodum curam publicæ salutis retinere uidearis etiam post mortem: ratus id quod est, imperatoris esse boni, prospicere ne posit esse malus imperator. Principẽ esse malum, quem uitia successoris commendent, & bonum uideri faciant. Nam quotus quisq; princeps non bonus sit, ad alterum collocatus? Congratulatur ergo tecũ sibi, & secum tibi princeps eminentißime, non respublica modo nostra, sed Christianus orbis uniuersus, quod principẽ eum quem certatim omnes efflagitabant, & tibi facere, & sibi habere contigerit. Rara & uisenda felicitas tua Cæsar beatißime, filium genuisse, quem Galliæ, quem Germaniæ, quem Barbari, quem Romani, quem populus Christianus imperatorẽ optare te uiuo, te reluctante, non erubescunt. Dixi te reluctante, nam hæc tua diue Federice propria laus est, non minus tibi quàm cæteris moderari. Verebaris audio modestißimus & grauißimus imperator, ne si precibus populorum & principũ omnium protinus annuisses, aut charitati patris in filium, aut ambitioni datum esse iudicaretur: parum tibi uidebatur præstare Cæsarẽ in alios, nisi aduersus teipsum quoque præstitisses, imò qui clementißimus, humanißimus, & facillimus es in cæteros, id quod ego non famæ credo, sed expertus loquor: in te parum æquus, & duriusculus esse uoluisti. Nihil erat apud te fuga uoluptatum & continentia, quas uirtutes uno te, nullus ante te magis cõmendauit, nisi & paternũ affectum,

quo

quo nihil esse constat in homine potentius, nihil tam legitimũ,'castigasses & compreßisses. Nec enim *uitium erat in Cæsare liberos suos, qui & ipsi sunt Cæsares protinus quàm nascuntur, reges esse cupere: quandoquidẽ non magis honestum est regem uocari, quàm Cæsaris esse filiũ.* Iam *patris in filios indulgentia popularis, & plausibilis quoq; solet esse, nedum ut uel inuidiosa sit, uel probrosa.* Nam *in Cæsare commendabilis semper fuit, in te uerò etiam expetitur quasi debita.* Nec *iam indulgentiæ nomen habet, sed iuris & æquitatis.* Quis *enim est filio tuo uel bello, uel pace clarior? quem res aduersæ magis exercuere?* Quis *prosperis & secundis minus intumuit? quis in utraq; fortuna constantior? in labore pertinax? in remisßione diligens ac præcinctus?* Mitto *bellicas uirtutes, quæ ut in eo præstabiles & eximiæ, ita nec temporum sunt omnium nec locorũ. Attingantur pacis artes, quæ semper & ubiq; sunt usui, sapientia, temperãtia, placabilitas, innocentia, religio, frugalitas: hæ in iuuene uno tam præclaræ, tam eminentes esse perhibentur, ut ne in sene quidem imperatore maiora desiderari posse uideantur: futuræ prorsus incredibiles, nisi eum ex* Austria *gente celebratißima, & filium tuum esse meminissemus.* Quæ *cum ita sint, immortales tibi gratiæ prouinciatim, oppidatimq; habentur, & semper habebuntur imperator consultißime, quòd pro communi bono uerecundiam & modestiam tuam expugnari passus es.* Ergo *bis teipsum uicisti Cæsar inuictissime.* Primo, *cum oblatum filio tuo regnum minime dißimulanter auersatus, & deprecatus es, naturalemq; patris in filios pietatem uirtute plusquam heroica, imò diuina*

quadam mentis & animi magnitudine superasti. Secundo, cum hanc ipsam uirtutem, qua modo te uicisses, utilitatis publicæ contẽplatio peruicit: & impetrauit à Cæsare, quod impetrari non potuisset à patre. Sed iandudum mihi Cæsar innuit, Maximiliane Auguste princeps generosissime, ut à se digressus orationem ad te conuertam, obtemperabo lubens, atq; lætus: cũ quia laudes tuas pater æquiore animo quàm suas audit: tum quia per hunc modũ imperio senatus, & desiderio reipub. melius & uberius satisfecero. Ergo maiestatis tuæ nomen apud nos tam celebre semper fuit, ut ad diligendũ amandumq; te propensos, etiam ad colendũ & obseruandũ impulerit. Est hic mos reipub. nostræ peruetus atque sanctus, pernitiosos & improbos tyrannos exitialiter odisse: Principibus bonis & fortibus non solum fauere, sed etiam obsequi, dignitatem eorum & amplitudinem omnibus modis iuuare, tueri, defendere. Aetate porrò nostra nemo de regũ & principũ numero fuerit, quem colligi tecum & comparari posse iudicemus, omnino talis, & tantus es apud nos, in quo uel plura, uel maiora quàm præ te feras, optare, comminisci, desiderare pudor sit: ut nemo mirari debeat, si lætitiam immortalem, gaudium incredibile, uoluptatem incomparabilem, quam te Romano rege declarato cõcepimus, dicendo repræsentare nullo modo possumus. Enitent ac prælucent in uno te, sed iuuene, mirum dictu, uirtutes omnes imperatoriæ, iustitia, liberalitas, animi magnitudo, clementia, placabilitas, abstinentia uoluptatum omnium: & ut complectar uno uerbo multa, quàm immaturum æui te cernimus, tam maturum imperij te cognoscimus. Peruidit hanc indolis altitudinem

Carolus

Carolus rex Belgarum, experientißimus belli dux, & acerrimi uir ingenij, qua usqueadeo exarsit, ut nihil prius habere uideretur, quàm ut unicam sibi filiam uirginem magnæ spei, fœminam lectißimam, hæredem multarum gentium, nationumq́; futuram, & omnino quam multi reges appeterent, obseruarent, ambirent, tibi uni ferè puero, nec uxorio, nec quærenti desponsare posset. Vndeuigesimo autem ætatis anno, quum princeps ille cui mox asciscendus gener eras, ab Leucis, & Heluetijs interceptus esset, soceri tui regnum à Gallis occupatũ ingressus, parua manu fusis & trucidatis ingentibus hostium copijs, seruitute liberasti, uxorem defuncti ducis, & filiam fortunatißimas modo fœminas, tum miserrimas & exangues, nec plus mœrore quàm metu cõfectas, omni diuina & humana spe destitutas erexisti, subleuasti, redemisti: uitam earũ, & dignitatem, & pudicitiã conseruasti. Hoc mater, hoc prouinciæ tanto & tam immortali beneficio deuinctæ uirginem ope tua recreatam, uirtute tua defensam, tuis armis inimicorum ereptam iniuriæ, desponsatã à patre prius animo, tunc certatim opere tibi collocant, uidelicet ut eundem generum atq; uirum haberent, quem habebant & assertorem, & uindicem. Hactenus rudimenta uirtutis, & fortitudinis tuæ diximus. Quid illa quæ mox egisti? quàm famigerata? quàm mira? quàm uisenda? Nato tibi filio ciuiles ortæ seditiones sunt Morinis autoribus: quorum opera factum est, ut charißimum tibi pignus, nescio quo prætextu custodiendum & asseruandũ eriperetur. Fuit hoc eorum non perfidia, non defectio, princeps gloriosißime, sed fati uis hoc agentis, ut per intestina quoq; bella clarior & Carolus Burgundiæ dux.

celebrior fieres. Nec enim plus eos amat fortuna, quos indulgenter habet, & quibus parcit, sed quos iactat, quos exercet: alioqui clari nec bello, nec pace duces intelligun-tur, quibus omnia prospere cedunt, sed quibus contingit per labores, per ærumnas, per incommoda splendescere. Nam ut secūdæ res felicem, magnū certe faciunt aduersæ. Alexandrū illum Macedonem, sunt qui minus egregium bello ducem fuisse prædicent, quòd ei nullius pugnæ non secunda fortuna fuerit, quodq; in ipso rerum incremento nondum uertentem fortunam expertus, uita decesserit. In te uero, quem certa syderum decreta sceptro patris & so lio destinauerāt, quid mirum si aliqui operam dederunt, ut tristiora tibi tempora inciderent, ne aut uirtus quiete lan-guesceret, aut parum dignus imperio fuisse uidereris, qui omnino futurus esses imperator? Itaq; continuos nouem annos in castris agens difficillima quinque bella profliga-sti, Gallicum, siue Franciciū, Eburonicum, Sicambricum, Batauicum, Morinicū: quod quidem postremū haud facile iudicari potest, utra tibi re gloriosius fuerit, eo'ne quòd filiū tandiu tibi ademptū, auulsumq; recepisti, an eo quòd nobilißimas gentes, sciētißimos bellicæ rei populos, urbes opulentißimas ad deditionem & pœnitentiam compulisti, id quod nec Carolus socer, nec prosocer Philippus excel-lentißimi duces, hic bello, ille sapientia, consequi potuisse memorantur. Non cogito Panegyricum rex clarißime, non laboro uerborum ambitu, nihil amplifico, nihil alle-uo, sed decurro per capita, & nudas rerum à te gestarum summas attingo. Mirantur tamen hæc omnes, mirantur etiam citra fucum, & negligenter effusa: plus mirentur

siqui

ſiqui te propius introſpicerent, & uirtutes eas intuerentur, quarum præſidijs munitus, tot inſignes uictorias, tam multa belli decora conſequutus eſſes: uideretur iſtud os tam probum, tam facundũ, hæc tracta de cœlo ſpecies, iſta lacertorum & pectoris firmitas, hic totius corporis uigor, hæc animi tempeſtiuitas & uolucritas, hic imperatorius ardor oculorum: præterea quàm ferox in prælio, mitis in contubernio, effuſus alijs, tibi parcus, in caſtris non ueſte, non menſa præcipuus. Agũtur hyemes cum cætero milite ſub pellibus, ſudantur æſtates æqualiter. Epulæ modico & caſtrenſi cibo contentæ. Iam quis te ſolertius caſtris locum capiat? commeatus expediat? hoſtem ludificetur? pugnæ tempus eligat? aciem inſtruat? urbes obſidione cingat? Neq; uero partes imperatoris, & optimi ducis imples, militis non imples. Nullum tibi caſtrenſe munus ſordet, non ſtare pro ſignis, non excubias forte agere, non uallum ferre, non ſpeculatum egredi, primus inire prælium, poſtremus excedere, utrunq; iuxta doctus, opere militem, & conſilio ducem agere. Nullam tibi uel principalis fortuna, uel maieſtas imperij functionem remittit, nihil tibi parcis, nihil blandiris, indulgentiſsimus cæteris, tibi parum lætus: & omnino nihil gregario plus habes, niſi quod plus laboras: ratus id quod eſt, non tam honorem quàm onus eſſe quod regnas: imperatoris hoc eſſe munus, ut opes & magnitudinem ſuam non ad ambitum quem priuatum, ſed ad ſalutẽ & commoda reip. conuertat, utiq; non imperium ſibi, ſed ſeipſum imperium delititium faciat. Sed & illa tibi peculiaria feruntur, diligere quidem omnes, ſed amicos etiam deligere, non oblatos

istos & paßim obuios, de palæstra, de sphæriterio, de fritillo, sed quos ad innocentiã, patientiam, continentiam, ad algores, ad æstus, ad opera militaria sæpius exploraueris. Nec enim amici sunt, quicunq; uos sequuntur (alioqui tam multi, quàm sunt, ut Plutarchus inquit, in culina muscæ, quæ cum ipso nidore confluunt & recedunt) sed quos amicitia dignos esse iudicaueritis, eos debetis uos ultro sequi. Itaq; cum ijs qui se tibi aliquando uirtute commendauissent, consuetudine delectassent, utilitate demeruissent, in omnia familiaritatis officia descẽdis, & Cæsarem obliuiscceris, ut amicum præstare poßis. Neq; uero postremũ inter laudes tuas posuerim, quòd literas & ingenia (sicut audio) tam impense diligis, quodq; bonas arteis nõ foues modo, sed alis, atq; promoues. Imperatorium & hoc decus, cum quod in nullo plus emicat hic nitor, & hoc lumẽ doctrinæ, quàm in regibus: unde natum sit illud ex Homero Platonis interpretatione, discipulos deorum non alios esse quàm reges: tum uerò maxime quod præcepta sapiẽtiæ nõ habẽtibus modo prosunt, sed in alios (etiam ferè dixerim plus) redundant. Quis ignorat Anaxagoram in Pericle? Platonem in Dione multos instituisse? Non nauigasset ab exercitu Cato Rhodon, ut Athenodorum audiret, nec Panetium Scipio uidere concupisset, nisi tantum in ea re, uel ornamenti, uel fructus inesse iudicauissent. Prætereo multa prudens atque conscius, nihil me fugit, quàm religiose, quàm innocenter, quàm sancte ineuntem iuuentutem tuam exigas: patet omnibus, obsequentiorem te patri filium, nec esse, nec fuisse quenquam. Scio, quàm præclaræ, quàm magnificæ cogitationes tuæ sint omnes. Non ignoro quæ

priden

pridem uota conceperis, nuncuparisq; digna principe Christiano, digna maioribus tuis, digna Cæsare, digna te ipso. Hæ uirtutes tuæ illæ sunt, imperator unice, propter quas ducem suum te bellicosissima terræ Galliæ pars Belgæ, non modo non dedignantur aduenam & Germanũ, quibus alioqui tam sunt infensi, quàm proximi, lingua, cœlo, moribusq; disiuncti, sed appetunt ut indigenam, uenerantur ut principem, diligunt ut parentem. Hæc ingentia tua merita, propter quæ Federicus pater innocentissimus, & grauissimus imperator adduci, persuaderiq; potuit, uti te regem Romanum se uiuo renuntiari pateretur. Ac differebat quidem ille primum, & cunctabatur, simul ut uerecundiam, & modestiam suam, quemadmodum prædiximus, ab omni labe suspicionis assereret: simul ut exploraret, assentarentur'ne patri, qui pro filio tam enixe laborarent, an consultum saluti suæ uellent. Sed extemplò patuit acclamationes illas, atque preces non adulantium uoces fuisse, sed studentium. Nam adulatio semel elisa protinus frangitur atque languescit. Studia quo plus arcentur, eo magis gliscunt, & exardescunt. Quanto nunc diue Federice gaudio perfunderis, quòd filius tuus te incolumi placere potest imperator? quàm iucundum tibi, quòd te comparari filio tuo sentis? Et quoniã controuersa res uidetur, modo uincis, modo uinceris. Cæterum quid prouidẽtia tua dignius, amplitudini gloriosius, clementiæ, pietati, felicitati, conuenientius facere potuisses, quàm uti quem ex utilitate publica fuit ut genuisses, eidem quoq; per patrẽ, & decus, & nomen imperatoris accresceret? Macte ingenti utroq; in Rempub. merito, etiam si difficile perci-

pitur, ut inquit ille, pulchrius & honestius fuerit genuisse talem, an cooptasse. Non multo minor tamen uestra laus Germani principes integerrimi, quorum ius id est, regem Romanum mox futurum imperatorem eligere. Nec enim possunt nō optimi censeri, qui principes sibi optimos prospiciūt. Proinde cū talis & tantus esset is quē legistis, ut & omnibus anteponi meruerit, et ab omnibus, scitote uos utrūq; cumulatißime consecutos fuisse, & ut gratiæ uobis ab omnibus immortales & incredibiles haberētur, & ut nomen uestrum æternitati cōmendatum & consecratū esset. Etenim ut nomine Vitellij, uel Othonis subinde admonemur eorū qui faces illas atq; pestes ad dißipādū & incessendū orbem intulissent: ita hæc optimi principis electio nunquā memoriæ hominum sine uobis recurret, quotiesq; posteri uestri res ab illo fortiter gestas incognoscēt, toties laudabūt qui talē imperio præfecerint. Sed redeamus unde nos cōtemplatio patris & eorū qui te legerūt, adduxit. Magna per se res erat, oībus punctis, oībus suffragijs, & (ut ait dicā) tributim centuriatimq; declaratum esse regem Romanorum: sed fecit occasio maiorem. Ea sunt enim Reipublicæ Christianæ tempora, is habitus imperij, ut non tam speciosum fuerit te regē creari, quàm necessarium, nec ad futura modo, sed ad præsentia rerum momenta salutare. Omitto sigillatim enumerare publicas clades, omitto percensere quàm luxata, quàm cōuulsa sint omnia religionis Christianæ membra, omitto bella quibus imperium hoc distringitur: sit enim piaculum in tam festa præsentiū gaudiorum luce misceri tristia: illud sine periculo uiolatæ publicæ lætitiæ dicetur, hoc quod principes

Germani

Germani de creando te sibi rege cogitauerunt, nõ tam cõsilium fuisse quàm remediũ. Ergo non ad otiũ, non ad remißionem, non ad quietem (alioqui tibi debitam post tam multos labores) sed ad nouas expeditiones, noua bella, nouas difficultates, imperiũ tibi traditur, omninoq; per hoc non solatiũ tibi, sed alijs quæritur: nihil enim aliud cogitasse uideo summos uiros, qui te patri tuo principi nobilißimo, sed annorũ pleno, sociũ addidere, quàm ut ille cõsilio Rẽp. tu laboribus & operibus adiuuare posses. Quid illud, quàm gloriosum tibi, quàm lætũ patri, quàm omnibus in tempore? ut regẽ decerni tunc demum te contingeret, cum opem tuã non imperium, sed imperator, nec imperator, sed pater expectaturus esse uideretur. Accesßit hoc ad cumulũ amplitudinis & fortunæ tuæ rex præstãtißime, ut qui filiũ infãtẽ è penitißimis hostiũ munimentis eripuisses, apud eundẽ patris quoq; recreati gloria staret. Duos omnino legimus cognomẽto Pios fuisse, nec argumentum ignoratur, unde sic appellari meruerint. In te posteritas ambiget, uter euẽtus hoc nomẽ tibi conciliauerit, quòd pius in parentẽ, an quòd pius in filiũ apparueris. Sed iã tẽpus est, ut uela retrahã, neu longius me quàm uolo, aut quàm partes legati sunt, laudũ uestrarũ splẽdore, numero, magnitudine detineri patiar. Quãobrem si nihil est in rebus humanis principe Romano maius et augustius, si talis & tantus est filius tuus Cæsar, ut ab omnibus legi debuerit, & ex oĩbus: deniq; si nihil uel nobilius ad gloriã, uel certius ad salutẽ excogitari poterat, quàm ut ille Remp. difficillimo tempore capesseret: nemini mirũ uideri debet, si qđ per initia testatus sum, ad huius magnitudinem

tudinem lætitiæ nullius hominis facundia, nullius uis inge-nij,peruenire potest.Sed hæc trãslatitia sunt , communia sunt omnibus.Illæ peculiares Veneto causæ, quòd neque gens est ulla,neq; natio(absit uerbo inuidia) cuius uel plura,uel maiora,& in Christianã Remp. cuius uos caput estis,& in Romanũ imperium argumenta beneuolentiæ, fidei,pietatis appareant.Non auderem ista profiteri Cæsar optime,nisi & uera esse constaret, & tu uera libenter audires:alioqui sciebam scelus esse corã te parũ certa dicere,nedũ falsa.Sunt & illa nobis propria Maximiliane rex fortissime,quòd clarissimũ nomẽ Austriæ familiæ, qua nulla fuit unquã regũ imperatorumq; fœcundior,religiosum & uenerabile semper habuimus, quòd Federico patri tuo principi saluberrimo, quæcunq; se res tulerunt, enixe studuimus,quibuscũq; eũ locis & temporibus singulari significatione uolũtatis & obseruantiæ prosecuti sumus,quòd ipsum te semper à teneris unguiculis inductione quadã animi nõ occulta impẽsissime coluimus, autoritati tuæ fauimus,amplitudinẽ quantũ uires fuere defendimus.Iam qui principibus Lusitaniæ nobilissimis & fortissimis,unde maternũ tibi genus est, qui socero tuo Carolo duci generosissimo,qui Philippo eius patri sapiẽtissimo principi chariores unquã fuere,quàm Veneti?Tot modis copulati cum sublimitate uestra sumus, tam multiplici nexu uincti,ut qui hæc nõ uidet,nihil omnino uideat : qui plus desyderat,nihil omnino desyderet. Gratulatur ergo prorsus in uobis sibi, & in se uobis senatus & uniuersa ciuitas nostra,nõ quantum cæteri fecēre,sed quantũ nulli: nec quantũ dici,uel cogitari potest,sed quantum nec dici,

nec cogitari fas est. Et *quoniã ambo uos celeberrimi prin cipes hinc pater, inde filius, ita mutuo creuistis, ut neq; tu maior, neq; tu felicior esse possis: reliquũ est ut deũ optimum maximum conditorem huius & seruatorem imperij publica uice cõprecer & obtester, ut quando rem* Romanam *principum duorum patris & filij, huius maturitate senioris, illius uirtute iuuenis florentissimam esse uoluit, beneficio suo faueat, pietatemq; suam, & uoluptatem conseruandi per optimos principes generis humani sanciant, & perpetuam esse iubeat.* Postremo, *ut illustrissimum ducem nostrum, & inclytam* Rempub. *incolumitatis & gloriæ uestræ cupidissimam, quæ te* Cæsar *semper & patrem, & principem* Christianæ *religionis agnouit, coluit, & suspexit, sacrosanctæ maiestati tuæ, quanta maxima possumus ueneratione, religione, deuotione commendemus, opes nostras omnis, atque uires ad ornamentum & incrementum imperij, dignitatem & amplitudinem sacratissimi nominis uestri, promptas, expositas, & dicatas esse doceamus.* Dixi.

HERMOLAVS BARBARVS I. *Carondeleto supremo regis* Ro. *Secretario,* S.

ORationem *à me nudiusquartus habitam ad principes, amplitudini tuæ mitto recognoscendam castigandamq;.* Quanquam *enim mei moris esset, nihil unquã temere, nihil nõ diu conditũ atque pressum emittere, cum primum tamen desyderari eam à te subodoratus sum, intuli mihi uim, & peruici tandem, ut instituto meo decederem: ratus id quod erat, minus esse malum, adire pericu-* lum

lum famæ, quàm moram desyderio tuo facere. Quæris unde tanti sis apud me, quem ne de facie quidem norim. Perspectæ sunt omnibus eruditio, fides, integritas tua. Compertum nobis est quantum Veneti nominis studiosus sis, exploratum habeo quantum me diligas parū merentem, quantum orationem & actionem meam commendes. Sed heus tu docte uir, obsecro ne mirere, si qua leges in hoc libello, quæ tunc dicta non fuerunt. Nec enim addidi nunc ea, sed detraxi tunc: admonitus ab aulicis extēplo quàm limen attigi, ne longus essem, ambitiosa reciderem, optima quæq; dicerem, patientißimis omnino, sed occupatißimis tamen principibus parcerem. Amputaui subito consilio multa, quāquam quod potest consilium fuisse si subitum? ea quæ tunc resecui, modo sunt annexa: utcunq;, ueterum exemplo facimus, quos F. Quintiliano teste, cōstat longè aliter scripsisse, quàm egissent. Exulanti Maßiliæ A. Miloni quidam orationem M. Tullij non quam habuisset pro eo, sed quam scripsisset, attulit. Tunc ille, si sic egisses, inquit, Marce Tulli, non esitaret Maßiliæ barbatos pisces Milo. Cæterum non dubito quin nisi te amor fallat, ut audiendo tunc, ita nunc legendo non parum multa tibi displicitura sint. Sed æquum te quæso nobis & cognitorem & iudicem præbe, considerans hoc & æstimans, quod sesquihoram antequàm principes adiremus significatum nobis fuerit, non duas orationes seorsum, ut cogitabamus, atque parauerramus, sed unam duobus iunctim habendam, & recitandam esse. Plena difficultatis, plena discriminis res erat: tota mihi ratio dicendi puncto temporis immutanda fuit, orationis uniuersæ filum retexui,

texui, atque ut breui rem complectar, & cutis, & facies ipsa prorsus interpolata est. Vale decus nostrum, & me principi nobilissimo, cuius es inter eos qui sunt à secretis, merito supremus, commendatissimum rogo facias, Vtinam aliquando tanti sim, ut res ab illo fortiter & magnifice gestas posteritati commendare possim. Tam facturus sum id libenter, quàm qui maxime desyderet. Ex Brugis, *pridie* Non. *Augusti*. M.cccclxxxvj.

FINIS LIBRI XII.

Platonis Charmidem per Angelum Politianum Latinitate donatum, reiecimus in eum Tomum, qui reliqua ab eodem è Græco in Latinam tralata linguam continet.

ANGELI POLITIANI MISCELLANEORUM Centuriæ primæ ad Laurentium Medicem,

PRAEFATIO.

VM TIBI *superioribus diebus, Laurenti Medices, nostra hæc Miscellanea inter equitandum recitaremus, delectatus arbitror nouitate ipsa rerum, & uarietate non illepida lectionis, hortari cœpisti nos, ut unam saltem ex eis Centuriam (nam centenis libri singuli capitibus explicãtur) publicaremus. Quod nunc utiq; simul autoritate tua, qua maior, nobis quidem, nulla in terris est, simul ratione adducti facimus. Quoniam nostra ista iam nonnulli uel cum puluisculo conuerrunt, sic ut alijs pridem, sibiq; nostrorum titulo laborum nimis placeant, Quanquàm scimus inuidia magna fore hos libros, & multum sermonis subituros, ut qui de magni nominis autoribus libere pronuncient, Sed non id nostrũ exemplum. Nam scriptores fermè omnes sic suas tuentur parteis, ut alienas oppugnent, ac laudis occasionem plerunq; de aliorũ erratis petant, tum sæpe à tenuioribus, & gregarijs, uelutiq; postremæ notæ, qualis ego uel Cluuienus, etiam proceres illi (ut ita dixerim) & antesignani quidam literarũ sugillantur. Vetus est autem dictum, Conscientia mille testes. Scit illa prorsus nihil hic*

odio datum, nihil stomacho, candide omnia, & simpliciter, nihil aut insectanter, aut maleuole, nihil oblatrandi studio, nihil ostentandi uoto protulimus, animoq; semper ad probandū (si liceret) quàm ad improbandū propensiore fuimus. Neque *uidelicet strophis aut cuniculis, sed libero examine, libera ueritatis fronte rem gessimus. Ac non id quaesiuimus, ut aliquam doctis hominibus ueluti labeculam asperzeremus, sed id cauimus potius, ne sub illorū autoritate studiosorum fides periclitaretur.* Deniq; *in eos potissimum cuneus hic ex professo directus, in eos hic aries ex destinato temperatus, qui contra ueri faciē, pro uernaculo quidem sibi, sed imaginario tamen sensu frontē durant, eos acie stili maxime cōpungimus, qui stilum uertere, hoc est, qui sua errata dispungere non didicerunt. At inordinatam istam, & confusaneā, quasi syluā, aut farraginē perhiberi, quia non tractim & continenter, sed saltuatim scribimus, & uellicatim, tantū abest uti doleamus, ut etiā titulum nō sanè alium, quàm* Miscellaneorū *exquisiuerimus: in queis* Graecum *tamen* Helianū, Latinum *sequimur* Gelliū, *quorum utriusq; libri uarietate sunt, quàm ordine blandiores.*

Helianus. Gellius. Varietas blāda. Clemens. Alexander.

Q*uanquam me* Clementis *quidem* Alexādrini Pontificis, *apostoliciq; uiri commentaria, quae* Στρωματεῖς, *quasi stragula picta dixeris, inscribebātur, alium profecto nobis titulum, nisi uarietatis istius insinuabant.* Etenim *de* Aristoxeni *taceo commentarijs, quos pari fermè titulo citat eo uolumine* Porphyrius, *quod in* Harmonica Ptolemaei *composuit.* Deniq; *si uarietas ipsa, fastidij expultrix, & lectionis irritatrix in Miscellaneis culpabitur, una opera reprehendi rerum quoq; natura poterit, cuius me quidem*

profi

profiteor, tali disparilitate discipulum. Quod si ad omnẽ se minutiem demittunt, hoc uero apud Latinos exemplo etiã Cæsaris, Varronis, Messalæ, Ciceronis, Plinij, Quintiliani, aliorumq́; similium facere licet, quos æmulãtibus, & errare honestum. Quare quod istos ueluti patritios decuit, etiam me quasi minorum gentium non dedeceat. Par adeo celebritas nominũ, uel græca inserit, uel ex commodo interpretatur, idq́; nunc ad sensum, nunc ad uerbũ, quod hic utrunque. Iam si cui parum quæpiam enucleata, fortasse etiam nimis dura, obscuraq́; uidebuntur, certe is nec ingenio satis uegeto, nec eruditione solida, fideliq́; fuerit. Sicubi barbara quædam, & obsoleta deprehendentur, ea uerò de industria dispersimus, etiam ut barbaris & ineruditis placeremus, & fieret liber corrosa undique gratiola uendibilior. Si qui remotiora dicent hic inueniri uocabula, quàm ut sumpta credantur de medio, næ isti arbitror sententiam suam mutabunt, cum adusq; medium literaturæ promouerint. Nec enim desunt, quibus etiam (ut ait M. Tullius) alabastrus unguenti plena putere uideatur. Tum in hoc genus scriptionibus, quæ non se populo uenditant, sed paucis modo parãtur, usus istiusmodi recon ditæ supellectilis, præsertim uerecundus, minime improbatur à bonis. Nec enim renouare sit probrum, quæ iam penè exoluerunt, si modo hæc ipsa non uetustescere adhuc, sed ueterascere de integro poßint. Si quem nonnulla interim offendunt eloquendi diuerticula, minus fortasse homini nota, qui decem tantum Ciceronis paginas, nihil præterea lectitauerit, utique ab hoc ego, ad eruditos prouoco, præcipue credo laudaturos, quæ ab ipso Vetustesco. Veterasco.

improbabuntur. Nibil *autem forsan intolerabilius, quàm ut de te sententiã ferat indoctus, qui tamen sibi ipse doctissimus uideatur.* Si *quis ubi quid refellitur, multarũ uel autoritatum, uel rationũ moles desiderat, at uictoriam sciat illic à nobis, non uictoriæ quæri satietatem.* Si *longiuscula capita alia, breuiuscula rursus alia putabuntur, credamus hanc quoque esse legem noui operis, ut æquale habeat nihil, nusquam sibi sit par, semper dißimilitudine claudicet, unamq; istam regulam tueatur, ne quid ad regulã, ne quid ad perpendiculum, libellamq; reuocet.* Si *liberior stilus insolentis existimabitur naturæ, forsan benignior interpres simplicitati potius tribuet, quæ nec ingenuos dedecet.* Si-

Consuetudo. *cubi porrò cõsuetudo refragabitur, at ueritas, quæ nugas non facit, aut ueritatis uicaria consuetudo melior patrocinabitur.* Nam *& sumptũ cõsuetudine dicitur, quod aduersus autoritatem sit receptum, & error sæpe consuetudinis obiectatur à doctis.* Tum *pulchre sic ait quidam,* Consuetudo *sine ueritate, uetustas erroris est.* Deniq; *si paucula resperſimus interim scrupulosa, & anxia, quodq; uerius, subacida, uel ex philosophia, cuius iam pridem sumus candidati, uel ex orbe illo disciplinarum, quæ studio sapiẽtiæ famulantur, at ea stomachum tamen lectoris prædulcibus marcentem, recreabunt fortaßis, & exacuent.* Nam *quo hæc omnia grata sui uice conspirent, & quodã uelut anti-*

Prouerb. *theto fœderẽtur, penè de calcaria (quod dicitur) in carbonariam decurrimus, & id operam dedimus, ut alternatim deinceps inter se contraria quoq; subsequerẽtur, quæ nos querelæ istiusmodi eximerent.* Nec *enim desieri apud nos etiam patimur, quæ sint amœna magis, & oblectatoria, ne dixe*

dixerim illecebrosa, quàm uel utilia, uel necessaria: siquidē est (ut ait Varro) aliud homini, aliud humanitati satis, etiamq́; citra emolumentū. Speciosa interim petuntur, non Hercule minus, quàm sine specie compendiū. Ergo ut agrestes illos, & hircosos quædā ex his impolita, & rudia delectabunt, exasceataq́; magis quàm dedolata, nec modo limam, sed nec runcinas experta, nec scobinas, ita ediuerso uermiculata interim dictio, & tessellis pluricoloribus uariegata, delicatiores hos capiet, uolsos, & pumicatos, ne conflatis utrinq; uocibus, & æquabili uel plausu, uel sibilo, aut ad cœlum efferar, aut ad humum deijciar. Medijs autē inter hos, & neutro notandis, quasi quidā diuersorū Cinnus (ut ait Cicero) satisfaciet; non uno aliquo excellēs, & omniū tamen particeps. Nec enim gustus idē omnibus, sed suum palatum cuiq;. Tum credo & expuent in conuiuio quidam, pro fastidioso, & uesco, quod mox in culina pro suaui liguriāt, & opimo. Nos ista certe non foro, & curiæ, sed cubiculo, & scholæ parauimus, eoq́; studuimus, nescio an & præstiterimus, ut si quæ hic essent, omnino faciles essent, & simplices munditiæ, nō operosa, & pigmētata lenocinia: color, nitorq́; uerus, & ingenuus, nō ascitus: & ex arcula cōgruens habitus, & expeditus, nō onerosus, & lasciniosus. Postremo cuicuimodi exeant, quoquomodo hæc accipiātur, minime profecto recusamus, sed nec opinor euademus communem illam scribentiū sortē, male audiendi, sit modo ita cordi lectoribus. Quinimò isti aleæ caput obiectamus, neq; patrocinium respicimus, quod ultrò nobis ademimus censura. Decernaturq́; potius in nos, traducamur, uexemur, quàm non literarum publica

Homo.
Humanitas.

Cuicuimodi.

fraus, quarum nobis est honor proprijs utilitatibus antiquior, etiam nostro aliquo, uel famæ, uel otij dispẽdio redimatur. Nam quò ista quæso studiorum communiũ professio, si iam uentum ad hæc usq; est, ut quod officium studijs uniuersi debemus, cessare omne tamen suspicione degeneri patiamur? Quo pacto uel durare ultra, uel esse tam poterit honestarũ literarum synceritas, soluta penitus censura, dum sic æque omnes inuidiam perhorrescimus? Quanquam (quod ad me attinet) utinam labori meo non contẽptus potius quàm inuidia debeatur. Illud enim propè in uotis est, si modo quod ait Liuius, Inuidia uelut ignis alta petit. Quin agitedum studiorum cultores optimi, pro se quisque alacres, gramen hoc inexpugnabile, quo bonæ fruges humanitatis præfocantur, auellite, subnascentesq; sacris stirpibus, quasi perniciosissimas ederas, & omnem earum succũ lapsibus erraticis exsorbentes, abrumpite penitus, & detrũcate. Non desunt interpolatores ueritatis, ne desint quoque redintegratores, existat uindex aliquis rogo, & patronus periclitantiũ disciplinarũ. Nam ego ut unus è medio, quid mihi liberum sit, utique experiar. Faciam nec ne operæpretium, post uidero. Quorsum tamen fluxerit, aut quocunque res ceciderit, æqui boni faciam, planeq; malignitatum omnium, & obtrectationum uenena, non deuorabo modo, sed (quo sum stomacho) etiam concoquam: certe ueritatis hunc esse quasi genium, simul atq; in publicum appareat, ut odiosa, inimicaq; sit uulgo. Conniueāt igitur alij licet, & dicere uerum mussent, ego unus profecto (quicquid erit) non dißimulabo iudicium, non supprimam quæ senscro, non indulgebo iam talibus patientiam,

Inuidia.

Mussent palā mutire non audeāt. Ex Persio.

tĕtiã, sed uel huic libello meo, saltē semilibere, sic insusurrabo. Vidi, uidi ipse libelle, cottidieq; uideo multa in literis fieri capitalia, compilari subdole aliena, confingi ad libidinem, quæ cui commodum, ascribi etiam idoneis, quæ nec agnoscāt, allegari qui non extent autores, citari quinetiam pro uetustis, nullibi comparenteis codices, compleri libros omneis operosissimis uanitatibus, falsa pro ueris, ascita pro natiuis, nouitia Pro *uernaculis, supponi, pollui, adulterari, oblini, incrustari, distorqueri, confundi, præcipitari, interuerti omnia, nulla fide, nullo nec pudore, nec iudicio, quodq; his omnibus pestilentius, occasione quoq; recentis artificij, quālibet stolidissimas opiniones in mille uoluminum traduces momento propagari.* Postremo *(ut semel dicam) etiam nunc multos auriculas habere asini.* Dicat *hic aliquis: Quid tu autem?* Fateor *equidem, possum falli, ut humanus, sed neminem profecto sciens fallo, & ut mendacium fortasse dico, sic certe non mentior.* Tum *egomet mi ignosco, Meuius inquit, imò autem (extra iocum) nec egomet mi ignosco, & si quid indoctius, incautiusq; protulero, refutari à quouis cupio, refutaturus ipse me, si fuero admonitus.* Non *enim sic me peruerse amo, ut errare alios malim, quàm innotescere quod errem. Sed ex eorum sum numero & ipse, qui proficiendo scribūt, & scribendo proficiunt. Ac de isto quidem fors uiderit.* Illud *uerissimum, si domi commentarios istos diutius, atq; in manibus habuissem, & regustare interim ex interuallo licuisset, longè instructiores fuisse eos, locupletiores, adminiculatiores, proditturos.* Videlicet *hoc illud est præcipue studiorū genus, quod uigilijs augescat, ut cui subinde*

Aul. Gell.

ceu fluminibus ex decursu, sic accedit ex lectione minutatim quò fiat uberius. Tum incondita nunc quoq; pleraq;, ineliquata, indiscussa, non rotunda, non tornata adhuc, sed quæ aurem prorsus præterierint, utpote restrictim cogitata, & ex tempore potius, quàm à cura, quanquàm ex abundanti penè styli negotium curat, & elocutionē concinnat, quem cana & ueritas, & fides præcipue sollicitat. Enimuero *ne putent homines maleferiati, nos ista quæquæ sunt, de fece hausisse, neq; grammaticorū transiluisse lineas,* Pliniano *statim exemplo nomina prætexuimus autorum, sed honestorum, ueterumq; duntaxat, unde ius ista sumunt, & à quibus uersuram fecimus, nec autem, quos alij tantum citauerint, ipsorū opera temporibus interciderint, sed quorum nosmet ipsi thesauros tractauimus, quorum sumus per literas peregrinati, quanquam & uetustas codicum, & nomismatū fides, & in æs aut in marmore incisæ antiquitates, quæ tu nobis* Laurenti *suppeditasti, plurimū etiā præter librorum uarietatem, nostris commentationibus suffragantur.* Vt *autem uel exemplo doceremus circulatorum præstigias, & imposturas omneis esse tollendas, refrenandamq; ádeo quorumpiam lasciuiam, quæ iam sicuti cancer late serpit, inaniter de præscripto & licenter egrediendi, nusquam aliquando ueteris scripturæ testimonium citauimus, ne quid adscriptitium, ne'ue quid usquam superductitium præualeret, quin sua quodq; facie repræsentauerimus, & eas apposuerimus notas, unde exquiri penitus usque à stirpe poßit autoritas.* Atque *ut muneris* Appendix fœminini gener. *huius nostri nullæ prorsus appendices desiderentur, etiam capita ipsa rerum, titulis inclusa breuißimis, sed in queis maior*

maior quàm pro numero utilitas, concenturiauimus, & ceu breuibus ceris ingentes summas, calculatorum more collegimus, quo negligentiæ delicati lectoris ipsi potissimum subscriberemus. Proinde sicuti sub Aiacis clypeo Teucer Homericus, *ita nos utiq; sub umbra tui nominis latitantes, centuriatim dabimus in barbaros impreßionẽ. Ita editione subinde aliqua, uel æquis, uel iniquis mos geretur. Et quadam pensante uice, sicut illis quod osculẽtur, ita his abunde supparabimus, quod mordeant. Mordebũt autem puto nostra, uel rabiosuli quidam, quos eleganter Cato uitiligatores appellat, isto potißimum litigandi uitio, ueluti morbo laborantes, cerebrosa gens & irritabilis, qui sine causa, sine discrimine, clausisq; (quod aiunt) oculis, quodcunq; nomen adlatrant, uel qui rursus aduocatione mercenaria, uenaliq; sententia, cuicunq; semel autorati, atq; addicti, quasiq; dediti mancipio sint, eundem tueri, pugnaciter, pertinaciterq; quo iure, quaq; iniuria obstinauerint. Vel iactanticuli illi, & nugiuendi, pleni tumida, sed & fatua coniectura, qui seq;, & sua duntaxat etiam sine riualibus adamãt, sibi fauent, alios obtrectant. Vel postremo lucifugi quidam ueritatis, & (ut planius dixerim) blattarij, literatores, qui defluentibus oculis, ueręq; noctuinis, non diem tantũ sereniorem, sed nec umbrã sublustrẽ satis ferunt. Nam de illis dubitat nemo, quos liuoris tinea comest, quos rubigo subrodit inuidiæ, qui gloriam alterius, suam pœnam, felicitatem alterius, suam carnificinam faciunt, qui profectu contabescunt alieno, quos ægrescens prosperis maleuolentia, ceu tortor intestinus iugiter excruciat. Sed & censores item pulpitarij (nec*

Impreßionem, impetum more militari.

Vitiligatores, Pl. in prol. mul tos fore qui uiti ligent, id est uitio alligẽt uituperent.

Quo iure, quaque iniuria, susque deq; ferentes.

Pulpitarij.

autem de doctis, bonisq; nunc agimus) solent plerunq; fodicare nos, & studijs obstrepere istis. Etenim pleni ieiunitatis, *literas humaniores, apud insciam plebeculã, penè dixerim solenniter, buccis concrepantibus infamant, &*

Ferocull. *crassa rusticitate feroculi, quam solam (quod &* Hieronymus *ait) pro sanctitate habent sic in eas, & earum studiosos, ampullosis proclamationibus, infrendentes, inspumantesq;, desæuiunt, ut facile se declarent etiam Græcos illos improbare, & penè odisse, uere sanctas animas,* Basiliũ, *Chrysostomum, Gregorios, etiam* Latinos, *Cyprianum, Ambrosium, Augustinũ,* Hieronymumq; *ipsum, & alios id genus nostræ religionis antistites, gentium, linguarumq; omnium disciplinis, uelut opibus* Aegyptiorũ *suffarcinatos.* Quo *mihi etiam uidetur admirabilior deliciæ tuæ* Marianus *hic* Genazanensis, *nec in theologia cuiquam secundus, & omnium quos in ecclesia concionantes audiuimus, non prudentißimus modo, sed & facundißimus, cuius neq; suspecta populis ad bonam frugem tendẽtibus eloquentia, quoniam uitæ incredibili seueritate commendatur, nec è diuerso tristis, aut reformidabilis austeritas, quoniam poëtica delenimenta, pulchramq; istam literarum uarietatem, nitorem, delicias non aspernatur.* Vt *igitur lana, purpuram bona fide potura, certis prius inficitur medicamentis, ita literis arbitror, doctrinisq; talibus, excoli animos (quod ait in* Hortensio Cicero) *&*

In.imitatus. *ad sapientiam excipiendam imbui, præparariq; decet. Atqui non tamen ob istos pigebit, aut exigere stilo, quicquid hoc nostrarum lucubrationum est, aut experiri, quid concedatur in illos, qui fraudes in literarum negotio*

tio concipiunt capitales. Nam & ego Philoxeno ignosco, sicuti Cicero idem, ad Atticum scribens, redire in carcerem, quàm mancipare iudicium praeoptanti, maxime si non praesenti seculo, sed quasi aeternitati, prout etiam dictum à Thucydide, seruire scriptores conuenit. Eoq; libri puto ipsi, monumenta uocantur, quòd ad memoriam magis posteritatis icorruptius iudicaturae, quàm ad ineptã praesentis temporis gratiolam, spectare debent. Ergo ut quàm maxime (si licebit) haec non extinguatur solum, sed etiam opprimatur improbitas, effuse omnia deprauantium, nec abeat in exemplum, trita, & prostituta frons, atque oris tanta duritia, iam nunc centurias sequẽteis, pro suscepto (arbitror) salutari conatu, neutiquam ad huius primae gustum repromittimus. Quos enim molli nunc articulo tractamus, quos leui & lento brachio tangimus, fortius dein puto prememus, atque urgebimus, & contenti paulisper interim, praelusoria, uelitariq; pugna, mox uiribus collectis, toto exercitus robore depraeliabimur. Quinetiam (quoniam tunica propior pallio) uindicabimus audacter, & gnauiter à plagiarijs, ac furunculis interdum nostra, & asseremus liberali causa manum. Nostra uero nunc accipi tantum uolumus quae labore, industriaq; ipsi magna principes extudimus, nec expalpari unquam, nec extorqueri nobis ea passuri, quamdiu licebit, nostra inquam, non eiectamenta, sed pignora. Nam ut haec in medium uice missilium, direptui, conculcatuiq; relinquimus, ita illa nobis recipimus, & defendimus, haec exponimus, illa & agnoscimus, & tollimus, sed ita tamen, ut imitari simias nolimus, quae suos dicuntur

Monumenta cur libri.

Simiarum in catulos amor.

foetus

foetus quamlibet deformes, pro formosissimis admirari. Nec erunt opinor hæc quoq; nostra, quanquam leuioris operæ studia, seu ludicra uerius, dedecori tibi Laurenti Medices, cui nunc adscribuntur. Adscribuntur autem, non magis adeo ut me gratum beneficijs tuis approbent, aut reponant gratiam, quòd auxiliarium te, quodq́; consiliarium habuerunt, quàm ut auspicato procedant, & ut in ijs tui memoria frequentetur, ex quo liber autoritatem capiens, magni celebritate nominis commendetur. Tum cui summa studiorum meorum debetur omnis, ab eo quoque portio ipsa iure incipiet. Et Hercule ueluti bellaria sint ista, secundis accepta mensis. Quoniam rectæ coenæ speciem, uicemq́; grauiora illa occupant, qualia tibi multa, uel Marsilius Ficinus Platonis, uel Aristotelis interpres Argyropylus Byzantius è philosophiæ penu congesserunt. De isto enim præ cunctis admirando, non Pico iam, sed (ut ipse appellare soleo) phoenice potius, qui nunc in tua lauru nidificat, tanta mea quidem expectatio est, ut ausim Propertio succinere, Cedite Romani scriptores cedite Graij. Tu uale patrone iucundissime, & (quod facis) perge fauere doctis, perge literas excitare, perge à situ recipere rem Latinam, ab interitu Græcam, quo tui memoria nominis ab iniuria prorsus obliuionis asseratur.

Ficinus. Argyro. Picus Mirandula.

Autorum

AVTORVM, QVI in hisce Miscellaneis citantur, catalogus.

LATINI

GRAMMATICI.

Seruius.
Priscianus.
Donatus.
Acro.
Porphyrio.
Marcellus.
Sex. Pompeius Festus.
Iunius Philargyrius.
Probus.
Gellius.
Fulgentius.
Pedianus.
Persij uatis innominatus interpres.

POETAE.

Vergilius.
Ouidius.
Lucanus.
Lucretius.
Valerius Flaccus.
Statius.
Claudianus.
Silius Italicus.
Seneca tragicus.
Plautus.
Terentius.
Horatius.
Persius.
Iuuenalis.
Propertius.
Tibullus.
Catullus.
Martialis.
Ausonius.
Prudentius.
Martianus.
Germanicus Caesar.
Licentius.

HISTORICI.

Titus Liuius.
Cornelius Nepos.
Cornelius Tacitus.
Valerius Maximus.
Suetonius.
Capitolinus.
Eutropius.
Ammianus.

ORATORES.

Cicero.
Quintilianus.
Plinius iunior.
Symmachus.

ASTROLOGI.

Iulius Firmicus.
Hyginius.

PHILOSOPHI.	GRAECI AVTORES Grammatici.
Seneca.	*Eustathius.*
Censorinus.	*Pollux.*
Boëtius.	*Hephestion.*
Apuleius.	*Nica.*
AVTORES AMBIGUI Tituli.	*Suida.*
Plinius.	*Maximus.*
Petronius.	*Apollodôrus.*
Solinus.	*Doxapater.*
Faustus.	*Lucilius Tarrhaeus Apollonij interpres.*
Vibius Sequester.	*Sophocleus.*
Vitruuius.	*Theon.*
Frontinus.	*Zenodotus.*
Varro.	*Platonius.*
Macrobius.	POETAE.
Columella.	*Homerus.*
M.Iunius Nypsius.	*Hesiodus.*
AVTORES SACRI.	*Apollonius.*
Tertullianus.	*Nonnus.*
Cyprianus.	*Dionysius.*
Lactantius.	*Aeschylus.*
Ambrosius.	*Sophocles.*
Hilarius.	*Euripides.*
Hieronymus.	*Aristophanes.*
Gaudentius.	*Pindarus.*
Augustinus.	*Callimachus.*
Rufinus. *Sidonius.*	*Theocritus.*
Item ex iure ciuili, pontificioq; delibata quaepiam.	*Triphysiodorus.*

Lucilius.
Euenus.
Posidippus.
Gauradas.

HISTORICI.

Herodotus.
Thucydides.
Plutarchus.
Herodianus.
Iosepus.
Strabo.
Pausanias.
Dion.
Zosimus.
Xenophon Ephesius.
Diodorus Siculus.
Dionysius Halycarnasseus.
Laërtius.
Appianus.
Helianus.
Heliodorus.
Sozomenus.

RHETORES.

Aristides.
Lucianus.
Libanius.
Aphthonius.
Synesius.
Nicetes.
Nicephorus.

MATHEMATICI.

Theon.
Achilles.
Heron.
Cleomedes.
Aristides Quintilianus.

PHILOSOPHI.

Plato.
Aristoteles.
Xenophon.
Theophrastus.
Heraclitus.
Porphyrius.
Proclus.
Abammon.
Iamblichus.
Atticus.
Dexippus.
Philo.
Maximus Tyrius.
Alexander.
Themistus.
Sextus.
Philoponus.
Simplicius.
Arrianus.

MEDICI.

Galenus.
Paulus Aeginita.
Dioscorides.

AVTORES AMbigui Tituli:
Artemidorus.
Iustinianus.
Diogenianus.
Callistratus.
Africanus.

AVTORES SACRI.
Paulus.
Eusebius.
Seuerianus.
Basilius.
Theodoritus.

Sunt & alij citati ueteres prudentes, autoritatis incognitæ, sicuti Poëmenicon *scriptor, & Aristophanis. Xenophontis, Aristidæ, Euripidis, Callimachi, Synesiiq; enarratores. Sed nec barbari deniq; Hebræi, Chaldæiq; autores, in suis quoq; originibus asymboli.*

CAPITA PRIMAE CENTVRIAE.

necæ locus, atq; ex Græca remotiore fabula declaratus sup Nemiæo leone.

CAP. XVIII.

Qui sit apud Iuuenalē *Fraterculus gigantis, quiq; apud alios* Terræ *filius, ibi dēq; de Manij uocabulo.*

CAP. XIX.

Super aspiratiōe citata quæpiam, simul enarratū Catulli nobile epigramma.

CAP. XX.

Emēdata apud Suetonium, et enarrata uox hæc Ascopera.

CAP. XXI.

Quid sit aut Mineruale, *aut mineruale munus, ex eoq; sententiæ* Iuuenalis, *&* Varronis *expositæ.*

CAP. XXII.

Cuiusmodi sint uersiculi, in quibus (ut ait Martialis) Echo *græcula recantet.*

CAP. XXIII.

Legendum apud Martialē *Cum cōpare mulo: quod pleriq;, cū compare Gibbo. simul explicata ratio, in eo, sensusq; uerior.*

CAP. XXIIII.

Quædam super Hecale *anu in memoriā data, deq; poēsi Callimachi, tum ex epigrammatis* Priapeis *expositus locus, & item alter apud Statium, quodq; uitiose legitur de eo in Apuleianis codicibus.*

CAP. XXV.

Quàm multa in epistolis familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis, *præpostera. Tum quem in ordinem restituendæ.*

CAP. XXVI.

Versiculi in Fastis *è græco super uite, & capro, tum parodia quæpiam obscurior apud Suetonium.*

CAP. XXVII.

Verba in Ciceronis epistola ex Ennij *Medea, de Græca* Euripidi.

CAP. XXVIII.

Panici terrores qui uocentur, eoq; locupletißimi citati testes.

CAP. XXIX.

Vnde sint apud Ouidium Teuthrantia turba, Thespi uocatæ filiæ.

CAP. XXX.

Vocabula inuentu rara, nec tamen singularia. Cucuma Proseuca, Scruta.

CAP. XXXI.

Quid significet illud apud Iuuenalẽ, Tanquã habeas tria nomina, quodq́; manu emißi, patronorũ sibi nomina imponebant, deq́; in nomen adoptando ex testamento.

CAP. XXXII.

Restituta Plinianis codicibus abolita pridem uox. quidq́; poppysmos, aut poppysma significent, quodq́; mos poppysmis adorandi fulgetras.

CAP. XXXIII.

Crambe quæ sit apud Iuuenalem, superq́; ea Græcũ prouerbium.

CAP. XXXIIII.

Vitiosa quæpiã in epistola Ciceronis, deq́; uocabulo quod est Scianachia.

CAP. XXXV.

Locus in M. Varronis, & item alter in Columellæ libris rei rusticæ defensus à uitio, quædamq́; super Eu hemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita, & locus apud Statium declaratus.

CAP. XXXVI.

Solutum hic, & enodatum quod ænigma de Varronis libro citat Gellius.

CAP. XXXVII.

Lapsum fœde Seruiũ, super Oaxe fluuio & Creta.

CAP. XXXVIII.

Expositũ Iuuenalis carmen contra omnium hactenus sentẽtias, super Laconico & Pitylismate.

CAP. XXXIX.

Scirpus exsolutus Ausonij uatis, de Cadmi filiabus, Melone, Sepia, & Cnidijs nodis.

CAP. XL.

Scirpi simile uatis eiusdem epigramma emaculatum. atque enarratum.

FINIS.

DEFENSVS A CALVMNIA CICERO, SVPER ENARrata ui noui apud Aristotelem uocabuli, Quod est Endelechia.

CAPVT PRIMVM.

RGYROPYLVS ille Byzantius, olim præceptor in philosophia noster, cum literarũ Latinarum minime incuriosus, tũ sapientiæ Decretorũ, disciplinarumq; adeo cunctarũ, quæ ciclicæ à Martiano dicũtur, eruditissimus est habitus. Hic & apud Medicem Cosmũ decreto publico patrem patriæ, & dein apud Cosmi filiũ Petrũ, nepotemq; adeo Laurentiũ hunc, decus ubiq; nostrũ, patriæ simul, auitæq; uirtutis hæredem suæq; R.P. columẽ, insigni fuit & autoritate, & gratia, quibus etiã libros dicauit Aristotelis à se uersos in Latinũ, sed & ipsum uix adhuc quidẽ puberem Laurentiũ dialecticis imbuit, eaq; philosophiæ parte, qua de moribus præcipitur. Cæterũ (ut homo Græcus) perquam ferebat iniquo animo, nobilem illam, nec (ut Theodorus Gaza putat) importunã M. Tullij Ciceronis exclamationẽ, qua Græciã uerborum interdum inopem, quibus se putat abundare, nõ eloquẽtius fortasse, quàm uerius pronũciauit. Ob id igitur subiratus Latinæ copiæ genitori, & principi, Græcus magister, etiã dictitare ausus est (quod nũc quoq; uix aures patiuntur) ignarũ fuisse nõ philosophiæ modo Ciceronẽ, sed etiã (si dis placet) Græ-

carum literarũ. Vix enim dici poteſt, quàm nos aliquãdo id eſt Latinos homines, in participatũ ſuæ linguæ, doctrinæq́;, non libenter admittat iſta natio. Nos enim quiſquilias tenere literarũ, ſe frugẽ: nos præſegmina, ſe corpus: nos putamina, ſe nucleũ credit. Sed ut ad Argyropylũ reuertar, oculos ad hunc modũ noſtri parẽtis uiuẽtis, uictuq́; ſugillantẽ, utebatur hoc ille uel maximo argumento, quòd in primo Tuſculanarũ quæſtionum ſcribat Cicero, cenſere Ariſtotelẽ quintã eſſe quandã præter elementa naturam, de qua ſit mens, uerbaq́; deniq́; ipſius ita legãtur. Quintũ genus adhibet uacans nomine, & ſic ipſum animum Endelechian appellat nouo nomine, quaſi quandam continuatã motionẽ, & perennẽ. Sed enim nemo eſt (aiebat) in Ariſtotelis lectiõe paulò frequẽtior, quin ſciat Entelechian eſſe potius Ariſtoteleũ uerbum, neutiquã ſignificans quod Cicero putat, continuatã motionẽ, & perennem, ſed perfectionẽ potius, aut conſummationem quampiam. Nam cũ uellet Ariſtoteles quaſi nomenclaturã facere intellectuũ ſuorũ, uerba ipſe quæpiã noua concepit animo, uelutiq́; dein peperit, ĩ queis hoc quoq́;, per quod indicatur forma, ſpeciesq́;, cui perfectionẽ res quæq́; ſuam debeat. Quod enim quidq́; eſt, ab hac eſt Entelechia potiſsimum. Cicero autẽ non quidẽ hanc Ariſtoteleã uocẽ, ſed aliã prorſus ei contiguã, finitimãq́; ſimilitudinis præſtigio falſus enarrauit. Endelechôs enim cõtinuatim mobiliter, cõtinuataq́; mobilitas Endelechiſmos, unde hãc Ariſtotelis entelechiã deduci putauit ille. quæ nõ d literam tamen, ſed t potius habeat in ſyllaba ſecunda. Iam autores contra Ciceronem ſtare quamlibet magnos Peripateticos

Ἐνδελέχεια. ἐντελέχεια. Copioſiſſime de his Budeus libro primo de Aſſe. ἐνδελεχῶς. ἐνδελεχισμός.

adijciebat

adijciebat. Et ut homo erat omniũ (ut tũ qdẽ uidebatur) accerrimus in diſputãdo, atq; aurẽ (quod ait Perſius) mordaci lotus aceto, præterea uerborũ quoq; noſtrorũ fundi tator maximus, facile id uel nobis, uel cæteris tum quidẽ ſuis ſectatoribus perſuaſerat, ita ut, quod penè dictu quoque nefas, pro cõceſſo inter nos haberetur, nec philoſophiam ſciſſe M. Tulliũ, nec literas Græcas. Enimuero re dein tota diligẽtius perueſtigata, meas eſſe partes, & itẽ cuiuſcũq; Latini profeſſoris exiſtimaui, Ciceronis gloriã qua uel maxime cõtra Græcos ſtamus, etiã uice capitis omni cõtentione defenſare, quanquàm illã ſua nõ antiquitas modo, ſed quædã propè diuinitas extra ictũ, ſupráq; iniuriam poſuit. Iã primũ igitur Argyropyli huius apud me quoq; nõ exigui põderis autoritas, alijs autoritatibus, multóq; (arbitror) ualẽtioribus refellenda eſt, tum oſtendendũ, ex eo quod obijcitur, augeri. Ciceronis præconiũ nedum decreſcat. Et prodibũt in medium ſatis (arbitror) quod ad philoſophiã modo pertinet, idonei Ciceronis laudatores (ut ſimus interim quàm paucißimis cõtenti) Boëtius, Macrobius, & Auguſtinus. Nã quis Boëtio, uel in dialecticis acutior? uel ſubtilior in mathematicis? uel in philoſophia locupletior? uel in theologia ſublimior? Quẽ tanti iuniores etiã philoſophi lõge (arbitror) omniũ perſpicacißimi fecerunt, ut Aquinatem Thomam diuũ hominem. Magnũq; illũ Thomæ præceptorẽ (deus bone) quos uiros habere meruerit enarratores, & ab ipſius ſentẽtia, ne ſit ulla quidẽ penè iã prouocatio. Porrò de Macrobio cui rogo magis credendũ quam laudãti præcipue Boëtio? Deniq; ipſius Auguſtini tã alte niſa in omnibus ferme diſciplinis

Nedum.

Ciceronis laudatores

Boetius.

Thomas

Alber. magnus.

Macrobius.

Auguſtinus.

ſciplinis eſt autoritas,ut extra omnem ſit aleam poſita,ſic ut ab ea iam ne tranſuerſum quidem(quod dicitur)unguē recedi,fas habeatur. Etenim tanta ingenij conſtat eum celeritate uiguiſſe,ut quicquid de arte loquendi & diſſerendi,quicquid de dimenſionibus figurarum, de muſicis, de numeris præcipitur,etiam ſine magna difficultate, nullo hominum tradente perceperit,tanto dein acumine præſtitiſſe diſputandi,ut iure in uno iſto potiſſimum,totius ueritatis niti patrocinium uideatur. Conſideremus igitur quid hi ſinguli ſaltem de Cicerone ſenſerint, quantumq́; ei tribuerint in philoſophia,tum credamus audacter,nō cuiuſuis eſſe,calumniam conflare homini qui fuerit à laudatiſſimis hominibus tam ſingulariter laudatus. Boëtius itaq; nō modo ſic utitur identidem M.Tulli teſtimonijs, ut ea pro firmiſſimis & inuiolabilibus obijciat argumentis,ſed & ipſius Topicorū(qui maximus eſt honor(ſuſcipere interpretationē non erubeſcit. Macrobius autē ſic in unius eiuſdē libri uel exigua particula uerſatur,ut nec Platoni comparē facere,nec omnibus inſignire eū diſciplinarum omniū titulis dubitauerit. Deniq; Auguſtinus cum in Academicis,quanquā ſub alterius perſona, nūc ſuū Ciceronem,nūc ſapientē appellās,tandē ab ipſo inquit in Latina lingua philoſophiā & inchoatā eſſe & perfectā,tum in Confeßionibus ubi neutiquàm perſonatus,eos ex profeſſo dānat,qui linguā Ciceronis mirātur,pectus non ita. Quinimo quòd affectū mutauerit ipſe, quòd ad deū preces & uota cōuerterit,quòd deſideria nō eadē quæ prius habuerit, quòd omnis ei uana ſpes euiluerit, quod immortalitatem ſapiētiæ quæſierit æſtu cordis incredibili,poſtremo

Perſonatus.

mo quòd surgere iã cœperit, ut ad deũ reuerteretur, cun cta hæc esse Ciceronis munus fatetur, uniq; prorsus illius libro, qui uocaretur Hortẽsius, *omnẽ suæ salutis occasio nem retulit acceptã.* Non enim ad acuendam linguã liber *(inquit) ille offerebatur, nec loqutionẽ mihi, sed quod lo quebatur persuaserat. Quod isti utinã legissent, qui so mniũ ægroti nobis* Hieronymi *uapulãtis ad tribunal ob iectant, nec illud saltẽ cogitantes, illũ ipsum* Hieronymũ *quum post repetitã dein statim* Ciceronis *lectionẽ, periu rus à* Rufino *argueretur, etiã grauissime conqueri, quòd sibi ab illo suamet somnia obijcerẽtur. Cæterũ (ut ad pro positum reuertar) uicerit sanè uel* Argyropylus, *uel qui uis alius* Ciceromastix. *Sed rogo istas prius transcendere audeat autoritatum moles, quas opposuimus.* Enimuero *de Græcis literis facilior, proniorq; sentẽtia. Quis enim tã hispida aure, quis tam inimicus ueritati, qui si pauca mo do peneq; etiã tumultuaria Græca uerba, sparsim adhuc uel in epistolis ipsius olfaciat, quicquã se dicat unquã ma gis aut elegãs aut Atticũ, tota quoq; Græcia reperisse, sic ut iure* Posidonium, *doctissimũ illum hominẽ deterruerit à scribendo, iure Græcam nationem Græco de rebus suis commentario conturbauerit, in quo se ait libro totum* Iso *cratis* Myrothecion, *atq; omneis eius discipulorum arcu las, tum nonnihil etiam* Aristotelea *pigmẽta consumpsis se. Qua mihi uidetur fiducia, non minus aliquando Græ cæ quam* Latinæ *linguæ ueluti pomerium protulisse.* Sit *argumẽto uel illud (ut uno interim cõtenti exẽplo simus) quòd innocentiæ uocabulum negat habere apud Græcos usitatum nomen, sed habere ait posse tamen* εὐλάβειαν.

Hortensius Ciceronis.

Hieronymi somnium.

Ciceromastix.

Posidonius.

Isocratis μυροθήκιον.

εὐλάβεια.

Tum

Tum castigat interdũ quoq;, ceu segnitiam quorundam apud illos nocabulorũ, sicuti cum uelle eos ait quidem distinguere, sed parũ ualere uerbo, quod uel in illis probãt quæ sunt melãcholia, & furor, uel itẽ in eo quod πόνον pro labore cõfusius illi, & dolore pariter accipiunt, tum melius aliquid nos dicere indicat, quàm illos ut conuiuiũ, ut alia, multoq; melius quædã notata esse uerbis Latinis, quã Græcis, quod & significat multis locis reperiri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuiuspiam, quam maxime habeãt familiarem, nõ dißimulat. Nec ullos eorum tamen quamlibet inquirendo se torserit, inepti reperire adhuc, aut excogitare uocabulũ potuit. Iam uero non'ne Apollonius quoq; ille Molo, rhetorũ omniũ sui tẽporis celeberrimus, audita semel Græca M. Tullij, sed & extẽporali oratione, defixus diu stetisse, ac deniq; ita mirabũdus pronunciasse dicitur? Ego uero te quidem Cicero, cũ laudo, tum admiror, sed me Græcorũ fortunæ miseret, tædetq;, quòd humanitatis & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reliqua feceramus, ea quoq; per te (quantũ intelligo) Romanis arrogantur. Enimuero hoc illius iudiciũ non Latinus, nõ ineptus aliquis, sed Plutarchus ipse Græco uir ingenio, Romana grauitate in literis retulit. Ergo ad hunc sanè modũ de scientiæ ipsius, deq; Græcæ linguæ peritia, testatum nobis ueteres reliquerunt. Age uero nunc Endelechian quoq; istam pensitemus, ferã Ciceronis calumniatricem. Vtrum ne istic igitur reprehenditur, quod Aristotelem dixerit adhibuisse Cicero quintam quandã præter elementa naturam, & sic ipsum animum nomine appellauisse? Quod & Alexander Aphrodisieus Peripateticorum

[Margin notes: πόνος. — Inepti uocabulũ. — Apollonius Molo de Cicerone.]

rum omnium etiam ab Auerroë laudatißimus, in egregie ſubtilibus illis naturalium quæſtionũ libris oſtendit, quos à ſe lectos diuus Hieronymus *gloriatur, &* Porphyrius *in commentario quod in Ariſtotelis decem genera per interrogationes edidit, & reſponſiones, &* Themiſtius *ſuper hos, in paraphraſi de anima ſecunda, &* Simplicius *ubi Ariſtoteleum paris argumenti uolumen interpretatur, &* Quintilianus Ariſtides *in tertio de muſica, & poſtremo in epiſtola quadam ſua diuus* Ambroſius *(ut alios interim prætereamus) unanimiter propè ſignificauerũt.* Quanquam *de hoc utiq;, ne in uerbis quidem Ariſtotelis ipſis ulla dubitatio eſt. An illud potius culpatur, quòd en delechiæ uocabulum nec ſuis* Literis *notauerit, & alium quàm Ariſtoteles intellectũ (ſicuti ſupra diximus) accommodauerit?* Principio *igitur quæro ego ab iſtis, quonam maxime argumẽto* Entelechian *potius quàm endelechian ſcriptum collegerint ab Ariſtotele?* Tum *enim uerbũ nouum hoc quàm illud, nec minus altero ſignificari animus quàm altero poteſt, nec Ariſtoteles ipſe perfectionem potius quàm motionẽ illam indicari cõtinuã noua uoce pronũciat.* Crediderint *ita ſanè,* Porphyrius, Themiſtius, Simplicius, *aut ſi qui cõpares, quæ autẽ tandẽ inuidia eſt, etiã* Ciceronẽ *aliter quam poſteriores opinatum, ſi ſtare ipſe ſic quoq;, tueriq; gradũ bene, & fortiter poteſt?* Nam *ſit utra lectio uerior, ea quam Cicero agnoſcit, an quæ apud poſteros obtinuit, in incerto adhuc eſt.* Etenim *libri oẽs Ariſtotelei, qui tã grãdi nunc quidẽ autoritate pollẽt interpolati pleniq; multis erroribus olim ſunt editi, ſi fidẽ Straboni accõmodamus, autori nõ malo.* Siquidẽ Neleus *ille* Ariſtoteleorum librorum corruptor. Neleus.

ille Scepsius, Corisci filius, & Aristotelis Theophrastiq; non solũ auditor, sed & bibliothecæ successor, & hæres libros utriusq; philosophi Scepsin, hoc est in suã patriam comportasse uniuersos perhibetur. Hiq; dein à posteris ipsius, metuentibus uidelicet Attalicos reges, librorum istiusmodi studiosissimos, infossi terræ, negligẽterq; habiti
Apellicõ. Teius. *diu, tandem aliquando ab Apellicone Teio magna empti mercede dicuntur, sed carie, situq; (quod necesse fuit) multis exesi & labefacti locis, quos tamen inconsultius supplere Apellicon ipse librorum quàm philosophiæ studiosior, & pro arbitrio (quemadmodũ quidẽ putabat) emendare ausus, plurimis temerauit erroribus. Hi tamẽ adusq; Sullæ tempora (sicuti Plutarchus memorat) Athenis delitescebant. Nam peripatetici ueteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur philosophia carẽtes, paucos modo*
ἐξωτερικοί. *quos uocant Exotericos habuerũt, eoq; posteriores exquisitius philosophati, quod Aristotelis uolumina (quanquam alicubi cõtaminata) peruolutabant. Quippe Lucius*
Externi. L. Sulla. *Sulla bibliothecam Apelliconis istam repertam Athenis, Romam primus transtulit, tum grãmaticus Tyrannion, & ei penè suppar Andronicus Rhodius, is qui libros etiam Perihermenias negat esse Aristotelis, magna copia libros eius philosophi tabulis etiã, nescio quibus, editis inuulgarunt. Quocirca nihil est quod iam dubitemus quin de synceritate primæua lectionis istius, præsertim tantillo discrimine, uel libera sit in utranq; partem suspicio, uel (si alterutri accedendum) tutius Ciceronem sit præferri, longè priorem quam Alexander est primus ex illa cohorte, quam diximus, Aristotelis enarrator, quem*

Seueri

Seueri floruisse temporibus, uel ipsius de fato significat opus, æqualemq; propemodũ, seu paulò credo maiusculũ, summis illis Academicis Origene, & Plotino. Quid autẽ prohibet, quo minus Cicero ipse uidere matricem quoq; librorũ Aristotelis, qui fuerint ipsius ætate publicati, si nõ incorruptam, certe (sicuti diximus) conscribellatam potuerit? Tum & consultò factum ab homine doctißimo crediderim, ut libero pectoris muro septus, eam nouo huic Aristotelis uocabulo interpretationem, iure accommodare sit ausus, quæ cum Platonis in Phædro sententia, super animæ motu sempiterno, atque (ut Varro inquit) dio, consentiret, de qua ipse quoque uel in Tusculanis quæstionibus, uel in sexto reip. uolumine, commeminerit. quando & Philoponus in Aristotelis uita, & Simplicius in commẽtarijs de anima, & in extremo Peri hermanias libro Boëtius ipse germanas esse, & compares utriusq; philosophi sententias asseuerant, etiamq; libros septem composuisse Porphyrius traditur, quibus hoc maxime argumentũ colligeretur, eandem Platonis esse prorsus, & Aristot. hæresin, quod & Picus hic Mirandula meus in quadã suarũ disputationum præfatione tractauit, & uero uerius esse, copiosißimo opere (credo) pulcherrimoq; peruincet (nisi me tamen gustus fefellit) quod de Platonis hac ipsa, quàm dicimus, & Aristotelis concordia, noctes atq; dies molitur, & cudit. Ita non modo, non errasse in uocabulo isto noster Cicero, sed uel eruditius aliquãtò, quàm cæteri, uel ad suam sectam scripsisse accõmodatius, intelligetur, ut quod de clarißimi uiri doctrina, tam idonei, quam superius ostendimus, autores spoponderũt, etiam ipsemet, in quo præcipue

Matricem conscribellatam.

Platonis & Aristotelis concordia.

K

pue diuerticulo calumniam patitur, largißime, cumulatißimeq; præstiterit. Nec autem nouum Ciceroni, aut insitatum, calumniam pati à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem composuit, syllographos imitatus maledicos scriptores, qui tamen libri iudicio doctarũ aurium sunt improbati. Sic aduersus generosißimum leonem, procul despectis uocibus, etiam quidam sæpe lucernarij canes baubantur.

Didymus aduersus Ciceronẽ.

Syllographi.

Lucernarij canes baubantur.

QVAE SINT CREPIDAE APVD Catullũ Carpatinæ, quod probè scriptũ uocabulum, perperam mutatur. CAPVT II.

Valerius Catullus in epigrãmate quodam sic ait:

Ista tamen lingua, si usus ueniat tibi, poßis
Culos & crepidas lingere carpatinas.

Quæsitum uero à multis, explicatũ adhuc à nemine, quæ sint carpatinæ, seu carbatinæ crepidæ. Nam utrũq; recte, sed & item carbasinæ dicitur. Quidã autem plani, & tenebriones in literis, uetere expuncto uocabulo, nescio quas supponũt, aut Cercopythas, aut Coprotinas ex hara productas, non schola, uocabula nuda, nomina cassa, & nihili uoces. Nos de Græco instrumẽto, quasi de cella proma, nõ despicabilis, nec abrogandæ fidei proferemus autoritates, quibus & lectio præstruatur incolumis, & interpretamenti nubilum discutiatur. Iam primum igitur, Iulius ipse Pollux, libro nono ad Commodum Cæsarem Carbatinas esse ait rusticum calciamentũ, sic à Caribus appellatum. Aristoteles uero in secundo de animaliũ historia, camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu, longiore itinere fatiscant. Sed & quatuor extant Græce nimis quàm libelli

Carpatinæ.

Carpasinæ crepidæ.

πλάνοι, errones impostores.

Carbatinæ.

libelli elegantes Pœmenicῶn titulo, quorũ in secũdo senex quidam cum pera, & calceis carbatinis introducitur, & Lucianus in dialogo, qui uel Alexander, uel Pseudomantis inscribitur, oratores quospiam è Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Deniq; *etiam* Xenophon *Socraticus* Anabaseos *tertio, cum defecissent inquit, ueteres calcei, carbatinas habebant ex recentibus corijs bubulis confectas, quem etiam locum, dißimulato tamen autore, Suidas adducit. Quin interpres quispiam* Xenophontis *eiusdem, carbatinas esse addit, barbaricum calciamentum.* Libri ποιμενικῶν.

QVIBVS VERBIS HORATIVS *Camelopardalin significauerit, quæq; sit eius animantis facies, quibusq; etiam nominibus censeatur & quo primum tempore uisa in* Italia.

CAPVT III.

HOratius *in epistola ad Augustum, Diuersum inquit confusa genus panthera camelo.* Nos *olim iam publica prælectione dictauimus uideri eum de camelopardali, quæ uulgò girafa dicitur, sentire. Quam enim uocamus pantheram, Græci pardalin.* Et *hanc à rege dein ipso Aegypti, qui Sultanus uocatur, inter munera alia dono missam* Laurentio Medici *uidimus, non tam meo, quàm ingeniorum omnium uirtutumq; patrono. Tantum mirati sumus habere ipsam cornicula, quanquam mas erat, quoniam de his nihil hactenus in ueteribus memorijs legebamus. Cæterum Græcus* Heliodorus *non dilutæ scriptor autoritatis, libro Aethiopicῶn decimo, in hanc fermè sententiam de ea meminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopũ dono datum ab Auxonitarũ legatis fabulatur.* Postremo Camelopardalis. Sultanus. Heliodorus.

FINIS.

DEFENSVS A CALVMNIA CICERO, SVPER ENARrata ui noui apud Aristotelem uocabuli, Quod est Endelechia.

CAPVT PRIMVM.

ARGYROPYLVS ille Byzantius, olim præceptor in philosophia noster, cum literarũ Latinarum minime incuriosus, tũ sapientiæ Decretorũ, disciplinarumq; adeo cunctarũ, quæ ciclicæ à Martiano dicũtur, eruditißimus est habitus. Hic & apud Medicem Cosmũ decreto publico patrem patriæ, & dein apud Cosmi filiũ Petrũ, nepotemq; adeo Laurentiũ hunc, decus ubiq; nostrũ, patriæ simul, auitæq; uirtutis hæredem suæq; R.P. columẽ, insigni fuit & autoritate, & gratia, quibus etiã libros dicauit Aristotelis à se uersos in Latinũ, sed & ipsum uix adhuc quidẽ puberem Laurentiũ dialecticis imbuit, eaq; philosophiæ parte, qua de moribus præcipitur. Cæterũ (ut homo Græcus) perquam ferebat iniquo animo, nobilem illam, nec (ut Theodorus Gaza putat) importunã M. Tullij Ciceronis exclamationẽ, qua Græciã uerborum interdum inopem, quibus se putat abundare, nõ eloquẽtius fortasse, quàm uerius pronũciauit. Ob id igitur subiratus Latinæ copiæ genitori, & principi, Græcus magister, etiã dictitare ausus est (quod nũc quoq; uix aures patiuntur) ignarũ fuisse nõ philosophiæ modo Ciceronẽ, sed etiã (si dis placet) Græ-

carum literarũ. Vix enim dici poteſt, quàm nos aliquãdo id eſt Latinos homines, in participatũ ſuæ linguæ, doctrinæq́;, non libenter admittat iſta natio. Nos enim quiſquilias tenere literarũ, ſe frugẽ: nos præſegmina, ſe corpus: nos putamina, ſe nucleũ credit. Sed ut ad Argyropylũ reuertar, oculos ad hunc modũ noſtri parẽtis uiuẽtis, uictuq́; ſugillantẽ, utebatur hoc ille uel maximo argumento, quòd in primo Tuſculanarũ quæſtionum ſcribat Cicero, cenſere Ariſtotelẽ quintã eſſe quandã præter elementa naturam, de qua ſit mens, uerbaq́; deniq́; ipſius ita legãtur. Quintũ genus adhibet uacans nomine, & ſic ipſum animum Endelechian appellat nouo nomine, quaſi quandam continuatã motionẽ, & perennẽ. Sed enim nemo eſt (aiebat) in Ariſtotelis lectiõe paulò frequẽtior, quin ſciat Entelechian eſſe potius Ariſtoteleũ uerbum, neutiquã ſignificans quod Cicero putat, continuatã motionẽ, & perennem, ſed perfectionẽ potius, aut conſummationem quampiam. Nam cũ uellet Ariſtoteles quaſi nomenclaturã facere intellectuũ ſuorũ, uerba ipſe quæpiã noua concepit animo, uelutiq́; dein peperit, ĩ queis hoc quoq́;, per quod indicatur forma, ſpeciesq́;, cui perfectionẽ res quæq́; ſuam debeat. Quod enim quidq́; eſt, ab hac eſt Entelechia potiſſimum. Cicero autẽ non quidẽ hanc Ariſtoteleã uocẽ, ſed aliã prorſus ei contiguã, finitimãq́; ſimilitudinis præſtigio falſus enarrauit. Endelechõs enim cõtinuatim mobiliter, cõtinuataq́; mobilitas Endelechiſmos, unde hãc Ariſtotelis entelechiã deduci putauit ille. quæ nõ d literam tamen, ſed t potius habeat in ſyllaba ſecunda. Iam autores contra Ciceronem ſtare quamlibet magnos Peripateticos adijciebat

[Margin notes: Ενδελέχεια. — ἐντελέχεια. — Copioſiſſime de his Budeus libro primo de Aſſe. — ἐνδελεχῶς. ἐνδελεχισμός.]

adijciebat.Et ut homo erat omniũ (ut tũ qdẽ uidebatur) acerrimus in disputãdo,atq; aurẽ(quod ait Persius)mordaci lotus aceto,præterea uerborũ quoq; nostrorũ funditator maximus,facile id uel nobis, uel cæteris tum quidẽ suis sectatoribus persuaserat,ita ut,quod penè dictu quoque nefas,pro cõcesso inter nos haberetur, nec philosophiam scisse M.Tulliũ,nec literas Græcas.Enimuero redein tota diligẽtius peruestigata, meas esse partes,& itẽ cuiuscũq; Latini professoris existimaui,Ciceronis gloriã qua uel maxime cõtra Græcos stamus, etiã uice capitis omni cõtentione defensare,quanquàm illã sua nõ antiquitas modo,sed quædã propè diuinitas extra ictũ, supraq; iniuriam posuit.Iã primũ igitur Argyropyli huius apud me quoq; nõ exigui põderis autoritas,alijs autoritatibus, multóq;(arbitror)ualẽtioribus refellenda est, tum ostendendũ,ex eo quod obijcitur,augeri. Ciceronis præconiũ nedum decrescat.Et prodibũt in medium satis(arbitror) quod ad philosophiã modo pertinet,idonei Ciceronis laudatores(ut simus interim quàm paucißimis cõtenti)Boëtius, Macrobius, & Augustinus. Nã quis Boëtio,uel in dialecticis acutior? uel subtilior in mathematicis? uel in philosophia locupletior?uel in theologia sublimior? Quẽ tanti iuniores etiã philosophi lõge(arbitror)omniũ perspicacißimi fecerunt,ut Aquinatem Thomam diuũ hominem. Magnũq; illũ Thomæ præceptorẽ(deus bone)quos uiros habere meruerit enarratores, & ab ipsius sentẽtia, ne sit ulla quidẽ penè iã prouocatio.Porrò de Macrobio cui rogo magis credendũ quam laudãti præcipue Boëtio? Deniq; ipsius Augustini tã alte nisa in omnibus ferme disciplinis

Nedum. Ciceronis laudatores Boetius. Thomas Alber.magnus. Macrobius. Augustinus.

mo quòd surgere iã cœperit, ut ad deũ reuerteretur, cun cta hæc esse Ciceronis munius fatetur, uniq; prorsus illius libro, qui uocaretur Hortẽsius, omnẽ suæ salutis occasio nem retulit acceptã. Non enim ad acuendam linguã liber (inquit) ille offerebatur, nec loqutionẽ mihi, sed quod lo quebatur persuaserat. Quod isti utinã legissent, qui so=mniũ ægroti nobis Hieronymi uapulãtis ad tribunal ob=iectant, nec illud saltẽ cogitantes, illũ ipsum Hieronymũ quum post repetitã dein statim Ciceronis lectionẽ, periu=rus à Rufino argueretur, etiã grauißime conqueri, quòd sibi ab illo suanet somnia obijcerẽtur. Cæterũ (ut ad pro positum reuertar (uicerit sane uel Argyropylus, uel qui=uis alius Ciceromastix. Sed rogo istas prius transcendere audeat autoritatum moles, quas opposuimus. Enimuero de Græcis literis facilior, proniorq́; sentẽtia. Quis enim tã hispida aure, quis tam inimicus ueritati, qui si pauca mo do peneq́; etiã tumultuaria Græca uerba, sparsim adhuc uel in epistolis ipsius olfaciat, quicquã se dicat unquã ma gis aut elegãs aut Atticũ, tota quoq; Græcia reperisse, sic ut iure Poßidonium, doctißimũ illum hominẽ deterruerit à scribendo, iure Græcam nationem Græco de rebus suis commentario conturbauerit, in quo se ait libro totum Iso cratis Myrothecion, atq; omneis eius discipulorum arcu las, tum nonnihil etiam Aristotelea pigmẽta consumpsis se. Qua mihi uidetur fiducia, non minus aliquando Græ=cæ quam Latinæ linguæ ueluti pomerium protulisse. Sit argumẽto uel illud (ut uno interim cõtenti exẽplo simus) quòd innocentiæ uocabulum negat habere apud Græcos usitatum nomen, sed habere ait posse tamen ἐυλάβειαν.

Hortensius Ciceronis.

Hieronymi somnium.

Ciceromastix.

Possidonius.

Isocratis μυροθήκιον.

ἐυλάβεια.

Tum

Tum castigat interdũ quoq;, ceu segnitiam quorundam apud illos nocabulorũ, sicuti cum uelle eos ait quidem distinguere, sed parũ ualere uerbo, quod uel in illus probãt

πόνος. *quæ sunt melãcholia, & furor, uel itẽ in eo quod πόνον pro labore cõfusius illi, & dolore pariter accipiunt, tum melius aliquid nos dicere indicat, quàm illos ut conuiuiũ, ut alia, multoq; melius quædã notata esse uerbis Latinis, quã Græcis, quod & significat multis locis reperiri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuiuspiam, quam maxime habeãt familiarem, nõ dißimulat. Nec ullos eorum tamen*

Inepti uocabulũ. *quamlibet inquirendo se torserit, inepti reperire adhuc, aut excogitare uocabulũ potuit. Iam uero non'ne Apollo*

Apollonius Molo de Cicerone. *nius quoq; ille Molo, rhetorũ omniũ sui tẽporis celeberrimus, audita semel Græca M. Tullij s,ed & extẽporali oratione, defixus diu stetisse, ac deniq; ita mirabũdus pronunciasse dicitur? Ego uero te quidem Cicero, cũ laudo, tum admiror, sed me Græcorũ fortunæ miseret, tædetq;, quòd humanitatis & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reliqua feceramus, ea quoq; per te (quantũ intelligo) Romanis arrogantur. Enimuero hoc illius iudiciũ non Latinus, nõ ineptus aliquis, sed Plutarchus ipse Græco uir ingenio, Romana grauitate in literis retulit. Ergo ad hunc sanè modũ de scientiæ ipsius, deq; Græcæ linguæ peritia, testatum nobis ueteres reliquerunt. Age uero nunc Endelechian quoq; istam pensitemus, ferã Ciceronis calumniatricem. Vtrum ne istic igitur reprehenditur, quod Aristotelem dixerit adhibuisse Cicero quintam quandã præter elementa naturam, & sic ipsum animum nomine appellauisse? Quod & Alexander Aphrodisieus Peripateticorum*

rum omnium etian ab Auerroë laudatißimus;in egregie ſubtilibus illis naturalium quæſtionũ libris oſtendit,quos à ſe lectos diuus Hieronymus *gloriatur,&* Porphyrius *in commentario quod in Ariſtotelis decem genera per interrogationes edidit,& reſponſiones,&* Themiſtius *ſuper hos,in paraphraſi de anima ſecunda, & Simplicius ubi Ariſtoteleum paris argumenti uolumen interpretatur,& Quintilianus Ariſtides in tertio de muſica,& poſtremo in epiſtola quadam ſua diuus Ambroſius (ut alios interim prætereamus) unanimiter propè ſignificauerũt. Quanquam de hoc utiq;,ne in uerbis quidem Ariſtotelis ipſis ulla dubitatio eſt. An illud potius culpatur,quòd endelechiæ uocabulum nec ſuis* Literis *notauerit, & alium quàm Ariſtoteles intellectũ(ſicuti ſupra diximus)accommodauerit? Principio igitur quæro ego ab iſtis, quonam maxime argumẽto Entelechian potius quàm endelechian ſcriptum collegerint ab Ariſtotele? Tum enim uerbũ nouum hoc quàm illud,nec minus altero ſignificari animus quàm altero poteſt,nec Ariſtoteles ipſe perfectionem potius quàm motionẽ illam indicari cõtinuã noua uoce pronũciat. Crediderint ita ſanè,Porphyrius,Themiſtius,Simplicius,aut ſi qui cõpares,quæ autẽ tandẽ inuidia eſt,etiã Ciceronẽ aliter quam poſteriores opinatum,ſi ſtare ipſe ſic quoq;,tueriq; gradũ bene, & fortiter poteſt? Nam ſit utra lectio uerior,ea quam Cicero agnoſcit,an quæ apud poſteros obtinuit, in incerto adhuc eſt. Etenim libri oẽs Ariſtotelei,qui tã grãdi nunc quidẽ autoritate pollẽt interpolati pleniq; multis erroribus olim ſunt editi,ſi fidẽ Straboni accõmodamus,autori nõ malo. Siquidẽ* Neleus *ille*

Ariſtoteleorum librorum corruptor.

Neleus.

ille Scepsius, Corisci filius, & Aristotelis Theophrastiq; non solũ auditor, sed & bibliothecæ successor, & hæres libros utriusq; philosophi Scepsin, hoc est in suã patriam comportasse uniuersos perhibetur. Hiq; dein à posteris ipsius, metuentibus uidelicet Attalicos reges, librorum istiusmodi studiosissimos, infoßi terræ, negligẽterq; habiti
Apellicõ. Teius. *diu, tandem aliquando ab Apellicone Teio magna empti mercede dicuntur, sed carie, situq; (quod necesse fuit) multis exesi & labefacti locis, quos tamen inconsultius supplere Apellicon ipse librorum quàm philosophiæ studiosior, & pro arbitrio (quemadmodũ quidẽ putabat) emendare ausus, plurimis temerauit erroribus. Hi tamẽ adusq; Sullæ tempora (sicuti Plutarchus memorat) Athenis delitescebant. Nam peripatetici ueteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur philosophia carẽtes, paucos modo*
ἐξωτερικοί. *quos uocant Exotericos habuerũt, eoq; posteriores exquisitius philosophati, quod Aristotelis uolumina (quan-*
Externi. L. Sulla. *quam alicubi cõtaminata) peruolutabant. Quippe Lucius Sulla bibliothecam Apelliconis istam repertam Athenis, Romam primus transtulit, tum grãmaticus Tyrannion, & ei penè suppar Andronicus Rhodius, is qui libros etiam Perihermenias negat esse Aristotelis, magna copia libros eius philosophi tabulis etiã, nescio quibus, editis inuulgarunt. Quocirca nihil est quod iam dubitemus quin de synceritate primæua lectionis istius, præsertim tantillo discrimine, uel libera sit in utranq; partem suspicio, uel (si alterutri accedendum) tutius Ciceronem sit præferri, longè priorem quam Alexander est primus ex illa cohorte, quam diximus, Aristotelis enarrator, quem*

Seueri

Seueri floruisse temporibus, uel ipsius de fato significat opus, æqualemq; propemodũ, seu paulò credo maiusculũ, summis illis Academicis Origene, & Plotino. Quid autẽ prohibet, quo minus Cicero ipse uidere matricem quoq; librorũ Aristotelis, qui fuerint ipsius ætate publicati, si nõ incorruptam, certe (sicuti diximus) conscribellatam potuerit? Tum & consultò factum ab homine doctissimo crediderim, ut libero pectoris muro septus, eam nouo huic Aristotelis uocabulo interpretationem, iure accommodare sit ausus, quæ cum Platonis in Phædro sententia, super animæ motu sempiterno, atque (ut Varro inquit) dio, consentiret, de qua ipse quoque uel in Tusculanis quæstionibus, uel in sexto reip. uolumine, commeminerit. quando & Philoponus in Aristotelis uita, & Simplicius in commẽtarijs de anima, & in extremo Peri hermanias libro Boëtius ipse germanas esse, & compares utriusq; philosophi sententias asseuerant, etiamq; libros septem composuisse Porphyrius traditur, quibus hoc maxime argumentũ colligeretur, eandem Platonis esse prorsus, & Aristot. hæresin, quod & Picus hic Mirandula meus in quadã suarũ disputationum præfatione tractauit, & uero uerius esse, copiosissimo opere (credo) pulcherrimoq; peruincet (nisi me tamen gustus fefellit) quod de Platonis hac ipsa, quàm dicimus, & Aristotelis concordia, noctes atq; dies molitur, & cudit. Ita non modo, non errasse in uocabulo isto noster Cicero, sed uel eruditius aliquãtò, quàm cæteri, uel ad suam sectam scripsisse accõmodatius, intelligetur, ut quod de clarissimi uiri doctrina, tam idonei, quam superius ostendimus, autores spoponderũt, etiam ipsemet, in quo præci-

Matricem conscribellatam.

Platonis & Aristotelis concordia.

pue diuerticulo calumniam patitur, largißime, cumulatißimeq; præstiterit. Nec autem nouum Ciceroni, aut inusitatum, calumniam pati à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem composuit, syllographos imitatus maledicos scriptores, qui tamen libri iudicio doctarũ aurium sunt improbati. Sic aduersus generosißimum leonem, procul despectis uocibus, etiam quidam sæpe lucernarij canes baubantur.

Didymus aduersus Ciceronẽ.
Syllographi.
Lucernarij canes baubantur.

QVAE SINT CREPIDAE APVD Catullũ Carpatinæ, quod probè scriptũ uocabulum, perperam mutatur. CAPVT II.

VAlerius Catullus in epigrãmate quodam sic ait:
Ista tamen lingua, si usus ueniat tibi, poßis
Culos & crepidas lingere carpatinas.

Quæsitum uero à multis, explicatũ adhuc à nemine, quæ sint carpatinæ, seu carbatinæ crepidæ. Nam utrũq; recte, sed & item carbasinæ dicitur. Quidã autem plani, & tenebriones in literis, uetere expuncto uocabulo, nescio quas supponũt, aut Cercopythas, aut Coprotinas ex hara productas, non schola, uocabula nuda, nomina cassa, & nihili uoces. Nos de Græco instrumẽto, quasi de cella proma, nõ despicabilis, nec abrogandæ fidei proferemus autoritates, quibus & lectio præstruatur incolumis, & interpretamenti nubilum discutiatur. Iam primum igitur, Iulius ipse Pollux, libro nono ad Commodum Cæsarem Carbatinas esse ait rusticum calciamentũ, sic à Caribus appellatum. Aristoteles uero in secundo de animaliũ historia, camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu, longiore itinere fatiscant. Sed & quatuor extant Græce nimis quàm libelli

Carpatinæ.
Carpatinæ crepidæ.
πλάνοι, errones impostores.
Carbatinæ.

libelli elegantes Pœmenicῶn titulo, quorũ in secũdo senex quidam cum pera, & calceis carbatinis introducitur, & Lucianus in dialogo, qui uel Alexander, uel Pseudomantis inscribitur, oratores quospiam è Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Deniq; etiam Xenophon Socraticus Anabaseos tertio, cum defecissent inquit, ueteres calcei, carbatinas habebant ex recentibus corijs bubulis confectas, quem etiam locum, dißimulato tamen autore, Suidas adducit. Quin interpres quispiam Xenophontis eiusdem, carbatinas esse addit, barbaricum calciamentum. Libri ποιμενικῶν.

QVIBVS VERBIS HORATIVS Camelopardalin significauerit, quæq; sit eius animantis facies, quibusq; etiam nominibus censeatur & quo primum tempore uisa in Italia.

CAPVT III.

Horatius in epistola ad Augustum, Diuersum inquit confusa genus panthera camelo. Nos olim iam publica prælectione dictauimus uideri eum de camelopardali, quæ uulgò girafa dicitur, sentire. Quam enim uocamus pantheram, Græci pardalin. Et hanc à rege dein ipso Aegypti, qui Sultanus uocatur, inter munera alia dono missam Laurentio Medici uidimus, non tam meo, quàm ingeniorum omnium uirtutumq; patrono. Tantum mirati sumus habere ipsam cornicula, quanquam mas erat, quoniam de his nihil hactenus in ueteribus memorijs legebamus. Cæterum Græcus Heliodorus non dilutæ scriptor autoritatis, libro Aethiopicῶn decimo, in hanc fermè sententiam de ea meminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopũ dono datum ab Auxonũtarũ legatis fabulatur. Postremo Camelopardalis. Sultanus. Heliodorus.

inquit accessere etiam Auxomitarum legati, non uectigales illi quidem, sed amici, & foedere iuncti, qui beneuolentiam rebus prospere gestis indicātes, cum alia & ipsi munera obtulerunt, tum in primis animantem quampiam inusitata specie, naturaq́;, cuius ad magnitudinē cameli proceritas,
Variegata. *color, pellisq́; Pantheræ, maculis ueluti florentibus uariegata. Postremæ infra aluum partes, humi subsidebāt, sicuti in leonibus uidemus. Humeri, pedesq́; priores, atq; item pectus, præter cæterorum membrorū rationem procera. Tenuis ceruix, & quæ de reliqua corporis mole, in olorinū collum se tenderet. Camelo caput simile. Maior ipsa*
Struthus Libyssa. *penè duplo, quàm Libyssæ Struthi, subscriptosq́; uelut oculos toruè motans cōniuebat. Incessus autem longe animantiū cæterarum terrestriū, uel aquatiliū dissimilis, neq;*
Vicissatim. *enim uicissatim crura simul, sed dextra pariter, dein sinistra utraq; agitabat, cumq́; ijs suspensa proferebat latera, tractu, motuq́; tam facili, ut eam quò uellet, tenui capistro uertici deuincto, ueluti fortissimo uinculo, magister perduceret.*
Hæc animans. *Hæc ut est conspecta animans, omnem continuo multitudinem obstupefecit, speciesq́; nomē inuenit ex ijs, quæ præcipua in corpore, sic ut ex tempore eam populus Camelopardalin appellaret. Hactenus Heliodorus, Dion uero Græcus & ipse autor, in tertio quadragesimoq́; Romanæ historiæ libro, de Cæsare narrans, ita fermè scribit. Camelopardalin uero primus ipse Romam adduxit, & populo ostendit. Id animal cætera camelus, crura autē inæqualia habet, posteriora prioribus magis breuia, ut à clunibus attolli sensim, quasi ascendenti simile incipiat, corpusq́; reliquum sublime admodum cruribus prioribus sustentatur,*

stentatur, sed ceruix in altitudinem penè peculiarem se tollit. Colore ipsa maculoso, ceu panthera, quo fit ut ambor ū promiscuo uocabulo censeatur. Plinius uero de camelis tractans, hoc quoque addit. Harum aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nabun Aethiopes uocāt, collo similem equo, pedibus & cruribus boui, camelo capite, maculis albis, rutilum colorem distinguentibus. Vnde appellata Camelopardalis, dictatoris Cæsaris Circensibus ludis primum uisa Romæ. Ex eo subinde cernitur, aspectu magis quàm feritate conspicua, quare etiam ouis feræ nomen inuenit. Consimilia fermè huic etiam Solinus prodidit, quo loco de Aethiopibus. Sed & M. Varro in libro de lingua Latina ad Ciceronē, Camelus, inquit, suo nomine Syriaco in Latinum uenit, ut Alexandrea Camelopardalis nuper adducta, quod erat figura ut camelus, maculis ut pāthera. Risi etiam nuper, quia uerbum ex Varrone dimidiatum pardalis tantum, quis Grammaticus in Lexicon retulerat suum, quod per ordinem literarum compositum circunfertur. Centum autem Gordiani principis ludis exhibitas, autore Capitolino feras oues accepimus.

Ouis fera.

Pardalis.

Oues feræ.

QVAM MVLTA POETARVM interpretibus legenda, quodq́; satyram Persius de Alcibiade Platonis effinxit.

CAPVT IIII.

QVi poëtarum interpretationem suscipit, eum non solum (quod dicitur) ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis oportet lucubrasse. Nec prospiciendæ autem philosophorum modo familiæ, sed & iureconsultorum, & medicorum item, & dialecticorum, & quicunq;

Encyclia. *doctrinæ illum orbem faciunt, quæ uocamus* Encyclia, *sed & philologorum quoq; omnium.* Nec *prospiciendæ tantum, uerum introspiciendæ magis, neq; (quod dicitur) ab*
Ab limine. *limine, ac uestibulo salutandæ, sed arcessendæ potius in penetralia, & in intimam familiaritatem, si rem iuuare* Latinam *studemus, & inscitiam quotidie inualescentem profligare, alioqui semidocta sedulitas, cum magna sui persuasione, detrimento sit, non usui.* Plurima *tamen, in philosophorum maxime operibus inuenias, quæ sint in poëtarum nostrorū libros ascita, quale uidelicet, quod etiam annos abhinc aliquot,* Persium *publice poëtam enarrātes indicabamus, satyram ipsius quintam, cuius est initium:* Rem *populi tractas. ad* Platonici *dialogi, qui primus* Alcibiades *uocatur exemplar, ueluti delineatam, sic ut non ea solum, quæ de iusto, atque iniusto, deq; sui cuiq; notitia,* Socrates *inibi cum* Alcibiade *agit, delibasse, ex eo pudenter, sed locos etiam quospiam si non magni momenti, certe* Veneris *tamen plenissimos, & lepôris duxisse indidem* Persius *intel*
Quod genus. *ligatur.* Quod *genus & illa,* Dic *hoc magni pupille* Pericli, *quoniam* Socrates *quoq; ostendit, omnium maximum uisum* Alcibiadi, *quòd ipsi relictus à patre tutor* Xanthippi *filius* Pericles. Sic *item,* Dinomaches *ego sum, ductum*
O amice Cleniæ & Dinomachis fili. *ex eo quod apud* Platonem *sic est,* ὦ φίλε παῖ κλεινίου καὶ δεινομάχης. *Consimiliter quod ait ibidem,* Tecum *habita, non'ne dialogi eiusdem peruidisse uidetur uoluntatem ?* Siquidem *(quod* Proclus *enarrator affirmat) nihil hic aliud* Plato, *quàm literam* Delphicam *respexit, monen*
Heptaplus Pici. *tem, se quisq; ut norit.* Quod *&* Picus Mirandula, *noster amor, in* Heptaplo *sua, quam mox editurus, de septi*

formi

formū sex dierum geneseos enarratione, pulcherrime tetigit. Hæc igitur inuenisse aliquando, uel inuicem etiam contulisse, non emolumentum modo studiosis, sed & uoluptatem pepererit minime uulgarem.

QVI SIT APVD LVCRETIVM Durateus equus, quodq; legendum apud Valerium Flaccū, non quidē nox Dorica, sed durica, uel duria potius, in libro Argonauticω̄n secūdo. CAP. V.

LVcretius in primo de rerum natura, nec cum Durateus Troianis Pergama partu Inflāmasset equus nocturno Graiugenarum. Durateum uocauit equum illum Troianum ab Epeo fabricatum, perite simul, & eleganter, quæ Græca uox & poëtica ligneum significat, & sanè durateon uocat hunc etiam Homerus equum libro octauo Odissææ sic inquiens. Durateus equus.

Ἀλλ᾽ ἄγε δὴ μετάβηθι καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον
Δουρατέου τὸν ἐπειὸς ἐποίησεν σὺν Ἀθήνῃ. δουράτεος.

Verum age, iam progredere, & equi structuram cane
Ligni, quem Epeus fabrefecit cum Minerua.

Et item paulò post.

Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ᾽ εἵατο πάντες ἄριστοι.

Ligneum magnum equum, ubi considebant omnes præstantissimi.

Vulgoq; eundem non durateon, sed durion, cōmuniore lingua, sicuti etiam poëta Aristophanes. At enim opici homines dictionem sibi incognitam expungere, proq; illo, quod est durateus, reponere nugamēta quæpiam uel dura tuens, uel, dira tenens, occœperunt. Id ne attentare amplius audeant, uisus mihi sum facturus operæpretiū, si de isto quoque non nihil Miscellaneis inseruissem. Sed & codicem proxime nobis Argonauticω̄n Valerij Flacci peruetere, δούριος. Opici. Val. Flacci locus.

Taddæus. V goletus.

Taddæus Vgoletus Parmensis Matthiæ Pannoniorũ sapientißimi, & inuictißimi regis aulicus, homo literatißimus ostendit, è quo fluxisse opinor & cæteros, qui sunt in manibus, cuius in secundo sic est. Manet immotis nox durica fatis. non ut uulgo legitur, dorica. Quæ certò aut uera, & emendata lectio, aut (quod suspicor magis) ueræ proxima, ut quod & usus & uocalitas persuadet, nox duria sit apud illũ, qua scilicet, inclusos utero Danaos, equus ille durius, hoc est idem qui durateus, patefactus ad auras reddiderit. Neq; autem diphthõgus impediat. Quàm enim Δούρειος Græce, tam & Δούριος.

Duria nox.

δούρειος, καὶ δούριος.

QVO INTELLECTV CATVLLIANUS passer accipiendus, locusq; etiam apud Martialem indicatus. CAP. VI.

Passer. Osceniorem.

PAsser ille Catullianus, allegoricῶs ut arbitror osceniorem quempiã cælat intellectũ, quem salua uerecundia, nequimus enunciare. Quod ut credam, Martialis epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi uersiculi.

Da mihi basia, sed Catulliana,
Quæ si tot fuerint, quot ille dixit,
Donabo tibi passerem Catulli.

Insubidus poëta.

Nimis enim foret insubidus poëta (quod nefas credere) si Catulli passerem deniq; ac non aliud quippiam, quod suspicor, magis donaturum se puero post oscula diceret. Hoc quid sit, equidem pro stili pudore, suæ cuiusq; coniecturæ, de passeris natiua salacitate relinquo.

PATHICOS HOMINES IVVEnalem innuere, qui digito scalpãt uno caput, idq; de Calui poëtæ uersiculis. CAP. VII.

Qui

QVi digito scalpunt uno caput. Sanè mollem uirū ex eo significari apud Iuuenalem in satyra nona nemini dubium, sed & Pompeium sic à Clodio notatū, Plutarchus indicat in Pompei uita, ut illud interim omittā, quòd in libello quoq; eo, notā hanc Pompei attigit, cui titulus est: Quo pacto fiat, ut inimici quoq; prosint. Quin & Ammianus Marcellinus historiæ lib. xvij. Pompei obtrectatores ait etiam hoc in eo ludibriosum, & irritum obseruasse, quod genuino quodā more caput digito uno scalpebat. Cæterum nō tam mollis ex his uerbis, quàm planè pathicus, & draucus aliquis designatur. Quod genus hominesin satyra uniuersa Iuuenalis insectatur. Alioqui languidus oppugnator & lenuncidus, uel potius (ut ita dixerim) ficulneus poëta sit iste, si iam quasi in molles feratur, hactenus in pathicos inuectus. Alludit enim, sicuti mihi uidetur, ad Calui poëtæ uersiculos in Pompeiū, de queis ita est apud Senecam in libris oratorum & rhetorū. Carmina quoq; , inquit, eius quāuis iocosa sint, plena sunt ingentis animi, dicit de Pompeio, Digito caput uno scalpit, quo credas hunc sibi uelle uirum. Huc usq; Seneca de Caluo. Quare cum poëta Iuuenalis indicare conaretur, cōfluere Romam pathicos omneis, hoc est eos, qui sibi uirū uellēt, festiue id innuit ex particula Calui uersiculorum, tum quidem (ut est uerisimile) notißimorum, per quam consequētia noscitarentur. Deq; his item supradictis Calui uersiculis, sentire Porcium Latronem declamatione quadam apud eundem Senecam arbitror, qui ita dicat. In Cn. Pompeium, terra, mariq; uictorem, fuit qui carmen componeret, uno (ut ait) digito caput scalpentem. Fuit aliquis qui

Scalpentes caput digito uno.

Draucus.

Lenuncidus.

licentia carminis, tres auratos currus contemneret. Hæc Porcius Latro. Quoniam autem liber hic Senecæ, quem adducimus, rarißimus adhuc inuentu, propterea quasi nouum dignati sumus hunc locum nostris commentationibus, ne quis exposita nimis forsitan, & proculcata, uelutiq; in medio iacentia putet retulisse.

CVR ERRANTIVM SYDErum uocabula, diebus tributa, rationesq; inibi ordinis eorum, scitu relatuq; iucundæ.

CAPVT VIII.

Dierum nomina cur a planetis.

NOmina ista dierum, de stellarum errantiũ uocabulis appellata, quam habeãt aut originem, aut rationem, nusquam sanè alibi me legere, quàm apud historicum Dionem memini. Cuius ex libro septimo atq; trigesimo sic uerba possumus interpretari. Nam quod his septẽ stellis,

Planetes.

qui planetes uocantur, dies aßignari, receptũ est, inuentũ quidem putatur Aegyptiorum. Sed in omnes tamẽ homines haud ita pridem (ut sic dixerim) uulgari cœptũ. Cæterum Græci ueteres (quantũ equidem sciam) nullo prorsus eam rem pacto cognitam habuerunt. Quoniam uero, cũ nationibus alijs, tũ Romanis, uel maxime, sic mos peruulgatus hic est, ut quasi iam patrius uideatur, pauca super ijs edisseram, & quo pacto quáue causa sic ordinentur, exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq; sanè haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron appellatur, qua una uis uniuersa musicæ totius contineri creditur, ad stellas has, quibus omnis cœli ornatus distinguitur, eodem quo feruntur ordine, retulerit, atq; ab orbe

illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, omißis duobus sequentibus, quarti deniq; dominum nuncupauerit, ac dein duos item alios transiliens, septimū adiecerit, eodéq; modo progrediens, præsides illorū deos subinde in orbē recēsuerit, atq; ita dies adnumerauerit, deprehēdet omnes ratione quadam musica cum cœlesti illa distinctione, ornatuq́; congruere. Cæterum hæc una est, quæ fertur ratio. Altera uero eiusmodi. Si diei, noctisq́; horas à prima statim cœperis numerare, sic ut eam Saturno, dein sequentem Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri, sextam Mercurio, septimā Lunæ tribuas: per eam scilicet orbium seriem quæ ab Aegyptijs traditur, atq; item denuo facias, donec horas quatuor & uiginti pertranseas, inuenies primam sequentis diei horam Soli cohærentem. Tum hoc idem in quatuor illis & uiginti horis, eadem qua prius ratione si facias, Lunæ primā tertij diei horam conciliabis. Quod si subinde hoc ipsum in cæteris obseruabis, congruentem planè deum, sibi dies quælibet asciuerit. Hæc Dion, festiua nimis, & arguta, ni fallor. Sed quoniam uulgò nunc Sabbatum, diesq́; Dominicus uetus amisere nomen, cum cæteri etiam nunc retineant, scire studiosos cōuenit, & hunc Saturni, & illum Solis appellatum. Nam de Solis die (quantum equidem nunc recordor) etiā Sozomenus Græcus historicus, etianq́; diuus Hieronymus, de Saturni autem, uel hic ipse Dion libro eodem, uel Frontinus in Strategematis, uel itē poëta elegiarū Tibullus, uel postremo etiam Tertullianus in Apologetico, & Gaudentius in sermonibus cōmeminerunt. Sed & Faustus Mileuitanus Manichæorum propugnator ille maximus, ita inquit,

Sabbatū Dies dominicus.

ita inquit, Placet suscipere sabbatorum ocium, & Saturniacis manus insertare catenis. Nec *illud omiserim, mutata*

Dierum nomina a Constantino mutata.

dierum istorum nomina, in quæ nunc à Christianis usurpantur, autore Constantino principe, sicut in illius Græca *laudatione meminit* Nicephorus.

QVID IN LITERIS DOMITIO *& quatenus credendum, deq; illius euidenti, pudendoq; errore super uoce attegias.*

CAPVT IX.

D*Irue Maurorum attegias.* Hoc Iuuenalis *hemistichion de satyra quartadecima, quàm aut erudite, aut fideliter, aut etiam perspicaciter enarret* Domitius, *age, iam (si uacat) inspiciamus. Sed pauca de homine prius, si quis hæc etiã fortasse.* Domitius *igitur* Calderinus Veronẽsis, *qui decẽ ab hinc annos uita functus, uir fuit acris ingenij, multæq; in literis industriæ,* Latinæ *linguæ diligẽtissimus,* Græcæ *non incuriosus, non prosam condere absurdus, nõ carmen.* Nimium *sui tamen (quod opera ipsius testantur) admirator, ac pro sententia cui semel adhæserat, etiam cõtra uerum contumax, & refractarius,* Tum *ob id in scribendo quoq; iactantior, atque omnium præ se contemptor, omnium quàm minima occasiuncula cauillator, & sine discrimine uellicator.* Itaq; *etiam simultates cum doctißimorum hominum nimio plures exercuerunt, odioq; apud eos neutiquam obscuro laborauit. Autoritatis uulgo tam magnæ fuit, ut* Romæ *inter professores, iuuenis adhuc, primã sibi celebritatẽ uindicauerit. Cuius tuendæ, ac retinẽdæ gratia, factũ cõpluries putamus, ut in suis operibus frontẽ perfricuerit, & per æqua, per iniqua famam*

Domitius Calderinus.

Refractarius.

Perfricuerit frõtem.

Per æqua & iniqua.

mam captans, parum ex fide quæpiam retulerit, nonnulla etiam male solers, & præstigiosus, speciem quidē primorem ueri habentia, magno credentium dispendio, sententijs ignorabilibus implicuerit, & puluerem (quod aiunt) oculis offuderit, aut sicubi maior difficultas, nec absistēs, nec congrediens, spem lectoris eluserit. Ita dum nescire se nihil probare cōtendit, etiam Parthis aliquoties, & Cretensibus mendacior inuenitur. Cuius exemplū secutis alijs quoque, in omnes iam literarum articulos (ut uerbis utar Varronis) hæc mali gangræna sanguinolenta permeauit, Gangræna. *præcidenda deletili styli parte certatim à doctis oībus, ne ad uitalia usq; deserpat. Sunt autem editi ab eo grāmatici cōmentarij aliquot, ut in Martialē, Iuuenalemq; poëtas,* Domitij commentarij. *quos & Medicibus meis, Laurentio, Iulianoq́; fratribus dedicauit, à quibus etiam muneribus est amplißimis honestatus. Sed & in Stathij syluulas & in epistolā Sapphûs, in Ibin quoq; Nasonis edidit quæpiam, plena nimirum bonæ frugis, ubi non fucum facit, & lectoris credulitatem ludificatur. Cæterum Georgius Merula uir planè* Merulæ laus. *doctus, ac diligens, longeq́; quàm Domitius in scribendo cautior, & nunc primi ferè nominis, non remulo (quod aiunt) sed uelificatione plena inuectus, commentariorum illius in Martialem permultis editis notis, licentiam primus hominis, magno ueluti paßu gradientem, prorsusq́; iam ferocientem compescuit. Nos quoque dein primæ sub flore iuuentæ, non quidem ut ipsius libros planè de manibus excuteremus, sed ut somniculosam iuuentutem, uelut in aurem utranq; dormientem, expergefaceremus, in ipso iam tum nostræ profeßionis tirocinio sic eundem leniter*

quandoq;,quasiq; parcente manu feriebamus, & nunc idẽ facturos præfamur, utcũq; res feret, quo fides nobis libertasq; constet. Neq; enim patiemur, quatenus uires suppetẽt, impune illudi credulæ iuuẽtuti, & simplicia ingenia supplantari. Quoniã autem (ut est apud Plautum) feliciter sapit is, qui periculo alieno sapit, cauebimus ipsi quidem pro uirili, ne quid in hos libros quod non defendi queat autoritatibus, referamus. Quid autem ad summam de ipso sentiamus, si uitia uirtutibus pensamus, & qua parte ingenij maxime stetit æstimemus, uel epigrãma testetur nostrum, quod in ripa Benaci lacus, ipso Domiti natali solo, Baccius Vgolinus Florentinus, atque Angelus Maffeus Veronensis, illius memoriæ studiosi, nouennium fermè ab hinc, incidendũ saxo curauerunt, quod & hic adscribam.

Epigramma Politiani Domitio dicatum.

Asta uiator, puluerem uides sacrum,
Quem uorticosi uexat unda Benaci,
Hoc mutat ipsum sæpe Musa Libethron,
Fontemq; Sisyphi, ac uiretta Permeßi,
Quippe hoc Domitius uagijt solo primum,
Ille, ille doctus, ille quem probe nosti,
Dictata dantem Romulæ iuuentuti,
Mira eruentem sensa de penu uatum.
Abi uiator, sat tuis oculis debes.

Sed nimis multa fortasse de homine, pauca præsertim polliciti, quod eo tamen consilio fecimus, ut offam ueluti quãpiam grãmaticis istis diobolaribus, omnia quasi per nebulam uidẽtibus, obijceremus, qui nihil omnino rectũ putabunt, nisi quod ipsi deniq; tritum diu, proculcatumq; de suis illis profitentiũ cõmentariolis excerpserunt. Ad atte-

gias

gias autem quod attinet, ipsius hæc Domitij uerba sunt. Alij, inquit, accipiunt lingua Maurorum attegias mapalia significare. Ego potius intelligo, hoc significare Mauritaniam ad extremam partem Libyæ. Dionysius:

Ad summam Libyen habitant attegias undas,
Alcidæ qua sunt statuæ Maurusia plebes.

Hæc ille, uidēs utiq; meliora, deteriora sequēs. Volebāq; sanè ista credere, sed rumor uera negat esse. Dionysium uero citat autorē Domitius, qui si unquam uocabuli istius mentionē fecisse ullā reperietur, cedā, tollamq; manū iam tum, meq; omnium haberi uanissimum non recusabo. Sed ut omni remota uesica, rē putemus ipsam, nō sunt Dionysij uersus hi, non sunt, uerum Prisciani potius, quo libello Dionysium poëtam de Græco interpretatur. Corrumpit eos autem Domitius, atq; deprauat. Nam quod apud Priscianū fuit, ad Tethyos undas, priore inducta interpolataq; scriptura, pro eo supposuit attegias undas, neutiquā (ut arbitror) facturus, si rationem carminis, aut si spatia morasq; syllabarū cōsuluisset: cum uocabulum, quod est attegias, antepenultima porrecta syllaba, cōtra ipsius quē interpretatur testimonium, tum postrema breui, contra omnium posuerit autoritatem. Bene quod extat Dionysius, cuius esse Græcos illius argumenti hos puto uersus. Prisciani uersio.

ἀλλ᾽ ἤτοι πυμάτην μὲν ἐπὶ γλωχῖνα νέμονται
ἀγχοῦ στυλάων Μαυρουσίδος ἔθνεα γαίης.

Sed summam quidem ad extremitatem habitant
Prope columnas Maurusidis gentes terræ.

Licet autē euoluas iam totum, uidebis ne minimā quidem suspicionem subesse attegiarum apud Dionysium, uidebis alium

alium citari pro alio, expungi ueram scripturam, supponi falsam, ratione syllabarū uel carminis haberi nullā. Et dubitabit aliqs ab ipso iam liberrime dissentire, & refutare has nugas, uel si praeiudicata pridē de hominis ingenio, doctrinaq; opinio, causam faciat inuidiosiorē? Caeterū attegias ipsi uel tabernacula, uel umbracula, uel (si hoc magis placet) mapalia intelligimus, qualia Mauri colūt, qui Numidae à Romanis, ut historiae scriptor Herodianus est autor. Vocabulum id Rufinus usurpat in libro Iosephi de bello Iudaico septimo. Cū ad festū, inquit, diem uenisset, quo attegias in honorē dei, cōponi ab hominibus mos est. Nam quod Latinè Rufinus componi attegias ait, id ipse auctor Iosephus σκηνοποιεῖσθαι dixerat Graecè.

Praeiudicata opinio.

Attegiae.

Rufinus Iosephi traductor.

DE BAPTIS, ET COTYTTO, deq; Cotyttijs, tum apud Iuuenalem, & Horatium recta indicata lectio, enarratioq;.

CAPUT X.

CEcropiam soliti Baptae lassare cocyton. Hunc Iuuenalis uersum Domitius expositurus, erraticis (ut ita dixerim) suspicionibus fibulam laxans, ineptias hallucinatur, & nugas meras, Baptas esse, inquiēs, Cereris sacerdotes, Cocyton Cererem. Nec arbitror hoc unquā dixisset, si quod in homine nō pudoris dixerim, sed sensus omnino uestigium fuisset. Nos enim tunc demum credituri, cum quispiam proferretur, quo satis certo autore stetur. Sed est hoc familiare huic (agam enim iam liberius) ut cum nihil explicare possit, implicet, & quicquid obuiū sit, arripiat, eoq; feratur diffidente conscientia, quò deniq; ipsum impetus errabundae opinionis impellit. Nos antiquā comoediam

Hallucinatur.

dian poëtæ Eupolidis *innui suspicamur, quod ueterum excellens autoritas persuasit.* Etenim *de ea sic* Platonius *Græcus autor, ubi de comœdiarum differentijs agit,* Ἴσμεν γοῦν τὸν Εὔπολιν ἐπὶ τῷ διδάξαι τοὺς Βάπτας ἀποπνιγέντα εἰς τὴν θάλατταν ὑπ' ἐκείνων, εἰς οὓς κάθηκε τοὺς Βάπτας. *Scimus, inquit,* Eupolin, *quoniam* Baptas *fabulam docuerit, ab ijs ipsis in mare summersum, contra quos* Baptas *emiserat.* Lucianus *quoq; in ea oratione, quæ inscribitur ad ineruditū multos emptitantem libros, in hanc fermè sententiā. Dic mihi, inquit, etiam'ne Aeschynis orationem aduersus Timarchum legis? an uero illa omnia scis, & nosti singula? Aristophanem uero &* Eupolin *subisti? Baptas integram fabulam pellegisti? Tum nihil ex his pertinere ad te putasti? neq; ea cū agnosceres erubuisti? Sed &* Hephestion *in enchiridio, de acatalectis agens, duos citat uersiculos ex* Eupolidis Baptis. Et Suidas *unum ex eisdē in uocabulo, quod est Atrypheros. Iam primū igitur cōstare opinor, Baptas comœdiam fuisse ueterem, & mordacem poëtæ* Eupolidis.

Quod autē comœdiæ argumentū, quæ materia, per ipsa, quæ nunc extant uestigia, sagaciter indagabitur. Athenienses igitur ea tempestate, sacra quædā, religionesq; peregrinas, nouosq; deos asciuerant, quibus nocturnæ peruigilationes essent institutæ, magnorum dein flagitiorum causa, sicuti Romæ Bacchanalia. *Sed inter sacra cætera, fuere etiam quæ dicerentur* Cotyttia. *Contra hæc nocturna* Cotyttia *scripsisse* Eupolin *Baptas putamus, sed & alios comicos, interq; eos Aristophanē quoq; uidemus, totū hoc genus peruigiliorum, & peregrinitatis exagitasse. Sic ut*

Eupolidis comœdia.

Baptæ.

Cotyttia sacra.

Iuuenalis, quæ Romæ fierent contra ritum ceremoniarũ, non dißimilia dicat ijs, quæ Baptæ Athenis in nocturnis cotyttijs patrarent. Cicero in legibus sic ait: Quid autem mihi displiceat in nocturnis, poëtæ indicant comici, qua licentia Romæ data, quidnam egiſſet ille, qui in sacrificium cogitatam libidinem intulit, quo neq; impudentiam quidem oculorum adijci fas fuit? Et mox idem: Atque omnia nocturna (ne nos duriores forte uideamur) in media Græcia Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. Nouos uero deos, & in his colendis, nocturnas peruigilationes, sic Aristophanes facetißimus poëta ueteris comœdiæ, uexat, ut apud eum Sabadius, & quidam alij Dij peregrini, iudicati è ciuitate eijciantur. Apparet utiq; de Ciceronis testimonio, cum Aristophanẽ, tum Comicos alios ueteres, contra nouos deos, contraq; nocturnas peruigilationes, aciem stili destrinxiſſe. Cum uero ex superioribus liqueat Baptas fuiſſe comœdiam, qua turpia & obscœna carperentur, atque hic de Baptis, deq; nocturnis Atheniensium sacris mentio, quæ nos Cotyttia fuiſſe appellata declarabimus, quis non intelligat iam, Baptas fuiſſe deniq;, qua potißimum fabula, talia uexarentur? Strabo autem in libro de Geographia decimo, Cotyttia, Bendidiaq; sacra fuiſſe apud Thracas narrat, ex quibus Orphica sumpserint originem, deamq; nominat Cotyn, cuius faciat Aeschylus mentionem. Tum idem paulò poſt, Athenienses, ait, multa ex peregrinis sacris accepiſſe, ὥς τε καὶ ἐκωμῳδήθησαν, inquit. Sed & inter cætera, quæ peregrina ab ijs recepta sacra commemorat, prima enumerat Thracensia, quæ supra oſtendimus Cotyttia, Bendidiaq; appellari.

Nocturna sacra inhibenda.

Diagondas.

Aristophanes.

Sabadius.

Bendidia.

Cotys.

Id est, Ita ut etiã comœdijs sint decantata, seu exploſa.

Liquet

Liquet igitur, Cotyttia ab Atheniensibus sacra externa coli solita, liquet etiam uexata à comicis. Coniectura autē ducimur, ut cum de Baptis hic mentio, quam scimus fuisse Eupolidis comœdiam, deq; sacris Atheniensium nocturnis, in ea potißimum id genus sacra exagitarentur. Cæterum deam, quæ talibus præesset ritibus, peruigilijsq;, Cotyttò uocatam putamus, à qua etiam recta ratione Cotyttiorum est innata appellatio, quæ quoniam dea comœdijs ueteribus defamatißima, ideo Synesius in epistola quadam cuius principium est ὁ καὶ τὸ οὔνομα δοῦλος καὶ τὴν προαίρεσιν, *ad hunc planè modum narrat.* Ἑρμῆ μὲν καὶ Ἡρακλεῖ τοῖς παλαίστρας ἐφόροις οὐδὲ κατὰ μικρὸν πρέπει. κοτυττοῖ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀττικοῖς κονισάλοις νεωκορεῖ. *Quibus uerbis significatur, eum de quo in epistola agat, non Mercurio congruere, non Herculi, palestræ præsidibus, sed esse, Cotyttûs æditimū, cæterorumq́; apud Atticos despicatißimorum. Quare Cotyttò legendum non cocyton, præsertim cum syllabæ repugnet quantitas, quæ ne tum quidem breuis, cum c alterum subtraxeris, ut Domitius præscribit, inscite ille quidem nimis (sit uero uenia) nimis inquā inscite, negligenterq́;, qui non cogitauerit primam nonūnis syllabam, non positu modo, cui dūtaxat occurrit, sed natura quoq; productam. Quidam tamen hanc deam Cotyn maluere, quàm Cotyttò, sicuti Strabo supra, sicuti alibi Synesius idem his uerbis* θαῤῥῶν ἀποφαίνου τὸν ἄνδρα ἡμίγυνον αὐτόχρημα διασώτην καὶ κότυος. *Audacter, inquit, pronuncia uirum cum semimarem statim, sodalemq́; Cotys. Quem exponens locū Suldas, Cotyn deam*

Cotytto. Cotyttiorum appellatio.

Id est, & nomine seruus & instituto.

Cotys.

coli ait turpium præsidē. Vnde inquit, sunt Clisthenæ, & Timarchi, & quicūq; lucri gratia formā colunt, ad infandam libidinē, sicut effœminati & capillum fingentes uniuersi. Sed & alibi credo inuenient quibus hæc adiuuētur, uiri docti, si doctrinæ studiū adhibuerint. Quin apud Horatiū quoq; in Epodis ita legēdū existimamus. Inultus ut tu riseris Cotyttia, non ut pleriq; codices Cocytia. Et in uetustißimo libro, qui sit Georgij Antonij Vespuccij Florentini, Græce, Latineq; docti hominis, uocabulum id antepenultima syllaba t, retinet, non c, uestigium arbitror unum adhuc integrum, ueræ integræq; lectionis.

Chlisthenæ. Timarchi.

Horatij locus.

SENTENTIA DE CLAVDIAno exposita, relatu præquàm lepidæ fabellæ. Tum fabella altera non insuauior è Græco itidem uersa, super Venere & rosa. CAP. XI.

CLaudianus in libro de raptu Proserpinæ secundo, de Venere dea rosas purpureas colligente loquens, ita inquit. -Sic fata, cruoris

Carpit signa sui.

Locus sanè uideri obscurus poterat, nisi apud Aphthoniū in Progymnasmatis rhetoricis, exposita fabella sic propemodum. Qui rosæ pulchritudinē demiratur, plagam Veneris cōsideret. Amabat Adonin dea, Mars ipsam. Quodq; dea foret Adonidi, Veneri Mars erat. Deus deam adamabat, deaq; hominem sequebatur. Par cupido, tametsi genus dispar. Perimere Adonin Mars zelotypus tendebat, finē putans amoris, Adonidis necem. Ferit Adonin Mars. Accurrit auxilio Venus, festinās, in rosas incidit, ac se spinis implicuit, ita pedē perforatur, qui uulnere manarat cruor, de se

Aphthonij Rhetorica progymnasmata.

de se rosam colorauit. Sic rosa quæ prius candida, quod nunc cernitur, facta. Attigimus ipsi quoque fabellam hanc in Rustico nostra, uersiculo illo.

Idalio pudibunda sinum, rosa sanguine tinguit.

Sed & uniuersam pulcherrime numeris uernaculis complexus, Mæcenas hic æui nostri Laurentius Medices, ut in omni uirtute sic etiam in poëtica eminentissimus. Nonnus autem poëta mirificus lib. j. & xl. Dionysiacῶn Martem ipsum cum ab eo fuerit Adonis occisus, in aprum semet uertisse fabulatur, ita de Venere scribens. μούνην δὲ συῶν οὐκ ἤθελε λεύσσειν τερπωλὴν ἅτε μάντις, ἐπεὶ συὸς εἰκόνι μορφῆς ἄρης καρχαρόδων θανατηφόρον ἰὸν ἰάλλων ζηλομανὴς ἤμελλεν ἀδώνιδι ποταμὸν ὑφαίνειν. *Negat his uersibus Nonnus delectatam fuisse apris Venerem, quoniam fore cognouerat ut apri figuram indueret aliquando Mars, ac præ zelotypia necaret Adonin. Rosam uero esse alioqui gratam Veneri, nec ille tacet lepidissimus epigrammatum uates.*

Nonnus poëta.

Id est, Solũ autem aprorũ noluit conspicere oblectamẽtum, utpote Vates, quoniã apri sub imagine Mars dentium letale uirus proijciens præ zelotypiæ insania paraturus erat interitũ Adonidi.

I felix rosa (inquiens) mollibusq; sertis
Nostri cinge comas Apollinaris,
Quas tu nectere candidas, sed olim
Sic te semper amet Venus memento.

Sed & Vergilius in Elegidio quodã suo (cur autem non suum credamus, quod omnium sit elegantissimum?) sic ait.

Vergilij Elegidion.

Syderis & floris est domina una Venus.

Cæterũ Libanius ille quoq; sophista Græcus, nec ulli Atticistarũ secundus, ita quodã uelut angulo super argumento isto de rosa Veneris, lusitat. Quo, inquit, tempore iudicem deabus pastorem fabula dedit, male habebat Iunonẽ,

Cestus Veneris. male Mineruā quoq; cestus ille Veneris, in quo amabilitas, in quo etiam Cupido est. Ita uenturas prius in certamē negabant, quàm ubi à se Venus medicamentū foret amolita. Sic enim cingulum illud appellabant. Atqui ne uos quidem, Venus aiebat, lenocinijs uacuæ. Tu diadema aureum crinibus, tu galeam similiter auream geris uertice. Sed enim fucos istos habere per me uobis liceat, liceat modo per uos ornatū, comptumq; mihi alium asciscere cinguli uice. Sic morem deabus gerens, ire ad Scamandrū pergit, lectura flores qua se pratum sub ripa explicabat herbidū. Simul aquulæ ipsæ blandæ, perspicuæq; suberant, & ad la-

Illex. uandum illices. Lota ibi dea, statim (qua causa uenerat) ornatum quærebat sibi. Tum nescio qui mire suauis, aspirare odor uisus. Iam lilia, iam uiolas legerat dea, cum tamen odor ille magis interim, magisq; blādiebatur. Pergit auræ

Rosa. flagrantis uestigia subsequi, uidet rosam, uisamq; naribus admouet, & esse hanc suaueolentiæ illius matrem cognoscit. Ibi flores aspernata cæteros abijcit humi, tantumq; rosis coronata, recepit se ad Idam denuo. Nec autem plus Veneri flos, quàm flori Venus, conciliare gratiam uisa. Adeoq; confestim Iuno, Mineruaq; uictæ, ut ne ipsæ quidem pastoris expectarint calculū: sed adcurrentes utraq; sertum crinibus detraxerint, floremq; deosculatæ ipsum, rursum Veneris capiti reposuerint. Hactenus de rosa Li-

Græcanici colores. banius, cuius tamen linguæ Græcanicis pictæ coloribus, nitidißimum tectorium, nescio an ad unguem nostra ista tumultuaria latinitas repræsentauerit.

QVOMODO INVENTA PVR pura. simul explicatus Nonni locus, Græci poëtæ.

CAPVT XII.

QVo pacto inuenta ſit purpura, non alienũ fuerit hic referre, uel ut Græci poëtæ Nonni locus intelligatur, uel ut fabella præquàm lepida, Latinis intacta, noſcatur. Eſt autẽ apud Pollucẽ libro de uerbis idoneis ad Commodum primo, in hanc ſententiam: Tyrij ferunt (inquit) captum amore Herculem nymphæ cuiuſdam indigenæ, cui nomen Tyro, ſequebaturq́; eum (inquiunt) canis antiquo more, quo dominum canes uſq; etiam ad concionẽ comitabantur. Quare canis hic Herculeus irreptantẽ ſcopulis purpuram conſpicatus pereſa caruncula, ſua ſibi labra cruore puniceo infecit. Cum igitur ad puellam Hercules adijſſet, delectata illa inſueta tinctura, quam ceu florentem in eius canis labris aſpexiſſet, affirmauit ſibi cũ illo poſthac nihil fore, niſi ad ſe ueſtem afferret, etiã canis illius labris ſplendidiorem. Quocirca inuenta Hercules animãte, collectoq́; ſanguine, munus puellæ detulit, primus (ut Tyrij dictitant) autor Punicæ infecturæ. Nos igitur in Ruſtico noſtra, propter hoc ipſum deniq; concham diximus Herculeam, cum purpuram ſignificaremus. Porrò autem Nonni poëtæ uerſiculi ſuper hac ipſa fabula ſic in libro quadrageſimo Dionyſiacῶn inueniuntur. Præquam. Tyro. Inuenta animante. Concha Herculea.

Καὶ Τυρίης σκοπίαζε δεδευμένα φάρεα κόχλῳ
Πορφυρέους σπινθῆρας ἀκοντίζοντα θαλάσσης.
Ἦχι κύων ἁλιζγὸς ἐπ᾽ αἰγιαλοῖσιν ἐρέπτων
Ἐνδόμυχον χαροπῇσι γενυάσι θέσκελον ἰχθῦν,
Χιονέας πόρφυρε παρηΐδας, ἔνδοθι κόχλου
Χείλεα φοινίξας δ᾽ ἰδρῷ πυρί, τοῦ ποτε μούνου
Φαιδρὸν ἁλιχλαίνων ἐρυθαίνετο φᾶρος ἀνάκτων.

Et Tyriæ specta infectas uestes concha,
Purpureis splendoribus micantes maris.
Vbi canis cursitans in maris littoribus mandens
Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem,
Niueas rubefacit maxillas intra concham,
Labra purpurissans roranti igne, quo olim solo
Amœna purpuratorum rubefiebat uestis regem.

SALVTIS AVGVRIVM QVOD *sit apud Suetonium.*

CAPVT XIII.

Salutis augurium.

SVetonius Tranquillus in Augusto sic ait. Nonnulla *etiã ex antiquis ceremonijs paulatim abolita restituit, ut salutis augurium. &c.* Quod *autem foret salutis augurium, uideo etiam à doctis aliquot ignorari.* Nos *eam rem libro septimo, trigesimoq́; Dionis historiarũ, ad hanc sententiam reperimus.* Tum *uero etiam salutis augurium, quod appellant, longo interuallo fecerunt.* Est *autem modus augurij quispiã, ut si* Deus *permittat; salutem populo poscãt, quasi ne salutem quidem à* Dijs *petere fas, ni prius hoc ipsum* Dij *concesserint.* Obseruabatur *autem dies una quotannis, in qua nullus ad bellum proficisceretur exercitus, nemo se contra pararet, nemo pugnaret.* Quocirca *in aßiduis periculis, maximeq́; ciuilibus, neutiquàm fiebat.* Nam *& arduũ in primis, puram rebus his omnibus diem seruare, & perquàm absurdum uideri poterat, ultrò seditionibus detrimenta sibi ipsos incredibilia conciliare, cum & uictis ea res futura esset, & item uictoribus perniciosa, mox autem salutem à dijs immortalibus petere.* Cæterũ *tum fieri quidem auguriũ eiusmodi potuit. Sed ne id quidem purum proceßit, quoniam aduersæ quæpiam aues deuolarunt, unde augurium captum, aliaq́; item signa inau-*

spicata

spicata apparuerunt. Idemq; etiam libro quinquagesimo scribit, ab Augusto pace, terra, mariq; parta Ianum clusum, neque non salutis augurium factum, quod ante multis causis fuerat omissum.

NAVLIA QVAE SINT IN *Ouidij Artibus, atq; inibi de barbaris organorũ appellationibus, qbus Græci, nostriq; utãtur, quodq; etiam Chaldæi Græca interim, nostraq; id genus uocabula nõ aspernãtur.* CAP. XIIII.

Disce etiam duplici genialia naulia palma
Vertere, conueniunt dulcibus illa modis,

NAulia diminutiuum puto, siue nablia ab illis quæ uel naula uel nabla dicimus. Etenim b literas & u ferme pro eisdem positas inuicem sæpe ueteribus monimentis adnotauimus. Suidas etiam, nabla organis species ait, & idem alio loco. Psalterium inquit organum est musicum, quod naula etiã uocatur, Quin & Sophoclis uersum Plutarchus adducit, οὐ ναῦλα κωκυτοῖσιν, οὐ λύρα φίλα, *libro eo quem super ei Delphico fecit, sed & Theodoretus in psalmos de eo meminit, & Plutarchus in libris Symposiacis. Ex quo nos in Nutrice.* Naulia. Nablia. Naula. Nabla. Id est Nõ naulia luctibus, non lyra grata.

- Non quæ duplici geniale resulãt Naulia citata manu. Sunt aũt multa organorũ barbara nomina, sicuti Strabo narrat libro decimo, inter quæ nabla quoq; enumerãtur, hoc est psalteria. Sed & illud obseruaui nuper apud Daniëlem prophetã, ducẽte me, scilicet in recessus illos, & sacra studiorũ suorũ penetralia Ioãne Pico Mirandula, Græca etiã quæ uideãtur, Latinaq; adeò istiusmodi organorũ nomina, quãquã paulò corruptius, à Chaldeis quoq; Organorum nomina.

Carna. Cathros. Sabecca. Psanterin. Samphonia. Neuel. *autoribus usurpari, ut carna pro cornu, cathros pro cithara, sabecca pro sambuca, psanterin pro psalterio, samphonia pro symphonia.* Quin Gallus Solomon, *ordinarius apud* Hebræos *enarrator sacrarum literarum,* Neuel *ait esse* Hebraice, *quod ibi psalterin id est psalterium legatur.* Constat *autem literis id nomen tribus* נֵבֶל *ex quo etiam nauel in* Esaia *legitur,* & Amos, & *Græca dein figura* Naulon, *à quo diminutum sit naulion hoc* Ouidia*num. Siquidem nouitiæ istæ sunt notæ, quibus* Hebræi *nũc pro uocalibus utuntur, ut idem & comperit, & ostendit* Ioãnes Picus Mirandula *meus, unus omnium prorsus ab omni parte beatißimus, in opere singulari atq; admirando, quo psalmos à septuaginta uersos, isto notarum præcipue argumẽto, docet* Hebraicæ *ueritati respondere.* Ne *iam insultare* Iudæus, *aut obijcere poßit, ea eos in templo singulis canere horis, quæ ne ipsi quidem satis uersa fideliter existimemus.* Deniq; *genialia cur dixerit* Ouidius *facile noris, uerba ipsa legens de* Scipionis Aphricani Aemi*liani oratione, contra legem iudiciariam* Cornelij Gracci, *quæ posita sunt in* Macrobij *Saturnalibus, eorumq́; principiũ sic est:* Docentur *præstigias inhonestas, cũ cinædulis & sambuca psalterioq́; eunt in ludum histrionum, discunt cantare, quæ maiores nostri ingenuis probro ducier uoluerunt.* Eunt, *inquã, in ludum saltatorium inter cinædos, uirgines, puerìq; ingenui. Sic* Scipio. *Tum* Ambrosius *quoq; libro ipso de utilitate ieiunij tertio, psalteria docet adhiberi conuiuijs, ut libidines incitẽtur. Sed enim in comœdijs quoq; crebra psaltriarum mentio.* Porrò *uocabulum ipsum* Hebraicum *est, nã* Græcè *psalterium dicitur*

Naulon. Naulion. Picus Mirandula.

Latine

Latine laudatorium, sicuti diuus Hieronymus ait in episto la ad Dardanum, docēs in clypei modū quadrati esse formatum, chordarum decem, quāquàm Romanus Emanuël Hebraico cōmentario in psalmos, utriculariā putet esse fistulā Neuel, uidelicet etymon sequutus, quod ab utre deduci uocabulum illud apud Hebræos uideatur.

QVI FVERIT AVTOR SYBA ritidos, de quo Ouidius, deq́; Sybariticis libellis apud Martialem, luxuq́; itē cætero Sybaritarum.

CAPVT XV.

Ovidius in epistola ad Augustum libro Tristium secundo, sic inquit.

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Quæritur inter literarū studiosos, quinā sit is, qui Sybaritida cōposuerit, quod'ue ipsius operis fuerit argumentum. Nos utrūq; apud Lucianū deprehēdisse uidemur, in oratione quæ est ad ineruditū, qui multos emptitaret libros. In ea scriptū est ad hanc ferè sententiam. Dic mihi hoc quoq;, inquit, si Bassus ille sophista uester aut tibicen Battalus, aut cinædus Hemitheon Sybarita, qui uobis mirificas cōscripsit leges, quo pacto insanire oporteat, & uelle & pati, ac facere illa, si horum quispiā nunc leonis pellem circūdatus, clauamq́; tenens incedat, quid? eum'ne putes Herculē spectantibus uisum iri? Sed & Philo Hebræus, in uita ipsa Mose, Comœdias inquit, & Sybariticas nequitias componētes. Martialis quoq; in libro duodecimo epigrammatῶn de Sybariticis libellis ita.

Sybaritis.

Hemithon.

Philo.

Sybariticæ nequitiæ.

Qui certant Sybariticis libellis,

Mussetì pathicissimos libellos.

Et tinctas

Et tinctas sale pruriente chartas.
Instanti lege Ruffe, sed puella
Sit tecum tua, ne Talaßionem
Indicas manibus libidinosis,
Et fias sine fœmina maritus.

Sybaritarum luxus. *Hemethion igitur fuisse uidetur, non ut Domitius Ariolatur Sybaris, à quo uel Sybaritis, uel libelli Sybaritici obsceniβimo sint argumento compositi. Notabiles aūt sunt in primis luxu & delicijs Sybaritæ, sic ut præcipuos omnium colerent Ionas, atq; Tyrrhenos, quoniam alteri Græcorum, alteri barbarorum luxurioſiβimi. Ab his etiã fabulæ Sybariticæ, quales fermè apud Aesopum, & prouerbium deductū, Sybarites per plateam, cōtra fastosius ingredientes.* Sybarites per plateam. *Atq; hec quidem de Sybaritis, aliaq; nō diβimilia Suidas. Plutarchus autem in cōuiuio septē sapientū, morē fuisse scribit Sybaritis, mulieres ab usq; anno priore ad conuiuia uocandi, ut ueste auroq; moliri exornareq; per ocium se possent Sed & maximus Tyrius in dissertatione tertia de uoluptate, primos enumerat Sybaritas inter eos populos quos uult molliβimos deliciosiβimosq; uideri, neq; non Sybariticas etiam saltationes cōmemorat. Quin idem in dissertatione alia, cui titulus, Quæ finis sit philosophiæ, ferè in hanc sententiam: Crotoniates, inquit, oleastrum adamat, Spartiates armaturam, uenationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros.*

Hinc ergo Iuuenalis.

Nullum crimen abest, facinusq; libidinis, ex quo
Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Istros
Et Sybaris colles.

Aβipulatur

Astipulatur & Strabo, qui Sybaritas, omni sua felicitate, propter delitias, luxumq;, septuaginta solis diebus fuisse narrat à Crotoniatibus exturbatos. Quin dictum quoq; Plutarchus Sybaritæ ponit in Pelopide, negãtis mirum facere Spartiatas, qui se in bellis morti obijcerent, ut tantos labores, uictumq; illum, quo utebantur, effugerent. Aristoteles autem Moralium Eudemiorum primo, Smyndiriden quoq; Sybaritã, comparẽ Sardanapallo, inter uoluptarios nominauit. Illud urbanum sanè, quod Aphricanus tradit in Cestis, sic enim Græce liber ipsius de re militari inscribitur. Etenim Sybaritas eò deliciarũ uenisse narrat, ut equos in cõuiuia introducerent, ita institutos, ut audito tibiæ cantu, statim se tollerent arrectos, & pedibus ipsis prioribus uice manuum gestus quosdã chironomiæ, motusq; ederent ad numerum saltatorios. At enim tibicen, inquit, ibi quispiã cõtumelia affectus transfugit ad Crotoniatas hostes, pauloante prælio superatos à Sybaritis, & quod è rep. foret illorum pollicetur (si fidẽ modo habeãt) sua opera Sybaritarũ cunctorũ equites in ipsorum uenturos potestatem. Credita res, & belli dux creatus à Crotoniatibus tibicen, cõuocat omneis quotquot eiusdem forẽt in urbe artificij, modulamẽtumq; ijs indicat, atq; ut uisum tẽpus procedere in hostẽ iubet. Sed enim sybaritæ fastu præturgidi, quòd equitatu superabant, eunt contra, præliumq; cõserunt. Hic autem repente dato signo tibicines uniuersi conspirãt. Ecce tibi igitur confestim modulamine agnito, cantuq; illo uernaculo, tollũt, erigũtq; semet in pedes equi Sybaritæ, sessoribus excußis, & quod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent. Ita capti

Sybaritæ dictũ iniulsum.

Historia non uulgaris.

Chironomia.

Equorum, tripudia.

omnes

omnes equites, sed humi iacentes, omnes equi, sed tripudia repræsentantes. Tantum de Sybaritis Aphricanus.

DE ARISTIDAE MILESIACIS, *de quo sit apud Ouidium, deq; Milesiorũ delicijs.*

CAPVT XVI.

Ovidius idem, in eadem ad Augustum epistola sic ait:

Vertit Aristiden Cisena, nec obfuit illi
Historiæ turpes inseruisse iocos.

Qui sit hic Aristides, qua'ue libros materia fecerit, magna hæsitatio, nos autẽ studiosam iuuentutẽ ad autorẽ Plutarchũ delegamus, cuius in M. Crassi uita, sub hoc propemodum intellectu uerba sunt. Collecto igitur Seleucensium senatui, libros Aristidæ Milesiacõn perquam impudicos ostentauit, nihil in eo mentitus, siquidẽ re uera fuerãt inter Rusti sarcinas reperti. Quod & Surenæ præbuit occasionẽ probri, cauilliq; aduersus Romanos, cum ne inter bella quidem cõtinere semet à rebus, literisq; huiuscemodi ualerent. Ita Plutarchus. Est autẽ surenas apud Persas magistratus nomẽ, quasi prætorem dixeris, quod & Zosimus ostendit. Atq; hunc quidem Plutarchi locũ transcriptum planè, sicuti alia pleraq; in Appiani quoq; historia deprehẽdes. Lucianus itẽ in amoribus, sub hoc penè sensu, de Aristide. Magnopere, inquit, me narratiuncularum tuarũ perquã impudicarũ lepida, & dulcis suadela lactauit, ut propemodum te esse Aristidẽ, meq; sermonibus crederem Milesiacis demulceri. Quocirca etiã Apuleius epigrãma ipsum statim, quod in fronte Asini sui collocauit, ita exorditur. At ego tibi sermone isto Milesio, uarias fabellas

Milesiaca Aristidæ.

Surenas.

Milesius sermo.

fabellas conferam, auresq; tuas beneuolas lepido susurro permulceam. Ex quo Martianus. *Nam certe inquit, mythos, poëticæ etiã diuersitatis delicias Milesias, & reliqua.* Fuere aũt Milesij quoq; delicijs, luxuq; notabiles, ex eoq; prouerbium Græce fertur, οἴκοι τὰ μιλήσια μὴ ἐνθάδε. Hoc est, domi, nõ hic Milesia, uidelicet in eos qui domesticũ luxũ celebrant ubi minus probatur. Nã sic Lacedæmone Milesius hospes audiuit, cũ delicias patrias extolleret, sicuti etiã scriptum in Zenodoti prouerbiorũ collectaneis. Sed & Maximus Tyrius idem significat, qui Milesios à uestitu molliore uocat ' ὀνειμονοἰάτους. Ex quo apud Vergilium in Georgicis: Milesiæ deliciæ. Prouerbium. Id est mollissime indutos.

– *Milesia uellera nymphæ*
Carpebant.

Ex quo illud item Horatianum:

Alter Mileti textam cane peius, & angui
Vitabit chlamydem.

Sunt aũt omnino Iones quoq; cæteri perquàm delitijs habiti defluẽtes, quod in ueteribus memorijs paßim. Cæterũ ne hoc quidẽ tacitũ præterimus, Veretro solitas uti Milesiacas fœminas, è corio, sicuti scriptum etiam apud autorem Suidã, quin itẽ apud eundẽ legimus, à Milesio Cadmo libros compositos quatuor de soluendis amoribus. Iones delicati.

CORRECTVS IN TRAGOEdia Senecæ locus, atq; ex Græca remotiore fabula declaratus, super Nemiæo leone.

CAPVT XVII.

IN tragœdia Senecæ, quæ Hercules furens inscribitur, hic Senariolus legitur: Senec. locus.

Sublimis

Sublimis altas luna concipiat feras.

Alias enim codex habet uetustus.ex publica Medicæ fami
Vulgarijs. *liæ bibliotheca,non altas, ut in uulgarijs exemplaribus.*
Cuius intellectũ loci nõ temere aliunde quàm ex Achille desumpseris,quẽ autorem Iulius quoq; Firmicus in Matheséων libris,& citat,& laudat.Is igitur in cõmẽtarijs Aratẽis,cum de luna uerba facit, ita scribit ad uerbum
Lunæ habitationes. εἶναι δὲ ἐπ' αὐτῆς οἴκησιν ἄλλων ποταμούς τε καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς, καὶ τὸν λέοντα τὸν νεμιαῖον ἐκεῖθεν πεσεῖν μυθολογοῦσιν. *id est, In ea etiã habitari, fluuiosq; esse, & cætera, sicut in terra. Quin Nemiæum quoq; illinc cecidisse leonem fabulantur. Ex quo nos in Nutrice – Nemiæaq; tesqua Lunigenam mentita feram.*

QVID SIT APVD IVVENAlem *Fraterculus gigantis.Quidq; apud alios Terræ filius,ibidemq; de Manij uocabulo.*

CAPVT XVIII.

Vnde fit ut malim fraterculus esse gigantis.

VErsum poëtæ *Iuuenalis hunc, ex Satyra quarta, quicunq; hactenus interpretati sunt,hærent in salebra,quantum uideo,nec enarrare illi quidem mihi, sed risum captare anilibus fabulamẽtis,uel derisum potius uidẽtur.Quippe alij gigãtas in simias conuersos,alij post gigantas à Terra simiam productã in deorum contẽptum cõminiscuntur,frigidiora his alia,quæ sicut ille Martialis*
Neronianas thermas refrigerare. *rhetor,Neronianas thermas refrigerarent.Etenim nullo quantũ intelligam sensu,nullo (quod sciam) dicuntur tra*
Fraterculus gigantis. *dẽte has nugas autore. Mibi fraterculus gigãtis significare hominẽ uidetur,nullis maioribus ortũ, ignoto genere, obscuroq;,*

obſcuroq́;,quoniam cuius ignorabantur parentes eũ uul go appellare ueteres Terræ filium cõſueuiſſent. Ex quo Perſius:Præſto eſt mihi Manius hæres,
Progenies terræ,quære ex me quis mihi quartus
Sit pater,haud promptè dicam,tamen adde etiam unum,
Vnum etiam,terræ eſt iam filius.
Vides igitur uel unius Autoritate Perſij,terræ filiũ dici, cuius neſcirẽtur parentes. Nec adeo putes ocioſe Maniũ illic à Perſio nominatũ. Vt enim omittam,quæ de Manio ſcribit Aricino Põpeius, etiam Manij nomẽ ipſum Græcus autor Sozimus, Romanæ hiſtoriæ libro tertio, non quia natus mane,ſicuti cæteri,ſed à manibus ait appellatum. Quin M. Varronis liber cõpluries à Marcello citatur Manij titulo, etiã neſcio quid alicubi de funere attingens,ut fauere hunc quoq; augurer nobis. Cicero item in primo epiſtolarũ uolumine ad Atticũ. Sed hæc ad te ſcribam aliàs ſubtilius, nam neq; adhuc mihi ſatis nota ſunt, & huic terræ filio,neſcio cui, cõmittere epiſtolam tantis de rebus nõ audeo. Sed idem quoq; in epiſtola ad Trebatium ſic ait. Cn. Octauius,an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris,ſummo genere natus,terræ filius,quod in quibuſdam codicibus deprauatum,proq́; eo ſuppoſitũ zeræ filius,cum uerior ſcriptura maneat adhuc in libro peruetere,quondã doctiſsimi uiri Philelphi,nũc Laurentij Medicis, patroni literarij,ſimulq́; in libro altero de uetere (ut apparet)exſcripto,qui nunc in bibliotheca publica Medicæ familiæ. Vides à Cicerone quoq;, nihilo ſecius, ignotum prorſus hominem terræ appellari filiũ, Lactantius etiam,diuinarum inſtitutionũ libro primo,his utitur

Manius. Terræ filius. Cic. locus. Philelphus.

uerbis, Minutius Felix in eo libro, qui Octauius inscribitur, sic argumẽtatus est. Saturnũ cũ fugatus esset à filio, in Italiamq; uenisset, Cæli filiũ dictũ, quod solcamus eos quorum uirtutẽ mĩremur, ad quos repentine aduenerint, de cælo cecidisse dicere. Terræ autẽ, quod ignotis parẽtibus natos terræ filios nomunemus, hactenus Lactantius. Sed & Tertullianus in apologetico, de eodẽ Saturno sic

Cæli filij. *scribit. Dictus aũt terræ, & cæli filius, quia ignoti, uel ex inopinato apparẽtes de cælo superuenisse dicũtur, ut terræ filios uulgus uocat, quorũ genus incertũ est. Quare cũ hoc præoptaret, homo esse obscurus, quàm nobilis Iuuenalis, quod olim prodigio par erat in nobilitate senectus, utpote sæuiẽtibus in eã Romanis principibus, malle se ait fraterculũ gigãtis, hoc est terræ filiũ, quod (ut ostẽdimus) obscurũ significat, quàm nobilẽ, patriciumq;. Gigantes enim terra editi. Suauius autẽ fraterculũ quàm fratrem, ne uideretur uastitatẽ illam, molemq; gigantei corporis, sed generis duntaxat ignobilitatem concupiscere.*

SVPER ASPIRATIONE CITAta quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma. CAPVT XIX.

Aspirationis usus. *QVintilianus libro Oratoriarum institutionũ primo de aspiratione agens, ita inquit. Parcissime ea ueteres usi etiã in uocalibus, cũ œdos, ircosq; dicebãt, diu deinde seruatum, ne consonãtibus aspirarẽt, ut in Graccis, & in triumpis: Erupit breui tempore nimius usus, ut choronæ chenturiones, præchones adhuc quibusdã inscriptionibus maneãt. Qua de re Catulli nobile epigramma est, Hæc ille. Putamus autẽ epigrãma citari hoc potissimum.*

Chommoda

Chommoda dicebat, si quando commoda uellet.
Dicere, & hinsidias Arrius insidias.
Et tum mirifice sperabat se esse loquutum,
Cum quantum poterat dixerat hinsidias.
Credo sic mater, sic liber auunculus eius.
Sic maternus auus dixerat, atque auia.
Hoc misso Syriam requierunt omnibus aures,
Audibant eadem hæc, leniter, & leuiter.
Nec sibi post illa metuebant talia uerba,
Cum subito affertur nuncius horribilis
Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,
Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Est uero obseruandũ, ut etiam in pronũciando, quemadmodum in scribendo uocibus aspires. Quod nũc Græci, tantum in consonantibus, Latini ne in consonãtibus quidem retinuerunt. Contra ueteres Latini etiã in loquendo uocalibus aspirabãt. Ex quo Cicero in oratore ad Brutũ *ita scribit. Quin ego ipse cũ scirem, ita maiores loquutos esse, ut nusquã nisi in uocali aspiratione uterẽtur, loquebar sic, ut pulcros, Cetegos, triumpos, Cartaginẽ dicerem. Aliquando, idq; sero, conuicio aurium, cum extorta mihi ueritas esset, usum loquendi populo concessi, scientiã mihi reseruaui. Sic Cicero. Sed & aureolũ uidi equidẽ nuper apud Laurentium Medicen nomisma, cum titulo,* TRIVMPVS. *Et itẽ argenteum alterum, cum uulgatiore hoc* TRIVMPHVS. *Quin Aul. quoq; Gellius in secundo Noctium Atticarũ, testatur ueteres h literam, seu spiritũ, plerisq; uocibus uerborum firmandis (ut ipse inquit) roborãdisq; inseruisse, ut sonus eorũ esset ui-*

Vsum loquendi Populo.

Triumpus.

ridior, uegetiorq́;. Sed & Priscianus ait, aspirationē uocalibus extrinsecus adscribi ut minimū sonet, consonanti bus autem intrinsecus, ut plurimū. Quare si constare tibi Catulliani epigrāmatis lepôrem uoles, aspirationē ipsam suo loco, quantū poteris pronūciabis. Sed ista uideo iam sic innotuisse, ut aliena fortasse cuipiā uideri poßint, atqui tamen penè adhuc equidē adulescens, coram literatis aliquot, quos et meminisse arbitror, de hoc ipso loco ad Domitium *Florētiæ retuli, qui sic ei statim applausit, ut ingenue fateretur, se plus eo die, ab uno scholastico didicisse, quàm multis ante annis à quopiam professorū. Scit* Aurelius *Ariminensis (ut alios omittam) qui nunc* Patauii *degit, præstanti iuuenis & ingenio, & literatura, quàm multos abhinc annos, istam de nobis enarrationē* Florentiæ *tum quidem agitans acceperit, quamq́; sit (ut idē postea* Pata*uij narrabat) noua prorsus, ignotaq́; iam tū uisa omnibus ad quos de ea.* Catullum *autē planè uniuersum,* Veronæ *(scit hoc uir liberrimi ingenij* Baccius Vgolinus*) intra officinam quampiā, quò nos pluuia coēgerat, uiris aliquot literatis, penè cogētibus, enarrauimus, cū quidē illic adesset etiā* Guarini *propinquus,* Ioannes Baptista *(ni fallor)*
Dantes. *nomine, simulq́;* Dantes *quidā* Aligherius, *quintus ut aiebat à* Dante Florentino *poēta, neq́; nō duo, qui tū* Vero*næ, nō indocti homines profitebātur, magnaq́; itidē scholasticorū manus, ita pronis auribus, nostra illa qualiacūq́; accipientes, ut identidē clamarēt demißum cœlitus* Ange*lum sibi (sic enim aiebāt) qui poētā conterraneū interpretaretur. Neq́; ob id istorum tamen cōmemini, quo iuuenta mea mihi deniq́; uni, nullo in participatum recepto tribui*

postulem

postulem(non enim sic mihi arrogo)sed ne quis forsan alienis laboribus me, quasi coruum, aut uulturem relictis ab aquila cadaueribus putet uesci.

EMENDATA APVD SVETO *nium, & enarrata uox hæc ascopera.*

CAPVT XX.

Vitiati deprehenduntur Suetoniani codices in Nerone. *Nam sic utiq; in omnibus:* Alterius *collo, & scopa deligata, simulq́; titulus:* Ego quod potui, *sed tu culleũ meruisti.* Nan *neq; scopa* Latine *dicitur numero singulari, & si maxime dicatur, nihil tamen commercij scopis & culleo.* Sed *enim in uetustis exemplaribus uestigium, ut arbitror, extat incolumis ueræq; lectionis, hoc modo.* Alterius *collo ascopa deligata.* Quare *si literam penultimam per, scripseris,* A*scopera fiet, quod & esse rectißimũ puto, siquidem est ascopera sacculus pelliceus, compositũq; nomẽ* Græce *est, ex utre et sacco, de quo uocabulo ita scribit* Suidas, ἀσκοπήρα τὸ μαρσύπιον ἤτοι σακκοπάθιον. Mar*sypium significare* Suidas *ascoperam docet.* Hæc *ergo fuit ascopera* Neronianæ *statuæ collo deligata, cullei symbolum, quoniam matricida.* Quod *enim culleo parricidæ insuuntur, qui fit è corio bouis, eius cullei ueluti instar quoddam repræsentauit, qui deligauit ascoperam.* Iuuenalis *de parricida & culleo sic:* Ascopera. I. Ascopera marsupium uel sacculus.

Et *deducendum corio bouis in mare, cum quo*
Claud*itur aduersis innoxia simia fatis.*

QVID SIT AVT MINERVAL *aut* Mineru*ale munus, ex coq; sentẽtiæ* Iuuenalis, *&* Varronis *expositæ.* CAPVT XXI.

Iuuenalis locus. QVisquis adhuc uno partam colit asse Mineruam. Hoc ex decima Iuuenalis poëtæ Satyra, Domitius ita exponit, ut eius neutiquam uideatur peruidisse intelle ctum. Mineruā partam, id est, cuius ludis quinquatribus, ut posset certare, adeptus est. Quo quid est absurdius, aut incōcinnius? an quæso uno asse quispiā assequatur, ut cer Mineruale munus. tare de eloquentia publice posśit? Cæterū mineruale munus, quod & minerual dicitur, innuisse Iuuenalis uideri potest, mercedulā magisterij scilicet à scholasticis dari so litam, potiśsimumq́; arbitror, ante quinquatria, per quos dies pueri uacabant. Vnde Horatius in extrema epistola:

Ac potius puer ut festis quinquatribus olim,
Exiguo, gratoq́; fruaris tempore raptim.

Quinquatribus a scholis uacandum. Sicuti Saturnalibus, & Calendis, itē mos habuit. Quare de quinquatribus agens Ouidius in Fastis, ita inquit.

Nec uos turba feri censu fraudata magistri
Spernite, discipulos attrahet illa nouos.

De Minerual hoc munere, etiam diuus Hieronymus ita meminit in epistolā scribens Pauli ad Ephesios, quod etiā in Canonicis Decretis inuenias. Legant (inquit) Episcopi atq; presbyteri qui filios suos secularibus erudiūt literis, & faciunt illos comœdias legere, & Mimorū turpia scri pta cantare, de ecclesiarū sumptibus forsan eruditos, & quod in corbonā pro peccato, uirgo, uel uidua, uel substā tiam suā totam effundens, quilibet pauper obtulerat, hoc Saturnalium sportulæ. in Calendarū strenam & Saturnalium sportulam, & mi neruale munus grāmaticus & rhetor, aut in sumptus do mesticos, aut in templi stipes, aut sordidū conuertit in lu crum. Quas autem Saturnaliū sportulas uocat Hierony=

mus,

mus, has nomine absoluto Saturnalitia Tertullianus. Varro quoq; in tertio libro rerũ rusticarum, sic de mineruali. Axius. Merula mi, inquit, recipe me discipulũ uillaticæ pastionis. Ille Qui simul ac promiseris minerual incipiã (inquit) id est cœnã. Ludit enim Merula hic apud Varronem, quoniamq; Axius discipulũ se uelle recipi dixerat, ipse sibi minerual promitti postulat, quasi magistro. Cœnã autẽ iocose Minerual appellauit, quia magisterij merces. Ne forte igitur poëtæ sensus hic erit, eum quoq; qui semel præceptori minerual porrexerit, quod per assem designatur, id est qui paucis diebus rhetori aut grammatico operam dederit, optare totis quinquatribus, quæ festa erant Mineruæ ingeniorum præsidis, non modicũ quippiam, sed eloquiũ & famã Demosthenis, aut Ciceronis. Saturnalitia. Minerual.

CVIVSMODI SVNT VERSICULI, *in quibus (ut ait Martialis) Echò Græcula recantet.* CAPVT XXII.

Martialis in secundo epigrammatωn, de supinis quibusdam superuacuisq; carminibus agens in queis multus labor, minima laus faciendis, hoc quoq; inter cætera scribit. Supina carmina.

Nusquan Græcula quod recantat Echò.

Domitius autem Græculam accipit echò, uocem Græcam insertã, quasi se neget Martialis Græcis usquã uerbis uti in suis epigrãmatis, quod contra deprehenditur. Aut nos igitur coniectura fallit, aut innuũtur uersiculi quidam, sic facti, ut in extremis responsitationes ex persona ponãtur Echûs, sententiam explentes, & morem tuentes illius ultima regerendi. Quales etiam uernaculos ipsi quospiã feci Politiani opera lingua uernacula.

M 4 *mus,*

Henricus musicus. mus, qui nunc à musicis celebrantur, Henrici modulaminibus commendati, quosq; etiam abhinc annos fermè decem Petro Contareno Veneto patricio non inelegantis ingenij uiro, mire tum desideranti, nonnullisq; alijs literarum studiosis dedimus. Sed & extant Græci quoque Gauradæ cuiusdam antiqui poëtæ, quos & apponam.

Ἀχὼ φίλα μοι συγκατάινεσόν τι. τί;
Ἐρῶ κορίσκας, ἁ δ' ἐμ' οὐ φιλεῖ. φιλεῖ.
Πρᾶξαι δ' ὁ καιρὸς καιρὸν οὐ φέρει. φέρει.
Τὺ τοίνυν αὐτᾷ λέξον ὡς ἐρῶ. ἐρῶ,
Καὶ πίστιν αὐτᾷ κερμάτων τὺ δός. τὺ δός.
Ἀχὼ τί λοιπὸν; ἢ πόθου τυχεῖν. τυχεῖν,
Echo chara mihi assona aliquid. quid
Amo puellam, illa uero me non amat. amat
Faciendi uero tempus occasionem non patitur, patitur.
Tu igitur ipsi dic quod amo, dicam.
Et fidem ipsi pecuniarum tu da, tu da.
Echo quid reliquum? an uoto potiri? potiri.

LEGENDVM APVD MARTIAlem Cum cōpare mulo, quod pleriq; Cū compare gibbo, simul explicata ratio in eo, sensusq; uerior.

CAPVT XXIII.

Martialis epigrammatωn sexto:

Non aliter ridetur Atlas cum compare gibbo.

Sic enim & uulgo legunt omnes, & pro rectissimo exponunt, quicunq; sunt in cultu literarum celebriores. Nos contra in codicibus plerisq; ueteribus, minusq; uacillātis autoritatis, et fidei sic inuenimus. Nō aliter ridetur Atlas cum compare mulo. Mulo inquā non gibbo. Ne'ue surdis (quod aiunt) agatur testimonijs in hac ipsa gētis Medicæ bibliotheca publica, codex habetur uetustissimus

Surda testimonia.

Langobardis literis, quem & Domitius olim Florentiæ pellegit. Sed & Veronæ mihi pagellas quaspiã antiquißimi item uoluminis Bernardinus quidam adulescens, ut tũ uisus est haud illiberalis, Domitij propinquus, cõmodauit, cum quidem unà esset mecum Baccius Vgolinus absolutissimi uir ingenij, candidißimiq;. Neq; non Romæ quoque uolumen itẽ Martialis, Langobardis characteribus osten dit, legẽdumq; nobis indulxit Bernardinus Valla, uir & carminum studio, & iuris scientia, & generis nobilitate, atq; opibus, prætereaq; humanitate quapiam nõ uulgari celebrandus. Quin Florentiæ item præter hos alium codicem, primæ nobilitatis ciuis Pandulfus nobis Oricellarius semiueterem dedit utendũ, in quis utiq; singulis, hanc quam dicimus scripturam reperias. Neq; autem diffitear etiam illam superiorem in uno, alteroq; non planè nouo exemplari uidisse me, sicuti in eo quod Romæ in Palatina bibliotheca, mediæ antiquitatis, & item in altero tũ quidem quũ legebamus Francisci Saxetti Florẽtini negotia toris, nunc autem Taddæi Vgoleti Parmensis, humani, doctiq; uiri, qui regi Pannonum Matthiæ regij prorsus animi principi libros, ornamentaq; alia Florentiæ nobis ista prodentibus procurabat. Nam in eo quẽ mihi nuper doctus utraq; lingua uir Bernardus. Michelotius ab nescio quo sibi Perusino commodatum dedit inspiciendum, gippo scriptum corruptius adnotaui. Quare quum superiorem illam ueluti constantem, solidamq; reperiamus in melioribus scripturam, quærendum uidetur, quid sibi Atlas postulet, cũ cõpare mulo, qua'ue causa perinde rideatur uti Maurus elephanto uehens. Porrò Atlantem de

Bernardinus propinquus Domitij.

Baccius Vgolinus.

Bernardinus Valla.

Pandulfus Oricellarius.

Taddæus Vgoletus.

Bernardus Michelotius.

Atlas.

Iuuenalis uerbis, nanum quendam, pumilum'ue fuisse temporibus illis, haud ignoratũ colligimus. Sic enim inquit.
– Nanum cuiusdam Atlanta uocamus.
Vt ex contrario per deridiculum sit Atlas appellatus, qui foret pumila statura, sicuti.
–Canibus pigris, scabieq́; uetusta
Turpibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit tygris, pardus, leo, si quid adhuc est
Quod fremat in terris uiolentius.
Sed & muli pumuli, uel mulæ, tum in precio sunt, inq́; delicijs habitæ. De queis in distichis idem Martialis:
His tibi de mulis non est metuenda ruina,
Altius in terra penè sedere soles.
Siquando igitur nanus hic Atlas, mulo consimiliter nano & compare sibi utebatur, uerisimile est rideri solitum publicitus, sicuti etiam Maurus niger derisui uulgo, quoties concolorem sibi elephantum inscenderat. Vnde inquit idem in primo:
Et molles dare iussa quod choreas
Nigro bellua nil negat magistro.
Conuenit autem proposito, argumentoq́; poëtæ in eum qui iuuenis & ualidus, & pauper, lectica identidẽ tamen à sex, & ipsis iuuenibus ualidis, pauperibusq́; gestabatur. Atque ut illi superiores, nihilo ipse secius, cunctis deridendi sui dabat occasionem.

QVAEDAM SVPER HECALE *anu in memoriã data, deq́; poësi Callimachi, tum ex epigrammatis Priapeis expositus locus, & item alter apud Stathium, quodq́; uitiose legitur de eo in Apuleianis codicibus.* Cap.

CAPVT XXIIII.

Aequalis tibi, quam domum reuertens
Theseus repperit in rogo iacentem.

VErsiculi sunt hi de Priapeis epigrāmatis, per quos, aut ego fallor, aut Hecale anicula demonstratur, à qua Theseus olim adulescens hospitio comiter acceptus est. Vnde sacrū quoq; Hecalesion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quan etiam Hecalenen diminutiua forma uocabāt, quoniā ipsa quoq; adulescentem adhuc Thesea salutare aniliter, & huiuscemodi excipere diminutiuorum blanditijs consueuisset. Quoniā autem proficiscēte ad pugnam Theseo, sacrum Ioui pro illius reditu uouerat, ac prius quàm reuerteretur, ipsa obijt diē, uicē hanc Thesei iussu pro hospitalitate recepit, sicuti Philochorus memoriæ prodidit. Qua de re Plutarchus in Thesei uita commeminit. Cæterum de ea iustū poēma Callimachus fecit Hecalen nomine, sicuti innuit item uersiculus ex notissimo epigrammate. Hecale. Hecalesion sacrum.

Μέλπω δὲ γραὸς τῆς φιλοξένου τρόπους

Modulor uero anus hospitæ mores.

Multiq; passim reperiuntur autores Hecalen citantes Callimachi. Nam & herbas edules enumarat aliquando Plinius, quas rustica illa Hecale apud Callimachū apponat, sicuti Crethmon in lib, xxvj. Sicuti etiā Sonchon in xxij. Crethmon quamuis in nouis codicibus Hecate sit ibi, non Hecale: ue Sonchon. stigium autem ueræ lectionis manet adhuc in antiquis eis, qui sunt in publica gentis Medicæ bibliotheca. Quin ubi Callimachus in Apollinis ait hymno,

ὁ φθόνος Ἀπόλλωνος ἐπ' οὔατα λάθριος εἶπεν.

Οὐκ

Οὐκ ἄγαμαι τὸν ἀοιδὸν, ὃς οὐδ᾽ ὅσα πόντος ἀείδει.
Inuidia Apollinis in aures Clandestina dixit.
Non admiror illum cantorem, qui neque quanta pontus canit.

In eum locum ſic interpres propemodũ. Per hæc, inquit illos accuſat, qui ſic in eum cauillarentur, quaſi magnum facere poëma nõ poſſet. Vnde coactus eſt Hecalen facere. Verba interpretis ita ſunt. Ἐγκαλεῖ διὰ τούτων τοὺς σκώπτοντας αὐτὸν μὴ δύνασθαι ποιῆσαι μέγα ποίημα, ὅθεν ἠναγκάσθη ποιῆσαι τὴν Ἑκάλην. *Id eſt*
Accuſat per hoc inuidos cauillantes in eum non poſſe condere magnũ poema, unde eſt coactus condere Hecalen.

Hinc nos in Nutrice.
Battiades Hecalen ſonat, & Marathonia geſta.
Celſior uſſueto.
Sed & Statius in extremo Thebaidos de hac ipſa:
Nec fudit uanos anus hoſpita fletus.
Et Suidas Hecalen ait herodia quampiam eſſe apud Callimachum. Deniq; Apuleius in primo Metamorphoſeos de eadẽ puto, Si contentus (inquit) lare paruulo Theſei illius cognominis patris tui uirtutes æmulaueris, qui non eſt aſpernatus Hecales anus hoſpitium tenue. Neque autem ignoro deprauatam ferè ubiq; eſſe ſcripturam, ſiquidem nõ Hecales anus, ſed Ales anus, præcerptis aliquot literis, ſcriptum plerunque inuenies, ut in tranſcurſu etiam Apuleianos codices emaculemus, & lectorem ueluti ſuperpondio dimittamus onuſtum. Apuleij locus emaculatus.

QVAM MVLTA IN EPISTOLIS *familiaribus, quæ nunc habentur Ciceronis præpoſtera, tum quem in ordinem reſtituendæ.*

CAPVT XXV

Nactus

NActus sum Ciceronis epistolarum familiariũ uolumen antiquißimum, de quo etiam supra dixi, tum ex eo ipso, alterum descriptum, sicuti quidã putant Francisci Petrarchæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argumentis, quæ nunc omiserim, sed hic posterior quem dixi, codex, ita est ab indiligente bibliopola conglutinatus, uti una transposita paginarum decuria, contra quàm notata sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publicis gentis Medicæ bibliotheca. De hoc itaq; uno quantũ coniiciam, cũcti planè quotquot extẽt adhuc epistolarum earundũ codices, ceu de fonte capiteq; manarũt inq; omnibus præposterus & peruersus lectionis ordo, qui mihi nũc loco restituẽdus, quasiq; instaurãdus. Quare adhibe quæso animũ, quicunq; liberalis has literas amplecteris. Igitur in libro octauo Cælij epistola ad Ciceronem, sic incipit. Certe, inquã, absolutus est, me repræsentante, pronunciatũ est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in unoquoq; genere sentẽtijs. Vide modo, inquis, huc usq; ordo nondum interpellatus. Quæ autẽ statim sequuntur uerba, literis ostẽderis, & cætera, diuersa prorsus à superioribus, atq; alterius epistolæ inuenias. Perge porrò ab ea ipsa epistola deinceps numerare sequẽtis, ad eã quæ sit quarta & uigesima, cuius ita principiũ, Nõ me Hercules, nihil unquã enim, quæ cũ superiore continuatur, ut legas ita, Certe, inquã, absolutus est, me repræsentante, pronunciatũ est, & quidẽ omnibus ordinibus, sed & singulis in uno quoq; genere sentẽtijs. Vide modo inquis. Nõ me Hercules: Nihil unquam enim. Atq; ita reliqua subtexe, donec ab ipsa, quam diximus alterius

Codex epistolarum Ciceronis.

perueneris ad ſequentem decimã, cuius hoc initiũ. Sic tu, inquis, Hircium? quam eò uſq; lege, dũ in uerba hæc incidas, ſi ullam ſpem, quæ ſimul oſtenderis, totum hoc delebis. Aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur. Totum hoc inquam delebis aut induces, quoniã aliena planè huic loco. Mox denuo recurres ad ea quæ poſita perperam ſunt, in illa Cœli, de qua primitus dictũ, atq; ita continuabis lectionẽ. *Si ullã ſpem literis oſtenderis,* ita tractim legens, ad epiſtolã peruenies tertiã ab hac, & uigeſimam, ſic uidelicet incipientẽ, *Duabus eius epiſtolis reſpõdebo,* clauſamq; hac fini. *Si enim nihil eſt in parietibus, aut in tecto uitij, cætera mihi probabuntur.* Poſt eam quæ ſtatim conſequi debet epiſtola, quæ nũc ab illa undecima, ſic ordines. *Delectauerunt me tuæ literæ.* Comprobat hunc ordinem quem poſuimus, non ſolũ codex uterq;, uel ille antiquus, uel hic ex eo ſtatim natus, à quo cæteros quoque omneis bibliopolæ uitio deprauatos liquet, ſed intellectus etiam ſenſusq; ipſe luce clarior, ſic ut acutius inſpicienti quicquid uſquam prorſus obſcuri eſt, ambiguiq; tollatur.

VERSICVLI IN FASTIS è Græco ſuper uite & capro, tum parodia quæpiam obſcurior apud Suetonium.

CAPVT XXVI.

Ouidij locus. OVidius in primo faſtorum.

Sus dederat pœnas, exemplo territus horum
Palmite debueras abſtinuiſſe caper.
Quem ſpectans aliquis dentes in uite prementem,
Talia non tacito dicta dolore dedit.
Rode caper uitem, tamen hinc cum ſtabis ad aras,

In tua

In tua quod ſpargi cornua poſsit, erit.

Nimirum hi duo uerſiculi de Græci poëtæ diſticho perquàm inclyto feſtiuoq; facti, quod in primis celebre fertur, & uolitat docta per ora uirûm. Nam cum dixiſſe quempiam illa memorat, ipſum nimirum autorem carminis Euenum digito deſignauit. Loquitur autem in Græcis uerſiculis uitis ipſa, ſic ſcilicet,

Κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω
ὅσσον ἐπισπεῖσαι σοὶ τράγε θυομένῳ.

Et ſi me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam
Quantum inſpergi tibi hirce immolato, ſup. ſatis.

Vertit hos nimirum quàm potuit ad unguem poëta ingeniosiſsimus, & ſunt tamen in Græco nonnulla, quæ noſter parum enarrate. Quin ſi ueris concedendum, tranſmarinam illam neſcio quam Venerem, ne attigit quidem noſter. Quod uitium, linguæ potius minus laſciuientis, quàm parum copioſæ. Sed quoniam in Græci huius diſtichi mentionem incurrimus, afferamus etiam quod apud Suetonium in Domitiano eſt, ut obiter illi quoque non in obſcuro loco, lucem interpretationis inferamus, uelutiq; auctarium demus merce ipſa neutiquam uilius. Verba igitur ita ſunt. Vt edicti de excidendis uineis propoſiti gratiam faceret, non alia magis re compulſus creditur quàm quod ſparſi libelli cum his uerſibus erant. Suetonij locus.

Κἤν με φάγῃς ἐπὶ ῥίζαν, ὅμως ἔτι καρποφορήσω
ὅσσον ἐπισπεῖσαι καίσαρι θυομένῳ.

Et ſi me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam
Quantum infundi Cæſari immolato, ſup. ſufficiat.

Quod enim ſupra uitis capro minitabatur, hoc eadẽ nũc Cæſari,

*Cæſari,pulcherrima,*Hercules,*parodia.*Vel *ſi me,inquiens,ad radicem comederis,tantum tamen uini producam, quantum immolando Cæſari poßit infundi.*Mos *enim ueteribus uti capitibus ſtantiũ ſub ictu cultroq; uictimarum uinum infunderetur.Sic apud* Maronem *uidelicet:*

Ipſa tenens dextra pateram pulcherrima Didò
Candentis uaccæ media inter cornua fundit.

Igitur neci Domitianum *Cæſarem per hos uerſiculos libelli deſtinabant,quoniam,ut Suetonius idem ſcribit,*Ad *ſummam quondam ubertatẽ uini,frumenti uerò inopiam, exiſtimans nimio uinearum ſtudio negligi arua,edixit ne quis in* Italia *nouellaret,utq; in prouincijs uineta ſucciderentur,relicta ubi plurimũ dimidia parte,nec exequi rem perſeuerauit.* Meminerint *autem ſtudioſi nos in hoc inuento,non uno duntaxat nomine in commune conſuluiſſe quoniã in plerisq; adhuc Suetonij codicibus, etiãq; nonnullis ueteribus,non modo Græcos hos uerſiculos nõ inuenias,ſed ne ueſtigium quidem ac ne locum etiam quo ſe recipiant.Sed eos nos quoniam tenebamus iampridem, utpote lepidißimos, facile mox de obſoletis mendoſisq; exemplaribus ſingulas penſitando, paulatimq; nũc agnoſcendo,nunc reſtituendo literas perueſtigauimus.*

VERBA IN CICERONIS EPISTO*la ex* Ennij *Medea,de Græca* Euripidi.

Euripidi genitiuo.

C k.locus.

CAPVT XXVII.

CIcero *in epiſtola ad* Trebatium,*Hoc tibi tam ignoſcemus nos amici, quàm ignouerunt Medeæ, quæ Corinthũ arcem altam habebãt, matronæ opulentæ optimates,quibus illa manibus gypſatißimis perſuaſit,ne ſibi uitio*

Gypſatiſſimæ manus.

uitio illæ uerterent, quòd abeßet à patria. Nam *multi suā rem bene geßēre, & publicā, patria procul. Multi qui domi ætatē agerent, propterea sunt improbati.* Nemo *ex his quorum edita sit sententia, suspicatus est adhuc, non esse ista planè* Ciceronis *uerba, sed poëtæ alicuius magis, cui liceret uti uocibus illiusmodi figurisq́;, ceu sunt illa, quæ* Corinthū *arcem altam habebant, & matronæ opulētæ optimates, neq; saltē hoc uiderūt* Iambos *adhuc in his uersibus extare integros duos, aliorumq́; quasi discerpta membra ueluti noscitari.* Nos *hæc ex* Ennij Medea *uerba esse colligimus, nō quidē suo prorsus ordine, sed quo cōmodißimū* Ciceroni *fuit, allegata.* Nam *quum de* Græca Euripidi *uersam ab* Ennio Medeā *in* Latinū *cognouißemus, sententiā protinus horū uerborū de ipsa nimirū* Euripidi *tragœdia, quando illius* Ennianæ *iacturā fecimus, libuit aucupari.* Sic *igitur in ea fabula cū matronis* Corinthijs *loquēs inducitur* Medea, *uti persuadeat non sibi uerti uitio oportere, quòd absit à patria, quādo multi, inquit, honesti etiā procul à patria, multi cōtra domi fuerūt inglorij.* Nam *male audiebant peregrinæ fœminæ, unde illud* Comicū. Adeon' *est demēs, ex peregrina? Similiter tacere poße ait* Parmeno, *Samiā fuiße* Thaidis *matrē, tunc* Athenis *uictitantis.* Versiculos *autem* Euripidis *ipsos, ex* Medeæ *personæ, ne quis fortaße desideret, hic adscribemus.* Terentius in Andria.

Κορίνθιαι γυναῖκες ἐξῆλθον δόμων.
Μή μοί τι μέμψησθ᾽, οἶδα γὰρ πολλοὺς βροτῶν
Σεμνοὺς γεγῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο
Τοὺς δ᾽ ἐν θυραίοις, οἱ δ᾽ ἀφ᾽ ἡσύχου ποδὸς
Δύσκλειαν ἐκτήσαντο καὶ ῥαθυμίαν.

Corinthiæ fœminæ egressæ sunt domos,
Ne mihi quippiam crimini uertatis,noui enim multos mortalium
Honestos factos,illos quidem ab oculis,
Hos uero in externis,sed homines ab otioso pede
Infamiam sibi contraxerunt & ignauiam.

Quod autem diximus poëtam Ennium de Græco uertisse tragœdiam Euripidi Medeã, partim de uerbis Ciceronis coniectamus,qui sic ait in primo de bonorum malorumq; finibus. Quis enim tam inimicus penè nomini Romano est, qui Ennij Medeã,aut Antiopam Pacuuij spernat,aut reijciat? Qui se ijsdem Euripidi fabulis delectari dicat, Latinas literas oderit? partim etiam quod Ennianæ tragœdiæ principium multis locis,ut à Quintiliano uolumine quinto,ut à Cicerone in libro de Fato,ut item ab alijs autoribus identidem citatur,sed nusquam tamen longiore tractu, quàm in rhetorico secundo eiusdem Ciceronis ad Herennium. Quod hic ex codicibus uarijs emendatum subscribimus,ut illustretur obscuritas,locis aliquot in lingua Latina oboriens , quoties unus, aut alter de eius tragœdiæ principio uersus allegatur, suppresso autoris nomine, simulq; intellectu suspenso. Locus ipse apud Ciceronem sic est. Ne Ennium,inquit,& cæteros poëtas imitemur,quibus hoc modo loqui concessum est.

Rhetorici ad Herennium.

Vtinam ne in nemore Pelio securibus
Cæsa accidisset abiegna ad terram trabes,
Ne'ue inde nauis inchoandæ exordium
Cœpisset,quæ nunc nominatur nomine
Argo,qua Argiui uecti,delecti uiri
Petebant illam pellem inauratam arietis
Colchis imperio regis Peliæ per dolum.
Nam nunquam hera errans mea domo efferret pedem

Medea animo ægro, amore sæuo saucia.

Est autem trabes in uersiculo secundo, singularis numeri, quemadmodum & Priscianus legit libro septimo. Vetustißimi enim (ut ipse inquit) etiam trabes pro trabs proferebant. Euripidi uero tragœdiæ principium, si cum Enniane conferas, feceris arbitror operæpretium, quod & subnectam. Trabes.

Εἴθ᾽ ὤφελ᾽ Ἀργοῦς μὴ διαπτάσθαι σκάφος
Κόλχων ἐς αἶαν, κυανέας συμπληγάδας,
Μηδ᾽ ἐν νάπαισι Πηλίου πεσεῖν ποτε
τμηθεῖσα πεύκη, μηδ᾽ ἐρετμῶσαι χέρας
Ἀνδρῶν ἀρίστων, οἳ τὸ πάγχρυσον δέρος
Πελίᾳ μετῆλθον, οὐ γὰρ ἂν δέσποιν᾽ ἐμή,
Μήδεια πύργους γῆς ἔπλευσ᾽ Ἰωλκίας,
Ἔρωτι θυμὸν ἐκπλαγεῖσ᾽ Ἰάσονος.

Vtinam Argus non prouolasset nauigium
Colchorum in terram, Cyaneas symplegades,
Neque in syluis Pelij cecidisset unquam
Secta picea, neque remos egissent manus
Virorum præstantissimorum, qui aureum uellus
Peliæ petierunt, non enim hera mea
Medea ad turres terræ nauigasset Iolcidis,
Amore animum perculsa Iasonis.

PANICI TERRORES QVI *uocentur, eoq; locupletißimi citati testes.*

CAPVT XXVIII.

IN *Ciceronis epistola ad Tyronē, quæ posita in extremo familiariū uolumine, sic scriptum est.* Et si *Atticus noster, qui quondam me commoueri* πανικοῖς *intellexit, idem semper putat, nec uidet quibus præsidijs philosophiæ septus sim, hercle quòd timidus ipse est,* θορυβοποιεῖ, Id est, perturbat.

Panica. *Panica uocantur (ut arbitror) à Græcis repentini quidam terrores & consternationes, quales utique lymphatici metus, usq; adeò irreuocabiles, ut non ratione modo, sed mente etiam careant. Quo item uerbo Cicero idem utitur in epistola ad Atticũ libro quinto. Scis enim, inquit, quædam* πανικὰ *dici. Facit item* Hyginius *de* Panico *terrore mentionem, quo loco de capricorno his uerbis.* Hic enim *dicitur, cũ* Iupiter Titanas *oppugnaret, primus obiecisse hostibus terrorem, qui* Panicos *dicitur, ut ait* Eratosthenes, *quam fabulam &* Germanicus *innuit in* Arateo *commentario.* Euripides *in* Medea *sic ait.*

Καὶ τὶς γεραιὰ προσπόλων δόξασά που
ἢ πανὸς ὀργὰς, ἤτινος θεῶν μολεῖν
ἀνολόλυξε.

Et quædam uetula ministrarum opinata fortasse
Vel panos iras, uel alicuius deorum mouere
Vlulauit.

Panos autem uocat iras Euripides, *sicuti est apud antiquissimũ ipsius interpretẽ,* τὰ πανικὰ δείματα, *id est panicos terrores,* ὅτι τὴν τῶν αἰφνιδίων φόβων καὶ ταραχῶν αἰτίαν τῷ πανὶ ἀνατιθέασιν. *Quoniam, inquit, repentinorũ terrorum & consternationũ causam deo* Pani *tribuunt.* Et *apud* Synesium *in libro de prouidentia, sic inuenio fermè,* ὥστε πανικοὶ θόρυβοι μεθ' ἡμέραν τὸ στράτευμα κατελάμβανον. Et Panici *tumultus interdiu exercitũ occupabant. Quo loco ampliter etiã cuiusmodi essent hi deniq; terrores, explicatur. Quin interpres etiam nescio quis ita uerba hæc ipsa* Synesij *enarrat, ut* Panicos *appellari terrores dicat, cum repente in exercitu uiri equiq; perturbãtur, nulla comparente causa.*

Solent

Solent enim, inquit, fœminæ ui numinis instinctæ. Panos *orgia clamoribus concelebrare, quibus utpote repentinis metu audientes afficiantur.Sed &* Nicetes Choniates *non aspernabilis omnino inter* Græcos *autor,*Panicorum *meminit phantasmatum, in oratione quapiam sua.* Theon *quoq;* Arati *poëtæ interpres,militasse ait* Pana *deum aduersus* Titanas,*primumq; eum uideri concham illam tortilem & turbinatam qua pro tuba utuntur inuenisse, quæ* Græce Cochlos *appellatur, factumq; ipsius opera, uti se armandi socijs interim fieret copia,dum sonitu quocunq; illo qui* Panicos *uocatur,in fugam* Titanes *agebãtur. Sed &* Nonnus *poëta* Dionysiacῶn *x. furentem describens* Athamanta,*nunc insano* Panos *flagello furiatum ait,nunc intra ipsius aures bombum illum insonuisse* Panici Saturnij *flagelli.uerba ita sunt:* Nicetes rhetor. Theon. Cochlos.

οἰςρηθεὶς Ἀθάμας μανιώδει πανὸς ἱμάσθλῃ,
Ἀεὶ δέ οἱ ἔνδον ἀκουῆς.

Agitatus Athamas insano Panos uerbere,
Semper uero ipsi intra aurem.

Et item.

πανιάδος κρονίης ὑποβόμβει δοῦπος ἱμάσθλης.

Panici Saturnij insonat bombus flagelli.

Quo autẽ nunc piaculo Valerij Flacci,*pulcherrimos poëtæ uersus taceam super hoc ipso positos, in libro* Argonauticῶn *tertio:* Dant,*inquit,æthere longe*
Signa tubæ,uox & medijs emissa tenebris.
Hostis habet portus,soliti rediere Pelasgi,
Rupta quies,deus ancipitem lymphauerat urbem
Migdoniæ Pan *iussa ferens sæuißima matris,*
Pan *nemorum,belliq; potens,quem lucis ab oris*

Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes
Setigerum latus, & toruæ coma sibila frontis.
Vox omnes super una tubas, qua conus & enses
Qua trepidis auriga rotis, nocturnaq; muris
Claustra cadunt, talisq; metus non Martia caßis
Eumenidumq; comæ, non tristis ab æthere Gorgo
Sparserit, aut tantis aciem raptauerit umbris.
Ludus & ille deo, pauidum præsepibus aufert
Cum pecus, & profugi sternunt dumeta iuuenci.

Quin libro etiam sexto apud eundem barbarus quispiam ad terrorem incutiendum simulacra Panos prætulit.

Hispidus inq; dei latuit terrore Lycæi.

Sozimus historicus. *Sed & Sozimus historiæ Græcus autor in libro tertio, monstroso aspectu quempiam apparuisse, pellitum dicit, Albanis, Romanisq; prælium commissuris. Etenim deum* Pan belliger. *Pana belligerum fuisse, uel ex argumento Nonnij cognoscimus, uel ex Theocriti fistula, nam in ea sunt ista quoq; uerba de Pane deo.*

οὗ αἶθε πάρος φρένας τέρμα σάκευς.
Cuius inflammauit quondam animum umbo clypei.

Eundemq; fuisse Atheniẽsibus auxilio contra Persas, cum alibi legimus, tum in ea ipsa quam diximus fistula, his uerbis.

ὅς σβέσεν ἀνορέαν ἰσαυδέα
Παπποφόνου, τυρίηστ' ἀφείλετο.
Qui extinxit arrogantiam eiusdem nominis
Cum aukida, a Tyriacp abstulit.

VNDE SINT APVD OVIdium Teuthrantia turba Thespi uocatæ filiæ.

CAPVT XXIX.

Ouidius

Ovidius in epistola Deianiræ ad Herculem.

Nec tibi crimen erunt Teuthrantia turba sorores.
Quarum de populo nulla relicta tibi est.

Notißima quidem fabula, etiamq; à Diodoro prodita super Thespi natabus ab Hercule compreßis. Cur autem Teuthrantia turba uocentur, hoc tam plerisq; incomperatum atq; ignotum est, ut audeant literatores pro illo teuthrantia, Thespeia reponere, nimis quàm improbe inscitéq;. Nos de eo inuenimus apud Eustathium Homeri interpretem, ubi maxime Catalogum enarrat. φησὶ δὲ ὁ τῶν ἐθνικῶν συγγραφεὺς ὅτι κτίσμα ἐστὶν ἡ Θέσπεια Θεσπιάδου κατὰ δέ τινας Θεσπίου, υἱοῦ Τεύθραντος τοῦ Πανδίονος. Ex autoritate scilicet cuiuspiam, qui de gentibus conscripserit, Thespiã tradit à Thespiade fuisse conditam, sicut autem nonnulli scribant à Thespio Theutrantis filio, Pandionisq; nepote. Quare Teuthrantia turba Thespi uocatæ filiæ ab auo Teuthrãte. Deniq; & Aeschylus in tragœdia Agamemnone, Thespiam urbem Teuthrantis appellauit.

Teuthrantia turba.

Thespia.

Teuthras.

VOCABVLA INVENTV RARA nec tamen singularia, Cucuma, Proseucha, Scruta.

CAPVT XXX.

Vocabula quæpiam sunt ita rara inuentu, ut si iterum in ea incidamus, ob id fecisse operæpretium uideamur, quoniam singularia credebantur, sicuti est cucuma apud Martialem in hoc Hemistichio, Cucumã fecit Oracilius. Nam sic in Satyrico legimus Petroni Arbitri, Tum illa carnis etiam paululum delibat, & dum coæquale natalium suorum sinciput in carnarium furca reponit,

Cucuma.

fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adiecerat, anumq́; pondere suo deiectam super focum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumæ, ignemq́; conualescentē restinguit, atq; totam faciem excitato cinere perfudit. Ex eoq́; inclinatum diminutiuū cucumion inuenio apud Arrianum

Cucumion. in libris de Epicteto, quo maxime capite περὶ κυνισμοῦ, hoc est de Cynica professione loquitur, atque adeo uerba Arriani ponam, δεῖ αὐτὸν κουκούμιον ἔχειν ὅπου θερμὸν ποιήσει τῷ παιδίῳ ἵν' αὐτὸ λούσῃ. Habere inquit, eum cucumion oportet, ubi calfaciet puero quo ipsum lauet. Cucumion dixit Græca consuetudine, quod nos cu-

Proseucha. cumulam non inconcinnè. Sed & Proseucha tantum apud Iuuenalem inueniri uocabulum pro loco mendicabulorum putatur, cum tamen Cleomedes in secundo circularis inspectionis libro, aduersus Epicurum differens ita propemodum loquatur. Ex ijs nonnulla è lupanaribus ascita, quædam simillima his quæ in cerialibus à fœminis dictitantur, alia uero ex media proseucha, atque ab ijs ipsis qui illic mendicant desumpta, Iudaica planè & retrita, longeq́;

Scruta. etiam reptilibus humiliora. Sed & Scruta dixit Horatius quidem semel in hoc uersiculo,

Vilia uendentem tunicato scruta popello.

Dixit iterum quantum uideam Sidonius Apollinaris libro epistolarum septimo per hæc uerba. Nunc quædam friuola, nunc ludo apta uirgineo scruta donabat.

QVID SIT ILLVD APVD IVuenalem, tanquā habeas tria nomina, quodq́; manu emissi patronorum sibi nomina imponebāt, deq́; in nomen adoptando ex testamēto. CAP. XXXI.

Et po

ET ponêre foris, si quid tentaueris unquam
Hiscere, tanquam habeas tria nomina.

Sanè Domitius idē (nam cæteros omitto interpretes, cum ipso ut præfractiore cōgredior) Domitius igitur sic hunc ex quinta Iuuenalis satyra locū enarrauit. Si uelles, inqt, loqui, quasi tu quoq; unus esses ex nobilibus: quasi innuat, quod tantum his, qui nobiles sunt loqui liceat. Nobilitas enim cognomine, agnomine, & nomine designabatur C. Iulius Cæsar. Hactenus ad uerbū Domitius. Cæterū tria nomina, nec soli habebant nobiles, nec uniuersi, sed hi potius arbitror, qui è seruitio manumittebātur. Quocirca sensus quoq; uel ob id acutior atq; concinnior, ut cōuiuator ne liberū quidē putet, ne'ue pro libero fari æquū censeat, quē sibi cōuiuam uocauerit. Hoc si non autores haud lubricæ fidei cōprobant, uincor nihil esse Domitio pēsitatius. Artemidorus igitur Ephesius, siue is Daldianus dici mauult, in libro de somniorū cōiecturis, primo, Græcè ille quidē, sed ad hanc sententiam: Noui autem quendam, inquit, seruū hominē, qui sibi habere tria uirilia uisus: Dein uero liber factus, eo pacto tria pro uno habuit nomina, duobus assumptis patroni nominibus, Hæc Artemidorus. Septimius quoq; Florēs Tertullianus in libro de resurrectione sic ad uerbū: Oro te, inquit, si famulū tuū libertate mutaueris, quia eadē caro atq; anima permanebūt, quæ flagellis, & cōpedibus, & stigmatibus obnoxiæ retro fuerāt, idcirco ne illas eadē pati oportebit? nō opinor. Atqui & uestis albæ nitore & anuli aurei honore, & patroni nomine, ac tribu, mensaq; honoratur. Hinc illud opinor Persianum: Exit Marcus Dama. Probat morem Cicero

Nomina tria quibus.

Persij locus.

Cicero. locus.

quoq; epistolarũ ad Atticum uolumine quarto sic scribẽs, De Eutycide *gratũ qui uetere prænomine, nouo nomine* T.*erit* Cæcilius,*ut est ex me & te iunctus* Dionysius M. Põponius.*Sed ut obiter hũc quoq;* Ciceronis,*nõ inobscurum locũ interpretemur, nosse oportet, etiã morẽ fuisse, ut hæredes testamẽto in nomẽ, familiamq; adoptarentur. Sicuti est à* Cæsare C.Octauius, *quẽadmodum scribit &* Suetonius *in* Iulio. *Quocirca post eã diem semper est ille* Cæsar,*ut in epistolis quoq;* Bruti *ad* Ciceronem, *appellatus. Quẽadmodũ &* Q. Scipio *collega in cõsulatu* Pompei,*qui cum filius* Nasicæ *foret, ex testamẽto in* Metelli Pij *genus adoptatus,eius etiã noĩe uocabatur.Sicuti in libro historiarũ* xl.*scribit* Dion.*Quare etiã* T. Põponius Atticus *hæres relictus à* Q. Cæcilio *ex dodrante, sicuti scribit* Cornelius Nepos *in ipsius* Attici *uita,postea ut est apud* Varronẽ *in secũdo de rustica, ex* T.Põponio Attico Q. Cæcilius Atticus *est appellatus. Quare* Eutychidẽ *manumissum* T.Cæciliũ Eutychidẽ *uocauit, uetere prænomine suo,nã* T.Pomponius *olim dicebatur,nouo nomine, quòd haud pridẽ* Q.Cæcilius *uocari cœperat. Sic seruus* Dionysius,M.Pomponius Dionysius *uocatus est, ascito* Ciceronis *prænomine,* Attici *noĩe.Sed &* Milesius Alexãder,*cui* Polyhistori *cognomẽtũ fuit,* Cornelius *est etiã à* Cornelio Lentulo *appellatus, à quo uidelicet fuerat manumissus,sicuti quæ* Suidæ *dicũtur collectanea,testãtur.*

Suidæ nomine collectanea.

RESTITVTA PLINIANIS CO*dicibus abolita pridem uox, quidq; poppysmos aut poppysma significent,quodq; mos poppysmis adorandi fulgetras,* CAP. XXXII.

Corrigendus

Corrigendus apud Plinium locus, ex libro octauo & uigesimo naturalis historiæ, capite secũdo, quo tractatur, an sit in medendo aliqua uis uerborum, subducta enim uox una, qua uetus indicatur consuetudo, uetustiore quoq; testimonio cõprobata. Sic autẽ pleriq; codices habent. Fulgetras adorare cõsensus gentium est. Sed in uetustis duobus exemplaribus, ex ipsa Medicæ gentis nobili bibliotheca, sic scriptum. Fulgetras autorare poppysmis consensus gentium est. Quam lectionem uel Aristophanes facetißimus poëta confirmat in comœdia cui σφῆκες inscriptio. Nam apud eum Philocleo quidam senex ita loquitur, ut se dicat popyssantibus (liceat autem sic uerbo uti) fulguraturum. Tum interpres antiquißimus, morem hunc esse ait, uti ad fulgetras poppyssetur. Verba Aristophanis hæc sunt. κ' ἀναστράψω ποππύζουσιν. *Tum interpres hæc,* ἔθος ταῖς ἀστραπαῖς ποππύζειν. *Quẽadmodum ergo apud Iuuenalem, Martialemq; poëtas poppysma legitur, & poppysmata, sic apud Pliniũ poppysmis à casu recto, qui sit poppysmus. Est autem factitia de sono uox, id significans, quo maxime nondum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexico, & Nicas item, & Suidas. Vtitur uerbo etiam Sophocles.* ποππύζεται ζευγηλάτις. *sicut & Pollux meminit in septimo Onomasticῶn. Quin idem quoq; in primo, sisti equum poppysmo docet, hoc ipsum usurpans uocabulũ, quod & Plinius, qui tamen etiam libro eiusdem naturalis historiæ quinto trigesimoq; sic ait, Similis & Nealcem successus in spumà equi, similiter spongia impacta sequutus dicitur, cum pingeret poppyzonta, retinentẽ equum.*

Plinij locus.

Poppismi.

Id est, uespæ.

Id est, Et affulgurabo poppysantibus.

Id est, Mos fulgetris poppysare.

Id est Poppysat mulier aurigãs.

Dexippus etiam Platonicus philoſophus, in dialogo, quem edidit in Ariſtotelis Categorias, ita ſcribit. ἢ εἴτις ἄναρθρος ψόφος, ὡς ἔστι ποππυσμάτων.

Id eſt Vel ſi quis inarticulatus ſtrepitus, ut in poppiſmatis.

CRAMBE QVAE SIT APVD Iuuenalem, ſuperq; ea Græcum prouerbium.

CAPVT XXXIII.

Occidit miſeros Crambe repetita magiſtros.

Calderini de Cambre ſententia.

HVnc Iuuenalis uerſum, Domitius idem Calderinus his uerbis enarrat. Cornelius de declamationibus ita ſcribit. Declamationes, aut ex hiſtorijs trahebantur, ſicuti ſanè nõnullæ uſq; adhuc: aut ex ueritate, ac re, ſi qua forte recens accidiſſet. Itaq; locorum etiam appellationibus additis proponi ſolebant, & ſic certe collectæ, editæq; ſe habẽt. Crambe igitur inſcriptio eſt declamationis à loco. Nam Cambre oppidũ eſt in Teuthrania Troadis, ut ſcribit Plinius & è proxima regione eſt Leſbos, in qua Mitylenen occupauerunt tyranni, ut autor eſt Strabo, Nigeſsilus & Megarogilus, Alcæus poëta eos carmine eſt inſectatus unde aureum plectrum habuiſſe dicitur, autore Fabio. De tyrannis eiectis, Crambe declamatio ſemper erat repetenda à magiſtris.

Hæc placet ſententia, ut conueniat cum eo quod dixit.

Cum perimit ſæuos claſsis numeroſa tyrannos.

Quod alij à Crambo Scytharũ rege, cuius meminit Diodorus, Cramben declamationem deducunt, nulla ex parte accommodatum eſt. Hactenus igitur Domitius, tortuoſa prorſus, & tergiuerſanti oratione, cuius ex uerbis hæc deniq; colligitur, confuſa neceſsitate ſententia, Cramben declamationem ab oppido Teuthraniæ appellari, quod

& à locis

& à locis nomina declamationibus imponantur, & Mitylenen tyranni occupauerint, oppidum in Lesbo, ut id poëta uersiculo illo significet.

Cum perimit sæuos classis numerosa tyrannos.

Nos igitur, proponerentur necne à ueteribus controuersiæ, locorũ appellationibus additis, non laboramus, quãuis hoc nõ Cornelius (ut ipse dicit) sed Suetonius Tranquillus scripserit in libello, quem de claris grammaticis, rhetoribusq; composuit, eumq; libellum, non ut Cornelij, Sed ut Suetonij Domitius quoq; ipse superius agnoscit, et suo se laqueo (quod dicitur) implicat, exponens (ut quidem sibi uidetur) uersiculum eiusdem satyræ.

Parte alia solum rus sati pone lacertæ.

Iam uero Cramben (ut quod nunc instat agamus) esse inscriptionem, id nos planè pernegamus. Quin audacter pronũtiamus, neq; tale quippiã apud idoneos modo scriptores inueniri, neq; si maxime inueniatur, idcirco tamen ad tyrannos eos, qui Mitylenen occupauerint, referendũ, cum oppidum Crambe nõ modo nõ in Lesbo, sed ne in insula quidem sit ulla. Quare, quod pace sua dixerim, nihil hac Domitij cõmenticia opinione, si quis modo eã diligenter excutiat, dici, fingiq; potest, aut absonũ magis, aut incõcinnum, & ridiculũ, sic ut sese ipsa nullo impellẽte subuertat. Neq; aũt causa fuit, cur Mitylene ad Alcæum consurgeret, ut classis numerosa tyrãnos perimeret, quando inter primas cõtrouersiarũ materias, tyrãnicidarũ præmia numerat Cornelius in eo dialogo, quẽ de claris edidit oratoribus. Ita sibi omnia tenebrarũ & caliginis ingenia Domitius offundit, quoties uelut è nassa pisciculus nequit Pace sua.

quit

Atticus philosophus. quit exsinuari, quodq; Aristotelem facere docet Atticus philosophus, nõ inelegãs Platonis propugnator, ut quẽadmodum sepia sparso sub oculos ipsos, manumq; piscatoris, suo sibi succo, elabitur, ita ille deprehẽdi metuens, sentẽtias de industria obscuritatibus infuscet, hoc in hunc hominẽ potius cõueniat, nũquam magis, quàm cum penè tenetur, inuoluẽtem semet, obnubilãtemq; ambagibus, & quoddã sicut attramẽtum perplexitatis interuomentem.

Sepiæ natura.

Quod aũt quidã uir alioqui doctus, & industria sua bene de literis meritus, in cõmẽtario nuper edito de Gambra, Anathoq; affert ex Probo, ut ipse inquit, Iuuenalis interprete, fateor equidem, nec scire me quinã sit hic Probus, nec putare eum esse cuius Gellius, aliiq; ex ueteribus meminerint. Fides ergo de eo apud autorẽ sit. Mihi tamen quod uidetur, exponã breuiter, nam, ut ait ille nescio qui tragicus, ueritatis simplex oratio est. Græcũ igitur hoc, arbitror, prouerbium Iuuenalis expreßit, δὶς κράμβη θάνατος. quo significatur, bis posita Crãbe mors esse. Crambe aũt braßicæ genus, ut fastidiũ uidelicet repetitæ sæpius cõtrouersiæ denotaret, cũ uulgò quoq; recalfacta braßica iam in prouerbiũ fastidii cõceßerit. Maluit autẽ Græcum usurpare quàm Latinũ uocabulũ poëta, uel quia tritius id Græcis quàm Latinis prouerbiũ, uel sanè quia species etiam quædã braßicæ proprie appellata Crambe, tenuioribus, ut est apud Plinium, foliis & simplicibus, densißimisq;, amarior, sed efficacißima. Ipsius uerò Græci prouerbii mentionem Suidas facit, poniq; etiã in cõuiuiis Cramben docet, quòd sit ebrietati contraria, quẽadmodum in libro de re rustica testatur Cato.

Græcum prouerbium.

Crambe.

Vitiose

VITIOSE' QVAEPIAM IN EPI*stola Ciceronis,deq; uocabulo quod est Sciamachia.*

CAPVT XXXIIII.

RVsticum nimis & illepidum, sordidumq; adeo planè uocabulum Ciceronis epistolam occupauit, eam quæ est ad Brutũ *isto principio.* Mirabiliter *mi* Brute *lætor,sic enim in ea legimus.* Meæq; *illæ uehemẽtes contẽtiones tanquàm scientia adnihilatæ esse uideantur.* Quod *quidam tamen hactenus corrigũt,ut dicant tanquã si iam adnihilatæ esse uideãtur.Consulãt quæso eruditi, peritiq; idoneorũ uerborum ueterumq; lectionum,consulãt suum quisq; iudiciũ sensumq;,ac tũ demũ credere audeãt,adnihilatas cõtentiones,scriptũ fuisse à* Cicerone. Nos *in codicibus duobus* Medicæ *familiæ,quorũ supra quoq; fidem allegamus,mẽdose id etiã,sed tamẽ ut erroris adhuc uestigiũ nõ sit abolitũ,sic reperimus,* Tanquã Scianachalææ *esse uideantur.* Quare *suspicamur legendũ, sciamachiæ.* Sciamachiæ.
Sunt enim sciamachiæ nihil sanè aliud, quàm umbratiles pugnæ.Sentit enim Cicero hoc utiq; frigere iam se planè in senatu nõ succedentibus Bruto *rebus, suasq; illas uehemẽteis cõtẽtiones,sciamachias uideri uocabulũ ipsum,per quàm est elegãs apud* Græcos, *& magnopere usitatum.* Quin Galenus *quoq; medicus ĩ libro scd'o* ὑγιεινῶν *sic ait* Id est,Sanatiuorũ,uel salubriũ.
μεταβαίνειν δὲ καιρὸς ἐπὶ τὰ ταχέα χωρὶς εὐτονίας καὶ βίας, δρόμοι δ' εἰσὶ ταῦτα καὶ σκιαμαχίαι.

Transire uero tempus ad celeria absq; tentione & uiolentia, cursus uero sunt talia & umbratiles pugnæ.

Inter *celeres exercitationes,quæ tamẽ attentæ uiolentæq; non sunt,etiã cursus adnumerat,& sciamachias.* Deniq; *uel* Eusthathius

uel Eustathius in Odysseæ commentario Rhapsodiæ tertiæ, de uerbo eo sic meminit.

ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὲν ὑπὸ σκιᾷ μαχόμεθα, φαῦλον δηλοῖ οὐδέν, οὐ μήν τοι καὶ τὸ σύνθετον σκιαμαχεῖν.

Similiter autem & hoc, quod dici solet, sub umbra pugnamus, fœdum nihil significat, & præterea neq; ipsum compositum sciamachein, id est in umbra pugnare.

Et M. Varro satyram unã è suis illis Menippeis Sciama- Gellij locus. *chiam inscripsit. Hæc enim est apud Gellium uera ex antiquis exemplaribus lectio, non ut quidã etiã scribũt Criomachia. Quin paulò etiã supra in epistola eadem Cicero-* Organon .i. instrumentum. *nis, uocabulũ alterum quod est ὄργανον, de Græca scriptura deprauatũ migrauit in Latinam. Nam pro eo quod erat ὄργανον, factũ iam optanon, neq; autẽ hoc quoq; ab ullo hactenus animaduertitur. Quare sic legeris, planè iam Brute frigeo. Organon enim erat meũ senatus, ut quo pro organo Cicero, proq; instrumento utebatur.*

LOCVS IN M. VARRONIS, *& item alter in Columellæ libris rei rusticæ defensus à uitio, quædãq; super Euhemero inibi, & Iouis sepulchro, & Cretensibus addita, & locus apud* Varronis locus. *Stathium declaratus.* CAP. XXXV.

IN M. *Varronis libro primo rerum rusticarum mẽdose legitur illud, Arista & granum omnibus ferè notum, gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scriptum scio esse in Ephemeridis uersibus. Nam quod habent etiam, qui putantur emendantissimi codices, in Ephemeridis uersibus, hoc ego in uenerandæ uetustatis exemplari è publica gentis Medicæ bibliotheca sic inuenio, in Euhemeri libris uersis. Neque autem dubium est, Enni*

ſacram hiſtoriam ſignificari à Varrone de Euhemero in Latinũ uerſam, quam uidelicet & Lactantius identidẽ, & Euſebius citat, & Auguſtinus. Verba Lactantij de libro diuinarum inſtitutionũ primo ſic habent. Antiquus autor Euhemerus, qui fuit è ciuitate Meſſana, res geſtas Iouis, & cæterorũ qui dij putantur collegit, hiſtoriamq́; contexuit ex titulis, & inſcriptionibus ſacris, quæ in antiquiſsimis templis habebãtur, maximeq́; in fano Iouis Triphyli, ubi aureã columnã poſitam eſſe ab ipſo Ioue, titulus indicabat. In qua colũna geſta perſcripſit, ut monimẽta eſſent poſteris rerum ſuarum. Hanc hiſtoriam interpretatus eſt Ennius, & ſecutus, cuius hæc ſunt uerba. Vbi Iupiter imperium Neptuno dat maris, ut inſulis omnibus, & quæ loca ſunt ſecundũ mare omnibus regnaret. Dein Lactantius idem locos Ennij nõnullos, de hac ipſa hiſtoria iterũ atq; iterũ adducit, quos equidem breuitati ſtudens prætereribo. Quin ipſius quoq; Euhemeri uerba Sextus item allegat Empiricus, Pyrrhoniorũ maxime uolumine quarto, uocatumq́; ait Atheon, ſicuti Melium Diagoran, Prodicũ Ceum, Theodorum Cyrenaicum, complureisq́; alios. Ac de eo quoq; Timon Phliaſius (ut arbitror) ſic ait. Euhemerus eiuſq; libri. Atheon.

Εὐήμερος γέρων ἀλαζὼν ἄδικα βιβλία ψύχων.

Euhemerus ſenex inſolens iniquos libros effutiens.

Sed his omiſsis, illud utiq; acrius inſpiciendũ eſt apud Columellam quoq; libro x. capite autem tertio, ubi de apibus agitur, bis Homerum citari pro Euhemero in peruulgatis codicibus, quod & uetuſtiſsimus indicat liber, de priuata familiæ Medicæ bibliotheca, literis Langobardis exaratus, & item alter è publica eiuſdem gentis, quem de uetuſto exem Colu. locus.

N.Nicolus. *sto exemplari, Nicolaus Nicolus, uir doctus & diligens sua manu perscripserit, tum & ratio astipulatur, cui nulla resistūt claustra, siquidē apud Homerū fabula nulla istiusmodi de apibus reperitur, ac uerisimile est, scriptum fuisse ab Euhemero Potius, qui Iouis historiā composuerit, cuius apes ille fuisse nutrices prædicantur. Quod autem apud hunc ipsum (ut arbitror) Euhemeron, de quo supradiximus, scriptum repererat poëta Callimachus in sacra eadē*

Iouis sepulchrū. *historia, Iouem in Creta uitam consummasse, atq; inibi sepulchrū eius esse in oppido Cnoso, in quo sepulchro eius inscriptum fuerit antiquis literis Græcis* Ζεὺς Κρόνου, *id est Latinè, Iupiter Saturni, quod hoc inquam poëta doctißimus & scriptū ab illo cognouerat, & pro confesso à Cretēsibus habitum, testatumq́;, ob id opinor in hymno ipso ad Iouē, Cretenses, inquit, semper mendaces, qui sint Iouis sepulchrum fabricati, cum nunquàm ille obierit, perpetuoq́; sit. Versus autem hi sunt.*

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, καὶ γὰρ τάφον ὦ ἄνα σεῖο
Κρῆτες ἐτεκτήναντο, σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.

Cretes semper mendaces, etenim sepulchrum o rex tuum,
Cretes extruxerunt, tu uero non interijsti, es enim semper.

Propterq́; hoc ipsum deniq;, Stathius quoq;, opinor, in primo Thebaidos inquit. Mētitaq́; manis Creta tuos. Cyprianus

Cypriani locus. *etiā martyr, homo disertißimus, in libro de origine, & generibus idolorum, Antrum Iouis ait in Creta mutitur, & sepulchrū eius ostenditur, quanquàm parum emendate scripta uerba hæc in nouis codicibus reperiūtur. Porrò Cretēses adeò mendaces habiti semper, ut Græco pro-*

Id est, Aduersus Cretensem cretizare. *uerbio, quod est,* πρὸς Κρῆτα κρητίζειν, *nihil aliud significetur, nisi mendacio uti aduersus mendacem. Sed &*

Cre

Cretensis illius Epimenidis uersiculus hic à Paulo etiam Apostolo citatus atq; ob id etiam sanctificatus est.

Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσαι, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί.

Id significat, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, uentres pigri. Nam uersiculi prioris hemistichion, de Epimenide sumpsit Callimachus. Quocirca eleganter etiam hoc Ouidius in amoribus.

Cretes erunt testes, nec fingunt omnia Cretes. Et alibi.

Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet urbes,
Quamuis sit mendax, Creta negare solet.

SOLVTVM HIC ET ENODAtum, *quod ænigma de Varronis libro Citat Gellius.*

CAPVT XXXVI.

Aenigma illud ex Varrone, quod Gellius proponit, & inenarratum relinquit, ut legentium coniecturas acuat, equidem soluturum me meo quoque periculo profiteor. Est autem tale in tribus senarijs. *Auli Gellij locus.*

Semel minus'ne, an bis minus sit, non sat scio,
An utrumq; horum, ut quondam audiui dicier,
Ioui ipsi regi noluit concedere.

Terminum significare uidetur, qui deus cõcedere Ioui noluit, cum capitolium exaugurabatur. Ouidius Fasto. 2. *Terminus deus.*

Quid noua cum fierent capitolia? nempe deorum
Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.
Terminus ut ueteres memorant, inuentus in æde
Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.

Dubitat ergo hic scirpi autor, semel minus, an bis minus fuerit, an utrũq; horum, ex utroq; autẽ, hoc est ex semel, & bis resultat ter Quare nõ semel minus, nõ bis minus,

sed Terminus fuit, qui Ioui ipsi regi noluit concedere.

LAPSVM FOEDE SERVIVM *super Oaxe fluuio, & Creta.*

CAPVT XXXVII.

ET rapidum Cretæ ueniemus Oaxem. Hoc ex prima bucolicῶn egloga, sic enarrat ad uerbum Seruius. Rapidum Cretæ, inquit, lutulentū, quod rapit cretā. Creta alba terra dicitur. Nam Oaxis fluuius est Mesopotamiæ, qui uelocitate sua rapiens albā terrā turbulentus efficitur. Hactenus ille. Sed ego Oaxē Cretæ insulæ fluuiū intelligi crediderim potius. nam Vibius quoq; Sequester Oaxem Cretæ fluuium dicit esse, à quo & ciuitas Oaxia. Quare Apollonius, Cretam quoq; insulam, tellurem Oaxida uocauit in primo Argonauticῶn his uerbis.

Oaxis.

Δάκτυλοι Ἰδαῖοι Κρηταέες οὕς ποτε νύμφη
Ἀγχιάλη Δικταῖον ἀνὰ σπέος ἀμφοτέρῃσι
Δραξαμένη γαίης Οἰαξίδος ἐβλάστησε.

Dactyli Idæi Cretenses, quos olim nympha
Anchiale Dictæo in antro utraq; manu
Capiens terram Oaxida produxit.

Hoc autem postremum ita Varro transtulit, ille arbitror Attacinus alieni operis interpres.

Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis.

Neq; uero non conuenit rationi, ut qui dispersum iri toto orbe suos populares uelit ostendere, de insula quoq; in medio, ueluti mediterraneo mari sita, tum autem & de altera toto penitus orbe diuisa meminerit.

EXPOSITVM IVVENALIS CARmen *contra omnium hactenus sententias, super Laconico, & Pitylismate.* CAP. XXXVIII.

Qui

Qui Lacedæmoniũ pitysmate lubricat orbem. Versus hic ex undecima Satyra Iuuenalis, uarie prorsus expositus est hactenus, atq; (ut arbitror) indiligẽter. Nã Domitius Pitysma dicit esse irrorationem è leui sputo, de uerbo Pityo. Lacedæmonium uero orbem pro anulo accipit, quoniam, inquit, à Lacedæmonijs anulorũ usus manauit, ut senatores, & equites, per anuli mentionem significentur. Porrò alter eruditißimus homo, quem tamen nominare parcimus honoris gratia, qua parte ab eo dissentimus, saltationem putat esse Lacedæmoniã, sed ingenue tamen fatetur, nihil adhuc de eo se legisse, nisi tantum apud Pollucem, mentionẽ factam Lacedæmoniæ saltationis. Tertius deniq; uir ipse quoq; doctißimus, trochũ intelligit de arbore pinu fabricatum, quod pitys dicatur pinus, unde sit pitysma. Nos è tribus his opinionibus, honorẽ præfati autorũ nullam planè probamus. Principioq́; negamus orbẽ Lacedæmoniũ significare anulum posse, quoniã nusquam legatur anuli originẽ manasse à Lacedæmonijs. Plinius autem quem Domitius adducit, tantũ ferreo etiam tum anulo Lacedæmone uti refert. Quod si tollitur non posse Lacedæmoniũ orbem pro anulo accipi, sicuti certe tollitur, nihil profecto commenticia illa irroratio ualebit. Neq; tamẽ à pityo, quod nunquã uerbum inuenias, sed à pityzo magis pitysma deducetur, quod apud Nicam Grammaticum declaratur. Qui uerò saltationẽ putat esse Lacedæmoniam pitysma, cum de eo nihil inueniat, facile (ut esse ingenuus cõsueuit) potiori sententiæ cesserit. Quod item facturum credo, qui trochum putat è pinu factum pitysma esse, cum nec usquam lectum, nec ad rem faciat, & syllabæ ratio pu-

Iuuen. locus.

Hæc uidetur recantare Politianus epistolarum lib. xj. epist. vj.

gnet, quoniam pitys habeat priorem correptam syllabam, ut ex primo liquet etiam Theocriti uersiculo. Nos igitur pitylisma legendum credimus, ut inscitia librariorũ syllabam de medio dempserit. Quod haud mirum est in tantis tenebris. Pitylisma uerò intelligimus exercitationẽ, de qua

De tuenda bona ualetudine.

Galenus excellens medicus in secundo ὑγιεινῶν *libro. Quamuis apud eum sit uerbũ potius pitylizin, quàm nomen pitylisma. Cæterum rectè pitylisma fit inde, etiã usitatißima proportione. Neq; adeo incongruũ Galeni Græca uerba prius adscribere, dein pro captu nostro interpretari. Cum igitur exercitationum uaria genera notet, ac de ijs etiam doceat, quæ ueloces quidem, sed citra intentionẽ, uiolentiamq́; sint, inter quas & hæc ipsa sit, de qua nunc*

Galeni locus.

agimus, ita scribit ad uerbum τὸ δὲ πιτυλίζειν ἐστὶν, ὅταν ἐπ' ἄκρων τῶν ποδῶν βεβηκὼς, ἀνατείνας τὼ χεῖρε κινῇ τάχιστα, τὴν μὲν ὀπίσω φέρων, τὴν δὲ πρόσω, μάλιστα δὲ τοίχῳ προϊστάμενοι γυμνάζονται τοῦτο τὸ γυμνάσιον, ἵν' εἰ καί ποτε σφάλλοιντο, προσαψάμενοι τοῦ τοίχου ῥαδίως ὀρθῶνται, καὶ οὕτω δὴ γυμναζομένων λανθάνει τε τὰ σφάλματα καὶ ἀσθενέστερον γίνεται τὸ γυμνάσιον. *Est, inquit, pitylizin, uel si mauis pitylissare, cum quispiã summis pedibus ingrediens, manus protendit, ocyßimeq́; mouet, alteram retrorsum scilicet, alteram prorsum, quo potißimum gymnasij genere ad parietes exercentur, ut sicubi lapsentur, apprehenso mox pariete facile resurgant, atque ita exercentium lapsus fallunt, & ipsa fit exercitatio imbecillior.*

Lacedæmonius orbis.

Porrò Lacedæmonium orbem, Laconicum ipsum acceperim, ut in quo solerent ad eum modum exerceri. Dion historiarum

storiarum tertio quinquagesimoq; libro, Laconicum in urbe uaporarium, aut sudatorium (sic enim interpretari uidemur posse, quod est apud eum Pyriateriū) ab Agrippa ædificatum tradit. Dein Laconicum dicit appellatum, quoniam Lacedæmonij per ea tempora nudi, unctiq; præ cunctis exercebantur. Laconicum istud & Martialis innuit, ita inquiens. Pyriaterium.

Ritus si placeant tibi Laconum,
Contentus potes arido uapore,
Cruda uirgine, Martiaq; mergi.

Sed & Columella in libro de agricultura primo sic. Attonitiq; miramur gestus effœminatorū, quod à natura sexū uiris denegatū, muliebri motu mentiātur, decipiantq; oculos spectantiū. Mox deinde, ut apti ueniamus ad ganeas, cotidianā cruditatē Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quærimus. Iam igitur uel ex his Columellæ uerbis cōstare cuiuis potest, quos iam potissimū poëta significet, nēpe eos dubio procul, qui diē totū in Laconicis istis, gymnasijsq; contererent, uncti, nudiq;. Quare etiā lubricat, inquit, propter oleum & unguen, quo defricti exercebantur. Seneca etiā libro epistolarū septimo ad Lucilium nihil aliud prorsus quàm Laconica insinuat, ita narrans. Quid mihi cū istis calentibus stagnis, quid cū sudatorijs, in quæ siccus uapor corpora exhausturus includitur, ut omnis sudor per laborem exeat? Restat uti nunc, quoniam orbem dixit, etiā doceamus fuisse in orbem constructa Laconica, quod ex libro quinto Architecturæ apud Vitruuiū patet, in his uerbis. Laconicôn sudationes quæ sunt cōiungendæ tepidario, æque quàm late fuerint, tantā altitudinē Laconicorum figura.

habeant ad imam curuaturam hemiſphærij,mediumq́; lu=men in hemiſpherio relinquatur, ex eoq́; clypeum æneum catenis pēdeat,per cuius reductiones,& dimiſsiones perfi cietur ſudationis temperatura. Ipſumq́; ad circinum fieri oportere uidetur,ut æqualiter à medio flammæ uaporisq́; uis per curuaturæ rotundationes peruagetur.

SCIRPVS EXSOLVTVS AVSO=*nij uatis,de Cadmi filiabus,Melone,Sepia,& Cni dijs nodis.* CAP. XXXIX.

SCirpum quem Theoni Grammatico per dimetros iambos acatalectos proponit ingenioſus, & non in=
Auſonij locus. *eruditus poëta Auſonius,ſic nos tentabimus explicare. Sed ipſos prius uerſiculos adſcribamus.*

Aut adſit interpres tuus
Aenigmatum qui cognitor
Fuit meorum,cum tibi
Cadmi nigellas filias,
Melonis albam paginem,
Notasq́; furuæ ſepiæ,
Cnidiosq́; nodos prodidit.

Ex his autem poſtremus uerſiculus,libris quidē uulgatio=ribus mēdoſe legitur,modos habēs,uel meos,pro eo quod nos repoſuimus nodos. Sic autē inuenio cum in alijs non=nullis,tum in libro Ioānis Boccacij manu perſcripto, qui nunc in bibliotheca ſancti ſpiritus Florentina ſeruatur. Cæterum nec ratio metri patitur alterutrum uel modos, uel meos. Quoniam iambū eſſe non pyrrhichium ſede illa ſe=cunda oportet. Literas igitur Cadmi Phœnicis munus,& papyrum Niloticam,& atramentum ſcriptorium,& ca=lamum

lumum librarium literatoris eius germanũ instrumentum uidetur mihi Ausonius sub hæc inuolucra cõplicasse, Cadmus enim literas primus in Græciã attulit è Phœnice. Testatur Herodotus in Terpsichore, Phœnicas eos, inquiẽs, qui Cadmo duce uenere in Græciã, literas uernaculas, & patrias, hoc est Phœnissas ostẽdisse primitus Græcis, sed fluxu ætatis, ait, cũ uoce notæ quoq; sensim mutatæ. Primiq; ijs Iones usi. Quare etiã φοινήκεια sunt appellatæ. Cadmeas aũt se quoq; uidisse, scribit Herodotus, literas in templo Apollinis Ismenij. Thebis in Bæotia cælatas in tripodibus quibusdã, de quibus tria citat epigrãmata, maxime (ut inquit ipse) Ionicis similes. Quamobrẽ si ueteres Græcæ literarum notæ, nõ aliæ quàm Phœnicum, Latinæ uero nõ aliæ fuere, quàm Græcorũ, sicut & Plinius indicat, citata ipse quoq; Delphica (Nam illud tabula nouitiũ est, & ab ineruditis additũ) manifestũ est etiã Latinas literas, non alias esse, quàm quas à Cadmo didicerimus. Quare ob id eas Cadmi filias uocat Ausonius, quoniamq; atramẽto minusculæ imprimuntur, ideo suauiter nigellas. Ob id igitur Zeno sic in epigrammate.

Cadmus i Græciam literas attulit.

Οἶδε πάτρα φοίνισσα τίς ὁ φθόνος οὐ καὶ Κάδμος
κεῖνος ἀφ' οὗ γραπτὰν ἑλλὰς ἔχει σελίδα.

Nouit patria Phœnissa, quænam inuidia, ubi & Cadmus
Ille, ex quo scriptam Græcia habet paginam.

Timon quoq; Pyrrhonius, ut apud Sextum legimus, libro Pyrrhoniorum quarto sic scripsit.

γραμματικῆς τῆς οὔτις ἀνασκοπὴ οὐδ' ἀνάθρησις
ἀνδρὶ διδασκομένῳ φοινικικὰ σήματα κάδμου.

Grammatica huius nulla contemplatio neq; conspectio
Viro edocto Phœnicica signa Cadmi.

Zopyrion unus ex illis autorib' e quibus cōstāt collectanea quæ Suidæ nomine circūferuntur.

Cadmi Phœnicica signa notas literarum uocitans. Omitto quòd & Suidas, aut Zopyrion potius φοινίκια uocatas literas ait. Omitto Plinium, cæterosq́; permultos, qui dicant eas à Cadmo in Græciam allatas. Nam cum diuersi quæ legerant apud Herodotum paßim meminerint, satis ipsi fecisse uidemur, quòd ista suæ reddimus autoritati. Nec enim tam numeranda, sicuti putamus, ueterum testimonia sunt, quàm ponderanda. Melonis uero albam paginam ob id ait, quod papyrum Nilus producit, ex quo paginæ fiunt candidæ. Nilus autem à ueteribus Latinis, nondum assuetis Græcæ linguæ, Melo uocabatur, quẽadmodum Pompeius in uocabulo, quod est alumento declarat. Quãquam habent pleriq; codices, non Melo sed milo, mendosè insciteq́;. Quare uacillantem (si uidetur) autoritatem, adminiculo Serui substentabimus, cuius in primo Aeneidos ita uerba sunt. Sanè Atlas Græcũ est sicut Nilus, Nam Ennius dicit Nilum Melonem uocari, Atlantẽ uero Telamonem. Sic ille. Deniq; pro atramento in literarum formas lito sepiam capimus etiam apud Persium.

Melo qui & Nilus.

Pōpeij locus.

Atlas.

Sepia.

Nigra quod infusa uanescat sepia lympha.

Scilicet ob eius piscis ingenium, qui liquorẽ dicatur atrũ profundere, quo fortaßis olimq́; atramentum confieret. Ex quo Martianus. Dehincq́; nigello puluere, qui ex fauilla confectus, uel sepia putaretur, illato per cannulas eadem resanari. Furuum porrò nigrum de quo & furem dici putat Varro. Sed & Horatius ex eo quoq;, Furuæ (inquit) regna Proserpinæ. Et furuas hostias Diti patri, Valerius Maximus, Sed & ante eum Varro nigras interpretatur. Cnidios dein nodos accipe, quoniam calami probatiores

Furuum.

Nodi Cnidij.

probatiores Cnidij, ficuti Plinius ait libro fextodecimo hiftoriæ naturalis. Affectauit autem imitationem Perfianam, cum dixit nodos, quoniam & ille fcripferat:

Inq; manus chartæ nodofaq; uenit harundo.

SCIRPI SIMILE VATIS EIVSdem epigramma, emaculatum, atq; enarratum.

CAPVT XL.

Qvem nuper uatis Aufonij fcirpum enodauimus, redegit in mentem nobis tetraftichon eiufdē, facilius intellectu fortaffe, fi quis & emaculatum habeat codicem, & Græce literaturæ non fit ignarus, ut cui uel alterutrū defit, nō minoris fanè laboris futurum, quàm hoc eft ænigma fuperius. Verfus hi funt: Aufonij locus.

Lais eros & itys, chiron & eros itys alter
Nomina fi fcribas, prima elementa adime,
Vt facias uerbum quod tu facis Eune magifter.
Dicere me Latium non decet opprobrium.

Nempe de primis fingulorum ipforum nominum literis feriatim inter fe coagmentatis Græcum diffultat hoc uerbum λείχει, quod eft Latine lingit, ut eo uerbo (fit autem honor auribus) inguinum liguritor Eunus, aut fi quid tale addiuinas, infinuetur. λείχει.

QVOD IN DIGESTIS IVSTINIANI principis, diē diffufum, male pro eo qđ eft diffiffum, legitur, ut & Apud Gelliū, diffundi & definitiones, pro illis diffindi, & diffifsiones, atq; inibi de Pandectis Florentinis nonnihil. CAP. XLI.

Diffifsionis uocabulum, & item quod dici folitum, in iudicijs diffindi diem, penè iam fublatum è medio, Diffindi diem.

atq;

atq; inscitia quadam improba, importunaq; bonis artibus exitiosa iam obliteratum restituere ipsi pro uirili conabimur, & renouare diligẽtia nostra. Vtitur ista loquẽdi figura etiã iurecõsultus Vlpianus in libro lxxiiij. ad edictum, per hæc sanè uerba, quæ posita libro primo Digestorum sunt, sub hoc titulo, Si quis cautionibus in iudicio

Sistere. *sistendi causa factis, nõ obtẽperauerit. Si quis, inquit, in iudicio se sisti promiserit, & ualetudine, uel tẽpestate, uel ui fluminis prohibitus, se sistere nõ potuit, exceptiõe adiuuatur. Nec immerito. Cum enim in tali promißione præsentia opus sit, quẽadmodum potuerit se sistere, qui aduersa ualetudine impeditus est? Et ideo etiã lex xij. tabularum, si iudex, uel alteruter ex litigatoribus morbo sontico impediatur, iubet diẽ iudicij esse diffissum. Hactenus Vlpianus. Diffissum aũt legẽdum, non diffusum, quod oẽs habent hi fermẽ libri, qui sunt in manibus. Atqui uolumẽ*

Pandectæ Pisanæ. *ipsum Iustiniani Digestorũ, seu Pandectarũ, dubio procul archetypum, in ipsa curia Florentina à summo magistratu publice adseruatur, magnaq; ueneratione, quãquã raro id etiamq; ad funalia ostẽditur: est autẽ liber haud quota spoliorum, prædæq; Pisanæ portio, sæpe à consultis citatus, maioribus characteribus, nullisq; interuallis*

Compendiariæ notæ. *dictionum, nullis item compendiarijs notis, quibusdam etiam saltem in præfatione uelut ab autore planè & à cogitante, atque generante potius, quàm à librario & exceptore inductis, expunctis, ac superscriptis, Cum Græca epistola, Græcoq; etiam pulcherrimo hoc epigrammate in prima fronte.*

Βίβλον Ἰουστινιανὸς ἄναξ τεχνήσατο τήνδε

τὴν

τὴν ῥα Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κάμε παμβασιλῆι
οἷά τις Ἡρακλῆι πανάιολον ἀσπίδα τεύξας,
ἣ ἐπιμαρμαίρουσιν ἀγάλματα πάντα θεμίστων,
ἄνθρωποι δ᾽ Ἀσίης τε δ᾽ ὀρυκτήτου τε Λιβύστης
Εὐρώπης τε πίθονται ὅλου σημάντορι κόσμου.

Librum Iustinianus imperator molitus est hunc
Quem utique Tribonianus magno elaborauit omnium imperatori,
Veluti quispiam Herculi uariegatum clypeum fabricatus,
Vbi refulgent imagines omnes legum;
Homines uero Asiæque subactæque Libyæ
Europæque parent totius rectori mundi.

Cuius tamen uoluminis legendi, ac uersandi per ociũ mihi est uni facta copia, Laurẽtij Medicis opera, causaq;, q uir suæ Reip. princeps, dũ studiosis obsequatur, etiam ad hæc usq; officia se demittit. Igitur in Pandectis his, nõ iam Pisanis, ut quondã, sed Florentinis, in quibus pura sunt uerba, nec ut in cæteris plena maculis, & scabie, Diffissum reperio non diffusum. Quod idem apud Aul. quoq; Gelliũ uideo deprauatũ, libro qui nunc uulgò tertiusdecimus, cũ sit quintusdecimus emẽdatis codicibus. Nam ubi hæc uerba legimus, atq; in rerũ quidẽ definitionibus, cõperendinationibusq;, hic ego in codice Gelliano, ex bibliotheca publica Medicæ familiæ, quẽ uir haud indoctus (ut tũ ferebant tempora) sed diligẽs tamẽ in primis Nicolaus Nicolus ex uetustißimo exẽplari fideliter pro suo more descripserit, ita inuenio. Atq; in rerũ quidem diffißionibus, cõperendinationibusq;. Quòd si suspicio libera mi detur, malim credere equidẽ, in dierum, quam in rerum, ueram habuisse & incolumẽ scripturã. Quin eodẽ capite Gellius, Iußi igitur, inquit, diem diffindi. Sic enim in eodem codice, quod in his peruulgatioribus, Diem diffundi.

Libri Aul Gellij inuersi.

Alius Gel. locus.

Pollices

POLLICES IN FAVENDO PREMI, *sicut in denegādo fauorem, uerti solitos, ex coq́; sententiæ* Horatij, Iuuenalis, *&* Prudētij *declaratæ.*

CAPVT XLII.

Horatij locus.

*H*Oratius in primo epistolarum libro:
Consentire suis studijs, qui crediderit te,
Fautor utroq; tuum laudabit pollice ludum.

Vtroq;, inquit pollice Porphyrion, *hoc est utraq; manu, ut sit tropos synecdoche à parte totum. Sed ne quē forte ueteris scriptoris autoritas infatuet, ei quoq; aurem leuiter peruellemus. Scriptum est igitur apud* Plinium *libro naturalis historiæ octauo, & uigesimo, in hæc uerba,* Pollices *cum faueamus, premere etiam prouerbio iubemur.* Ex *quo* Iuuenalis *peritißime illud.* Et *uerso pollice uulgi,* Quemlibet *occidunt populariter,* Ceu *si uerso pollice tollatur fauor.* Denique *etiam* Prudentius *in heroico aduersus* Symmachum, *ita contra* Vestales, *quæ muneri gladiatorio interērant declamauit.*

Et quoties uictor ferrum iugulo inserit, illa
Delicias ait esse suas, pectusq́; iacentis
Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Pollicem uertere.

Nam ut fauere qui pollicem premerēt, ita puto qui uerterent denegare gladiatoribus fauorem credebantur.

QVAM MVLTAS HABVERINT *antiqui diphthongos.* CAP. XLIII.

Diphthongi ueteres.

*D*Iphthongi apud Latinos nō plures quatuor perhibentur, cum septē nos eas saltem inueniamus in antiquis uel marmoribus, uel nomismatis, quorū nobis copiā ingentem Medices Laurentius suppeditat. Nā præter illas uulgatißimas,

uulgatißimas, quæ sunt ae, oe, au, & eu, est adeo inuenire etiam ai, & ei, & item ou, pro illis ae, i, u, in ueteribus monimentis. Et ai quidem pro æ, nonnulli cũ litera i, non e, Græcorum more semper efferebant, ut Quintilianus ostendit. Quidam singulariter tantum, cum in genitiuum, uel datiuum casum incidissent. Vnde etiam Aimilius pro eo quod sit Aemilius alicubi Romæ in antiquis spectationibus adnotauimus. Omnino autẽ cum supra testudinem Panthei ascendissemus, fragmẽtum ibi marmoreum cũ eiusmodi scripturæ uestigijs offendimus. Ex quo etiam diæresin uidemus factam in illis quæ uel apud Vergilium sunt, Aulai, pictai, & quod nunc mendose legitur, aquai. Porrò autem diphthongus ei frequẽtius inuenitur, peneq; etiã in cõfesso est, quod & nomismata pleraq; & marmora uetustißima declarant, & argumẽta ipsa Plautinarum comœdiarum, quæ Captiui, quæ'ue item Menechmi inscribuntur. Nam si uersuum singulorum primas subinde literas connectas, Capteiuei, & Menaechmei resultabit, ut sit ubiq; ei diphthongus. Præterea fouri, non furi legimus in nomismate alio, ut prima syllaba diphthongo producatur. Qualis etiam apud Græcos est. Quid autem de ea dicam, quod & Quintilianus indicat, & nos aliquando obseruauimus, ut uocalem producendam geminarent, cum in aureo nomismate fœlix per e geminum, in æreo autem Galbæ principis uijrtus per i duplex reperiatur. Iam illa ἄκυρον, non'ne etiam apud nos in Græcis saltem nominibus, ut in Harpyia, Orithyia, Thyiadeq; reperitur? ut non iam septem diphthongos, sed decem quoq; habuisse uideri maiores queant.

Ai diphth. Aquai. Ei diphth. Fouri. Vocales geminatæ.

Pegasceium

PEGASEIVM NECTAR LEGI *oportere apud Persium, non melos.*

CAPVT XLIIII.

Persij locus. PErsius in epigrāmate, quod procemij uice fungitur.
Coruos poëtas (inquit) & poëtridas picas,
Cantare credas Pegaseium melos.

Nos in uetustißimo cōmētario, literis, quas Langobardas uocant, perscripto, quod etiā publice nostris auditoribus exhibuimus, sic ad uerbū inuenimus. Pegaseium nectar, in alijs melos, ex quo existimamus ueteram synceramq; scripturā nectar habuisse, nouitiā uero & mendosam, melos. Sed & Pomponius Lætus Romanæ princeps academiæ, diligētißimus homo antiquitatis, ueterē se habere Persianū codicē, multis audientibus affirmauit, huic nostræ lectioni suffragantē. Quod & ratio tamen carminis euicerit. Nam cum oporteat nouißimū choliambi pedem, spondeū poni uel trocheum, melos autem nunquam, neq; apud Græcos, neq; itē apud nostros, nisi breui priore syllaba accipiatur, mendum profecto fuerit in uersu, si melos admiseris. Nam quod autumant nonnulli, λ literā uim producēdi habere apud Græcos, quod omnino tacuit autor metrorū singularis Hephestion, id ego inueniri quidem scio, sed in obscuris duntaxat quibusdam, & ignobilibus scedis, exemplumq; afferri ex Homero, apud quē heloria prima intenta syllaba legamus. Id autē quàm friuolum, quàm leue sit, & nugatoriū, uel hoc euidētißime declarat, quod usu iam & autoritate doctißimi cuiusq; receptum est, ut id uocabulum apud Homerum quoq; λ duplici notaretur. Cæterum si maxime concesserimus, fieri

Hiphestion autor metrorum.

Primo Iliados.

ἑλώρια.

hoc

hoc solere aliquando apud Græcos, non tamen continuò credendum est, illiusmodi usum licentia Persium Græca una appellatione, quam uix semel in tanta scriptorum syl ua Græci usurpare ipsi reperiantur: Præsertim cum neq; apud Græcos, quantum equidem obseruauerim, neq; item apud Latinos, aliter quàm breui priore syllaba melos inueniatur. Nam quantopere hanc solis concessam Græcis licentiam fugitarint Latini ueteres, uel Martialis poëta declarat, cũ se de nomine ipso Earini tantopere torquet, nec sibi saltem pro Earino εἰαρινὸν dicere permittit, uulgata apud Græcos licentia, id est, literam interponendi, sicut apud Homerum ἐπ᾽ ἄνθεσιν εἰαρινοῖσιν. Atq; adeò Martialem ipsum audi. i. in floribus uernis.

Dicunt iarinon tamen poëtæ,
Sed Græci, quibus est nihil negatum,
Et quos Ares Ares licet sonare, ἄρες ἄρες Iliad. ε
Nobis non licet esse tam disertis,
Qui musas colimus seueriores.

Quare nihil dubitandum, quin sit illud melos in Persiano uersiculo tanquam uerruca deformis recidendum, restituendumq; nectar, quod ratio nobis toto capite & uetusta pariter autoritas adnuerunt.

PATROCLO IVNIORE M *Achillem, contrà quàm aut Aeschylus prodiderit, aut uulgò existimetur.* CAPVT XLV.

Disseminata inter omnes iampridem, receptaq; opinio, Patroclum fuisse Achille iuniorem, ab eoq; uelut adamatum, sicut fermè Hylan ab Hercule, tum innuere hunc ipsum Martialis creditur, sic inquiens.

Aeacidæ propior leuis amicus erat. Quare etiam uer*ſiculo cuidam nequiſsimo ex* Hermaphroditi *libellis uulgo quoque applaudebatur. Cæterum* Statius *in* Achilleide *parem denique utriuſque ætatẽ prædicat, ita inquiens.*

Inſequitur magno iam tum connexus amore
Patroclus, tantisq; extenditur æmulus actis.
Par ſtudijs æuiq; modis, ſed robore longe,
Et tamen æquali uiſurus Pergama fato.

Plato *autem in* Sympoſio, *longe diuerſum contendit. Nã* Achilles patroclo iunior. *& multo iuniorẽ fuiſſe* Achillem *declarat, & ipſum potius à* Patroclo *adamatum, utpote imberbem adhuc, nec* Patroclo *ipſo modo, ſed heroibus etiam cunctis formoſiorem. Quin ea cauſa dij, inquit, illũ honoribus egregijs affecerunt, ut ad inſulas fortunatas mitterent, quòd amatorem tanti fecerit, ut non pro eo ſolũ mori, ſed ei uel immori, quàm in patria conſeneſcere præoptauerit. Quin* Aeſchylum Plato *idẽ ceu nugacẽ taxat, quod is quoq; Achillem* Patrocli *fuiſſe amaſiũ prodiderit, teſtéq; utriuſq; ætatis* Homerum *citat, cuius ſi quiſpiã uerba (nam hæc utiq;* Plato *nõ poſuit) ſibi indicari poſtulat, legat in undecima* Iliados Rhapſodia *ſub* Neſtoris *perſona, quibus cũ mandatis* Patroclum *filiũ pater* Menœtius *ad bella dimiſerit.*

CACOETHES APVD IVVENAlem *tetraſyllabon, non cacethos.* Et *condita pyxi de lyde. non incondita legendum. Simul enarratus apud* Martianũ *locus, haud, arbitror, indiligẽter.*

CAPVT XLVI.

Iuuenalis locus. IN *ſeptima* Iuuenalis *poëtæ ſatyra ſic ſcriptum.*
–Tenet inſanabile multos
Scribẽndi cacethos, & ægro in corde ſeneſcit.

Vocabulum autē quod est cacethos, neq; à Græcis uspiā usurpatur, neq; à Latinis, sed neq; ratio carminis admittit. Quare cacoëthes legendū suspicamur, ut sit quod apud Græcos τὸ κακόηθες. Eo nāq; uerbo frequentißimo usitatißimoq; mala cōsuetudo significatur. Quod item in uetusto codice Lāgobardis exarato literis reperimus, cuius mihi potestatē legēdi fecit Franciscus Gaddius Florentinus, summi magistratus à secretis, prudens, humanusq; uir, nec Literis incultus. Sed & ille uersus ita in eodem: Cacoethes.

Turgida nec prodest condita pyxide lyde.

Quod alibi perperam sic est, In pyxide condita lyde, ut anum intelligas Lyden illiusmodi medicamenta uenditantem, craßā, & (ut inquit Plautus) doliarē. Quod & Capella fortaßē spectās, & facetißime super ebrio Sileno ludens, ita inquit: Ac dum mouere greßū cupit auocāte Lyde. Nam ut si Cantharæ uel Pirrhiæ nomina uel Baucidos inaudias, cōtinuo suffarcinatas tibi, & uinosas, & pannucias quasdam delectione confinxeris. Ita nomine audito Lydes, mox hanc Iuuenalis turgidam recordaris, ut mirifice sint inductæ ad excutiendos cachinnos personæ, uino uenas inflatus Silenus, & uentriosa Lyde, quæ titubantē, & lapsabundum etiam (si dijs placet) auocet ab irrisu. Iuuenalis locus. Lyde. Doliaris.

QVAE PLINIVS SVPER TITVLIS UETERUM ARTIFICŪ PENDENTIBUS PRODIDERIT, EA DE MONIMĒTIS ETIĀ UETERIBUS AGNITA ROMÆ, SICUTIQ; SPECIEM VERGILIANÆ ÆGIDOS. CAP. XLVII.

Romæ nuper in atrio Mellinæ domus, marmoream quandam ueluti basin aspeximus, in qua Græce sic erat. Σέλευκος βασιλεὺς Λύσιππος ἐποίει. *Id Latine*

ualet, Seleucus rex Lysippus faciebat. Erat tibi tũ nobiscum Ioannes Laurentius Venetus, summi pontificis à secretis, homo linguæ utriusq; doctißimus, omniumq́; istiusmodi quasi lauticiarum studiosißimus. Is igitur nos submonuit, quod & statim arripuimus, agnouimusq; non temere illic ἐποίει potius quàm ἐποίησεν, hoc est faciebat, quàm fecit. Siquidem, ut ait Plinius in præfatione librorũ naturalis historiæ, Sũmi illi artifices, etiã absoluta opera pendenti titulo inscripsere, ut Apelles faciebat, & Polyclitus, tanquàm inchoata semper arte, & imperfecta, ut contra iudiciorũ uarietates superesset artifici regreßus ad ueniã, uelut emẽdaturo quicquid desideraretur, si non esset interceptus. Quare, inquit, plenũ uerecundiæ est illud, quod omnia opera tanquã nouißima inscripsere, & tanquã aliquid singulis fato sit ademptũ. Tria aũt non (ut ille opinatur) amplius absolute tradũtur inscripta. Ille fecit, quæ suis locis reddit. Quo apparuit summã artis securitatem autori placuisse. Et ob id magna inuidia fuere omnia ea. Cæterũ etiã alibi Romæ simileis ĩueniri titulos, idem Ioannes Laurentius Venetus asseuerabat. Vidimus itẽ, quod etiã his Miscellaneis nostris putauimus inserendum, marmoreum quoddã in urbe eadem Palladis simulachrũ gestans Aegida squamoso draconũ corio contectã, sic ut extremũ ipsius ambitũ dracũculi item ad limbi, aut fimbriæ uicem circuncluderent. Erat ibi tum nobiscũ Iulianus Bononiẽsis, cui nunc ex re cognomen Antiquario factum, simulq́; Georgius Italianus Genuẽsis, homo rerũ abditarum inuestigator experientißimus, cũ statim Vergilianos uersus recordati, quibus eam demum Palladi clypei

[Margin notes: Faciebat. — Aegis Palladis. — Antiquarius.]

pei cælaturam mirè expreßiſſe poeta incomparabilis uidebatur, ita in octauo Aeneidos libro ſcribens:

Aegidaq; horrificam turbatæ Palladis arma
Certatim ſquamis ſerpentum, auroq; polibant,
Connexosq; anguis, ipſamq; in pectore diuæ
Gorgona deſecto uertentem lumina collo.

DE MEGABYZO SCRIPSISSE alios, quod Plinius de Alexãdro, uẽtitare in Apellis officinam ſolito. CAPVT XLVIII.

PLinius Secũdus in uolumine hiſtoriæ naturalis quinto & trigeſimo, uentitare in Apellis excellentißimi pictoris officinam ſolitum ait Alexandrum Macedonem, non artificio ſolũ, ſed comitate etiam hominis delectatũ. Qui & in officina, inquit, imperite multa diſſerẽti, ſilentium comiter ſuadebat, rideri eum dicens à pueris, qui colores tererent. Hoc quod de Alexãdro Plinius ſcribit, Plutarchus ad Megabyzum retulit, in eo uolumine, quo diſputat, quæ ſint adulatoris, & amici diſcrimina. Cuius ſi uerba Latine interpretemur, hæc ferè ſunt. Appelles, inquit, pictor aßidẽti ſibi Megabyzo, ſuperq; linea, & umbra dicere nõnihil tentanti, uiden' inquit, ut pueri melida (coloris id genus) terentes tacenti nuper tibi animos adhibebant, purpuramq; demirabantur, & aurũ? Sed idem te nunc deridẽt, loqui ſuper ijs, quæ haud didiceris, incipientem. Quin Helianus quoq; in libris hiſtoriæ multifariæ ad Megabyzum & ipſe non ad Alexandrum retulit. Plinij locus. Megabyzus.

CONTENTIO EPIGRAMMAtum Græci Poſidippi, & Latini Auſonij, ſuper Occaſionis imagine, tum pulcherrima ecphraſis Græci Calliſtrati.

CAPVT XLIX.

Ausonij locus.

Καιρός.

AVsonij poëtæ celebre est epigramma, quo simulachrum describitur Occasionis. Nam sic utiq; deum, quem Græci καιρὸν appellāt, interpretatus est. Sed enim longe miror, quid ita Phidiæ tribuerit, quod erat Lysippi. Extat adhuc enim Posidippi Græcum comparis argumenti, de quo suum finxerit Ausonius, quanquā in Græco Lysippus Sicyonius artifex, in Latino Phidia perhibetur. Porrò autem summis digitis Græcus autor ingredi, Latinus insistere dicit rotulæ. Talaria uterq; adnectit, uterq; faciem crine tegit, uterq; occipitium denudat. Nouaculam tamen dextra gerit Græcus ille καιρὸς, & Pœnitentia comes iungitur Latinæ occasioni. Figuræ sunt apud utrunq; poëtam pariles, plus tamen aliquanto arrident Græcæ, nam in istis omnibus (ut ita dixerim) mangonissandis, nescio quo pacto Græci belliores, quàm Romani nostri, tum uelut ab antigrapho decidere apographon erat necesse. Sed & Callistrati legimus ecphrasin simulachri eiusdem mirè festiuam, qua confirmatur à Lysippo id opus factum, publice Sicyonijs spectabile. Porrò autem ex ære hunc ait esse deum Callistratus, puerū adhuc primæ pubis à capitæ florulentæ ad pedes. Tum formosum eundem, sparsisq; fauonio crinibus, & multa frontis gratia, genarumq; adeo, & corporis totius pulchritudine, Dionysio maxime similem, quin & insistere pilæ suspēso gradu, pinnatis pedibus. Sed & capillos idem Callistratus in oculos pueri, genasq; deflectens occipitium crinibus liberat. Cætera deniq; scriptoris huius condimenta, & lenocinia, delicias, festiuitates, argutiasq; transmari-

Antigraphon.
Apographon.

nas, ex ipso utiq; petendas autore arbitror. Fit autem, ne scio quo pacto, lasciuiolas ut istas, & electatiúculas, quasi textam Mileti chlanydem, cane peius & angui, Romana refermidet grauitas. Illud haudquaquam prӕterierim, Nicephorum quoq; non inelegantem scriptorem Grӕcum, sic ordiri, quam de uirgine Deipara cōposuit orationem, ut cum super imagine ista nescio temporis dixerim, an Occasionis loquatur, referat eam ad tēporis illius, qui sit Grӕcè chronos, fugacißimam celeritatem. Romana grauitas. Nicephorus.

LOCVS IN PLINIANIS EXEMPLARIbus emendatus super nomine Prœtidum, atq; inibi de ipsarum furore relata historia. CAP. L.

IN quinto & uigesimo Naturalis historiӕ libro uerba Plinij Secundi, quo capite de helleboro tractatur, ita in uulgatißimis codicibus reperiuntur. Melampodis fama diuinationis artibus nota est, ab hoc appellatur unum hellebori genus Melampodion. Aliqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt, capras purgari pastore illo animaduertente, datoq; lacte earum sanasse parotidas furentes. Cӕterum non pastore, sed pasto, non paratidas, sed Prœtidas in codice uno uetustißimo, ex nobilißima ista Medicӕ gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de pastore & pasto facile est. Sic Prœtidas non parotidas legendū manifesta fides, eamq; uel indubitatißimam, uerißimamq; esse scripturam, prӕterquam quod ratio docet in primis efficax (quid enim sint parotides furentes? aut quid parotidibus aurium uitio, cum ueratro?) tamen & Dioscorides bonus autor apertißime declarat ita scribens. Veratrum nigrum, id alij Melampodium, alij ecto Plinij locus. Parotides. Veratrum Melampodium.

mum, quidam polyrrhizum appellant. Melampodiū uerò quoniam eo Melampus quidam pastor Prœti furētes filias purgasse uidetur, atq; curasse. Sic ille. Sed Atheniensis Apollodorus in bibliotheca (nam ita liber eius appellatur) purgationum Prœti filiarum potius ad uatem Melampoda, quàm ad pastorem refert, natasq; ait ex Prœto & Sthenobœa filias Lysippen, Iphinoēn, & Iphianassam, quæ ubi primum adoleuerint, uexatæ insania sunt, seu quoniā (ut scribit Hesiodus) Liberi patris ceremonias non acceperint, siue (quod est apud Acusilaum) quoniam Iunonis contempserint simulachrum. Postea autem quàm furere occœperint, toto Argiuorum agro prius errabundas, dein uero etiam per Arcadiam Peloponnesumq; uniuersam, sui decoris oblitas, locis solis excucurrisse, donec Melampus Amythaone, filiaq; Abantis Idothea natus, uates scilicet, & qui primus medicamentis sanare, ac purgationibus inuenerat, curaturum se uirgines spopōderit, si preciū sibi pars regni tertia transcriberetur. Cui cum Prœtus minime assentiret, uidelicet mercede tam immani deterritus, magis magisq; in dies gliscere furorem illum uirginum cœpisse, contagione etiam ad mulieres cæteras demigrante, sic ut uulgo suam quæq; domum relinquerent, filios occiderent, ac per solitudines uagarentur. Quare propagante se etiam atq; etiam calamitate, cum daturum Prœtus postulatam mercedē pacisceretur, iam uero non prius curaturum Melampus ait, quàm cum alterum tantū agri fratri quoq; suo Bianti adiudicaretur. Hic uerò metuentem Prœtum, ne si præsentem conditionem respueret, plus etiam subinde postularetur, consen-

Prœtidū furor.

Excucurrisse.

Melampus.

sisse

ſiſſe in eam mercedem. Ac tum demum Melampoda ua-lentiſsimum quenq; iuuenum comitem ſibi aſciuiſſe, clamoribusq́; eas atq; enthea quadam (ſic enim inquit) chorea Sicyona uſq; de montibus compuliſſe. Cæterum in perſequendo, maximam natu Iphinoēn extinctā, reliquas purgatione uſas reſipuiſſe. Tum Malampodi eas, & Bianti Prœtum tradidiſſe, ipſumq́; dein filium genuiſſe Megapenthen. Hactenus fermè Apollodorus. Helianus autem nomina Prœtidibus in omnifaria hiſtoria Elegē facit, & Celenen. Sextus porrò Empiricus Pyrrhoniorum quarto, Polyanthum Cyreneū dicere ſcribit in libro de Aſclepiadarum genitura, Prœti filias ab Aeſculapio fuiſſe inſania liberatas, in quā Iunone irata incidiſſent. Adijcit Ouidius purgamine mētis earū Biantem miſiſſe in Clitorium fontem, cuius potus abſtemios faciat. Sed enim qui Probus uulgò putatur, haud improbus omnino Maronis enarrator, & ipſe teſtē citat Heſiodū, fabulamq́; penè ſicut hæc eſt Apollodori, quanquā breuiſsime perſtringit. Hūc autem in eis errorē fuiſſe mentis, animiq́;, boues ut ſe crederent, quod Vergilius quoq; in Bucolicis ſignificat, neutiquam uideri fabuloſum debet, ſiquidem Paulus Aeginita medicus Græcus autor in tertio Periodeutico de atra bile, deq́; inſania ipſa narrans, uſu quoq; uenire ait, uti quidam ſibi brutæ animantes eſſe, uocesq́; imitari illarum uideantur. Prætereaq́; nonnullos arbitrari ſe uaſa eſſe teſtacea factos, tum autem ob id metuere, ne confringantur.

Enthea chorea. Prœtidum purgatio. Prœtidum nomina. Probus, Maronis enarrator. Paulus Aeginita.

CVR IN EPHESIAE DIANAE *templo molles appellati honores à Martiale.*

CAPVT LI.

Multimammia. CVr molles dixerit honores in Triuiæ templo Martialis, hoc est in Dianæ Ephesiæ, etiam hæc afferri poßunt, scita (ni fallor) & arguta satis, sed quæ tamen interpretes omiserunt. Ac primo quidem de multimammijs poßumus dictum existimare. Nam ut diuus Hiero. in epistolam Pauli ad Ephesios scribit, Erat Ephesi templum Dianæ, & eiusdem in ipso multimammia, id est multarũ mammarum effigies, qua cultores eius decepti putabant eam omnium uiuentium nutricem. Poßumus item ad pompam referre, de qua Xenophon Ephesius in primo Ephesiacorum libro scribit ad hanc sententiam. Agebatur autem, inquit, solenne ijs locis Dianæ festum, ab urbe ad templum, quæ sunt stadia omnino septem. Celebrare pompã uirgines omneis indigenas oportebat, splẽdide in primis ornatas, Prætereaq́; ephebos, Abrocomi æquales, qui tũ annum circiter decimum septimum agebat, & cum ephebis aderat, uelutiq́; primas in ea pompa ferebat. Magna autem uis hominum spectaculo intererat, uel popularium uel hospitum, Siquidem mos habebat, uti in ea celebritate, & sponsi uirginibus, & ephebis uxores inuenirẽtur. Procedebat ergo ordinatim pompa, primo scilicet sacra, faces, canistra, & suffimenta, tum autem equi, canesq́;, & uenatoria arma, nonnullorum quoq; bellica, sed pleraq; tamen pacalia. Fœminarum se quæq; ueluti ad amatoris oculos composuerat, uirginumq́; ordinem ducebat Antia. Sic utiq; Xenophon scribit, non quidẽ Atheniẽsis ille, sed alter eo non insuauior Ephesius, qui paulò post etiam ita subdit: Vt igitur peracta pompa, uenẽre in templum sacrificatũ multitudo omnis, atq; ibi ornatus pompæ

Festum Dianæ.

Antia. Xenophon Ephesius.

pæ solutus omnis, Et conuenere eôdem uiri, fœminæq́;, ephebi, & uirgines. Non absurdum est autem propter Dianæ quoq; sacerdotem molles honores audire, de quo etiam nonnihil Domitius ex Strabone. Cæterum Heracliti Ephesij summi philosophi, scilicet illius, qui ex obscuritate librorũ Scotinos, hoc est tenebricosus appellabatur, quiq́; omnibus humanis actibus illachrymabat, illius inquã Heracliti ad Hermodorum extat epistola, qua sic fermè in Ephesios cauillatur. Quanto Ephesijs meliores lupi, atq; leones. Non se inuicẽ mancipant, nec aquila aquilam emptitat, nec leoni leo ministrat pocula. Sed neq; canẽ canis exsecat, ut uos deæ sacerdotẽ exsecuistis Megabyzum, metu ne uirgini uir cõsecretur, & quo pacto impij aduersus naturam, pij sitis aduersus simulachrum. Principio enim id agitis, ut dijs primus imprecetur sacerdos amissa uirilitate. Quin deam quoque impudicitiæ uelut insimulatis, metuentes ne illi ministretur à uiro. Heraclitus. Scotinos. Sacerdos castratus.

QVAE SIT APVD MARTIAlem Cornibus ara frequens. CAP LII.

IN superiori epigrãmate locus est hic alter, neutiquàm à Domitio, ne'ue ab alijs, quantum uideam cognitus. Mar. locus.

Dißimuletq́; deum cornibus ara frequens.

Quod enim Domitius Hãmonis templũ in Libya accipit, nullo pacto procedit. Nam cũ hic magnificẽtißima orbis terrarũ ædificia memorẽtur, quæq́; inter miracula referrentur, ut ex eorũ cõparatione, amphitheatri præconiũ crescat, ridiculũ profecto fuerit de templo hic Hammonis audire, pauperrimo scilicet, ut Lucanus ait his uersibus. Hammonis templum pauperrimum.

Ventum erat ad templum, Libycis quod gentibus unum

Inculti

Inculti Garamantes habent, stat corniger illic
Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina uibrans,
Aut similis nostro, sed tortis cornibus Hammon.
Non *illic Libycæ posuerunt ditia gentes*
Templa, *nec eois splendent donaria gemmis,*
Quamuis Aethiopum populis, Arabumq́; beatis
Gentibus, atq; Indis unus sit Iuppiter Hammon.
Pauper adhuc deus est, nullis uiolata per æuum
Diuitijs delubra tenens, morumq́; priorum
Numen, Romano *templum defendit ab auro.*

Neq; *autem aut ex* Plinij, *aut ex* Maronis *dictis colliges templum* Hammonis *apud* Nasamonas *insigne uel ædificijs, uel opibus fuisse, si uerba ipsa diligẽter utriusq; pensitabis.* Et *quidem mẽtior nisi ara potius* Apollinis *in* De- *lo accipienda, quod Ceratinon bomon dicunt, inter septẽ orbis spectacula, sicuti* Plutarchus *ait, celebrata, quæ tantum ex dextris cornibus sine glutino ullo, aut uinculo, coagmentata, compactaq́; sit.* Hoc *autem* Plutarchus *in eo scribit opusculo, quo tractat, utra prudentiora sint, aquigena, an terrigena animalia. Deq́; ara eadem sic* Ouidius *in epistola Cydippes ad Acontiũ meminit hoc uersiculo.*

Miror & innumeris structam de cornibus aram.

Plutarchus *etiã in* Theseo *de ara in* Delo *scribit, nõ quidem ex dextris, sed ex sinistris tantũ cornibus compacta, quem* κεράτωνα βωμὸν *appellat, nisi mendũ sit exemplariũ.* Laërtius *quoq;* Diogenes *Ceratinæ aræ, hoc est è cornibus factæ mentionẽ nonnullam facit in* Pythagoræ *uita.* Quin *&* Callimachus *poëta in* Apollinis *hymno,* Quadrimũ *adhuc* Apollinem *scribit ex cornibus cynthia-*

dum

Κερατινὸς βωμός.

i. Corneam arã.

dum caprearum, quas soror Diana in uenatu occiderat, aram compegisse, fundamētaq; item, & parietem è solis struxisse cornibus, ipsius autem sunt hæc uerba.

Τετραέτης τὰ πρῶτα θεμείλια φοῖβος ἔπηξε
Καλῇ ἐν ὀρτυγίῃ, περιηγέος ἔνδοθι λίμνης,
Ἄρτεμις ἀγρώσσουσα καρήατα συνεχὲς αἰγῶν
Κυνθιάδων φορέεσκεν, ὁ δ' ἔπλεκε βωμὸν Ἀπόλλων
Δείματο μὲν κεράεσιν ἐδέθλια, πῆξε δὲ βωμὸν
Ἐκ κεράων, κεραοὺς δὲ πέριξ ὑπεβάλλετο τοίχους.

Quadrimus prima fundamenta Phœbus iecit,
Pulchra in ortygia orbiculari in lacu.
Diania uenata cornua assidue caprarum
Cynthiadum tulit, ipse uero connexuit, aram Apollo
Extruxit quidem cornibus fundamenta compegit autem aram:
Ex cornibus, corneos uero circunduxit parietes.

Ob id ergo, inquit Martialis, Dißimulet deum, quasi nō iam dei esse id opus uideri queat, quo alterum longè præstantius, hoc est amphitheatrum mortali manu factū. Saneq; per totum epigramma signatis usus est uerbis argutißimus poëta, qui Memphin silere iubet, quia barbara, nec iactari uult Babylona labore aßiduo, quoniam ipsa quoq; iactatio intellectū laboris habeat. Martialis argutia. *Et negat laudandos ob id honores Triuiæ, quia molles, neq; enim mollibus præconia debentur. Negat etiam quæ aëre pendeant Mausolea, supra aëra ipsum, hoc est ad astra usque ferri oportere, ut sit hoc epigrammate nihil utiq; pensitatius.*

QVOD POSITVM NOMEN AGAMEmnonis in M. Tullij diuinationibus, pro Vlyßis est, tum in transcursu locus in epistolis ad Atticū, non inelegans, super miniatula cera, correctus & enarratus. CAPVT LIII.

Ciceronis erratula. AVlus Gellius in noctibus illis suis, maxime candidis, errorem notat Ciceronis manifestißimum, non magnæ rei, neq; errasse eũ miratur, sed errorẽ non esse postea, uel ab ipso animaduersum, uel à Tirone suo. Nam cũ Homeri uersus Cicero quospiam uertat in Latinũ, dicere illos Aiacem scribit apud eum poëtam, cum reuera dican-

Aul.Gellij. tur ab Hectore. Facit hæc Aul. Gellij libertas, ut ne ipse quidẽ uerear referre in his libris paululũ quiddam cõpar

Genuinum fortasse le. huic eiusdẽ Ciceronis, peneq; illi superiori germanũ, & geminum, nisi forte (quod auidius crediderim tanto interuallo) mendum fuerit exemplariũ. Quamuis etiam in antiquißimo quoq; libro non dispariliter scriptum inueniamus, nec sanè lubricus ex literarũ uicinitate sit in alterutrum nomen lapsus. Verba sunt Ciceronis in libro diuinationum secũdo. Nam illud mirarer si crederẽ, quod apud Homerum Calchantem dixisti ex passerum numero belli Troiani annos auguratum, de cuius coniectura sic apud Homerum, ut nos ociosi uertimus, loquitur Agannenõ.

Iliad.ß. Ferte uiri, & duros animo tolerate labores,
Auguris ut nostri Calchantis fata queamus
Scire, ratos ne habeant, an ueros pectoris orsus.

Ac deinceps uersus quoq; cæteros Homericos, à se conuersos exponit. Quod igitur hæc Agamemnonem loqui apud Homerũ Cicero tradit, si modo ita scriptũ Cicero reliquit, hoc neutiquã uerum probatur, cum apud Homerum ipsum in secunda Iliados Rapsodia, nõ Agamẽnon sed Vlysses istius sententiæ uersus pronunciet. Neque est quod quisquã aut stomachetur, hæc apud Ciceronẽ quoque deprehendi, aut miretur, cum appareat ex ipsius epistolis,

stolis, nonnunquã huiuscemodi errata memoriæ fuisse in Ciceronis libris, uel ab Attico, uel à Bruto animaduersa, atq; curata. Sicut illud in oratione Ligariana de L. Cursidio, quod erratũ fatetur esse suũ. Sed (ut aiũt) inquit, μνημονικὸν ἁμάρτημα. Sicuti quod in oratore arbitror, Eupolim pro Aristophane Cicero posuerat. Dein Atticus Aristophanẽ pro Eupolide reposuit. Itaq; etiã uereri se Cicero dicit aliquãdo, ne suæ syntaxis miniata illius cerula pluribus locis notãdæ sint. Quod aũt incidit, ut de miniata cerula meminerimus, corrigẽdus obiter, & interpretãdus nobis hic ex epistola ad Atticũ libro penultimo locus est, in quo ita scriptũ perperã inuenitur. His literis scriptis me ad syntaxis dedi, quæ quidẽ uereor, ne nimia tua pluribus locis notãdæ sint, ita sum meteoros, & magnis cogitatiõibus impeditus. Ego legendũ puto, ne miniatula cera tua pluribus locis notãdæ sint, ut sit intellectus, ad libros cõponẽdos, id enim Græce syntaxis, Ciceronẽ se dedisse. Sed uereri tamẽ ne miniatula cera ipsius ad quem scribit Attici, quo sæpe uteretur emẽdatore, pluribus locis notãdæ sint, quoniã meteoros, hoc est suspẽsus animi foret Cicero, et magnis cogitationibus (ut ait) ĩpeditus. Cõsueuerat opinor Atticus, si quis parũ absolute locus à Cicerone tractaretur, ei loco rubellas ceras affigere, qđ nũc quoq; solemus. In codice autem, quẽ fuisse aiunt Frãcisci Petrarchæ primitus, certe Colucci Saluiati dein fuit, & post hũc Leonardi Aretini, mox & Donati Acciaioli, uirorum suæ cuiusq; ætatis eruditißimorũ, sic adhuc extat, ne miniata ceruia tua. Quod si penultimæ dictionis penultimam literã paulalum à summo produxeris, hoc est de i, litera

i. Memoriæ uitium.

Miniata cerula.

Locus epistolarũ ad Atticum.

σύνταξις.

μετέωρος.

litera l, feceris, omne proculdubio mendum sustuleris. Sed & peruulgatis codicibus sic in extremo rursum uolumine epistolarum adhuc earundẽ legitur, Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam, ut iam omnis hoc testimonio superior ambiguitas aboleatur.

CERATINAE QVI SINT APVD Quintilianum. CAPVT LIIII.

Quintiliani locus. Ceratinæ.

CEratinæ qui sint apud Quintilianum libro primo, non temere qui tibi explicet inuenias. Qui autem Græca uoluerint Latinaq; commentaria, planè intellegẽt ratiocinationis inexplicabilis esse eam speciem, quæ nescio quas ansas atq; uncos arte dialecticæ perplexitatis inferret. Sic arbitror appellatam à materia ipsa, qua uterentur uerborum, sicuti est apud Senecam libro epistolarum quinto ad Lucilium, Sederẽ, inquit, ociosus, & eiusmodi quæstiunculas ponens. Quod non perdidisti habes: Cornua nõ perdidisti, cornua ergo habes. aliaq; ad exẽplum huius acutæ delirationis cõcinnata. Sed de hoc item in Atticis noctibus inuenias. Cerata autẽ Græcè dici Cornua quis nesciat? Meminit huius etiam Lucianus in philosophorum Symposio, sicuti de Sorite atq; Therizonte. Sed & in dialogo item mortuorũ Castoris & Pollucis, ita fermè inquiens. Et cornua inter se producunt, & crocodilos faciunt, & eiusmodi perplexa docent interrogare, ut ex cornibus scilicet, hanc quam diximus Ceratinen ratiocinationem, nec ratiocinationem uerius quàm tendiculam accipias. Quin etiam in dialogo altero, cui uel somnium, uel Gallus est nomen. Et docens, inquit, duabus negationibus, unam confici asseuerationẽ, noctemq; non

Κέρατα.

esse,

esse, si dies sit. Interdum etiam cornua mihi esse dicebat, aliaq; id genus. Huiuscemodi autem dialecticis in percunctando quæstiúculis, quales frequenter ingeniorũ acumen excogitat, etiam Milesius Eubulides plurimũ usus, sicut à Laërtio Diogene in Euclidæ Megarensis uita ponuntur, ut Latinè conemur interpretari, Mentiens, fallens, electra conuelata, aceruális, & ceratinæ, uel cornea, & item calua. Ex quo in hanc sententiam est apud Comicum nescio quem, ut idem prodit Laërtius. Contumeliosus autem Eubulides Ceratinas interrogans, & mendacibus gloriosisq; sermonibus oratores uersans, abijt Demosthenis habens uolubilitatem. Quem etiam locum Suidas citauit. Sed & Zenon ille Cytieus inter cauilla cætera dialecticorum, Ceratinas item & Vtidas numerabat, sicuti idem in libro septimo de uitis philosophorum prodidit Laërtius. Quin hoc ipsum postremo nobis insinuat Martianus Capella libro quarto, cum inquit:

Perdita nequa unquam cornua fronte ferant.

QVI SINT CROCODILITAE apud eundem. CAP. LV.

APud Quintilianum eundem libro item primo etiam de Crocodiline mentio fit, obscuro & ipso plerisq; ignotoq; uocabulo. Cæterũ de hoc inuenimus apud Aphthonij Græcum enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eũ Crocodilites potius quàm Crocodiline, quod & uerius puto. Verba ipsius ita Latinè interpretamur. Serra, inquit, & Crocodilites sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quæpiam cum filio secundũ fluminis ripas ambulabat, ei Crocodilus filium abstulit, redditurum dicens, si uerum

mulier responderet. Negauit illa fore ut redderetur, atq; ob id æquum aiebat reddi. Hactenus ille. Moxq; idē, Crocodiliten, inquit, hanc propositionē uocant, Crocodili huius gratia, quam etiā πρίωνα id est Serram uocari à Græcis indicat. Adiuuat Lucianus in dialogo cui titulus, Vitarum uenditiones, ita fermè Chrysippum loquentem inducens, eiq; respondentē quempiā, qui se profiteatur emptorem. Cōsidera igitur ita, Est ne tibi filius? Quorsum istud? Si forte illum iuxta fluuium errabundum Crocodilus inueniat, rapiatq;, dein redditurū polliceatur cum uerū dixeris, utrū reddendus ei uideatur, nec ne. Quid eum sentire dices? Rem sanè perplexam interrogas. Ex his ut arbitror, liquet etiam Crocodiliten sicuti supra ceratinen, sophismatos esse parū explicabilis speciem, quo dialectici ueteres, potissimumq; Stoici uterentur. Quod genus eleganter Quintilianus exquisitas ambiguitates appellauit.

Crocodilites. Πρίων. Exquisitæ ambiguitates.

CVR GEMINO CORNV MARtialis *dixerit in spectaculis, ubi de Rhinocerote, deq; tauris Aethiopicis.* CAP. LVI.

Mart. locus.

MArtialis *epigramma est in spectaculis, de Rhinocerote, cuius extremi uersus hi sunt.*

Nanq; grauem cornu gemino sic extulit ursum
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Domitius ita enarrat. Gemino, inquit, cornu forti, & uehementi. Vergilius. Gemino dentalia dorso. Vel quoniam Rhinoceros habet duo cornua, ut apud Pausaniam solum legi, quorū alterum insigni magnitudine ex naribus extat, alterum superne erumpit, exiguum, sed ualidissimū. Fatetur sanè Domitius apud unum se Pausaniā legisse Rhino-

cerotem

cerotem duo habere cornua. Quid autem Plinium, quid Solinũ, quid alios credimus unum Rhinoceroti cornu tribuẽteis duntaxat? an uidelicet ignorasse omnes, quod solus animaduerterit Pausanias? Quid porrò Septimio Florenti Tertulliano respondebimus Christianorũ omnium, quorũ quidem Latine opera extent, ut antiquißimo, sic ausim dicere in omni penè literatura diligentißimo, qui libro aduersus Praxeam tertio, uerba illa enarrans de uetere instrumento. Tauri decor eius, Cornua unicornis, cornua eius, in eis nationes uentilabit ad summũ usq; terræ. Non utiq; inquit, Rhinoceros destinabatur unicornis, nec Minotaurus bicornis, & quæ sequuntur. Cæterum de eo Pausanias in Bœoticis meminit, neque autem omnino Rhinocerotas duo habere cornua, nam hoc manifesto refelli poterat, sed tauros dicit esse in Aethiopia, qui rhinocerotes uocentur. ὅτι σφίσιν ἐπ᾽ ἄκρᾳ τῇ ῥινὶ. Sic enim illius uerba sunt, ὧν ἑκάστῳ κέρας καὶ ἄλλο ὑπὲρ αὐτὸ οὐ μέγα, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς οὐδ᾽ ἀρχὴν κέρατά ἐστιν. Quoniam, inquit, illis in summa nare singulis unicum cornu, tum aliud supra non magnum, uerum in capite, ne initio quidem cornua. Non igitur Pausanias aut insigni magnitudine alterum cornu, aut alterum ait esse ualidißimum, quod ob id eminiscitur fortasse Domitius, ut his facilius ursus extolleretur. Neque autem de Rhinocerote ipso Pausanias, sed ut diximus de æthiopico tauro, qui similitudine quapiam & ipse Rhinoceros à quibusdam uocabatur. Quare nos ita putamus exponendum Martialem, ut rursum uidelicet à Rhinocerote cornu illo unico elatum, eiectatumq; sentiat, grauem gemino cornu hoc est

Tertulliani laus.

Rhinoceros.

Tauri Aethiopici.

grauem tauro futurum, cui sunt cornua gemina, ut cornu sit datiui non ablatiui casus. Nam cũ tauri pilas cornibus ad astra euentilent, extollere ursum tamen non poterant grauem gemino cornu, proptereaq; eum mirabilius quãlibet uno cornu Rhinoceros extulit.

QVAE SINT APVD SVETONIUM *Tetraones, correctumq; erratum Plinianis exemplaribus.* CAP. LVII.

Tetraones. TEtraones *in Caligula Suetonij, quæ sint aues, omnino ignoratur. Verba ipsius hæc: Hostiæ erant phœnicopteri, pauones, tetraones Numidicæ, meleagrides, phasianæ, quæ generatim p singulos dies immolarẽtur. Ceterũ inuentu res erat haud difficilis, nisi Plinianos inemendatißimos haberemus codices. Nam quod apud illum legi*

Plinianus locus. *mus libro x. historiæ naturalis, ubi de anseribus agit, De*

Erythrotaones. *cet Erythrotaonas suus nitor, absolutaq; nigritia. Hoc in illo uetustißimo Pliniano exemplari, de Medicæ gentis bibliotheca publica, penè legitur emẽdatè, uidelicet una tantum cõmutata litera, qualia multa in uetustis omnibus uoluminibus interpolota uocabula. Nam cũ ipsa quoq; mendosißima plerisq; sint locis, uestigia tamen adhuc seruant haud obscura ueræ indagandæ lectionis, quæ de nouis codicibus ab improbis librarijs prorsus obliterãtur. In eo igitur sic est. Decet & traonas, ut si ordinẽ duarum primarum literarũ inter se commutes, tetraonas dissultet, quare ita apud illum Politiano autore legas. Decet tetraonas suus nitor, absolutaq; nigritia. In supercilijs cocci rubor. Alterũ eorũ genus uulturũ magnitudinẽ excedit. Quorũ*

Struthocamelus. *& colorem reddit, nec ulla auis excepto Struthocamelo,*

maius

maius corpore implens pondus, in tantum aucta, ut in terra quoq; immobilis prehendatur. Gignunt eas alpes, & septentrionalis regio. Hactenus ille de Tetraonibus.

ORIGO ET RITVS LVDORVM secularium, praetereaq; ad id alia, citatumq; eo Sibyllae oraculum mox & obiter explicata quaedã, rursusq; alia refutata non inutiliter. CAP. LVIII.

ERit arbitror operaepretium colligere hic etiam secularium ludorũ originem, causamq; nominis, & item quot annorum interiecto spatio, quotiesq; facti, quo ritu, quibusq; deis celebrati. Nã & res est ipsa per se cognitu non indigna, cui studium modo sit ullum uetustatis, & ad intelligendos poëtarum locos nonnullos ingens attulerit adiumentũ. Quum igitur bellũ inter se Romani, Albaniq; gererent, & utraq; in procinctu iam staret acies, extitit repente quidam monstrosa specie, pelle amictus furua, uociferans iubere Ditem patrem, deamq; Proserpinam, fieri sacrum sibi priusquam praelium cõmitteretur. Quo perterrefacti uiso Romani, protinus aram sub terra aedificarunt, & statim sacrificio facto, pedum xx. aggere contexerunt, ut esset omnibus praeterquã Romanis ipsis ignorabilis. Sed enim euenit, ut Valesus Valesius, unde nomen & origo Valeriae familiae, clarißimus in gente Sabina, & locuples homo, rusticae uitae aram hanc quam diximus, ita diuinitus inuenerit. Erat ei nemus ante uillam proceris maxime arboribus, quae statim fulmine ictae, conflagrarunt. Nec multo post filij duo & filia correpti pestilẽtiae morbo, ad desperationem usque medicorum laborabant. Cum sese igitur laribus familiaribus aduoluens pater, pro libe-

Secularium ludorũ origo.

Daemonum praestigia.

Valesus Valesius.

Origo Valeriae familiae.

Inuenta igitur sic ara est ea quam diximus, cum titulo Ditis & Proserpinæ. Mactat ille (quod erat iussus) furuas continuo uictimas, & trinoctium sacris frequētat, tot enim numero filios media de morte receperat, ex eoq́; Manius Valerius Tarentinus appellatus, quod à dijs manibus in Tarento liberûm suorum ualetudinem impetrauisset. Ad hunc igitur modum quidam tradiderūt. At enim M. Varro libro de scenicis originibus primo, Cum multa, inquit, portenta fierent, & murus ac turris quæ sunt inter portam Collinam, & Exquilinam, de cœlo tacta essent, & ideo libros Sibyllinos Quindecemuiri adijssent, renunciauerunt uti Diti patri, & Proserpinæ ludi Tarentini in campo Martio fierent tribus noctibus, & hostiæ furuæ immolarentur. Hactenus de origine. Seculares autem, non quia fierent anno uel centesimo denique, uel etiam centesimo decimoq́; nuncupati, quòd utrunque sicut assertores habet, ita re ipsa penitus coarguitur. Sed ob id magis credi potest, quòd plerunque semel hominis ætate fierent, ut multa alia, quæ rara sunt, post seculum euenire loquentium consuetudo usurpat. Tarentini autem à loco ipso qui Tarentus ob id uocatur, aut quòd ara ibi Ditis patris (quemadmodum supra diximus) in terra occultaretur, aut quòd ripam Tiberis fluuius eo loco tereret, ex quo etiam Rumon dictus à ueteribus, & in sacris Serra nominatus, quòd ruminaret, hoc est exederet, & secaret ripas. Vnde ait Maro.

Manius Valerius Tarentinus.

Ludi Tarētini.

Seculares cur dicti.

Tarentus.

Rumon. Serra.

Stringentem ripas, & pinguia culta secantem. Æn. 8.

Cæterum de temporū interuallis, quibus isti ludi referrentur, fides in ambiguo est. Siquidē in carmine seculari Horatius

Secularium tempus.

ratius undenos decies per annos fieri declarat, quod & commentarij. Quindecemuirorũ, & diui Augusti edicta, & ipsius deniq; Sibyllæ, quod adhuc extat oraculum, con firmauerint. Contra uero centesimum redire post annum, tam Valerius Antias, quam Titus Liuius, & item M. Var ro testati perhibentur. Quod enim legimus apud Herodia num trium spatio ætatũ solitos instaurari, uereor ut emen data sit ibi lectio, nostramq; ob id è Græco interpretatio= nem cum uenia legendam censeo. Nec autem (si tempora dinumeres) aut quanta interualla retro fuerint, aut quanta esse debeãt, omnino colligas. Instituti autem primi secula= res ludi post exactos reges à P. Valerio Publicola, qui pri mus consul fuit, existimantur. Etenim laborãtibus pestilen tia ciuibus, apud hanc ipsam quam diximus aram, publice nuncupatis uotis, atrum bouem Diti pro maribus, conco= lorem pro fœminis iuuencã Proserpinæ mactauit, ludosq; & lectisternia trinoctio fecit, & aram terra sicut ante fuerat exaggerata occuluit, inscriptam titulo isto. P. Vale= rius Publicola frumentariũ campum Diti & Proserpinæ consecraui, & ludos Diti & Proserpinæ Romanorũ salu tis ergo feci. Secundos autem secundo & quinquagesimo post Romã conditã factos anno, admonitu Sibylinorũ car minum, tradit Græce Zosimus, missis occupata morbo ci= uitate, lectis ad hoc uiris, qui libros consulerent, ex quorũ responso, demum regesta humo apud aram hanc ipsam, in extremo campi Martij, de more sacra & ludi persoluti, restitutaq; Romanis iterũ est incolumitas. Consulem uerò scriptor hic, unum duntaxat exemplario fortasse mendo, M. Publium Quintium nominauit, cum Censorinus.

Secularium institutio.

M. Valerium, & Spurium Verginium consules prodat. Idemq; tertios, & item quartos consulum temporibus, quos & nominatim citat autoritatibus Antiatis Valerij. T. Liuij, Varronis, Pisonis, Gellij, & Heminæ cõprobat factos, etiamq; cõmentarios Quindecemuirũm sacris faciundis, in testimonium asciscit. At enim quoniam lubricus in proprijs nominibus, & item in numerorũ notis librariorum lapsus, uitiata ista (ni fallor) in Censorini commentario reperies. Cæterum diuus Augustus abolitos eos paulatim (sicuti quidam putant) atque intermissos instaurauit, magno (ut Liuius ait) apparatu, L. Censorino, & M. Mãlio Puellio consulibus, Atteio autem Capitone circumitũ, spatiumq; subijciente, ritum uero sacrorum libris indicantibus Sibyllinis. Porrò sextos, Claudius se consule iiij. & L. Vitellio quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo tempori reseruatos, quamuis ipse in historijs suis prodidisse memoretur, intermissos eos Augustum multo post diligentißime annorum ratione subducta, in ordinem redegisse. Quare uox etiam irrisa præconis traditur, inuitantis more solenni ad ludos, quos nec spectauisset quisquam, nec spectaturus esset, cum superessent adhuc qui spectauerant, & quidam histrionum producti olim, tum quoq; producerentur. Etenim Stephanionem, qui primus togatis saltare instituit, utrisq; secularibus ludis, Augusti uidelicet, & Claudij, saltasse accepimus, qui lxxxiij. non amplius anno interfuere, quãuis & postea ille diu uixerit. Septimos Domitianus, se xiiij. & L. Minutio Ruffo consulibus, computata ratione temporum ad annum, non quo Claudius proxime, sed quo olim Augustus ediderat.

Stephanio.

Alias Annos.

Q 5 Deniq;

Deniq; in nomiſmatis uarijs apud Laurentium noſtrum Medicem, ſtelographiam quoq; iſtam uidimus. LVD. SAEC. FEC. COS. XIIII. Ac de his Papinium ſentire in Siluula ad urbis præfectum Gallicum, cui titulus Soteria, iam tum noſtris auditoribus oſtendebamus, cum uolumen ipſum ſcilicet abhinc nouennium publice interpretabamur. Verba ita ſunt.

Stelographia.

Nec tantum induerint fatis noua ſecula crimen,
Aut inſtaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domitius noſter, quãquã de Tarẽti ara dijsq; ipſis manibus meminit, nihil omnino tamẽ ſuper ſecularibus iſtis ſuſpicatur. Iam uerò apud Martialẽ, quàm penè idẽ ſuæ literaturæ, ne dixerim ingenij quoq; obliuiſcitur, quẽ ſcilicet & tũc, & cũ Faſtos anno poſt enarrabamus, luculẽte (ni fallor) coarguimus. Eſt autẽ Martialis epigrãma de matrona, quæ puto binis ludis, Claudij ſcilicet, Domitianiq; interfuerat, in eoq; etiam hic uerſiculus.

Bis mea Romano ſpectata eſt uita Tarento.

Quo loco parũ cordatus homo hic, trigeſimo quoq; anno celebrari ſacra ad Tarentum dicit cõſueſſe, quod nec aliquis etiam fando audiuerit. Quin idem illos ex quarto eiuſdem poëtæ libro uerſiculos pertractans.

Hic colat ingenti redeuntia ſecula luſtro,
Et quæ Romuleus ſacra Tarentus habet.

Etiã poſteriorẽ diſiungit à priore, & ut in illo ſeculares ludos, ita in hoc cõmẽticia iſta tricenaria ſacra putat inſinuari. Facit aũt Tarenti huius etiã Varro in Latinæ linguæ cõmẽtario, etiamq; uel iterum in Faſtis Ouidius mentionẽ. Sed redeo unde digreſſus. Centeſimo decimoq; poſt

Domitiani

Domitiani ludos anno, instaurauit & eos Imperator ille Septimius Seuerus, cuius etiã nũc Romæ pulcherrimus spectatur triũphalis arcus, cũ filijs, Antonio & Geta, Chilone & Vibone cõsulibus. Quos ludos & uidisse se memorat Herodianus, & Dion ætate sua factos memoriæ prodidit. Post Seuerũ negat instauratos Zosimus, quoniã hic annorum centum & decem penè receptus autoritate ambitus, in cõsulatum constantini Christiani principis tertium, & Licini, quẽ dein bello ipse uicit, incurrisset. Nos tamẽ apud Eusebium in chronicis, & Eutropiũ in historiarũ libro nono legimus, Philippo imperante (quãquã primus fuisse Christianus Imperator creditur) millesimũ annum Romanæ urbis ingenti ludorum apparatu, & spectaculorum fuisse celebratũ, bestiasq; in circo innumerabiles interfectas, & ludos in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus, populo peruigilante cõcelebratos, quibus ludis secularibus, etiam dicitur Philippus Iunior, is qui nunquã risisse creditur, patrem Philippum seniorem petulantius cachinantem, uultu auersato notauisse. Restat uti de ritu carptim paucula perstringamus. Instantibus itaq; ludis tota Italia præcones mißitabantur, conuocatum ad ludos, qui nec spectati, nec spectandi iterum forent. Tum æstatis tempore, paucis antequam spectacula edebantur diebus, Quindecemuiri sacris faciundis in Capitolio & Palatino templo, pro suggestu cõsidentes, piamina diuidebant populo, quæ erant, teda, sulfur, & bitumen. Nec tamen ad ea seruis quoq; accipienda ius ullum. Coibat autem populus, cum in quæ supra retulimus loca, tum præterea in Dianæ tẽplũ quod erat in Auentino, & cuiq;

Septimij Seueri arcus.

Philippus Imperator christianus primus.

Philippus iunior.

Secularium ritus.

Piamina.

Ad instar. cuique triticum, faba, hordeumq; dari mos. Tum ad instar Cereris initiorum peruigilia fiebant. Vbi uero iam aduenit festus dies, triduum, trinoctiumq; sacris intenti in ripa ipsa maxime Tiberis agitabant. Sacrificia uero Ioui, Iunoni, Apollini, Latonæ, Dianæ, prætereaq; Parcis, & quas uocant Ilithyias, tum Cereri, & Diti, & Proserpinæ suscipiebantur. Igitur secunda primæ noctis hora, princeps ipse tribus aris ad ripam fluminis extructis, totidem agnos & unà Quindecemuiri immolabant, & sanguine imbutis aris, cæsa uictimarum corpora concremabant. Cōstructa autem scena in theatri morem, lumina & ignes accendi, & hymni concini ad hunc usum tum maxime compositi, & item spectacula edi solenniter solita, data celebrantibus hæc mercede, tritico, faba, hordeo, quæ supra inter uniuersum populum diuidi ostendimus. Mane uero capitolium ascendere, sacra ibi de more agitare, tum in theatrum conuenire ad ludos in honorem Apollinis & Dianæ faciundos, consueuerunt. Sequenti die nobiles matronæ qua hora præcipitur ab oraculo, conuenire in capitolium, supplicare deo, frequentare lectisternia, canere hymnos ex ritu, mos habebat. Tertio deniq; die in tēplo Apollinis Palatini, ter noueni pueri prætextati totidemq; uirgines, patrimi omnes matrimiq;, Græca Romanaq; uoce carmina & Pæanas concinebant, quibus imperium suum & incolumitatem populi dijs immortalibus commendabant. Quod si quis fortasse quæsierit quod genus tunc aut ludorum fieret, aut sacrificiorum, sciat & ludos celebrari omnibus theatris, atq; omne genus, & sacrificia tēplis omnibus consuesse, noctu pariter atq; interdiu. Nam

de scenicis

de scenicis & Circensibus minime dubitatur, cum Domitiani ludis histriones interfuisse meminerimus, prætereaq; Circensium die, quo facilius centum missus peragerētur, singulos à septenis spatijs ad quina legerimus correptos. Illud utiq; in Augusto memorabile, qui ludis istis iuuenes utriusq; sexus prohibuit ullū nocturnū spectaculū frequētare, nisi cum aliquo maiore natu propinquorū. Enimuero his prout in mentem de subito uenerūt expositis, iam nec ille uatis Ausonij uersiculus ambiguus relinquetur.

Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo.

Iam nec obscura apud Horatium ratio extiterit, cur Parcas, Ilithyian, Dianamq́; ex Auentino, cur & puerorum uota, & Quindecemuiros memorauerit, & item Sibyllinos uersus, qui nunc quoq; apud eundem Zosimum uetustissimis quidem codicibus citra ulla fastigia, qualesq; de industria subiecimus, inueniuntur.

Αλλοποταμ μηκισος ικηι χρονος ανθρωποισι
ζωης εις επωμ εκατομ δεκακυκλομ οδευωμ
Μεμνησθαι ρωμαιε και ει μαλα ληθεαι αυτου
Μεμνησθαι ταδε παντα, θεοισι μεμ αθανατοισι
Ρεζειμ εμ πεδιω παρα θυμβριδος απλετομ υδωρ.
Οππη sεινοτατομ. νυξ ηνικα γαιαμ επελθηι.
Ηελιου κρυψαντος εομ φαος. ενθα σε ρεζειμ
Ιερα παντογονοις μοιραις αρνας τε και αιγας
Κυανεας. επι ταις δ᾽ ειλειθυιας αρεσασθαι
Παιδοτοκους θυεεσσιμ οπη θεμις. αυθι δε γαιη
Πληθομενη χοιρος σνς θηρευοιτο μελαινα
Παλλευκοι. ταυροι δ᾽ διος παρα βωμομ αγεσθωρ
Ηματι μηδ᾽ επι νυκτι. θεοισι γαρ ουρανιοισιμ

Ημέριος

Ημεριος τελεται θυεων τροπος ως δε και αυτος
Ιρευειν. δαμαλις δε βοων δεμας αγλαον ηρης
Δεξασθω νηος παρα σευ και φοιβος απολλων
Ος τε και ηελιος κικλησκεται ισα δ'εδ'εχθω
Θυματα λητοϊδης αειδομενοι τε λατινοις
Παιανες κουροις κουραισι τε νηον εχοιεν.
Αθανατων. χωρις δε κοραι χορον αυται εχοιεν
Και χωρις παιδων αρσην σταχυς. αλλα γονηων
Παντων ζωοντων οις αμφιθαλης ετι φυτλη
Αιδε γαμου ζευγλαις δεδμημεναι ηματι κεινω
Γυηξ ηρης παρα βωμον αοιδιμον εδριοωσαι.
Δαιμονα λιασεσθωσαν. απασι δε λυματα δουναι
Ανδρασιν ηδε γυναιξι. μαλισα δε θηλυτερησιν
Παντες δ'εξ οικοιο φερεσθων οσα κομιζειν
Εσι θεμις θνητοισιν απαρχομενοις βιοτοιο
Δαιμοσι μειλιχιοισιν ιλασματα και μακαρεσσιν
Ουρανιδαις ταδε παντα τε θησαυρις μενακεισθω.
Οφρα τε θηλυτερησι καὶ ανδρασιν ιδριοωσιν,
Ενθεν ποροσυνης μεμνημενος. ημασιδ'εσω
Νυξι τε πασιτερησι θεοπρεπτους κατα θωκους
Παμπληθης αγυρις, σπουδη τε γελωτι μεμιχθω.
Ταυτα τοι εν φρεσιν ησιν αει μεμνημενος ειναι
Καὶ σοὶ πασα χθων ιταλη και πασα λατινη
Αιεν υπο σκηπτροισιν επαυχενιον ζυγον εξει.

Cur autē non & Latinos eos tentemus reddere si nō eleganter, utpote extemporales, ex fide tamen, seruato etiam quantū liceat, incomptæ illius sed uenerādæ uetustatis colore nonnullo, aut squalore potius. Igitur ita qui uolet eos togatis illis adhuc quidem rusticanis adscribat.

Ast ubi

Ast ubi iam humanæ longiſsima tempora uitæ
Orbis agens annos referet centumq́; decemq́;,
Sis Romane memor(licet alta obliuia tentent)
Sis memor,ut quà ſe nimium Tiberina coartat
Ripa,feras dis in campo ſolennia ſacra,
Cum nox atra premit terras,tectusq; latet ſol,
Agnæ,caprigenumq́; pecus genitalibus parcis,
Hoſtia furua utræq; cadant,tum numina placa
Læta puerperijs(quod fas fuat) Ilithyias.
Terra ſuem ferat,& ſcropham ſibi fertilis atram,
Sed Iouis ante aram candenti corpore tauros
Luce feri,nam lux ſuperis gratiſsima diuis.
Iunonis templum nitida ceruice iuuenca
Imbuat, atq; itidem Phœbus placetur Apollo,
Quem uocitant etiam ſolem,Latoa propago.
Pæanas pueriq; canant,puerræq́; Latinorum
In templo.Sed enim pueri,puerræq́; ſeorſum
Concelebranto choros,uerum hæc ſit patrima proles
Matrimaq́;,at nuptæ genibus Iunonis ad aram
Oranto inniſæ,diuamq́; in uota uocanto.
Februa quinetiam uir quiſq; & fœmina,quanquam
Fœmina præcipue,accipito,dehinc ædibus omnes,
Primitias uitæ placidis placamina diuis
(Qua fas eſt)& cœlitibus portando beatis.
Ante domi tamen illa memor tibi habeto repoſta,
Quæ dare mox uſu liceat poſcente, uirisq́;
Fœmineoq́; gregi,tum digna ſedilia diuis,
Perq́; dies iuxta & noctes multeſima turba
Complento,& lepidis miſcento ſeria ludis.

Quæ

Quæ tibi si stabili sint omnia condita mente,
Cuncta tuo Italiæ tellus, cunctiq; Latini
Subdent colla iugo, & uictoris sceptra timebunt.

NON VERGILIVM SED OVI*dium uideri* Priapei *carminis autorē. Tum uersiculū illū, qui sit apud Martialē,* Ride *si sapis ò puella ride,* Nasonis *esse proculdubio, sed ex epigrāmatis potius quàm aut ex artibus aut ex tragœdia Medea uideri citatū, moxq; nouū quippiā & mirū de Medea Nasonis adscriptū.* CAP. LIX.

Priapeia. QVæ Priapeia *uocantur epigrammata.* Vergilio *pleriq; tribuūt, inter quos etiā est (arbitror) Seruius. Cæterum ego in Senecæ libris illis qui iamdiu delituerāt, nuper in lucem, quāquam non admodum synceri, prodiere, quibusq; oratorū & rhetorum sententias, diuisiones, colores suasoriarū complectitur (nisi forte mendosum credamus, quod habetur exemplar unicum) subditicia esse, nec* Vergilij, *sed* Ouidij *deprehēdo. Siquidē illius in uolumine secūdo uerba ita sunt.* Hoc *genus sensus memini quēdam prætorium dicere, cum declamaret controuersiā de illa, quæ egit cū uiro malæ tractationis, quod uirgo esset & damnata.* Postea *petijt sacerdotium.* Nouimus, *inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiam si primam uirginibus timidis remisere noctem, uicinis tamen locis ludunt. Audiebat illum Scaurus, non tantum disertißimus homo, sed uenustißimus, qui nullius unquam impunitam stultitiam transire passus est, statim* Ouidianum *illud.*

Dum timet alterius uulnus inepta loci.

Et ille excidit, nec ultra dixit. Hucusq; *Seneca.* Nouimus *autem*

autem hunc esse uersiculum in Priapeio epigrammate, cuius principium est:

Obscure poteram tibi dicere.

Sed & stilus ipse (ni fallor) & prorsus Ouidiana quæpiã in eis uersibus germana lasciuia. Quatenus autem sit huic autoritati fidendum, legentium sit iudicium. Nos ut non pro uano scripsimus hoc, ita nec pro confesso. Certe sic Ouidio conuenit etiam in cæteris obsceniori, sic Vergilium contra dedecet, à uirginea quoq; uerecundia Partheniam uocatum, titulus istius operis, ut quamlibet iniurato testi & suspecto, pudeat tamen profectò nõ credere. Sanè illud in confesso, scripsisse epigrammata quoq; alia Nasonem, de queis uersiculum citat hunc Priscianus. Partheniã uocatum Vergilium.

Larte ferox cæso Cossus opima tulit.

Et apud eundem ludentẽ legerat sanè Quintilianus istud:

Cur ego non dicam furia te furiam?

Nec alibi certe crediderim, quàm fuisse in epigrammatis, quem citat hendecasyllabum Phalecium Martialis.

Ride si sapis ô puella ride.

Nam quod præceptum respicit aliquod ex artibus Domitius, id utiq; uel autoritate refutatur Martiani Capellæ, qui uidelicet in Satura pro uersiculo Nasonis cũ nõ pro Martialis agnoscit. Audiui etiã qui crederent de tragœdia esse Medea, quã Tacitus, quam laudat Quintilianus, & quã fuisse (quod miror) penè Vergilianis consutam uersibus, autor Tertullianus est, & nos in Nutrice significauimus, Sed hoc mihi non fit uerisimile. Quis enim uel in Græca uspiã, uel in tragœdia Latina phalecios legit, aut quid omnino tragicũ sapit hic uersiculus, à tetrica illa grauitate Medea Ouidij.

resiliens penitus atq; abhorrens? An uero non & Martianus ipse negat propemodum clare de tragœdia hunc esse, si uerba modo ipsius fideliter recitata, diligēter quoque expendantur? An non ille Saturā suam, quod austera & censoria, quodq; nimiū tragici supercilij, lusus castigauerat, quasi repercutiens, & ad frontem (quod dicitur) exporrigendam inuitans, Pelígni, inquit, decætero iuuenis uersiculo resipisce, & (ni tragicum corrugaris)
Ride si sapis ò puella ride.

Caperare frontem. *Ni tragicum, inquit, corrugaris, id est, nisi frontem caperas tragica feueritudine. Quod significat rugarum tristitia & squalore asperas, Igitur si de tragœdia sit ipsa uersiculus, quo reuocare uno maxime Saturā suam poëta hic ab austeritate illa tragica mollitur, sanè locus hic (ut arbitror) Frigidus hybernas cana niue cōspuet alpes. Iam si quis de synceritate lectionis istius ambigat, libros uelim Martiani uetustißimos inspiciat è publica Medicæ gentis Florentina bibliotheca, sic enim profectò fidem nostram credo sua diligentia adiuuabit.*

AGON VERBVM, QVO VI*ctimarius uti solitus, de quo etiā in Fastis Ouidius.*

CAPVT LX.

Ovidius in primo Fastorum.

Nominis esse potest succinctus causa minister,
Hostia cœlitibus quo feriente cadat,
Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,
Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

De hoc mactandæ uictimæ ritu, deq; item uerbo quo sacerdotis minister uteretur, apud unū dúntaxat Senecam in libro

bro eodem oratorum, rhetorumq; tertio, factam reperio mentionē per hæc uerba. Deinde cum scholasticorū summo fragore, & tu quisquis es carnifex, cum strictam substuleris securim, antequā ferias patrem respice. Belle deridebat hæc Asinius Pollio. Filius, inquit, ceruicē porrigat. Carnifex manū porrigat, deinde respiciat ad patrem, & dicat, Agon? Quod fieri solet uictimis. Sed ioco quoq; remoto, aiebat rem uerißimā, non posse carnificem uenire, nisi eo tempore, quo iam exorari pater nō posset. Hæc Seneca. Quo colligitur, uerbum quo uictimarius identidem utebatur, Agon' fuisse, hoc est ago'ne. Quare belle Ouid. Agon.

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

ERRATVM IN CODICIBVS Plinianis sup Cicuta, uinoq;. Quodq; mēdose apud Macrobiū Aconitū pro Conio. CAP. LXI.

VErba ex epistola Androcidis ad Alexandrum Magnum, clari sapientia uiri, uitiose posita in Plinianis his codicibus reperiūtur hoc modo. Vinum potaturus rex, memento te bibere sanguinē terræ. Sicuti uenenum est homini cicuta, ita & uinum. Leuis profecto sententia, nimisq; uiolenta & coacta, addo etiam insipida, falsaq;, uinum esse homini uenenum, sicuti cicutam. Sed enim in uetustißimo illo Medicæ familiæ Pliniano codice, citato à nobis iam sæpe, sic inuenias. Cicuta homini uenenum est, cicutæ uinum. Nam ut hominē cicuta, sic cicutæ uirus meri potus extinguit. Ex eoq; persuadere Alexādro nititur Androcides, ut tanquam re potentißima parcius utatur uino, quod ueneni uenenum sit. Vnde non dispari sensu terræ, esse sanguinem docuerat. Quocirca de uerbis eius ita Plinius concludit, Plin. locus. Cicutæ uinum uenenum. Vini usus.

cludit, neq; uiribus corporis utilius aliud, neq; uoluptatibus perniciosius, si modus absit. Consimiliter etiã idem in lib. v. & xx. de cicuta narrãs ut homini exitiosa, Remediũ est, ait, priusquã perueniat ad uitalia uini natura excalfactoria. Quod idem Dioscorides prodidit. Diuus igitur Amb. in libro quem de utilitate ieiunij composuit, Etiam, inquit, maior uis uini, quã ueneni. Deniq; uenenũ uino excluditur, non uinum ueneno. Sed & Plutarchus in Symposiacis libris, eadem fermè quæ Plinius de cicuta. Tum eum locũ, sicutiq; alios permultos, propè ad uerbum conatus exprimere est in Saturnalibus Macrobius, Quanquam in omnibus, quos quidem hactenus uiderim Macrobianos codices, Aconitum pro cicuta reperitur, sicut in uetustißimo etiã Bernardi Micheloctij bene literati hominis, & amici nobis. Sed enim opinor mendum esse id exemplarium, nec enim mihi tam fuisse ineruditũ Macrobiũ persuaserim, ut quod esset Græce Conion, ipse Aconitũ uerterit. Libentius crediderim, Græco usum uocabulo, sicuti quoq; Amb. in hexahemero Conium dixit, quod ex Basiliano paris argumenti libro & tituli, cicutam Rufinus transtulit. Lubricus autem sanè lapsus, in aconitum de conio.

Conion non acconitũ sed Cicuta.

Hexahemeron Ambrosij.

QVI SINT ARIETINI TEsticuli, quid digitus medicus, apud Tullium.

CAPVT LXII.

Cicer. locus.

CIcero ad Herennium libro tertio, de memoriæ artificio tractans, ita imaginẽ quandam instruit. Et reum inquit ad lectum eius statuemus, dextra poculum, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenentem. Quo loco uideo hæsitare literatores quospiam etiam haud extremæ sortis,

ſortis, quid ſit quod legimus, medico teſticulos arietinos tenentem. Medicus autem unus è digitis quinque uocatur, hoc eſt, ut arbitror, minimo proximus. Porphyrio enim ſuper Horatianum *illud ex ultimo ſermone:* Medicus.

-Qui ſi quid forte lateret,

Indice monſtraret digito. *Sic ait.* Hoc *ideo, quia certis nominibus ſinguli digiti appellabātur, & ſunt hæc nomina.* Pollex, *index, famoſus, medicus, minimus. Quidā uero è Græcis credo iunioribus nomina digitorū ῥωμαϊστὶ ſic eſſe ſcribit.* ἀντίχειρ, δεικτικός, ἰατρός, δακτυλιώτης, ὠτίτης. *ut ſi dicas,* Pollex, *index, medicus, anularis, auricularis. Quod equidem nec affirmo, nec refello. Tantum notandū, medicum ab eo dictum, qui ſit medius, aut famoſus, nō qui minimo proximus. Apud ipſos autem leguntur hæc nomina,* ἀντίχειρ, λιχανός, σφάκελος, ἐπιβάτης, μύωψ. *De teſticulis autē arietinis legis in uocabulo* Scortes *in* Feſti *compendio ſic:* Scortes, *id eſt pelles teſtium arietinorum, ab eiſdem pellibus dicti. Tantum apud* Feſtum. *Sed enim* Pedianus *ſportas, ſportulas, ſportellas, nummūm eſſe ait receptacula, & ſaccos, ſacculos, ſaccellos, & crumenas, & uelleas, & ſcorteas, & manticas, & marſypia. Vt nihil ſit dubium quin è digito eo qui ſit minimo proximus ſuſpenſas haberi uelit ſcorteas, hoc eſt è teſtibus arietinis pelliceas crumenas.*

Digitorum nomina. Id eſt, Romane. Teſticuli arietini. Scortes. Sportæ. Loculorum nomina. Marſypia.

ALITER CITARI À VARRONE *Terentij uerba, quàm aut in exēplaribus habeatur, aut* Donatus *agnouerit.* CAP. LXIII.

MArcus *Varro in libris de lingua* Latina *ſic ait.* Apud Terentium, *ſcortatur, potat, olet unguenta de meo.* Terentij locus.

Scortari. de meo. Scortari est sæpius meretriculam ducere. Sic ille, ac deinceps alia in eam sententiam, Cæterum Terentiani omnes ad unum codices, non scortatur habent, ut Varro legit, sed obsonat. Locus autem in Adelphis est. Obsonat, potat, olet unguenta de meo. Quam lectionem etiam Donatus agnoscit. Quid hic igitur dicemus? mendum'ne esse in Terentianis omnibus codicibus, an (quod uix credere ausim) memoriola uacillasse Varronē quoq; ipsum πολυγραφότατον à Cicerone appellatum, sicuti eundem Ciceronem Gellius deprehendit? Ut fateamur etiam maximis quibusq; ingenijs officere incuriam nonnunquā, prodesse usquequaq; diligentiam. Diligentiæ utilitas.

DECLARATI VERSUS AUSOnij, sed & Ouidij super Choliambo, aut Scazonte.

CAPUT LXIIII.

Auso. locus. Ausonij poëtæ sunt trimetri uersus ita.

Cui subiugabo de molarum ambagibus,
Qui machinali saxa uoluunt pondere
Tripedes caballos, terga ruptos uerbere.

Quid hic eū significare opinemur? Nempe, ut arbitror, uersus illos, qui Choliambi uel Scazontes appellantur, ut si dixeris claudicantes, quales apud Persium in principio, qualis ille item Martialis, ab ipso nominatim citatus. Choliambi, Scazontes.

Apollinarem conueni meum Scazon:

Est enim Scazon trimeter iambicus, senis & ipse cōstans pedibus, sicuti rectus iambicus, hoc uno dispar, ut etiā scribit Hephestion, quod rectus postremā sedem, iambo, pyrrhichio'ue occupat, in antepenultima cunctos accipit pedes, quorum modo id metrum sit capax, circa syllabarum

quantitates indifferens. Sed claudus hic iambicus clausulam postulat spondaicam uel trochaicam prorsus. Penultimum autem pedem, non dißyllabum modo, sed iambum planè, uel spondeum. Quod uero ait Hephestion, *Spondeum recipi sede quinta choliambi, nunquã equidem apud Latinos inuenire me commemini, ipse uersiculum hunc adducit Græcum.*

Ἐπ' ἄκρων ἕλκων ὥσπερ ἄλλοντα ψύχων.

In summum trahens uelut extra refrigerans.

Et Quintilianus Aristides Græcus autor in libro de Musica, super iambico loquẽs trimetro, Claudũ fieri ait quãdo in extremo spõdeũ recipit. Deniq; Ouidius quoq; in priore libro de amorum remedijs de utroq; Iambo *sic scribit.*

Liber in aduersos hostes stringatur Iambus,
Seu celer, extremum seu trahit ille pedem.

Sunt autem utriq; ad maledicentiã, libertatemq́; facti, truces, & cruenti. Quare ob id stringẽdos etiã ait Ouidius *in aduersos hostes.* Dionysius *item* Halicarnasseus *in libro de interpretatione, uehemens aut acre metrũ esse choliambos ait. Idemq́; mox* Hipponacten, *cum lacessere conuitijs inimicos uellet, infregisse ait de industria metrum, ac pro recto claudũ fecisse & abnumerũ, hoc est acrimoniæ consentaneum, conuitioq́;. Nam sicuti dissoluta figura parat acrimoniã, sic (ut ille inquit) dissoluta compositio. Quare caballos utiq; choliãbos eos* Ausonius *nominat, quorũ tralationẽ duxerat ab essedo, & uehiculo, cui caballi adiunguntur, & ut tardos ostenderet, de malarum ambagibus captos dicit, prætereaq; terga ruptos uerbere, tum eosdẽ tripedes uocauit, quia* Græce *trimetri, quamuis senos ha-* Choliambi. Abnumerus. Caballi. Trimetri.

 beant

beant pedes, nam bini quiq; pro singulis uidētur in iambicis capi. Qui machinali saxa uoluant pondere, propterea dixit, uelut molas describeret, quas uersare ipsos indicauerat, uel ut eos uiolentos, ferocesq; ostenderet allegoricῶs, quasi qui lapides ingētes torquent & uoluunt in hostem. De trimetro item utroq; sic idem Ausonius alibi Græco uersiculo.

Εἰλιποδ'ην σκάζοντα & οὐ σκάζοντα τρίμετρον.

Quod Latinè sic uertas.

Scazontes. *Loripedem Scazonta, & non scazonta trimetrum.*

De scazontibus eisdem sic in epistola quapiam ex libro quinto apud iuniorem Plinium, Proinde aut rumpè moras, aut caue ne eosdem istos libellos, quos tibi hendecasyllabi nostri blanditijs elicere non potuerunt, conuitio scazontes extorqueant.

QVI SIT HABITVS IN STAtuis pacificator, deq; eo sentire Statium in prima sylua. CAPVT LXV.

Statij locus. *STatius in Syluula prima, quæ in equum maximū scripta est. -Iuuat ora tueri*

Mixta notis belli, placidamq; gerētia pacē. Tum idē: Dextra uetat pugnas.

Quem locum Domitius sic enarrat. Dextra uetat pugnas, hoc est inermis est in statua, uel ad dextram est templum Pacis, quod nō placet inquit. Ceterū sicuti placet hic sensus. Dextra uetari pugnas, quia sit inermis, aut itē quod de templo ipso traditur Pacis, quanquā nec autori quidem placet suo, feram non moleste scilicet huic sententiā meam Habitus pacificator. *non probari. Nam ego notari habitum puto, qui pacificator*

cator

cator in statuis diceretur. De quo ita legimus apud Quintilianũ. Fit & ille habitus qui esse in statuis pacificator solet, qui inclinato in humerũ dextrũ capite, brachioq; ab aure protenso, manũ infesto pollice protendit, qui quidem maxime placet ijs qui se dicere sublata manu iactant. Hactenus Quintilianus. Extat autem adhuc pacificatore habitu (ni fallor) statuta illa Romæ, quæ pro ede Lateranensi inter prima urbis spectacula conuisitur. Quintiliani locus.

LOCVS IN PLAVTI MVSTElaria, & item alter in Milite, uindicati à uitio.

CAPVT LXVI.

IN Mustelaria Plauti locus est mendose scriptus plerisq; codicibus ad hũc sanè modũ. Viden' ornamẽta in foribus? uideo. Specta qua arte dormiũt: dormiũt. Ille quidem ut conuenit uolui dicere. Sed cum de his neq; sensus eliciatur ullus, & festiuum Plauti dictũ uitio librariorum pereat, faciã, ut arbitror, operæpretiũ, si scripturã incolumen de Plautino codice citato à nobis, iterum reposuero. Est autẽ prorsus hæc. Viden' coagmenta in foribus? uideo. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Illud quidem ut conniuent uolui dicere. Nam quia conniuere dicuntur, qui dormitant, ut apud Cinnam lectus est uersiculus: Plauti locus. Conniuere.

Iam grauis ingenti conniuere pupula somno.

Propterea cum in foribus iuncturas esse minime laxas id enim coagmẽta sunt, Tranio seruus ostẽderet dormire eas ridicule prius, dein etiã cõniuere, ioculariter dicit, ex oculis dormitantium ducta metaphora. Similiter corrigendũ puto locum alterum ex Plautino Milite, qui sic uitiose legitur. Mirus oleo uictitare te tam uili tritico. Quid iam? Coagmenta. Plauti locus alter.

quia lusciosus. Verbero ædepol tu quidem cæcus non lusciosus. Nam cum nullus hinc elici sensus queat, legendum arbitror sic. Miruſt lolio uictitare te, tam uili tritico. Siquidem hoc ubique idem apud Plautum, miruſt, pro mirum eſt reperies. Atque lolio uitiari oculos etiam ait Ouidius Faſtorum primo.

Miruſt.

Et careant lolijs oculos uitiantibus agri.

Fulgentius. Notat id Fulgentius quoq; non contẽnendus Grãmaticus. Quare cũ Sceledrus seruus lusciosum, uitiatisq; oculis cõseruum Palestrionẽ uelit significare, mirũ esse ait uictitare eũ lolio, cũ sit ipsum triticũ tam uile. Lolio aũt uictitare cũ, colligere se uel inde affirmat, illudẽs quod sit lusciosus. Lusciosi porrò seu luscicij, qui uitium hoc habẽt oculorum, ut clarius uesperi quàm meridie cernant.

Lolio uictitare. Lusciosi. Luscicij.

CORNICEM VIDERI APVD Veteres concordiæ symbolum, nõ ut omnes apud Iuuenalem existimant, Ciconiam.

CAPVT LXVII.

Iuuenalis locus. PRo comperto iam habetur, Ciconiã deniq; esse qua concordiæ repræsentaretur apud priscos effigies, atq; ita uersiculum Iuuenalis omnes interpretantur.

Quæq; salutato crepitat concordia nido.

De eo tamẽ nullũ omnino afferunt testimoniũ, quod autoritatis adminiculo sustẽtetur. Ego cornicẽ magis accipio, ductus Heliani Græci scriptoris testimonio, qui libro de animalibus tertio, de hac aui sic propemodũ scribit: Cornices, inquit, inter se fidissimæ sunt, & cũ societatẽ coierint, maximo se opere diligunt. Neq; id genus animalia uideat quispiã licenter misceri, & temere. Quin hoc quoq; dictitant,

Cornicum concordia.

dictitant, qui res istiusmodi callent, altera extincta, cõpare(m) uiduam degere. Cæterum id quoq; audio, ueteres in nuptijs post hymenæum, cornicem inuocare, signumq́; id concordiæ dare ijs consuesse, qui liberûm quærendorum gratia conuenissent. Tum qui sedes auium & uolatus obseruant, inauspicatum esse captantibus auguria dicunt, unius tantum cornicis obsequium. Sic ille. Sed & in nomismatis aureis duobus Faustinæ Augustæ, manifestam prorsus imagunculam nuper mihi Laurentius Medices ostendit cum titulo ipso concordiæ.

VERSVS EX CALLIMACHO SVper crinibus reginæ Berenices, atq; inde mendũ ex Catulli exemptũ uersiculo. CAP. LXVIII.

ELegiam Callimachi de crinibus Berenices inter sydera receptis mira elegãtia uertit in Latinã linguã nobilis poëta Catullus, quamuis pleraq; sint in ea corrupta, mendosaq́; & temere scripta librariorũ inscitia. Sed argumentum ipsius partim apud Hyginiũ Latinũ autorem, partim etiam apud Theonem, neq; non Achillem quoque Græcos Arati enarratores inuenias. Græca sanè ipsa Callimachi elegia non extat ad nos quantum compererim, sed ætate intercidit. Apud Theonem tamen Arati eiusdem interpretem principium illius tale reperio. Catullus locus

ἤ με Κόνων· ἔβλεψεν ἐν ἠέρι τὸν Βερενίκης
βόστρυχον, ἢ κείνη πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς.
Vel me Conon uidit in aëre Berenices
Crinem, uel illa omnibus posuit deis.

Prætereaq́; in commẽtarijs super Apollonium Rhodium ex Lucilio Tarrheo, Sophocleo, ac Theone collectis, ubi Apollonij commentaria.

de Chalybibus agitur libro secundo, sic adeo est inuenire, μέμνηται αὐτῶν καὶ Καλλίμαχος χαλύβων ὡς ἀπόλοιτο γένος τηλόθεν ἀντέλλοντα κακὸν φυτὸν οἵ μιν ἔφηναν. Ex quo uersiculum sic illũ legendũ quis dubitet? Iupiter ut Chalybou omne genus pereat, Vt sit Chalibon Græce dictum. Atque hoc inscite legunt quidã Telorum. Vulgatissimi codices celitum retinent contra etiam metri rationem. Sed hanc scio nostram obseruationem iam pridem esse peruulgatam, quam tamen à nobis ortam, uel ille ipse scit qui uulgauit, libenterq́; etiam fatetur uir doctissimus undecunq; Picus.

Id est, meminit ipsorum & Callimachus Calybum ut pereat genus a longe exorientem malum germẽ qui ipsum demonstrat.

OARION SYNCERITER ESSE apud Catullum, quod Aorion isti legunt, qui bonos uiolant libros. CAP. LXIX.

Catulli locus.

IN elegia eadem Catulli ex Callimacho, Oarion legitur pro eo quod sit Orion. Quam quoniã integrã adhuc inuiolatamq́; dictionem nonnulli temere attentare iam incipiunt, contra hanc sinistram imperitorum audaciã standum mihi est omni (quod aiunt) pede, uel Callimachi eiusdem autoritate, qui sic in hymno ipso in Dianam, etiam nunc extante, ait.

οὐδὲ γὰρ ὦτος οὐδὲ μὲν ὠαρίων ἀγαθὸν γάμον
ἐμνήστευσαν.

Nihil quidem Otos, nihil quidẽ Oarion bonas nuptias ambierunt.

Sed & Nicander Theriacῶn libro consimiliter.

Βοιωτῷ τεύχουσα κακὸν μόρον ὠαρίωνι.

Bœoto parans malum fatum Oarioni

Et Pindarus in Isthmijs.

οὐ γὰρ φύσιν ὠαριωνείαν ἔλαχεν.

Non

Non enim naturam Oarioneam sortitus est.

Et alibi.

ὀρείαν πελειάδ᾿ων μὴ τηλόθι ὠαρίωνα νέεσθαι.

Montanam a columbis non longe Oariona accedere.

Quare putat Eustathius quinto in Odisseam cōmentario, παρὰ τὸ ὀαρίζειν. *appellatum.* Non *igitur Aorion, sed Oarion uera lectio.* Id est, a conuersando cum mulieribus.

CVIVS IN BRVTI NOMISMATE *symbolum sint pileus & pugiones.*

CAPVT LXX.

SI quis nomisma Bruti reperiat ipsius cælatū imagine, prætereaq; pileo, & duobus pugiunculis, ne diutius in explicāda ratione, causaq; laboret, legat historiarum Dionis librū xlvij. Nam ex his inquit, Brutus *significabat, ab se, & Cassio patriā liberatā. Sed enim pileum gestari ab his solitum, qui libertatem nacti, uulgatius, manifestiusq;, quàm ut sit autoritatibus confirmandum.* Bruti imago insignita pileo & duobus pugiunculis.

QVAEPIAM VVLGO LEGI ADhuc *apud Maronē contra regulā, cōtraq; rationem metri.* CAP. LXXI.

PVdet referre quàm manifestum, sed nondum tamen à quoquam (quod sciam) nisi nobis indicibus animaduersum, mendum Vergilianis codicibus inoleuerit lib. Aeneid. octauo. Vergilij locus.

Quod fieri ferro, liquidio'ue potestur electro.

Cæterum in uolumine illo, quod est in intima Vaticana bibliotheca, mire uetustū, & grādibus characteribus perscriptū, nō potestur offendas, sed potest usitatius uerbū. Quæ etiā uerior esse lectio, uel inde ꝓbatur, quod electrū Electrum.

ubiq;

ubiq; prima syllaba longa, tā apud Græcos ponitur, quàm apud nostros. Neq; quicquā interpretes super uerbo po-

Potestur. testur alioqui nouo, inusitatoq; loquuntur. Haud tamen præterijt me ueteres hoc quoq; protulisse, sicut Pacuuiū in Chryse, sicut etiā Lucretiū, quēadmodū & poteratur lectū à Nonio Marcello est i Cæcilianis annalibus. Sed et

Vergilij alter locus. alter locus itidē uitio cōsimili laborat, apud eundē poëtā.

Æn. 9. Sceptra Palatini, sedemq; petiuit Euandri.

Cum in uolumine eodem nō petiuit trißyllabum, sed pe-tit dißyllabū scriptum inueniatur. Quod & metri uis co-

Euander. git, alioqui prima syllaba Euandri, contra omnem uel rationem, uel cōsuetudinem breuis foret. Est uero in utroq; uersu spondeus quinta sede. In uerbo autem petit syllaba ipsa posterior, uel quia sit in fine, uel quia coaluerit una

T, finita syllaba communis. ex duabus, iure producta est. Martianus autem Capella syllabā docet ubiq; esse cōmunem, quæ desinat in T, literam, sicut in illo cernimus Vergili.

Nam tibi Thymbre caput Euandrius abstulit ensis.

DE PHILYRA ET LEMNISCATIS CORONIS. CAP. LXXII.

Philyra. PHilyra quid sit uideo nesciri à plerisq;, peruerseq; etiam à nonnullis interpretibus accipi.

Horatij locus. Nam uocabulo eo sic utitur Horatius in primo carminū.

Displicent nexæ philyra coronæ.

Et Ouidius item quinto Fastorum:

Ebrius incinctus philyra conuiua capillos Saltat.

Quo apparet usum ipsius apud ueteres in coronamentis fuisse percelebrē. Iam primum igitur si cōferas quæ super philyra Theophractus in tertio de plantis, quæue item

Plinius in decimosexto Natu. historiæ narrāt, facile nimirum cognosces, eandē apud nos esse tiliam, quæ philyra sit apud Græcos. Ac sic etiā Theodorus Gaza quantūuis homo doctus & diligens interpretatur. Porrò autem tunicule etiā quædam ex libro ipso tiliæ arboris, uel ad eius imitamentū factæ, quibus aut lemnisci fierēt id est fasciolæ de coronis pēdulæ, aut libelli, Græco uocabulo peculiariter appellatæ philyræ. Tiliæ. Lemnisci.

Testatur partem ex his eodem libro Plinius his uersibus. Inter corticē & lignū tenues tunicas, multiplici mēbrana, è qbus uincula tiliæ euocātur, tenuissimæ earū philyræ coronarū lēniscis celebres, antiquorū honore. Rursusq; idē libro primo atq; xx. de lemniscis et philyris ita meminit. Crassus diues primus argēto, auroq; folia imitatus ludis suis coronas dedit. Accesserūt quoq; et lemnisci, quos adijci ipsarū coronarū honos erat, ppter Hetruscos, qbus iungi nisi aurei, nō debebāt. Puri diu fuere ij. cælare eos primus īstituit P. Claudius pulcher, bracteasq; etiā philyræ dedit. Porrò lemniscatas coronas, etiā (ni fallor) in nomismatis Laurētij Medicis idētidē uidemus, deq; his mētio quoq; apd' Suetoniū, sicuti itē à Pōpeio Festo lemniscorū uocabulū diligēter exponitur, deq; lemniscis itidē nōnihil Tertullianus quoq; ī libro de corona militis. Nicas aūt in cōmētario, quē per ordinē literarū composuit, Græce ille qdē, sed in hūc fermè ītellectū philyrā interpretatur, philyra, inquit, plāta librū papyro similē habēs, ex quo etiā funes cōplicant. Esse aūt ductilē philyrā lanicij modo, uel netilē potius, innuit & Tertullianus idē in libello eo, qui de pallio īscribitur. Quin Herodianus etiā Græcus autor Cælare. Lemnisci. Coronæ lemniscatæ. Nicæ commentarij. Philyra.

olim

olim à nobis in Latinū cōuersus, & Innocētio octauo pontifici maximo dedicatus, libro ipso historiæ primo, mētionē libelli facit è philyrá tenuißima, utroq; uersum replicabili. Sed & Capella Martianus libro de Philologiæ nuptijs secūdo, Cernere erat, inquit, q libri, quātaq; uolumina, quot linguarū opera ex ore uirginis defluebant. Alia ex papyro, quæ cedro perlita fuerāt uidebātur. Alij carbasinis uoluminibus implicati libri, ex ouillis multi quoq; tergoribus. Rari uero in philyræ cortice subnotati. Tum ista quoq; Vlpiani uerba reperias ī titulo Digestorū, de legatis, & fideicōmißis. Librorū appellatione cōtinentur oīa uolumina, siue in charta, siue in mēbrana sint, siue in qualibet alia materia. Sed & si ī philyra, aut tilia, ut nōnulli cōficiūt, aut in alio corio, idē enim erit dicendū. Deniq; etiā Eustathius ī cōmētario secūdo Homericæ Odyssææ, facta prius de nauticis rudētibus mētione, corticē tiliæ dicit, quā Græce philyrā nominat, plurimā ī id genus funiū suppeditare materiā. Receptū aūt uidetur ex eo uti coria quoq; singula, uel tunicas, aut mēbranulas etiā materiæ disparis à tilia, philyras uocēt, aut philuras, y Græca in u cōmutata, ueteri & peruulgata Latinorū cōsuetudine. Sicuti de papyro agēs Plinius libro xiij. Præparantur ex eo, inquit, chartæ diuisæ acu in prætenues, sed quàm latißimas philuras. Nā illud utiq; ad hæc enarrāda, neutiquam pertineat, quod idem ait Plinius lib. xiiij. Philyra cocos, & polline nimium salem cibis eximere.

Philuræ.

Salis exēptio.

VOCABVLVM QVOD EST EXpernata, *Catullianis uideri exemplaribus reponendū.*

CAPVT LXXIII.

Quod

QVód nunc tradituri sumus, fortasse à nonnullis, ut incertum & uacillans, parumq; adhuc exploratũ deridebitur, & exsibilabitur. Sed ego mihi de eo dicendum putaui, ne uestigium istud antiquitatis penè iam abolitum, qualecunq; sit, extingueretur. Ostẽdit mihi Romæ abhinc quadrienniũ Manilius Rallus Græcus Homo, sed Latinis literis adprime excultus, fragmentũ quoddã Sexti Pompeij Festi (nã ita erat in titulo) sanè quàm uetustum, sed pleraq; mutilatum, prærosumq; à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidẽ reliquiæ illæ qualescũq; ex integro ipso uolumine superabant, quod Autor Festus cõ posuerat, non ex hoc autem compendiario, quod nunc in manibus coactũ, uiolẽter, & decurtatum, scilicet ab ignobili, & indocto quodã, nec isto quoq; nomine, satis bene de literis merito. Nonnullas quoq; ex eodem fragmento Pomponius Lætus uir antiquitatis & literarũ bonarum consultißimus, sibi pagellas retinuerat, quas itidẽ legendas mihi, describendasq; dedit. Ex lectione igitur ea suspicatus utiq; sum, uerbum me Catullianum, quasi postliminio in suas sedes reuocaturum, Siquidem ubi exponitur in hoc compendiario, uocabulum Supernati, quod eos significare ostendit, quibus fœmina sunt succisa in modum suillarum pernarum, atq; ex Ennio uersus allegatur.

Festi Pompeij opus.

Pomp. Lætus.

Catull. locus.

Supernati.

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hoc utiq; loco uetus codex circunrosam planè habet expositionem, sed ita tamen, ut appareat ex reliquijs literarum male cohærentibus, Catullum quoq; post Enniũ adduci, citariq; eum uersiculũ, qui nunc mendose sic legitur.

In fossa Liguri iacet separata securi.

Nam ut de carminis residuo nihil mihi arrogem temere, uidebar sanè tum syllabatim quæq; olfactans, etiam pro
Expernata. *explorato afferre posse, expernata legendum in eo, non separata, quantum ex paucis illis poteram ueluti minutali bus, aut ramentis colligere, quantumq; etiam uel ex obliteratis penè iam uestigijs ariolari. Quod si cui pendere adhuc ueri fides uidetur, at pendeat equidem malo, quàm aut cadat, aut iaceat. Nos aliquod in eo certe, nec arbitror iniuria, ponimus firmamentum.*

HISTORIA NON ILLEPIDA SVper Zeusi pictore, & Helena. CAP. LXXIIII.

Zeusis. Helene imago. *Zeusis ille pictor Heracleotes adprime nobilis etiã Helenæ pinxit imaginẽ Crotoniatibus nimis quàm laudatam, de qua Cicero in rhetoricis contra Hermagoram, luculentissime scripsit. Sed quod obiter in Heliani li*
Ioann. Laurent. Venetus. *bris omnifariæ historiæ superioribus annis apud Ioannẽ Laurentium Venetum, magnæ quidem in pontificia curia autoritatis, nec minoris tamen in literis eruditionis, sed & emunctæ naris hominem. Romæ legimus, id nobis neutiquam indignũ uisum, quod hic etiam legeretur. Neminem ait spectatum Zeusis admittebat, nisi qui manu*
Helena cur meretrix. *precium dedisset. Ex quo uulgo etiam tunc Helena meretrix uocitata, quoniam quæstuaria.*

EMENDATA VOX IN IBIDE simul explicata sentẽtia neutiquã nota hactenus.

CAPVT LXXV.

Domitius Cald. *Enarrauit Domitius libellum Nasonis in Ibin, præfatus ex Apollodôro se Lycophrone Pausania, Strabone, Apollonio, alijsq; Græcis, etiamq; Latinis accepta scribere.*

ſcribere. Multa in eo commentario uana ridiculaq́; confingit, & communiſcitur ex tempore, cõmodoq́; ſuo, quibus fidem facit, aut ſe frontẽ penitus amiſiſſe, aut tam magnũ ſibi fuiſſe interuallũ inter frontem & linguam (ſicut ait quidã) ut frons cõprimere linguam nõ potuerit. Furor eſt adhuc aliquos tã cæcos iſtius hominis inueniri amatores, ut ad iſta nondũ, ſuos qualeſcunq; oculos adaperiant. Furor eſt profecto, furor, dare occaſionẽ impudentiæ cæteris fouendo errores etiã alicuius, quoniam fuerit interdũ ſententiæ nõ pœnitendæ. Sed quid iſtis facias literationis, non literaturæ magiſtris, qui nullo magis, quàm talibus nugis ſupercilia tollũt, ut cochleæ cornua, quorũq́; plumbea prorſus ingenia, quàm magis excoluntur, tam magis obbruteſcunt. At enim ne penitus ludamus operã, diſsimulatis his quos ſua facit uilitas contemnendos, exequemur reliqua propoſiti. Mihi igitur ille unus locus inter cæteros mouere ſtomachũ ſolet, qui ſic mendoſe nũc legitur,

Inter frontem & lignam interuallum.

Literationis magiſtri.

Vtq́; loquax in equo eſt eliſus gutture Agenor,
Sic tibi claudatur pollice uocis iter.

Vbi ſic ait Domitius. Agenor lapſu equi inſerta ori manu extinctus eſt. Ita'ne tandem uir doctiſsime? Sed oro te mi Domiti, Græcum profer ſi potes, aut Latinum modo idoneum fabulæ iſtius autorem, nec recuſabo iam quin me, non dixerim Græcales, aut admiratores tui, ſed uiri quoque literati, quibus hic labor exſudat, pro indoctiſsimo iam, proq́; etiam impudentiſsimo damnent, & quidẽ cunctis ſuffragijs, quoniam à te diſſentiam. Mihi ſanè recta eſſe & emendata ſcriptura uidetur, ſi rationi libera coniectura ſit, nõ Agenor, ſed Acerno, ut de Anticlo dictum

Ouid. In Ibin locus.

S 2 accipia

Anticlus. *accipiamus. De quo est etiam apud Homerum lib. quarto Odysseæ. Nam cum ad equum illum Troianũ, trabibus contextũ, grauidumq; militibus impulsu numinis accessisset Helena, uoces imitari uxorũ cuiusq; occœpit, ut inibi delitescentiũ desideria euocaret, refricaret memoriam, responsa tentaret elicere. Sed enim reliquis patientiã, silentiumq; præstantibus, cũ solus Anticlus in respõdendi lubrico, articuloq; iam foret, statim est ab Vlysse præuētus, & manibus impressis suffocatus, Itaq; intercepto, uel interstructo potius indicio periculum depulsum. Cæterum Tryphisiodorus quoque Græcus autor in poēmate, quo de Ilio capta scribit, Anticlum hunc Ortygiden appellat, uxoremq; eius nominat Laodamiam, ita inquiens.*

Helenæ conatus.

Laodamia.

ὀρτυγίδης δ᾽ Ἄντικλος ὃν αὐτόθι τεθνειῶτα
ἵππῳ δακρύσαντες ἐνεκτερεΐξαν Ἀχαιοί.

Ortygides autem Anticlus quem ibi mortuum
E quo lachrymantes sepeliuerunt Achiui.

Et item alibi sic.

Ἄντικλος δ᾽ ὅτε κέντρον ἐδέξατο Λαοδαμείης
μοῦνος ἀμοιβαίην ἀνεβάλλετο γῆρυν ἀνοίξας
ἀλλ᾽ ὀδυσεὺς κατέπαλτο.

Anticlus uero cum stimulum accepisset Laodamiæ,
Solus respondentem incœpit uocem aperire,
Sed Vlyxes irruit.

Et alia deinceps addit, per quæ fabula omnis similiter ab Homero uersibus permultis explicatur. Sed & nos in Ambra sic attigimus.

Ambra Politiani.

Indicijq; metu præclusum pollice fauces
Anticlon Ortygiden. *Consimilia uero istis apud* Do*mitium multa, quæ facile arguant, quò fuerit illius proces*

Domitij licētia.

sura

sura licētia, præsertim sic inuitata fauoribus imperitorū, nisi morari apud superos adhuc quidem iuuenis desisset.

NON ANTILOCHVM AB HEctore, *sed aliter uideri legendum in prima heroidum.* CAPVT LXXVI.

IN *prima heroidum* N*asonis epistola, sic legitur:* Ouidij in heroid. locus.
Siue quis Antilochum narrabat ab H*ectore uictum.*
Sed uictum, necatumq; ab H*ectore Antilochum, profecto neutiquā reperietur.* Q*uare aut Amphimachum crediderim legendū, aut non ab* H*ectore, sed Memnone.* C*onstat enim ex xiij. Homeri* R*hapsodia, occisum ab* H*ectore Amphimachū Cteati filium, qui de Græcis ducibus unus etiam in catalogo numeratur.* C*onstat item interfectum à Memnone filium Nestoris Antilochum.* Q*uamobrem in eo quod obtinuerat hactenus mendum deprehenditur manifestarium, sic his à nobis ita pro tempore suffectis, quæ lector uelim boni consulas, aliqua ni fallor gratia si non ueritatis, at certe ueri similitudinis assentatur.*

Amphimachi cædes.

Antilochi cædes.

QVO ARGVMENTO DICENDVM Vergilius, non Virgilius. CAP. LXXVII.

VErgilius *dicendum'ne sit, an* V*irgilius, ut nunc uulgo loquuntur, hoc est cum uocali secunda, an cum tertia potius in prima syllaba, uideo adhuc inter eruditos ambigi.* C*æterum ut ego* V*ergilium dicam magis per e, quod iam placere quibusdam per nos etiam doctis incipit, quàm* V*irgilium per i, quod uulgo nimis obtinuit, in causa sunt ueterrima aliquot monumenta, nostræ obseruationi patrocinantia, quæ libens equidem subijciam propter propudiosos nescio quos, & æruginis plenos, odio* Vergilius. Propudiosi. Ærugo.

omni fastidioq; dignißimos: qui quanquã semper elemen
Vindico. tarij sunt, uindicare tamen inter indoctos fautores audent
sibi censuram literarũ. Sic ut istam quoq; qualencũq; no
stram uetustatis deprehendendæ, ac reuocãdæ (si liceat)
diligentiã, studiumq; nõ cauillentur modo, sed & ita re-
prehendant acerbe, quasi flagitiũ facere putent, quòd his
ociũ oblectemus, uel (ut ipsi magis contemptim) quòd ob
hæc ocio nostro inuideamus, dum in rebus adeo friuolis,
& leuibus operã sumimus, quasiq; tẽpus, rem preciosis
simam, in superuacua erogamus. Qui tamen si legissent,
aliquãdo maximos uiros de singulis quoq; literis integra
uolumina composuisse, ac ne Cæsarem quidẽ ipsum ueritũ
in hanc tenuitatem descẽdere, darent fortasse mihi ueniã,
non occupatißimo homini, siquando inter altiora studia,
Literarum illustratores. etiam res istiusmodi tractarẽ, paruas quidem, sed quibus
etiam magna iuuentur. Neque enim repræhendi me iure
puto, si hæc etiam, sed hæc sola consecter, ad quæ non ut
ab ocio ad studium, sed ut à studio ad ocium me refero,
& in quæ non tam feror ex professo, quàm casu incido,
ceu si littoribus ex commodo inambulans, cõchas interim
colligam securus. Neq; tamen in id ego supercilium sub-
Apinæ Tricæ. duco, nec inde me cẽseri, facile paterer, ut qui nõ Apinas
modo hæc esse & tricas, ut in prouerbij ludicro est, uerũ
etiam penè nihil, & noui, & fateor. Sed tamẽ hoc ipsum
tam nihil, præstat agere, quàm longas ad ipsorum fortas
se exemplum trahere oscitationes, & grunnire in cœno
turpiter, aut quàm omnino nihil agere, ne nihil prorsus
agendo, male discamus agere. Reddẽda igitur testimonia
sunt nobis, necubi fides claudicet, ac ne quid nõ in expe-
dito

dito sit noscere uolentibus. Inuenies igitur Volsinis mensam quampiam marmoream, uetustißimis, pceneq; exoletis characteribus intra ædem Christinæ uirginis, quæ pro ara est Apostoli Petri, ubi VERGILI legitur. Inuenies etiam Sutri nomen hoc Vergilius ita notatũ in mensa item lapidea, qua uidelicet & ipsa intra ædem uirginis uice utuntur altaris. Idq; nos utrinq; nõ sine aliquot arbitris etiam de proximo inspeximus. Neq; enim antiquarũ duntaxat inspectionũ auriti testes, sed & oculati esse concupiuimus. Quin in Pandectis quoq; ijs, quæ nũc Florentiæ publice asseruantur, libro ipso Iustiniani principis archetypo, non aliter quàm per e, notatur id nomen. Sicuti etiã in uolumine Maroniano literis maioribus parato, qui Romæ in intima Vaticana bibliotheca, mire uetus ostenditur. Prætereaq; cõmentariũ Tiberij Donati nũc in manibus habet Landinus homo & eloquẽs & eruditus, & Florẽtiæ iam diu doctor bonarũ literarũ celebratißimus, cui se præceptori adulescentiæ meæ rudimẽta magno pere debent, & qui nũc in professione quasi dixerim collega, locata iam in tuto sua sibi fama nobis adhuc in studio laboriosißime decertantibus, ita fauet ut quicquid ipsi laudis acquirimus, quasi suũ sibi amplecti atq; agnoscere uideatur. Is igitur (ut diximus) commentariũ Tiberij Donati habet in manibus, & ipsum grãdioribus notatum uetustis characteribus, cuius autoritas hoc haud dubium reliquerit. Quod item in codice diui Aug. de ciuitate dei, ex publica Medicæ familiæ bibliotheca, neq; nõ in Columellæ ex priuata eiusdem gentis, literis utroq; Langobardis exarato. Tũ in Senecæ epistolarũ libro peruetere, cuius

Christophorus Landinus.

S 4 mihi

mihi copiam fecit Nicolaus Michelõctius Laurentij Me*dicis à secretis, elegãtis homo ingenij, multisq; item alijs uenerandis antiquitate uoluminibus, identidem nunc* Iaco*bo* Modesto Pratensi *familiari nostro, & studiorum ad-iutori, nũc alijs item nostris auditoribus, utcunq; aut res ferat aut exigatur ostendimus.* In *collectaneis autẽ quæ nuperrime ad* Laurentium Medicem Iucundus *misit, uir unus, opinor, titulorum, monimẽtorumq; ueterum supra mortales cæteros non diligẽtissimus solum, sed etiam sine cõtrouersia peritissimus, relata quoq; inuenio elogia duo quæ* Romæ *(sicut ille indicat) in marmoribus inueniũtur.* TI. VERGILIVS DONATVS. *Et iterum* C. PAPIRIVS CESTVS VERGILIAE OPTATAE VXORI SVAE BENE MERENTI DE SE. *Quamuis autem monimẽta ista tanta seculorum uetustate roborata, mihi satis ad præsidium sint, attamen res ipsa quoq; astipulatur & ratio.* Nam *sicuti à uere dictæ uergiliæ stellæ, sic à uergilijs ipsis, uel item à uere proprium hoc nomen crediderim inclinatum, potius hercle quàm à uirga, quod quidam nu-gantur, laurea.* Nam *id cum apud autorẽ minus idoneum inueniatur, tum refellitur hoc ipso, quod multi ante hunc editum poëtam, eodem sunt appellati nomine.* Quandiu *igitur aut non testimonium grauius, aut non ratio ualen-tior exhibetur, utiq; à uetusta magis consuetudine, quàm à noua inscitia standum est, unde hæc sartago loquendi uenerit in linguas.* Etenim *magna pars iuniorum caliga-mus ad ueri conspectum.* Quin *ut reliqua exequar,* Ver*ginius quoque nomen huic finitimum, non* Virginius *in marmoreo*

Iucundus Veronensis.

marmoreo nuper labro pro æde ipsa diuæ Mariæ Maioris insculptum Romæ animaduertimus.

ADDITAM FALSO NEGATIOnem primo *Digestorum uolumine, quo capite de officio proconsulis agitur & legati.*

CAPVT LXXVIII.

PAulus iurifcõsultus libro secũdo ad edictũ ita scribit, Digest. locus. Legatus mãdata sibi iurisditione iudicis dandi ius habet. Sed hæc uerba in primo Digestorũ uolumine, quo capite de officio procõsulis et legati tractatur, addita perperam negatiõe in plerisq; codicibus inuenias, sic uidelicet. Legatus mandata sibi iurisditione iudicis dandi ius nõ habet. Cæterũ in Pãdectis istis Florentinis, quas etiã archetypas opinamur, negatio prorsus est nulla. Archetypæ Pandectæ. Quo fit, ut interpres legũ Florentinus Accursius, mẽdosum & ipse nactus codicem, penè dixerim miserabiliter se torqueat.

CVR LYSIMACHI REGIS FACIES *in nomismatis cornigera.* CAPVT LXXIX.

LYsimachi regis facies in nomismatis cornigera. Cau- Lysimachi facies cur cornigera. sa eius apud Appianum in Syriacis. Nanq; ait ab eo ferũ taurũ de sacrificio Alexãdri Magni uinculis elapsum retentũ manibus ambabus, & occisum. Atq; ob id inquit. προσιθέασι ἐπὶ τοὺς ἀνδριάντας ἐπὶ τῷδε τὰ κέρατα. Quod significat, ob id eius statuis deniq; apponi cornua.

FABVLA IGNOTIOR DE TIresia *& Pallade, qua sensus aperitur Propertianus.* CAPVT LXXX.

PRopertius in libro elegiarum quarto sic ait: Propertij locus.
Magnam Tiresias aspexit Pallada uates,

Fortia dum posita Gorgone membra lauat.

Extat adhuc hymnus Callimachi poëtæ, cui titulus εἰς λουτρὰ τῆς παλλάδος. *In quo fabula Tiresiæ multis elegiacis uersibus in hanc fermè sententiam tractatur: fuisse*

i. In lauacra Mineruæ.

Chariclo.

Nymphã quampiã Thebis, cui nomen Chariclò, Palladi præ cæteris gratam, matrẽ Tiresiæ. Sed quũ se Pallas aliquando & Chariclò itẽ in Heliconio Hippocrene, nudæ per æstum lauarent, ac tũ casu uenator Tiresias ad eundem fontem sitiens accessisset, Mineruã scilicet imprudẽs nudam cõspicatus, statimq; oculis est captus.

Tiresias cur oculis captus.

Saturniæ leges.

Nam ita Saturnijs legibus cautũ, inquit, ut qui deum inuitũ cernat, ingenti mercede cernat. Cui simile quippiã de dearũ conspectu etiam Abammon Aegyptius in epistola scribit ad Porphyrium philosophũ, quam tamen existimat Proclus Iamblichi potius esse quàm Abammonis, ex quo Vergilius. Transq; caput iace, ne respexeris. Quod & Leucothea Homerica monuit Vlyssem. Sed ut illuc unde abij redeam. Cum in hanc Tiresias calamitatem incidisset, mota lachrymis Chariclûs Nymphæ Pallas, & uatem eũ, & longæuum, & post obitum quoq; prudentẽ, sapientemq; præstitit, & baculo insuper donauit, quo ueluti duce, uestigijs inoffensis graderetur. Quod & nos in Ambra sic attigimus, quum de poëta loqueremur Homero:

Abammon.

Verg. locus.

Baculus Tiresiæ.

Ambræ locus.

Baculum dat deinde potentem
Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam
Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem,
Suetus inoffensos baculo duce tendere gressus.

Et item sic in Nutrice Tiresian periphrasticos insinuauimus:

Nutric. locus.

Quid cui post uisos nudatæ Palladis artus

Cenere

Cernere nil licitum?

Quin hinc apud Nonnum lib. v. Dionyſiacῶn, ita excla mans inducitur Actæon, ut fœlicem Tireſian dicat, qui citra mortem tantum amiſsis oculis Mineruam aſpexerit nudam, quæ etiam lumen ademptum in animum ipſius tranſtulerit. Atq; adeò ſic ait:

Ὄλβιε τειρεσία, σὺ μὲν ἔδρακες ἐκτὸς ὀλέθρου
γυμνὸν ἀναινομένης οἰκτείρμονος εἶδος Ἀθήνης.
Felix Tireſia, tu quidem uidiſti citra perniciem
Nudam inuitæ miſericordis formam Mineruæ.

Et paulo poſt.

ζώεις σῶν βλεφάρων ὀλέσας φάος, ὑμετέρων δὲ
ὀφθαλμῶν ἀμάρυγμα νόου μετέθηκεν Ἀθήνη.
Viuis tuorum oculorum perdito lumine, ueſtrorum uero oculorum ſplendorem cum mente commutauit Pallas.

Hactenus autem ſuper hoc poëtæ loco ſcripſeramus, cũ nobis Picus noſter Mirãdula, quaſi Cynthius alter in illo ipſo quo iam hæc imprimenda fuerãt articulo, aurẽ uellit & admonuit, ut elegiam quoq; ipſam Callimachi, quæ ui delicet una extat apud Græcos (quantũ equidem ſciam) ſed & rariſsima eſt inuẽtu, ſubijceremus, & quanquam ſpatijs iniquis excluſi tẽporis, uertere eam quoq; tamẽ in Latinũ tentaremus. Ego uero qui nec ſcribere alieno ſto macho libẽter ſoleo, nec extẽporalitati ſatis confido, nõ diſtuli tamen id onus quoquo modo ſubire. Quoniã cum quid à me Picus exigit, nec licet mihi neſcire quod neſciã, nec non poſſe quod nequeam: uel quòd homini me chariſ ſimum ſentio, uel quòd plus eum uidere in rebus meis quàm meipſum mihi perſuadeo. Vertimus igitur penè ad uerbũ, et quod Græce dicitur πρὸς πόδα, nõ ſenſu modo, Faceta dictio, i. eueſtigio.

ſed

ſed numeris etiã quod eſt difficillimum, coloribusq; ſeruatis. Tantumq; nunc admonemus lectorem, paucula uideri mihi adhuc mendoſa in Græcis exẽplaribus, quæ nõ erat pudoris noſtri corrigere, ſed & ſeptimum ipſum à fine uerſiculũ reliquo uno dũtaxat uocabulo exolcuiſſe. Quẽ nos tamen Latinũ pro cõiectura ſuffecimus. Illud itẽ ſcito eſt opus, noſtrũ hoc eſſe interpretamentũ, & à nobis deniquc fluxiſſe, prius quàm in ullius cõmentarijs ebulliret, quod & Syluæ per ſe ipſæ quas citauimus, tot ab hinc annos editæ probabũt, quarum uidelicet alterã magno ſumus olim cõuentu publice multis excipiẽtibus interpretati. Sit ergo noſtri iuris, quod noſtri fuit muneris, ne quarta omnino luna (ſicuti prouerbiũ fertur) nati credamur, ut alijs tantũmodo ad Herculis exemplũ laboremus. Iã illud quoq; miror, cur & Domitius, & alij quidã poſt illum, quocunq; momẽto, quacunq; occaſione ſcribere audeãt, hoc, aut illud imitatione Callimachi dictũ fuiſſe à Propertio, cum præter hymnos pauculos, nihil prorſus extet ad nos poëtæ iſtius, nec aũt planè quicquã quod amoris argumenta cõtineat. Sed aures ad Callimachi iã uerſiculos ſubſcriptos ueteri more ſine ullis accẽtiũculis arrigamus.

Luna quarta nati.

Καλλιμαχου εις λουτρα
της Παλλαδος.

Οσσαι λωτροχοοι τας παλλαδος εξιτε πασαι,
Εξιτε. ταμ ιππωμ αρτι φρυασσομεναμ.
Ταμ ιεραμ εσακουσα. και α θεος ευτυκος ερπει.
Ξουσθε νυμ ω ξανθαι, ξουθε πελασγιαδες.
Ουπω ταθαναια μεγαλως απενιψατο παχεις,
Πριμ κονιμ ιππειαμ εξελασαι λαγονωμ.

Ουδ'

Ουδ᾽ οκα δη λυθρω πεπαλαγμενα παντα φεροισα
Τευχεα των αδικων ηνθ απο γη. γενεων.
Λ λα πολυ πρατιστον υφ αρματος αυχενας ιππων
Λυσαμενα παγαις εκλυσεν ωκεανω,
Ιδρω και ραθαμιγγας, εφοιβασεν δε παγεντα
Παντα χαλινοφαγων αφρον απο στοματων
Ωιτ αχαιιαδες. και μη μυρα, μηδ᾽ αλαβαστρως
Συριγγων αιω φθογγον υπαξονιων.
Μη μυρα λωτροχοοι ται παλλαδι μηδ᾽ αλαβαστρως
Ου γαρ αθαναια χριματα μικτα φιλει.
Οισετε μηδε κατοπτρον. αει καλον ομμα το τηνας.
Ουδ᾽ οκα ταν ιδαν φρυξ εδικασσεν εριν,
Ουδ ες ορειχαλκον μεγαλα θεος, ουδε σιμουντος
Εβλεψεν διναν ες διαφαινομεναν.
Ουδ᾽ ηρη. κυπρις δε διαυγεα χαλκων ελοῖσα
Πολλακι ταν αυταν δις μετεθηκε κομαν.
Αδε, δις εξηκοντα διαθρεξασα διαυλως.
Οια περ ευρωτα. τοι λακεδαιμονιοι
Αστερες, εμπεραμως ετριψατο λιτα λαβοισα
Χριματα τας ιδιας εκγονα φυταλιας.
Ω κουραι, το δε ρευθος ανεδραμε πρωιον, οιαν
Ηροδον η σιβδης κοκκος εχει χροιαν.
Τω και νυν αρσεν τε κωμισσατε μουνον ελαιον,
Ω καστωρ ω καὶ χριεται ηρακλεης.
Οισετε και κτενα οι παγχρυσεον, ως απο χαιταν
Πεξηται, λιπαρον σμαξαμενα πλοκαμον.
Εξιθ αθαναια παρα τοι καταθυμιος ιλα.
Παρθενικαὶ μεγαλων παιδες ακεστοριδαν,
Ωθανα. φερεται δε και α διομηδεος ασπις,

Ως

Ως εθος αργειων τουτο παλαιοτερον
Ευμηδης εδιδαξε τειν κεχαρισμενος ιρευς.
Ος ποτε βουλευτον γνους επι οι θανατον
Δαμον ετοιμαζοντα, φυγα τεον ιρον αγαλμα
Ωι χετ εχων, κρειον δ' εις ορος ωικισατο
Κρειον ορος. σε δε δαιμον αποῤῥωγεσσιν εθηκεν
Εν πετραις. αις νυν ουνομα παλλατιδες.
Εξιθ αθαναια περσεπτολι, χρυσεοπηληξ
Ιππων και σακεων αδομενα παταγω
Σαμερον υδροφοροι μη βαπτετε. σαμερον αργος
Πινετ απο κρανων, μηδ απο των ποταμων.
Σαμερον αι δωλαι τας καλπιδας ης φυσαδειαν
Ηες αμυμωνην οισετε ταν Δαναω.
Και γαρ δη χρυσω. τε και ανθεσιν υδατα μιξας,
Ηξει φορβαιων ιναχος εξ ορεων.
Τα θανα το λοετρον αγων καλον. αλλα πελασγε
Φρασεο μ ουκ εθελων ταν βασιλειαν ιδης.
Οσκεν ιδη γυμναν ταν παλλαδα ταν πολιουχον,
Τ ωργος εσοψειται τουτο πανυστατιον.
Ποτνι αθαναια. συ μεν εξιθι. μεσφα δ εγω τι
Ταισδ' ερεω. μυθος δ ουκ εμος αλλ ετερων.
Παιδες αθαναια νυμφαν μιαν εν ποκα θηβαις
Πουλυ τι και περι δη φιλατο ταν εταραν.
Ματερα τειρεσιαο, και ουποκα χωρις εγεντο.
Αλλα και αρχαιων ευτ επι θεσπιεων.
Η πι κορων ειας η εις αλιαρτον ελαυνοι
Ιππους, βοιωτων εργα διερχομενα.
Η πι κορωνειας, ινα οι τεθυωμενον αλσος
Και βωμοι ποταμω κειντ επι κουραλιω.

Πολλακις

Πολλακις α δαιμων μιν εω επεβασατο διφρω.
Ουδ᾽ οαροι νυμφαν ουδ᾽ε χοροστασιαι
Αδειαι τελεθεσκον, οθ᾽ ουχ αγειτο χαρικλω.
Αλλ ετι και τηναν δακρυα πολλ εμενε,
Καὶ περ αθαναια καταθυμιον ευσαν εταιραν.
Δη ποτε γαρ πεπλων λυσσαμενα περονας
Ιππω επι κρανα, ελικωνιδι καλα ρεοισα
Λωντο. μεσαμβρινα δ᾽ ειχ ορος ασυχια,
Αμφοτεραι λωοντο. μεσαμβριναι δ εσαν ωραι,
Πολλα δ᾽ ασυχια τηνο κατειχεν ορος.
Τειρεσιας δ ετι μουνος αμαι κυσιν αρτι γενεια
Περκαζων, ιερον χωρον ανεστρεφετο.
Διψασας δ᾽ αφατον τι ποτιρoον ηλυθε κρανας
Σχετλιος. ουκ εθελων δ᾽ ειδ᾽ε τα μηθεμιδ᾽ες.
Τον δ᾽ε χολωσα μεν α περ, ομως προσεφασεν αθανα,
Τις σε τον οφθαλμως ουκ ετ αποισομενον,
Ω ευηρειδα χαλεπην οδον αγαγε δαιμων.
Α μεν εφα. παιδος δ᾽ ομματα νυξ εβαλεν.
Εσταθη δ᾽ αφθογγος. εκολλασαν γαρ ανιαι
Γωνατα, και φωναν εσχεν αμηχανια.
Α νυμφα δ᾽ εβoασε, τι μοι τον κωρον ερεξας
Ποτνια. τοιαυται δαιμονες εστε φιλαι.
Ωμματα μοι του παιδος αφειλεο. τεκνον αλαστε
Ειδες αθαναιας στηθεα και λαγονας.
Αλλ ουκ αελιον παλιν οψεαι. ω εμε δειλαν.
Ω ορος. ω ελικων ουκ ετι μοι παριτε.
Η μεγαλ αντ ολιγων επραξαο, δορκας ολεσσας
Και προκας ου πολλας, φαεα παιδος εχεις,
Α μεν επαμφοτεραισι φιλον περι παιδα λαβοισα.

Ματηρ

Ματηρ μεν γοερον οιτον αηδονιδων,
Αγε βαρυ κλαιουσα. θεα δ' ελεησεν εταιραν.
Και μιν αθαναια προς, το δ' ελεξεν επος.
Δια γυναι. μετα παντα βαλευ παλιν οσσα δι οργαν
Ειπας. εγω δ' ουτοι τεκνον εθηκ αλαον.
Ου γαρ αθαναια γλυκερον πελει ομματα παιδων
Αρπαζειν. κρονιοι δ' ωδε λεγοντι νομοι.
Οσκε τιν αθανατων οκα μη θεος αυτος εληται
Αθρηση μισθω τουτον ιδειν μεγαλω.
Δια γυναι. το μεν ου παλιναγρετον αυθι γενοιτο
Εργον. επει μοιραν ωδ' επενευσε λινα,
Ανικα το πρωτον νιν εγειναο νυν δε κομιζευ
Ω ευηρειδα τελθος οφειλομενον
Οσσα μεν α καδμηις ες υστερον εμπυρα καυσει,
Οσσα δ' αρισταιος τον μονον ευχομενοι,
Παιδα τον αβαταν ακταιονα τυφλον ιδεσθαι.
Και τηνος μεγαλας συνδρομος Αρτεμιδος
Εσσεται. αλλ ουκ αυτον ο τε δρομος αιτ εν ορεσσι
Ρυσευνται ξυναι ταμος εκαβολιαι.
Οπποταν ουκ εθελων περι δη χαριεντα λοετρα
Δαιμονος. αλλ αυται τον πριν ανακτα κυνες
Τουτακι δειπνησευντι. τα δ' υιεος οστεα ματηρ
Λεξειται δρυμως παντας επερχομενα
Ολβισταν ερεει σε και ευαιωνα γενεσθαι,
Εξ ορεων αλαον παιδ' υποδεξαμεναν.
Ω ετερα, τω μητι μινυρεο τω δε γαρ αλλα
Τευ χαριν εξ εμεθεν πολλα μενευντι γερα.
Μαντιν επει θησω νιν αοιδεμον εσσομενοισιν.
Η μεγα των αλλων δη τι περισσοτερον.

Γνωσειται

γνωσειται δ' ορνιθας ος αισιος, οιτε πετονται
ηλιθα, και ποιων ουκ αγαθαι πτερυγες.
Πολλα δ'ε βοιωτοισι θεοπροπα, πολλα δ'ε καδμω
Χρησει, και μεγαλοις υστερα λαβδακιδαις.
Δωσω και μεγα βακτρον, ο οι ποδας ες δεον αξει,
Δωσω και βιοτου τερμα πολυχρονιον.
Και μονος ευ τε θανη πεπνυμενος εν νεκυεσσι
Φοιτασει, μεγαλω τιμιος αγεσλαι.
Ως φαμενα κατενευσε. το δ' εντελες ωκ επινευσηι
Παλλας. επει μουνα ζευς τογε θυγατερων
Δωκεν αθαναια, πατρωϊα παντα φερεσται
Λωτροχοοι. ματηρ δ' ου τις ετικτε θεαν.
Αλλα διος κορυφα, κορυφα διος ουκ επινευει.
θυγατηρ.
Ερχε τ αθαναια νυν ατρεκες. αλλα δεχεσθε
ταν θεον ω κωραι τ ωργος οσαις μελεται,
Συν τ ευαγορια συν τ ευγμασι συν τ ολολυγαις,
Χαιρε θεα. καδευ αργεος ιναχιου.
Χαιρε και εξελαοισα. και ες π αλιν αυτις ελασσαις
Ιππους. και Δαναων κλαρον απαντα σαω.

Iam nostros quoq; legito, qui male collocare bonas horas uolet, attamen cum uenia quæso, & conniuentibus oculis.

POLITIANI EX CALLImacho in Palladis lauacra.

Ite foras agedum, quæcunque liquentibus undis
Membra lauaturæ Pallados, ite foras.
Ipsa uenit, fremitus sacrorum audimus equorum,
Ite agedum flauæ, ò ite Pelasgiádes.
Non prius ingentes lauit sibi diua lacertos,

T Ilia

Ilia quàm abstersit puluere cornipedum.
Nec tum quando armis multa iam cæde cruentis
Venit ab iniustis horrida terrigenis,
Tum quoq; equum subducta iugis fumantia colla
Perfudit largi fontibus Oceani,
Dum sudor,guttæq; putres,dumq; omnis abiret
Spuma oris circum mansa lupata rigens.
Ite ò Achiuæ,sed non unguenta,aut alabastros,
Audio certe ipsum stridulum ab axe sonum,
Palladi lotrices non unguenta,aut alabastros,
Nulla etenim diuæ huic unguina mista placent.
Ferte nec huic speculum,uultu est pulcherrima semper,
Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygio,
Se uel orichalco,magna hæc dea,uel Simoëntis
Spectauit,quanquam uertice perspicuo.
Nec Iuno,sed sola Venus,se splendido in ære
Vidit,eandem iterum disposuitq; comam.
Bis sexaginta spatijs uerum incita cursu,
Stellæ apud Eurotan ceu Lacedæmoniæ,
Perfricuit tantum pingui se diua liquore,
De baccis,arbor quem sua protulerat.
O' pueræ emicuit rubor illico,matutina
Quem rosa,quem grano punica mala ferunt.
Ergo marem nunc tantum olei quoq; ferte liquorem
Quo se ungit Castor,quo Amphitryoniades.
Ferte etiam solido ex auro,quo pectine crines
Explicet,& pinguem cæsariem dirimat.
Exi age iam ò Pallas,præsto tibi uirgineus grex
Natæ magnorum charus Acestoridum.

O' Pallas

O' Pallas, quin iam clypeus Diomedis & ipse
 Fertur, ut Argiuûm mos uetus obtinuit.
Eumedes docuit, meditans tibi grata sacerdos,
 Cum in se composito cerneret interitu
Ire malam sortem, fugit quippe ille, tuamq;
 Ad montem Crion sustulit effigiem.
Ad montem Crion, tum abruptis imposuit te
 Cautibus, hasq; uocant nunc quoq; Pallatidas.
Exi age quæ expugnas urbes, cuiq; aurea cordi
 Caßis, equumq; fremor, cum sonitu clypeûm
Vos hodie undiferæ ne tinguite, uos hodie Argos
 Fontibus ex ipsis, non fluuijs bibite.
Vos hodie ancillæ ferte urnas ad Physadean,
 Aut ad Amymonem progeniem Danai.
Nanq; auro & multis permistus floribus undas
 Defluet è lætis Inachus ipse iugis,
Et purum feret huic laticem, caue tu ergo Pelasge,
 Ne nudam imprudens aspicias dominam.
Aspiciet nudam qui Pallada, quæ tenet urbem,
 Vltra iam hoc Argos cernere non poterit.
Iam ueneranda exi Pallas, dum quiddam ego istis
 Dicam, nec meus hic sermo, sed alterius.
Vnam olim ô puere Thebis dea Pallas amabat
 Nympham, præ cunctis quas habuit comites,
Matrem Tiresiæ, nunquamq; fuêre seorsum,
 Sed siue ad ueterum mœnia Thespiadûm,
Siue Coroneas, seu tenderet illa Haliarton
 Bœotum uisens uecta iugis populos,
Siue Coroneas, ubi pulcher odoribus halat

Lucus,ubi ara ipsi Curalium ad fluuium.
Sæpe illam curru secum dea uexit eodem,
Nullaq; Nympharum colloquia,aut Thyasi
Grata fuere satis,nisi præforet ipsa Chariclo.
Verum & ei multæ debitæ erant lachrymæ,
Quamuis chara comes magnæ foret usq; Mineruæ.
Nam se olim peplis utraque depositis
Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,
Vtq; die uacuus mons tacet in medio,
Dum lauat ergo utraq;,& mediæ sunt tempora lucis,
Dumq; est in toto plurima monte quies,
Tiresias unus canibus comitantibus ibat
Per loca sacra,leui flore genas nitidus,
Immensamq; sitim cupiens releuare,petito
Fonte,uidet quæ non cernere fas homini.
Hic irata licet sic illum affata Minerua est,
Quis te non ullis iam rediturum oculis,
O Euerida malus hæc deus in loca duxit?
Sic ait : at pueri lumina nox pepulit.
Astitit,obticuit,dolor illi ut glutine uinxit
Genua,sonum tenuit uocis inops animus.
At Nympha exclamans,quid nato ait ò dea factum est?
Nunquid uestra deæ talis amicitia?
Lumina mi pueri rapuisti,pectora nate
Vidisti infelix Pallados iliaq;,
At non & solem cernes iterum,heu misera, ò mons
O Helicon rursum non peragrande mihi.
Magna nimis paruis mutas,qui lumina nati
Pro ceruis paucis dorcadibusq; habeas.

Sic puerum ambobus charum complexa lacertis
Mater, flebilium carmen Aëdonidon
Triste gemens iterat, sed enim miserata Minerua
Tunc sociam uerbis talibus alloquitur.
Dia, inquit, mulier, uerte hæc quæ protulit ira,
Non per me captus luminibus puer est,
Nam pueris auferre oculos haud dulce Mineruæ,
Verum Saturni legibus hæc rata sunt,
Vt quicunque deum aspiciat, nisi iusserit ipse,
Mercede ingenti scilicet aspiciat.
Dia igitur mulier fieri hæc infecta nequit res,
Quippe ita Parcarum fila uoluta manu,
Editus ut primum puer est, sed tu accipe contra
O Euerida quod maneat pretium.
Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes,
Quanta & Aristæus, uotaq; suscipient.
Natus ut impubes Actæon, unicus illis
Tantum oculis careat, nanq; erit & Triuiæ
Concursor, sed non cursus, non æmulus illum
Tela arcus iaciens montibus eripiet,
Cum diuam (licet inuitus) se fonte lauantem
Viderit, At fiet qui modo erat dominus,
Esca suis canibus. Sed enim nemora omnia lustrans
Dum genitrix nati colliget ossa sui,
Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
Cui mons uel cæcum reddiderit puerum.
Parce queri mea grata comes, nam plurima contra
Huic ego te propter præmia contribuam,
Esse dabo egregium uatem, quem protinus omnis

Perpetuo celebret nomine posteritas,
Cognoscet uolucrum quæ prospera, quæq; uolatu
Irrita, cuius item triste sit augurium.
Plurima Bœotis oracula, plurima Cadmo
Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.
Huic ingens baculum dabo, quod uestigia ducat
Qua uelit, huic uitæ tempora longa dabo,
Mox & honoratus Diti, colet infera regna,
Inter & extinctos unicus hic sapiet.
Adnuit his Pallas dictis, quodq; adnuit illa
Perficitur, soli Iuppiter hoc tribuit
Natarum è turba, quæ sint patris omnia ferre
Lotrices, mater nulla deam peperit.
Imò Iouis uertex, uertex Iouis omnia nutu
Perficit, & natæ prorsus idem licitum est.
En uere nunc Pallas adest. Eia ergo puellæ
Quis Argos curæ est, ite deam accipite,
Cumq; bonis uerbis, & cum prece, cumq; ululatu
Salue ô diua, urbem protege, & Inachiam,
Salue hinc abscedens, iterumq; huc flecte iugales,
Ac rebus Danaûm sis precor auxilio.

DE OCNO, ET ASELLO, *quodq; apud Propertium mendose legitur orno.*

CAPVT LXXXI.

Propertij locus. *Apud Propertium eundem quarto elegiarum libello, ita duo uersiculi leguntur.*

Dignior obliquo funem qui torqueat orno,
Aeternusq; tuam pascat aselle famem.

Diu fateor animũ meũ stimulauerat, ac pupugerat quidã quasi

quasi scrupulus, donec cũ codex uetustus euellit, quẽ mihi Bernardinus Valla celeber iurecõsultus, & primæ homo nobilitatis Romæ abhinc fermè quinquenniũ cõmodauit, ubi nõ orno, sed ocno legi, legisseq; me statim duobus eruditißimis iuuenibus ostendi, qui me domi cõmodũ salutauerant. Liquet autẽ insinuari à Propertio Socraticæ illius picturæ argumentũ, de qua sic Plinius libro naturalis historiæ quinto & trigesimo narrat. Et piger, inquit, qui appellatur Ocnos spartũ torquẽs, quod asellus arrodit. At enim piger hic Ocnus (ut uideo) multorũ inuitamẽtis uagus repente factus, & desultor, cottidie iam sedes mutat. Quapropter ut certo in siliquastro cõquiescat aliquãdo, petẽda fides est ab eo maxime codice, quem citauimus, hoc est (ut uere dixerim) à stirpe, de qua istius cõiecturæ pululauit occasio. Sic enim quiuis intelliget, neutiquã me mihi asserere aliena, sed mea dũtaxat, inq; meis libris nil prius esse fide. Bern. Val. Commodum. Ocnos spartũ torquens.

QVOD IN DIGESTIS TITVlo de edendo legatur ad alium, legi ad album conuenire. CAPVT LXXXII.

IN titulo de edendo, qui secundo Digestorum uolumine legitur, uerba Vlpiani sunt ita libro quarto ad edictum. Eum quoq; edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstret quid dictaturus est. Sic etenim scriptum in Pandectis ipsis Florentinis. Atqui codices omnes, qui sunt in manibus, non ad album, sed ad alium habent. Vnde multa uidelicet Accursij hæsitatio. De albo autem prætoris intelliges. Digest. locus.

DE HARPOCRATE. CAPVT LXXXIII.

Catulli locus. EPigramma est Catulli.

Lælius audierat patruum obiurgare solere,
Si quis delitias diceret, aut faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdespuit ipsam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.
Quod uoluit fecit, nam quamuis irrumet ipsum
Nunc patruum, uerbum non faciet patruus.

Quæsitum diu quinam is foret Harpocrates, de quo mentionem & hoc loco faciat Catullus, & item in altero epigrammate, sic inquiens:

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,
Cuius sit penitus nota fides animi,
Me unum esse inuenies illorum iure sacratum
Corneli, & factum me esse puta Harpocratem.

Nos tamen & Venetijs, & item Veronæ (quod diximus) ab hinc annos octo fermè de eo studiosis aliquot publice respōsitauimus, quorū nunc testor fidem, cōscientiamq́; si cui forte aliena adscribere, ac non mea potius mihi uideor uindicare. Plutarchus igitur in libro quē de Iside fecit & Osiride, Harpocratē scribit ex Iside ipsa natum & Osiride, qui cum illa iam mortuus rem habuerit, sed natū tamē prœmaturo partu, debilitatisq́; cruribus. Porrò editū eundem circa brumæ tempus minus absolutū & rudem, præflorentibus puta, præuirentibusq́; terræ fœtibus, quocirca etiā lentis primitias illi offerri. Neq; tamen, inquit, aut imperfectum esse deum, aut infantē, aut denią; legumen aliquod existimandū, sed rudis imperfectiq́; sermonis, minimeq́; articulati præsidem quendam potius ac moderatorē. Ex quo etiam digito labra comprimit, argumentū tacitur

Harpocrates. Eius significatio.

nitatis

nitatis & silentij. Quin mense eo, quē uocant Mesorem, primitias leguminum offerentes, ita dictitant, lingua fortuna, lingua dæmon. Deq; ægyptiacis arboribus, Persicā in primis ei sacratā ferunt, quòd fructus cordi, frons linguæ persimilis. Hactenus ex Plutarcho de Harpocrate, carptim, uellicatimq;, & per interualla. Meminit eiusdem Lucilius quoq; poëta Græcus in epigrāmate ad Dionysium, monens ut siquem habeat inimicum, nec Isin ei, nec Harpocratem, aut qui cæcos deus faciat iratos precetur, cogniturum quid deus, quid Simo ualeat. Sed & Tertullianus in Apologetico sic ait. Serapidē, & Isidē, & Harpocratem, cum suo cynocephalo, capitolio prohibitos inferri, id est curia deorum pulsos, Piso & Gabinius consules, non utiq; Christiani, euersis etiam aris eorum abdicauerunt, turpium & ociosarum superstitionum uitia cohibentes, his uos restitutis summam maiestatem contulistis. M. autem Varro in libro de Latina lingua ita scribit: Cœlum & Terra, hi Dei ijdē qui Aegyptij Serapis, & Isis, & si Harpocrates digito significat ut taceas. De hoc igitur intellexit Ouidius libro Metamorphóseωn nono.

Persicæ arboris typus.

Serapis & Isis.

Oui. locus.

Sanctaq; Bubastis, uarijsq; coloribus Apis,
Quiq; premit uocem, digitoq; silentia suadet.

Et idem Augustinus libro de ciuitate dei undeuigesimo: Et quoniam, inquiens, ferè in omnibus templis ubi colebantur Isis & Serapis, erat etiam simulacrum, quod digito labijs impresso, admonere uideretur, ut silentium fieret: hoc significare idem Varro existimat, ut homines eos fuisse tacerēt. Hactenus Augustinus. Sed ī epistola Abammonis Aegyptij ad Porphyrium, quam aut in Græcam

Aug. locus.

uertisse orationem, aut certe composuisse Platonicus Iamblichus existimatur, de Deo quodam ueluti secundo fit mentio, cui nomen Aegyptiaca lingua fecerit Icheon, hūc ostendit silentio coli oportere. Quod idem etiam de summi Dei cultu prolixe Porphyrius ἐν τῷ περὶ ζώων ἀποχῆς. Quin Dauid item propheta psalmum ita quempiam inchoat.

Icheon.

Id est, In libro de animaliū abstinentia.

Dauid locus.

לְךָ דוּמִיָּה תְהִלָּה אֱלֹהִים בְּצִיּוֹן

Lecha dumia tehilla elohim bezion.

Id Latiue significat, Tibi silentium laus, Deus in Sion.

Quod aliter tamen interpretes septuaginta uerterunt, hoc est, Te decet hymnus Deus in Sion.

Quare Harpocratem puto Aegyptij suis adhibebant sacris, qui silentio colendum ostenderet summum deorum. Plinius quoq; de Harpocrate in libro naturalis historiæ xxxiij. hactenus meminit. Iam uero etiam Harpocratem, statuasq; Aegyptiorum numinum, in digitis uiri quoque portare incipiunt. Vt ergo ad Catullianum Lælium redeamus, scite ille quidē, ne obiurgaretur à patruo, posthabita illius quam comprimebat uxore, ipsum iam cœpit irrumare patruum, eoq; pacto tacere coëgit, quoniam loqui fellator non potest.

DE LIBERTINIS, QVI VOCENTUR Dediticij. CAP. LXXXIIII.

Insti. locus.

INstitutiones hæ quæ uocantur in iure ciuili, Iustiniani principis nomine editæ, sed à Triboniano tamen, doctisq; alijs uiris cōpositæ, etiam Græce scriptæ sub eodem prorsus intellectu reperiuntur. Nisi quia ritus quidā, consuetudinesq; Romanorū ueteres, uberius aliquāto, & laxius

xius in Græco ipso, quàm in Latino codice referruntur, ut peregrinis hominibus atq; à Romanorũ more, cõsuetudineq; alienis, res tota penitus innotesceret. Sed quod de libertinis ijs, qui dediticij uocabãtur, strictius, breuiusq; in nostris institutionibus, nõ alienũ uisum est ex Græci uoluminis sẽtẽtia, prolixius hic, atq; ob id etiam dilucidius explicare. Qui igitur apud antiquos manumittebãtur, modo maiorẽ, & iustã libertatẽ cõsequebãtur, & fiebãt ciues Romani, *modo minorẽ, &* Latini Iuniani *ex lege* Iunij Norbani *fiebãt, q illorũ quasi sectæ fuerit inuentor, atq; autor.* Modo *etiã inferiorẽ, & fiebãt ex lege Aelia Sentia dediticij.* Nã *si quisquã diu seruitutẽ seruierat, supliciũ ex delicto dedisset, ut aut inscriptus fuisset, hoc est, ut notas & stigmata inusta fronti accepisset, aut in publicũ carcerẽ cõiectus, aut ex delicto uerberatus, & se deliquisse cõfessus fuisset, dein gratia inita à domino manumitteretur, Libertinus dediticius uocabatur, ad exẽplũ uideli cet peregrinorũ dediticiorũ.* Nã *cũ aliquando peregrini quidã* Romanorũ *uectigales, elatis animis bellum repente aduersus eosdẽ suscepissent, tum uicti ui, abiectis armis, se uictoribus dedidissent, hactenus humane tractati sunt à* Ro*manis, ut uitã quidẽ impetrarent, sed hac uelut ignominia notarẽtur, ut dediticij deinceps uocati sint, quia se dedidissent. Quare etiã libertinorũ hoc genus dediticij sunt ab Aelio Sentio nuncupati, ut qui in admittendo crimine uelut ijdem fuissent, eodem quoq; nomine appellarentur.*

Libertini Dediticij.

Latini Iuniani.

Dediticij.

Libertinus Dediticius.

CVIVSMODI APVD IVVENALem *Cereris ludi accipiantur, deq; Cerialium autore Memmio.*

Caput

CAPUT LXXXV.

Iuue. locus. IVuenalis in Satyra quartadecima sic ait:

- Ergo omnia Floræ,

Et Cereris licet, & Cybeles aulæa relinquas.

Nemo ex ijs poëtæ huius interpretibus, super ludis Cereris quippiã locutus, nõ quo nomine appellarẽtur, nõ quæ fierent in eis, non itẽ à quo primitus celebrati, non ubi de his facta mẽtio. Quæ singula tamẽ, à boni, doctiq; interpretis officio non abhorrebant. Quo circa totũ id nobis sarciendũ, ne curæ istius nostræ scrupulositas in paruulis etiam momentis desideretur. Ludi igitur Cereris, quorum Cerialia. hic est memoria, Cerialia dicti, quibus equorum cursus in circo celebrabãtur, primusq; eos C. Memmius edilis curulis fecit. Cornelius tacitus in libro historiarũ sextodecimo, de Nerone principe loquens, Tandem, inquit, statuêre Circenses. Circensium ludorũ die, qui Cereri celebratur, exequi destinata, quia Cæsar rarus egressu, domoq;, aut hortis clausus, ad ludicra Circi uẽtitabat. Et paulo post. Vtq; Circensium Cerialium ludicrum, pluribus equitum cursibus celebraretur. Ouidius in quarto Fastorum:

Circus erit pompa celeber, numeroq; deorum,

Ouid. locus. Primaq; uentosis palma petetur equis.

Hic Cereris ludi, non est opus indice causa.

Dion quoq; historiæ scriptor in libro secũdo & quadra- Ediles. gesimo narrat, potito iam rerũ Cæsare, ediles tũ primũ duos ex patricijs, quatuor ex plebe creatos. Sed duos illos Cereales. superiores, à Cerere fuisse denominatos: idq; ab illo initio scribit ad suã usq; ætatẽ permanere. Idemq; etiã Dion, libro septimo quadragesimoq;, ante deuictũ Brutũ euenisse

ait,

ait, ut ediles plebei gladiatorum certamina pro equorum cursibus Cereri exhibuerint. Praeterea Laurentius Medices, uir omni laude praecellens, nomismata cōpluria nobis ostendit, quae faciē uiri barbatā, & intonsam habeant, cū duplici titulo, Quirinus & C. Memmij, Altrinsecus autem Cereris imagunculā draconibus uehentē, cū titulo huiusmodi. Memmius. Aed. Cur. Cerialia Preimus fecit. Vbi etiā preimus nō primus cum diphthongo in priore syllaba notatum obseruauimus. Hunc nos putamus autem C. ipsum Memmiū fuisse, qui praetor cum L. Domitio fuerit, quiq; Caesari obiecerit, etiā ad cyathum & uinum Nicomedi stetisse, cū reliquis exoletis, quiq; eundē Caesarē asperrimis orationibus lacerauerit, Mox reconciliatus, etiā suffragatorem in petitione consulatus habuerit. De quo sic in epistola ad Atticum Cicero libro quarto. O uirum, ò ciuem Memmium. Caesaris omnes opes confirmant, cum eo Domitium consulē iunxerunt, qua pactione, epistolae cōmittere nō audeo. Ad eumq; puto, uel certe ad filiū liber poëtae Lucretij de rerum natura scriptus. Siquidem & dignitas hominis, & tempora congruunt, nisi tamen arbitrari malumus, filium potius eiusdem C. Memmij, cognominem patri, edilem Curulem tum factum à Caesare.

Vehentem draconibus. Preimus.

Memmius.

DE FLVCTV DECIMO SEV DEcumano, *cuius permulti poëtae meminerunt.*

CAPVT LXXXVI.

OVidij poëtae uersiculi sunt in primo Trist. uolumine.
Qui uenit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes
Posterior nono est, undecimoq; prior.
Decumanum intelligit fluctum, qui fieri maximus dicitur,

Decimū seu decumanum. Ouid. locus.

sicuti oua quoq; decumana dicuntur, quæ maxima. Nam & ouum decimum maius nascitur. Ex hoc scuta quoque decumana, quæ essent amplißima, sunt appellata. Et decumana in castris porta, ab hoste auersa. Sicutiq; decumanus in agro limes ab oriente ad occasum, nō mihi propterea uidetur dictus, quoniam quasi duocimanus, ut M. Iunius Nypsus opinatur, id enim nimis durū, & coactū, sed quoniam longißimus. Nam cardo ipse iam dimidiatus decumano scilicet anticipante, consideratur. Sed de fluctu decimo, siue decumano, etiam in undecimo Metamorphóseωn poëta idem meminit his uerbis.

Vastius insurgens decimæ ruit impetus undæ.

Et Sillius Italicus libro xiiij.

Non aliter Rhodopes Boreas à uertice præceps,
Cum sese immisit, decimoq; uolumine pontum
Expulit in terras.

Sed & Seneca in Tragœdia Agamemnone:

Hæc onere sidit, illa conuulsum latus
Summittit undis, fluctus hanc decimus tegit.

Valerius etiam Flaccus Argonauticωn secundo sic ait:

– Quanta quoties & palladis arte
Incassum decimæ cecidit tumor arduus undæ.

Lucanus quoq; in quinto Pharsaliæ.

Hæc fatum decimus, dictu mirabile, fluctus
Inualida cum puppe leuat.

Vt uel hoc ipsum notabile sit, atq; insigne, tantopere decimum istum fluctum uelut à conspirante poëtarum choro celebrari.

Quod

QVOD ERAT IN CICERONIS *Epistola uocabulum Philotheôron, corruptũ dein improbe in nomen, quod est Philocteten.*

CAPVT LXXXVII.

IN Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initium, In equo Troiano scis esse, in extremo, sero sapiũt, ita scriptum ferè cunctis exemplaribus inuenitur. Deinde quod in Britannia nõ minus quàm Philocteten te præbuisti, planè non reprehendo. Diu me torserã, maceraueramq; eliciendo sensu de uerbis his, neq; procedebat. Quorsum enim de Philoctete hic Cicero? Sed enim postea codicẽ illũ uetustißimũ, Laurẽti Medicis opera sum nactus, quẽ & superius citaui, minus multo quàm cæteri deformatũ, inquinatum, peruersum, conturbatũ. Nã in eo sic erat. Deinde quod in Britannia, non minus philotheorum te præbuisti, planè nõ reprehendo. Nam philotheorus is est qui spectationum studiosus, qualem se Trebatius in Britannia præbuerat, dum prælium fugitans ocio se asserit, in armis medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci, & cauilli. Cic. locus. Philotheorus.

VNDE ILLVD TRACTVM, FVI*mus Troës: quæq; extent in literis, super Lacedæmoniorum choro, & cantico.*

CAPVT LXXXVIII.

FVimus Troës, hic loquẽdi color tam efficax, de consuetudine chori illius Lacedæmonij ductus, quasiq; in adagium ascitus. Nam ut est scriptũ apud Plutarchum in libello, cui sic est titulus, Quo pacto laudare se quispiam citra inuidiam ualeat, Chorus erat Lacedæmoniorũ trifarius, senum, puerorum, iuuenum. Canebant autẽ senes ita, Fuimus Troës. Virg. locus.

ἄμμες

Id est, nos quondam fuimus robusti iuuenes. ἄμμες πότ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι. Quo significabant fuisse quondam se robustos iuuenes. Pueri uero sic.

Id est, Nos uero erimus lōge meliores. ἄμμες δέ γ' ἐσόμεσθα πολλῷ κάῤῥονες. Ex quo se futuros longe his meliores profitebātur. Iuuenum aūt cantio hæc.

Id est, Nos autem sumus, si ue to uis, respice. ἄμμες δέ γ' εἰ μέν, αἰ δὲ λῇς αὐγάσδεο. Indicans ipsos iam id esse, quod uel illi fuissent, uel hi futuros sperarēt, eiusq; rei paratos facere periculum. Quod

Id est, Iam olim erant fortes Milesij. itē scriptū in Diogeniani collectaneis. Cōsimile prouerbiū de Milesijs ponit Aristophanes in comœdia Pluto. πάλαι πότ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. Vt iam nō esse eos uiros fortes intelligamus, quos olim fuisse dicamus. Hoc intellectu Cicero de cōiuratis agens, Vixerūt, inquit: extinctos ea uoce, nescio quo pacto significātius declarans, minusq; multo inuidiose quàm si planè dixisset occisos.

QVOD SERVIVS GRAMMATIcus Bucolicos Maronis uersus, tā mēdose legit quàm falsò enarrat. Notataq; ibi & relata quædam super initiādis pueris, superq; Dijs aliquot ueterū, maximeq; Genijs & Iunonibus. CAP. LXXXIX.

Verg. locus. IN Bucolicis Vergilianis hi duo sic uersiculi legūtur:

Incipe parue puer, cui non risere parentes,
Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

Seruius notatur. Quos enarrans Seruius haud inceleber grāmaticus, & uerā lectionē (quod eius pace dixerim) cōtaminat, & fabulam sibi ex tempore, cōmodoq; suo cōfingit cōtra omnem ueterū autoritatem. Neq; enim cui, sed qui legendum, hoc est nō casu datiuo, singulariq; numero, sed plurali nominatiuo, quāquā utrobiq; apud ueteres eadē uox, ijsdemq; notata literis, sicuti in primo Quintiliani de Institutione oratoria,

oratoria, non oscitans lector inueniet. Ex quo etiamnum uersiculus in vij. Valerij Flacci Argonauticω̃n libro:

Curaq; cui profuga forsan tenet alta carina.

Etiamnum, inquam, iste uersiculus, cui retinet, non qui tam scilicet in uetustißimo codice, de quo reliqui fluxêre, quàm in his quoq; peruulgatioribus. Quod autem dicimus qui legendũ, non cui, docet idem Quintilianus in nono, figuram esse declarans hic in numero sic ut plurali singularis subiungatur. Ex illis enim, inquit, qui non risere, hunc non dignata. Quis autem dubitet, quin de Vergilianæ lectionis incolumitate Quintiliano credendum sit potius, quàm Seruio, præsertim qui manum quoq; Vergilij citet aliquando & Ciceronis? Quocirca manifestũ est quod diximus, mendose locum à Seruio adduci. Fabulam autem sibi eundẽ ex proposito, commodoq́; finxisse quis non uideat? cũ nusquã ob id præcipitatum fuisse Vulcanum legamus, quoniã deformis natus, quoniamq́; ei non Iuno arriserit. Et enim poëta Homerus ob id ait, quod matri contra Iouem patrẽ suppetias tulerit. Natus enim ex Ioue & Iunone secundum Homerum Volcanus, licet ex Iunone sola fingat Hesiodus in Theogonia, sicuti ex solo Ioue Minerua dicitur. Vnde ἀπάτωρ à Theocrito uocatur in ænigmatio, cui βωμὸς inscriptio. Quare parentes ad Iouem. Iunonemq́; uix satis etiã proprie referentur. Sed & illud sanè quàm frigidè Seruius idem, quod neq; admissum ad epulas deorum Volcanum dicit, neq; diuinos honores meruisse, quem Varro etiam inter selectos Deos numerat septimũ. Tum ne processerit quidem uel isto pacto quod molitur Seruius, quando non ob id ait præcipitatũ, quod haud ri-

Vulcanus cur præcipitatus sit, & quod ex Ioue natus.

Deus selectus Vulcanus.

scrit, sed quod ipsi haud arrisum. Viderimus, utrum'ne ipse mox credibiliora suspicer, certe iam Seruius ucrißimis reuincitur. Et *quidẽ sic ego legerim, sic enarrauerim:* Loci enarratio. *Parentes Salonini pueri, de quo nunc agitur, ut sit parentes uocandi casus, hunc qui non risere, neq; deus mensa dignatus, neque dea cubili, hoc est, nec* Genius, *nec* Iuno *uitalibus auris dignũ putauere hunc, ex illis qui non risere, ut sit figurate dictum,* Quintiliano *teste, pro eo quod est tunc, qui non risit, uel qui è numero est corũ, qui non risere.* Credebatur *enim habere quisq; suũ deũ, suamq; deã, hoc est suum Geniũ, suamq;* Iunonem *uitæ præsides.* Hos Genius. Iuno. *igitur indicauit* Maro *Catexochen. Mensa enim Genio conuenit, ut* Funde *merum Genio:* Iunoni *lectus.* Quod Iunius *quoque* Philargyrius *docet, hunc ipsum ita interpretans locũ. Pueris, inquit, nobilibus editis, in atrio* Iunonis Lucinæ *lectus ponitur* Herculis *mensura.* Sed *& apud* Varronem *lectum est, initiari pueros* Educæ, Potinæ, *&* Cubæ, *diuis edendi, potandi, & cubandi, ubi primum à lacte, & cunis transferunt.* Quam Varronis *autoritatem* Donatus *in* Phormionem Terentianã *adducens, etiam hunc ipsum citauit* Maronis *uersiculum, atque idem* Probum *quoq; retulit adnotasse.* Mensa *igitur & lectus argumenta uitalitatis, quòd initijs ipsis adhiberentur.* Initiandi puerorũ superstitio. Cæterum *habet homo suam sibi ridendi proprietatem.* Qui *uerò non rideat, ei qui potest esse uita uitalis? ut ait* Ennius. *Deũ uerò, deamq; ad has referre* Varronis Educã, Potinam, Cubamq; *nequeas, quod hæ fœminæ omnes, ut* Augustinus *etiam in libro de ciuitate dei sexto declarauit.* Ridere hominis principum. *Sed ad* Pilumnũ *ratione pari &* Pitumnũ, *cõiugales deos,*

quibus

quibus ut ait Varronem scribere Martianus in secũdo libro de uita patrũ, natus si erat uitalis, simul ab obstetrice fuerat sublatus, & in terra stratus ut esse rectus auspicaretur, sternere etiam in ædibus lectum consueuerũt. Restat igitur, uti quod de Genio & Iunone diximus, autoritatum quoq; tibicinibus fulciatur. Plinius itaq; nat. historiæ primo, Cum singuli, inquit, ex semetipsis totidẽ deos faciant Genios, Iunonesq́; adoptando sibi. Seneca epistolarum ad Lucilium undeuigesimo, Ita tamen, ait, hoc seponas uolo, ut memineris maiores nostros, qui crediderint Stoicos fuisse. Singulis enim & Genium & Iunonem dederunt. Vnde arbitror Iuuenalis:

Et per Iunonem (inquit) domini iurante ministro. Iuuen.locus.

Hoc enim reprehẽdit Satyricus poëta, quod non per Genium, sed per Iunonem domini minister iuraret, uidelicet more muliebri. Quocirca sic illa apud Petroniũ Arbitrũ Quartilla loquitur. Iunonẽ meam iratam habeã, si unquã meminerim uirginẽ fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc ætatem perueni. Hinc etiam puto natum prouerbiũ illud, dicatur ut posse taurum tollere, qui uitulum sustulerit. Cæterũ si detur modo, nõ iniquum planè à nobis peragi reprehensionem, labascereq́; iam commentũ istud Seruianum, quod antequã talia prodebamus, pro indubitato obtinuerat, reliqua in mediũ (ne nobis blandiamur) libera opinaturis relinquemus.

QVI VIR THEODORVS GAza quantumq́; tamen lapsus in Aristotelis problemate uerso. CAPVT XC.

NOn recuso, quin sub censuram, sub aleamq; ueniat, qualecunq; hoc erit, de quo scribam, dum ne sint in hoc albo duæ mihi maxime suspectæ literariæ pestes, inscitia, inuidiaq;, dum ne quis mihi amusoteros (ut uerbo utar quo Symmachus) dum ne quis opicus, dum ne quis durus, & contumax, & in hominis uerba, quàm in ueri fidem iuratus, contingat iudex. Quòd si iudices etiam nuncupãdi, non Tarentinos equidem, & Consentinos, & Siculos mea ista legere, sicuti sua quædam Lucilius, sed Latinos homines, Græcæ literaturæ non ignaros, non Iunium Congiũ uolo, sed Scipionem, sed doctißimũ omnium Persium atq; Rutiliũ, hoc est siqui sunt illis compares, macti prudentia, ingenio, doctrinaq; uiri, ad quorum iudiciũ iure sit elaborandũ, qualis puta, si liceat, is ipse est, qui mihi instrumẽta studiorum tam multa, otiumq; altißimum suppeditat, auis atauisq; potens, Medices Laurentius, Florentiæ reip. columen, cuius cum iudiciũ illud circunspectißimũ, & naturalem quandã mentis altitudinẽ maxime quæq; in actu rerũ, uel ciuitates experiuntur, uel principes, tum eundem in literis & humanitatis, ac sapientiæ studijs, ei deniq; nõ admirãtur, qui non penitus ut ipsi, qui non introrsus inspexerunt. Qualis est item Ioannes Picus hic meus è Mirandulanis principibus absolutißimũ naturæ opus, à quo philosophia Latinè iam meditans loqui, summũ puto fastigiũ accipiet. Quales præterea duo illi, sed una deuincti amoris copula, Veneti patricij sunt, Hermolaus Barbarus, barbariæ hostis acerrimus, qui Latinæ philosophiæ uelut arma, instrumẽtumq; uerborum, sic aut aure diligentißima terget, aut incude noua fabricatur, ut ob ipsius industriam iam

Tarentini. Consentini.

Laurẽtij Medicis laus.

Pici Mirandulæ laus.

Herm. Barb. laus.

iam nunc penè in isto quidem genere, uel nitore, uel copia uiuamus ex pari cum Græcis. Et Hieronymus Donatus, uir nescio utrum grauior an doctior, an etiam humanior, certe omni lepôre affluens, omni uenustate, cuius tamen ob id uereor, ne leuior cuiquam censura uideatur, quoniā me pulcherrimo carmine, sed & epistola una atq; altera mire laudauit. Licet enim tantum boni de me ipso, qui multū à tolerabili, nedū à perfecto absum, pudeat credere, magis tamen tanto uiro pudet nō credere, talia de me, sic (ut apparet) ex animo affirmanti, dum nostra hæc qualiacunq; sunt, arriserint: floccipēdo iam nunc imagines penitus, umbrasq; laruarū, quibus natura esse dicitur (ut sancti uiri uerbis utar) terrere paruulos, & in angulis garrire tenebrosis. Theodorus igitur Gaza uir Græcus, & ut doctis etiam uidetur eruditissimus, Aristotelis problemata uertit in Latinū. Sed in quo problemate quæritur, cur homines, qui ingenio claruerūt, uel in studijs philosophiæ, uel in reipub. administrāda, uel in carmine pangendo, uel in artibus exercendis, melancholicos omnes fuisse uideamus, & alios ita ut etiam uitijs atræ bilis infestarentur, in eo manifestius utiq; (ni fallor) insigniusq; extitit interpretis erratum quàm ut excusari iam, dissimulari'ue possit. Nam cum illic exempla subijciat Aristoteles heroum qui laborasse dicātur atra bile, primumq; de Hercule agat, fuisse illum nimirum tali habitudine, signis, argumentisq; colligit istiusmodi, quod & Comitialis morbus sacer ab eo sit dictus, & filios occiderit uecors, ut in Senecæ tragœdia tractatur, & antequam obiret, scatentiū ulcerum eruptione laborauerit. Vnde illa puto Nessea tunica uenerit in fabulā, nam

Hieron. Donatus.

Gazæ erratum.

Atra bilis.

Herc. furor.

Comitialis morbus sacer.

Nessea tunica.

hoc quoq; uitium atræ bilis est. Ex quo etiã Lysandro Lacedæmonio proxime ante obitum, genus id, inquit, ulcerũ emersit. Theodôrus itaque quod ad filios, & ad ulcera Herculis attinet, ita deniq; interpretatur. Puerorũ quoq;, inquit, motio mentis idem hoc explicat, & eruptio ulcerum, quæ mortem interdum antecedit. Cum sit ita Græce. καὶ ἡ περὶ τοὺς παῖδας ἔκστασις καὶ ἡ πρὸ τῆς ἀφανίσεως αὐτοῦ ἐν τῇ ἑλκῶν ἔκφυσις γινομένη. Neq; autem dubitem ex usu esse, antequam ipsi locum uertimus, perpendere diligentius, quid sibi illud uelit ἐν τῇ, quod ille dissimulat, quæ'ue de præpositione, articuloq; illo abiuncto sententia elici possit. Et quidem ego sic arbitror legendum corrigendumq; ἐν Οἴτῃ, ut sit ad uerbum sensus, Et in liberos suos pauor seu mauis dicere mentis excessus, & ante obitum ipsius in Oëta ulcerum eruptio. Quòd autem pauorem maluimus, aut mentis excessum uertere, quàm ut iste, motionem mentis, quæ Græcè sit Ecstasis, autorem sequimur in priore, quem psalmorum probat interpretem Pictauiensis Hilarius, in posteriore Hieronymum, qui tamen alicubi solitariũ quoq; illud excessus, Latine pro illo Ecstasis reddidit. Nam pauorẽ Cicero quoque, metum definit esse mentem loco mouentẽ. Sed de nomine aliàs. Nunc quod instat. Profert exempla Aristoteles, per quæ manifestum fiat, Herculem quoq; atra bile uexatum, sicuti dein Aiacem, Bellerophontẽ, cæterosq; ostendit, ut sensus ordo, ratio, prætereaq; ueritas inexpugnabilis, & uinci nescia, nostræ prorsus interpretationi suffragentur. Quorsum enim hic de pueris mente motis in medijs agatur heroibus? aut quæ magis ætas à bile hac atra,

quem

Vlcera Herculis.

Ecstasis.

Hilarius.

Atra bile uexatus Hercules.

quem furorem dicimus, quàm puerilis abest? Quid autem generalem hanc ulcerum ante obitum eruptionem accipit, quod neque uerba significant Aristotelis, & planè illius proposito, uoluntatiq; contrarium? Nempe qui probare nitatur ex argumentis quibuspiam, atq; exemplis, non pueros, non quoslibet atra bile, sed heroas, maximosq; uiros inquietari. Quin illud etiam diligentius cogitandum, sacer'ne tantum morbus, ut Aristoteles ait, an etiam Herculeus, quod de suo Theodorus adijcit, appelletur. Atqui locum eundem male uersum à Petro etiam Aponensi, cui cognomentum, ex re Conciliatori factum, naturæ rerum, ac medicinæ consultißimo, sed ut tum fuere tempora, parum linguæ utriusque perito homine minus equidem indignor. Is autem errantem suo semet indicio prodit, in cōmentario quodā super hæc ipsa problemata composito. In eas enim se coniecerat angustias, ut explicare nil poßit, ac stuporem, siue quod ait ipse, congelationem quæ pueris accidat, denominari inde cogatur dicere, hoc est (ut arbitror) ab Hercule. Quod ego illi tum dedero cum denominationis istius uox quæpiā indidem pronūciabitur. Sed enim Theodori causam facile iam quiuis impulsam, prostratam, constrictam sciat, etiā si nihil adijciamus. Quin ipse credo, si reuiuisceret, & de hoc admoneretur, neutiquā pro recto defenderet, si plus uero daret, quam studio potius, ut in duodecim scriptis adsolet. Quoniā moti semel pœniteret, concedi sibi postularet, ut calculum reduceret. Nec autem nos hæc de eo notaremus, si non plurimi faceremus. Non enim sic dementis otij sumus, ut incolumi dignitate nostra, uelimus eo abuti contra recentem, nimiumq; iam tri-

Petrus Aponensis.

uialium nugamentorũ prouentum, contraq; ista penè dixe rim mendicabula & propudia garrulorum, nescio risu ne explodenda magis, an silentio dissimulanda, quo perpetuo ignobiles, inter suas ineptias delitescant. Hoc autem dunta *xat attulimus, non quidẽ obstrigilãdi, quod dicitur, causa, sed admonẽdi potius studiosos, qui scribẽdi onus hoc labo riosissimum pariter, inuidiosissimumq; susceperint, nequid unquam de intẽtione remittant, neu parcãt industriæ, ope ræq;, ne'ue indulgeant sibi, aut oneri cedant. Circunspiciãt undiq;, librent, pensent, exigantq; singula, nihilq; non ol facient, non excutiãt, non examinent, non castigent etiam atq; etiã, ac sub incudem sæpius reuocẽt. Consulantq; interim uel minus eruditos, & tenuiorũ (ut ita dixerim) uiriculas non aspernentur. Quando ita fermè comparatum est, ut in alienis erratis Lyncei simus in nostris lippi, cæciq;, ac non uideamus, ut Catullus ait: Manticæ quod in tergo est. Sed in primis caueant hoc tamen, qui scribunt, ne dum nimis ad uota laudum properant, cruda adhuc in publicum sua studia propellant.* Illud in Theodoro *mirari me fateor, quid ita scripserit in præfatione librorum de animalibus Aristotelis, quibus unis præcipue com mendatur, adiutum sese à nullo, nec certare adeò cũm cæteris interpretibus, quos inquit uincere nullum negotium est, cum libros eosdem sic Georgius Trapezuntius ante ipsum luculente uerterit, ut uel redditis quæ apud ueteres inuenerat, uel per se denuo fictis, excogitatisq; uocabulis, Latiam prorsus indolem referẽtibus, uitio factum nostro, primus opinor iuniorum, docuerit, cur ipsi minus multas, quàm Græci rerum appellationes habeamus.* Hos igitur

si quis

Paranæsis bona.

Georg. Trapezuntius.

si quis libros diligenter legerit, minus profectò Gazam laudabit, penè illius uestigijs insistentē, quin si homo erit ingenuus, credo stomachabitur, sic à Theodoro dißimulatum, per quem maxime profecerat, sic habitum penè cō temptui, ludibrioq́; cuius potißimum laboribus insidiabatur, nobis uerò etiā fortaſſe habebit gratiā, quod iſta reddere suis autoritatibus contendamus. Nam quantum sibi Georgius in eo placuerit opere, uel illa de præfatione uerba significant, quibus ſeſe libros eos Latinis ait non minus eleganteis, emendatosq́;, quàm apud Græcos habeantur. Sed & hoc ad se trahere Theodorus conatur, ut itē quæ de mensibus Græce prodidit, ex huius potißimum de qua loquimur interpretationis proœ̈mio subleguntur. At enim fuêre, sicut apparet, acerbißimæ inter hos Græcos inimicitiæ, sic ut in grammatico quoq; suo cōmentario Theodorus Georgium uocet hunc pornoboſcon, quod alentem scorta significat, alludens arbitror ad Georgium ueterē grammaticum, cui cognomentum Græci Chœroboſcon dixêre. Cætera porrò, quæ Theodorus hic edidit, ubi modo non repetundarum sit accuſandus, sicut eruditione, diligentiaq́; non carent, ita sunt, ut mihi quidem uidetur, ad examen quoddam strictius, curiosiusq́; reuocanda. Nos hoc loco nec doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare iudicia, nec tamen dißimulare, quid in quoq; desideremus: aut inhonoratū transire uolumus, cui ueritas patrocinetur. Vt autem habere stilum quàm maxime ingenuum, paratumq́; uolumus, ita quàm minime accuſatorium, quàm minime licentiosum & noxium. Neç enim tam uafritiam profitemur, quàm exhibemus indu-

Lib. quarto sub finem.

Pornoboſcos.

ſtriam. Quid autem nos olim de doctrina æſtimauerimus ingenioq; Theodori, Græcis aliquot & Latinis epigrãmatis teſtati ſumus, quorum nunc unum duntaxat, idq; Græcum ſubijciemus. Si quis tamen hæc quoq;, ſi quis captus amore leget. Igitur ſic eſt.

Κεῖτο μέγας πότ' ἀγὼν γαζῆ Θεοδώροιο ἀμφὶ
  Μούσαις τ' αὐσονίαις ἠδ' ἑλικωνιάσι.
Ταῖς μὲν γὰρ γενεὴν ταῖς δ' αὖ θρεπτήρι' ἔφειλεν
  Ἕλλας γὰρ τέκε, τόν γ', αὐσονίη δ' ἔτραφεν.
Ἶσον δ' ἀμφοτέρων σοφίῃ γλώττῃ τ' ἐκέκασο
  τὸν δ' οὔτ' αὐτὸς ζῶν οὔ τ' ἄρ' ἔκρινε θανὼν
Ἀλλὰ καὶ ἰταλίης μεγάλῃ τῇ ἑλλάδι κεῖσθαι
  Εἵλετο, ὄφρα κλέος ξυνὸν ᾖ ἀμφοτέραις.

Proponebatur magnum olim certamen de Theodoro Gaza
Muſisq; Auſonijs & Heliconiadibus,
His quidem natiuitatem, illis autem nutritoria præmia debebat.
Græcia enim genuit hunc, Auſonia uero nutriuit,
Ex æquo autem utriuſq; ſapientia linguaq; excelluit,
Hoc neq; ipſe uiuens neq; certe diremit mortuus,
Sed & in Italiæ magna Græcia iacere,
Voluit, ut gloria communis ſit utriq;.

QVO PACTO VIR IDEM GRAE *cè trãſtulerit, quod eſt apud Ciceronẽ, Suadæmedulla, poſitiq; Eupolidos uerſus de Pericle, tũ indicatũ, quibus deniq; dea Pithò Latinis appellationibus cenſeatur.* CAP. XCI.

Libellum Ciceronis aureolũ de Senectute Theodorus idem Gaza nõ incõmode profecto, nec infeliciter uertit in Græcam linguam. Sed eſt in eo quoq; (ne quid grauius dixerim) pauló nõnunquã indiligentior. Illud interim pro argumẽto ſit, quod ait ſtrictum Cicero, M. Cethegũ ab Ennio

ab Ennio Suadæmedullam dictum, uocabulũ illud Suadæmedulla, μελίγηριν Theodorus, quasi tu dixeris dulciloquum interpretatur. Cum Cicero idẽ in Bruto locum hũc Ennij, uerbaq; sic ampliter exponat. Suadæmedulla, **Suadæmedulla.** *inquit, Pithò quam uocant Græci, cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegum medullam fuisse uult, ut quam deam in Pericli labris scripsit Eupolis sessitauisse, huius hic medullã nostrũ oratorem fuisse dixerit. Hactenus in Bruto Cicero. Quo apparet utiq; non intellectum à Theodoro locum. Neque enim μελίγηριν debuerat, sed πειθοῦς μυελὸν interpretari. Neq; id pluribus tamen arguemus, quia uerborũ disceptationis res non est arbitro eius & cognitore Marco Tullio. Quoniam autem Marcus Tullius etiam Eupolin citat, qui deam scripserit hanc persuadendi sessitauisse in Pericli labris, quam Pithò uocet ipse, Suadam uero Ennius, agedum (si placet) ipsos ex Eupolidos δήμοις (id enim comœdiæ nomen) uersiculos subijciamus, gratũ puto futurum studiosis, si ceu spicilegiũ racemationemq; faciamus, aut si tabulas ueluti quaspiam ex hoc literarum naufragio collectas in corpus aliquod restituamus. Sunt autem quos inueniamus hi.*

Pitho. **Id est, Pitho medullam.** **Id est, tribubus.**

κράτιστος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν
ὁπότε παρέλθοι, ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομεῖς
ἐκκαίδεκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.
ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς δέ γ' αὐτοῦ τῷ τάχει
πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν.
οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων
τὸ κέντρον ἐγκατέλιπε τοῖς ἀκροωμένοις.

Præstan

Præstantissimus hic fuit hominum ad dicendum
Quando esset ingressus, quemadmodum boni cursores,
Sexdecim pedibus superabat orans ipsos rhetoras.
Velox ad dicendum quidem, ad namq; ipsius uelocitatem
Pitho quedam insidebat in labris,
Ita demulcebat, & solus oratorum
Aculeum reliquit audientibus.

Neq; autem istos Eupolidis poëtæ uersus, ex ipsius statim fontibus hausimus, ut cuius opera ætate interciderint: sed eorum partim ex interprete quopiā Aristide rhetoris accuratißimo, partim ex epistola Plinij Iunioris accepimus. Quin Aristides ipse oratione quæ pro Pericle inscribitur, comici eiusdem testimonium aduocans, ita loquitur.

Id est, Solus uero Pitho quædam sedebat in labris. μόνῳ δὲ πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐν τοῖς χείλεσιν.

Suadela. *Quam autem uocauit Ennius Suadā, puto eandē Suadelā*

Hora. locus. *Horatius: Sed bene, inquit, nummatū decorat Suadela Venusq;. Neq; enim assentiam Porphyrioni, Veneris id epitheton existimanti. Nam Cicero in lib. de Oratore tertio, cum de Pericle loquatur, Lepôrem maluit nuncupare, quā Suadā, sic inquiens, Cuius in labris ueteres comici etiā cū*

Lepor. *illi maledicerent, quod tum Athenis fieri licebat, lepôrem habitasse dixerunt, tantamq; in eo uim fuisse, ut in eorum mentibus qui audiuissent, quasi aculeos quosdam relinquerent. Contra autē Quintilianus ne enuntiare quidem istius deæ Latinū ausus nomē, ita in decimo scribit Oratoriarū institutionum. Et quod de Pericle ueteris comœdiæ testimonium est, in hunc transferri iustißime poßit, in labris eius sedisse quandā persuadendi deam. Porrò Martianus, modo Suadā, modo Pitho nuncupat. Nos eandē in poëmatis Manto, Ambraq;, nostris, modo Suadam, modo Lepôrem, uidelicet Ennium, Ciceronemq; secuti.*

Qui

QVI SINT APVD LIVIVM causarij. CAP. XCII.

Liuius in septimo ab urbe cōdita, Tertius, inquit, exercitus, ex causarijs senioribusq́; à T. Quintio scribatur qui urbi, mœnibusq́; præsidio sit. Causarij qui sint, non temere qui tibi explicet inuenias. Sed id ex uerbis tamen Vlpiani iureconsulti lib. vj. ad edictum facile colliges. Ea sunt in tertio scripta digestorum uolumine, quo titulo de his agitur, qui notantur infamia. Verba ita sunt. Ignominiæ causa missum, hoc ideo adiectum est, quoniam multa genera sunt mißionum. Est honesta, quæ emeritis stipendijs, uel ante ab Imperatore indulgetur, & causaria quæ propter ualetudinem laboribus militiæ soluit. Ex quibus uerbis ratiocinari possumus, causarios proprie dici milites, ualetudinis causa missos. Liuij locus. Causarij.

VINDICATA IVSTINIANI Principis præfatio quæpiā à uitijs, mēdisq; aliquot. CAPVT CXIII.

PVdet me seculi nūnunquam istius in quo sum natus, indocti nimis, & arrogantis, uersantē animo idētidē, quæ monstra rerū uerborūq; libros etiā ipsos legum, quibus regimur occupauerint. Sicuti quod nuper dubium ridens, an stomachans, adnotabam in epistola Iustiniani, quæ posita est ante Digestorū libros, Theophilo, Dorotheo, Theodoro, Isidoro, & Anatolio, & Thalleleo & Cratino uiris illustribus, antecessoribus, & Salaminio uiro disertißimo scripta. Nam cū doceat illic Imperator anni quarti studiosos Græco uocabulo lytas appellatos, & itē quinti prolytas, ut in Pandectis extat illis archetypis, Lytæ. Prolytæ.

cuncta

cuncta nunc habent exẽplaria hircos in priore, coloritas in posteriore loco, nihili uocabula, sed quæ tamen ab Accursio pro maxime idoneis enarrentur. Quin primi anni auditores, nõ dispondij (quod uulgò) sed dupondij, sicut in Archetypis inuenio, tã friuolo ut idẽ ait, quã ridiculo cognomine appellabãtur. Sed & in eadẽ epistola (ut in trãscursu hoc quoq; ostendã) desiderãtur uerba de sexta Iliados Rhapsodia cũ Glaucũ & Diomedẽ nominat Imperator inter se dißimilia ꝑmutãtes. Etenim post id uerbũ, seq statim debet hic Homeri uersus, si Archetypo credimus.

Dupondij.

χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Aurea pro æreis, quæ centum boum, pro quæ nouem boum.

LEPIDVM SEVERIANI COMmentum de lunæ factura & solis, deq; menstruis diebus & annuis. CAPVT CXIIII.

PErcurrimus aliquando ego & Picus hic Mirãdula, nunquã satis homo laudatus, subcisiuis horis, antiquos enarratores instrumẽti sacri ueteris, Græcos maxime Diodorum, Philonẽ, Gennadium, Aquilã, Origenem, Basiliũ, Didymũ, Isidorũ, Apollinarẽ, Seuerianum, alios id genus cõplureis, quorum ille sicutiq; Latinorũ sententias omneis, quam diligentißime cũ Iudeorũ & Chaldæorum interpretum conferens opinionibus, nihil non euentilat, & pensiculat, unde modo aut ueritas elici, aut obscuritas tolli, aut roborari fides, aut refelli poßit impietas. Sed quod apud Seuerianum superioribus diebus, autorem luculentum, memini nos legere, uisum est haud indignum, quod in hunc acciperetur gregem. Solem factum à Deo primitus, & lunam legifer Hebræus prodit, quarta mox

Veteris testamẽti enarratores.

Pici diligentia.

Lunæ & solis factura.

ut orbem

at orbem inchoauerat die, qui tamen quoniam alterũ diei, nocti alteram præfecisset, etiã illum in orientis credi po-test, hanc in occidẽtis posuisse confinio. Nec autem debuit (quẽadmodum quidẽ hic opinatur) sic à principio statim lunam fingere Deus, ut detrimento affecta, ut decerpta, ut gracilescens, ut discriminata, ut inanis, ut diluta, ut exhausta foret lumine, qualem nunc esse eam uel nascentẽ, uel intermenstruam, uel senescentem, uel in coitu, uel in ipso quoq; deliquio uidemus. Quin orbe pleno potius, integroq; circulata, nõ gibbosa, non prætumida, non sinuata, nõ corniculans, non diuidua, non silens. Etenim ista dein multiformitas temporũ erat, & noctium & dierũ uelut interuallaris & discriminatrix futura. Quocirca edito recens, & matutinos ingrediente carceres sole, luna prorsus è regione metã finitoris radebat occiduã, munifex tũ primũ orbis, & in suo quasi dixerim tyrocinio. Sed ut ad occidentem sol ipse circũactus est, etiam inuicem peruecta luna suo curriculo est ad orientis collimitiũ. Sic igitur audientes dicto, diei pariter præfuerunt, noctiq;. Cur autem nõ se tum potius, quartæ lunæ facies exhibuerit, quota est edita die? quoniam summũ, inquit, luna quarta tenere occidentis limitem nequiuisset. Ita rotundata specie, plenoq; prorsus ore quintãdecimã pro quarta exhibens, undecim sibi dies uelut arrogauerat, ac totidem planè diebus luna solem natura præuertitur. Ex quo fit ut soli etiam iure dies illos xj. luna quasi bona fide restituat. Nam cum sit undetriginta & semissis dierum menstruus lunæ calculus, dissultat hinc annarius duodecim mẽsiũ numerus è diebus oĩno cccliiij. Quæ summa undecim sibi alios agglutinãs, quos

Luna quarta.

Di qui collegione

quos à primordio luna sicut auctariũ præsumpserat, annũ cõstituet hũc solarẽ ccc. & lxv. dierũ. Tantũ Seuerianus, lepidiore tamẽ puto quàm ueriore cõmento, quo etiã crescere in immẽsum poßit fabularis illa de Arcadũ uetustate superlatio, qui proseleni, quod est antelunares appellati, si fuerit in cõfeßo diebus esse undecim lunam, nõ tam mundo ipso, quàm initiali quoq; die maiusculam.

Arcadæ proseleni.

GRAECVM ELEGANS ADA*gium super xenijs, Digestorũ exemplaribus restitutum.* CAP. XCV.

Libet in gratiã iurecõsultorũ restituere Græcũ quoq; prouerbiũ sublatũ planè de ipsorum libris, sed integrũ adhuc in Archetypo, sicut in epistola quapiã diui Seueri, & Imperatoris Antonini reperitur, ea citatur ab Vlpiano ĩ primo de offi. procõsulis. eodẽq; titulo ponitur in digestorũ li. primo: Verba sunt hæc epistolæ. Quæ quoniã elegãtißima & plena bonæ frugis, ediscẽda ijs cẽseo, qui rẽp. gesturi. Quãtũ, inquit, ad xenia pertinet, audi q̃d sentimus. Græcũ prouerbiũ est, οὔτε πάντα, οὔτε πάντοτε, οὔτε παρὰ πάντων, *Nã ualde inhumanum est à nemine accipere, sed paßim uilißimũ est, & per oĩa auarißimũ. Sic illi. Porrò Græca uerba poßis ad hunc interpretari modũ. Nec omnia, nec paßim, nec ab omnibus.*

Prouerb. Græcum.

QVANTA IN MVRIBVS SALA*citas, & Aeliani uerborũ interpretamentũ, atq; ibi locus apud Martialem correctus & enarratus.*

CAPVT XCVI.

In septimo epigrammatῶn uulgatis quidem codicibus ita est apud Martialem.

Mart. locus.

Nam

Nam cum me uitam, cum me tua lumina dicis Sed enim uetustißimi quique sic habent:

Nam cum me murem, tu cum mea lumina dicis.

Quod tamē à nullo est hactenus animaduersum, aut emendatum. Quæri uero potest, quo intellectu puella blandiēs amatori murem cum uocet. An eodem quo etiam passerculum solet, quia mures quoq; perhibentur salacißimi, sicuti scriptū inuenio libro Aeliani duodecimo de animalium proprietate, uerbis ad hanc sententiam: Ferunt autem mures (inquit) salacißimos esse, testemq́; adducunt Cratinum scilicet in Fugitiuis. Agè nunc tibi de sereno aduersus mollitiem muris fulgurabo Xenophontis. Sed enim fœminam quoq; murē narrant ad uenerea esse prærabidam. Rursumq́; apud Epicratem in choro. Fabula enim hæc Epicratis est. Postremo subijt me detestabilis læna, deierans per puellam, per Dianam per Persephatam, esse uitulam, esse uirginē, esse puellam indomitam. At illa cauus erat murinus. Superiectione eam salacißimam dicere uoluit, cum Cauum prorsus murinū uocitauit. Et Philemon, Mus albus, cum quis eam, Sed pudet fari. Clamauit adeo statim Detestanda læna, ut sæpe latere non est. Hactenus Aelianus, autoritatibus etiam magni nominis comicorum succenturiatus. Mures salaces.

AVTOMATON LEGENDVM in Suetonio, quod nunc uulgò aut ornatū, quidq́; ea uoce significetur. CAP. XCVII.

Locus apud Suetonium in Claudio ita perperam legitur in plerisq; uoluminibus. Si aut ornatum, aut pegma, uel quid tale aliud parum ceßisset. Cum ueri, inte-

griq; sic habeant codices. Si Automaton, uel pegma. In-
Automaton. spice uel Bononiæ librum ex diui Dominici, uel item alte
rum Florentiæ ex diui Marci bibliotheca, quam gēs Me
dica publicauit, ueterē utrunq;. Sed & utroq; uetustio-
rem, quem nunc ipsi domesticum possidemus, ut taceam
cōplureis alios, ne fortaßis ambitiosior & nimius citādis
testimonijs deprehendar, ubiq; hanc nimirum posteriorē
Automata. scripturam inuenies. Apparet ergo automata appellari so
lita, quæ ita mechanici fabricabantur, ut sua sponte effice
re quippiam, uelut ignara causa uiderentur. Qualia nunc
aut horologia sunt, aut uersatiles quæpiam machinæ, in
quibus imagunculas, occulta ui cursitantes, ludibundasq;
miramur. Quales etiam uel fontes, uel ignes ipsi, quodam
artificioso temperamento, specieq; noua, certis interual-
lis, aquas, flammas'ue iaculantes. Automaton enim uelut
ultroneum, & spōtale poßumus Latinè interpretari. Sic
Homerus in II. Rapsodia, uenisse ad dapem Menelaum
dicit automaton, sponte sua significans, nō cuiuspiam uo
catu, quasi à semet impulsum. Sicut Eustathius quoq; ex-
ponit, qui deinde ait à iunioribus αὐτόματα uocari, quæ
forte quadam fiant, quasi μάτην, hoc est temere, καὶ ὡς
Et ut contigit. ἔτυχεν. Et paulò post idem sic addit propemodū. Talis
autem sententia etiam illa mechanicorū nominauit auto-
Hero. περὶ αὐτομάτων. mata. Cæterum philosophus Heron in Pneumaticis,
Aquam exprimi ait in sublime automaton, id est sponta-
lem, de sphæra concaua, quam describit, sicuti cornicem
quoque confingit, quæ se ad auiculas itidem fictas con-
uertat αὐτομάτως. Quin ædiculam quoque docet con-
struere, cuius accenso igni fores item αὐτομάτως, id est
sponte

ſponte aperiantur, extincto cludantur, ut omnia quo diximus intellectu ſint audienda.

PERSII LOCVS, ET ITEM SEnecæ declarati, deq; manumittẽdis feſtuca ſeruis, & circumactu. CAPVT XCVIII.

PErſius in ſatyra ſexta ſic ait:
Non in feſtuca lictor quem iactat ineptus. Perſij locus.
Vbi poëta diligentiſſimus manumiſſum hominẽ ex uetere conſuetudine ſignificauit. Eſt enim à Plutarcho traditũ in libello de ijs, qui ſero puniũtur à Deo, Morem fuiſſe Romanis, ubi quempiã manumitterẽt, ut eius corpori tenuẽ feſtucam inijcerent. Ex quo illud apud Plautũ in Milite, Manumittendi mos.
Quid ea ĩgenua, an feſtuca facta, ſerua an libera eſt? Quoniam autẽ & circũagebantur, qui libertatẽ nanciſcebantur, fortaſſe ut oſtenderetur licere iam ipſis, pro ſuo arbitrio, quorſum uellẽt moueri, qđ et ſupra dixerat Perſius.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Et à prætore plerũq; uindicta liberabãtur, p opterea, & iactat, inquit, & lictor. Nam lictores ſeni prætoribus apparebãt. Circumagi autem ſolitos, qui manumitterentur. etiam Seneca docet in octaua primi libri ad Luciliũ epiſtola. Philoſophiæ, inquit, ſeruias oportet, ut tibi cõtingat uera libertas. Non differtur in diem, qui ſe illi ſubiecit & tradidit, ſtatim circumagitur. Hoc enim ipſum philoſophiæ ſeruire, libertas eſt. Circumagitur hoc eſt manumittitur, liberaturq;. Circumagitur, id eſt, liber fit

CVR MVRI PARTEM DISIIcere, quod ait Suetonius, Hieronicæ ſoliti.

CAPVT XCIX.

Suetonij locus. Hieronicæ.

SVetonius in Nerone, Reuersus, inquit, è Græcia Neapolin, quod in ea primũ artẽ protulerat, albis equis introijt, disiecta parte muri, ut mos hieronicarum est. Ita ille. Nemini autem est dubium, sacrorũ certaminum uictores, hieronicas appellari. Sed moris istius causam tantum adhuc inuenio apud Plutarchũ, libro Symposiacon II. in hanc sententiam. Quod autẽ, inquit, uictoribus curru uehentibus permissum partem muri diuidere, atq; deijcere, hunc sane habet intellectũ, non magnopere ciuitati muro opus esse, uiros habenti, qui pugnare possint & uincere.

Vehentes. Murorum deiectio.

QVAE SINT APVD MARONEM *silentia lunæ, quæ'ue tacita uirgo apud Horatium, superq; ijs Seruiana & Acroniana refutatæ sententiæ.* CAPVT C.

Verg. locus.

VErgilius Aeneidos secundo:

—Tacitæ, inquit, per amica silentia lunæ.

Seruius igitur, Sciẽdum autẽ est, ait, septima luna captã esse Troiam, cuius simulachrum apud Argos est constitutum. Hinc est quod dicit: Oblati per lunã. Et alibi: Per cæcam noctem tacitæ lunæ, aut more poëtico noctem significat, aut physica ratione dixit. Nã circuli septẽ sunt, Saturni, Iouis Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunæ. Et primus, hoc est Saturni, uehemẽter sonat, reliqui secundũ ordinem minus. Sicut audiuimus in cithara, cuius ultima chorda minus sonat. Hactenus Seruius. Libẽter igitur ab eo quæsierim, cur amica Luna latere, ac fallere conantibus, aut num Lunã quoq; silentem apud M. Catonẽ, & item apud Plinium, ad eandẽ referat Harmoniam planetarum. Quod aũt citharæ ultimã chordã sonare ait minus,

hoc

hoc ita deniq; procedet, si ultimã nõ iam pro ima, sed pro summa capiat, quæ Græce hypate uocatur, unde grauior excitatur sonus. Sicuti ab extima altera, & tenuissima, quam equidẽ libentius ultimam dixerim, acuta uox profertur, quæ plus sonare ob id uidetur, quia prorsum tenditur, ut in libro de Musica secundo scribere ait Theophrastum Porphyrius in cõmentarijs illis, quos in harmonica Ptolemæi scriptos reliquit. Sicuti grauis ob id, inquit, minus auditur, quia circa diffunditur. Quod autem & apud Macrobium legimus & item apud alios, Saturni orbẽ, cuius conuersio sit concitatior, edere acutissimũ sonum, minime hoc arbitror à Platone, uel in Timæo, uel in rep. probabitur, qui tardissimũ scribit esse Saturni orbẽ, quanquam hoc fortasse ad longiorẽ sui cursus ambitum referetur. Sed Aristoteles certe in libro secũdo de cœlo, tardiores ob id ait esse superiores orbes, quod impetu stelliferi octaui orbis, magis retardẽtur. Vt ergo uel Alexãdri, uel Simplicij, uel item iuniorũ de eo opinionẽ prætermittã, si ueram planè Macrobij sententiã uis colligere, ad cursum referas diurnũ, qui sine dubio celerrimus in supremis, & concitatissimus inuenietur. Sed nos hac ablegata cõmenticia (ut arbitror) Seruij, minimeq; necessaria subtilitate, potius accipimus tacitæ lunæ silentia, lunã ipsam, quã uocant silentẽ, hoc est minime tum quidẽ lucentẽ, ut latere insidiæ magis possent, pulchra nimirũ, & eleganti tralatione ab auribus ad oculos. Nam sicuti silẽtio nihil auditur, ita nihil tenebris cernitur. Plinius igitur lib. nat. historiæ xvj. Diem inquit, coitus lunæ ab alijs silentis lunæ, ab alijs interlunium appellari. Tum idem libro duodeuigesimo.

Hypate. Chordarum sonus. Macrob. locus. Saturni cursus. Tacitæ lunæ silentia. Luna silens.

ſimo. Et hoc ait ſilente luna ſeri iubent. M. Cato etiã in libro de re ruſtica. Nunc ſtercus euehi luna ſilenti, nunc Mala. *item ſilẽte luna, ficos, oleas, mala, pyros inſeri. Poſtremo etiam prata primo uere iubet eadẽ luna ſilente ſtercorari. Ridiculum autem fuerit aut hæc Catoniana, Plinianáq; referre ad ſyderũ muſicã, aut in uetuſtiſſima, uſuq; receptiſſima locutione deſiderare iſtiuſmodi ambages. Equidẽ lunam hic ſilentem, ut dixi, pro minime tum lucente accepe rim, quod fuerat tempus Græcis obſeruandũ. Neq; ita tamen interpretor, ut ad uiuum reſecem, atq; ipſum deniq; lunæ coitum planè intelligam, cum nox tota tenebricoſa, nam hoc utiq; refellitur, quoniam poëta mox ait. Oblati per lunam. Nondum igitur luna lucebat, cum illi à Tenedo ſub ueſperam nauigabant. Sed lucere tum cœpit, cum iam urbem occupauerant. Non igitur, aut ſera fuerit, aut pernox luna, tum nec lunæ quidẽ omnino coitus, ſed tempus arbitror potius, quàm diu illa non luceret. Etenim plura ſæpe quàm uideatur, uox apud poëtas aliqua com*Lo. in Ruſt. *plectitur. Ob hoc igitur illud in noſtra Ruſtico:*

Amica ſilentia Lunæ. Quidq; ſilens moneat, quidq; intermenſtrua Phœbe.

Silentium in auſpicijs. *Nec abſurde tamen, præter epitheti rationem temporariam, lunæ acceperis amica ſilentia, quoniam in auſpicijs quoq; ſilentium uocari Cicero ſcribit, quod omni uitio caret. Iam apud Acronẽ quam pulchrũ, quam ingenioſum,* Horatij locus. *qui enarrans Horatij locum, libro carminum ſecundo.*

Dum capitolium

Scandet cum tacita uirgine pontifex.

Tacita uirgo. *Tacitam uirginem intellexit quaſi claram ſacerdotij nobilitate, & ut hoc ineptis perſuadeat, autoritate etiã abu*

titur

titur Maronis, qui dixerit, Tacitæ per amica silentia lunæ. Ceu si tacita luna sit hic etiam pro clara accipienda. Videlicet non & apud Dionysium saltem Romanæ historiæ autorem, & apud Plutarchũ, aliosq; permultos Acro legerat ignorari prorsus ab omnibus quibus deniq; uel sacris uel simulachris Vestales uirgines tuendis præforẽt, ut ob hoc ipsum quod præstabat silentium, Tacita uocetur uirgo, Troianam soli cui fas uidisse Mineruam.

SEd ut hic liber, quanquã sic quoq; nimis longus, aliqua tamen ueluti Coronide cumuletur, & nihil sit omnino inrepercussũ, scire lectorem uolumus, posteaquã de magno quasi populo, iam tum anno superiore, Centuriam hanc unam, sicuti nunc est, nisi tantum pauculis subinde (ut fit) interspersis flosculis adornaueramus, & spectandam publice amicis aliquot exhibueramus, emanasse in uulgus fabulam, non satis certo autore, quæ susurris aures istiusmodi compleuerit, Nihil esse mirum, si quædam noua & insignia uel antea dictauerit Politianus, uel nunc referre in literis incipiat, Olim iam istæc omnia diligentissime perscripta à Nicolao Perotto, qui fuerit Sipontinus pontifex, in eo maxime libro, cui titulum fecisset Copiæ cornu. Nam quoniam plurimum autoritate (sic enim quicunq; illi aiebant) apud Vrbinatem ducem, cui dicatus is liber, Medices suus Laurentius & gratia ualet, per eum uidelicet operis istius, & quidẽ Archetypi facta est Politiano potestas. Ergo ille nunc rapinator, ut hunc semel inuncauit librũ uelut instar quoddam uirgulæ diuinæ, publicam prorsus materiam priuati iuris facit, & ut alter Aesopi gracculus aliena superbit pluma. De his itaq;

Alias literas.

Nicolaus Perottus.

Cornucopiæ.

Rapinator.

Virgula diuina.

per aliquot iam conciliabula iactatis, euentilatisq; rumusculis, cum mihi nescio quid, ut est officiosissimus homo, Robertus noster Saluiatus renunciasset, non literarũ modo, sed literatorum quoq; omnium, uelut alba linea magnus amator, agnoui statim inuidiæ mores, quam dum cui nocere molitur in omnia sese uertit, & ut ille apud Licentium Proteus,

Alba linea.

Spumat aper, fluit unda, fremit leo, sibilat anguis.

Atenim quod ad ipsius ictus occallueram, non sum propterea studijs iratus meis, tantum laboris tali mercede rependentibus, nec ipse me damnaui, quòd non hanc teterrimam pestem desidia magis placassem, nec, ut nõnulli forsitan cupiebant, concerpsi librum, Sed eum potius seposui paululũ, & omissa in præsens edendi cura, tantumq; sulcis uelut intercisiuis, ita librũ nonnunquam sicut hortum rigans, pleniorem tamen cogitatum uelut à siliquis ad panes, hoc est à ludicris ad Philosophiæ seria trãstuli. Sic igitur uersare altiora quæpiam animo studia, & operæ grauioris institui, quæ suo & ipsa tẽpore (si lecta potenter erit res) in publicã utilitatem, quo magis argutatoribus istis oculi doleant, apparebunt. Etenim ego tenera adhuc ætate, sub duobus excellentissimis hominibus, Marsilio Ficino Florentino, cuius longè felicior quam Thracensis Orphei cithara, ueram (ni fallor) Euridicen, hoc est amplissimi iudicij Platonicã sapientiam, reuocauit ab inferis, & Argyropylo Byzantio Peripateticorũ sui temporis longè clarissimo, dabam quidem philosophiæ utriq; operam, sed non admodum assiduam, uidelicet ad Homeri poëtæ blandimenta natura & ætate procliuior,

Marsilij Ficini laus.

Argyropylus.

quem

quem tum Latine quoq;, miro ut adulescẽs ardore, miro studio uersibus interpretabar. Postea uero rebus alijs, negotijsq; premẽtibus, sic ego nonnunquã de philosophia, quasi de Nilo canes, bibi, fugiq;, donec reuersus est in hanc urbem maxime Laurẽtij Medicis cũ beneuolentia, tum uirtutis & ingenij similitudine allectus, princeps hic nobilißimus Ioannes Picus Mirandula, uir unus, an heros potius omnibus fortunæ, corporis, animiq; dotibus cumulatißimus, utpote forma penè diuina, iuuenis, & eminenti corporis maiestate, perspicacißimo ingenio, memoria singulari, studio infatigabili, tum luculenta, uberiq; facundia, dubium uero iudicio mirabilior, an moribus. Iam idem totius philosophiæ consultißimus, etiamq; uaria linguarum literatura & omnibus honestis artibus supra ueri fidem munitus, atq; instructus. Deniq; ut semel complectar, nullo non præconio maior. Is igitur continuo me, cũ quo partiri curas dulcißimas, & nugari suauiter interdum solet, & quem sibi studiorum propè aßiduum comitem (qui summus honor) adlegit, is me instituit ad philosophiam, non ut antea somniculosis, sed uegetis uigilantibusq; oculis explorandã, quasi quodam suæ uocis animare clasßico. Quocirca talem ego illum, tantumq; uel autorem nactus, uel ducem, neutiquã occasioni defui, quin occurri potius & arripui, sic ut aßiduo propemodũ summorũ tractatu autorũ, uelut attrito crebrius silice pauculas saltẽ ueri scintillas uidear excudisse, tantumq; flammæ rapuisse fomitibus, ut in nocte cæca & illuni, iamiã mihi aliquid profecto fulgoris sublucescat. Sed ecce tibi interim, dum totus in hoc ego, repente Cornu istud in uulgus. Fit

Pici laus.

Illuni nocte.

Cornucopiæ.

concursus

concursus. Est in manibus. Effunditur. Excutitur. Quid multa? Calumnia me liberat. Vidisses cōtinuò nonnullorum uultus lugubre quiddam tacētes, & quod antea nunquam soliti, nescio tū quo pacto (sicut ille apud Platonem
De rep. lib. a. Thrasymachus) erubescentes. Sed isti quidem Cornu, quanquam certe non uacuo, quid inesse tamen uiderim, non est huius temporis iudicium. Tantum cōstiterit impræsentiarum non idem spectasse me, quod eius uoluminis autorem, nec par utriq; destinatum præstitutumq; fastigium. Quòd sicubi locos eosdē pro re nata forte uterque tractauimus (id autem incidere alicubi fuit necesse) craßior tamen inter nos quam inter Piramum Thisbenq; paries. Argumento sit interim uel illa Iuue. Cotytto, quæ tamen apud ipsum Cocytos est, de qua tanquam de paupere regno cum Domitio digladiatur, uel ara item Martialis frequens cornibus, uel Philyra, uel siquid aliud istiusmodi quod optes cū meis manipularibus, accensisq; com
Accensi. mittere. Quin illud euenit, ut hoc ipso quo Miscellanea cessabant interuallo, centum quædam adnotationes doctæ me Hercules (quis enim neget?) & laboriosæ ab homine amicißimo nobis, nec huius ignaro propositi, tum bene etiam literato, non sine beneuola, grataq; nostri mentione publicarētur. In queis unum casu credo uel alterum pari firmè atq; apud nos argumento, complusculа certe germana illorum propemodum, quæ uel cum Fastos Nasonis abhinc nouennium firmè, uel postea cum Flacci satyras interpretabamur, quanta norunt omnes frequētia, publico auditorio dictaueramus. Persancte (si sit opus) deierem, tenens aram, cogitasse me statim, si non de meo, certe

certe de communi iure concedere amico penitus, nec aliquid ex eis agnoscere, quorum sibi ille titulum, haud opinor iniuria uindicauisset. Non enim sic fastu turgeo, sic mihi ipse faueo, ut uideri uelim tā docti hominis in aliquo doctor, ne mihi illud in os iaciatur, sus Mineruā. Sed quoniam sic ea se principem demum reperisse narrabat, ut ignorata prorsus (ita credo putauit) & inenarrata ad eā diem cæteris asseueraret, coactus fateor sum, quod & ipse pro ea quam profitetur humanitate, facile patietur, simpliciter, ingenueq; professionem meam suspicionibus istis communis ignorantiæ absoluere. Nam sicut haberi iure uel inciuilis possim, uel arrogans, si nō ei quoq; qui tam sit & diligens, & eruditus, domi & ista & meliora nasci putem (quandoquidē medio posuit deus omnia campo) sic è diuerso patrocinium famæ deserere, non solum dissoluti, sed etiam (ni fallor) in semetipsum penè crudelis uideri possit. Et pereant, Donatus aiebat, qui ante nos nostra dixerunt. Nos ei prospera, faustaq; precamur & cupimus, qui nostra post nos aut inuenit, aut certe dixit. Donati dictum durum.

Tantum rogamus ne pigeat in eorum consortiū, quæ tanto ante, tam multi sub nobis excepe-runt, & in quibus pro uirili parte laborauimus, etiā nos, sicuti partiario admittere, ne nō amicorum sint (quod ait Euripides) cuncta communia.

MISCELLANEORVM FINIS.

EXCVDEBAT LVGDVNI
SEB. GRYPHIVS
ANNO
M. D. XXXIII.

Amore di Mosco poss.

208

